Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

5

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

KW 224
D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

INTRODVCTIO VNIVERSALIS in omnes RESPVBLICAS, SIVE POLITICA GENERALIS,

Autore

IOH. ANG. WERDENHAGEN, I. C.

AMSTERDAMI,

Apud GVILIELMVM BLAEV.

M. DC XXXII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK
'S GRAVENHAGE

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

SERENISS. ET ILLVSTRIS.
Principibus ac Dominis.

D. VLDARICO. Chriſtiani IV. Regis Dan. Filio natu medio, hæredi Norvagiæ, Duci Schleſvicenſi, Holſatiæ, Stormariæ & Ditmars. Comiti in Oldenburg & Delmenhorſt, &c.

ac Dn.

RODERIGO, DVCI Virtenbergenſi & Teccenſi, Comiti Montisbelgardenſi, Domino in Heidenheim, &c,

nec non

Illuſtriſſimo & Generoſiſſimo Dn.

D. ANTHONIO GVNTHERO Comiti in Oldenburg & Delmenhorſt, Domino Ieverenſi & in Knipphuſio, &c. antiquiſſimæ Proſapiæ propagini eximiæ.

Principp. Comiti ac Dnn. ſuis Clementiſſimis.

S. C. D.

TESAVRVS *verus ſapientiæ omnis in Verbo Dei latet, nec certe aliunde mortalibus, & maxime iis, qui præ cunctis terrigenis ſalutiferi ſplendoris titulo Chriſtiano gaudere volumus, petenda erit, ſi quid rectè in fundamento veritatis ſapere*
piamus, quod ad hujus & æternæ vitæ ſalutem optime in
axi juſta nobis conducat. Etenim heic eſt ſapientia,
clamat, D. Ioan. & heîc eſt ſenſus, qui habet ſapien-
am. Quandoquidem penes te eſt, ait David, fons vitæ,
in tua luce videmus lucem. Qui omnia feciſti in ſa-
entia, & terra plena eſt bonitatis tuæ, cujus ſapientiæ
n eſt finis. Ideoque ipſe ita loquitur Iehova, ne gloria-
r ſapiens in ſapientia ſua, neque gloriator potens in
entia ſua, neque gloriator dives in divitiis ſuis. Sed in
c glorietur, qui gloriatur, ſe intelligere me & cognoſcere,
e eſſe Iehovam exercentem benignitatem, jus, & juſti-
m in terra: quia iſtis delector, ait Iehova. Velut cun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

dem theſaurum ſapientiæ nobis monſtrat. Exaltatus eſt, inquit, Iehova: quia habitat in excelſis: ille implet zionem judicio & juſtitia: atque in tuo tempore erit firmitas fidei, robur omnis ſalutis, Te ſapere & noviſſe: Timor Iehovæ eſt theſaurus ejus. Ac quum ipſe Chriſtus ſit λόγος τοῦ θεοῦ Verbum Patris, merito omnes theſauros & ſapientiæ & ſcientiæ in eo depoſitos docet D. Paul. Ceu Chriſtus ipſe liquidiſſimis verbis de ſemetipſo teſtatur, ego ſum via, Veritas, & Vita, nemo venit ad Patrem niſi per me. Imo, ait, hæc eſt vita æterna etiam, ut te Patrem agnoſcant, eſſe illum ſolum Deum, & quem tu miſiſti Ieſum Chriſtum. Nec alia eſt ſane aut vita aut veritas aut via ſalutis veræ, niſi quæ per Chriſti lucem acquiritur. In ipſo enim vita eſt, & vita erat lux illa hominum: Et lux iſta in tenebris lucet, ait D. Ioh. Sed tenebræ non comprehenderunt eam. Attamen ſi in Verbo Dei vivamus, continuo omnes coguntur à nobis abſcedere tenebræ, modo in eo ritè ſanctificemur. Sermo enim Dei eſt veritas ipſa, ait ipſe Chriſtus, & orat ſubinde pro nobis, ut in eo ſanctificemur: Sanctifica eos in veritate tua, ita anxiè pro nobis ſuſpirando. Quin etiam ipſe blandiſſime nos ad ſe invitat verbis plusquam molliſſimis & dulciſſimis, inquiens: Venite ad me omnes, qui onerati eſtis, & ex me diſcite, &c. Ita & Iehova ipſe nos allicit ad Verbi ſui cognitionem. Heus, ait, quiſquis ſitit, venite ad iſtas aquas, & cui eſt nulla pecunia: Venite comparate, & comedite: Venite, inquam, comparate abſque pecunia & abſque precio vinum, & lac. Inclinate aurem veſtram, & venite ad me, audite, ut vivat anima veſtra, & pangam vobiſcum fœdus perpetuum, benignitates Davidis certiſſimas collaturus ſum. En teſtem nationum conſtituo eum, Anteceſſorem, & Præceptorem nationum, &c. Vnde etiam David ita omnes pios per quam amice compellat: nos filios ſuos in Chriſto vocans: Agite, venite, filii, audite me; ego reverentiam Iehovæ vos docebo. Quin addit Chriſtus, Qui me diligit, ille ſervabit ſermonem meum, & Parens meus eum diliget, ac nos veniemus ad eum, ac habitabimus cum illo. Et verbum quod auditis non eſt meum, ſed Patris, qui miſit me. Namque non ex memet ipſo veni, ſed ille me miſit, quur itaque ejus non poteſtis ſermonem audire, nec ejus linguam agnoſcitis? Quapropter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

propter ſi nolimus audire eum, ipſiuſque doctrinam luben-
tes ex Verbo Patris addiſcere, aut ejus percipere verba;
eſt Iehova ſane qui mandat graviter hoc, cum authoritate
fulgurante id intonans: *Hic eſt filius meus dilectus in
quo bene placitum eſt mihi, hunc audite*: Et ita accurate
ab omnibus, nemine excepto, in Verbo ſuo cupit agnoſci
& diligi, ut in cunctis vitæ actionibus ejus mandata ob-
ſervemus unice, nec quidquam in iis mutemus. Proinde
ait Moyſes: Non quidpiam addere debetis iis, quæ vobis
præcipio, nec quid detrahetis, ut conſervetis rite mandata
Iehovæ veſtri, quæ vobis præcipio, &c. Itaque conſervate
hoc & perficite. Namque in eo veſtra erit ſapientia &
prudentia apud omnes gentes; quum audierint hæc omnia
præcepta, dicent: Vah, quam ſapientes & intelligentes
iſti ſunt homines? populus inſigniter clarus. Namque ubi
gens tam eximia eſt, cui Deus ullus ita propinquus eſt;
ſicut Iehova Deus noſter eſt, quotieſcunque eum invoca-
mus? Et rurſus ubi tam eximius eſt populus, cui ſtatuta
tam juſta & præcepta ſint, ſicut eſt tota hæc lex, quam
ego hodie vobis propono. Proinde cave tibi, & animam
tuam in hoc bene conſerva, ne obliviſcaris rerum illarum,
quas viderunt oculi tui, neque recedant ab animo tuo, vi-
tæ tuæ ullo dierum, ut notas eas facias filiis tuis & nepo-
tibus tuis. Sic quod Verbum Dei nec ex meditationibus,
corde, manibus, aut ædibus etiam apud poſteros deponen-
dum ſit, toties præcipit ſeveriſſime: quum ob certitudi-
nem & æternam immutabilitatem ſemper ubique regu-
læ & normæ loco eſſe debeat, à qua nuſpiam in omnibus
vitæ actionibus ne per latum quidem unguem receden-
dum ſit, Vnde etiam David rex toties omnem vitæ hu-
jus beatitudinem illis, qui omnem amorem & cordis de-
licias in hoc Verbum & ejus uſum praxinque ponunt,
nocte dieque in ea exercent, toties adſcribit. Hinc adeo
anxiè adſiduus eſt Regius Dei ille Vicarius in omnibus
Pſalmis votivis, ut in viis Dei & Verbi ejus undique &
domi & foris ambulare queat: nec ſolummodo ſibi infor-
mator in eo fuit ſedulus, ſed cunctis etiam ſuis ſubditis,
quos toties alacritate ſingulari ad Verbi Dei ſanctam &
fidelem culturam exuſcitat. Aperiam os meum, inquit,
Pſal. 78. Quæ audivimus, & novimus, ut majores no-
ſtri nobis narraverunt, Non celabimus filios eorum, gene-

rationem poſteram, ut nunciarent iis laudes Iehovæ, roburque ejus, & mirabilia ejus opera, quæ perfecit. Namque ille erigebat teſtimonium in Iſraele, quod præcepit majoribus noſtris, ut notum facerent filiis ſuis: Vt ſciat generatio poſtera, filii naſcituri, ſurgenteſque iterum explicent filiis ſuis. Et ponant in Deo ſpem ſuam, neque obliviſcantur actionum Dei fortis; ſed præcepta ejus cuſtodiant. Ac non ſint, ut majores eorum, generatio contumax & rebellis; generatio, quæ non comparavit animum ſuum, & cujus ſpiritus, non fuit conſtans erga Deum ſuum, &c. An non hæc ſatis dilucida ſint teſtimonia Iehovæ, Chriſti & ſpiritus ejus ac Sanctorum ejuſdem pro continuatione adſidua Verbi? Numquid adhuc juſſio, præceptio, aut invitatio hac clarior poſſit uſpiam dari aut exigi? Num ſit, qui adhuc quid dubii heîc in os Dei ulterius movere auſit aut poſſit.

Quis eſt ille vir ſapiens, qui non intelligat illud, quid expreſſa voluntas Iehovæ Trin-unius heîc ſibi velit.

Quum igitur, ô vos Celſiſſimi Principes, Dnn. mei gratioſiſſimi, in aperta & infallibili confeſſione jam ſit omnium, quod Verbum Dei omnibus mortalibus lucem, vitæ, viæ, Veritatis, vim ſapientiæ, imo ipſam ſapientiæ beatitudinem, & perfectionem præferat, & largiatur: tum & indubitatæ Regulæ ac normæ loco habendum ſit, ad quam unicè & mentis intimæ, cordiſque totius, & vitæ univerſæ actiones dirigi atque conformari debeant: Queinam ſit tamen, quod tam leviter omnes limpidiſſimum hunc fontem Iſraelis, non abſque perverſa turpitudine noſtra derelinquamus, & potius ex lacunis ethnicis, ipſiſque tenebrarum ſordibus, ſapientiæ imaginativæ liquorem haurire; quàm ex viva ſcaturigine cœleſtis claritatis enutriri, & verè cœlica ſapere velimus? An quidquam ſtultius, vanius & inſanius dici aut fingi poterit, quod tam obſtinati ex tenebris ipſis lucem agnoſcere & dijudicare laboremus? An tenebræ comprehendant lucem, & eam informent? Aut lux ex tenebris illuſtrationem accipiat? An non potius lux tenebras diſcutit & in iis lucet? Væ illis, qui ex tenebris lucem, & ex luce tenebras conficiunt! An non Iehovæ eſt mandatum ſeverum: ô Iſrael viam gentium iſtarum ne diſcitote ingredi? An non re-

ctius ait Eſaias: *Venite vos ex domo Iacobi, & in luce Iehovæ ambulemus? Quur tamen in potiori, contra mandatum Iehovæ expreſſum, precio habemus tenebras Ethnicorum, quàm lucem Verbi & Chriſti? An non inde condemnatio erit mundi; quod lux hæc venerit in mundum, & homines magis tenebras, quàm lucem diligant? An non quiſque, qui mala agit, odit hanc lucem, nec venit ad eam, ne arguantur opera ejus? E contra qui dat operam Veritati, venit ad lucem, ut manifeſta ipſius fiant opera, quod ſecundum Dei voluntatem facta ſunt. Ipſe Iehova graviſſimè conqueritur de obſtinatia tanta ſui populi & perverſitate ejuſdem, quod à Verbo ejus & mandatis perpetuo deficiant. Audi, proinde ait* Ierem. *Verbum Iehovæ, domus Iacobi, & omnes familiæ domus Iſraelis, Sic ait Iehova: Quid invenerunt patres veſtri in me iniquitatis, quod ita longè abſceſſerint à me, & ſicuti vanitatem evanuerint? Quod ſi nunc ad Chriſtianiſmum noſtrum fucatum & plena barbariæ ethniciſmi perfidi obnubilatum, obtenebratum, penituſque involutum oculos convertamus, an non cum Davide idem nobis ſit atteſtandum, quod ille* Pſal. 14 *ait? Iehova ex cœlo proſpicit ad filios hominum, ut videat, an quiſquam ita ſapiat, ut Iehovam in veritate Verbi ſui quærat? Sed omnes defecere, & omnes profanitate ſuæ ſophiæ inepti redditi ſunt; nec eſt, qui bona operetur: imo ne unus quidem; quum nefas grande ſcandali publici putetur, ſi quis Spiritui Iehovæ ſe ſtudiis animi ſanctis, & vitæ pietati ſacratiori conſecrare cupiat, atque profanitati ethniciſmi, carnalitatique petulantiori aut improbitati, in ſimplicitate fideli ac amore puro vivendo, renunciet. Ita plane ſpiritum Dei à ſe excluſerunt omnes, ut nemo non fermè ſibi ſuæ rationis profanæ Deus eſſe, & alta inde potius ſapere, quàm veræ pietati in humilitate regeneratæ animæ & cordis ſtudere exoptet. Ita Spiritus vertiginis paſſim inter omnes effuſus eſt, ut merito David ex Chriſtianis hodie quærat: An non amplius quis eorum, qui iniquitati tantæ dant operam, ſibi ita conſcius eſt, ut velit animadvertere, quomodo populum meũ exedentes devorent? quomodo poculũ meretricis Babylonicæ, circũportando teneris, eos profanitatis carnalis vanitate faſcinando, propinent undiquaque animis? An Iehovam illi verè invocent? Etenim in Spiritu &*

 veritate

veritate, nec non aliter vividè adoratur & colitur Iehova. Nihilominus ſunt & inveniuntur paſſim, qui adeo maligne à ſpiritu Dei abhorreant, ut eidem nullum propè officium in eruditionis informatione ipſi concedant, niſi in ratione externa ſub ductu ſpiritus mundi id habitus per profanitatis notiones perficiat. Atque ut eo potentiores in hac phantaſia, non ſine magna ſapientiæ profanæ perſuaſione ſe cuivis oſtentare poſſint, conceptus metaphyſicos ſibi ingentes & in minutiſſima quæque, abſque ſolida & vera praxi, præter & contra naturam diſtinguibiles, confingunt, quibus Verbum Dei miſerè dilapidando diſtorquendoque diſtrahunt, diſſecant, & conſcindunt, ut efficacia regni cœleſtis nuſpiam fermè vires ſuas ſanctas humilitatis & obedientiæ veræ, qua captivum duci πᾶν νόημα debet juxta Paul. exerere queat altius. Quum tamen arma noſtræ militiæ, ait D. Paul. non ſint carnalia, ſed divinitus valida, & ad ſubverſionem munitionum, quibus evertimus λογισμοὺς ratiocinationes, & omne ὕψωμα (Metaphyſicè) ſublimitatem, quæ ſeſe extollit adverſus cognitionem Dei, in captivitatem redigendo omnem cogitationem, ad obediendum Chriſto. 2. Cor. 10. 4. 5. Atque tot intricationibus Verbum Dei peſſimè involvat, queînam poteſt fieri, ut non in tot cæcitatum errores ſtulti & miſeri noſtra culpa incidamus? Et ſi Spiritus Dei ita turpiter à nobis per petulantiam carnis & ejus ratiocinii veſani ex ſuo proprio regno expellatur, quomodo pax Dei, quæ ſuperat omnem intellectum νοήματος, præſidio ſit cordibus noſtris, ac mentibus noſtris in Chriſto Ieſu? Phil. 4. 7. Occinat talibus pius quiſque, quodcunque velit ex Verbo Dei; tamen illi contra nitentes non tantum adeo abſurdè obſtinati ſunt, ut aures ſuas planè aſpidis ſurdæ inſtar, ad ſaniores monitiones obturent; ſed etiam velut ſerpentes venenum expuant. Imo toto die cotidie dolores conſarcinant innumeros, & omnes cogitationes in acerbiſſimas meliora docentium perſecutiones dirigunt. Maxime vero triplicis generis heic ſe offerunt tales Verbi cœleſtis diſſipatores. Ac ne ejuſmodi videantur, quales D. Paul. deſcribit eos, hac utuntur calliditate, ut Angelorum formas repræſentent. Nihilominus ſunt (1) alii, qui nil ſacri rectè ex Verbo Dei rationis intellectui applicari poſſe aſſeverant ſtrenuè, niſi id fiat

per

per διαλογισμὸς *ſive ſyllogiſmos Chriſto & Paulo adeo exoſos. Inde pluſquam millies hi auditi ſunt per pulpita, templa, & plateas clamores; quod ſæpius non ſine horrore excepimus ipſi:* Doctiſſimi Domini, quod ſi ſis bonus Metaphyſicus, bonus Logicus, & bonus Philoſophus (*quo Ethnicus ille Stagirenſis determinabatur manipulus, quem D. Lutherus Diabolum incarnatum vocat non fruſtra*) poſſis uno intuitu ea omnia facile percipere quæcunque ſacra Scriptura proponit; poſſis facilè & Medicus & Iuriſconſultus evadere imo poſſitis Angelis æquipararari, &c. *Nimirum hoc agebatur tanto conatu, ut non tantum animi juventutis malè corrumperentur & gloria amorque Dei apud eos decreſceret, & quaſi in oblivionem traderetur; Sed etiam illi, qui contradicerent in extremas inciderent perſecutiones, velut inde quoque ſtatim, quum inſignem virum, ceu Chriſtum Phariſæi, ob ethniciſmi deteſtationem inſolentius condemnaſſent, ſtatuta publica confecta ſunt ita, quod nemo aut Theologus, aut Iuriſconſultus, aut Medicus dici verus deberet, nec quis ad officium publicum admitti deberet, niſi prius abſolviſſet, quem curſum illi dicebant Philoſophicum. Quæ labes inſignis ſeculi fecit, ut admodum plauſibiliter hoc venenum plurimos infecerit locos, & epidemicum malum ſit undique in receptione tanta redditum. Quaſi vero Spiritus Dei intellectum Verbi ſui ſanctum, non niſi per ethniciſmum communicat hominibus. An ethniciſmus illuſtret ſanctam lucem ſpiritus Dei? An illud, quod nihil niſi ſeductiones novit, nobis viam Dei aperiat, & monſtret? An non potius inde eſt faſcinatio mala & à Deo averſio, quàm pia & cæleſtis informatio peti queat? An non venenum peſtiferum magis, quàm ſalubrem medicinam tibi acquiras? An non naturâ ſatis ethnici ſumus, & in eum cum omni prolubio animi irruimus? Vnde ſterilitas enim tanta & nauſea amoris veri in Deum & ejus Verbum? Vnde tam ſeverè nos retrahit Iehova tot minis graviſſimis à cultura ethniciſmi, imo & ſtulta converſatione gentium? & paſſim apud Prophet. An non Commixti ſunt inter gentes, & addidicerunt eorum mores? An non propter mixturam talem & doctrinam gentium faſcinatam, tædium Iehova à populo ſuo accepit, & eos in manus*

Ethnicorum juſto judicio talionis tradidit? Ita quod Iehovæ minis, pœnis, & plagis variis abrogare cupit & prohibet inſtantiſſimè: hoc iſti homines mandant, jubent, adeo ſtrenuè, ut etiam præceptis ſtatutariis id cuivis unicè excolere imponant, ſub pœna excluſionis, & remotionis ab omni eruditione doctrinæ, ſi potius Spiritus Dei ductum, quam rationis profanæ ſequatur. Cujus vero mandatum & authoritas ſit potentior? An Iehovæ, vel talium in externis litteratorum? Aſt Chriſtus ait, Væ vobis litterati, γραμματεῖς & Phariſæi hypocritæ, qui facitis filium gehennæ duplo magis quàm vos ſitis. Væ vobis, qui adſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, &c. Sed ne tamen res hæc ſpecie careat ſua, & ut potentiori attractu ratiocinii ſui conſtringant Spiritum Iehovæ in Verbo ſuo, ſyllogiſmorum retinaculis ita arctè includendum docent, ut nuſpiam ex conſequentiis contextis elabi valeat. Atque inde omnem intellectum habitualiter captivatum ſibi pro ingenii excelſi modulo egregiè accommodant. Sic divinum intellectum Verbi cœleſtis, & omnium myſteriorum omnino per hoc medium illuminationis profaniſſimæ intellectus ethnicus, ſyllogiſticè bene efformatus, ſibi ſcientificè conciliat, ni fallor. Velut ante paucos annos acerrima digladiatio, nec ſine exiguis conviciis ac ſcandalo coram facie totius Eccleſiæ Chriſti fuit inter Helmſt. & Vitæberg. *aliquot, quum iſte contra* Helmſt. *quempiam Syllogiſticæ magnificentiæ aliquid auctoritatis in eo detraheret, quod dubium logicæ hoc moviſſet: An ſemper in forma ſyllogiſtica de rebus Theologicis ſit diſputandum? Etenim non inſcitè negabat, quod myſteria Dei ulli rationis modo poſſent includi, quum eſſent incomprehenſibiles; tum quoque non neceſſarium putabat, ut in explicita forma ſyllogiſtica ſemper res Fidei adeoque Verbum Dei taxaretur. Hoc vero ille, qui nonnihil ferventius totius Ethniciſmi patrocinium pro auctoritate ſua Logicali in ſe ſuſceperat, pluſquam ægerrimè ferebat non ſine furoris alicujus ſævitia, ut nihil verum dari poſſe clamaret, quin id omne in regno ſyllogiſtico ad imperium rationis eſſet inclinandum detorquendumvè. Quippe ſyllogiſmum ita omnipotentem in figuris ſuis fecerant paſſim, ut non tantum Spiritui Sancto ſuum eriperet officium informationis, ſed etiam fermè in ſua veritate nuſpiam audiendus aut admitten-*

dus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

dus foret, niſi ſe huic judicio aut tribunali logico, & qui-
dem in explicita forma ſyllogiſticali in operationibus ſuis
divinis exhibuiſſet cenſendum. Sic etiam adhuc veſana
conclamatio eſt fermè omnium, quod nihil firmiter credi
poßit, nec Verbum Dei uſpiam accipiendum, niſi fiat me-
diante profanitate artificiali hac ethnica, quum tamen
ipſi in cæcitate ſua ita miſerè diſtrahantur, ut adhuc pe-
nitus ignorent, quid propriè ſyllogiſmus ſit, & in natura
ſua ficti Entis illis veniat. Sic enim definiunt ſcilicet:
Syllogiſmus eſt λόγος, in quo poſitis quibuſ-
dam, diverſum quid à poſitis ex neceſſitate in-
fertur, eo, quod hæc ſunt.

Dicunt quod definitio realis nihil aliud ſit, quam ex-
plicatio rei, qua quid res ſit in ſua natura, notificetur
eſſentialiter. Quid igitur heîc explicatur in notificatione
rei? Certè ceu res fictitia & nullius momenti ita & ejus
explicatio. Etenim realis definitio, qualem hanc volunt,
non debet nec poteſt à ſuis cauſſis abeſſe, quibus natura rei
conſtituitur, quum cauſſæ propriè ſint quæ denuntiationem
ſuam deferunt ad intellectum rationis externæ, ut inde
certa ſcientia ſit animo nata rei objectæ. Si enim veras
haud noſcam cauſſas, rem in natura ſua fundamento ge-
nuinè & eſſentialiter conſtituentes omnino rem ignoro,
& eſt ſaltem ſuſpicio, conjectura, aut opinio vel etiam er-
ror & falſitas, nullaque prorſus ſcientiæ notitia aut co-
gnitio, quæ me ita torquet, & in obſtinata miſerè ſeducit
mente. Iam vero quæ ſunt cauſſæ? Æquè ſanè certæ, ac
glorioſum illud nomen & magnificè diffamatum SYL-
LOGISTICVM. Etenim non volunt eſſe illud
inter notiones primas relatum, ſed notiones ſecundas.
Quid igitur ſunt notiones ſecundæ? Nimirum ipſi di-
cunt, quod ſint conceptus conceptibus primis impoſiti.
Nonne itaque primi priores ſunt illis, qui imponuntur
aliis? At quomodo illud, quod poſterius eſt. in fictione en-
tis ſui, poßit primum denunciare animo, niſi in eo funda-
mentaliter ſit radicatum? Namque ignis ſi alicubi la-
teat, non poſſit ſe mihi realiter detegere, niſi exereret ſuum
ſplendorem. Interim tamen, ſi ego de natura ignis interna
cognoſcenda ſim ſollicitus, non illud mihi denuntiabit aut
clarum reddet ullus ſyllogiſmus, etiamſi milleni conſician-

tur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

tur, quum tam remotus ſit iſte conceptus à natura ipſa: at ſplendor propius quid indicat.

Ramum culpant futiliter, quod haud noverit diſtinguere inter notiones primas, & ſecundas. Ipſi vero nec noſcunt, primæ quid ſint aut ſecundæ. Si enim primæ inde dicuntur, quod ſtatim remipſam rationi detegant & determinent: quæro ex illis, quid ſit Anima? Reſpondent eſt ἐντελέχεια: Quid eſt ἐντελέχεια? Reſponſio eſt, quod eſt actus primus. Quid vero iſte actus? Recurrunt ſtatim ad formam eſſentialem. Quid hæc? Ens coexiſtens. Quid hoc? ſummum ſcilicet Ens. Ita una eluſio termini parit alteram, & magis à rei notione, ad generaliſſima reſultat, quum tamen per illorum applicationes ſyllogiſticas mihi internum eſſe rei per ſuas proximas cauſſas denunciari cuperem. Ita patet, quod iſtæ notiones eorum nullatenus vel in natura externa ſint primæ, vel in interna quas ita venditant, quum neque illud proprium rei eſſe explicare mihi poſſint, nedum, quod in ſpiritualibus mihi quid valeant detegere. Si enim quæram, quot gradibus in commixtione elementari diſtat lignum à lapide aut caro piſcium à carne ferina, &c. obmuteſcunt ſtatim, neque hoc noſcunt, niſi confugiant ad occultas qualitates. Interim tamen hæc cognitio longè diſtat ab ea, quam in anima expetebam: Hanc nulla alia notio retegere mihi poteſt verè, & ſolidè quam ſpiritus ſancti doctrina, quæ Verbo Dei vividè explicatur: ſed nec hoc ita ſimpliciter tamen; ſed quam cognoſco in anima per Chriſtum unicè renata. Etenim in regeneratione omnis vis divinior latet, ut homo planè novus efficiatur in reflexione ſui, dum veterem Adamum prorſus deponit, & nova lingua loquitur in ſeſe, quàm externa ratio, quæ ſaltem in tertio Principio ſpiritu: mundi expoſita jacet, id poſſit aſſequi; ut ita tandem id percipiam, quodnam novum lumen in incarnatione ſua Filius Dei per mortem ſuam mihi recuperarit cum corpore cœleſti Paradiſiaco. Heîc jam in auxilium omnes convocent ſyllogiſticationes illi profanitatis obſtinatiores cultores, concludantque fortiter & dicant, quidnam ſit illa cognitio cœleſtis, & quidnam nova iſta lingua, quibus ſpiritus Dei informarit ſuos ſanctos, ut magnalia ſumma Iehovæ eloqui potuerint. „Logica enim ſpiritus Dei non eſt talis, qualem Ratiociniſtæ illi

deter-

determinant, quum hic à priori nobis verè omnia detegat & explicet, ut ita tum fieri poßimus Semidei, & redire in priorem Adami ſtatum; quo ille omnibus animalibus ex naturæ inſpectione ſua propria impoſuit nomina, ſi Iehovæ ductum & dictamen modo ritè ſequamur. Non certè heîc ulla externæ rationis ſyllogiſticatio, prodeſt quidquam, nec ea quid intimè detegit, licet omnia ejus formalia & materialia cumulatim in millenis adhibeat reductionibus & transfigurationibus. Velut etiam ipſa miſera illa definitio ſyllogiſmi id ſatis declarat, quæ adeo ab omnibus cauſis eſſentialibus veræ definitioni abeſt, ut etiam nihil;, niſi indefinitas locutiones inanium terminorum proferat, quæ ſaltem poſita quædam dicat, quæ adverſum quid à poſitis ex neceßitate crepent. Quæſo enim quibus rebus innitantur poſita ea? Quid inferant, ſi res à priori ignota ſit, cui imponantur? Quippe ſi à priori pateat res, quid opus tali locutione? Ad quid opus neceßitate tali, quæ ipſa ita caret ſua neceßitate reali, ut ſaltem opinionem è longinquo fingat & ſeductionem à vero pariat nobis? Ideoque illi Anteſignano profanitatis hujus philoſophicæ ſæpius gratias habere ſoleo magnas pro ingenua confeßione. qua olim in conſcientia convictus tandem ſic erumpebat non ſine indignantia: Quod omnis ſyllogiſticatio eſſet maximum argumentum ſummæ imbecillitatis rationis humanæ. *Quur tamen alii & ejus ſectatores in tantum fremunt, & cotidiè illud redintegrant de dictamine rectæ rationis.* Quæſo quænam eſt ea recta Ratio? *Aut in quibus datur, ſi neque in natura externa & commixtione elementari noſcant ſuæ beneficio falſæ Philoſophiæ diſtinctiones graduum demonſtrare? Quid illi poßint ſibi de rebus Spiritualibus cognitionis vendicare, præſertim quum ignorent prorſus, nec etiam ex experientia credere velint, quod unum quodque elementum ſuos alat, foveat & gignat Spiritus ſeparatos & diverſos, à magno illo ſpiritu mundi profluentes? Quid illi de his judicent ſuis ſyllogiſticationibus vanis, quum vero fundamento cauſſarum in naturali cognitione careant omnino ac nequeant corporeitatis palpabilis ſaltem differentias ex cauſis ſuis propriis internoſcere, aut intueri? Quorſum enim tēdat omnis ſyllogiſticationis vana jactantia, ſi nihil horum importet, quæ*

funda-

fundamento rei ſuper imponi rectè queant? An ſufficit heîc terminos habituales varios confingere; & ex iis ſtructuram ſyllogiſticam ædificare? Non certè longè abſimilis eſt illi quâ confuſæ inter ſe gentes magno molimine, in ſui gloriam & memoriam æternam, turrim Babylonicam uſque in cœlum educere conabantur.

Sed *hæc eſt nova prorſus ædificatio quæ etiam pridem ex ſcholis ſuis omne Spiritus ſancti officium, ſibi ſapientes in carne ſua domi propriæ, exterminarunt, ait ille. Nolo quoque heîc vocabulum τȣ λόγȣ in definitione poſitum, pluribus examinare, quam falſo id generis loco habeatur, quum per ſe pateat, quam longe petitum ſit, & ambiguum & hoc loco in cœcitate ſua vanum ac ingeniis anxiis eluſorium, minuſque rectè applicatum. Quod enim per ſe ſuo caret fundamento, nec rem omni ſyllogiſticationum diſpoſitione, uti in ſe eſt à priori notificare poteſt, cui uſui λογὸς ſuperinducatur talis? Quippe notiones ſive Noemata rerum quoad cognitionem non ſunt ſaltem duplices, ſed plures: quum notiones ſint, quæ ipſam eſſentiam internam intuitivè monſtrent in natura; item quæ in commixtione elementari ſe detegunt; item quæ nominis cujuſque expreſſionem in lingua Naturæ pariunt, ceu Adam ante lapſum fecit, quum veram originem linguæ intellexerit; Sunt etiam notiones, quæ ſuperficiei rerum inſerviunt ex quibus litteralis lingua compactionem ſuam ſortitur, &c. quod olim quoque* Gerſon *dilucidè explicavit. At notiones illæ, quibus ad eſſentiam ſpirituum penetratur, non abſque regeneratione vera homini communicantur, quum novum requirant hominem, cui ſe ſophia cœleſtis denuo repandit, ceu in Ioſepho, Salomone, &c. videre eſt, & Philoſophis ſacratioribus, quos olim Magos dicebant. Quod ſi igitur profanos illos conceptus ex medio ethniciſmo petitos Verbo cœleſti & rebus ſpiritualibus applicemus, quod aliud ſit, quàm ut toties fornicationes ſyllogiſticas committamus, de quibus Iehova tam frequentes undique, apud Prophetas effundat querelas, quum nil niſi Idololatricas opiniones & populorum à vero Deo averſiones gignere poſſint, velut olim uberius in libello noſtro de Vero Chriſtianiſmo explicavimus; quem tam operoſo conatu & perſecutione duriſſima illi turris Babylonicæ ædificatores è medio tollere toties ſtudebant. Et quæſo,*

unde

*unde tot ſectæ in Chriſtianiſmo, ſi non opinionum diſtor-
tarum tantus eſſet cumulus? Spiritui Dei ſi ad volunta-
tem Iehovæ devotiori cultu ſe ſubmitterent homines & ad
Amoris cœleſtis gratiam in pœnitentia ſeria & humilita-
te pia reverterentur, quur non in unanimi ſenſu vivere
poſſimus. Quid heîc nobis obſtat, niſi obſtinata illa opinio
quam ex tantis futilitatum conſequentiis in ratione ex-
terna conficimus vani, nos ita in mentibus noſtris capti-
vos ducendo, ut potius vanis ſyllogiſticationibus, ex Verbo
Dei profaniſſime per fornicationes tantas conſutis, quid
credamus, quam ad Spiritum Dei nos ſancto corde inge-
ramus debite? Ideoque rectius ille agit Philoſophus ſacer,
qui ſyllogiſmum ita definit*, quod ſit externæ ratio-
nis in homine Adamico figmentum, quod ex
cœcis præſuppoſitis ſibi imagines opinionis
ſuæ per terminos habitualiter diſpoſitos, con-
ficit, ut iis ita conſcientiam captivam includat
ne amplius ad ſanctiora ſe elevare, & veritatē
cœleſtem ibi rite quærere valeat. *Quæ impedi-
menta inde Eccleſiá veræ objiciantur, tot digladiationes
multorum & perſecutiones ſcandaloſa ſatis teſtantur,
quum quiſque pro ſuæ ſapientiæ auctoritate tam fortiter
pugnet, ut nolit heîc quid abolitionis in carne ſua pati.
Nihilominus dicit* D. Paul. *Scriptum eſt: Abolebo ſa-
pientiam ſapientum, & intelligentiam intelligentium è
medio tollam. Nam poſtquam in Dei ſapientia mundus
non cognovit Deum per ſuam ſapientiam, placuit Deo per
ſtultum præconium ſervare credentes. Nec oratio mea &
præconium meum ſitum eſt*, ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας
λόγοις, *in perſuaſoriis humanæ ſapientiæ rationibus; ſed
in demonſtratione ſpiritus & potentiæ, &c. Nam ſapientia
hujus ſeculi aboletur, &c. quum Animalis homo non ca-
pax ſit eorum, quæ ſunt ſpiritus? At ſpiritualis dijudicat
omnia. At Chriſtus toto cordis ſpiritu gratias agit Patri,
quod hæc occultaverit à ſapientibus & intelligentibus, &
ea retexerit infantibus. Quum tamen ſe ſic turgidè oppo-
nunt Chriſto & Spiritui tantæ ſapientiæ carnalis ſtu-
dioſi? An non ſatis dilucidè percipiunt, quod tali
ſapientiá aboleri debeant? Si per ſyllogiſticationes
ejuſmodi quid ſolide poſſit in Verbo Dei apprehendi,
non Chriſtus de ſpiritu Dei illud revelatum dediſſet, quod*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ille adveniens nos in omnem ducat veritatem. Quamdiu autem mundani ſapientes ſumus, non poſſumus eum recipere. Quia tales nihil niſi λογομαχίας fremunt, ait D. Paulus, *& obtenebrati ſunt in corde, ac nihil niſi quaſtiones inanes movere noſcunt, &c. Vnde rectè olim optimus ille Theologus. D. Dan. Hoffmannus,* Anno 1598. *id cum* D. Paulo *adſeverabat*, quòd quanto magis ratio humana ejuſmodi philoſophicis ſtudiis excoleretur, tanto armatior prodiret, & quo ipſam amaret impenſius eo Theologiam invaderet atrocius, & errores pingeret ſpecioſius. *Imo addebat etiam hoc: Quum vero hodie circumferimus oculos in orbe Chriſtiano, ſtatum ejus inde miſeriorem agnoſcimus. quod multi Theologorum ad ſapientiam carnis ſublimes articulos Fidei revocant, & juventutem adſuefaciunt, ad diſputationes, quibus ad Philoſophiæ calculos exigitur ſenſus Sacrarum litterarum, &c. An vero non jam ſtatus Chriſtianiſmi longè eſt deterior quum omnes à pietate ſint quaſi deterriti? Iehova ipſe judicem tam ſtrenuum agere cogitur, nec eſt, ut in cauſſas remotiöres inquiramus, quum tanta ſit Chriſtianorum profanitas, ut ipſos Ethnicos in vita turpiſſima exuperemus, & barbariores vivamus ſub titulo Chriſti, quàm ſi nullam in eo ſalutem agnoſceremus: Hi certe ſunt fructus tam ſedulo exculti Ethniciſmi, in quo tam alta ſapimus.*

Namque (2) eo uſque ad tam blaſphemam inſaniam quoque conceſſerunt homines, ut non tantum, amplius Spiritum Dei in vitæ ſanctioris ductu audire planè non cupiant; ſed etiam Verbo cœleſti neſcio quam Barbariem, objicere auſint. Tanto odio ducuntur Spiritus Dei, ut publice proclamare non vereantur, nihil eſſe elegantiæ in ſacris litteris, & quod ille, qui Verbi Dei ardentiorem culturam promovere laboret, nihil aliud agat, quàm quod in novam barbariem hæc tempora apud juventutem revocare velit. Ideo undique clamor iſte auditur. O juvenes huc ite; heic emite, heic eſt ſapientia, quam litterarum elegantia promittit: Humaniores eæ ſunt litteræ, quæ linguam ritè excolunt: Sic etiam ſecundum rectam rationem vivitur melius, &c. Exhorreſco ad talia, quoties cogito, quod Spiritus Dei ſermo ita barbarus cenſeatur,

qui

qui tamen omnium blandiſſimè loquitur intelligentibus. Eſt enim ſpiritus manſuetudinis & humilitatis adeo, ut etiam à pueris vèlit intelligi. *Animadvertite,* ait David. *ô brutiſſimi in populo: & ſtultiſſimi, quando intelligentes eritis? An plantator auris non audiat? An ille qui formator eſt oculorum, non videat? An caſtigator gentium, non reprehendat? Qui docet homines ſcientiam, an non agnoſcat? Sic qui plaſmator eſt linguæ, an non ille noſcat pro elegantia ſui ſermonis nos ſatis informare? An ille doctore aliquo in linguæ elegantia indigeat? Hæc certe eſt dies tentationum, dies blaſphemiæ, ſicut in diebus Noæ, dies afflictionis: qua Spiritus Dei quoque in deriſum factus eſt, ſic profectò verè conqueritur Chriſtus de ſuis, quod ſapientia à filiis ſuis juſtificetur. Num hæc ſit illa recta ratio, de qua tam obſtinate gloriantur mortales? Non ſanè intelligunt quid proferant, & quid blaſphement. Imo quid eſt recta ratio? An non poſſit mens in Deo elevata recta dari? In tantum ipſa eſt recta ratio, in quantum divinæ legi conformis extiterit,* ait optimè Lens. de lib. Chriſt. *Ita enim fit, ut vivere ſecundum rectam rationem, nihil aliud ſit, quàm ſecundũ Dei voluntatem & legem in ſancta obedientia vivere. An Spiritus Dei non noſcat veritatem ſuam, & quomodo eam efferat, quum ille tamen nos ſolus in omnem ducat veritatem. Sed ego veritatem vobis dico ait Chriſtus, cum venerit ille (Spiritus Dei) arguet mundum, de peccato, de juſtitia, & de judicio. Et jam inſtat tale judicium ſpiritus ut paſſim videre eſt. Quis tamen magis barbarus? an ille, qui barbaræ profanitati incumbit uſque ſtrenuus? an ille, qui ſancta Dei pii quærit elogia & eloquia? Sic etiam illi (3) non minus graviſſimè peccant, qui Verbo Dei cereum affingunt intellectum. Non enim Deus eſt ſicut homo. Verbum tuum nihil aliud eſt niſi Veritas,* ait David. *Et in ſeculum eſt quodque judicium juſtum tuum. Præcepta tua nihil, niſi mera eſt Veritas. Ac tua juſtitia, eſt æterna juſtitia; & lex tua eſt Veritas. Quia purgatus eſt ſermo tuus valde: juſtus eſt Iehova, & rectus judiciis tuis Iehova, in cœlis eſt benignitas tua, & veritas uſque ad nubes ſupremas. Iuſtitia tua inſtar montium maximorum fixa. Præcepiſti juſta teſtimonii tui, & fidelia valde. Proinde ingentem ha-*

bent illi pacem, qui tuam amant legem, nec vacillabunt unquam. Quod ſi vero tectum eſt Euangelium noſtrum, ait Div. Paulus *iis, qui pereunt, tectum eſt: In quibus Deus hujus ſeculi excœcavit mentes, nempe in infidelibus, ne irradiet eos lumen Euangelii gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei. Non enim nos ipſos prædicavimus, ſed Chriſtum Ieſum Dominum, &c. Hoc igitur caveat quiſque, qui Chriſtianum ſe venditat, in fuco aliquo ſpecie tenus illum afficere tentet. Iehova eſt juſtus, & juſta judicia ejus: & tamen juſtus obtinet partes, quamvis à mortalibus judicetur, ait David. Quum igitur tam gravis cotidie ſit lapſus mortalium, & eo gravior eorum, quo magis ſe Chriſto adſtructos cupiunt; & tamen fuerint, qui minus quid graviter committi in politicis putent, etiamſi non omnes actiones eorum cum Verbo Dei congruerent; ideo coactus ſum tandem conſcientiæ cauſſa, ut Politicam hanc Chriſtianam quam olim ex parte, quum adhuc Profeſſorem agerem in Acad. Iulia, conſcripſi & publice prælegi, tandem, ad impetitiones plurium etiam ſummæ æſtimationis virorum, quibus cognitum erat, quod ad ſtilum Chriſtianitatis noſtræ eam conformaſſem, in lucem emitterem. Non dubito; erunt plures, quibus, præ carnis nimis delicato ſtudio, ſapere haud omnia poßint, ceu quoque diabolus tanquam Deus hujus mundi, nihil infenſius ſibi habet, quàm ſi mortalium actiones ad Verbi cœleſtis normam & verum conſcientiæ uſum, etiam in externis negociis revocentur: Sed iis ſuam obſtinatam mentem in reprobato ſenſu relinquam. Et nihil aliud ſanè obtinebunt, quàm ut ſaltem declaraturi ſint, cujus Spiritus filii ſint. Ex ungue noſcitur leo: ita quoque ex unguibus ſuis ipſi ſe prodent. Habui etiam antehac & ſenſi calumniatores plures; ſed Iehovæ ſit laus qui etiam in medio Leonum, me huc uſque conſervavit. Dudum itaque hoc mihi propoſitum fuit ſanctum cum Davide, Iehova laudabo Verbum; in Deo confidam eundem ſuſpirans, nec timebo: Quid faciet caro mihi? Toto die quidem verba mea impugnant: & omnes eorum cogitationes ſunt, ut in mala quævis me præcipitent: Conſociati vivunt, & inſidiis incumbunt, atque veſtigia mea obſervant, ut animam meam in captivitatem abripiant: Sed tamen in Iehova laudabo Verbum*

ejus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ejus. Laudabo Iehovæ Verbum : Imo in Deo confidam, nec timebo. Quid enim faciet homo mihi? Namque qui Deum timent, confidunt Iehovæ, atque is auxilium eorum eſt, ſcutumque. Ideoque manebit hoc conſtantiſſime ſemper fixum. Non nobis Iehova, non nobis: ſed nomini tuo da honorem, propter benignitatem tuam. Quur dicunt ethnici, ubi nunc Deus eſt iſtorum? Atqui Deus noſter in ipſis cœlis eſt: quicquid placet, ille facit.

Quod autem Illuſtriſſimi, Celſiſſimique Principes, ac Illuſtriſſime Comes, Duces ac Dnn. mei Clementiſſimi hunc Politicum Chriſtianum V. V. V. C. C. C. inſcribere voluerim, cauſſas habeo plures. Etenim inter alias non tantum piis patrocinio externo in terris, quum Deus ipſe Principes aſyla mundi hujus conſtituerit ſuis, eſt ſemper opus; ſed etiam ut debitam devotionis, obſervantiæ & affectionis humiliſſimæ ſignificationem demonſtrare voluerim. Et quemnam quis ſe rectius obſtrictum cupiat, quam quos inter Chriſtianos Principes novit unice præ reliquis Verbo Iehovæ addictos? Quid enim ſanctius aut excelſius in hac mortali vita dari poterit, quam ſi quis ſe in Verbo Dei aſſidue ſanctificatum exoptet, & præſertim ſi capita Rerumpublicarum in eo ſe cotidie ſedula cura exerceant? An non David, qui omnium regentum Politicorum primas recte meretur, unice in hoc cotidie exultavit? Via teſtimoniorum tuorum mihi voluptati eſt, inquiens, quæ omnigenis divitiis præfero. Omne gaudium meum in jura tua depono, nec obliviſcor verborum tuorum. Tua teſtimonia oblectationi mihi ſunt, hæc mihi ſunt conſiliarii. Indeſinenter ambulabo in viis tuis; quia mandata tua quæro. Et loquor de teſtimoniis tuis coram Regibus, nec erubeſcam: ſtatuta tua mihi cotidie materiam cantionis exhibent in ædibus meis. In ſumma, Theſaurus iſte mihi eſt, quod verba tua cuſtodiendo ſervem, hoc mihi hæreditatis æternæ loco eſt. Nulla ſiquidem vitæ Chriſtianæ in quocunque ſtatu norma vera eſt aut regula abſque Verbo Dei. Ita Deus unice voluntatis ſuæ divinæ laudem in actionibus noſtris cunctis quærit.

Non dubito igitur, quin ea hæc, quæ Iehovæ laudi & Veritati cœleſti ex animo toto minimè fucatus in hiſce Politicis ſcriptis conſecravi apud Cel. & Ill V.V.V.C.C.C. etiam gratum & acceptum inventura ſint locum. Quod eo magis jam perſuaſum habere mihi valeo, quum h aud obſcura antehac Ill. C. C. C. V. V. V. ſigna benevolentiæ mihi partim experta & explorata teneam, quæ ad gratitudinis hanc demonſtrationem me obligatum pertraxerunt ſimul. Quam ob rem me ſpes fovet, quod ulteriorem Clementiam veſtram mihi ſervo veſtro humillimo, & iſtis meis laboribus tutelam competentem, contra quoſcunque calumniatores quibus, in hiſce perverſitatibus ſuis extremis, mundus pluſquam abundè ſcatet, non ſitis denegaturi: Veluti etiam ſumma contentione animi devotiſsime id precor: Iehovam ſimul ex corde implorans, ut Ill. C. C. C.V. V.V. Omnis vitæ incolumitatem cum proſperitate feliciſsima ad quævis inſtituta actionum & regiminis cum pietate inceſsibili largiri velit. Datum Lugduni Batav. 1. Novembris, qui eſt dies omnium Sanctorum Chriſtianorum Ann. CIↃ IↃ XXXI.

S. Illuſtriſſimæ & Generoſiſſimæ.

C. C. C. V. V. V.

Subject. & hum. S.

Iohan. Angelius Werdenhagen. I. C. C.
& q. Arch. Magd. Conſ. Int.

Benevolo

Benevolo Lectori. S.

AMICE Lector, haud ſpe lucri aut quæſtus, nec nominis alicujus gratia, quod glorioſi, aut qui ventrem potius, quam veritatem quærunt, facere ſolent, ut vel induſtriam acumenque ingenii eo magnificentius oſtentent, vel vitæ altioris commoditates inveſtigent acrius, ad ſcribendum unquam veni, nec etiam hac vice id tentabo. Quod alii enim in primis habere gaudent, ut ſibi ipſi ſint præmio, id mihi ita ſordeſcit admodum. Nec mihi mundana fiunt aliter, quàm ut cuncta, παρέργως, curanda putem. Communis autem vitæ calamitas & hominum proterva cœcitas, qua error errorem ducit, & quiſque quaſi Deo Iehovæ mortuus vivit in ethnicismo atque obſtinatæ opinionis Idololatrico cultu, longè aliud mihi ſuaſit: imo & perſuaſere tandem magni nominis viri, & obtinuere, qui urgebant toties, ut priſcæ meæ Politicæ dictata, ad compendium certum revocarem, & publici juris facerem. Vix impetraſſent, niſi tot impetitionibus me expugnaſſent. Etenim novi, vidi & obſervavi id à pluribus annis, quàm quiſque ſub dulciſſimo titulo Chriſti ab amore ejuſdem & veritate Verbi cæleſtis perverſiſſime cupiat eſſe alienus. Quin etiam ipſa experientia teſtimonium hoc mihi apertum ſuggerere poſſit, quanta falſitas cordis nunc paſſim furioſos agitet mortales. Itaque certe exploratum hoc habeo in factis quanto odio ubivis ſit cunctis ferme dia Veritas. Imo quoque ex perſecutionibus indeſinenter perpeſſis hoc addidici, quanti ſit periculi plenum opus, ethnicismum Chriſtianorum peſſimum aut eruditum illum, vel in minimis minima tangere aut taxare velle indicatione. Etenim olim vixos, pro publici ratione muneris, aperire inceperam quum in ſacratiori Veritatis ſtudio ungues aliorum ſentire cogerèr. Namque intentionem talem quum Babylonicæ turris ferventiores ædificatores perſentiſcerent, quod Politices ſtudium ſimul à profanitate ethnica ad Verbi Dei normam cum aliis doctrinis revocare ſtuderem; vah! dici non poteſt, quàm variis machinationibus clandeſtinis & aperto furore, ſæpius non ſine calumniis atrociſſimis ac violentia, Ethnicismi illi fortiores defenſores in me fremere & me peſſundare funditus conati fuerint. Nec deſtiterunt etiam hucuſque, nuſquam non varia & perquam aſtuta mihi ſupponendo retia ut tandem exitium crearent ultimum. Pluries à tragiconon procul abfui exitu, niſi Iehovæ gratia in excelſis fuiſſet potentior, ita diobolus quoque ſuas perſecutoribus meis ſuggeſſit vires & artes. Expertus ſum revera toties, quas Regius Propheta David in precationibus ſuis formas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

monſtroſas in Leonibus, urſis, feris, anguibus, ſerpentibuſque deſcripſerit, niſi & vehementiores fuerint. Verum ego velut mutus eram, qui non audebat os aperire Pſal. 39. 10, nec vel oblocutionem in ore teneret ullam: omnes tempeſtatis fluctus ita patienter ſufferebam. Vt tamen aliquo modo compeſcere poſſem furorem inſatiabilem, editione Pſal. 36. potiſſimum eos ad Chriſtianitatis mitiora revocare ſtudebam. Sed quid Ethnicismus à Chriſtianiſmo addiſcat? Sic undique ſemper Stagirenſium ſpiritus extrema in quovis locorum contra me tentare non deſtitit. Fuerunt hæc & talia veſtigia, quæ me ab ejuſmodi genere ſcriptionum toties deterrere ſolita ſunt. Tum quoque jam incidimus in ea tempora calamitoſiſsima, quæ plane abhorrent à monitis piis, ubi cujuſque nimis facilis eſt læſio, & nemo non in titillatione ſui vivere gaudet molliſſimus, quam libertatem ſummam vocat, ſi eam ad libitum animi in detrimentum proximi licenter ſatis poſſit exequi. Vnde adeo vix quſpiam invenitur, qui in tanta religionis jactantia aut amori Verbi Dei, aut veritati, ipſive æquitati locum concedere velit: ſic facto ipſo cordis Deum Iehovam abnegare cuivis lepidiſſimum & ſumme liberum videtur. Sic nulli non tantum vitiorum & virtutum amplius dantur limites ſed etiam præpoſteratio hac perdita eſt, ut beſtialitates peſsimæ pietati accenſeantur ſummæ, & ipſa turpitudo honeſtati. In tantum omnis receſsit pudor, ut confuſio & crudelitas dira pro ordine & gratia chara habeatur. Quare etiam non mirum, quod pueri pleniorem ſibi ſapientiam præ ſenioribus, & in experientia viventibus, arrogare auſint. Ideoque fit, ut calumniatores & ſugillatores potius nos, qui ædificationi eccleſiæ veræ communique ſaluti mortalium, maximè in Chriſtianiſmo rectius conſultum cupimus, pro æquis æſtimatoribus rerum nanciſcamur ceu nuper quoque Hanſeaticis meis id accidit, ut juvenculi & jejuni quidam cenſores queis ne quidem communis aer notus eſt, id perſtringere petulantius conati fuerint, cujus nec umbram negotii videre poterant. Interim tamen ejuſmodi egregiè ſemetipſos produnt, quales in corde ſint, qui per promotionem communium vitiorum ſibi potius gratiam mortalium, quum per eorundem extirpationem favorem apud Iehovam quærere laborant. Væ inquit Iehova, conſuentibus pulvillos, pro omnibus axillis brachiorum populi mei, & parantibus confibulas pro capite cujuſque ſtaturæ advenandum animas. Væ illis, qui bonum malo, & malum bono æquiparant, Multa olim præſens in faciem prædixi, & quaſi vaticinatus ſum multis, quæ nunc nimis ſero rectius ex eventu perſentiſcunt. Non vult Iehova nos Veritatis ſuppreſſores, ſed elucidatores eſſe, ita, ne ullius auræ fiat captatio Inſta

tempeſtivè, intempeſtivè, urge, objurga, exhortare cum omni iræ cohibitione, & doctrina ait D. Paul. Obteſtor in conſpectu Dei, & Dñi Ieſu Chriſti, & electorum Angelorũ ut hæc obſerves ſine præjudicio, nihil faciens in alterius partem inclinando. An non per conniventiam ſaltem quis communicat operibus malis alterius. Dic illis, & liberaſti animam tuam, ait Iehova ipſe. Nec talentum concreditum cuique defodiendum eſt. Quum ſit tandem ratio de omnibus rebus & donis Spiritus S. aliquando cuivis mortalium reddenda, nec ſanè verba ac cogitata mentis ab hoc debito libera erunt Iehovæ. Ideoque me in hoc communi ſocietate mortalium & maximè piis obligatum recte putavi, ut, ſi quid boni ex hac exili mei propoſiti opella in communem cœtum omnium & præcipue Chriſtianorum derivari poſsit, id merito ad petitionem factam communicarem aliis publice. Sed quæſo, *Chriſtiane Lector*, ne te heîc ullo præcipites judicio. Recte prius temetipſum tibi in omnibus exploratum redde, ut noſcas, an omnia in amorem Dei & proximi ſis relaturus, quicquid heîc ſis cogniturus. Namque profanis & malignis naſutulis nihil in his ſcriptum volo, multo minus quid calumniatoribus. Velut etiam proteſtor ſolemniter, quod in nullius præjudicium, aut detrectationem ex arrogantia quid prolatum voluerim: ſed ut omnia ædificationi in praxi vivida inſerviant. Non enim ſufficit, ut Chriſtum & verbum ejus ore aut lingua argutiiſve ratiocinativis quis jactare queat, aut ſyllogiſmis id includere ſtrictiſſime. Diabolus hæc quoque cuncta, & quidem in longe perfectiori gradu artificii ſyllogiſticalis novit: Sed nihilominis eſt & manet diabolus. Quapropter veritatem cordis tibi prius rectè probatam exhibebis, quam quid ſani judices. Etenim non ſaltem externus quis habitus litteralis Chriſtianum efficit bonum, ut communiter profani gloriantur: in ſpiritu & Veritate vivendum eſt? Niſi cor intus renatum rite cum confeſſione externa conſentiat in vera dilectione proximi, potius abnegatur Chriſtus cum veritate ſua, quàm quod confeſsione ulla vere exprimatur. Non certe heri aut nudius tertius primum in negotiis vivere incepi; aliquot in iis conſumpſi luſtra ætatis meæ: pro officii ratione publici plurima vidi obſervavique in praxi: perreptavi munia Reipublicæ cuncta: memini, quid perſpexerim: & quàm longiſsime homines in vanitatibus ſuis a Deo receſſerint, imo etiam è Chriſto ſub ejus titulo ſpecioſo divortium fecerint: fundamenta quoque errorum in Conſiliis publicis agnovi ſatis expedite. Quot putas me inveniſſe devia? Religio & libertas magna ſunt nomina quidem, & ſedulo inculcantur, repetunturque toties: Sed ſpecies eorum vix fulget; tum quoque ut plurimum igno-

ratur; quid ſint proprie. Ita magno ſtudio ſimul hoc agitur, ut publice apud populum earum veritas intime ignoretur. Sic maxima pars mortalium pro Religione obſtinatam opinionem ſæpius aut impietatem ipſam & tacito modo extremam ſervitutem cum jucunditate perſuaſionis induit. Regnum diaboli multa continet artificia, & quam latiſsime ſe extendit. Vtinam homines non adeo de induſtria eſſent cocci? Sed ne ſis neſcius *Chriſtiane Lector*, Verbum Dei unice mihi fundamenti loco eſt in omni vera Politica. Quę cum hoc & voluntate Dei non congruit, vix ſibi juſte conſtare poterit. Etenim Verbum Dei æternum eſt, & nunquam flexibile adeo, ut cereum poſsit, ad nutum hominum, nanciſci naſum, ceu blaſpheme audent loqui plures. Cœlum & terra potius tranſire cogentur, quam verbum Chriſti minutiſsimum. Proinde quoque recte ait ille: Potius cum Verbo Dei loqui & ſapere cupio ex ore Chriſti, quam cum Deo ſuperbiſsimo Stagirenſium ethnico ex ore diaboli, qui mendax eſt, Pater ille mendacii: Plurima enim fuco venduntur veritatis, ſi ethnicis ſumus minus creduli. Et hinc axiomata talia in Politicis confinguntur, quæ intus in ſeſe nihil niſi æternam ſpirant ac ponunt perniciem. Errant igitur graviſſime omnes, qui tantum inter Verbum Dei & Politicam huc uſque non veriti ſunt facere diſcrimen, ac ſaltem ad ſuperficialia in externa ratione, quæ honeſtatis ſolummodo alicujus ſpeciem repræſentent, actiones omnes publicæ retulerunt. Niſi pietas vera ſit fundamentum, certe omne regimen mundi cum omni ſuo ſplendore ſe reddit damnabile, quod toties ipſum Verbum Dei teſtatur. Neminem, qui ſanus eſt, ſimplicitas ejus commovebit. Spiritus enim Iehovæ lenem, amat ſuſurrum, & per eum molliter ſe inſinuat animis hominum, ut cordis verus, exſuſcitetur rite ardor erga Deum: unde & toties mihi veram exoptatam ſcholam Chriſtianam. Qui grandia cum tonitrali faſtu ſpirant, non veniunt amici Deo, nec capaces ſunt Verbi eius. Ideoque novi quoſdam, quod ſi non ex communi neceſſitate cogerentur aliquem Dei Verbo honorem exhibere, qui vix inter artes mundanas ipſi concederent locum, tanto hoc habent contemptui præ Ethniciſmo. Hos & ejuſmodi ſimiles, ſi alicubi ad decentius officium pietatis retraham, id non indigne ferent. Etenim norma Politices, non aliunde, niſi ex Verbo Dei petenda manet. Veluti nec mihi Politicus verus eſt, qui non ſit ſolidus Chriſtianus, probi & integri cordis, homo juſtus & verax in omnibus. Reliquos, licet geſticulationes morum & hypocriticas artes varias, & magna cum ſumptuum jactura apparatus addidicerint, ne pro obulo quidem mihi emerem, ajebat amicus, Si neſcis, optime Politicos deſcribit D. Paul. Quod reliquum eſt, inquit,

patres:

patres: Quæcunque ſunt vera, quæcunque honeſta, quæcunque juſta, quæcunque pura, boni nominis; ſi qua Virtus, & ſi qua laus eſt, hæc reputate. Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiviſtis & vidiſtis in Me, hæc Facite, & Deus Pacis erit vobiſcum. Tales etiam olim mihi, quum adhuc Profeſſorem in Acad. Iulia agerem, expetere ſolebam Politicos, velutiid tibi, bone Lector, ex ſequenti, colligere poteris Programmate, quod æquo animo percenſe, & vale, ac ſimul Pſalmos Davidis, Proverbia Salomonis & Siracidem undique commendatiſſimos tibi fove.

DISCIPLINÆ CIVILIS AVDITORIBVS SVIS

In Academia Iulia. S. P. D.

IOH. ANG. Werdenhagen. I. C. C.

ADmodum operoſè ab initio uſque in eo laboravi, ut vobis oſtenderem, quid polliceretur, quæ à ſolida & pia ſocietate in Republ. habet nomen Politia; ſalutem videlicet ſanctam univerſi civilis vitæ & ſingulorum civium. Qui, quum finis ſit, & hic multa ſimul in ſe comprehendat, & ad eum multa ducant: diligenter conſideranti ſit illuſtrius, nec paucis, nec uno tempore explicari poteſt. Tamen lucis non parum inde affulget ſi quis modo rectè intelligat, quid & quis propriè verus ſit Politicus. Quamvis autem vulgo, eum dicant; qui ſit humanitate elegantia externa & urbanitate præditus, & commodis moribus ſe converſationi mortalium ingerere noſcat, gravis nemini; tamen quum ſaltem ei accidant, eo nomine prorſus abutuntur, qui Politicum ſic appellant, quod ſe omnium nutibus ſcitè accommodare noſcat. Talis enim qui ſit nudè & ſimpliciter, vix ſe à ſuſpicione adſentationis liberare poterit, quum ſe ſaltem tempori & fortunæ obſequentem proprii lucri cauſſa reddat, ſæpius etiam in rebus, in quibus id minimè ſtudium veritatis admittat. Inde facilè intelligi poteſt, neutrum Politicum rectè dici, quando in omnibus res potius ſuas, quam publicæ ſalutis, veritatis, & pietatis curant; quum verus Politicus, ferè ſuis rebus neglectis, ex amore ſincero in negotiis patriæ ita occupetur, ut ſingula in gloriam unicam Iehovæ principaliter ac in utilitatem ſingulorum redundent. Longiſſimè igitur aberrant à vero, & corruptiones non leves cauſſant, qui eo nomine exprimunt hominem aſtutum, verſipellem, verbis alia præ ſe ferentem, alia animo molientem, ac denique è malitia & fraudibus conſutum, ſive ille privatam vitam agat, ſive locum in Repub. teneat. Neque ad rem quid facit, etiamſi tales ſe in negotia Civitatis ingerant, nec raro primo habeantur loco, principeſque ſint Reipub. quo certè modo pejus ſe habent publica. Etenim his nequaquam finis verus Reipublicæ propoſitus fuit, nec ea, quæ ad ſolidum pietatis ſcopum tendunt, in æſtimio aliquo habent, niſi primitus ſua rectè curare, & lucrum domi comparare queant. Veluti ipſe à magnis ſæpius audivi: Diabolus ita inſerviat publicis, niſi prius eorum commodum in me redundare valeat. At profecto vir bonus ſit, qui non ante omnia ſe Chriſto vivide in pietate dedat, & inde toto animo id ſtudeat, ut ex amore ſancto erga Deum & proximum actiones vitæ omnes in Rempubl. profluant: Is ſanè Politici nomen quoque apud bonos fruſtra affectet, & hanc ſacram appellationem nequa-

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

quam mercatur. Etenim non tantum eum bonum in fundo cordis integri eſſe oportet; ſed etiam pietatis veræ ita ſtudioſum, ut in omnibus conſiliis actionibuſque cunctis nuſpiam aliorſum, quàm ad Iehovam, Verbique ejus culturam ſanctam reſpiciat, adeoque unicè imitatorem Chriſti vividum in imagine pura exprimere velit, ut inde ita ſalus publica emergat. Non enim alias mala ſunt facienda, ut inde eveniant bona, ut ait Apoſt. His terminis Politicum definiunt verè ſapientes, neque aliter ſentit ipſa S. Scriptura, quæ omnem politicum ſtatum in regimine ſuo juſto ita depingere cupit. Hoc ipſe David Rex ita ex ore Iehovæ perceperat per Prophetas, ut nec aliud ſibi in toto regiminis curſu quid amplius optarit cotidie, quàm ut in viis Dei recte ambulare poſſet. Conſulat quis heic Pſal. 25. 89. & 119. ubi per totum nihil aliud expetit. Idem quoque Iethro Moſi ſuadet, ut non alios præficiat judicio populi Iſraelitici, quàm qui integritati piæ addicti & hoſtes ſint avaritiæ, id eſt incorruptibiles. Qui enim utilitate propria non movetur, quæ animos hominum præ cunctis facile expugnat; eum eſſe in cæteris etiam virum juſtum, probum & pium oportet: Indequoque prudenter, quæ exuſu ſint patriæ, rite proſpicit, ceu in Ioſepho apertum habemus exemplum, quanta fidelitate fami communis regni proſpexerit. Inſignis autem iſte locus uti proximus, quem explicavimus hactenus: forte etiã nonnihil in profanis notus: ſed certe ad verũ uſum transfertur à quam pauciſſimis. Etenim admodũ pauci ita nati, aut affecti pauci ita erudiuntur, ut acceſſuri aliquando ad Remp. ad hunc ſcopum collimaent. In quem autem transferenda eſt culpa? Si veritatatem confidentius heic tangerem, forte non ſatis eſſem omnium invidiæ & maledicentiæ. Defectus agnoſcimus; ſed medicinam veram odio habemus ſtulti. Ethnica nimium ſapimus; ethnica nimium amamus: & in ethnicis nimium informamur. O quàm ſæpius anxiè Chriſtianiſmo veram Chriſtianam exoptare ſoleo educationem, & ſcholas Verbo Cœleſti rectius conſecratas. Tetigi ante hac paucis talia; inde talis exortus eſt furor, ut vidiſtis, ut audiviſtis. Sed num propterea à Chriſto deficiam? Imo eo audentiorem me excitabo. Neque vero non vel hodie rationem reddere paratus ſum, quæ, quamobrem, & quomodo docuerim, modo ſit juſtum tribunal, nec potius affectus præcipitent ſententiam. Quin iterum veriſſimum hoc dico, ſapientiam divinam ſola ſtabilire regna, & Reſpub. ac ſalutem hominum in cunctis actionibus inde dependere. Iehova enim quibus per ſuum Verbum adſiſtit, ii certe à beatitudine & hujus & æternæ vita nullo modo obeſſe paſſunt. Indignanter hoc verbum ferat, quicunque velit, nihil inde aut calumniæ aut ignominiæ in me redundare poterit. Partes Dei ſunt, non meæ. Ideo etiam nego, imo & pernego, hanc doctrinam Barbariem ullam importare. Imo ipſi ſunt barbari potius, qui Ethniciſmum profaniſſimum Spiritus Dei ductui præferre conantur. Iehova ſancta loquitur & barbaras

agunt

agunt nugas, qui tenebras pro luce venditãt obſtinatiores. Explicavi hactenus ea, quæ conſtituunt integre Rempubl. nunc adminiſtrationis veræ modum cum requiſitis ſuis ſubnectam. Ex ſacra S. porro enucliabimus cuncta, & temporibus noſtris accommòdabimus. Directrix enim ipſa eſt, & norma vitæ, magiſtraque cum ſingularum actionum, tum conſiliorum, quibus ad Rempubl. in rebus præclaris agendis opus eſt. Ne igitur lippitudine mala cæcutiamus. in omnibus vitæ ſanctioris partibus, juxta ſanctum Chriſti imitamen, operam dare nos oportet. Quo pacto hæc cuncta conſequamur, divinitus nos docet veritatis cœleſtis communicator ſummus, idem veræ Dictator ſapientiæ. Veſtræ partes ſunt, ut cum vero & pio diſcendi deſiderio attentionem debitam afferatis: ego quod meum erit, præſtabo fideliter nec ſine cura ſingulari, ut captui cujuſque me rite accommodem. V. P. P. Helmæſtadii in Acad. Iulia. Mens. Aug. Anno cIↄ Iↄ cIXXX.

SOLIDVM

POLITICÆ

fundamentum cum Republ. Chriſt. in

PSALM. 24.

1. EST cuncta Iehovæ terra ter Optimi,
Ac quicquid amplo circuitu ſuo
Complectitur, tum quotquot orbis
In ſpaciis habitant coloni.

2. Namque arva terræ, ſuppoſito mari,
Super profundam mole volubili
Vndam revinxit, debitiſque
Diſſociavit vtramque ab oris.

3. Quiſnam virorum ſcandet ad ardua
Montis Iehovæ culmina? figere
Quiſnam pedem fixum valebit
Sedulus ædibus in ſacratis?

4. Cui fraudis expers eſt manus, integro
Et corde vivit purus in omnibus,
Nec falſa quærit, pejerando
Ac metuit temerare linguam.

5. Hic à Iehova numera dexteræ
Cuncta obtinebit largiter in ſui
Voti ſinu, fructuſque cunctos
Iuſtitiæ auferet ille ſanctæ.

6. Cœleſtis hæc eſt progenies, Deum
Quæ ritè quærit, quodque Iacobidum
De gente natum, poſcit ipſam
Inde ſibi faciem Iehovæ.

7. Portas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

7. Portas in aura, eia, reducite:
Clauſtris recluſis pandite januas,
Vt glorioſis Rex perennem
Clarus honoribus intret aulam.
8. Quis Glorioſis clarus honoribus
Rex ille quæſo? Cœlituum potens
Eſt Ihova, pollenterque fortis;
Viribus iſte potens duelli eſt.
9. Mox eia portas, eia recludite
Omnes, & intus clauſtra pateſcite,
Vt Rex ſuam nec glorioſis
Clarus honoribus intret aulam.
10. Quis glorioſis clarus honoribus
Rex ille quæſo? Ihova ter optimus
Eſt Zebaothes; Rex perenni
Perſtat honoris in hoc amictu.

IDEA POLITICI
verè Chriſtiani,

in PSALM. 26.

Exprimitur,

1. *O IHOVA juſtus ſis mihi protinus*
Iudex; adeſto, Ihova Deus, mea
Cauſſæ patronus: nam malignas
Innocuus fero litis artes.
2. *Totâ Jehovam reſpicio mei*
Spe cordis unum, præſidium mihi
Qui præſtat omne: proinde lapſu
Concidere haud facili valebo.
3. *Tu vite memet, Ihova, probes tibi*
Examinando perſpice me, Deus
Scrutare renes atque cordis
Intima cum latebris revolve.
4. *Clementiæ nam, Ihova, tuæ mihi*
Imago fixis ante oculos viget
Semper figuris, Veritatis
Inque tuæ ambulo perpes uſu.
5. *Non vanitatis me ſocium malæ*
Conjunctioni præbeo; perdita
Nec turba memet falſitatis
In duplicitate capit ſodalem.
6. *Deteſtor imo pectore perfidos*
Cœtus malorum, dedo nec adſeclam
Subſelliis uſquam malignis
Me, ſcelerata animo coquentum.

7. Hic

7. *Hinc puriori fonte manus lavo,*
Atriſque purgo me tibi ſordibus
Vt ſanctus aris Ihovæ recte
Siſtere me valeam ſacratum.
8. *Vbi audiuntur perpetuo tuæ,*
Iehova laudes carminibus piis
Cantarier, ceu prædicantur,
Cœlica quæque ſimul ſtupenda.
9. *Iehova, templo dulcius haud mihi*
Tuo quid extat, nec quid amicius;
Toto tui ſic certe honoris
Diligo corde locum perennis.
10. *O Iehova, quæſo, non animam meam*
Cum perſidorum fraudibus auferas;
Vitam meam nec trade diri
Sanguinis incupidam catervam.
11. *Mens ſæva quorum nil aliud fremit,*
Quàm falſitatum nequitias ſuas;
Donis ſatis poſſunt nec ullis
Ex ſaturarier in petitis.
12. *Integritas ſed me innocuæ juvat*
Vitæ, tenorem quem tibi perpetim
Addico rectum; liberando
Me, bonitate tua mihi adſis.
13. *Incedo firmus non dubio pede:*
Hinc Ihova vitæ Te columen meæ
In publicis cantabo ſemper
Cœtibus, & celebrabo gratus.

Vide præterea & conſule Pſalm. planè eximium, 119. *Item. Matt. 5. 18. & 1. Tim. 2. 1. uſque 6.*

Vtinam tandem reipſa cœci mortales agnoſcere diſcerent acerbiſſimum & omnis Chriſtianiſmi ſuperbiſſimum oſorem ac hoſtem, Spiritum illum Ariſtotelicum, qui tam miſerabiliter teneros juventutis animos peſſima profanitate ſui ethnicifmi, faſcinat, corrumpit, & diſtrahit, ac a Chriſti obedientia vera & amore verè vivido Verbi cœleſtis avellit, Vnde fit, ut hac prava & profana perverſæ educationis ratione, ac nimio ethnicifmi hoc amore & cultura nobis potius portam veræ ſapientiæ occludamus, quam ut per talem inanem habilitatem aut capacitatem ad Spiritum Chriſti poſſimus in ſanctitate intromitti. Quur igitur magis prius ethnici, quam ſtatim a principio veri Chriſtiani & Verbi cœleſtis obedientes diſcipuli evadere nos cupimus ſtolidi? Quænam melior carnis illa falſa, an Chriſti vera & vivifica ſophia?

PVBLI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

PVBLICA PROCLAMATIO DAVIDIS MAX. REGIS IN Encomio ſanctiſſimo Verbi Cœleſtis de ejus virtute & admiranda efficacia,

Ex PSALM. 19 & 37

Hactenus in Babylonica confuſione nimis ſuppreſſa.

8. DOctrina Iehovæ integra eſt, reſtituens animam: Teſtimonium Iehovæ verax, ſapientiam afferens imperito.
9. Mandata Iehovæ ſunt recta, lætificantia animam: Præceptum Iehovæ purum, illuſtrans oculos.
10. Timor Iehovæ purus eſt, & permanet in æternum; Iudicia Iehovæ ſunt ipſa Veritas, juſta ſunt pariter ſingula.
11. Precioſitate ſua longe exuperant aurum & quidem aurum purgatiſſimum: Dulciora ſunt melle, & acocto melle.
12. Etiam per eadem ſervus tuus commonefit: in horum obſervatione emolumentum eſt ingens.
30. Iuſti os loquitur hanc ſapientiam, & lingua ejus docet jus iſtud.
31. In cujus lingua eſt lex Dei ſui, nec greſſus ejus labaſcunt.
32. Impius ex inſidiis obſervat juſtum, & mortem ipſi meditatur quidem.
33. At Iehova non derelinquit illum in manibus ejus, neque ſinit eum condemnari, quum iudicatur.

Symbolum.

IEHOVA SALVS MEA.

Ad Cl. & Conſult. Virum Dñ. IOANNEM ANGELIVM WERDENHAGEN, I. C. C. quum ederet ſuam Politicam Vniverſalem.

O D E.

DVM tuo inſonti (ſcelus ô) cruenter
Sanguini inſtructus mihi, jane, fraudes
Inſidias, terror, timor, horror omnes
Occupat artus.

Quem

Quem Deo novi, patrìæque fidum,
Tamque ſyncerum, nihil ut perennis
Quam Dei verbum cupiat per omnes
Tollere gentes.

Nonnè tu cunctis ſatis expeditè
Dæmonis technas pius explicaſti?
Nonnè monſtraſti ſatis in doloſo
Corde miniſtros?

Quin tuis Vates toties futura
Fata prædixti, medium modumque,
Damna queîs poſſent ſat ab urbe promptè
Singula pelli.

Pœnitenti ſi redeant Iehovæ
Corde mortales, pietas, fidesque
Adſit, annon ſe pia cuique Patris
Gratia reddat?

Erga quur te ſic voluit ſceleſtè
Eſſe mactatum? Satanâ jubente,
Tam Deo charum voluère noſtræ
Perdere gentes.

Scilicet tanta eſt rabies furentum,
Vt nec ullius videant tenorem
Iuris, examen neque veritatis
Tangere noſcant.

Te fugâ hinc ſervas aliis, vocanti ut
Servias Chriſto calamo, ore, vitâ.
Sit Sathan, mundus fremat, atque dirus
Frendeat Orcus.

Artifex tanti eſt ſceleris doloſus,
Vt ſua tandem cadat arte captus,
In ſui & rurſus Miſerere tauri
Mugiat alvo.

Sed tibi inſonti ſua mox rependet
Præmia hinc Chriſtus: velut & videbis
Iam tuos hoſtes ſibi ſorte juſta
Nectere pœnas.

Iohannes Scherbetius Medic.
V. Doct. & Ph. Lubecenſis.

Omnes ore pii, ſed nemo cordis amore
In facto Chriſtum ſe cupit exprimere,
Aſt nil verba juvant, ni ſis quoque practicus uſu.
Sic vitâ Chriſti calicus eſſe potes.

Ad eundem.

EDAT Ariſtoteles, & quidquid neſcia Chriſti
Congeſſit centum turba profana libris.
gelii ſacris inſueſce laboribus, aut tu
Qui pares: aut qui jura regentis habes.
ſce Dei tandem, ſpretis gentilibus, eſſe:
Hinc tibi Conſilium, non aliunde, pete.
e quies lætos & pax beat alma colonos:
Seu ſunt intrepida bella gerenda manu,
t Xenophon, pariterque, Plato, totumque Licæum,
Virtutem & princeps qui doceatur, habent.
gelius quanto divinior. Ille Iehovæ
Dat præcepta tibi, aſt terrigenum reliqui.
antum terra igitur merito concedit Olympo;
Angelio tantum ceſſerit ipſe Plato.

Petrus Maſtorpius Hamburgenſis
Lugduni Batavor.

MEDITATIO COTIDIANA
ad Ihesum Immanuelem noſtrum.

HESK Principium meum,
Idem finis ades mihi,
Facta oro, mea tempera,
cto in vulnere ſanguinis
bſtergens mihi crimina,
Fac, ut cum Patre Spiritus
dſit perpetuo mihi;
ducat, regat, incolat,
c deſit tua gratia
di cœlica nec Fides,
promiſsio fert tua;
lucem mihi præferens,
duc tramite me tuo,
bi dico viam Tui;
da rebus in omnibus
bs Te ſemper ut ordiar,
us progrediar tibi,
Te denique deſinam,
vivam ac moriam tibi
rbor ne ſterilis fiem?
ndus nil aliàs mihi
ro proderit in ſuo,
vitâ minus in ſua,
c hoc ritè ſat ut mones.
Ni Tu des, miſeri nimis
bis proficimus nihil;

Quin & nil ſimul hinc ſumus;
Quum nos ſimus id unice
In te, quo dederis bonus.
Ergo principium meum,
Es Tu, finis & hic manes
Vitæ perpetuo mihi:
Id Tu perficias modo,
Quod crux, mors, meritum, cruor,
Et promiſſio fert tua
Audis hic Deus? Audias
Ihova, hoc cotidie precor.

Monitum & informatio ſacra lib. Sapientiæ 6. v. 18. 19. &c.

VEriſſimum eſt veræ ſapientiæ initium, ſi ſe quis informationi piæ ſubmittat. Qui vero eam recte curat, ille diſciplinæ ejus paret. Et qui informationem amat, ille ejus ſervat leges. Attentio vero ad leges eſt incorruptæ vitæ firmamentum. Vita autem incorrupta facit ut ſimus propinqui Deo. Quicunque igitur ſapientiæ deſiderio flagrat, ille ad ejus regnum perducitur. Quod ſi igitur, vos Reges populorum, delectamini thronis vere & ſceptris; Honorate Sapientiam, ut in ſeculum regnetis. Quid autem ſit ſapientia, & unde ſit, vobis annunciabo.

Hoſeæ, cap. 14. v. 9.

Quis eſt Sapiens, qui hoc intelligat? Quis intelligens, qui hoc cognoſcat? Namque viæ Iehovæ ſunt planæ, & juſti ambulant in eis: defectores autem in iiſdem impingunt graviter.

IEHOVA SALVS MEA.

Quod ex aſtris petitur & dependet tranſit cum mundo.
At Verbum certe Iehovæ perdurat in æternum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

PROOEMION

De notatione Politicæ, & quotuplex hæc Doctrina ſit, quaque eius diſpoſitio, cognitioniſque vera aptatio ſive adæquatio.

Quæſtionibus omnia expediuntur.

1. *Politicæ quale Nomen?*

EST Græcum, quod ἀπὸ τῆς πόλεως, id eſt civitate, quæ effectum Reipubl. exprimit, derivatur, & inde uſum ſuum & communi vulgariterque approbato ſermone, maxime tamen ad auctoritatem Divini Platonis obtinuit, quum ille, optimus Auctor inter Græcos, inſignes 10. libros πολιτειῶν ſive de Republ. conſcripſerit, qui à paucis rectè intelliguntur & cognoſcuntur.

2. *Quid proinde denotat Politica?*

COmprehendit & denotat certam Doctrinam ſive ſyſtema, ex quo mortales omnes ſive multitudo univerſa hominum informantur, quomodo ad ſpeciem juſti & firmi regiminis (quam Rempubl. non incompte dicunt) Societates, pro aptiori vita civili, dirigi, & in ea convenienter digeri poſsint, ut in ea quilibet tutò, piè ac tranquille cum bona conſcientia erga Deum, proximum ſuum ritè diligendo, vivere, ac cum ſingulis ad invicem debite ac commode converſari queat.

3. *Quur ita hæc Doctrina vocatur, & an non alio nomine commodiori juxta Latinitatem potuit exprimi?*

QVum ex ipſo Effectu expeditius maximè judicium ſumi queat, quid res in ſenſu & experientia ſit; atque ſic vocabulum Græcum τῆς πόλεως Effectum multitudinis in Vniverſitate aliqua mortalium, Civitatis appallatione, commodiſsime referat; factum hinc eſt, quod nomen hoc Politices præ Latino in conſuetudinem cotidianam abierit. Tum etiam Latini politum illud dicunt, quod cum ornatu fit, & ſplendidam continet elegantiam, velut in Republica nihil decet inconcinnè diſponi aut ordinari; unde & congruentiam quandam ac affinitatem rerum politarum depromit. Imo etiam apud Latinos fuiſſe in uſu ex *Cic.* patet, *qui lib.* 9. *Epiſt.* 3. *ad At.* theſes politicas vocat. *It. Epiſt.* 12. ait. Vtinam aliquod in hac miſeria Reipubl. πολιτικὸν opus efficere &

navare mihi lliceat. Alias tamen & Latini egregiis utuntur vocibus, ut hanc ipſam doctrinam ſive Diſciplinam (ceu vulgariter & incomptè loqui ſolent) quoque Civilem prudentiam, aut ſcientiam *lib. 1. Epiſt. 1. ad Fam. Cic.* Doctrinam civilem, Reipublicæ ſcientiam, diſciplinam, ſive artem ejuſdem, &c. appellent. Quo nomine etiam *Ioh. Bod. & Pet. Greg. Tholoſ.* non inſcitè ſuos de Republ. libros, ad imitationem Cicer. cujus fragmenta adhuc extant, inſcribere voluerunt, qui explicationem hujus doctrinæ continent. Alii de ſtatu Politico & civili; alii aliter ſuos tractatus quoque inſignire ſolent. Sed quum non una voce rectius, quam Politicæ efferri & pronunciari poſsit, nec Civitatis nomen apud Latinos quid commodius ex ſeſe generet, uſus id ita in hac appellatione retinuit, ut jam dictum eſt.

4. *An non etiam Diſciplina Civilis hac Politica dici debet?*

SI naturam rei in vocabulorum examine & explicatione rectè obſervare cupiamus, ut confuſio inviſa eo cautius evitetur, non poterit, nec debet ea propriè dici diſciplina, quæ Doctrinæ alicujus vices ſuſtinet, niſi id fiat cum certo reſpectu diſcentis. Etenim velut Doctor ſive Docens, & diſcens ſive Diſcipulus longiſsimè inter ſeſe diſtãt; ita quoq; planè diverſiſsima eſt ratio Doctrinæ, ab ea, quæ diſciplinæ in alumnis ſuis attribuitur. Veluti *Cic. in Orat.* rectè aliam prorſus intelligendi, aliamque diſcendi diſciplinam tradit: licet alias quoque ſatis abuſivè hanc vocem ſumat: Et in *lib. de Divin.* Hetruriæ popularem diſciplinam talem dicit; quaſi alia ſit publica, & alia privata; ſicuti etiam *in Orat. pro Pomp.* aliam parentum, aliamque militarem facit: Sic & ibidem navalem quandam appellat. Item, *in 2. de Natur. Deor.* bellicã; ac 5. Tuſcul. quæſt. per abuſionem Philoſophorum nec non *de Clar. Orat. Stoicorum*, & ibidem Domeſticam diſciplinam vocat. Item, 1. *de Orat.* Iuris Civilis diſciplinam. *Pro Sex. Roſ* Patris familias ruſticanæ, &c. Ita ut omnem imitationem, inſtitutionem ac mores cum adſuefactionibus pro Diſciplina habeat, *pro Flac. & lib. 1. Epiſt. 7.* Vnde etiam tradere aliquem in alicujus diſciplinam, nihil aliud eſt, quam bonam inſtitutionem alicui quærere, ceu Seneca *Epiſt. 52.* affirmat, quod ſeverior diſciplina firmet omne ingenium. Proinde divin. Plato quoque in Protagora, longè gravius periculum ponit in diſciplinis, quam cibis emendis. Quippe unus quiſque mortalium, in cunctis vitæ actionibus & moribus, præcipuè juventus ſua juſta indiget diſciplina. Ac longè ille eſt feliciſsimus, qui in prima aut florenti ætate pie educatur & ſanctam nanciſ-

ancifcitur diſciplinam, in qua prima vitæ humanæ bea-
tudo conſiſtit. Ex quo fit, ut tam latè ſe nomen diſci-
linæ extendat, quam diffuſæ omnis diſpoſitionis, hone-
atis, coactionis & ordinis decens ac conveniens habea-
r facultas, utpote quùm alterũ abſq; alterius ope & ſub-
dio ſubſiſtere omnino nequeat. Ferocitas enim perverſa
ominũ & extrema protervia tantas ſibi jam ſumpſit vires,
abſque diſciplina juſta & cohibitione nullatenus coer-
ri queat. Ideoque, ubi non firma adeſt diſciplina, ibi à
nfuſione & rerum ſubverſione vix aliquo uſque abſu-
us, quod ipſa rei evidentia & experientia cotidiana ſa-
s manifeſtè edocet, præſertim hiſce temporibus ultimis,
i fermè nullum amplius diſcrimen virtutum & vitio-
m, pietatis & peſſimæ improbitatis invenitur. Vnde
oque Politices doctrina diſciplinam quidem in ſe con-
net ſuam, ſed alia ratione, quàm ipſi vulgariter adſcri-
tur.

5. *An vero Doctrina Politica ſibi ſemper eſt conformis, aut multiplex?*

Icet ex ipſo naturæ ductu originem ſuam trahat, ut
infra patebit; tamen experientia ſatis manifeſtè
tatur, ac ante oculos eſt omnium, quod propter
verſa & inter ſe diſcrepantia admodum ingenia, com-
exioneſque varias hominum, ex diſſimilibus conſtella-
nibus cauſatas; tum ob locorum diſtractos ſitus, in
rticularibus non eadem ſit ratio & forma Regiminis,
e Reſpubl. Sed variet modis pluribus. Ideoque etiam
uctores non potuerunt uniformiter eam concipere; uti
ex Platonis diſſertationibus videre eſt, qui aliquot
eſpublicas inſtituendi modos concepit, & gradus quo-
ue perfectionis in iisdem onſtrat, quod alii peſſimè ipſi
vertunt, & inutilem prorſus, imo abſurdam ejus ca-
mniari auſint Rempubl. cujus exemplum nuſpiam in
etu mortalium dari queat. De quorum craſſo errore
ibi agitur.

6. *Quomodo igitur diſtinguitur, Politica aut quotuplex eſt?*

VAriæ heîc habentur diſtinctiones, ut alii reſpe-
ctum, ad modum ejus tractandi, habeant, alii ad
erſonarum univerſitates; alii ad exiſtentiam, alii
ejus uſum, alii ad exempla hominum reſpiciant. Vnde
ut nonnulli aliam faciant,

1. Vniverſalem, & aliam Particularem, ſive quod idem
Generalem & ſpecialem. *Vide Heid. in Polit. pagi-*
20.

2. Aliam Idealem, & exemplarem, uti apud Platonem
Thom. Morum videre eſt,

3. Aliam Perfectam & Imperfectam ; Iuſtam ſive Ini-
quam : vide Plat. qui Politicam ſuam propterea titul
Iuſti inſignire voluit.

4. Aliam piam & aliam improbam aut impiam.

5. Aliam Sacram & Profanam ac Gentilem *Alſted.* Si-
ve Chriſtianam & paganam aut Ethnicam , quod exiſta
in paganis ſive gentilibus, vel in Chriſtianis intra pomoe-
ria Eccleſiæ verſantibus . *Vide Chr. Dit. in Polemic.*
Proleg. pagina 2.

6. Diſtinguitur quoque inter veram & falſam ſiv
hypocriticam. Inter quas, hæc poſtrema in frequen-
tiſſimo adeo eſt uſu , ut vix veram & Sacram uſpiam in-
venias, ceu non immerito Thom. Morus inde commotu
eſt, ut ſuam conſcriberet Vtopiam. Sed quid vetat, quo
non Chriſtiana poſſit eſſe Vniverſalis? Quilibet igitu
id proprio facile ſecum poterit colligere & diſpicer
judicio , cuinam potius ſe concredere debeat cum fortu-
nis ſuis : quum illa quæ prorſus pietatem & æquitatem
nullam novit, merito cuivis ſuſpecta ſit, & minus bonis
præſertim Chriſtianis optabilis.

7. *De quanam autem Politica in his acturus es?*

DE Vniverſali quidem agemus, ut ex ea im omne
reliquas ſpeciales introductio cuivis rectius no
tantum patere , ſed etiam normam inde ſumer
queat dijudicationis ; Aſt proinde verum in ea pietati
fundamentum cum ſanctiori origine ex ſapientia Spiritu
Dei non Spiritus aſtralis ſaltem & naturæ detegemus cor-
ruptæ.

8. *Quid eſt Politica igitur Vniverſalis hæc ?*

EST talis doctrina , quæ de omni Republ. in gene-
re agit , quomodo ad conceptum Dei in vera pie-
tate conſtitui inter mortales debeat, ut inde omni-
bus particularibus eo rectius communicare quid poſſi
de ſua eſſentia, ſine qua nihil juſtum aut legitimum dic
aut prædicari in ea valebit.

9. *Quænam eſt particularis Politica ?*

EST ea , quæ ex univerſali principia & communica-
tionem ſuam trahit , atque in ſingulis populis pro
geniorum ratione eam loco ſuo introducit & appli-
cat, ut ſalus inde publica pro opinione communi illis ri-
te conſtet. Velut hoc in variis & diverſis Rerumpubl.
modis, per totum orbem diſperſis, videre eſt.

10. *Quæ*

10. *Quomodo Politicæ cognitio comparatur?*

SI principales ejus partes, de quibus agendum eſt, & ex quibus tota doctrina conſtituitur in ſequentibus ritè obſerventur, & ad genuinum in fundamentis ſuum transferantur uſum, nec præpoſtere quis ſe in volvat præceps.

11. *Quænam autem Politicæ partes principales vocantur?*

ANte omnia heic advertendum eſt, ut Præcognita neceſſaria in fundamentis univerſalibus benè percipiantur; quæ deinde ipſa mediorum tractatio in Syſtemate Doctrinæ excipit: Veluti hinc ſingula ejus capita principalia & membra, quæ in conſtitutione, adminiſtratione, amplificatione & conſervatione Reipublicæ & communis ſalutis, atque ejus contrariis eorumque remediis conſiſtunt, in certos libros diſtribuemus, uti in ſequentibus id clarius patebit.

12. *Præcognita vero quænam dicis?*

ALiis dicuntur prolegomena; Sed non ſatis convenienter quum cognitioni omni januam ad intuitum penitiorem aperiant. Sunt autem ea, quæ non tantum ipſa generalia declarent fundamenta, in principiis rectè percipiendis; Sed etiam quaſi normam exhibeant ulteriori cuivis cognitioni, ut ei quaſi lucem præferant, pro judicio rectè ferendo de reliquis cunctis, quæ in Doctrina proponuntur: Imo ut etiam in qualibet Reipublicæ conſtitutione & ejus forma, devia quæque, errores, ac vitia ab invicem facilè diſcerni, atque eadem ritè, juxta tenorem conceptum, dijudicari poſſint.

13. *Quare præcognita ita hîc requiruntur?*

PRæcognita talia quum maximè neceſſitati inſerviant, temerè nunquam omitti debent. Etenim non tantum faciliorem cognitionem aperiunt, ſed etiam cuivis in cognoſcendis rebus manuductionem & certitudinem addunt, ut eo commodius ad ipſum rerum uſum, ſine quo fruſtra omnis ſuſcipitur labor & cognitio, poſſit perveniri. Qui enim ſolummodo diſcit, ut ſciat & diſputet, non, faciat & in actum deducat agenda; is certè ſopiſtam agit, & inutilem rerum exploratorem, aut indagatorem, qui magis ſibi & aliis obeſt, atque ſcandalum exhibet, quàm quod veræ ſalutis aut privatim, aut publicè curet commoda, pro ſui & proximi ædificatione, ad quod tamen omnia in hac vita unicè tendere debent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

14. *In quibus igitur hæc præcognita maximè conſiſtunt.*

ID facilè ex jam dictis colligi poterit, quum circa explicationem Neceſſitatis, Auctoritatis, Veritatis, & Naturæ ipſius in hac doctrina, verſari debeant ut ſimul inde pateſcat, quem ordinem ſive methodum juxta ductum facilioris cognitionis, cui inſtrumentum hoc ſuum porrigit, iſta ſibi requirat.

15. *An Præcognita ſunt de eſſentia alicujus Doctrinæ?*

QVamvis id alii negent; tamen ipſa Naturæ ratio & neceſſitas hoc dictitat. Quum enim de doctrinæ alicujus eſſentia ſit, ut hominem informet, & præcognita fundamentum ac principia rei ad cognitionis perfectionem deferant, conſtat inde ſatis, quod ſit de eſſentia ejus. Alias enim ubique error cognitioni obtruderetur, & falſum pro vero acceptaretur, ſi aberretur in principiis ritè cognoſcendis. Sic in Politicis, velut in omnibus rebus agendis res ſe habet, ante omnia ex natura ejus conſtare debet, quis finis ſit ultimus, ad quem media cuncta, quæ Doctrina ea unicè intendit, collimare queant. Finem vero facile ſuggerit Populus & Societas publica, ſive materia Politicæ, cui ad normam pietatis & honeſtatis, ſua tranquilla beatitudo procuranda eſt. Iam media Politica ea erunt, ut in multitudine, non confuſe vivatur; ſed neceſſum eſt, ut pro fine obtinendo harmonia vera obſervetur, & ſint alii, qui regant aut imperent; alii obedientiam præſtent. Quomodo autem id fiat legitime & harmonice, de iis agit Politica in ſequentibus, ut ita primo libro omnino de præcognitis ſit agendum; In reliquis 2. de mediis conſtituentibus, conſervantibus, amplificantibus & curantibus, ſi ſtabile fiat corpus Politicum.

Intro-

Introductionis Vniverſalis ad Reſpublicas *Sive* POLITICÆ SYNOPTICÆ LIBER PRIMVS.

Præcognita neceſſaria continens.

CAPVT I. De differentia Politicæ & Politiæ.

1. *Num Politiæ & Politicæ vocabula in eadem ſignificatione conveniunt, an non?*

QVamvis utraque à Græca τῆς πόλεως voce ſuam deducat originem; tamen veluti derivationis non eadem eſt ratio, ſic etiam maximè inter ſeſe diſtant ſignificatione. Etenim Politica ἀπὸ τῆς πολιτείας hoc habet, quod ita dicatur, quum ſit ejus doctrina, ſive informatio, quam Politia monſtrat. Sic πολίτης civem determinat, qui πολιτείαν, id eſt, adminiſtrationem juſtam ſuæ Reipubl. expetit. Vnde Iſocrat. rectè ait, πᾶσα πολιτεία ψυχὴ τῆς πόλεως ἐστιν. Omnis Politia eſt anima civitatis; quia in ejus regimine juſto & convenienti informatione conſiſtit; Velut anima corpus ſuum informando regit & gubernat; ita Politia introducit & ſuperimponit populo ſive multitudini mortalium Rempubl. cujus adminiſtrationis beneficio utatur populus; unde etiam illud πολίτευμα eſt, quod actionem prudentem in adminiſtratione Reipubl. declarat,

2. *Quot modis igitur differunt Politia ſive Reſpubl. & Politica inter ſeſe?*

DVobus potiſſimum; nominis videlicet acceptione & rei conſtitutione; velut etiam ex ipſa derivatione hoc jam patet, quantum inter utramque detur diſcrimen. Politia enim ſive alicujus regiminis actus & conſtitutio ejus accipitur variis modis, ut diductè oſtendit Plutarchus in lib. de tribus Rerumpubl. formis; In primis vero aut in abſtracto vel concreto, quod alii formaliter & materialiter ita dictum volunt, conſideratur. In abſtracto enim ſignificat ſtatum, modum, & formam aut Regimen ipſum, adeoque Reipubl. adminiſtrationem ipſam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ſam,& per ſe conſideratam: velut etiã hac ratione Civilis Politia & Eccleſiaſtica a nonnullis dicitur. In concreto autem ſumitur pro cœtu hominum publico, qui certo in loco jure poteſtatis mutuo inter ſe conſociati vivunt, & certo gubernationis modo cohærent; Veluti etiam tota Natio Germanica, Polonica, Gallica, Hiſpanica, &c. hoc ſignificatu exprimi poteſt. Ex quibus manifeſtum eſt, quod Politia talis, in conſtitutione ſui & rei ipſius, Politicam edat ex ſe doctrinam.

3. *An non etiam Politia rectè dicitur ordo?*

PRopriè non; licet ſint, qui etiam ex communi errore Politiam dicant τάξιν τίνα τῶν τὴν πόλιν οἰκοῦντων, ordinem quendam inhabitantium civitatem. Si vero Ordinis vocabulum proprie ſumatur, quatenus ſua virtute ordinationem exprimit, quæ ex legibus aut pactis exultat mutuis, ita, ut iuſtrumentum illud regiminis prodat, cujus beneficio bona diſpoſitio fiat; manifeſtum eſt, quod Politiæ genuina eſſentia non poſſit dari in ordine, quum is officio Reipublicæ in informatione ſua competat. Alias, quatenus ordo in genere omni opponitur confuſioni, ne quid indigeſtum detur, præſertim in civitate, poterit τάξις Politiæ adſcribi, quod in ea proprium ejus conſiſtat officium & munus.

Cap. II. De Politiæ & Reipubl. neceſſitate in vita humana.

1. *An non in hoc mundo abſque Politia vivere poſſumus?*

MInime, niſi omnis ſocietatis vinculum & converſationem decedentẽ vitæ civilis tollere penitus coneris. Tanta enim neceſſitas juſtæ & veræ Politiæ eſt ac regiminis, vel natura quoque id docente, ut inter mortales hujus non minus quam aquæ, ignis, panis, ſolis & aeris neceſſarius ſit uſus: quum ipſi etiam chori cœleſtes Angelorum ſuo inter ſe conveniant Imperio, & hoc in regno ſeſe mutuo gaudeant. Tum quoque ipſe Iehova eſt auctor hujus inſtitutionis ſanctæ, ut tota multitudo hominum ita rite ad unum redigatur principium, aut in centrum hoc ejus gloriam & propriam ſui conſervationem deponat. Ideoque D. Paulus ita aperte ejus conſtitutionem confirmat diſertis verbis dicens: Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto. Non enim eſt poteſtas NB. niſi a Deo; & quæ ſunt poteſtates, ſunt a Deo ordinatæ. Itaque quiſquis obſiſtit poteſtati

ti, Dei ordinationi obſiſtit: Qui autem obſiſtunt,
ſi ſibi condemnationem auferent. Namq: magiſtratus
n ſunt metui bona operantibus; ſed malis Vis autem
u metuere poteſtatem? Quod bonum eſt, facito; & lau-
m ab ipſa habebis. Dei enim miniſter eſt tuo bono.
uod ſi feceris, quod malum eſt, metue. Non enim fru-
a geritgladium. Nam Dei miniſter eſt, Vindex ad iram
, Qui, quod malum eſt, fecerit. Quapropter neceſſe
ſubjici, non ſolum propter iram; ſed etiam propter
nſcientiam. Propter hoc enim etiam tributa ſolvitis:
uidem miniſtri Dei ſunt in id ipſum incumbẽtes. Red-
te igitur omnibus, quod debetis, cui tributum debetur
butum: cui vectigal, vectigal: cui timor. timorem: cui
nor, honorem. Nemini quicquam debete, niſi hoc, ut
i alios diligatis. Nam qui diligit alterum, legem im-
evit, &c. Totius fermè Politiæ in gubernandi & obe-
endi poteſtate & neceſſitate conſtitutio cum ejus fun-
mento & auctoritate heic egregie depingitur, Namque
imo aſſeritur admodum convenienter Magiſtratum eſſe
Deo, ceu & Gen. 9. verſ. 6, Exod, 18. v. 21 idem habe-
r. Deinde in particulari quoque ſingulis à Deo poteſtas
nfertur, quum omnis poteſtas ordinationi Iehovæ ad-
ibatur, uti & in Dan. 2, v. 21 & 4 verſ. 32, id noſcitur.
ertio affirmatur cum Pſal. 28. verſ. 6. Prov. 8. verſ. 15.
h. 19. v. 11. quod omnem tum poteſtatem tum digni-
tem à Iehova accipiat. Quarto, Hoc officium non homi-
is, ſed Dei eſt, ſi quis magiſtratu fungatur. 2, Paral. 19.
6. Quod (5) adeo verum, ut, qui poteſtatem illam
ernit, Deum ipſum ſpernat, uti idem 1 Sam. 8. v. 7. vide-
eſt. Sexto, ipſi quoque imagini Dei conſentaneum eſt,
um Imperio ſuo totius naturæ præeat nobis. Velut
iam (7) ipſi juri naturæ congruit. In omni namque cœ-
] & multidine ita comparatum eſt, ut dux & Rector
liquis ſit, qui totum reliquum cœtum regat & guber-
et, ſicuti de apibus & gruibus id conſtat, quanto ordine
giminis inter ſe coeant, & eos conſervent greges, inter
os unus tanquam Rex & dux præ cæteris eminet, qui
liquis ducatum Præſtat. Quod maxime mortalibus
unc competit in hoc ſtatu corrupto, ne corpus ſociabile
ud in confuſionem & perniciem ſui abripiatur, ſi non
lſit concordiæ harmonia. Imo (8) & ipſum corpus hu-
anum in diſpoſitione membrorum convenientiſſima,
tis clarè id demonſtrat, quanta aptitudo ipſi per regi-
en animæ addita ſit, ut mutua officiorum connexione
armonicè in omnibus operationibus animæ inter ſeſe
hæreant. Quod enim anima, vitam habentibus, hoc
lem in animatis præſtat Harmonia. Ita in corpore poli-
co, ſeu civitate beneficio reipubl. efficit adminiſtratio
concordia omnium illius membrorum, ut juſtè inter
ſeſe

ſeſe illæ curam conſervationis ſui contineant & comprehendere queant.

2. *An quoque regimen & Politia fuiſſet hominibus in Paradiſo, ſi Adam in ſtatu integritatis permanſiſſet?*

VBi datur diſtinctio & numerus, ibi neceſſum eſt quoque ut ſit ordo: quia per hujus beneficium diſtinctio ſubſiſtit, ne in confuſionem abeat. Sed neceſſum eſt, ut obſervetur accuratiſſime, quæ fuerit conditio corporis Adamici & Paradiſi. Proinde licet regimen & Politia extitiſſet; tamen in alio incorruptibilitatis principio, nec Angelorum Politiæ ac poteſtatibus multum abſimilis. Velut id ſacer *ille Philoſoph. in lib. de tripl. vit. cap. 5. pag. 118 & 119. docet*, cujus verba heîc adſcribere libet, quum magnam ſapiant emphaſin loquelæ ipſius: Spiritus animæ ex una naturæ ſpecie conſtat quidem; attamen omnes naturæ ſpecies ſibi producere poteſt. Quapropter, quum nihil abſolute totum & perfectum ſit, niſi tantum Ternarius numerus in Vnitate; reliquum omne diſtinctum habetur; quemadmodum quoque multæ & diverſæ ſunt Angelorum proprietates. Atque ita Eſſentiæ centri hujus in Deo conſiſtunt cum Angelis in miraculo; Et Deus cum mundo Angelico in creaturali ſpecie manifeſtatus eſt. Angeli enim omnes ex Dei eſſentia ſunt. (Loquimur ita ſaltem de diſtinctionibus mirabilium magnalium in Deo.) Spiritus Angelici non ſunt ex irrationali eſſentia procreati; ſed ex Centro ſeptem ſpecierum, ſive Spirituum Naturæ æternæ; ex unaquaque ſpecie Thronus quidam, & ex Throno ſingulo Angeli ſui ſive Miniſtri. Atque propterea cum Lucifero una eorum univerſum regimen in defectionem à Deo collapſum eſt. Atque heîc proinde ortum ſuum ſive originem trahit regale aut principale regimen hujus mundi. Quin ſuum proprium conſtituat Principium; proinde omnes in ſe cœlorum formas continet; Quamvis ſint; qui hoc negare auſint; aut credere nolint, &c. nihilominus verum eſt. Namque ſtrenua poteſtas hujus Principii ordinationem ſuam gerit ad modum cœleſtis formæ. Etiamſi vero ſtrenui illi ſpiritus occulti ſigilli in his phiolas iræ Dei effundant, & Diabolus ingens inde auferat ſpolium, quid hoc ad ordinem ſpectat: Nonne vitam & mortem in conſpectu noſtro poſitam habemus? Conceſſum nobis eſt omnibus, ut nos convertamus, ad quod cuique placitum eſt, Quis Deum culpare velit? Cuique via ambulationis ſuæ patet. Cuicunque ſe quis ſervum deſtinat in ſubjectione ſua, illius quoque mancipium eſt, inque ejus regno perpetuo manebit; ſive ſit Princeps ſive ſervus. Licet autem quis ſuperior aut Dux ſit in hoc principio; non tamen propterea poteſtatem Deo ſimilem obtinet? ſed

ſal-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ltem Principii iſtius vicarium agit, atque ſub illis eſt
illis, quæ mirabilia ſua ſub illius imperio in lucem
unt. Proinde tam Princeps Diabolo in obedientiam
dit ſuam, quàm miſer quiſpiam paſtor. Nullum eſt inter
ortales heîc diſcrimen, niſi ſaltē officii ratio, quod geſtat
i addit: Atque hoc officium Deo, non ſibimet ipſi ge-
. Attamen in aulis Principum & Regum phialæ furo-
Dei ſub occultis ſigillis ſive ſpiritibus effunduntur:
de tonitrua, fulgura & bella in terris exurgunt. Ac
æſertim talia mala tubis ſuis efflando concitant hypo-
tæ & adulatores Babylonici, &c. quod unice omnes
vere debent Principes, niſi in ſulphureum vorticem
erni ignis præcipitari velint, ceu in Apocalypſi D. Io-
n. videre eſt, &c. Ex quibus patet; quis regiminis ſta-
ejuſque idea ante lapſum, poſt lapſum hominis, &
oque in futurum ſit expectandus. ut nuſpiam abſque
i voluntate & ira ejuſdem Politia dari queat, &c.

An vero ſaltem à Deo irato imperia proficiſcuntur, ut meri juris ſit ejus quod poſitivum dicunt alii?

Vnt quidem, qui id ita convincere conantur. Verum
ſi recte ad normam Verbi Dei rem penſitemus accu-
ius, ipſa harmonia mutuæ concordiæ, quæ in imperii
ſubjectionis ſolida diſpoſitione & ordinatione conſi-
t, id ſatis luculenter demonſtrat, quod non tam meri
is ſit poſitivi, quam ipſius clementis Dei ordinatio, qui
nia vult cum voluntate ſua congruere, quæcunque
avit; velut etiam propterea in Chriſto creata ſunt, &
ernitati per poteſtatis adornationem deſtinata. *Paul. ad
oſſ.* 1. *verſ.* 16. id ita clare demonſtrat, dicens:
ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ
γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα. εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες,
ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι. τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν
ται. Καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ
έστηκε. Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας.
στιν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐ-
πρωτεύων. ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κα-
κῆσαι. Nam per eum (Chriſtum Ieſum) condita ſunt
nia, quæ NB. in cœlis ſunt, & quæ NB. in terra;
bilia, & inviſibilia; ſive throni, ſive dominia, ſive Im-
ia, ſive Poteſtates: Omnia (inquam) per eum, & ejus
pectu condita ſunt. Eſtque Caput corporis Eccleſiæ,
ue etiam Principium, & Primo-genitus ex mortuis,
nter omnes primas teneat. Quoniam in eo placuit
atri) ut omnis plenitudo habitaret. En habes heîc
rum Verbum, veram imperiorum & regiminum ſive
litiæ originem ſatis dilucide explicans, qualia ſint in
lis & in terra, imò & in futura ſæculorum ſæcula.

Ac

Ac ne quid dubites, idem D. Paulus, eadem *ad Epheſ.* 1. *verſ.* 17. *& ſeqq. repetit*, inquiens: Ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δώῃ ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς, τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ὑμᾶς τοὺς πιστεύοντας, &c. Deus Domini noſtri Ieſu Chriſti, Pater ille gloriæ, det vobis Spiritum ſapientiæ, & revelationis per agnitionem ipſius: Illuminatis oculis mentis veſtræ, ut ſciatis, quæ ſit ſpes, ad quam ille vocavit, & quam opulenta gloria hæreditatis illius in ſanctis: & quæ ſit excellens illa magnitudo potentiæ illius in nos, qui credimus, ſecundum efficaciam roboris fortitudinis ejus; quam exeruit in Chriſto, quum ſuſcitaret eum ex mortuis: & ſedere eum fecit ad dexteram ſuam in cœlis. Longe ſupra NB. omne imperium, ac Poteſtatem, & Potentiam, & Dominationem, ac omne nomen, quod nominatur, non ſolum in hoc ſeculo, verum etiam in futuro: Atque omnia ſubjecit pedibus; ejus, eumque conſtituit Caput, ipſi Eccleſiæ: Ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ: ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ. Quæ eſt corpus ipſius & complementũ ejus, qui omnia in omnibus adimplet, &c. Textus inſigniter clarus. quem nemo pius uſpiam abſque ſcandalo gravi flectere aliquouſque auſit aut queat. Etenim eo ipſo quis ſtatim oſtendit, quod non habeat τὸ πνεῦμα σοφίας, & Spiritum Dei. verum Verbi ſui interpretem, qui ſolus Informator eſt vere piis, non littera carnis, ſive (ut hodie id fert conſuetudo) Ethnicæ inſtructionis, quæ occidit, *ut ait D. Paul.* 2. *Corinth.* 3. *v.*6. quum quiſque vere ſapiens Chriſtianus in Spiritu Dei eruditus eſſe debeat, ut habet *Epiſt. Paul.* 1. *Theſſ.*4. *verſ.* 9. *Iohan.* 6. *verſ.* 45. *Eſai.* 54. 13. 1. *Cor.* 6. 19. *Rom.* 8. 14. *Tit.* 2. 12. quum eruditis talibus cognitio vera Dei & voluntati ſolummodo in illuminatis oculis mentis ritè conſtet, uti D. Paul. heic teſtatur aperte. Quis igitur Hierarchiæ abnegare auſit Politiam, ubi Chriſtus Caput ſit, quum per ipſum omnis Politia poteſtatis & Dominii in cœlis & terra conſtet. Sic & in pluribus ſacræ ſcript. locis, veuti *Eſai.* 6. *v.* 1. 6. *&c. Dan.* 7. *v.* 10. *Pſ.* 18. 11 *&* 103. 20. 21. *Lucæ* 2. 13. 14. *Geneſ.* 32. *v.* 2. *Pſal.* 34. 8 *&* 1. *Theſ.* 4. 16. *Iudæ* 9. *&c.* fit mentio multitudinis Angelorum, Chori, Archangelorum, Principatuum, Poteſtatum, Dominationum &c. quæ merito pro Politia, & quod a Deo gratia & dono ejus ſingulari ita ordinata ſit agnoſcuntur. Quod & D. *Athanas. Tom.* 4. *Oper.*

r. quæſt. ita vult explicatum cum ſanis Doctoribus. omodo enim millia millium & decies centena millia, ait Dan. proph. 7. v. 10. miniſtrent ei, & adſiſtent, Caput eſt, niſi ſtatus ordinis ſit? Nonne foret Anar- , quæ mater eſt confuſionum horribilium, & ubique moniæ quam optime inſerviens naturæ, contradicit? od ſi igitur Angelis eſt ſua Politia gratioſa, quæ uni- audi Iehovæ inſervit, *Eſai.* 6. & cujus Caput Chri- eſt, quur non etiam eadem competat hominibus in ia Chriſti? præſertim quum conſtet & ex ſuperiori- manifeſtatum ſit, quod ſtatui primævo ſive integri- s etiam futura fuiſſet Reipubl. quædam forma, eo di- a, ut in æternum ſe homines in cunctis actionibus vo- tati Iehovæ conformaſſent, ceu non minus in æterni- coeleſti iſtud ſubſecuturum eſt, uti ex verbo Dei pa- Verum quod nunc poſitivum jus ſubmixtum ſit Po- æ humanæ, id lapſus facit Adamicus, quum homines rtatem Spiritus ita amiſerint, ut prorſus ſe ſervos cati fecerint, & ex ea libertate, qua affecti erant a , ſeceſſerint in poteſtatem & regnum Diaboli, qui ita im imaginem voluntatemque ſui regiminis adultera- ſubſtituit, ut nihil jam ex amore ſyncero & ſancto a Deum Iehovam, aut ex corde puro profluat; ſed nia ferme ex amore ſui ipſius, calliditate, verſutia, bitione, avaritia & ſtudio proprii commodi conſuta ſtent, & ſpeciem pietatis, probitatis, honeſti, ſalu- que publicæ, ſi rite omnia ad normam verbi Dei exa- nes, mentiantur potius, quam revera id præſtent, od Dei ordinatio requirit; quum nuſpiam ferè ad vo- tatem Dei vividam rectè reſpiciant, ſua propria poti- in ſingulis attendentes. Si enim voluntati Dei ex amo- pio ſubmitterent ſeſe, odio haberent bella, & omnia e pacem ac concordiam mutuam divaſtant vel è medio lunt. Ideoque factum eſt, quod; licet poſt lapſum & ſſionem Lucis coeleſtis in anima etiam omnes morta- Politiam neceſſariam quandam pro conſervatione ge- is ſui in multitudine tanta, juxta rationis externæ, Spiritus aſtralis influxionem agnoverint; tamen na- æ corruptæ ductum juxta carnis voluntatem aut libi- em potius, quam interni hominis rationem, ejusque ulum puriorem, & amorem Dei proximique dilecti- em ſpirantem, ſecuti fuerint.

4. *Quomodo hoc probas?*

Xemplo maximè illuſtri in erectione Politiæ Iudai- cæ. Dictas enim ob cauſas Deus ipſe Iehova, quum hen Abrahæ ita juxta promiſſum mult plicatum, in litiam juſtam ad voluntatis ſuæ bene placitum colli- gere,

gere, & à reliquis gentibus ſingulari regione & regi-mine ſeparare cuperet, novas Reipublicæ ſuæ ſanctæ leges ad Archetypum Chriſti Ieſu, donec ipſe mortali corpore indutus, tempore præſtituto, in mundum veniret, præſcribere, ad quas viverent, coactus eſt; ac propterea gentes cum ſuis imperii falſis regiminibus extruſit, ſuoque populo ibi collocavit ſedem, ut ejus ita verbo, & voluntati in vita tota ſanctum & pium præſtaret obſequium. Verum quum illi poſtea Ethnicorum more potius vivere, & novam regni formam in certo viſibili capite, temere, imo malitioſe rejicientes Archetypum Chriſti, ſibi adoptare ſtuderent, & D. Samuel Propheta ex tanta protervia populi ſui dolore ingenti afficeretur, inde reſpondit Iehova, non te, ſed me repudiarunt 1. *Sam.* 8. *v.* 7. Nihilominus Deus ethnicis hiſce moribus ſuam denuo nova benedictione adjicere voluit in Archetypo ſuo gratiam, & ipſis Caput regium Viſibile quidem elegit; ſed eidem Auctoritatis ſuæ Regulia in ſingulari Iuris & præeminentiæ indicium, pro meritâ rebellionis ſuæ ſervitute, addidit, confirmavitque, ut plenioris ſubjectionis haberent argumentum. Ante hac enim fœderis amici nomine per Chriſtum quaſi ſocios ſuſceperat eos chariſſimos, quum amorem ſuum in Chriſti poſſeſſione depoſitum retinerent; ſicut etiam cum univerſo populo fœdus icerat tale. *Gen.* 17. 7. *Exod.* 6. 4. & 19. 5. & 24. 7. & 34. 27. *Levit.* 26. 45. *Deut.* 4. 23. & 5. 2. *Eſai.* 59. 2. & 61. 8. *Ier.* 11. 3. & 24. 7. & 30. 22. &c. quod poſtea cum Davide, tanquam Capite populi, Chriſtique Archetypo, renovavit, uti ipſe Regius Proph. id teſtatur *Pſal.* 89. *v.* 3. & *ſeqq.* & *v.* 20. *cum ſeqq.* Et quanta myſteria ſub fœdere tali lateant, ſatis D. *Paul. in Epiſt. ad Hebr.* 8. *v.* 6. & 9. innuit, quod alibi rectius explicabitur. Habes heîc exemplum exemplorum, & Ideam exactiſſimam, quomodo Deus ipſe Iehova, tanquam auctor unicus veræ Politiæ, non tantum Iudaicam Politiam ab Ethniciſmo legibus ſuis peculiaribus vindicarit, ſuæ ſanctitati per eoſdem applicarit, & à vitiis Ethnicorum repurgare voluerit, ut populum ſanctum & juſte viventem haberet, quæ in omnibus vitæ actionibus Caput archetypi ſui repræſentaret, & oſtenderet reliquis regnis fundamentum verum.

5. *Anne igitur verioris Politiæ Ideam exhibet Iudaica ſive populi Iſraelitici Reſpublica?*

NOn tantum ideam bonam & modulationem exhibet, in cunctis internis, quæ ad gubernationis & ſubjectionis ſive obedientiæ veſtigia faciunt, ſed etiam baſin & fundamentum ipſum largitur, cui ſuper imponi, & ex quo tota Politiæ optimæ forma, in legibus fundamenta-

libus

bus conſtituendis, produci queat. Vtpote, quum Deus
ſe in ea nobis voluntatis ſuæ ſpecimen imaginemque
rtam propoſuerit, atque Chriſtus ſit baſis iſtius Politiæ.
oinde merito omnis vere Chriſtiana Reſpublica ad
ndem optime conformari, & legibus divinis ſtabiliri
npliciter potius deberet, quàm quod ex ethnicorum
inionibus in multiplicitate conſtrueretur. Etenim Dei
luntas certa & æterna eſt; hominum autem præſertim
ofanorum ſemper erronea, & ſibi tantum carnaliter in
oprio commodo inſervientia quærit, ut carni bene ſit,
æ gloriam veram Dei agnoſcere abhorret, nec ritè no-
, διότι τὸ γνωςὸν τοῦ Θεȣ̃, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατέ-
ν). quoniam id, quod de Deo cognoſci poteſt, & veri-
em ejus in juſtitia detinent. *Rom.* 1. *v.* 19. *&* 18.
ινες μετάλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τȣ̃ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, &c.
qui Dei Veritatem mutarint in falſitatem, & coluerint
ſervierint rebus creatis, præterito Creatore, *ib. verſ.* 25.
c non propterea à Deo tradita ſunt in fœdos affectus
tenebrata eorum corda, quum vani facti ſint ἐν τοῖς διαλο-
γισμοῖς & ratiocinationibus ſuis. An non igitur Veritas
litiæ bonæ præſertim Chriſtianæ ex inſtitutione Ie-
væ, ejuſque Verbo, quàm Ethnicorum vanis dialogiſ-
s & anxiis ſcrupulationibus, quæ non niſi ſtigmata
va conſcientiis inurant, petenda veniat: In primis
um ſancti & veri amoris ductus heîc ubique normam
curam cunctis ponat civilis vitæ actionibus, & con-
entiam innocuam procreet? Sicut & Chriſtus ipſe in
æ humanæ vera piaque cultura, nobis mutuam dile-
onis regulam, quæ veræ Politiæ legem fundamentale
nat, ita præſcribit *Ioh.* 14. *&* 17. quod adeo verum,
nemo ſine ea civem ſolidum in tali Politia ſe realiter
fiteri poſſit.

Num Politiæ paganorum ſive Ethnicorum Deo non placeant, vel non placuerint?

Egna ſive Reſpubl. in naturæ radice eſſe fundata,
ſuperius dictum eſt. Velut arbor bona, quamdiu
ibus ſuis naturalibus implantata enaſcitur & ad fructus
nos excreſcit; non improbatur: Verum ſi in ſtolonibus
tilibus luxuriare incipiat, non tantum ſemetipſam
ficit; ſed etiam abſcinditur & igni deputatur. Ita
oque regna ſi gloriæ Dei in virtutibus ſuis naturalibus
dedant pro conſervatione proximi, & in iis virides fe-
nt fructus, ut boni in illis tuta ſub pace vivant, non
plicent Deo propter bonorum defenſionem & juſti-
veræ culturam: Aſt ſi in licentiam poteſtatis ſuæ &
idinem libertatemque carnalem juxta proprii commo-
, ambitioniſque aut avaritiæ appetitum deflectant,

 bellaque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

bellaque inde moveant ſub quocunque prætextu, licet ſpeciem religionis & conſcientiæ auream præ ſe ferant, ut mos uſitatiſſimus id docet; carni ſolummodo inſervire dicuntur, & Deo nullatenus placere poſſunt, imo etiam variis ſubvertuntur plagis ac ſuppliciis. Namque ejuſdem condemnationis eſt, ait *D. Paul. ad Rom.* 2. & 6. *v.* 14. 15. ſive ſub lege aut extra legem peccent homines. Nam quum gentes, quæ legem habent, natura, quæ legis ſunt, fecerint: eæ legem non habentes, ſibimetipſis ſunt Lex, quum oſtendant opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, ſimul atteſtante ipſorum conſcientia, &c. *Rom.* 2. *v.* 14. 15. Quid igitur? Peccabimus, inquit, quod non ſimus ſub lege; ſed ſub gratia? Abſit. An neſcitis, quod cui voſmet ipſos accommodatis ſervos ad obediẽdum, ejus ſervi ſitis, cui obeditis; ſive peccati ad mortem, ſive obedientiæ ad Iuſtitiam. *Rom.* 6. *v.* 15. 16. Sic ex radice prima Regnorum, aut Rerumpubl. quam Patria poteſtas, ab exordio uſque mundi per annos mille octingentos ad Nimrodi Imperium ſolummodo conſtituerat, accreſcente petulantia & numeroſitate mortalium, qui ſeſe paterno imperio regi amplius non ferebant, expullulavit Monarchia, quam primo omnium ex ordinatione divina nactus eſt Nimrodus Chuſi filius & Chami nepos *Gen.* 10. *v.* 9. Vnde & robuſtus Venator coram Domino appellatur, quod non tantum auctoritate potenti, viribus & opibus, nec non prudentia reliquis omnibus antecelleret; ſed etiam militiam hominum in diſciplinam obſequiumque juſtum & obedientiam ſui cogere, atque ita imperio Politico omnes cohibere noverit. Quum igitur hinc ex tanta potentia majori cuſtodem diſciplinæ, legum, & juſtitiæ adverſus contumaces rapaces & refractarios quoſvis, nec nõ religionis moderatorem ſe probaret; inde Venator coram adſpectu Domini fortis à Spiritu Dei vocatus eſt. Sed faciunt vitia & perverſitatis hominum, ut vi & oneribus durioribus, nec raro bello ipſo, cogi eos ſæpius ad obedientiam oporteat. Hinc adeo fit, ut nullum imperium in terris ſit tam juſtum, quin adſperſam aliquam habeat labem vel libidinis, vel avaritiæ, vel rapacitatis, vel crudelitatis, vel negligentiæ, tyrannidis, &c. Tales nævos etiam habuit hoc primum Nimrodi imperium, nec caruit maculis regnum Salomonis, omnium ſapientiſſimi. Quas maculas ſive vitia ab Imperio ſive Politia ipſa ſive ordinatione Dei oportet ſeparari, ut recte ait *Dreſſ. in Iſag. Hiſt. part.* 1. *pag.* 105. & 106.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ap. III. De Vtilitate, & uſu Politiæ, nec non de ejus doctrinæ Veritate & facilitate in addiſcendo.

1. *Quænam vero utilitas eſt Politiæ ſive Reipublicæ ?*

HÆc quidem ſatis ſe patefacit ex dicta jam neceſſitate, ut inde ſatis clarè colligi poſſit, quàm latiſſime totius vitæ humanæ, in omni civili converſatione & us actionibus cunctis, curſum ſe extendat: Ac præſern hoc ex fine Reipublicæ optime evincitur. Etenim, um nemo mortalium detur, qui non ſibi in converſaone tali tranquillam felicitatem exoptet, fit inde, ut, am latè excurrat ejuſmodi beatitudo, tam late quoque effundat utilitas publica & privata. Omnium autem xime ejus fructum longè utiliſſimum percipiunt, qui n tantum in regiminis aliquo ſtatu vivunt, ſed etiam l ejus doctrinam penitius introſpicere & addiſcere ritè dent; veluti nec minus omni hiſtoriarum cognitioni ctiſſimè inſervit, ut cum fructu addiſci queat. Vnde & Platone Politica hæc πασῶν ἐπιστατική omnium doctrirum & artium Conſtitutiva appellatur, quia finem ulnum omnium Politica ad extremum gradum deducit, que adeo ex privata felicitate publicam facit, ut recte cit *Keck. in Pol. Syſt. p. 4.*

2. *Quomodo igitur Politica ritè & commodiſſime addiſcitur ?*

DOctrina & uſu, ſive, quod idem fermè eſt, ſtudio veræ exercitationis & experientia, quum unicè in axi conſiſtat.

3, *Quare hoc?*

COgnitio enim heic ſolida & vera, nihil aliud eſt, quam realis conjunctio intellectus, voluntatisque conitio cum eo, quod quis addidicit; modo ita addiſca-, ut veritatis congruentiam, cum re, & eandem hinc vita ſimul exprimat. Alias enim res talis tecum mor-, & inutiliter cognita apparet; imo falſitatis te arguit ctum, qui aliter quid peragendum addidiceris, quam facias. Tum, Doctrina praxi ſua carens, nullius monti eſt, nec ſpeculatione digna, niſi quid ita addiſcas, inde melior in pietate & probitate vitæ evadas; velut te ait, ille Theoſophus: Scire multum non tam vo- prodeſt; quam illud facere quod pium & juſtum eſt ram Deo; ex quo ſe veritas cordis patefacit, qualis ins tecum ſis, & habites non falſus an verus. Velut hant iſti verſiculi:

Scire volunt omnes; & Chriſti dicere cauſam;
Ad facere haud quiſquam, veramque oſtendere praxin,
In probitate pia, quam Ihovæ verba requirunt:
Tanta eſt nunc paſſim libertas carnis in orbe!
Scire nihil prodeſt. ſi non procedat in uſum
Vitæ, quam Chriſti à quovis imitatio poſcit.

4. *Itanè in omnibus Doctrinis Veritati ſe quis ſubmittere debet;*

SIcuti amore Veritatis nihil prius neque potius in ho[mine] datur; ita omnibus & ſingulis hoc incumbit, u[t] ei unice ſe dedant toto corde, nec ex propriis vivant opi[ni]onibus, in quibus nihilominus totus confuſus jace[t] mundus. Nam qui in veritate ambulat, in luce ambula[re] toties dicitur, & inculcatur id in Verbo Dei. At qui ſu[a] cœca ratione juxta ductum aſtralis influentiæ ducitur, i[n] tenebris hærere denſis cogitur. Velut ex falſa imagina[tio]tione. Primus homo Adam ita ſe in extremas tenebra[s] externi hujus mundi præcipitavit, & ſecum omnes poſte[ro]s abripuit, ut Lucem imaginis divinæ in anima cu[m] ſanctitate corporis cœleſtis, & ipſa paradiſo amiſerit pe[]nitus, ſeſeque adeo omni felicitate privârit, ut in ætern[um] propterea amiſſus fuiſſet & condemnatus morte, niſi lu[]cem ſplendidam viæ, & veritatem, cum vita, Dei Filiu[s] & ipſe Iehova Chriſtus in nova regeneratione per Spi[]ritum ſuum nobis clementer reddidiſſet ac reſtituiſſet. Proinde qui Veritati ex corde ſtudet, & ejus fervido du[]citur amore; ille certe verum agit Chriſti imitatorem ac Deo ritè inſervit. *Iohan.* 24. 14. E contra vero qui ea[m] odit, ille quoque lucem fugere non tantum dicitur, ſe[d] ipſe Chriſtus ait, quod ille non ex Deo, ſed ex patre ſi[t] diabolo, quum ejus cupiditates in hoc expleat. *Ioh.* 8 *v.* 44. Inde etiam locutio & vox mendacii omnis ex e[o] eſt, omniſque falſitas animi & cordis.

5. *Quid autem eſt proprie Veritas?*

CAve, ne ſimulata quæſtio hæc ſit Pilati, qua Chri[]ſtum ironice per argutias ſuas quaſi explodebat: ſed vide, ut ex vero cordis ſenſu hoc proficiſcatur ζήτημα. In eo enim tota vis latet integritatis & pietatis omnis quum opinionis tanta ſemper ſit ſubtilitas, ut ubique pr[o] veritatis cultu haberi velit, quum tamen peſſima ejus ſi[t] hoſtis. Ideoque ſic reſponſum accipe. Verbum Dei Ve[]ritatis vocabulo omne illud continet, quicquid in anim[i] cordiſque conceptu, ſermone & facto cum voluntate De[i] & ejus obſequio tenendo, etiam in intima creaturæ o[]mnis perſcrutatione, conſentit & fundamentaliter con[]gruit, quæ pervidetur jam inde à condito mundo ex rebu[s] factis, *ut ait* D. *Paul. Rom.* 1. *verſ.* 20. ſed non pe[r]

διαλ

λογισμὺς & ratiocinationes illius Philoſophiæ, quam
Paul. ad Col. 2. *v.* 8. inanem deceptionem, ſecundum
ditionem hominum, ſecundum elementa mundi, & in-
ientem circa quæſtiones ac Logomachias ſive verbo-
n pugnas. 1. *Tim.* 6. *v.* 4. & 2. *Tim.* 2. 23. vocat, quum
is ſapientia hujus mundi, coram Deo ſtultitia ſit.
Cor. 3. *v.* 19. nec largiatur reſipiſcentiam, nec ex la-
eis Diaboli liberet. 2. *Tim.* 2. *v.* *ult.* ſed ſaltem deci-
t nos inanibus ſermonibus, ob quos obruit ira Dei fi-
s inobedientes *Epheſ.* 5. 7. unde etiam homines vani
it in dialogiſmis, & obtenebratum eſt deſipiens cor
um. *Rom.* 1. *v.* 21. Nihilominus ea ita inundavit hodie
ndum, ut Spiritus Dei vix locum pro vera ſua Philo-
hia in cordibus hominum renatis inveniat, quum
ritus mundi per dialogiſmos ſuos adeo undique obti-
t imperium regiminis maximi.

6. Quomodo ea veritas doctrinæ acquiritur?

NOn ex Spiritu mundi, quem D. Paulus omnino
contra diſtinguit à Spiritu Dei accuratiſſime, quando
t 1. *Cor.* 2. *v.* 12. & 13. Non enim nos Spiritum
ndi τὸ πνεῦμα τῦ κόσμυ, accepimus: ſed Spiritum, qui
ex Deo πνεῦμα τὸ ἐκ τῦ Θεῦ, ut ſciamus, quæ Deus gra-
atus ſit nobis: quæ etiam loquimur, non ſermonibus,
s docet NB. ἀνθρωπίνη σοφία humana ſapientia; Sed
s docet Spiritus Sanctus, ſpiritualia cum iis, quæ ſpi-
alia ſunt conjungentes. Vnde patet, quod omnibus
iſtianis vere eruditis, illa ſapientia Dei competat, qui-
que ſe Chriſtianos confiteri cupiant. Scriptum eſt e-
, ait 1. *Cor.* 3. *v.* 19. carpit σοφὺς ἐν τῇ πανέργια αὐτῶν,
entes in omni operatione ſua. Et rurſum: Dominus
it, cogitationes ſapientum ὅτι εἰσὶ μάταιαι, quod ſint
verſ. 20. Itaque nullus glorietur ἐν ἀνθρώποις in ho-
bus. Scriptum eſt enim: ἀπολῶ τὴν σοφίαν σοφῶν, καὶ
ύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθητήσω: abolebo ſapientiam ſa-
tum & intelligentiam intelligentium tollam è me-
Adeo eſt adverſa hæc ſapientia carnis ſive hujus ſe-
Deo, 1. *Cor.* 2. *v.* 6. ut plane e medio ſublatam ab
ibus velit, nedum quod quis inde veritatem in cun-
ebus agendis & ſolidæ doctrinæ aut veritatis com-
re ſibi queat, quum ſpiritualis adeo potens ſit in ſua
rina veritatis, ut dijudicet quidem omnia; ipſe vero
mine dijudicetur, 1. *Cor.* 2. *v.* 15. Sic in ea veritate
ummatio omnis latet, quæ propterea etiam liberta-
afferat *Ioan.* 8. *v.* 32. Ne igitur impietatis in ipſa do-
a addiſcenda alicujus nos rei fiamus, oportet nos
Spiritum Dei in omnibus vitæ viis ſequi, qui nobis
n voluntatem Dei in Chriſto patefacit. Quis enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

alias novit mentem Domini, qui inſtructurus ſit eum? ut *idem D. Paul. 1. Cor. 2. v. 16.* Ideoque fruſtra convellitur à pluribus D. Plato, quod tam multa de Spiritu mundi ſive anima ejus tradiderit, quum Spiritus mundi non ſit diabolus, ut multi fingunt, ſed ille, qui externam mundi conſtitutionem regimine ſuo fovet & cum conſtellationum aſtrali influentia rebus creatis ſe inſinuat, veluti multis in locis id facer ſupra dictus Philoſophus aperte declarat & demonſtrat, *in lib. de Myſt. Magn. & aliis.*

7. Quid igitur in Doctrina & ſtudio tali Politices ante omnia obſervandum eſt?

ID ante omnia fideliter & curioſe admodum tenendum eſt, ut verum Auctoris boni & fidi ductum nanciſcaris, & veritatis adſecutæ normam tunc in eo rite ſequaris, ne facile iterum in vanitatem relabendo evaneſcas.

8. Unde verò Auctoris fidei & integri ductus apparet aut colligitur.

SI ex toto corde Verbo Dei adhæreat, & in eo quoad interiorem hominem, unice delectetur, *Rom. 7. v. 22.* enutritus in ſermonibus fidei. 1. *Tim.* 4. 6. nec ſit ſecundum carnem, ſed ſecundum ſpiritum doctus, ut rite ea ſapiat *Rom. 8. v. 5.* Nam quod ſapit caro, mors eſt; quod autem ſapit Spiritus, vita & pax, 16. *v.* 6. Sic ſe etiam ſtatim exeret in eodem ædificatio Dei, charitas ex puro corde, & conſcientia bona ac fide nō ficta. 1. *Tim.* 1. *v.* 4. 5. Qui vero per tenebras gentiles Lucem veram agnoſcere quem jubet, id eſt per ſapientiam mundi laborat Spiritum Dei ſibi comparare; væ ille admodum ſtulteſcit, ac in logomachias per dialogiſmos præceps ruit, quum nulla communio Lucis cum tenebris eſſe queat, uti loquitur *D. Paul. 2. Cor. 6. v.* 13. &c. quum talis ſit inimicitia, ut Legi Dei non poſſit ſubjici. R*om* 8. *v.* 7. Quæſo enim, an tenebræ luci quid luminis addant? Quur non potius adminiſtratio, quæ Spiritum largitur, illuſtrationem præſtet? 2. *Cor.* 3. *v.* 8. Sic à ſcopo ſemper longe aberrant, qui diverterunt ad *ματαιολογίαν* ſive vaniloquentiam, volentes eſſe Legis aut *σοφίας* doctores, ſed nil intelligentes, nec quæ loquuntur, nec de quibus adſeverant. 1. T*im.* 1. *v.* 6. & 7. Ideoque utrobique veritas Doctoris & Doctrinæ ſemper accurate reſpicienda eſt.

2. Quomodo autem, quod Veritas talis in Doctore ſit ritè probatur aut ſentitur?

QVum plures perpetim in mundo extiterint falſi quam veri Doctores, examinandi ſane ſunt ſedulo, quod duplici ſit modo: primo, ſi eorum fructus vitæ & doctrinæ reſpiciamus in ipſis, quâ via ambulent, num filii

Dei

ei ſint; & Spiritui Dei obſequium vividum præſtent, atque ab omni ſimulatione vitæ probæ & piæ abſint, an ro contra ſit, ut jam dictum eſt: Deinde ut etiam noſetipſos nobiſcum intime examinemus, num Spiritus i teſtimonium ferat noſtro Spiritui, quod ſimus filii i & magis in amore Dei & proximi quotidie accreſmus caroque mortificetur, an vero contra. Quotquot im Spiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei, *ait D. Paul. m.* 8.*v.*14. Quod tam in Docente, quam diſcente vem eſt. Ipſe enim Spiritus teſtimonium intus Spiritui ſtro exhibet, nos eſſe filios. *ibid.* *v.*16. Si vero non ſius filii Dei, Spiritus Dei ſtimulus non admittitur; ſed nper in Verbo ſuo reſpuitur, ac potius carnalis ſecuas, & ea, quæ caro ſapit in ſua mundi ſapientia, facis apprehenduntur. Quod cotidie & ferme ſingulis mentis in quovis mortalium obſervari licet, quàm æe Spiritus mundi & carnis, in quo prædominatur, veriem pietatiſque teſtimonium cœleſte omne admittat, o plane ab ea abhorreat, ac maximis viribus in quaſvis luntatis propriæ abripiatur obſtinatas opiniones. Sic lleus unus alterum excipit, ut ſenſu facili motum s percipias.

. *Veritas autem Doctrinæ & ejus ſolida firmitudo unde petitur & patet?*

NOn aliunde certe, niſi ex congruentia cum Verbo & voluntate Dei. Huic enim quæ propiora, eadem oque veriora ſunt, uti recte loquitur. *Heid. in Syſt. Pol.* .6. *pag.*953. *q.*5. Quapropter quo quid longius à rbo Dei recedit, eo quoque falſius in vanitate ſuæ opinis exiſtit.

. *An vero ſic Politica non cum Theologia confunditur?*

MInime omnium. Sunt quidem nonnulli Spiritui Dei ita ſtrenue repugnantes, qui ignominiæ loco c ſibi putant, & reputationi politicæ plane contrarium mant, ſi fundamenta ejus ex Verbo Dei petantur: Alii rte hac impudenti utuntur locutione, quod homo Pocus non poſſit aut debeat eſſe Spiritualis, quum non tum ſic confunderetur utraque doctrina; ſed etiam vidiverſæ ſtatus & ratio in ἀταξίαν abriperetur. Veluti ſmodi argutias plures ex male feriatis & Chriſto ſuam egantibus obedientiam debitam, audias. Verum ſi n exactius penſites, deprehendes ſtatim, quod ii carnai libertatem tam obſtinate ſequuntur, ut talem licenm peccandi & quidvis pro libitu ſtatuendi pro conntiæ libertate venditare non dubitent. Vnde etiam c fruſtra ſibi confinxere objectionem, ne mortificatio carnis nimium ſe ſubmittere cogantur. Quamvis enim

in principiis fundamentalibus inter ſe conveniant pro modo pie & integre vivendi in hac vita; tamen inter ſe omnino diſcrimen ingens habent.

12. *Quomodo igitur Politica & Theologia inter ſe differunt?*

MOdo diverſitatis, quum nullam inter ſe habeant repugnantiæ naturam. Ideoque hac poſita, non neceſſe eſt, negari alteram, aut in confuſionem arripi. Etenim tanquam mutuo ſubordinatæ ſemetinvicem reſpiciunt, quod maxime ex fine & objecto apparet utriuſque doctrinæ. Quippe Theologia hominem conſiderat ut æterna ſalute per Chriſtum beandum; quod Politica ita prorſus non negat, ut etiam eidem in hoc ſuum præſtet officium & hominem in ſocietate civili recte & ſecundum conſcientiæ amorem erga Deum & proximum vivendum eidem largiatur. Ex quibus & diſtinctio & convenientia utriuſque Doctrinæ facile percipitur.

13. *An vero eſt neceſſum ut vera Politica fundamenta ex verbo* Dei *petantur?*

SI hominem Chriſtianum non ſaltem titulotenus, in profanitate peſſima, ſed in veritate cordis factoque ipſo te profiteri velis, omnino neceſſum habebis, ut Domini tui, in quo ſalutem hujus & futuræ quæris ac deponis vitæ, præcepta unice obſerves, & ejus veſtigia ubique ſequaris ſive Theologum, ſive Politicum te profitearis. Quid enim putas? An Politici aliud habeant Coelum, quam Theologi? An vero Dei voluntas alia ſit in Theologia quam Politica? An non vita pia & juſta tam valeat in Politica & civili converſatione quam Theologica? An non omnibus tam Politicis quam Theologis ſit hoc dictum Paul. *Rom.* 8. *v.* 13. Quod ſi ſecundum carnem vixeritis, moriemini: Sed ſi Spiritu actiones corporis mortificetis, vivetis? An ſolis id indicatum ſit Theologis? An non omnibus ſubditis in Regno Chriſti, & civibus hujus civitatis iſtud edictum ſit publicatum? Quicunque membrum aliquod in corpore Chriſti repræſentat, cogetur informationi & nutui capitis in officio quovis & maxime interno ſe accommodare, licet officii externi ratio diverſum cuique membro munus & conditionem cum ſitu loci adſignarit. Alias membrum putridum putabitur, & abſcindetur, Si non obſequium & obedientiam Capiti ſuo præſtet; ſed ſemper rebellando ejus interitum quærat. Falſa igitur eſt illorum diſtinctio, qui tam ingens reale diſcrimen inter Theologum & Politicum ponunt, quaſi Politicæ nefas ſit quidquam pro conſtitutione principiorum & ſuæ doctrinæ ex Verbo Dei ſumere? quum tamen ex eo tota conſtare debeat potius, in Chriſtianiſmo, quam quod depravationes ex Ethnici-

ciſmo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

no admittere velit. Quorſum enim illud impar ju-
n tendat, quod D. Paul. tam ſollicitè prohiberi ſtu-
? 2. *Cor.* 6. *v.* 14. his verbis. Ne *impari jugo copulemini*
infidelibus. Quod enim conſortium juſtitiæ cum iniqui-
? & quæ communio luci cum tenebris: & quæ concordia
ſto cum Belial? Aut quæ portio fidelium cum infidelibus?
quæ conſenſio templo Dei cum ſimulacris? Nam vos
s templum Dei viventis, ſicut dixit Deus: *Levit.* 16. 11.
bitabo in eis, & inambulabo, & ero illorum Deus, &
erunt mihi populus. Quapropter exite è medio eo-
, & ſeparamini dixit Dominus: *Eſai.* 30. 11. & impu-
n ne attingite: tum ego excipiam vos. *Ierem.* 31. 1.
ro vobis pro Patre, & vos eritis mihi pro filiis, ac fi-
lus, dicit Dominus omnipotens. Pudeat ergo nos me-
, quod potius ex putidis fontibus velimus haurire &
ere aquas, quam ex puris & limpidiſſimis Iſraelis
tibus. Iudicet quivis cui modo aliquid ſanæ ſit men-
tium illi, quibus nihil de voluntate Dei ritè & ſancte
nitum eſt, imo nec ipſum Deum aut in cognitione aut
u noſcunt, nobis quid ſani poſſint propinare in rebus
ſte peragendis aut vera ſapientia proponenda. De diſ-
mine autem Politici, & convenientia Theologi nemo
ius quid ſcripſit, quam *Bellarm in aureo lib. de Lachrym.*
mb. qui Lib. 2. *c.* 7. *poteſt in his conſuli.*

p. IV. De Politicæ & aliarum Doctri-
arum vera ac fundamentali conſtitutione, quam
inter ſeſe communem habent.

1. *An ne aliæ quoque Doctrinæ ſic poſſunt conſtitui?*

Muino. Quum enim Chriſtianorum ſtatus longe ſit
perfectior in hac vita præ cunctis gentibus, adeo
dem, ut merito exemplū bene ad voluntatem Iehovæ
ndi præbere cunctis aliis poſſint ac debeant, ſi ſuo
gi recte & juſte velint officio, omnino nos oportet ei
mbere curæ, ut nihil teneris animis inſtilletur, aut ju-
ti in ſcholis & educatione publica aut privata propo-
r, quod non in quocunque genere diſciplinarum pu-
mum & ſanctiſſimum Dei verbum ſpiret aut ſapiat, ne
in parte videatur diſciplina, doctrinaque Chriſtiana
rior, vel minus locuples, quam profana illa Philoſo-
falſa, ex qua nihil, niſi faſcinationes malæ, & ſedu-
nes carnis oriri, & impietates Chriſtianorum propa-
queunt. Proinde recte dicit *Dan. in præf. Pol. Chr. p.* 1.
uo alio ullo in loco graviſſime peccari ab hominibus
ſt, dum a voluntate Dei diſcedunt, maxime omnium
ac re una.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

2. *Quare omnium potiſſime in hac re una ita graviter peccatur?*

PRopterea maxime quod fons & origo omnis impietatis & divaſtationis horrendæ exinde in Chriſtianiſmum omnem ubertim nimis effundatur, & Spiritus Sanctus cum ſanctiſſimis operationibus ſuis penitus a cogitationibus mentis humanæ & omnibus actionibus vitæ expellatur, totuſque homo denuo regenerationi per S. Baptiſma ipſi applicatæ perverſe ſurripiatur, & Spiritus aſtralis, imo & Satanæ ductui ſubmittatur, profanitatique & ſecuritati carnis nimis prompte devoveatur. An non etenim peſſime corrumpantur & faſcinentur animi juventutis inde, ſi ita obſtinate illis perpetim fabulæ & nomina Deorum cum anilitate dialogiſmorum ſophiſticorum & perpetua profanæ vanæque illius philoſophiæ, ex male intellectis mundi elementis conſutæ, commendatione occinentur? Si nihil aliud auribus & cordibus eorum inſuſurretur & implantetur, quam aſſidua profanitas, an non inde profaniſſimi efficiantur technologi & rerum inverſores? At quorſum informatio puerorum niſi Chriſtus in iis rite ex verbo ſuo formatur? An non ad ſe omnes adduci jubet? *Matt.* 18. Quur tamen ab eo hos ſeducimus potius, & meliori ſapientia illuſtrari putamus, ſi in gentili profanitate maxime exercitatos effecerimus? ad criſtas mundanæ ſapientiæ in vanitate perfida oſtendendum? ut rite loquitur Stut. Buſch. in præf. Theol. Syn. Vnde fit, ait idem, ut, excluſa vera pietate, regnet etiam in medio Chriſtianiſmo impietas, improbitas, ſecuritas, hypocriſis & diabolica malitia; ut ex gentili doctrina ac inſtitutione gentiles quoque naſcantur animi, gentilis Spiritus, gentilis etiam vita hominum. Semper enim fere talis eſt unuſquiſque, qualem ſtudia faciunt. Ideoque ex profanis ſtudiis, profani etiam affectus confertim ſequuntur, ut non immerito cum B. Arnd. aſſeverare poſſimus; majora eſſe lacrumis mala illa, & graviſſimam juventutis Chriſtianæ perniciem, quæ ex lectione & inculcatione tot profanorum librorum gentilium apud ipſam exiſtit, &c. Væ igitur illis, qui non in tempore deſiſtunt a tali corruptione, aut non eam penitus expellunt a ſeſe, quum poſſint & debeant, & vanos ſuos habitus ipſi Verbo Dei præferant. Chriſtus *Matt.* 18. omnes potius vult ſuffocatos in profundiſſimo maris, quam ut parvulorum ulli offendiculo ſint. Quanta vero heîc ſcandala committuntur cotidie innumera in ſcholis & converſationibus cunctis? Quæſo, cujus os potius veritatem loquatur, & rectius de rebus cunctis & voluntate ſua poſſit atteſtari, quid ſit, quidque velit, an ille, qui Creator & Auctor eſt omnium rerum, effectorque operis ſui? An opus productum, quod-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ſe in extremam præcipitavit cœcitatem? An non in-
omnis homo mendax, & magis opinionibus vanis car-
ſuæ peſſimæ quam veritati addictus? Quid rectius? An
eat opus Opificem; an Opifex opus, quid velit effe-
n? Chriſtus ait, ego propterea veni, ut de Veritate te-
t. De cœlo, inquit Moſes, tibi Iehova audibilem fecit
em ſuam, ut te erudiret. *Deut.4.v.36.& 9.* Attende
ipſi, & cuſtodi animam tuam valde, ne obliviſcaris
nium Verborum, quæ viderunt oculi tui, & ne exci-
e corde tuo omnibus diebus vitæ tuæ. *Sic & Deus,*
& 11.18. Toto corde, inquit, hæc fovebis, & nar-
is filiis tuis ac meditaberis ſedens in domo tua & am-
ans in itinere, dormiens atque conſurgens; & ligabis
uaſi ſignum in manu tua, eruntque & movebuntur
er oculos tuos, ſcribeſque ea in limine & oſtiis domus
, &c. Tam accuratus eſt Iehova, ut undique Verbi ſui
ctorium in omnibus vitæ actionibus & mentis cogi-
s a nobis expetat. Multo igitur magis ejus auctoritas
a erit & in diſciplinis informatione quavis, quum in-
apientiæ omnis fundamenta petenda putamus, ut no-
s inſerviant Habitibus. Quomodo a Deo felicitatem,
quo corde eam ab ipſo expetere poterimus, ſi Rem-
l. ipſam totam, aut quid in ea contra Dei ipſius ex-
liſſimum mandatum, voluntatem, ac conſilium inſti-
mus, aut ſuſcipiamus? An non potius Deus tandem
c nequitiam, tot malorum cumulo & bello horrendo
dicet & puniat ſeverius?

Vnde vero tantus in Chriſtianiſmo originaliter ſcaturit error informationis perſonæ?

NEmo adeo nequitioſe malus eſt, ut puto, quin agnoſ-
cat tandem quod divinæ lucis fax ac Veritas Verbi
ſit ſemper præferenda, quum hac duce neque aber-
t homines, neque inania & vana pro ſolidis ample-
ntur; Sed conſuetudo inveterata ita pertinaces cauſavit
ngeneravit animis opiniones perverſas, ut nolint vi-
tes & prendentes mala ab iis abſiſtere, quum ſtolidi
ent, ſe inde libertati conſcientiæ quid præjudicare
e. Tanti perverſa opinio eſt paſſim vigoris, ut viden-
potius Diabolo vivere & cum illo obſtinatiſſimi pe-
, quam ſapientiæ carnis ſuæ derogare quid velint.
nde, neque vero, ait *Dan.d.præf.Pol.Chr.* Verbi divini
umento ad hanc vel aliam ſcientiam copioſe luculen-
que complectendam, & deſcribendam Politici ſcripto-
carebunt, ſi modo ad illud attenderent: Sed homines
m Chriſtianum nomen profitentes profanorum Au-
rum libris litteriſque ab ineunte ætate inſtituti, in iis-
e poſtea innutriti diutius & pertinacius, nihil ex ſacra
iptura ſumi, tradive poſſe crediderunt, quod ad eas ar-

tes

res pertineret, quas profani Philoſophi (ſuo profa
modo & conceptu) tractaſſent. Ex quo evenit, ut & Eth
cen, & Phyſicen, & Politicen ex Ariſtotelis, Platonis, T
citi, Senecæ, Plutarchi, aliorumque ſimilium ſcriptoru
monumentis diſcerent potius, quam ex Dei Verbo, id e
Lacunas, & eas quidem ſatis putres, potius, quam ipſu
aquæ ſalutaris vivum fontem mallent conſectari. Inde t
in quavis Philoſophiæ parte errores nati, quos etiamnu
hodie mordicus Chriſtianæ, quæ vocantur ſcilicet, ſcho
nihilominus tuentur, ac retinent. Tantum abeſt, quo
perverſos ſuos corrigere ſtudeant agnitos errores. Tan
eſt paſſim pervicax obſtinacia. Inde tot inter Philoſo
phiam & veram Theologiam contentiones ortæ; qu
omnes facile evitarent homines, ſi ex uno Verbo Dei ſ
pere, non ex humanis commentis didiciſſent, ac nunc e
iam diſcerent, &c. Ecquæ enim falſæ ementitæque ſcien
tiæ, obſtinatæ Opinionis, & falſæ doctrinæ utilitas? It
que, quantum quidem potui, ait bene, ſingulas Philoſo
phiæ partes ad Verbum divinum ſemper revocavi, velu
ad veriſſimam omnis veritatis, atque omnium reru
(de quibus illud Verbum agit) normam: contra quod
ſi quid exterſcriptum, iſtud & falſum, & blaſphemum
& execrandum judico, a quocunque tandem fuerit tradi
tum, & de re quacunque affirmatum. Eſt enim Divin
ſcriptura non tantum πιςῶν, rerum, quæ credi; ſed etian
πρακτῶν, quæ agi debent Regula certiſſima, & immota
Quare, ut quæ ſit optima civitatis regendæ ratio intelli
gatur, Politicæ ſcientiæ præceptio, recteque gubernanda
civitatis ratio vera, ex ipſo Dei Verbo, quantum fieri po
teſt ducenda. Hactenus ille, nec a ſcopo vero longe ab
errat, modo attendiſſet rite, quantum inter falſam & ve
ram Philoſophiam interſit.

4. *Daturne igitur vera alia, & alia falſa Philoſophia?*

QVamvis ſint, qui Philoſophiam aliam Sanam, alian
Veſanam, ſive Paganam & Chriſtianam ſive Verba
lem & Realem facere velint mitiori diſtinctione; tamen
rectius alia Falſa & alia vera dicitur. Etenim in omnium
rerum uſu & actionibus cunctis apparet, quantum interſi
inter verum & falſum. Imo, an non ipſe cultus Dei aliu
eſt verus, alius falſus & Idololatricus, de quo toties paſſim
in Propheticis ſcriptis, & ipſe Chriſtus Iehova conqueri-
tur, & propterea tam acriter punit ac condemna
mundum?

Sic etiam inde Chriſtianiſmus eſt falſus, hypocriti
cuſve alius, & verus alius. Multo igitur magis Philoſo-
phia tale patitur oppoſitionis diſcrimen, quum tot ex tot
opinionibus ſibi pariat Opiniſtas & Habitualiſtas externæ
litteræ, ut, quo quis loquacior & impudentior in lingua-

citate,

ıate, eo majores ſecum trahat applauſus vulgi eruditi. eſtatores ita fuimus ante 30. annos, quum denuo Verm Dei ex importuno judicandi modo ſupprimeretur, falſæ illi Philoſophiæ gentili ejuſmodi adſcriberetur umphus, quod nihil in ſacris & aliis cognoſci poſſet cultatibus, ut vocant, niſi diſcens ejus Philoſophiæ ſolviſſet curſum, & bene ſe ejus ſtudiis informaſſet, ne, in vanum laboraſſe ſe pro tanta victoria, dici poſt illius gloriæ captatores avari, ipſique in victoriæ taſubſiſterent Auctoritate perpetua firmius, hoc curarunt lulo, ut ſtatuto publico Auctoritatis publicæ confirretur talis opinionis durioris ſententia, cui etiam hoc ertum quod nemo ad officium aliquod facile admitti beret, niſi talium opinionum habitu ſe plene induiſſet. binde hoc plenis ſemper audiebatur clamoribus; *Doctiſi Domini, quod ſi ſis bonus Metaphyſicus, bonus Logicus, & us Philoſophus, poſſis uno intuitu facile percipere, quæcunſacra Scriptura proponit: poſſis facile & Medicus & Iuriſſultus evadere.* Quamvis horrenda ſint, quod profanæ iloſophiæ & paganæ attribuatur ita temere officium ritus ſancti proprium, de quo Chriſtus id aperte affirt, *Ioh.* 14. & 16. 13. quod ille nos in omnem ducat itatem & omnia perſcrutetur ſolus, etiam profundiem Deitatis, 1. *Cor.* 2. 10. tamen tanto cum applauſu a is & cœcis hominibus, & inprimis a ſtudioſa juvene arrepta ſunt, ut nemo non exinde hujus opinionis evaricationi ſe traderet. Vnde inſolentius quoque vis ex falſo ſapientiæ tumore erigere criſtas, proh do, ſtuduit, ut nihil æque curatum fuerit in eruditionis tura, quam quod omnes in Verbo Dei & cunctis fatatibus ſic profaniſſime philoſophari attentius & lomachias acerbiſſimas pertinacius exercere laboint.

Sed eventus docuit jam, quod calamitatum cumulus ex ta inſolentia ſit enatus, ut neque dum ceſſet ibi Iehovæ a vindicta. Sic pœnas ſentimus graves, nec tamen ex ſis veris meliora addiſcere cupimus ſtulti. Deus nos cutit, nec tamen ſentimus ait Propheta. An parvum imatis eſſe, ſi quis Spiritui Dei ſuum detractet hono, & habitui profano adſcribat?

Meminiſſe heîc egregie oportet, quid Chriſtus de blaſmia & contemptu Spiritus Sancti inculcet *Matt.* 12. 1. & 32. *Luc.* 12. *v.* 10. & quam grave ſit delictum od illi, qui quidpiam contra Spiritum ſanctum lotur, neque in hac neque in futura id remittatur vita. ba ſunt certe efficaciſſimi ponderis. Nonne prophanc Spiritus ſancti reſpuitionem, & neglectum offin ejuſdem mundus diluvio tunc abſorptus fuit, quum antum concitaſſent iram Dei? *Gen.* 6. *v.* 3. 4. &c.

Nonne

Nonne etiam eadem jam conſecuti ſumus tempora, qu
quiſque tam pertinaciter eidem Spiritui reſiſtat, &
protervia ſua ſibi uſque adeo alte ſapientem in omni c
nis ſtudio & voluptate jactitare pergat, nedum quod
humilitatem & reſipiſcentiam in ſeria pœnitentia reve
exoptet? Quotus quiſque eſt, qui ſecum ruminet ſalt
id, & dicat, quid tandem ago? aut quorſum pergo fero
mea contra Dei Spiritum? Quando repueraſcere int
dam, ſimplicitati puerili me ſancte tradendo? Imo ign
miniæ ſibi omnes hoc putant loco haberi, quum Poli
cam id non ſapiat carnalem, ſi quis meliori cedat vi
in ſanctitatem ſe penitus recipiens. Sanctitas adeo ha
tur ludibrio & riſui: Ac nihilominus quiſque in ta
blaſphemia bonum ſe jactitat Chriſtianum, vitæque
ternæ hæredem, licet luxuriem mundi & ejus crudeli
tem fortiter amet & toto corde amplectatur. Hoc ad
efficit libertas carnalis, quæ licentiæ peccandi undiq
omnes recludit portas, & tamen audit ſimul libertas c
ſcientiæ, quæ merito armis, ſtragibus, atque furore q
vis uſque ad internecionem defendenda ſit. En ejuſm
veſaniam & rabiem concitare audet Philoſophia illa
gana; ita hucuſque ratiocinationes ſuas admodum ſub
les & phantaſticas in tyrannidem temerariam extruſit.
fectus itaque docet, qualis ſit ille angelus, qui lucem
nebricoſam hanc hominibus objecit.

5. An non ſtatuta ſive leges publicæ, aut Decreta *recte*
juste poſſunt formari & confingi pro Philoſophia illa
excolenda, ut eo melius Verbum Dei *per*
eam intelligatur, aut illu-
ſtretur?

VErbum Dei per ſe & ex ſe lumen ſibi eſt, & ſuæ
cis vigorem in ſeſe ſatis continet. Sed hoc ſem
illi falſæ Philoſophiæ & ethnicæ ſectatores callide
confirmatione ſui regni & imperii egerunt, ut id per
periorum auctoritatem obtinerent, ne quis ad lucis t
cognitionem admitteretur, niſi per ethniciſmi cultura
Quid vero heîc aliud fit, quam ut non tantum vera ſ
primatur Philoſophia, ſed etiam Verbo Dei ſuus erip
tur ſplendor in conſcientiis mortalium? Hodie ing
jactatur paſſim querela de libertate conſcientiæ, quod
violentiis variis ſit præcluſa hominibus. An vero l
non eſt vim inferre conſcientiis, & libertate ſua eas v
privare? Nonne etiam iſto modo ipſum Verbum Dei
juria ſingulari, afficitur, quod non liberum patere deb
piis, niſi per talia ſtatuta humana, & præſcription
Gravis certe eſt D. Pauli reprehenſio in Petrum, quod i
ethnicos coactione quaſi aliqua retraheret ad vitam
daicam, ceu verba ejus ſunt: Si tu, quum ſis Iudæus, g
tili

ter vivis, ac non Iudaice, quur gentes cogis Iudaizare? *l.* 2. *v.* 14. Increpationem acrem ejuſmodi propterea xime inſtituit D. Paulus, quum ſtatuat, quod talis coa- onis modus Veritati Euangelii non congruat, uti ipſe quitur, quum libertas vera per Chriſtum unicuique ſi- i adjiciatur, & ex cognitione ſit veritatis. *Ioh.* 8. *v* 32. .4.31. & 5.13. *Rom.* 6.18. & 8. *v.* 2. 21. & 1. *Pet.* 1. & 2.16. 2. *Pet.* 2. 19. Quod ſi D. Paul. talia hodie ſens cerneret ſtatuta, multo ſane graviori culpa- ne vapularent ab eodem illi talium ſtatutorum forma- es. Etenim undique diſcipulos ſuos non tantum ad rbum Dei deducit; ſed etiam orat pro cunctis, ut ex ritu Dei accipiant ſapientiam, inquiens.

Non deſino gratias agere pro vobis, mentionem fa- ns in precibus meis; ut Deus Domini noſtri Ieſu Chri- Pater ille gloriæ, det vobis Spiritum ſapientiæ & re- ationis ἀποκαλύψεως, per agnitionem ipſius, illuminatis lis mentis veſtræ, ut ſciatis, quæ ſit ſpes illa vocatio- ipſius, & quæ opes gloriæ hæreditatis ipſius in ſan- ,&c. *Eph.* 1. *v.* 16. 17. 18. Quæſo, cuinam revelatio- n & veram ſapientiam attribuit? num Philoſophiæ anæ; cui depredationem & deceptionem adeo ſolli- adhortatione adſcribit: *Coloſſ.* 2. *v.* 8. Annon inde ſus eſt, quod veritas in injuſtitia apud Ethnicos deti- tur, quo minus veram Dei cognitionem queant attin- ere? *Rom.* 1. 18. quum ita filii iræ natura maneant, qui carnis & rationis ſuæ voluntatem explent. *Eph.* 2. 3. o Chriſtus ipſe ad ſe omnes invitat, & venire jubet, ut ſe & ſuo ore atque exemplo addiſcat omnia. *Matt.* 11. lut & Pater ex cœlis id jubet unice, ut eum audia- s. *Luc.* 9. 35. *Matt.* 3. 17. An non igitur magna hæc inverſio præcepti divini, ſi quis tale ſtatutum inſti- t? Si propterea ſtatutum quoddam eſſe formandum; certe rectius foret, quod præcipiat ad voluntatem Ie- æ, ut perpetui ſint ante omnia adoleſcentes & Chri- ni juvenes in Verbo Dei, & hoc unice prius curent, m mundanam ſapientiam, ne quid remoræ pariant ſaluti in hac & futura vita, Ethniciſmus enim quo- torite poſſit inſervire Chriſti Verbo, & ei lucem af- e? Idem eſt, ac ſi ex tenebris lucem accendere adop- mus; quum tamen ſic liberum ſit Verbum Dei, ut in verſam terram exeat regula ejus *Pſal.* 19. *v.* 4.

An non igitur Philoſophia inſervit Theologiæ, aut Verbo Dei, & eidem famulitium in ſubordinatione præſtat ſua?

MAgnum fuit toties de hac quæſtione certamen hoc ſeculo inter Ratiociniſtas aliquot vehementiores nceriores Verbi divini cultores ſive Chriſtianos ſan- res. Verum; quum ipſe D. Paulus illam carnalem

quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

quæ inanitate ſua , utpote quæ maxime logomachii
inutilibus quæſtionibus in litterarum potius , quam
minis realibus, gaudet , ad verbi cœleſtis & Spiritus S
ſti commercium nolit admittere ; Sed ſedulo ab ea
vendum eſſe moneat. *Coll. 2. v. 8. & 9.* ne ab ea defr
dentur veri Chriſtiani, & in errores infinitos abripiant
non poteſt alii , quam veræ Philoſophiæ & ſpirituali
quid loci heic concedi. Ea etenim ſola pro dono Spiri
Sancti habetur, quum altera ſaltem ex aſtrali Spiritu
litterales logomachias aut ſophiſmata & ratiocinatio
mutuetur, quibus adeo carni in ſua ſapientia inani & v
abblandiatur : unde facile Sermo Dei falſari pot
2. *Cor.* 4. *v.* 2. E contra vero Spiritus Dei eſt, qui unic
ſe veræ Eccleſiæ ſuæ Doctorem exhibet , ut Chriſtus i
Iohan. 16. ait : quod ſolus ſit , qui nos in veritaten
mnem ducat. Proinde recte dicit *D. Paul.* 2. *Cor.* 4. *v*
4. 5. *Quod ſi κεκαλυμμένον τὸ Εὐαγγέλιον tectum aut ob*
vatum eſt Euangelium noſtrum iis , qui pereunt , tectum
in quibus Deus hujus ſeculi excæcavit mentes, nempe in i
delibus ne irradiet illos lumen Euangelii gloriæ Chriſti , qu
imago Dei. Non enim nosipſos prædicamus ; Sed Cl
ſtum Ieſum Dominum : nos autem ſervos veſtros pro
Ieſum. Quoniam Deus, qui dixit, ut è tenebris lux ſpl
deſceret, is eſt, qui ſplenduit in cordibus noſtris, ad p
bendum lumen cognitionis gloriæ Dei , in facie I
Chriſti, &c. Ex quibus manifeſte patet , quam facile
minum mentes poſſint occœcari ita, ut iis prorſus ob
ratum maneat Verbum Dei , quod lumen cognitioni
ſplendorem ex Deo non accipiant , in quo ſe ſervum
men ſuis D. Paul. confitetur Corinthiis & Chriſtia
Tantum diſcrimen ſemper manet inter veram Spiritua
& falſum ſive hypocriticam & litteralem terminiſticam
pientiam, ut, quum iſta ne quidem poſſit appropinquar
radios lucis cœleſtis, nec queat linguam Spiritus Dei
que falſa interpretationis inverſione percipere , ned
quod ſe ad ſervitium ejus inſinuandum accommodare
leat. Quanta enim ſit differentia in lingua rite heic
plicanda & ejus vero intellectu, id nemo rectius ſacro
Philoſopho docet cujus *in lib. de trip. vit. c. 5.* verba
modum notabilia ſunt , ubi de vera natura Trinitati
Deo cognoſcendo agit : *Licet nos heic* (ait) *minus ling*
habeamus congruam , ut myſteria iſta juxta linguæ noſ
ſermonem efferamus & in conceptum quendam redi
mus ; tamen, ceu puer, balbutimus de matre ſua. M
enim ea mentem noſtram ſibi ſuſcepit , & animus in
ſinum ſe deponit , unde quaſi in luce matrem noſt
ſpectamus, & lallamus ita de domo matris noſtræ, ejuſ
cibo. At licet eam non calleamus linguam ; attame
mente eam intelligimus , Cauſa vero , quod eam non
tii

eamuslinguam, inde eſt, quum nos ſecundum exter-
m hominem plane vir alienus in matris noſtræ veræ
ibus ſimus. Namque *externus homo, non capax, eſt ejus.*
binde etiam prorſus caret ea vernacula lingua; ſed ſal-
n loquitur lingua interni hominis in mente, qui uſque
matrem ſuam penetrat. Ideoque omnibus illis heic,
non ex Deo renati ſunt, muti erimus. *Namque ſecun-
a externum hominem quidem in hoc vivimus mundo; at
ndum internum in Deo.* Propterea mens animi loqui-
de regno cœli; & *Spiritus externus, qui ex Principio
us mundi procreatus eſt, loquitur de hoc mundo. Internus
o, ex Deo renatus homo, loquitur de interno mundo.* Quum
que ex utroque ſimus nati, proinde ex utraque lingua
famur. Atque ſic ab utraque lingua intelligemus, in
alter quis hoc conviciis afficiet; ſed alii maxime ama-
ht. Quiſque enim Spiritus ſua ſibi ſumit. Quum au-
nos cum anima noſtra in alieno habitemus hoſpitio
hoc mundo; & tamen certiſſimi noſcamus, quod nobis
hinc migrandum, atque vel ad Deum in cœlos, aut in
rnum ad Diabolum; nec tamen quidquam commercii
n Diabolo expetamus; inde rite agimus, ut regnum
lorum quæramus, animumque noſtrum cum tota
nte eidem inſinuando deſtinemus. Namque in nos
eſequimur gemmeam ſplendidam coronam pro corona
us mundi, quam nobis cum peccatis impoſuit diabo-
ut in ſuperbia, propriis viribus, inque hypocriſi in hoc
ndo nos extolleremus: Inde abominabimus eam, &
hemur de corona matris noſtræ in patria noſtra. Ejus
ufficientem intelligentiam, ſi modo nos recte agnoſ-
cus, obtinemus, atque id in anima & corpore depre-
dimus, tum quoque in forma & ſpecie corporis, prin-
liter in animo. Verum Spiritus hujus mundi ſemet-
m haut novit, niſi aliud in eo fulgeat lumen, in quo
nus ſe adſpicere & agnoſcere diſcat.

Namque Spiritus ex Deo procreatus, qui ex Deo pro-
liturin divina mente, ille repandit animo intelle-
n & agnitionem, ut homo in vinculo hujus mundi ſe-
ipſum cognoſcere queat; attamen nobilitatis ſuæ de-
pſe non videt; ſed in Ternarium ſanctum in mun-
n Angelicum introſpicit, & magno deſiderio in hoc
rat, inde in aſſidua hæret lucta inquietudinis. Ete-
a duobus trahitur, nempe a Spiritu Dei, & a Diabolo
i ſe ſpiritui mundi admiſcuit) in cujus vinculis etiam
a externum peccati hominem captus hæret, & cen-
n ipſius omnino in Cruce poſitum eſt, atque in hoc
ndo ſimilis eſt bilanci, ubi mox una pars alteram pon-
e exuperat in contrariis vicibus, atque ſaltem in hac
eriarum valle nos curæ & anxietates torquent. Quum
ur Deus tam prope adſtet nobis, imo in nobis ipſe ha-

biret & ipſius ſit; propterea eum quærimus in nobis, at
que ſi invenire eundem cupiamus, neceſſe eſt, ut ex ho
mundo nos reflectamus,&tanquam inſipiens puer fiamus
qui ſolummodo ex matre dependet ſua, ut ita in Deo re
generemur recens renovati in mente & animo; alia
ipſum cernere minus poterimus, veluti Chriſtus ipſe no
docet, quod tunc lux ipſius in nobis ſplendeat: Nobi
certe omnino ex ratione noſtra aſtrali exeundum eſt, ne
reſpiciendum ad hypocriticas artes hujus mundi (in hu
mana ſapientia, quæ plane nihil faciunt & conducunt a
lumen hoc; ſed potius errores & remoras nobis pariun
undique.

Hæc indicamus lectori, ut noſcat, quid legat, &c
Sic decet nos loqui de noſtræ infantiæ regeneratione i
Deo. Namque noſtra origo in Cruce eſt. Nos in Cruc
creati ſumus ſecundum animæ exiſtentiam; ex inde quo
que corpus Crucem repræſentat, atque Centrum, tan
quam cor, in medio Crucis inſitum exiſtit, & una cum
Adamo ex imagine Crucis prodierunt in ſerpentis imagi
nem. Aſt Virginis filius nos denuo in Cruce regeneravi
ad cœleſtem imaginem. Ideoque hoc prædicabimus ſem
per nec tacebimus unquam in hoc, quod cernimus & i
fundamento agnoſcimus. Namque Crucis genitura, tene
Centrum in Ternario Sancto. Recte vero hoc percipite
in Sancto Ternario numero, non vero in Majeſtate ipſa
quæ abſque ſubſtantia conſtat, ſed in differentia Trinita
tis, ubi Deitas vocatur Pater, Filius & Spiritus Sanctus
ubi Duo Principia ſe ab invicem ſeparant, Sanctum nem
pe & Iraſcibile, ibi fulgur Crucis & evibratione ſua edit
& in Cruce generatur Cor Dei, atque ſimili modo ſe ha
bet, ceu Cor in corpore, vel ſicut Verbum Dei Patris i
ſuo Centro, atque ita aliud Centrum in ſeſe intus confici
ſibi, uſque ad lucem æternæ libertatis Patris. Proptere
quoque ille eſt Cor Dei: quia virtus Majeſtatis in eo eſt
& largitur Majeſtati, ſplendorem, robur & gloriam. E
hoc Verbo eloquitur Pater Spiritum ſuum, qui egreditu
ex Verbo in Manſuetudinem Verbi, & ſecum produci
ſplendorem Majeſtatis. Manſuetudo enim originem ſu
mit una cum fulgure, qui ſeparationis terminus eſt duo
rum Principiorum, &c. Recte certe hoc ita pronuncia
mus, quod Filius ſit Patris Verbum, quod enunciand
proferat Pater.

Sed heic profunda animi ſpeculatio quærit; Quorſum
vero hoc effert Verbum? Ecce Verbum iſtud eſt Cor, &
ex eſſentiis Patris reſonat, quod Cor in ore Patris enun
ciat, ac in ore ita concipit Spiritus Sanctus Patris in ſuo
Centro, nec non ita progreditur ex Patre & Filio in ex
iſtentiam, tanquam Virginem Sapientiæ Dei in Ternari
ſancto. Hoc pronunciatum eſt imago Sancti Ternarii &
Virg

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

irgo quæpiam, ſed adhuc abſque ſubſtantia, ſed imago
ei. In Virgine hac repandit Spiritus Sanctus admiranda
agnalia Dei Patris, quæ occultis ejus ſigillis inſunt, &c.
paucis his verbis ſumma continentur quidem myſteria,
ipſa Dei eſſentia cum modo creationis in Vniverſitate
ta rerum creatarum; ac unde ſit, quod quælibet res
eata Trinitatem in ſeſe repræſentet in ſua natura,
quo D. Paul. *Rom.* 1. 19. 20. ait, quod Deitas in rebus
nctis perſpiciatur, ſi rite obſerventur, nec in injuſtitia
tineantur: Sed hæc ſuo loco rectius reſervantur: Sal-
m heic ſufficiunt nobis eouſque, ut inde conſtet, quod ſi
ræ Philoſophiæ, quam Auctor iſte Virginem Sophiam
dique appellat, applicatio ad Verbum Dei in ſimpli-
ate fidei & amoris puri erga Deum debita fiat, quod u-
que ſtatim nobis radii divini ſplendor in Verbo Dei
ulgeat adeo, ut etiam inde in rebus creatis Dei Trinitas
bis ſtatim & maxime in cognitione noſtri ſecundum
ernum hominem pateſcat; quod certe falſa & carnalis
a Philoſophia ne quidem in minimis præſtare poteſt,
am nec vocem, nec linguam, nec ſenſum Spiritus Dei
Babylonica ſua lingua apprehendere poſſit; imo nec
idem capax ſit ejus. 1. *Cor.* 2. 14. Vnde etiam D. Paul.
motheum ſuum adhortatur, ut in ſanis Doctrinæ ver-
maneat. 2. *Tim.* 1. 13. & fugiat diſceptationes falſo
minatæ ſcientiæ. 1. *Tim.* 6. 20. Patet igitur, quod car-
lis falſa, & profana Philoſophia nulli alii niſi carnali
profanæ Theologiæ inſerviat; at vera Veræ
tum.

. *Quid vero eſt vera Philoſophia, & quid Virgo Sophia, quæ ita heic vocatur?*

N Iſi homine propriarum virium & ſui ipſius in ra-
tione cœca tam obſtinati eſſent & perverſi amato-
ut inde uſque adeo in cœcitate ſua captivi teneren-
, ſed ex voluntate ſua egrediendo ſe ſubmitterent ſal-
humiliter Spiritui Sancto, id eſt, ſuam exuerent ſu-
piam ſtultam, facile rectiora & ſanctiora ſapere poſ-
. Convertat ſe quiſque ad Salomonem Regem, ipſius
e ſapientiæ filium ſummum; is ſatis prompte hanc
edient quæſtionem, quum non adeo longe abſit à no-
; imo cuivis ſeſe offerat ultro. Ita ait quoque *Syra-*
.1.*v*.17. ῥίζα σοφίας ἐςὶ, Radix ſapientiæ eſt, Time-
ominum, & rami ipſius longævitas, *& verſ*.1. πᾶσα
α παρὰ Κυρίȣ. Omnis ſapientia à Domino manat, &
d ipſum eſt perpetuo, *v*. 23. Ne reſpuas Timorem
nini; & ne accedas ad illum corde duplici: Sed nec
la pietatem oratione ſpecioſa, &c. Hic eſt primus
oitus ad veram ſapientiam; qui hoc non obſervat,

 ille ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ille ſemetipſum ab ea excludit; quamvis prope ſit cuivis ut ait Salomon *Proverb*, 1. *v.* 20. *&c.* Vociferatur in foro ſapientia, vicatim vocem edens apud frequentiore turbas: Clamat in portarum ingreſſibus per urbem, ſi verba faciens: Quouſque imperiti amabitis imperitiam & ſcurræ ſcurrilitatis erunt cupidi? & ſtulti ſcientiam oderint? Convertite vos ad caſtigationem meam, qua vos afflabo Spiritu meo, vobis mea dicta demonſtrans Quandoquidem clamantem me reſpuitis, &c. Imperito ſua occidet perverſitas, ſtultoſque ſua perdet felicitas At qui me audiet, is tutus aget, quietus à pavore mali. Si & omnes, inter mortales, alloquitur ſevere Politicos & regentes, *lib. Sap.* 6. *v.* 12. Concupiſcite ergo ſermone meos, & optate eos, ut erudiamini. Pulchra enim eſt ſa pientia, & nunquam marceſcit, quæ facile ſe conſpici ſi nit ab his, qui diligunt eam, imo invenitur ab his, qu quærunt eam. Imo præoccupat cupientes, ut prænoſ catur. Qui libenter eam appetit, non magno indiget la bore; illam ante fores ſuas expectantem invenit. Nam que eam appetere, illud eſt nil aliud quam conſummati intelligentiæ. Et qui vigilaverit propter eam, citiſſim ſecurus erit: quoniam & dignos ipſa circuit quærens, & in viis apparet illis hilariter: Ac in omni meditation occurrit ſuis. Initium enim illius veriſſima diſciplin concupiſcentia, &c. Quibus admonitionibus tanden ſubnectit explicationem gratioſiſſimam, *qui nam illa ſit & unde deſcendat?* *v.* 24. dicens: Quid autem τί δὲ ἡ σοφία, ſit Sapientia, & quomodo orta ſit, annuncia bo vobis, & non abſcondam vobis myſteria. Sed ejus co gnitionem a prima origine inveſtigabo, palamque faciam neque veritatem præteribo. Neque vero cum invidi tabidis verſabor, utpote quum ſint expertes ſapientiæ Sapientum autem multitudo, ſalus eſt humani generi Et prudens rex eſt populi firmamentum. Quapropte verbis meis erudimini, & proderit vobis, &c.

Nemo certe rectius quid de Sapientia vera uſque a origine conſcripſit & protulit, quam Salomon iſte. Vt nam vero nobis omnes ipſius nobis ſuperſtites eſſent l bri, omnia plenius conſtarent. Sed fecit invidia Diaboli & hominum carnalium nimia inſolentia & ſecuritas, quo nobis perierint: unde Diabolus ſuam nobis ſyderalem & logomachicam ſubſtituit, quod ita perficere non potuiſ ſet, ſi Salomonis ſaltem radii in his permanſiſſent integri Sed non dubito, quin ad Ægyptios pervenerint, qui ad modum talia ſcripta in ſecreto occultarunt, ne abuſu ejus detrimento eſſet ſaluti omnium. Sicuti Ioſephu Patriarcha omnem ſapientiæ theſaurum ad eos detulit, u David *Pſal* 105. *v.* 22. de ipſo teſtatur. Quod informa ſit Principes in animæ ſuæ nutu, & ſenes ibi docuer

ſapien

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ientiam. Quod in noſtra Pſalmodia ita expreſſimus verſ. 22.

Vt ipſius ille Dynaſtas
Componeret nutu ſuo, ſeneſque
In Sophiæ veræ ductu conſingeret ejus.

c factum, ut ſchola veræ Magiæ ſive Sapientiæ nuſ-
am rectius & diutius, quàm apud Ægyptios floruerit.
ut etiam eo tempore, quo Moſes natus eſt, floruit Atlas
ologus, Promethei Phyſici frater ac maternus avus
joris Mercurii, cujus nepos fuit Mercurius Triſmegi-
à Græcis ter maximus ſic nuncupatus, quod in Philo-
hia ſive Magia vera eſſet maximus, & ſacerdos maxi-
s, & rex maximus, quum alias à ſuis popularibus di-
etur Theut. Mos enim fuit Ægyptiis (uti Plato ſcri-
,) ut ex Philoſophorum numero ſacerdotes, & ex hoc
tu demum Regem eligerent. Vide Heurnium in anti-
t. Phil. Chalda. & Indic.

ſte Triſmegiſtus ſive Theut. libros ad divinarum re-
n cognitionem pertinentes quam plurimos ſcripſit, in
bus tam arcana myſteria, tam ſtupenda oracula detecta
runt, ut non ceu Philoſophus, ſed etiam ſæpius velut
pheta locutus fuerit. Etenim ruinam priſcæ religio-
adventum Chriſti, futurum judicium, reſurrectionem
li, mutationes imperiorum, migrationes hominum,
. prævidit, & clare de illis cuncta teſtatus eſt: Vnde
Auguſt. dubitavit, an ex peritia Syderum, aut revela-
e Dæmonum (ceu ille putavit, ignarus ſapientiæ
yptiacæ) talia & tam ſtupenda protulerit. Sed ſi
em reſpexiſſet ad ea, quæ Salomon in ſuis libris de
ſapientia prædicavit, non potuiſſet tam importunum
am ſublimi Philoſopho vero ferre judicium, ex cu-
ſchola etiam ipſe prodiit.

c *Salom habet Sap*. 1. *v*. 7. Orbis terrarum plenus eſt
itu Dei, & qui hujus vocem novit, undique eſt. *Cap*. 7.
1. Ego novi omnia, quæ abſcondita & arcana ſunt.
ppe Sophia, quæ omnium artium magiſtra eſt, me do-
omnia. In ea etenim eſt Spiritus, qui intelligens eſt,
tus, unus, &c. omnipotens, omnia contemplans, &
es mentis puros tenueſque Spiritus obiens. Nam
vis motu mobilior ſapientia hæc omnia præ puritate
etrat, obitque. Eſt enim illa divinæ potentiæ halitus,
cera Omnipotentis gloriæ effluentia, quo fit, ut ni-
n eam cadat polluti. Quippe eſt illa lucis æternæ
ndor, & intaminatum actionis Dei ſpeculum, & imago
taus bonitatis ejus. Ac, quum ſit una, omnia poteſt:
n ſemetipſa permanens, omnia renovat: & perpetim
nctas animas ſe effundit, Deique amicos & Prophetas
it. Nihil enim amat Deus, niſi Sapientiæ hujus con-
rnalem, &c. *cap*. 8. 3. Ea generoſitatis eſt glorioſæ,

Dei convictu utens, & omnium adamata Domino. Eſt
nim ſecretus conſiliarius in ſcientia Dei, & ejuſdem op
rum præſes. &c. *v.* 8. Si quis multarum rerum peritia
expetat, hæc & antiqua novit, & futura monſtrat. Il
obſcurorum verborum nervos intelligit, & novit ænig
mata ſolvere. Monſtra & prodigia præноſcit, ac temp
rum, tempeſtatumque eventus in horis, &c.

Hæc & talis quum ſit vera ſapientia ſive Sophia De
omnia quoque ſuis amicis & cultoribus communica
Sed non niſi piam & caſtam ingreditur animam, per pr
ces multas. Ideo, ait *Salom. d. l. cap.* 7. *v.* 7. rogabam,
mihi dabatur prudentia: Clamabam, & veniebat mi
Spiritus ſapientiæ; quam ego ſceptris & ſoliis antepon
Atque divitias, ſi cum ea conferantur, nihili facio; neq
precioſas gemmas cum ea comparandas duco, &c. Ind
etiam eſt, quod Salomon ſapientiſſimus mortalium fueri
& ſimul ditiſſimus, ceu ipſe confitetur, quod omnes d
vitias cum ea nactus ſit. *d. c.* 7. *v.* 11. Cum ea, inquit, m
hi cuncta ſimul bona, & ejus opera immenſæ divitiæ o
rigere; quibus omnibus delectatus, quod horum aucto
eſſet ſapientia, &c. Proinde non errant qui ipſi Tinct
ram univerſalem, ſive Lapidem benedictum Philoſoph
rum adſcribunt, quem alii fixam Salamandram dice
ſolent. Quod etiam noſtri ſeculi ſummus & ſacer il
Philoſophus de eo & Sapientiæ hujus efficacia affirm
in *d. l. de tri. vit. c.* 9. cujus verba ſic ſe habent:

Omnes nos, quotquot Chriſtum rite agnoſcimus, eu
dem quoque induimus, & corporis ejus membra ſum
omnes, &c. Quod ſi igitur regimen noſtræ conſider
mus vitæ, in ea ingentem deprehendimus luctam, qua
Diabolus adſidue cum anima agitat, ſicut etiam Spirit
hujus mundi cum eadem anima ſemper colluctatu
Namque in Spiritu hujus mundi eſt quoque ſcientia qu
dam, non divina quidem intelligentia; Sed eſt ſcient
matrici & naturæ centro implantata. Etenim mund
iſte ante creationem in æterna ſapientia tanquam invi
bilis figura ab æternitate extitit: atque hæc jam in eu
finem, tanquam proprium Principium creata eſt, ut omn
ſua mirabilia & opera in ſubſtantiam producat, atque po
hæc tempora in ſua iterum compareat figura. Hinc i
naturalis eſt colluctatio in eo cum homine. Nulla eteni
creatura mundi mirabilia in lucem edere & produce
æque valet, quam homo. Proinde etiam Spiritus huj
mundi in tantum deſideranter anhelavit hominem, eu
demque in tantum ſibi attraxerit, ut in eo ſua mirabil
exerceret, & homo exinde omnes artes & linguas in ip
produceret; eliceretque ſimul ex terra metallorum Sp
ritum & cor eorum, nempe nobilem illum lapidem Ph
loſophorum, qui a tempore uſque Salomonis à paucis i

entus eſt; attamen jam in fine mundi longe luculentior
perietur; quod nos certi ita cognovimus. Nam qui no-
ra ſcripta recte intelligit de Centro Naturæ, deque ejus
ompulſione uſque ad numerum Ternarium in Cruce, &
ſque ad ſplendorem Majeſtatis, ille in Metallis facile
am reperturus eſt; non eſt adeo res difficilis; Modo ve-
m addiſcat ingreſſum, nec procul a fine aberit; de quo
nen heic nobis nihil indicandum quum id Magis ipſis
ompetat, qui magice prognati ſunt: nos tantum de Na-
ræ fundamento loquimur, & de Spiritu hujus mundi,
oſtendimus vobis hoc, quod Spiritus hujus mundi
un tali inclinatione creatus ſit, ut habeat naturalem e-
ſmodi voluntatem, ſe cum omnibus arcanis detegendi
manifeſtandi. Quemadmodum quoque jam ante ocu-
s eſt omnium, quid ille ædificaverit, & quomodo ſibi
gnum cum regimine in terris erexerit?

Aſpicite ſaltem curſum humanum a ſupremo uſque ad
fimum. Hanc totam ordinis diſpoſitionem ſic Spiritus
ujus mundi exædificavit, & Deus permiſſionem ſuam
ſi conceſſit. Namque Deus haut eſt diſturbator, ſed po-
us conſervator illius, quod ejus poteſtas erigit; atque
ro ſua cenſet ordinatione. Quippe nihil producitur,
od non in æternitate extitiſſet. Sed neceſſum eſt, ut
ec rite intelligatis. Infernus & ira eſt abyſſus, & ſua
bmiſcet mirabilia; veluti id cernitis, ut, ubi bonus ager
t, ac licet ſator bonum ſeminet ſemen, tamen ſpinæ,
pres & cardui ſimul ſuccreſcunt. Veluti & ipſe Chri-
us talem parabolam nobis in ſatore exhibet, quod dia-
olus Zizaniam ſemini ſubmiſceat. Quemadmodum i-
em ſe in animo hominis exerit; ita quoque in Spiritu
ndi ſeſe res habet.

Sciendum eſt heic cuique, quod omnis Zizania mala
t vepribus & carduis, nec non ex ſerpentibus atque bu-
onibus, & feris malis, vermibuſque originem ſuam ex
ri matrice obtineat. Tempore enim creationis bona
ixta malis prodiere; unumquodque juxta ſuum genus
proprietatem. In omnibus rebus bonum & malum
ntinetur, quum regnum iræ totaliter in univerſum ſe
bmiſcuerit. Ideoque fructus bonus & malus erat, quam
cauſam inhibitio Adamo imponebatur, ne ille quid-
am eorum comederet. Hæc vobis conſideranda pro-
no in fructibus terræ, quomodo videlicet omne malum
bonum mixtum ſit in ſe invicem, & unumquodque
am teneat utilitatem, tam malum quam bonum. Omnia
mirabili Dei operatione adſunt, & ſubordinata ſunt
ngula ad inſerviendum Spiritui mundi: quod unum
rdit, illud alterum iterum ſanat: atque hoc iterum mi-
bile eſt.

Porro videmus Myſterium illud Magnum in arbori-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

bus, quamvis hæ etiam diſcriminatim & mixtim habeantur, nihilominus tamen in iis Paradiſiacã ſpeciem agnoſcimus. Namque illæ fructus ſuos in brachiis ſuis geſtant, & fructus aliud quid eſt, quam ipſa arbor. Arbor amara eſt, fructus vero dulcis. Inde hoc detegimus vobis quod adhuc hodie Paradiſiacas habeamus arbores, niſi maledictio iis inhæreret. Paradiſus inde ſe ſubduxit ex iis adeo, ut fructus inde omnis talem præbeat nobis eſum, veluti erat pomum, in quo mortem ſibi comedebat Eva. Namque ſic ſe regnum iræ in horto Eden ſubmiſcebat, quod talem progenerabat arborem, quæ ejuſmodi fructum edebat, veluti adhuc hodie omnes edunt arbores, de quibus edimus. Verum hoc manet heic conſiderandum, quod homini fructus ſuus non creſcat, niſi prius plantet, ceu in omnibus id videre eſt arboribus in lignis & culmis. Inde homo non appetit terrenam eſſentiam, niſi herba ſit admodum benigna; ſed ſemper expetit ſecundum genituram ex terra productam, uti in frumentis. Sic & fructus arborum ſecundam procreationem denotant in concoctione terræ. Ex quibus noſtri generis præſtantiam cognoſcimus. Verum ante lapſum Paradiſus per omnes arbores evireſcentiam ſuam exeruit, perque fructus omnes, quos Deus homini crearat. Quum vero terra maledictioni ſubmitteretur, tunc confeſtim maledictio omnibus ſe inſinuabat, & bona malis apertius ſubmiſcebantur, & in ſingulis mors atque putrefactio ſe oſtendebat, quæ antea ſaltem in ea erat arbore, quæ bona & mala dicebatur. Ideoque in omnibus fructibus mortem comedendo nobis conciliamus, & Spiritus mali atque boni in nobis imperium tenet.

Regnat in nobis Spiritus hujus mundi, & ſimul diabolus cum Spiritu iræ; unde & quiſque ſua in homine exercet mirabilia. Ingens eſt colluctatio ob hominis imaginem. Vnumquodque regnum eam appetit ſibi. Infernus ex jure naturæ eam ſibi adſcribit, quum ex ejus radice prodeat: Spiritus vero mundi eam ſibi attribuit, quum vitam & victum porrigat eidem. At regnum Dei ait, mihi debetur; namque cor meum ipſi concredidi, & regeneratione recuperavi eam mihi, &c. Ita ingens colluctatio ſemper viget in homine, quod etiam actionibus ipſe exprimit ſuis, quum appetitus ejus præcipue in tribus conſiſtat rebus. Atque hæc tria determinant regna, quæ ipſum gubernant. In quod igitur jam incidat, aut cui ſe conſecret; in eo jacet victus. Namque ſi *Primo* appetat potentiam honores & glorias, ut ſibi in iis utilitatem inveniat; idem agit, quod qui diaboli expetit venenum, cui ſic militat. *Deinde* ſi divitias quærat, ut pecunias multas & argentum poſſideat, quæ luxuriæ ejus inſerviant, in eo ſequitur ductum Spiritus mundani, &c. *Tertio* etiam expetit

regnum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

num cœli; id optat & anhelat quidem, ſed valde im-
uter, quum ſemper in dubitationibus; ſepultus jaceat
peccata ſua, &c. Devovet ſe quidem precibus, &c.
duo priora regna potentiori ductu eum obruunt, &
eribus ſuis ita mancipant, ut plurimæ animæ ſe in
erationem ſæpius præcipitent, &c. Sed heic fortiter
eo reſiſtendum eſt tentationibus, & ſedulo precibus
gilandum, ut victores mali evadamus. *Verum precatio*
vis ſanctum & ardens cor requirit, ne nomine Dei turpi-
butaris. Namque precari, nihil aliud eſt, quam cum
colloqui: atque ſi heic exaudiri cupias, neceſſe eſt,
domo peccati concedas ſanctus in domum Dei, &c.
uum hæc fundamenta Sapientiæ veræ & ejus origi-
patefaciant, & quomodo ad eam perveniatur, mon-
t, paulo fuſius, ex dicto Auctore referenda fuerunt.

8. *Vnde autem hæc ſapientia Dei Virgo dicitur?*

Icet Salomon Rex *lib. Sap. c.* 8. *v.* 2. indicet, ſe tanto
amore ejus captum fuiſſe, ut Sponſam ducere ſtudue-
tamen ubique manet eſtque virgo, quod antea dictus
lenter idem Philoſophus ſacer in *d. l. c.* 5. explicat;
s verba iterum producemus, quum egregiam illuſtra-
em huic quæſtioni addant.

apientia Dei, *ait*, eſt certe virgo, non mulier quæ-
, ſed modeſtia & puritas ipſa abſque macula ulla, &
elut imago Dei habet, quum ſit effigies Trinitatis;
l giguit quidem attamen in ipſa Dei miranda magna-
ontinentur, quæ Spiritus Dei excipit, & Verbum Pa-
per acrem Matricem ceu per Fiat procreat, atque ad-
nda ſaipentia revera eſt abſque numero. Spiritus
ctus in ea effigies Angelorum excepit, velut etiam i-
inem hominis, quos Verbum fiat in creatione produ-
Ipſa ſecretorum in conſilio Dei magna eſt conſerva-
atque in Primum Principium tanquam in Iram Patris
ditur, & reſignat miranda in ſecretis ſigillis aut ſpe-
us Naturæ cum acredine, atque a nihilo comprehen-
r. Namque ipſa eſt imago abſque ſubſtantia genera-
is. Per eandem Spiritus Sanctus Tertium Principium
pit, quod Verbum Fiat ex ambabus Matricibus Eſſen-
corporale creavit, cui ſubſtantiæ etiam terminum in
ro ſeptem ſpecierum præfixit, ut tunc in Æthera
n recedant cum omnibus corporalibus eſſentiis. Sed
en utraque Matrix in eſſentia ſua coram Virgine So-
a ſub conſpectu Trinitatis in æterna figura ad repræ-
ationem mirabilium factorum Dei, ejuſque gloriæ
iſtent. Ideoque, vos Philoſophi, circumſpicite rite, ut
oſcatis, quomodo Iehova in 6. diebus hunc mundum
rit. Namque opus cujuſque diei eſt creatura Spiritus
us, quod in Ternario ſancto agnovimus.

Iſthæc Sapientia Dei quæ revera eſt ornatus & im
Trinitatis, eſt in propria ſua figura effigies æternit
adſimilata Angelis & hominibus, atque originem ſ
ſumit ex Centro in cruce, veluti flos germinans ex Spi
Dei. Quippe ipſa eſt Spiritus Sancti exiſtentia, qu
Spiritus Dei in ſubſtantificatione ſua fovet, ut quaſi
ſtimentum repræſentet quoddam, in quo ipſe ſemet r
gendo revelat: alias ipſius ſpecies non agnoſcere
quia ipſa Spiritum Sanctum corporalitate exprin
quum tamen per ſe nullatenus corporalis quædam
comprehenſibilis exiſtentia ſit, velut nos homines; ni
ominus tamen eſſentialis & viſibilis habeatur. Name
homines nos de Spiritu Iehovæ in æternum nihil
plius pervidebimus, quam ſplendorem Majeſtatis ejus;
que glorioſam ejus potentiam in nobis ſentimus. Name
ex ea vitam noſtram haurimus, & illa nos ducit. Aſt h
Virginem agnoſcimus in omni cœleſti imagine, præ
tim quando omnibus fructibus corporeitatem adhib
non quidem ipſa eſt corporeitas fructuum; ſed orna
& formoſitas, quæ in illis apparet. Corporeitas enim
eſſentia prodit, quæ non eſt ipſe Spiritus, ſed ſaltem i
potentia quædam reſpectu Spiritus Dei cenſenda, in q
Trinitas habitat. Atque hæc talis eſſentia eſt Element
Dei, in æterna Natura, quia vitam in ſe continet, abſq
tamen intelligentia. In quo ita viget, ut ſit quaſi perp
tuum germinans, in quo ingentia Mirabilia Dei con
nentur juxta omnes eſſentias in infinitum. Namque u
quæque ſpecies Eſſentiarum, ſuum edit fructum, quæ p
eluctationem rotæ ſummos ornatus & vires ſuas accip
ſed tamen cum exuperantia ſua expirat iterum vel tranſ
Quia omnia heic ſe habent in eo, velut eluctatio quæda
adſidua, ubi unumquodque mox ſuperat & potens e
mox iterum evincitur, dum aliud alterius eſſentiam pr
movet & edit. Eſt ſane luſus ſanctiſſimus, fructus Ang
lorum edens in conſummatione voluntatis pro vita c
juſlibet.

Verum heic iterum indigeremus lingua Angeli
(quum non poſſint juxta conceptum mentis human
omnia æternitatis mirabilia exprimi.) Etenim anim
hominis (ceu cupidus ſciendi) ſemper quærit ubi
quomodo. Quod ſi locutio ſit quædam de amplitudi
abſque complexu ſpacii & numeri, tunc animus ſemper
bi rem quandam corporalem fingit aut concipit. Qua
do mihi ſermo eſt de Virgine Sapientia Dei, non cer
intelligo quid in loco determinatum, veluti idem de Tr
nitate cenſendum eſt; ſed intelligo ipſam profunditate
Deitatis abſque fine ullo & numero. Aſt unaquæque d
vina creatura, veluti ſunt Angeli & Animæ hominum
exprimunt & continent in ſe Virginem Sapientiam Dei

ſimil

imili modo ceu imaginem quandam in lumine vitæ : in-
ellige hoc in eſſentia Spiritus , in quo Trinitas eſt intus
u ſeſe habitans. Namque Ternarium Numerum concipi-
nus nobiſcum in imagine tanquam in Virgine Sapientia;
ed intellige hoc ita , quod extra perſonam noſtram ſal-
em Majeſtatem Dei divinam cernamus. *Etenim Creatura*
ulla concipit Ternarium Numerum in oculari aſpectu : At
piritus animæ , qui in divino ſubſiſtit Centro , aliquo modo id
rcipit ; nec tamen ſatis plene & perfecte, quum ex una ſal-
m ſpecie Natura conſtet, & tamen ex ſe omnes ſpecies natu-
e edere poſſit,&c.

Sic etiam *cap.* 13. *d. lib. de* eadem Virgine Sophia hæc
abet : Quod ſi quis dicat, Chriſtum cibare animas ſpiri-
u abſque corpore ; id nequaquam eſſe poteſt. Etenim
piritus Sanctus per ſe non ſingulare ſibi proprium con-
ituit Principium; ſed æterna Dei eſſentia, in qua Spiri-
us Dei habitat , & ibi progreditur in forma tot millium
finitarum Eſſentiarum : Atque illud per egreſſum ex-
rimit Virginem puriſſimæ Caſtitatis , velut æternam ſa-
ientiam, in qua omnia mirabilia hujus mundi ab æterno
ſque prævisa ſunt. Hoc vero, ut recte percipiatis & fide-
ter, ita ſe habet. Illam eſſentiam , in qua Virgo illa Dei
ubſiſtit , Adam in ſe continebat : quia Spiritus hujus
nundi in ea ipſi erat inditus & inſpiratus : At Eſſentiæ
rant Paradiſiacæ, & per Elementum evireſcebant, quod
omplectebatur Eſſentiam eam , atque eandem Eſſentiam
ecipiebat Spiritus mundi in Adam, eam in ſuam redigens
oteſtatem. A principio autem Cœleſtis Eſſentia in A-
lamo omnem ſola obtinebat poteſtatem ; ſed quum ille
rimus homo poſtea ſe retro cum imaginatione appetitus
ui in externum hoc terrenum converteret , incidebat in
errenam eſſentiam , & ſe Spiritus mundi poteſtati manci-
pabat, amittendo dona Spiritus Dei in cœleſti eſſentia &
umine Majeſtatis : Atque hinc eſt (proh dolor!) quod
noſtra cœleſtis Eſſentia perdita ſit , & in terrenam abierit
orporeitatem. Ideoque coactus eſt Deus, ut cum cœleſti
eſſentia in nobis fieret homo. Vnde ſic Deus in cœleſti
Virgine & terrena homo factus eſt, atque de novo ita ani-
mæ noſtræ cœleſtem eſſentiam induendo ſuperinduxit,
velut ſuum cœleſte corpus , quum terrenum noſtrum in-
terea corruptioni & putrefactioni deſtinetur : at cœleſte
corpus perſiſtit in æternum, &c.

Atque hoc eſt , quur etiam in Chriſto & nobis Sapien-
tia hæc dicatur, quæ adeo ſynceros animos in pietate ſua
nflammat , ut nemo non in vitæ ſociam perpetuam hanc
ſibi adoptet , velut *Salomon rex lib. Sap. cap.* 8. *verſ.* 8.
etiam ſibi eam auxie in vero amore adoptavit , quum in
rerum natura non major prudentiæ artifex detur ipſa,
omnia donans, & libentiſſime homini adſiſtens , modo
ipſe

ipſe ejus opem in integritate & abſque cordis adulte
tione fideliter expetat.

9. *Quare autem ita libenter & quomodo hæc Sophia Virg*
homini tam facile cuivis adſiſtit?

CAuſas certe id habet inſignes & myſticas, non
mnibus, imo & vix paucis obvias, quum in ipſa cre
tione hominis lateant. Sed hoc quoque nemo rectius, ni
dictus Philoſophus explicabit, cujus verba *in 4. lib. cap.* 1
ſic habentur; acri adhortatione hæc inculcans.

Ecce, ait, ô occœcata mea Ratio; ambos heic aperit
oculos, nec monocula id adſpicito, velut conſuetudo tu
huc uſque per tam diuturnum fuit tempus, in humanitat
occultatione. Audi ſaltem quid Moyſes dicat, quomod
Iehova in ſeſe conſiderarit creationem ſuæ imaginis, qu
effigiem ipſius in gubernatione omnium creaturarum e
ternarum referret. Atque ſic Adamum ex limo terr
condidit. Sic quoque hominem in hortum Eden colloca
bat ſtatim, quem fecerat, ut hunc conderet, atque rit
conſervaret. Paradiſus enim in eo erat. Quæſo, nun
hinc percipis hominis myſterium? Sub ipſa creatione ill
in Paradiſo fuit; quia creatus eſt in Paradiſo. Etenim e
vireſcebat hæc per terram, & ex hujus Paradiſi limo, cu
cœleſtis qualitatis profluxus inerat, corpus Adami crea
batur; quia hoc optime intentioni divinæ voluntati
congruebat. Inde ille ſe repræſentare debebat Dominum
terræ univerſæ, ut imperatorem in omnia terrena ageret,
ac omnium rerum in terra retegeret mirabilia. Alias e-
nim ſtatim in primordio corpus Angelicum ipſi attribuiſ-
ſet; Sed comprehenſibilis ſubſtantia corporeitatis non ita
cum mirabilibus ſuis detegi potuiſſet. Ideoque Iehova
illi tangibile & comprehenſibile corpus applicavit; non
vero in tanta tenebricoſa condenſatione & animali con-
ſtricta duritie, veluti jam ſumus; ſed plane erat Paradiſia-
cum: Quod tibi ita intelligendum eſt. Æterna illa Vir-
go ſapientiæ divinæ aderat in Paradiſo tanquam figura
expedita, in qua omnia mirabilia Dei cognoſcebantur;
atque hæc in ſua Figura erat imago in ſemetipſa, abſque
tamen ſubſtantia, ſimilis tunc homini: Atque in ea Vir-
gine creabat Deus terræ matricem, ut eſſet viſibilis, ſenſi-
bilis & comprehenſibilis imago in eſſentia tali, in qua
cœlum, terra, ſtellæ & elementa quaſi in microcoſmo eſ-
ſentialiter concurrerent. Vnde ſic omne, quodcunque u-
bique viget & vivit huic imagini perfecte inerat. Matrix
terræ nequaquam ipſum ſubjugare poterat, multo minus
externa Elementa; quia gradu longe nobiliori ea cuncta
exuperabat. Ille incorruptibilem eſſentiam cum Virgine
ſapientia in ſeſe acceperat; non quidem Virgo in ima-
ginem eam tranſponebatur; ſed Matrix terræ Paradiſiace
in

irginalem imaginem imprimebatur. Virgo enim i-
nterna eſt increata, & ingenita. Illa eſt Iehovæ Sa-
ntia, & imago Deitatis in Ternario Sancto, juxta Nu-
um Ternarium omniaque mirabilia æterna Centri
ni, æternæ Naturæ; atque tandem in Majeſtate in
bilibus Iehovæ agnoſcitur. Namque ipſa eſt, quæ in
n, abſcondita in profunditate Deitatis producta
.

ce chariſſimi homines, ita cernitis, quid proprie in
ra ſitis veſtra. Iam vero Moyſes ait ulterius: Atque
va inſpirabat illi vivum halitum ſive ſpiraculum in
s ejus, in tunc homo fiebat vivida anima, &c. Funda-
tum in hoc latet, &c. Quid vero vos docti heic in-
gitis? Num ſaltem aera ſubintelligitis? Non certe is
piraculum Dei. Aera enim ipſi per nares inſpiravit,
it Moyſes. At halitus Iehovæ non certe per exterio
ſpiratur. Namque Iehova ipſius eſt ipſa plenitudo
nium rerum, atque jam ibi adeſt, dum externum ſal-
advenit.

t vero jam ad iſtud vere & fundamentaliter perve-
s, & in veritate rite heic intellectum ſolidum perci-
s, id recognoſcite, quod ſuperius dictum eſt, quemad-
um Iehova viſibilem ſubſtantiam ſuæ imaginis deſi-
it ſecum; & quomodo imago Virginis Sapientiæ,
a mirabilia effigiata erant cuncta, eam cauſarit, ut ita
magiuatio conceperit alteram, licet Iehova abſque
antia & appetitu tali ſit. Etenim appetitus ejus mera
ajeſtas & Libertas. Aſt Centrum Naturæ in Cruce
bilium Dei deſiderium concepit tale, ut anhelaret i-
uem, quæ in Virgine Sapientia conſpiciebatur, ubi
tus Dei inde progreditur in Sapientiam, ut Sapientia
tiales ſubſtantias cauſet. Ecce ita erat inſpiratio Ie-
: Spiritus Dei ſuper aquas ſeſe librabat, & alis
orum volando incumbebat, ceu loquitur Scriptura;
piritum hujus mundi in regimine ſuo cum Verbo
onceptum tenebat, & eum Adamo inſpirabat per
. Iamque ab externo Spiritus aera ipſi inſpirabat,
metipſum ab intimo expirabat in Centrum cordis.
in non in externo habitat; ſed in ipſo Centro Na-
, & ſic ex interno ex Deitate ipſa in externum pro-
tur, atque ita recludit retegendo imaginem ſui, vi-
et juxta Centrum Naturæ. Iam antea dictum eſt,
odo ſe rota externæ Naturæ intus in ima involvat
e ad Solem, & ulterius per ignem in libertatem Dei,
x ſuam ſubſiſtentiam conſervat, & inde internus ap-
s æterni Centri cum Spiritu Dei ſe refundit in cor
, quod magnam vitam & ignem exprimit, qui lapides
ram eliquat, in quo æterna Tinctura intime in No-
io Numero agnoſcitur.

Ita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Ita quoque percipite inſpirationem externi regiminis quod Spiritus hujus mundi perficit, qui uſque ad Solem pertingit; inde homini ab externo inſpirabatur, tanquam vita externa: Et è contra internum regimen ex interno igne in 8. numero ex interno in Cor expirabatur. Hoc enim ex æterno erat igne, qui ad Crucem in 9. Numeri penetrat, juxta propriam Tincturam ſuam, quæ ad Ternarium Numerum ſe extendit, tanquam ad æternam libertatem. Exinde homo vivida fiebat anima. Namque anima uno gradu profundior Sole exurgit, ex æterno igne qui in æterna voluntate urit, quæ voluntas denotat co[…] Iehovæ adprogenerandum; & ſplendorem Majeſtatis in mirabilia exaltandum.

Nota.

„ Atque ſic nos recte percipite: Spiritus Iehovæ
„ Sanctus vividam animam ex Centro æternæ Na-
„ turæ in Cruce exſuſcitavit, tanquam proprium ſuum
„ Centrum; non ex Ternario Numero; ſed ex æterna
„ Natura, ex igne Centri Naturæ, in quinta ſpecie Cen-
„ tri, ubi duo ſeſe ab invicem ſeparant regna, nempe Ie-
„ hovæ amor & Ira NB. Ibi Spiritus Dei animam exſuſ-
„ citavit, & ex interno hoc in externi Spiritus Tinctu-
„ ram in ſanguinem cordis per ſemetipſum introduxit.
Atque talem eſſentiam anima vere conſtituit, quum filia Dei ſit. Proinde voluntas ejus ſemper in voluntatem Dei ad denarium numerum in obedientia plena directa eſſe debet, quum ſic vere Angelum bonum repræſentet, ac in Deo vivat vere, comedatque de Verbo Dei, de potentia Dei, atque ex vita ejuſdem nutriatur. Nec ſe in Spiritum hujus mundi convertere debet in ignem progenerati effluxus; ſed in ignem Trinitatis & Ternarium Sanctum.

Ideoque jam intelligis, ô homo, quid ſis, & quid ante lapſum fueris. Quippe tuum Dominium ſe in Solem & ſtellas extendebat: omnia erant in tua poteſtate, nec ignis, aër, & aqua una cum terra te ſubjugare poterant: nullus externus ignis urere te valebat: Aqua te nulla ſubmergebat: Aër nullus te ſuffocabat. Omne, quodcunque vivebat, te metuebat. Tu proprio cibo in paradiſiaco fructu veſcebare, quo vitam externam ſuſtentabas. Vita autem interna animæ nutriebatur in Verbo Domini. Inde ſic in æternum abſque dolore & ſenſu ullius morbi vixiſſes ſemper hilaris in mero gaudio & diliciis puris, atque præterea abſque labore & indigentia ulla. Animus tuus erat inſtar pueri, qui in mirabilibus Parentis ſui ludus ſuos ſimpliciter exercet. Nulla agnitio voluntatis malæ te unquam offendiſſet: nec ſenſiſſes uſpiam avaritiam ullam, ſuperbiam, invidiam, ullamve iracundiam, &c. Sed omnia erant tibi in amoris ſanctâ luſu parata & prompta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

nupta. Vt vero profundius hoc nobis inculcet, ita
-it: Iehova enim creabat hominem tota Cruce in
-io cerebri, quod Ternarium denotat Numerum. Ipſe
-mas & femina ſimul, neque hoc ita intellectum, ſed
-o plane pura in caſtitate, & in ſe continebat Spiri-
Tincturalem ignis, & Spiritum Tincturalem Vene-
-ſeſe. Inde per puritatem ſuam unice ardebat Ieho-
-, ille poterat Virginaliter parere ex voluntate ſuæ
-tiæ, abſque ſenſu doloris, & abſque diſruptione ulla,
-modi hominem, qualis ipſe erat. Etenim omnia tria
-ra in ſeſe obtinebat; veluti nec Centrum Æternæ
-ræ diſrumpebatur, quum Spiritus Dei ipſius animam
-uce concipiebat, & in Virginem Sapientiam intro-
-bat: Sicuti nec Spiritus hujus mundi diſruptionem
-at, quum Spiritus Dei homini Spiritum hujus mundi
-raret, tanquam vitam externam: Sic nec ipſe diſrup-
-em paſſus eſſet ullam. Quia habebat corpus tale Pa-
-acum, ut poſſet pertranſire arbores & lapides. Vnde
-iſſet ſatis in voluntate Iehovæ perſiſtere ac perma-
-; quoniam illum ſecum magna in mirabilia produ-
-. Nobilis ille Lapis Philoſophorum ſive Tinctura
-erſalis tam facile ipſi erat inveniundus, tanquam
-is lapis muralis: unde vitam externam auro, marga-
-& gemmis precioſiſſimis potuiſſet exornare; & hæc
-a in propriam ſuam lætitiam, & in mirabilia facta
-æ Dei. Nunquam indiguiſſet animali veſtitu. Nam
-purus incedebat, veſtitus cœleſti Tinctura. Non ha-
-t ejuſmodi membra, quorum pudore afficeretur,
-admodum lapſus ejus id demonſtrat.
-pſus autem ejus erat talis. Anima ipſius imagina-
-e ſua appetebat externum ignem progenerationis,
-irum Spiritum hujus mundi; & inde ſe à Deo averte-
-cupiebatque in propria qualitate vivere, atque in eo
-exercere Dominum. Voluntas ipſius egrediebatur
-ſus ex Voluntate Dei, & incidebat in extremam Dei
-dientiam; appetebatque terrenos fructus terrenæ
-iæ comedere. Vnde cauſabat, ut Iehova arborem
-tionis produceret, ut cerneret, quid imago ejus fa-
- eſſet: hinc ipſi inhibitio impoſita erat, ne tangeret
-em eam. Verum appetitus ejus perſiſtebat in anhe-
-ne terrenæ eſſentiæ pro bono & malo tentando, in
-Diabolus ipſi adjumento erat, donec Adam evince-
-,& prorſus ex voluntate Iehovæ ſui egrederetur: in
-demum captivus ita ducebatur à Spiritu mundi.
- funditus actum erat: Imago cœleſtis transformaba-
-onfeſtim in terrenam; & anima in igne iræ Dei cap-
-etinebatur, quum non cœleſtem Tincturam & lu-
-Majeſtatis divinæ poſſideret, nec amplius poſſet co-
-re de Verbo Domini. Inde quoque e veſtigio Spiri-
tus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

tus hujus mundi corpus plane terrenum ipſi efficieb
Paradiſus enim retro cedebat in ſeſe, & nobilis illa V
go Sapientiæ ſola relinquebatur, &c. Miſerrimus ce
lapſus hominis.

Adam (*ait dict. lib. c. 5. cir. fin.*) expetebat ſimilis
Deo in ſuo regimine juxta tria Principia, & ſerpens
iam perſuaderet hoc Evæ, quod ſi ex hoc fructu te
quid comederet, ſtatim eſſet cognitura bonum & m
lum. Proh dolor, plus quam mali ſatis, in calamitate,
ſeriaque & egeſtate ſumma, imo in morte 4 Elemen
rum; Quum 4 Elementa ita confringantur, inde quoq
deſtructio humani corporis exorta eſt, ſicut & animæ
terna mors: quippe ex æternitate deſumpta erat, unde
ex filiatione divinæ Majeſtatis ſe præcipitabat in æt
nam & immortalem miſeriam. Hinc etenim (ait id
ibid. c. 8. circa fin.) Iehova occludebat cœlum in ani
ut non poſſet amplius Majeſtatis ipſius lucem attinge
nec cognitione ulla aſſequi. Namque cœlum (inquit c.
quod diſtinctionem inter Dei regnum, & regnum hu
mundi determinat, eſt Firmamentum cum omnibus ſ
ciebus corporeitatis, & eſt obvelatio in noſtris ocu
quum ex lapſu nunc oculos firmamentales habeamus,
non amplius ad regnum Dei viſu poſſimus pertingere, d
Adam ex puro æterno Elemento in 4 ejus progener
Elementa in corporeitatem corruptibilem ingrederet
tanquam in mortem præſentem.

Eheu? (ait c. 8.) quanta tunc in lapſu tali miſeria
calamitas ineffabilis exoriebatur. Quippe an non ſit l
ge miſerrimum, æternam Creaturam agere in alie
Principio; in alieno Centro? Namque vitæ veræ C
trum ipſis occludebatur in 7. ſigillis, & illi in æte
morte captivi trahebantur: Non poterant amplius ull
ſpeciem vitæ ſuæ in Centro movere. Iacebant in infe
velut oſſa mortificata: Draco infernalis fauce medio
vorare eos conabatur. Quippe in domo perdita miſe
rum obruti jacebant; nemo erat, qui opem præſtare p
terat, neque Angelus, neque Princeps thronorum, ne
ulla creatura; nec animæ Centrum poterat adjument
præſtare ullum. Ignis enim ſanctæ lucis ipſis erat ext
ctus. Spiritus mundi abſorpſerat eos. Atque ſi mat
hujus mundi confracta eſſet, uti futurum eſt, anima i
quoque in mortis æternæ tenebris abſorpta fuiſſet.

Hinc igitur jam omne conſilium expirarat: form
ſiſſima ea Creatura regno infernali deſtinata erat & co
victa, ut jam diabolus triumphatorem ageret; niſi cœle
corpus quoddam accederet ex puro illo Elemento, c
Adami prius fuerat, & animam humanam in ſe adſumer
& hominem ex morte per Crucem in Elementũ purum
ſentiæ divinæ corã Deo in Ternariũ ſanctũ reduceret. c

Hi

Hinc Jam in tota Deitate non aliud erat conſilium,
uod reſtaret, niſi Verbum illud Æternum & Cor ipſum
hovæ fieret Homo, & in 3 Principium profluxionis
ſcendendo ingrederetur in humanam carnem & ſangui-
m, atque ſic humanam animam in ſeſe adſumeret, ac in
orte ad miſeram accederet animam, eriperetque morti
um poteſtatem, qua animam captivam ducebat; ac ſi-
ol confringeret inferno dirum ſuum aculeum, qui mi-
æ animæ infixus hærebat; demumque educeret miſer-
nam animam ex morte & inferno in ſemetipſo.

Ex quibus nunc igitur vos cognoſcitis, quomodo *novus*
mo ex Deo natus in inferno mortem confregerit, & a-
mæ humanæ iterum Centrum ſuum recluſerit & 7. Si-
la Centri Naturæ recluſerit, ut anima ita ſui potens
ſus ſit facta. Etenim ille incendebat iterum ignem di-
uum in anima, ut ex igne proprio ſuo æternam Tinctu-
n aſſequi poſſet: Atque ita reducebatur in primam
trem in potentia lucis Majeſtatis, atque vetus Adam
debat in Cruce tanquam maledictio in opprobrium
ignominiam omnibus diabolis, &c. Crucifixio hæc
il aliud ſignat, quam quod anima orta ſit ex Cruce in
ntro naturæ ex Verbo Domini, ubi nomen Trinitatis
rimitur; Ibi Verbum Patris ſe commovit, & humani-
eming eſſum eſt, atque in Cruce æternæ & terrenæ
rginis factum eſt homo, ac mortem in Cruce mortifica-
, &c. Atque inde æternus eſt triumphator, Dominus &
ex, &c. Ac velut ipſe ſuum corpus ex morte reduxit
virtute terrenumque abjecit à ſe Spiritum, ita quoque
generatos omnes in virtute animæ luce cœleſti &
pore redonatæ reſuſcitatos beabit, rejecto Spiritu
ndi, qui in ſuum tunc, lata ſententia Chriſti, redibit æ-
ra, cujus executor erit Spiritus Dei, &c. Namque
ndo anima in Verbo & Spiritu Chriſti etiam in hoc tempo-
egeneratur, tunc ſimul prior ſubſtantia, videlicet Animæ
num corpus, quod Adam in Paradiſo ex æternæ Virgine
ientiæ geſtabat, (in qua Adam homo creabatur,) regene-
ur, & Chriſti induit carnem. Iſtud Corpus novum, in
o regenerata habitat aut infixa hæret anima, impactum
veteri carni, & tamen eſt incomprehenſibile & im-
rtale. Verum homo vetus, ex Spiritu hujus mundi
ceptus, corruptione conſumitur in hac terra, tranſit-
ad matricem ſuam, quæ in extremo die cogetur il-
rurſus edere & ſiſtere quidem; ſed ſententia Chriſti
l, in ſuum abibit æthera, atque ſaltem velut figura
edam coram homine novo erit. Hominem enim in
em figura omnia opera ejus, quæcunque in eo perfecit.
untur. Ita quoque illis qui in hora extremi judicii
unt, & ſuperſtites ſunt, vetus homo cum aboletione
ndi in æthera concidet. Quippe omnium improbo-

rum corpora, in matrice ſua præſenter ſiſtentur, velut Spiritu hujus mundi, atque animæ ſuam audient ſente tiam tunc corpora illa tranſibunt cum matrice ſua, & ta quam figura permanebunt, in qua opera cuncta ſequunt eos uſque in infernum, perpetuo eoſdem torquenti &c.

Ex his Philoſophi verbis jam conſtat ſatis quur S pientia hæc ubique tam fidelem nobis informatricem comitem per quaſvis vitæ vias offerat, adeo ut ipſa quoque Salomon *Proverb.* 8. in via apertè ſtantem, & portas urbium obviam omnibus clamantem, & cunct mortales ad ſeſe invitantem non temere producat. Qu enim in ipſius Virginitate ad ejus imaginem creati ſimu & Iehova à principio inſtituti ſui habuerit, jam olim a te opera ſua & ante ortum terræ, ut ibid. *v.* 22. & 2 pluribus de ſemetipſa teſtatur, nec fuerit, qui rectius h Philoſopho explicarit in fundamentis, ipſum heic qu que loquentem introducere debui. Sapientia hæc e quæ amatores ſuos amat, & qui diligenter hanc caſteq quærunt, facile eam inveniunt, per quam reges regnan & Principes imperant. *Proverb.* 8. *v.* 15. 16. 17. Vn facile patet, quam perpetuis inerrent tenebris, qui ha veram ignorant, aut male contemnunt Sapientiam, quo fit, quod etiam minus recte ſocietas civilis in vi publica & privata recte conſtare poſſit, quum potius fal quam vera adametur Sapientia.

Cap. V. De Auctore vero Politicæ i Conſtitutione Reipubl. & ejus Auctoritate.

1. *An vero non potius vitæ ſpeculativæ, quam practicæ ta ſapientiæ inquiſitio competit?*

MIrum, quod homines tam vanis ſe involvant ten bris, & ſemetipſos vana captivent plures diſti ctione: quum vita hominis in hoc mundo non alii fi in prima ſtatim creatione deſtinata fuerit, quam ut Ieh vam in operibus & actionibus ſanctis eum glorificemu uti expreſſe *D. Paul. ad Epheſ.* 2. v. 10. demonſtrat, dicen Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, &c. Namque ipſius Opus ſumus, creati i Chriſto Ieſu ad opera bona, quæ præparavit Deus, ut iis incederemus. Ac ne quid de hoc dubitemus, ait etia ante jacta fundamenta mundi nos ita electos, ut quoq finis ipſius electionis non ſit alius. *Epheſ.* 1. *verſ.* 4. Sic elegit nos (Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti) in ipſo a te jacta mundi fundamenta, ut ſimus ſancti & inculpati coram eo in Charitate.

Ideoque ipſa Præcepta Iehovæ in Moſe & Prophet

ub

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ubique in rebus agendis & faciendis, non ocio & deſidia aut nuda animi ſpeculatione; ſive Fide aliqua nude ſpeculativa, conſiſtunt; ſed neceſſum eſt, ut fides ex factis aut operibus affulgeat uti recte *D. Iacob ait cap.* 2, *v.* 18. Nam ſicut corpus, (*uti addit v.* 26. *c.* 2.) abſque Spiritu mortuum eſt, ita & fides illa abſque operibus mortua eſt. Fides enim, ſi opera non habeat, mortua eſt per ſe *ibid. cap.* 2. *v.* 17. νεκρὰ ἐςὶ καθ' ἑαυτήν. Vnde & *D. Paul. ad Gal.* 5. *v.* 6. πίςιν ἐνεργȣμένη δι' ἀγάπης Fidem per charitatem efficacem dicit veram, ne ſit mortua; quum peccatis debeamus eſſe mortui, ac vivi Deo in Chriſto Ieſu Domino noſtro. *Rom.* 6. *v.* 11. velut præſertim hoc Chriſtiano ubique agendum eſt, ut in vera vita vividus deprehendatur, quod tunc rite fit, ſi Spiritu actiones corporis mortificet, *Rom.* 8. *v.* 13. neque ſiſtat membra ſua arma injuſtitiæ peccato *Rom.* 6. 13. Imo Chriſtus ipſe vult ubique ut omnes actiones noſtræ ex puro & ſancto amore in Deum & proximum profluere atque dirigi debeant, velut etiam inde extremi judicii ſententia in omne genus hominum ſumetur, ut quiſque ex factis ſuis aut præmium, aut pœnam ſit ablaturus æternã. *Matt.* 25. Proinde dicit *Salom. Sapient.* 6. *v.* 6. & 7. Ille (Deus) vos horribiliter & celeriter invadet: nam in ſuperiores & exaltatos quoſque ſeveriſſimum exercebit judicium. Et enim infimi venia digni ſunt, at in potentes potenter animadvertet: Nec enim perſonam reformidabit Dominus omnium, nec magnitudinem reverebitur: quippe cum idem & parvos & magnos fecerit, & omnium æque curam gerat: Hinc itaque eſt, quod D. Rex Salomon librum ſuum Sapientiæ cum tam emphatico exordio ſtatim, in ipſa allocutione, omnibus in terra Imperantibus, regibus, & Magiſtratibus, nec minus ſubditis, auſpicatus ſit, & Politicis omnibus, ac univerſo ſtatui ordinive Politico hanc ſuam deſtinarit Sapientiæ deſcriptionem. Amate Iuſtitiam, inquit, vos Rectores terræ, &c. Ita quoque Inſtitutioni privatorum maxime librum ſuum Proverbiorum inſcripſit, ut omni vitæ curſui inſerviat. Ideoque ait *cap.* 1. *verſ* 5. Qui ſapere ſtudet, ille auſcultat & ſe corrigit: ac qui intelligens eſt, ille conſuli ſibi rite ſinit. Et *cap.* 7. *verſ.* 1. 2. Fili mi, ait, conſerva ſermonem meum, &c. Conſerva præcepta mea; ſic vives, &c. Ea & digitis alligata & in tabulis cordis adſcripta habeto, &c.

2. *Itane ex Libris Salomonis poteſt vera Politicæ conſtrui doctrina & addiſci a regentibus aut ſubditis?*

NOn ſaltem ex Salomonis libris; Sed etiam omnibu
reliquis ſacræ Scripturæ teſtimoniis & hiſtoriis, ſi
ve exemplis; maxime tamen ex ipſis monitorum infor
mationibus. An non etenim ex ore veritatis potius
quam ex dubiis gentium opinionibus; quid diſcendum
eſt? Annon ex pietate magis quam profanitate van
quid ſit petendum? Vtrum melior; an vera aut falſa Sa
pientia? Namque jam ſatis explicatum eſt, quid vera &
falſa ſit Philoſophia; unde orta utraque, & cujuſnam u
traque filia; ac quid ab unaquaque expectari queat: ve
quænam carnis ſecuritatem creet, & quæ veram aperia
ſalutem. Quam facile autem ſit in quævis, imo & ab
ſurdiſſima abire vitæ devia, & à voluntate Dei ſecedere
ſi non Verbum ejus adſidue in adſiduo cultu obſervetur
ſed propriis ſe quis deſtinet voluntatis ſuæ viribus; i
ubique cotidie ante oculos eſt cuivis, & hæc præſenti
maxime denotant tempora, in quibus uſque adeo occœ
cati ſunt redditi homines, ut neque amplius ullum inte
honeſtum & turpe; inter vitia & peccata extrema, ac vir
tutes; inter libertatem carnalem, quæ omnium ſcelerum
& nequitiarum patrocinium hodie ampliſſimum tenet
atque omne ſervitium peſſimæ perniciei cuivis conſuit
& inter libertatem Spiritus, quæ æternam nobis parit ſa
lutem & gratiam Iehovæ in Christo comparat, agnoſc
queat. Imo tanta eſt perverſitas mortalium, ut in ipſi
Iehovæ flagris non ſentiant damna ſua, nec in iis corrig
aut ad pœnitantiam reduci patiantur. Inde eſt, quod o
mnes ſub Politices prætextu ſua peſſima laſciviæ, luxu-
riæ, crudelitatiſque crimina, in apertum producere non
vereantur. Ita Chriſtianos ſe mentiuntur peſſimi in plu
quam ethnica barbarie; nec tamen ethnici barbari audire
cupiunt. Politicum agere optabile eſt quidem nomen, a
Chriſtianum ſimul repræſentare facto odioſiſſimum.
Proh! pudeat nos tam turpis pudoris.

3. *Vnde vero talis barbaries in Politica exurgit vita & doctrina ejus?*

NOn certe aliunde, quam ex mera carnali ſecuritate
in qua libertatem quiſque ſuam ſibi conſtituit &
deponit firmiſſime defixam, pro opinionis liberæ phan-
taſia. Hæc enim tantum Verbi Cœleſtis mortalibus pe-
perit contemptum, ut ſemper potiori in precio habeatur
Ethnicíſmus, & fideliori cum cura excolatur, quam ul-
lum alicujus lectionis aliud ſtudium, quum omnem vitæ
florentis ætatem cum ſumptibus profuſiſſimis ei, præ
Verbi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

bi Cœleſtis; & mandatorum ac Imitationis Chriſti itione & cultu, conſecremus & ſacrificando macte-. Verum ſi ſaltem ad Exempla ſacra reſpiceremus, fa- nobis pateret, quanto pudore confunderemur.

Quænam autem remedia heic ſunt adſumenda, ut Politicæ doctrinæ inſtitutio corrigatur.

Emedia ea ſunt duplicia, adeo ut vel ex ipſo Verbo Dei aperto & mandatis Iehovæ ſumantur, vel ex quo, ab exemplis petantur, ubi utraque ſe ſimul ma- itant.

Quæ igitur ſunt ea exempla utriuſque conjunctim ſumpta in Politicis.

nt quidem plura; ſed in primis cenſenda veniunt Moyſis, Ioſuæ, Gedeonis, Davidis, Salomonis, His-, &c. Hi enim optimi & maximi fuerunt inter mor- Politici quotquot in terris vixerunt aut regiminibus merunt ſuis.

6. *Quare optimi & maximi fuerunt hi Politici?*

On tantum propterea quod ab ipſo Iehova præpo- ſiti & electi fuerint populo ſuo; ſed etiam quod am ex propriæ voluntatis & rationis inventis in re- nis adminiſtratione aut Politiæ inſtitutione quid- ,quam ex ipſo Verbo Dei & ejus præſcriptis ſumere tuari voluerint; quamvis etiam non ſine odio, ira, bia, atque aliis affectibus ſæpius quid ſubierint bi. Ideoque Moyſes ex ipſo ore Iehovæ, David cum Salomone ex ductu & dictamine Spiritus Sancti o- officii & regiminis ſui partes accipere gaviſi ſunt; etiam hoc anxiè & unice expetiverunt, ut non pe- ſæpius in vitæ talis veſtigiis & rebus confunderen- duis; uti non ſolùm tota ipſorum hiſtoria; ſed et- ripta eorum id luculenter teſtantur, ac præcipue i Dav. multa talia firmiter docent, ac longe divi- continent.

Poßitne ex locis aliquot inſignioribus Pſalmorum præ reliquis id declarari, quod Verbum Dei unice in Politicis reſpiciendum ſemper?

Ectè agis, quod de libro Pſalm. heic maxime ſis ſol- licitus, quum paſſim ibi veri Chriſtiani, & potiſſi- ſolidi Politici regiſque exprimatur effigies. Ante a autem vel unicus ſaltem *Pſal.* 119. ſatis abundan- ffit heic id præſtare, quod deſideras, quum David n eo nihil aliud agat, quam ut perpetuo firmum vi- rſum in Verbi cœleſtis tenore ſibi conſervare exo- & petat. Etenim aperte teſtatur, quod conſilia, me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ditationes mentis, actiones ſingulæ & ipſa juſtitia in veritate ſua nuſpiam conſtare rite queant, niſi normam eam in adſiduo amore & adſpectu teneat. Proinde quoque ἐπικαταράτους appellat, ἐκκλίνοντας ἀπὸ τῶν ἐντολῶν Θεῦ, maledictos vocans eos, qui declinent à Mandatis Dei. *a. Pſ. v.* 21. Omnia enim præcepta Dei ſunt ipſa Veritas, *Pſ. eod. verſ.* 86. *&* 151. Ac Veritas ea ſolummodo perpetua eſt. *v.* 89. & 90. Eſtque Lucerna pedum noſtrorum, ac viæ veræ. *v.* 105. Namque ſic greſſus noſtri vere firmantur; nec dominationem in quempiam injuſtitia ſibi acquirit, *v.* 13. Inde ait David, eruditione mea omnes exupero Doctores; quia Teſtimonia tua meditationi mihi ſunt. Imo, ſenes evinco doctrina mea, quum Mandata tua obſervem, v. 99. & 100. Ita & omnes vitæ vias, quæ non in Verbo Dei prudentiæ ſanctæ curſum monſtrent, ad falſitatem & mendacia rejicit. Verbum tuum, inquit, me prudentem reddit; διὰ τῦτο ἐμίσησα πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας; propterea odi omnem viam iniquitatis. v. 104.

Tum quoque, Deus eſt juſtus vindex omnis perverſitatis, ceu dicit: Conteris omnes deviantes a juribus tuis; quia injuſta cogitatio eorum v. 118. Propterea directe omnia obſervo mandata tua, omnemque vitam iniquam odio habeo: imo propterea præcepta tua amavi ſuper aurum & topazion. v. 127. & 128. Lex oris tui ſuper millia auri & argenti, eſt mihi pondera. (Qui hoc ex animo rite loqui valet, ille certe verus eſt Chriſtianus. v. 72. Theſauri portio hæc mea eſt, quod legem tuam cuſtodiam. v. 57. Quam dulcia faucibus meis Eloquia tua, ultra mel in ore meo! v. 103. Nam prope es tu, Domine, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοί σῦ ἀλήθεια, & omnes viæ tuæ ſunt Veritas. v. 151. Verbum tuum nihil niſi veritas eſt: Ius omne juſtitiæ tuæ durat in æternum. v. 161. Ideo mandaſti teſtimonia juſtitiæ tuæ, & veritatem valde 139. Iuſtitia tua, juſtitia æterna eſt, & Lex tua mera veritas. 142. Æquitas teſtimonii tui in æternum viget: erudi me, & vivam. 144. Probitatem, καὶ παιδείαν, καὶ γνῶσιν, & diſciplinam & cognitioné doce me; quia mandatis tuis credo. 66. Perpendo vias tuas, & converti pedes meos in teſtimonia tua, v. 59. Priuſquam humiliarer errabam; nunc vero cuſtodio Eloquium tuum. v. 67. Iuſtificationes tuas doce me. v. 64. Et ne adimas ex ore meo ſermonem Veritatis adeo valde; quia in judiciis tuis ſpem fixi. 43. Lege tua inſtrue me, Domine, viam juſtitiarum tuarum, & exquiram eam per omne tempus 33. Averte oculos meos, ne videant diſciplinarum vanitatem: Sed me refice in via tua. 37. viam injuſtitiæ amove a me, & lege tua dignare me. Viam veritatis elegi; judicia tua non ſum oblitus, &c. v. 29. 30. & 31. 32. Sic quoque *Pſ.* 25. *v.* 4. 5. Saltem in viis & tramite a

veri

ritate Verbi cœleſtis informari & edoceri cupit, quum
nnes actiones vitæ, ſic unice Deo probatæ ſolide
nſtent.

. Itane ſolummodo ex Verbo Dei actionum omnium politicarum lux, vis, ordo, & norma petenda eſt?

OMnino: Qui velit enim ſibi alias præter hanc ſive
ad dextram aut ſiniſtram eligere vias ſtatim in im-
tatem, mendacia, nugas, peccata errores, ſcelera,
litiam, vanitates, injuſtitias, iniquitates & tene-
as ignorantiæ inſcitiæve incidet, quum reliqua nihil
i falſitatis contineant ſemitas. *Pſalm.* 119. *verſ.* 104.
uare Rex Dei Sanctus non tantum anxie à Iehova ſuo
petit & deſiderat in hoc & aliis Pſalm. maxime in 25.
erudiatur à Deo ipſo & conſervetur in Verbo Dei;
etiam hoc addendo adſeverat ſancte, quod nemo ju-
num in pueritia viam vitæ ſuæ puram ambulare
eat, niſi eam ſecundum Verbi tenorem ſtrictè quærat.
al. 119. *verſ.* 9. Imo *verſ.* 96. hoc addit; quod vi-
at, omni perfectioni adeſſe finem ſuum; at Præceptum
i durare in æternum. Sic etiam merito ipſi Veram
pientiam unice attribuit. *verſ.* 130. dicens: Quod ſi
bum tuum reveletur, exhilarat quemvis, & Sapientes
dit ſimplices. Tum quoque Salutem pacis veræ, Poli-
is piis talibus adjicit, inquiens: Pax multa manet Le-
m tuam diligentes; neque unquam illis erit offendicu-
m. 165. Veluti etiam ſtatim in exordio hujus *Pſ.* 119.
s appellat beatos, qui integri, non more hypocritico, &
rde duplici aut fucato, vivant ambulentque in lege
hovæ. Beati, ait, qui teſtimonia ejus tenent, & toto
rde eum quærunt. οὐ γὰρ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ἐν
ῖς ὁδοῖς αὐτοῦ ἐπορεύθησαν. *Non enim operantur iniqui-
tem, qui in viis ejus ambulant. Et quis eſt, qui timet Do-
num?* Illi commonſtrabit Iehova optimam viam.
nima ejus in bono habitabit, ac ſemen ejus poſſidebit
rram. *Pſalm.* 25. *verſ.* 12. & 13. Tanti eſt in pietatis
ræ actionibus cunctis ac ſolido Iehovæ timore totum
lem & voluntati ejus juxta tenorem Verbi ſui ſe dede-
, atque in Chriſti fideli imitatione obedientiam de-
am Parenti præſtare ſummo,

Cap. VI. De diſcrimine Politici, Chriſtian & Theologi.

1. Sed anne David Rex hæc & talia magis uti vates, ſeu Propheta Dei, quam Politicus, & loquitur & locutus eſt?

SIc omnes ii, qui potius carni & petulantiæ ejus, quan
Chriſto vivide vivere geſtiunt, perpetuo vari
quærere ſolent ſophiſticationis ſuæ effugia, ut rimas di
ſtinctionum aliquas ſaltem inveniant, quibus egregium
ſe Veritati fucum confeciſſe ſomniant. Verum, ne qui
in blanditiis carnalis ſuæ rationis ſe decipiat procacius
hoc animadvertendum eſt cunctis; Quod David non u
num vitæ piæ actum, aut duplicis cordis ſtatum, per ſe
mitam viæ ſuæ intelligat; Sed curſum totum in ſinguli
veſtigiis actionum omnium complectatur, ne uſpiam
Verbo Dei devius videri poſſit; Namque ſi ab hoc ſiv
Politice ſive Theologice aberres, apud Iehovam idem eſt
Quiſquis enim ait *D. Iacob. cap.* 2, v. 10. totam legem
ſervaverit; impegerit autem in uno reus eſt omnium
Ideoque petit ſic *David. Pſal. d. v.* 33. Oſtende mihi
Iehova, viam jurium tuorum, ut ea conſervem uſque ad
finem. Inimicus eſt Dei omnis, quiſquis duplici corde ſi
ſiſtere Deo ſtudet. *Pſal.* 5. v. 7. Quare omnino falſitat
ſua vana laborat talis diſtinctio, qua aliud Politice, aliud
que Theologice coram facie Dei obfuſcare in facto cu
pias tuo, ceu Chriſtianus.

Chriſti enim quod eſt, neſcit fucum ullum aut hypo
criſin; ſed ex renato corde omnia ſyncere edit. *Nec Chri
ſtianus eſt, aut dari verus poterit, qui non ſit Spiritus ejus, a
qui non vivat in Spiritu ejuſdem.*

An datur in his Politicum aliquod regnum verum, abſ
que Chriſtiano vere & realiter diſtinctum? An non o
mnes Membra ſumus in Corpore illo Chriſti, in quo
Chriſtus caput eſt, quotquot vere Chriſtiano nomine ſa
lutari gaudemus? *Epheſ.* 4. 15. 1. *Cor.* 12. Chriſtianum Po
liticum agere velle, abſque Spiritu Dei & homine interne
renato, idem eſt, ac ſi dicerem, aquam eſſe poſſe abſque
humore aut humectatione, quum proprium eſſe hominis
vere Chriſtiani conſiſtat in regeneratione Spirituali, adeo
ut niſi quis ex aqua & Spiritu regeneratus ſit, non poſſit
introire regnum Dei, uti ipſe Chriſtus *Ioh.* 3. *v.* 5. affir
mat. Quod genitum ex Carne, Caro eſt: quod genitum
ex Spiritu, Spiritus eſt. v. 6. Ideoque oportet nos renaſci.
v. 5. ſi beatitudinem æternam appetamus. Etenim non ob
hujus vitæ temporalis commoditates in hunc mundum
creati ſumus; ſed ut æternæ hæreditatis ſimus beati poſ-

ſeſſores,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ſſores, & per hanc externam vitam nobis ſempiternam
eleſtem in Chriſti imitatione fideli & imagine nova
nſdem acquiramus. Miſera namque foret ea beatitudo,
c digna nomine, quæ propter externa hæc cœleſtem
ternam amitteret ſibi. Ideoque hæc externa vita in re-
neratis ſubordinata eſt cœleſti, nec in ullo ab eadem
parari poteſt ac debet, ſive publicam ſive privatam agas
tam in quocunque officii & muneris genere externo.
imarium hoc cuivis homini vere Chriſtiano eſſe debet,
in Spiritu Dei vivat renatus, & homo ſit Spiritualis, ac
in Luce Chriſti vere ambulare ubique poſſit, ac reli-
a mundana omnia tanquam parerga ſibi habeat.

Vnde & Chriſtus ait, *Matt.6.v.33.* Quærite primum
gnum Dei & juſtitiam ejus, atque tunc omnia adjicien-
r vobis. In regno Dei itaque, ſive Spiritus regeneratio-
& imitatione aut imagine Chriſti vere vivida etiam in
c mundo vivendum eſt omni, qui velit verum agere
riſtianum, ſive ſit Politicus ratione externi habitus &
ficii, ſive Mathematicus, ſive faber ærarius, ligna-
s, &c. ſive Iuriſconſult. aut quicunque alius Habitua-
ta, in quavis forma externa, &c. Sive dives, ſive pau-
r; ſive privatus, ſive publicus; Sive interpres S. Scrip-
ræ, ſive Concionator, aut decantator ejuſdem, ſive ma-
lit Theologus dici aut doctor litteraturæ; in habitu
i magnifice præpollens; In quo gradu neceſſum erit,
exemplarem quoque omnibus auditoribus ſe præbeat
rſonam, nec ulla in parte crudelis, truculentus, aut ira-
ndus, quod regni diabolici proprium eſt; ſed paſſim
aritatis piæ, & humilitatis ſanctæ in vera humanitate
manſuetudine ſtudioſus maneat, nec temere à præcep-
Chriſti in dilectione proximi deviet. Alias enim ſive
dextram aut ſiniſtram ab hac Veritatis cœleſtis & ju-
tiæ ejus via declinet, non amplius in regno Chriſti, ſed
xta carnem in regno vivet Diaboli, licet ſumme ſit ſa-
ens, carni ſummus Doctor, ſummus interpres litteratu-
omnis, ac inde Theologus, aut Politicus appellari a-
et. Non etenim in regno Chriſti vivit, aut ejus beati-
line dignus venit, qui duplicem ſe ſatis commode,
t ſtultos tales ſæpius audias) agere poſſe Politicum
umat. Quod vero duplicitatem arguit, id certe quo-
e diviſionem admittit ſui. An non igitur diviſi ſint
es & ſeparati reipſa à Chriſti regno, qui duplicitatem
nc tam frequenter colunt? Imo an non ipſe Chriſtus
es a ſe rejicit aperte, quum ita ſuam definitivam inter-
at ſententiam, quod nemo poſſit Dominis ſervire duo-
? *Matt.16.v.24.*

Velut enim conſcientia unum reſpicit Deum in Chri-
; ita quoque homo unus idemque, abſque exitio ſui
remo, non poteſt vitæ actiones aliter theologice,

F 5 & aliter

& aliter politice (uti abſurda hodie id fert commun
locutio , & carnale plurium judicium) inſtituere , ac i
bivio tali ſe gratum Iehovæ præſtare , ut ejus in ocul
acceptus haberi queat. Qui non in Spiritu Dei vivit, il
Spiritui mundi ſe tradidit, & vivit carni. Ideoque a Sp
ritu uno omnes corporis partes & membra regi debent, a
D. *Paul.* 1. *Cor.* 12. Atque ſi Chriſtus via, Veritas, & vi
eſt noſtra ; in eo certe ambulandum , & ejus veſtigi
unice inſiſtendum nobis ubique manet, in quocunque v
vatur officio. Alias enim beatitudo politica eſſet co
traria beatitudini theologicæ , & homo Politicus nu
quam poſſet ad beatitudinem theologicam perduci, ean
que attingere ; ſed ſemper ab eadem miſerrime ſepar
tus excluſuſque maneret ; id eſt , in regno Diaboli co
demnatus perpetuo ſubſiſteret.

Politicus igitur, ſi membrum Chriſti in Corpore ej
vere velit referre (modo ſe ex animo Chriſtianum
non fictitie ex hypocriſi profiteatur) paſſim in quovis v
tæ inſtituto Verbo Dei & præceptis Chriſti tam oblig
tus & adſtrictus tenetur, quam Theologus. Quiſque eni
Chriſtianus, ſit cujuſcunque velit ordinis aut loci, eo ipſ
quo Chriſtianus eſſe cupit, ac eſt , Spiritualis eſſe debe
Gal. 6. v. 3. Quare nolite errare , Deus non irridetur, a
D. Paul. Quæ enim ſeminaverit homo, hæc etiam mete
Quoniam qui ſeminat in carne ſua , de carne metet pe
niciem. Qui autem ſeminat in Spiritu, de Spiritu met
vitam æternam. *Gal.* 6. 7, Sic Chriſtus hoc omnibus in
ponit ſuis , ut luceant in operibus bonis integre , non d
midiate ; quum cor integrum expetat ſibi : alias no
glorificatur in nobis Pater ejus cœleſtis. *Matt.* 5. v. 16
Atque hinc eſt tandem , quod David Rex ita anxie peta
ut ex gratia Dei & ope ejus ubique poſſit præcaver
quod in oculis Iehovæ iniquum appareat , ſive politic
ſive theologice id perpetret , in quocunque offici
Quod enim ſemel in ulla parte falſum aut injuſtu
committitur, id nullo, in ullo ſtatu vitæ, poteſt excuſa
modo aut rite exculparier, quemcumque ipſi colorem a
pallium affingas.

2. *Anne igitur nihil diſcriminis datur inter Chriſtianum Politicum & Theologum?*

EX jam dictis ſatis ſufficienterque apparet , quod
res iſta non ſit abſque juſto diſcrimine ſuo ; & per
id quoque patet , modo ſimilitudo in membris Corpor
Chriſti rite cognoſcatur & abſque invidia debite exam
netur. Licet enim Spiritus ſit idem ; diſtinctiones tame
donorum ſunt. 1, *Cor*, 12. v. 4. Et diſtinctiones donoru
ſunt ; ſed idem eſt Deus, efficiens ea omnia in omnibu
Vnicuique vero datur declaratio Spiritus ad utilitatem

Na

m huic quidem per Spiritum datur ſermo Sapientiæ; i vero ſermo notitiæ per eundem Spiritum : Alii ve- facultates Virtutum ; alii verò prophetia ; alii diſcre- nes Spirituum ; alteri vero genera linguarum ; alii in- pretatio linguarum πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν, καὶ τὸ ὸ πνεῦμα. Hæc autem omnia efficit unus ille Spiritus, ribuens privatim illa ſingulis, ſicut vult. Omnis enim atio bona & omne donum πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ δώρημα perfectum eſt ſuperne deſcendens a Patre lu- um, &c. *Iac*. 1. 17. *&* *Eph*. 4. v. 12. *&* v. 7, Velut m ex ipſis donis cujuſque ſtatim agnoſcimus ejus vo- onem in munere ſuo, cui deſtinatus ſit. Ex quo D. Paul. a & vocationem arctiſſime inter ſeſe conjunxit, *n*. 11. v. 29. ut nequeant divelli, quum Dona & catio Dei ejuſmodi ſint ἀμεταμέλητα, quæ in pœni- tiam illum pertrahere prorſus nequeant, Ideoque diſ- men hoc maxime ſe exerit in perfectione donorum ta gradus, *Bell. de lach. col. lib*. 2. *cap*. 7. & in ratione of- i externi, ut docet D. *Paul*. 1. *Cor*. 12. 15. 16. oad enim Politicus Chriſtianum agit, in eo tam ho- nem Spiritualem, id eſt membrum in Corpore Chriſti idum, quam theologus determinat, licet hic externo que pro ædificatione Eccleſiæ præpolleat officio. o propterea Politicus Chriſtianus eſt, quod Spiritus riſti illum cum reliquis inhabitet. Quicunque enim ritum Chriſti non habet, non eſt ejus. *Rom*. 8. v. 9. quotquot Spiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei. *ibid*. *Et quis eſt omnium, qui non filius Dei potius, quam boli eſſe vel dici cupiat?*

Ideoque ex eo Spiritu quiſque actiones ſuas & doctri- n ubique integre producere tenetur, ne ſibi pudori d putet, quod in qualibet converſatione pietatem nceram exprimat. *Si enim vivimus Spiritu, Spiritu quo- incedamus*, ait *Paul*. *Gal*. 5. 25. Velut etiam inde ecipit omnibus Galatenſibus & Chriſtianis ſuis paſ- , nemine excepto, ob muneris alicujus rationem; ut am- lent in Spiritu, quum ſic concupiſcentiam carnis evi- queant. v. 16. Nec membra putrida corpus Chriſti icat. Etenim ait D. Paul. per unum Spiritum nos omnes unum corpus baptizati ſumus, & Iudæi, & Græci; & i & liberi; atque omnes potati ſumus in unum Spi- m. 1. *Cor*. 12. 13. Namque corpus non eſt unum mem- m, ſed multa. *ibid*. 14. Quis igitur a tam amabili & leſti corpore, aut vita aut doctrina in Politicis ſe cu- ſeparatum? In hoc certe tanquam in ſuo proprio ro & principio omnes cohærere debent, qui ſalutem publ. ſuæ firmam & ſtabilem ſibi quærunt; quum qua omnia, quæ ſunt extra Chriſtum, meras tenebras calamitates miſeras ſapiant, & in inconſtãtia ſua ſemper fluctuent:

fluctnent : at Dei populo tempus eſt , tanquam in perpe
tuum, ut ipſe Iehova ait *Pſal.* 81. *verſ.* 13. 14. 15. & 1
Vid. ſup. quæſt. 11. *cap.* 3.

3. Licetne Politico *tam de Verbo Dei ubique agere , quam Theologo?* &c.

QVo Verbum Dei magis inter mortales exercetur , e
quoque ceu Solis radii magis in omnem ſplende
cit terram *Matt.* 10. 27. Vnde etiam *D. Paul. Coloſſ.* 3
v. 16. mandat , & optat , ut Sermo Chriſti πλουσίως inte
nos habitet in copia ſumma. Velut etiam *David Pſal.* 1
beatum omnem vocat, qui nocte dieque loquatur de Ve
bo Dei; Illumque arbori fructiferæ adſimilat, cui perpe
tua adſit benedictio Dei in omnibus operibus. Verur
ſunt Habitualiſtæ quidam , qui gloriam vanam & ventr
ſaltem ſuſtentationem in Verbo quærunt, privati veritate
atque quæſtui habent pietatem. 1. *Tim.* 6. 5. iis , ut ſo
auctoritate juriſdictionis ſuæ ſemper præfulgeant , odi
fuit , ſi quis Politicorum mentionem Verbi Dei crebrio
rem faceret. Ideoque ſtatim clamabant , in alienam me
ſem falcem mitti petulanter , quum tale officium no
competat Politico , &c. Aſt facilis eſt reſponſio, quu
vere Chriſtianis non tantum mundana ſint parerga ; ſe
etiam quum jure univerſalis vocationis omnes credente
ſint Spirituales & Sacerdotes Deo , *Apoc.* 1. *verſ.* 6. &
c. 5. *verſ.* 10. gens ſancta, & populus proprietatis, propte
rea omnino quaſi ex jure hæreditario omnibus vere cre
dentibus competit , ut virtutes Dei annuncient , 1. *Pet.* 2
v. 9. ut adſidui ſint in Verbo Dei & ejus locutione noct
dieque. *Pſal.* 1. *verſ.* 3. ut loquantur inter ſeſe Pſalmis
hymnis & cantionibus Spiritualibus, &c. *Epheſ.* 5. *v.* 19.
ut verbum Dei abundanter habitet in cunctis , NB. Do
cendo & commonefaciendo ſeſe mutuo Pſalmis , &c
Coloſſ. 3. *v.* 16. & 17. ut moneant inordinatos, conſolen
tur eos, qui puſillo ſunt animo, ſubleveut infirmos , &c
1. *Theſſ.* 5. *v.* 14. & *cap.* 4. *v.* 18. Inſignis eſt textus i
Ierem. 31. *v.* 33. 34. quem omnes meminiſſe oportet
Nec tantum illis officium generalis vocationis in docen
do & commonefaciendo competit; ſed etiam maxime iiſ
dem incumbit , ut vigilantes ſint obſervatores in omnem
doctrinam & vitam moreſque proximi & membri cujuſ
vis in Eccleſia; ita tamen, ut omnia fiant in amore & cha
ritate ſolida, ſi quem corripiant & redarguant, abſque in
vidia, odio, ira, calumniis & perſecutione clandeſtina au
aperta. *Matt.* 18. *v.* 15. Ipſe ait Chriſtus , ſi peccaverit in
te frater tuus, vade & corripe eum. ſic D. *Paul.* 1. *Theſſ.* 5.
v. 15. Videte ne quis malum pro malo cuipiam reddat
Sed beneficentiam ſemper ſectamini , tum inter vos mu-
tuo, tum erga omnes. Pacem colite inter vos. *ibid. v.* 13.

Spiri

ſpiritum ne extinguite. *ibid. v.* 19. Item *Matt.* 24, *v.* 4.
Videte, ne quis vos ſeducat. Multi enim venient ſub no-
mine meo, &c. Omnia explorate, *πάντα δοκιμάζετε*, τὸ
καλὸν κατέχετε; quod bonum eſt tenere. 1, *Theſſ.* 5. v. 21.
Namque omnes vos filii lucis eſtis, ac filii diei: Non ſu-
mus noctis, neque tenebrarum. Nempe igitur *μὴ καθεύ-
δωμεν*, ne dormiamus, ut reliqui; ſed vigilemus & ſobrii
ſimus; *ibid.* v. 5. 6. Item, v. 8. At nos, qui ſumus diei,
ſobrii ſimus; induti thorace Fedei & Charitatis, & pro
galea, ſpe ſalutis. Item, ſermo veſter ſemper cum gratia
ſit, ſale conditus, ut ſciatis, quomodo oporteat vos uni-
cuique reſpondere. *Coloſſ.* 4. v. 6. Ne quis adverſum vos
rectoris partes ſibi ſumat, aut metam intervertat, in de-
miſſione animi & cultu Angelorum, pedem inferens in
ea, quæ non vidit, & temere inflatus carnis ſuæ ſenſu.
Coloſſ. 2. v. 18. Filioli, nemo vos ſeducat. 1. *Ioan.* 3. 7.
Eph. 5. 6. Ideoque videte, ne quis ſit, qui vos deprædetur
per Philoſophiam, & inanem deceptionem, ſecundum
traditionem hominum; ſecundum elementa mundi, &
non ſecundum Chriſtum. *ibid.* 2. v. 8. Iudicate vos quod
dico, *κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι*. Et Chriſtus ait; *Matt.* 7. v. 15.
Cavete a Pſeudoprophetis &c. Cavete Canes; cavete
malos operarios; cavete conciſionem. *Philip.* 3. v. 2. Et
ne commercium habete, cum operibus illis infrugiferis
tenebrarum; ſed potius etiam redarguite, *Eph.* 5. v. 11.
Unde etiam adeo omnes Chriſtianos Epheſinorum nomine
ad armaturam Spiritualem convocat, & eos his corrobo-
rari fortiter & ſancte cupit: veluti ait: *Eph.* 6. v. 10. 11.
& ſeq. uſque 19.

Quod reliquum eſt, fratres mei, corroborate vos per
Dominum, & per forte ipſius robur. Induite univerſam
illam armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias
Diaboli, &c. Quare omnia facite, ait, abſque murmura-
tionibus, ac diſceptationibus; ut ſitis irreprehenſi & ſyn-
ceri, Dei filii inculpati, in medio nationis pravæ ac per-
verſæ, inter quos ſplendetis ſicuti luminaria in mundo, ut
ſermonem vitæ conſervetis. *Phil.* 2. 14. 15. 1. *Cor.* 14. per
totum agitur, quomodo in conventibus publicis informa-
tiones publicæ exerceri ad invicem debeant; a quo modo
admodum devii facti ſumus in Chriſtianiſmo, quod meri-
to pudeat omnes. 1. *Theſſ.* 5. v. 11. Quapropter adhor-
tamini alii alios & ædificate ſinguli ſingulos, &c. Deni-
que omnes eſtote concordes, mutuo moleſtiarum ſenſu
affecti, fraterna præditi charitate, ad intimam miſericor-
diam proni, amici comitatis: non reddentes malum pro
malo, aut convicium pro convicio; ſed contra benedicen-
tes, ut qui ſciatis, vos ad hoc vocatos eſſe, ut benedictio-
nem hæreditario jure obtineatis. 1. *Pet.* 3, v. 8. 9. Eſtote
igitur ſobrii & vigilantes ad orandum. Ante omnia au-
tem

tem charitatem alii in alios intenſam habentes. N
Charitas operiet multitudinem peccatorum, &c. Vt qu
que donum accepit, ita alius in alium adminiſtret, ceu b
ni diſpenſatores variæ Dei gratiæ. Si quis loquitur, l
quatur ut Eloquia Dei: Si quis miniſtrat, miniſtret ta
quam ex viribus, quas ſuppeditat Deus, ut in omnibus gl
rificetur Deus per Ieſum Chriſtum, cui eſt gloria & i
perium in ſecula ſeculorum. Amen. 1. *Petr.* 4. *v.* 7. 8. 1
& 11.

Ita omnia, quæ faciunt in ædificationem proximi
totius Corporis Chriſti, nuſpiam non ſunt cuivis ve
Chriſtiano etiam in Politica converſatione peragend
& pro uſu communi ſuſtinenda, quod ita firmiter appr
bat *Luth. Tom.* 2. *Ien. fol.* 244. dicens: hoc ita certum eſ
Denuo, ut Chriſtianus quilibet jus & poteſtatem habea
Verbum Dei prædicandi non tantum, ſed etiam teneat
idem docere ſub pœna amiſſionis animæ, & favoris d
vini &c. Sic de facultate remiſſionis culparum vid
Matt. 18. v. 35. *Matt.* 6. v. 14. *Matt.* 5. v. 23. 24. 25.
Iacob. 5. 16.

4. *Nonne hinc ſacrum tollitur aut caſſatur prorſus Miniſt*
rium Verbi, ſi cuivis Chriſtiano & Politico quoque
de verbo Dei ubique agere licitum ſit?

MAlignæ interpretationis proprium eſt, ut calumnio
ſiſſime omnia ſubvertat, præſertim ſi ad ſuum im
penſius ſe adſtringat commodum proprium. Ita facile a
varitia & ambitio in maledicentiam & ſuſpiciones qua
vis abripit mortales, ut non agnoſcas eoſdem eſſe. Præ
ſertim habitualiſtarum hoc proprium eſt, ut nil niſi per
verſum malitiæ extremæ exercere in bonos noſcant judi
dicium. Verum heic omnino nihil præjudicat Miniſteri
S. Verbi hoc, quod omnes credentes ſimul Sacerdotes vo
centur, *Apoc.* 1. v. 6. & 1. *Pet.* 2. v. 9. Etenim General
vocatio omnino a ſe non excludit, nec per naturam ſua
excludere valet ſpecialem ſive ſpecificam; quum Gen
inde ſuum eſſe habeat, quod contineat ſpecies; & corp
inde dicatur corpus, quod per multa conſtituatur & apt
ſuæ compoſitionis membra. An vero unum membrum
conſtituere queat corpus? ait D. Paul. Nonne hoc abſur
dum foret?

Ideoque non niſi per meras calumnias ejuſmodi captio
ſæ quæſtiones improbi, ut demonſtrent hac ſubverſion
cujus Spiritus filii ſint, confingunt & movent: Veluti i
dem in Phariſæis videre eſt, *Matt.* 22. 17. *Marc.* 12. 14. &
Luc. 20. v. 20. qui calumnioſiſſime captioſam hanc forma
bant quæſtionem, de cenſu Cæſari dando. An licitum eſ
ſet, aut non? Perverſus ſi quis ruinam technis exquirat, ſi
mile quid facile effingit. *Prout Spiritus ingenii aſtrabit i*
mali

itiam inclinat, ſic ſua ſecum ſibi portenta creat, ſic loquitur,
entit, & omnia ſic judicat. Qui Magiſtratui obſtrictus
etur, fruſtra talia quærat. Vnde etiam Chriſtus hypo-
arum illam gentem directè ad uſum monetæ ſuæ re-
tit. Quid quæſo igitur judicaret Chriſtus de tali
æſtione? qua quæritur? An Imperatori aut alii legi-
o magiſtratui ſit parendum, vel non? An non reſpon-
et rite & proprio eos refutaret exemplo, quod ipſe ſub
giſtratu vixiſſet, & in terris ambulaſſet, ethnico & gen-
? Nec tamen ethnicus ille magiſtratus tam crudelis in
n fuit, quam turba Phariſaica, & gens, quæ ſe Dei jacti-
at populum, & nihilominus funditus ex terra dele-
, & morte deterrima Crucis ſublatum ipſum volebāt:
ti id pertinaciſſimi in Dei Filio perfecerunt. Ita Pha-
icæ quæſtiones tales ut plurimum barbaram crudeli-
m ſecum clandeſtine important. Quamvis autem ſit
orium, & per ſe conſtet, quod fruſtra heic quæſtio ta-
formetur: attamen paucis ulterius pro confirmatione
rit expediendum, quod erat inceptum.
t primo ex toto veteri Teſtamento ſatis abunde con-
, quomodo Ordini ſacerdotali familiam totam Levi
inarit, & ad miniſterium ſacrum ſibi elegerit. *Exod.* 29.
.44. *Levit.* 8.18. *Num.* 1.v.49.50. &c. ac quod offi-
n ſanctitati vitæ eorum obtulerit. *Exod.* 30.7. *Levit.*
v.1.6, &c. & 21.1. & 22.1. & 24.3. *Num.* 3.10. & 4.
10.8. & 18. 1.7. *Deut.* 20.3. & 21.5, &c. quibus &
Deus pro hæreditate erat. *Num.* 18.20. *Deut.* 18. 2.
3.14. Vnde & eorum tranſgreſſio vitæ graviori
næ devovebatur. *Num.* 16.1. &c. 1. *Sam.* 2.22. & 3.
& 1. *Reg.* 2.26. *Eſa.* 3.11. *Ierem.* 2.5. & 8.7. *Oſe.* 4.6.
ach. 2.1. & 8.1. Sic etiam ſuos Iehova miſit ad po-
m ſuum Prophetas extraordinarie, quoties cernebat
inarios ſuos miniſtros deviaſſe a ſcopo veritatis, &
itum ſuum nequiter ſupprimi. Vnde & ipſum ſtem-
Levitarum præteribat prorſus, & ex genere paſtorum
uos Spiritu prophetico donabat, ceu in Davide &
os videre eſt, (*vide Am.* 7.) ut rubore confunderen-
Ordinarii, quod in Officio eſſent ita flaccidi, ſicut
odum gravis eſt querela toties de his in Prophetis
Ierem. & *Ezech.* Deinde etiam ipſe Chriſtus de miſſio-
Miniſtrorum agit, quod Pater mittat operarios in
em ac vineam. *Matt.* 11.10. & 21.34.36. & 22.3.4.
c.1.2. & 12.2.4.5. *Luc.* 7.27. & 10.2. quodque ipſe
at diſcipulos & Sanctos ſuos. *Matt.* 13.41. & 24,31.
.13.27. *Matt.* 10.5.16. & 12.1. & 23,34. *Marc.* 3.
& 6.7. & 11.1. & 14.13. *Luc.* 9. 2.52. & 10.1.3. &
5. & 19.29.32. & 22,8.35. *Ioan.* 4. 38. & 13.20.
.21. *Actor.* 9.17. & 22.21. & 26.17. & 1. *Corinth.* 1.
Inde tertio D. *Apoſt. Paul. ad Rom. ait.* 10. v.15.

Quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Quomodo prædicabunt , niſi miſſi fuerint? & 1. *Cor.*
29: de variis miniſtrorum donis agit , quæ miſſioni ve
teſtimonium expreſſum exhibeant, ita loquitur : Num
mnes Apoſtoli ? Num omnes Prophetæ ? Num omnes D
ctores? Num omnes interpretantur? *Et* 1. *Cor* 14. *ac Eph.*
v. 12. ait : Deus dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam Pr
phetas, quoſdam Euangeliſtas , quoſdam Paſtores & D
ctores in opus miniſterii ad conſummationem Sanct
rum. 1. *Theſſ.* 5. v. 12. Rogamus autem vos, fratres ,
agnoſcatis eos, qui laborant inter vos, & præſunt vobis
Domino , & admonent vos. Sic etiam 1. *Pet.* 4. v. 8.
Apoſt. Si quis miniſtrat , miniſtret tanquam ex viribı
quas ſuppeditat Deus.

Duo autem ſunt maxime, quæ unumquemque in offic
tali complent miniſtrum Eccleſiæ ; Doctrina Verbi ſan
& vita in pietate omni exemplaris , veluti hæc egreg
D. Paul. in Epiſt. ad Timoth. & Tit. deſcribit. Inprimis a
modum notabilia ſunt. 2. *Tim.* 4. *v.* 2. *& ſeqq.* Prædi
ſermonem illum : inſta tempeſtive, intempeſtive : argu
objurga , exhortare cum omni NB. lenitate & doctrin
Namque erit tempus , quum ſanam doctrinam non tol
rabunt ; Sed auribus prurientes, ipſi ſibi ſecundum ſu
illas cupiditates NB. coacervabunt Doctores : & a Ve
tate quidem aures avertent , ad fabulas vero diverten
At tu vigila in omnibus , perfer injurias , opus pera
Euangeliſtæ : Miniſterii tui plenam fidem facito , &
Quomodo autem hoc fiat , id ſuperius *c.* 2. v. 14. ita p
ſuit : Suggere hæc illis (ut fidi ſint) obteſtans coram D
mino, ne de Verbis pugnent , quod nullam adfert utili
tem , imo auditores ſubvertit. Stude teipſum probatu
ſiſtere Deo operarium, qui non erubeſcat, & qui Verb
Veritatis recte ſecet. Item v. 22. Iuveniles autem cu
ditates fuge : ſed ſectare juſtitiam, fidem, charitatem, p
cem cum iis, qui invocant Dominum ex puro corde. St
tas autem & ineruditas illas quæſtiones rejice , ſciens
las gignere pugnas. Servum autem Domini non opor
pugnare , ὀ δεῖ μάχεσθαι; Sed placidum eſſe erga om
πρὸς πάντας, aptum ad docendum, tolerantem malos; c
lenitate erudientem eos , qui contrario animo ſunt
fecti.

Egregia certe Idea heic deſcribitur in vero & Vivi
Eccleſiæ miniſtro, quem non decet ullas aut verbis aut f
cto concitare pugnas, ne ſolvatur vinculum pacis, quod
unitate Spiritus per Charitatem ubique conſervandum
tenendum eſt in toto Chriſti Corpore, uti monet D. Pa
Eph. 4. v. 1. *& ſeqq.* Singula ejus membra compella
Hortor itaque vos ego , vinctus in Domino , ut ambule
ita, ut dignum eſt Vocatione , qua vocati eſtis cum om
ſubmiſſione, ac manſuetudine & animi lenitate, toleran

vos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

s invicem per charitatem: ſtudentes ſervare Vnitatem
iritus per vinculum pacis. Vnum corpus & unus Spi-
us, quemadmodum & vocati eſtis in una ſpe vocatio-
 veſtræ. Vnus Dominus, una Fides, unum baptiſma,
us Deus, & Pater omnium, qui eſt ſuper omnia, & per
nia, & in omnibus nobis. Verum unicuique noſtrum
a eſt gratia juxta menſuram donationis Chriſti, &c. in
ificationem Corporis Chriſti; donec perveniamus o-
es in Vnitatem Fidei, & agnitionis Filii Dei, in virum
fectum, in menſuram ætatis plenæ adultæ Chriſti, &c.
tur perverſe improbus ſit, qui Miniſterium Verbi tol-
e velit. Sed manendum eſt in terminis, juxta *D. Paul.*
orinth. 14.

p. VII. de fundamentali conſtitutione veræ Politicæ.

An igitur fundamenta Politicæ veriora non rectius quam ex S. Scriptura deſumi poſſunt?

Vum proprium hominis officium in eo unice ſub-
ſiſtat, ut ſe in omnibus vitæ actionibus, & potiſ-
um in converſatione communi ad voluntatem Ieho-
conformet in ejus regno & regimine, neceſſum quo-
eſt, ut id in Politica doctrina agnoſcat, quæ nulla te-
rectius, ſi ſaltem veram, & non a Voluntate Dei de-
n expetamus, poterit conſtitui, aut concipi, quam ex
 ejus, qui ipſum eſſe, vitam, & ſpiraculum ejus
it.

2. *Poteſtne hæc ulterius probari ſententia?*

Vamvis ſint, quibus hæc ſententia nimis adverſa &
dura videatur: atque eo ipſo ſatis luculenter oſten-
t, cujus ſpiritus filii ſint: tamen, ut eo mitiores ſe veri-
 adſuefacere diſcant, ex ipſa naturæ evidentia decla-
onem promptiorem talis carnaliter ſenſitivis depro-
us. Etenim nemo ita plane atopos eſt, qui non vel
 id dictitante percipiat, quod fons & origo lucis
er tenebris ſit præſtantior & amicabilior, quum ſint
rarie ſibi invicem oppoſita? An non Lux adventu
& ſplendore ſtatim tenebras omnes tollit? Quis ado-
et magis vivere in tenebris, quam in luce? Inde Rex
d, ait: Penes te, Iehova, fons eſt vitæ vividæ, & in
 tua cernimus lucem. *Pſal.* 35. 10. Quare etiam o-
n veræ vitæ viam in Iehovæ ſui benignitatem de-
t, nec ab alio Doctore magis in tota vita ſua cupit e-
ri, ceu dicit: Bonus & rectus eſt Iehova: idcirco do-
eccatores viam. Facit, ut manſueti ex jure ejus ince-
, & docet manſuetos viam ſuam. Omnes ſemitæ Ie-
G hovæ

hovæ benignitas & fides ſunt, cuſtodientibus fœdus eju
& teſtimonia ejus. *Pſ.* 25. v. 8. & 10. Si Doctorem &
quis Ductorem in omni via Iehovam habere poſſit , quu
non potius hunc, quam hominis cœcam ſequamur ratio
nem aut vanitatem Ethnicorum , qui Deum prorſus igno
rant verum ? *Gal.* 4. 8. An nos ille ſeducere queat , qu
Auctor eſt ſui Plaſmatis? An ille nos in tenebris rejiciat
qui ipſe lux eſt, & Lucem diviſit a tenebris ? *Gen.* 1. v. 4
Qui animam ex ipſius Lucis principis produxit , an ill
vitam ejus tenebricoſam expetat? Quur fœderis ſui Ver
bum nobis dedit & aperuit ? Quur Spiritum ſuum dedi
nobis, ut ille nos renovet in novo homine animi interni
Eph. 4 23. & nos ducat in omnem veritatem? *Eph.* 1. 17
Joan. 14. & 17. Sed anima miſera, quum ſe magis Spiritu
mundi in ratione ſua , quam Spiritui Dei deſtinet , in a
moris ſui fœdas regeritur tenebras , & ita reflectitur ob
ſtinate , ut ſaltem cœcæ rationis vias pro ſemita & teſti
monio Iehovæ ſeligat. Proinde ſacer ille *Phil. in lib.* c
tripl. vitæ c. 17. omnes revocando a talibus erroribus mor
tales, ritè ſic inclamat.

Chariſſimi mei filii , quæſo , patiamini hoc, ut recti
informemini. Vita quidem hæc externa (in lapſu Ada
mico) Spiritui mundi hujus in ſuum conceſſit dominium
ut inde terrena appetamus , &c. attamen Anima, ceu e
Lucis Principio cordi indita, non ita nude in externa mo
te habitat ſaltem : ſed poterit reverti in Verbum & vo
luntatem Domini, ſi Spiritui Chriſti ſe ſubmittat potius
Dura eſt admodum animæ conditio , dum externa corpo
reitate captiva ducitur : Voluntas ejus in externum ho
egreſſa eſt , ubi continuo imprægnationem ejus concepi
in externo regimine : atque ita externum illud regime
ſe animæ penitus inſinuavit , propter quod tamen Dei
inhibitionem ſuam homini impoſuerat, ne ille terreniſ
imaginatione ſua immiſceret, aut fructus & vires terren
appeteret , velut neque iis ulla indigebat in parte , quu
in Paradiſo viveret , & ibi Paradiſiaco veſceretur cib
abſque ulla indigentia, neceſſitate & morte. Veluti Dei
quodam modo in terris habitat , ac terra eum minus ſe
tit, nec eum comprehendit : ita quoque homo in terr
matrice potuiſſet habitare, & tamen animæ eſſentia ma
ſiſſet in Deo , atque animæ voluntas , eidem cibum div
num attuliſſet. Verum ſi jam ſit inverſus, anima ex Ce
tro Naturæ nutrimentum ſumit aut cibatur , & extern
Spiritus ex terra comedit. Quod ſi vero anima ſe con
vertat , & voluntate ſua in amorem Iehovæ regreſſu
ſuum ſumat : tunc ex Verbo Iehovæ nutrimentum ſuu
quærit & accipit , ut *Chriſtus ait Matt.* 6. Externum a
tem corpus comeſtionem ſui nutrimenti ſumit ex bened
ctione Dei terrena. Namque ubi anima eſt benedict
tur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ic quoque Iehova benedicit corpori externo. Quippe ima tunc induit cœleſte corpus intus, quod inhabitat amicum vetus: unde ejus cibus & potus benedictio-n nanciſcitur, atque omne, quod talis homo ſuſcipit ſubit actione ſua, ac poſſidet, mirabili benedictione augetur adeo, ut nulla ratione id poſſit aſſequi. Sed pietate eidem labores ſunt ſubeundi & opera quævis cipienda, quum propterea in hanc vitam externam ſit ſtitutus, ut mirabilia Dei ſuis artibus & operibus in em protrahat.

Omnes ſtatus politicæ vitæ ordinationem Iehovæ re-eſentant: ceu unuſquiſque mirabilia Dei operatur. binde ſi modo anima, juxta voluntatem Iehovæ, in ejus num & amorem deponat, tunc protinus Corpus in Dei abili benedictione vivit, nec amplius Iehovæ diſpli-in quovis labore, quemcunque etiam pro cibo & vi-acquirendo ſancte ſuſcipit. Vitæ hæc igitur externa ribus hæret regiminibus. Vnum ſtellæ & aſtrales in-entiæ ſibi vendicant. Alterum eſt elementare in 4. par-ns, velut in 4 Speciebus cum Igne, Aëre, Aqua, & rra. Tertium eſt Iehovæ: quia Spiritus Dei incumbit is ſuper Capſula Matricis. Quicunque igitur homi-m Iehovæ confidit firmiter cum Dav. Pſ. 31. nec cor n penitus rationi concredit deditum, ille ſemper in vis momento Spiritum Dei creatorem habet ſibi & rebus. Ille in Verbo fiat ſemper degit, & feliciter o operando laborat, quod ipſius animæ & corpori in-eſſam benedictionem adglutinat adeo, ut & foris & i ubique in opere & munere ſit beatus. Quodcun-ſic inde ſuſcipit, id Spiritus Dei benedictione ſua ad-et, omnia ipſi procurando. Et quomodo hæc ita non t, quum anima ipſius corpore interno induta ſit? Quo-o ille poterit externum hoc deſerere corpus, quod abilia ejus detegere tenetur? In omnibus rebus bea-eſt, ſi modo id agat, quod non ex falſo corde profluat amorẽ Dei ac dilectionem proximi infeſtat. Ac ſi quis m lapides colligat, eoſque in mare projiciat, nec eo re proximum offendat, ſed ſaltem victum in eodem ſincere quærat, tunc rem itidem gratam Deo præ-non aliter, ac ſi ſacram rem perficiat aliquis homo ſa-n cathedra. Namque quorſum Deus indigeat labore? o liberam habet voluntatem, ita ut in quovis opere lectare poſſit; quodcunque ipſi placuerit.

mnia in mirabilibus Dei repoſita ſunt quæcunque o ſuſcipit. Paſtor Suum æque ipſi gratus acceptuſ-eſt, ac Doctor aliquis, ſi modo in terminis probitatis ntineat, & in voluntate Dei recumbat fideliter. Sim-in eadem utilitate ipſi prodeſt, ac ſapiens. Namque ntia niſu utitur in regimine, & ſimplici opere ædifi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

cat ſuum opus. Omnes ejus ſunt operarii in mirabilib
ſuis. Quiſque exercet ita vocationem ſuam, qua temp
vitæ tranſigat. Simili loco omnes habentur: nihilom
nus ſaltem Spiritus mundi dignitates ſuas in iis diſtrib
juxta potentiam ſuam, veluti Spiritus Dei in cœlis: ub
non minus diſcriminatim officia habentur juxta donoru
diſpenſationem Spiritus, quibus induta anima ex poten
tia divina. Sic etiam cuique ſua dignitas in cœlo & for
moſitas cum ſplendore prælucens: ſed omnia in pari a
more & charitate mutua. Quiſque Angelorum & Ani
marum exultat in alterius potentia & formoſitate. Ve
luti flores terræ ad invicem nihil ſibi invident, licet unu
altero ſit jucundior odore & formoſior: ſed amabilit
inter ſeſe vigent, & alter alterius virtute afficitur: A
quemadmodum Medicus varias inter ſe commiſcet her
bas, ubi unaquæque ſuas vires medicamenti uſui comm
nicat, ut ægroto proſint: Ita quoque omnes, quotquo
ejus ingredimur voluntatem, Deo acceptiſſimi ſumu
omnes ejus agro inſiti ſumus. &c. Hactenus ille.

Quod ſi igitur in agro Dei heic nobis eſt tranſigend
quur ejus nos ſubtrahemus voluntati? Quur ſtulti in qu
vis actione ejus Verbi doctrinam & ductum jucundiſſi
mum repudiamus? Non certe adeo dura & prærupta ca
les hæc eſt Dei, ſicuti nobis fruſtra imaginamur, præſe
tim quum ipſe Iehova viæ ſuæ veſtigia monſtrare cotidi
cupiat. Si dubitas, iterum omnium Regentum optimu
Davidem audi ſaltem, qualem ſibi heic fingat quæſtic
nem, & quale reſponſum det. Pſal. 25. v. 12. Hæc eſt ej
interrogatio univerſalis. Quiſnam ille eſt, qui vere I
hovam timet? Ipſe Iehova (reſpondet) Doctor huic eri
monſtrando optimam viam. Sic unice optima via eſ
quam Iehova docet in hac vita, non alia.

3. *Quomodo vero viam ſuam nos docet Iehova?*

PEr Spiritum ſuum Sanctum, quando eum nobis mi
tendo donat, & ſuper nos effundit, ut ipſe teſtat
toties. *Eſa.* 44. *v.* 3. Spiritum meum in ſemen tuum effu
dam, & benedictionem meam in poſteros tuos. it. *Eſa.* 42
v. 2. Ipſi dedi Spiritum meum: Ipſe jus inter gent
diſperget. *Ezech.* 39. *v* 29. Namque ipſe Spiritum meu
in domum Iſraelis effudi, dicit Iehova dominus It. *Ezec*
36. v. 26. 27. Atque ego vobis novum cor & novu
Spiritum in vobis dabo, & cor lapideum ex carne veſt
tollam, reſtituamque vobis cor carnis (cœleſtis. In v
deponam Spiritum meum: ac tales ex vobis efficiam ho
mines, qui in præceptis meis ambulent, juraque me
ſervent, & ea peragant, It. *Ezech.* 11. *v.* 19, 20. Atque vo
bis cor unanime dabo, & Spiritum novum in vos dep
nam, & cor illud lapideum ex corpore veſtro auferam

carneu

carneum cor reſtituam, ut in meis ambulent ſtatutis, ac
Iura mea ſervent, eademque peragant. Atque ſic illi meus
erunt populus. Egoque ipſorum ero Deus. Illis autem
qui ſecundum proprias cordis opiniones & abominationes
ambulant, in ſuum caput actiones refundam, ait Iehova
Dominus. v.21.& 12. Ib. *Eſa*.31. v.33. 34. Ego præ-
ceptum meum in cor eorum inprimam & animo eorum
inſcribam: ac ipſi erunt populus meus, atque ego ero
Deus eorum. Sic etiam *Exod*.28.*v*.3, & 31.v.3. Illi ſa-
pientis cordis ſunt, quos implevi Spiritu Sapientiæ &c.
Verum qui hoc Spiritu donari cupiunt, neceſſe eſt, ut ii-
dem cor lapideum, pertinaciſque animi & proprii ſui a-
moris voluntatem ac opiniones exuant, & unice Spiritus
hujus voluntati ſeſe ſubmittant in plenum obſequium:
alias Iehovam in nullo politico ſtatu habebunt Deum.

*4. Quis autem eſt ille Spiritus, per quem Iehova volun-
tatem ſuam cordibus noſtris inſcribit?*

IN ſeculo hodie tam perverſo prorſus immerſi vivi-
mus miſeri, in quo Spiritus Sanctus omnino ferme
ro ludibrio habetur. Imo in quo etiam ſunt, qui non
antum corde toto eum repudient ac factis negent: ſed
uoque adeo blaſphemi in eum exurgant, ut penitus eun-
em ex orbe expulſum aut exulatum cupiant. quum illi
ullam in operationibus ſuis relinquant efficaciam, ac
ropriis vanorum habituum ſuorum viribus ac rationis
rofanæ Libertati carnalitatique ſuæ omnem adſcribant
pientiam & fortitudinem in rebus agendis. Vnde tanta
alignitas extremæ proterviæ paſſim apud mortales cer-
itur, ut toties cotidie Iehovæ noſtri verba & querelam
errimam inſuſurrari mihi videar; uti *Dominus Gen*.6.v.3.
emitus hos edit: Homines nolunt amplius a Spiritu in-
rmari aut caſtigari meo: quia Caro ſunt, id eſt carnali
erverſitati, & diabolicæ vitæ ſe prorſus deſtinarunt, ut
lint, nec poſſint in ulla reſipiſcere pœnitentia cordis
ri, atque ita ad me per Spiritum meum in Chriſto &
va interni hominis creatura reverti, ut peccata ma-
ant irremiſſibilia cuivis. *Matt*.12.*v*.31. *Ideoque per-
ies noſtra nos jam ante fores expectat, nec erunt anni plu-
moræ alicujus, qui non homines in malitia tanta confun-
nt cotidie, veluti toties antehac id prænunciatum eſt, & ipſe
or belli, in Turba magna concitatus, idem aperte demonſtrat,
d Deus in nobis Ethnicos ſuos tam ferventer perſequatur,
Chriſtianos.* An non potius ethnici ſumus, quam
riſtiani? Negat quis hoc?
Sed ne ſis neſcius, ô homo, quis Spiritus ſit, quem Ie-
va tam paterne nobis communicatum ſemper cupit, &
ſe nobis omni tempore ita promptum exhibet; noſ

cas hoc, non eum eſſe Spiritum Mundi, aut hujus Vniverſi in aſtrali ſuo regimine: Sed juxta *Eſai.* 11. *v.* 2. 3. Spiritum Domini, qui eſt, Spiritus Sapientiæ & intelligentiæ: Spiritus Conſilii & fortitudinis: Spiritus cognitionis & timoris Domini, &c. Spiritus ex centro æternæ Naturæ omnia nobis proferens dona: Spiritus vividus Chriſti, quem nobis merito ſuo & itione ad Patrem promeritus eſt *Ioan.* 16, 7. 13. Spiritus veritatis. *Ioan.* 14. v. 17. qui nos inhabitare ſancte cupit, & per quem docemur atque informamur ita, ut non tantum omnes Iehovam agnoſcamus, tam parvuli quam magni, velut Iehova ipſe dicit, *Ierem.* 31. v. 34. Sed etiam in Chriſto beate vivamus undique, & planam incedamus viam. Vnde David ita anxie petit, ut ab hoc per terram rite poſſit duci, & placitum facere Iehovæ. *Pſal.* 143. Doce me facere placitum tuum & Spiritu bono me deduc per terram planam. Per eundem quoque Spiritum Arcana Iehovæ piis pateſcunt, ut idem David id docet, *Pſal.* 25. *v.* 14. Arcanum Iehovæ apud eos eſt, qui ipſum timent: Et Fœdus ſuum illis cognitum reddit. Vnde etiam tam intente ſemper animum & oculos ad Iehovam reflexos tenet: dicens: Oculi mei jugiter ad Iehovam reſpiciunt *Pſal.* 25. v. 15. & *Pſal.* 143. v. 8. Notum fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te tollo animum meum. Ita quiſque ſapiens & vere Chriſtianus non Spiritu Dei in hac vita expetet unquam ullibi vivere, in quacunque converſatione externa, ac ut in ea veram ſemper teneat pietatis callem, Fœdus & teſtimonium Iehovæ in adſiduo conſervabit adſpectu, ne damnabilis fiat in vita ſua Politicus, & ex gratia Iehovæ ſemetipſum turpiter excludat.

5. Sed quodnam Fœdus & teſtimonium Dei heic dicis, quod in omnibus vitæ politicæ & Chriſtianæ actionibus ſequi nos oportet?

ILlud omne repoſitum eſt in Chriſto & ejus imitamine. Etenim per hunc Fœdus æternitatis, Gen. 6. 18. & 17. 13. *Levit.* 24. 8. & vitæ ſolidæ nacti ſumus: Vnde quoque ejus Teſtimonio unice allegati tenemur, ita, ut in ea que conformitas totius vitæ noſtræ conſiſtere debeat. Atque certe hoc eſt, quod Iehova Pater cœlitus nobis tam ſancte imponit omnibus, quando ſic inclamat ſingulos: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi beneplacitum eſt: Hunc audite: *Matt.* 3. 17. & 17. 5. *Marc.* 9. *Luc.* 9. Ideoque Chriſtus etiam in voluntate Patris vixit unice, & complevit omnia, ut in eadem nos ſecum ducere & Patri ſiſtere poſſit juſtos ſua juſtitia veſtitos, atque in ſe regeneratos, ceu aperte id teſtatur *Iohan.* 5. *v.* 30. Non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me, id eſt Patris: Veluti etiam Sapientes Iſraelitarum

gra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

viter in hoc culpat, & reprehendit, quod aliunde,
m ex ipſo quærant Teſtimonium ſuum, dicens *Ioh. 5.*
33. 34. &c. Vos miſiſtis ad Iohan. & is dedit Teſti-
nium Veritati. Ego autem ab homine teſtimonium
capto: ſed hæc dico, ut vos ſervemini. Ille erat lu-
na ardens & lucens: Vos autem voluiſtis pro momen-
altem ad ejus exultare lucem. Aſt ego majus habeo
monium, quam Iohan. Opera enim, quæ dedit mihi
er, ut conſummatione perficiam: ipſa (inquam) opera,
ego facio, teſtantur de me, quod me miſerit Pater.
Pater, qui miſit me, ipſe teſtatus eſt de Me, &c. Ac ſer-
nem ejus non habetis in vobis manentem: quia non
ditis huic, quem ipſe miſit. Vos perquiritis ſcrutinio
pturam: quia putatis, quod vitam æternam in eo ha-
tis: Atque ipſa eſt, quæ de me teſtatur, nec tamen ad
pervenire cupitis ut vitam accipiatis. Non ego ab
hinibus honorem mihi quæro, &c. v. 42.
ta longiſſime a veritate ut aberrent, neceſſe eſt, qui ab
cem a ſeſe in viva cultura omni dependent, abſque
iſto, & teſtimonio ejus, quod de voluntate Patris ſui
is revelavit, qui ipſi etiam omnem auctoritatem &
eſtatem propterea in omnem conceſſit ac tradidit car-
. *Ioh. 17. v. 2.* Ex qua ſimul pleni potentia judicium
emum in omnes potentiſſime cum juſtiſſima exerce-
executione *Ioh. 5. v. 27.* Quapropter omnes paſſim
ines, ſint cujuſcunque velint, conditionis in Politica
vita, ex factis & actionibus ſuis plene judicabit tunc,
n fideliter in Veritatis ſuæ via ab ipſo præſcripta
ulaverint juxta Voluntatem Patris, quum tamen in
tiam omnis vis fundamentalis vitæ Politicæ repoſita

*In quonam igitur conſiſtit Veritatis ejus vis, & ambu-
latio viæ, quam omnibus tenendum ad voluntatem
Patris præſcripſit Chriſtus?*

Aud opus eſt, ut in longis ambagibus nos diu heic
detineamus, aut in vanitatibus profanis noſmetipſos
s anxie captivos cœci ducamus. Si non ſtulti ocu-
tudio occludamus, obviam nobis fit ſtatim vis ea Ve-
is jucundiſſima & amabiliſſima, quæ ſe quatuor lit-
continuo ad primum nobis adſpectum manifeſtat,
clare depicta quidem, ſed nihil magis expetit, ne ita
nceritate ſua nude derelicta quæratur, quam ut cor-
s noſtris in vero & pio ardore poſſit aduniri & in-
i. In ea enim adunitione fideli nobiſcum unice o-
n acquieſcunt, & tunc firmiſſimi muniminis, arcis, tur-
valli inſtar ubique nobis permanet: Imo & Pacem
ſtitia undique cum ſalute ſua nobis ſociam conſtan-
ddit.

7. Sed quodnam eſt illud 4. litterarum vocabulum, quod in tanto compendio omnem vitæ Politicæ curſum comprehendit ſimpliciter?

Nihil certe aliud eſt, quam quod ipſe Iehova in Verbo ſuo tam ſedulo & ſanctis inculcat ſempe[r] præceptis, & in quo nos unice ſemper conjunctiſſimos a[d] ſe per Filium pertrahere laborat, ne in ullum odium, in[-] vidiam, iram & ſimilia vitia incidamus: diciturque con[-] venientiſſime *Amor*, ſive *Charitas* aut Dilectio. Non ve[-] ro eſt amor ille, quem omnes homines vulgariter ex Li[-] bidine carnali, juxta prædominium Spiritus mundani & affectuum, ſibi erga quoddam objectum concitare, & ind[e] ſibi coadunitionem carnalem juxta faſcinatam cordis pra[-] vitatem appetere ſolent. Ceu ſunt qui eum in furorem quoque aut rabiem variis cantilenis, pro prurituveſan[-] irritando, pelliciunt, quibus & ipſorum Poëtarum fig[-] menta & ſcripta venenata abundare legimus. Sed apag[e] hinc cum tali impuritate cordis carnalis. Heic divinio[-] rem & puriorem quærimus, quem *Paul. Tim.* 1. *verſ.* 5 ἀγάπην dicit, & σύνδεσμον vinculum pacis, *Epheſ.* 4. 3 ac τὸ τέλος τῆς παραγγελίας facit, ἐκ καθαρᾶς καρδίας quod ſit finis mandati & *charitas ex puro corde, ac conſcien[-] tia bona, & fide non ficta.* Charitas enim iſta (ait 1. *Cor.* 13. 4.) iram cohibet, benigna eſt, non invidet: non agi[t] perperam, nec inflatur: Non agit indecore, nec quærit quæ ſua ſunt, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς: non exacerbatur: No[n] cogitat malum: Non gaudet injuſtitia, gratulatur autem Veritati: Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, o[-] mnia tolerat; nec unquam deſinit, &c. Amor iſte tant[o] fervore & ardore puro & ſyncero in Deum fertur, u[t] Verbum ejus ac Nomen omni auro puro & argento præ[-] ferat. *Pſal.* 119. Chriſto & Spiritui ejus totum ſe com[-] mittit, nec quid ſui cauſa primario reſpicit; ſed in Deo & cura integra proximi acquieſcit penitus. Ideoque etiam Fide & ſpe major prædicatur a *D. Paul.* 1. *Cor.* 13. v. 13 velut quoque dicit: *Quod ſi linguis hominum loquar, & angelorum, Charitatem autem non habeam, factus ſum æs reſonans, aut cymbalum tinniens*: Et ſi habeam prophetiam ac noverim myſteria omnia, omnemque ſcientiam; & ſi habeam omnem Fidem, adeo, ut montes dimoveam; *Charitatem autem non habeam, nihil ſum*: Et ſi inſumam alendis egenis omnes facultates meas, ac ſi tradam corpus meum, ut comburar; Charitatem autem non habeam, nulli uſui ſum, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. 1. *Cor.* 13. 1. 2. 3. Ita in pi[o] & integro Cordis amore erga Deum & homines omni[a] continentur, quo in unitate Spiritus convenimus, quum ſit Vinculum non tantum pacis *Eph.* 4. v. 3. ſed etiam

perfe[-]

fectionis. *Coll.* 3. 14. Nec tantum eſt τεκμήριον & vera
a vitæ æternæ 1. *Iohan.* 3. 14. Sed etiam ipſe Deus eſt
ἀγάπη ac Charitas. 1. *Ioh.* 4. v. 8. Vnde nec ille Deum
ſcere poteſt, qui non eſt ἀγαπῶν, id eſt, in dilectione
ir. ibid. nec verum electionis poſſidet fundamentum.
eſ. 3. v. 17. *Ioh.* 13. 34. & 15. 10. Quid igitur tanti a-
ris & Charitatis dulcedine majus, quum undique in
e tali ſe oblectare geſtiat, ad qualem Deus ipſe nos
avit. 1. *Cor.* 7. v. 13.

. *An vero non Amor iſte & Charitas Chriſtiana potius ad Ethicam quam Politicam pertinet?*

Moris veri & Charitatis proprium eſt, non ut in ſe
acqnieſcat, quum amore ſui nihil magis Idololatriæ
pinquius, ex quo totius mundi corruptela in conver-
ione communi exoritur: Sed ut ex ſe progrediatur
dem, non tamen ſe extendat ad aliud quod objectum,
am Deum & proximum. Alias enim amoris vanitas
ria eſt in mundo. Ideoque illud ſcitiſſimum eſt, quod
nor Dei tunc ingrediatur, quando amor creaturarum
t. Si quis enim mundum diligat, in eo non eſt Patris
or, dicitur, 1. *Ioh.* 2. quum amor divinus inſtar Solis,
o ipſo Sole univerſalior ſit erga omnes homines æ-
aliter affectus, ac proinde extra culpam. *Charitas igitur*
& proximi una eſt, & divelli nequeunt. nec Charitas
manifeſtior fit magiſque conſpicua, quam per amo-
n proximi 1. *Iohan.* 4. *Arnd. in Ver. Chr. lib.* 1. *cap.* 24.
amvis autem Ethices doctrina, ut vulgariter & ſatis
uiuate traditur, vix aliud quid noſcat, quam Amorem
& mundanum, ac quomodo in appetitu naturali ſit
cohibendus; tamen nec ſic ſatis quid rite explicat,
a ratione verum exercitium in pietate vivida apud
ximum inveniat. Veluti omnes ethicos nihil aliud
ſim decantare audias, quam illud profaniſſimum: Pro-
nus ſum egomet mihi; & Iterum hoc, *quod ordinata Cha-*
s incipiat à ſemetipſa; quo communi converſationi in vera
itia nihil magis contrarium eſt: quum nihil aliud quæ-
e in homine quem doceat, quam ſemetipſum amando,
ucrum ſuum ſibi componendo. At contra Politica,
e rite Verbo Dei nititur ita amorem in publicum
dire jubet, ut non ex ea quærat, quæ ſua ſunt, ſed quæ
t proximi. 1. *Cor.* 10. 14. & *Phil.* 2. 4. Etenim Chari-
non tantum nullo malo proximum afficit. *ut ait Paul.*
m. 13. *v.* 10. ſed etiam adimpletio eſt Legis divinæ.
. Imo Αγαπὴ & Charitas Chriſtiana, ad monitum
riſti & præceptum ejus, longe altius ſupra legis im-
tionem ſe extendit, quando inquit: Sed vobis dico,
auditis; Diligite inimicos veſtros: benefacite iis, qui
runt vos; Benedicite iis, qui devovent vos, & preca-

mini pro iis, qui vobis ſunt infeſti. *Matt.* 5.44. *Luc.* 6.27. 28. Et prout vultis, ut faciant vobis homines, vos etiam facite iis ſimiliter. Quod ſi enim diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis erit gratia? Nam & peccatores diligunt eos, à quibus diliguntur, &c. *Luc.* 6.31. *Matt.* 4.7. Eſtote igitur vos perfecti, ut Pater veſter, qui in cœlis eſt, perfectus eſt, *Matt. ibid.* 48. Hæc ſane Chriſtus non ſaltem Ethico cuipiam, ſed omnibus ſimul mortalibus imponit, & maxime qui vitam degunt Politicam in converſatione communi; velut etiam omnem huc tendere Scripturam dicit. *Matt.* 19.19. & 22.39.40. *Marc.* 12.31. *Luc.* 10.27. *Iac.* 2.8. *Levit.* 16.19.

Ac ne quis heic ſibi ullam in officii ſui illa profeſſione exceptionem confingat, ad propriam quemvis conſcientiam retundit, ut in hac ſe examinet, quid ſibi fieri expetat, in qua regula & Legem & Prophetas conſiſtere *ait* *Matt.* 7.v.12. *Luc.* 6.31. En, habes heic ſummam normæ, methodi, compendii & epitomes cujusvis doctrinæ, quæ in facti & cordis integritate fundata eſt.

Iehova enim factores Verbi ſui, non inutiles & vanos auditores, ſpeculatores, quæſtionarios, diſputatores, commentatores, aut gloſſatores expetit. Alias enim haut omnes, qui dicunt Domine, Domine, introibunt regnum cœlorum: Sed qui faciunt voluntatem Patris mei. *Matt.* 7. 21. Si hoc ſciatis, beati eſtis, ſi faciatis. *Ioh.* 13.17. Effectores eſtote Verbi, non auditores ſolum, falsè ratiocinando decipientes vosmetipſos, &c. *Iac.* 1.22.23. Si vero quis heic nolit rite ſequi, in eum merito ſibi Politica coactionis ſpeciem arrogat, quum regiminis vis in eo conſiſtat, ut eum compellet, qui ex Amore vero nil peragere velit, &c.

Cap. VIII. De facilitate in addiſcenda Vera Politica.

1. *An non talis Politicæ praxis noſtras exuperat vires?*

DVra quidem ſatis, & forte nimis rigida videtur illis, qui carnis libertati aut potius ſervituti ſe ita ſtrenue dedicarunt, ut Spiritui hujus mundi prædominio in affectibus pravis nihil prorſus derogatum velint: ſed tamen non ita impoſſibilis eſt, ut facilitate careat ſua, modo fundamentum, quod a Politicis aliis ita plane derelictum videmus, paulo attentius obſervare haud gravemur. Etenim quid volenti poſſit eſſe difficile, qui ſe non ſaltem prorſus imitationi Chriſti abnegaverit?

2. *Quod-*

Quodnam autem illud eſt praxeos Politicæ fundamentum?

[illegible]T ſapiens architectus rite quærit & ponit ædifica[illegible]tionis ſuæ fundamentum; ita quoque Politices ve[illegible]diosus merito de eo ſollicitus eſt. Verum univer[illegible]ndamentum totius vitæ humanæ quodnam ſit, ſu[illegible]ctum eſt, & D. Paul. id luculenter docet 1. *Cor.* 3. 11. [illegible] Nam fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præ[illegible]c, quod poſitum eſt, quod eſt Ieſus Chriſtus. Quod [illegible]ſuperſtruit ſuper hoc, aurum, argentum, lapides [illegible]oſos, ligna, fœnum, ſtipulam, cujuſque opus manife[illegible]et. Iſtud quidem fundamentum ſemper immobile [illegible] omnibus, & qui in hoc radicati non ſunt, quicquid [illegible]ædificabunt, id arenæ ſuper imponent, id difflabit [illegible] ventus, uti ipſe monet *Chriſt. Matt.* 7. 26. attamen [illegible]ulariter cuivis applicatum fundamentum eſt illud, [illegible]n Charitate & Amore paulo ante monſtravimus; [illegible]erte aureum ſibi conficiet ædificium vitæ. Atque [illegible]duo hæc combinari facile queant, ipſe Chriſtus a[illegible] ſui omnes mortales ad ſe placidiſſime invitando [illegible]at, dicens *Matt.* 11. v. 30. Venite ad me omnes & [illegible] ex me, qui onerati eſtis, &c. quia jugum meum fa[illegible]t, & onus meum leve. Sic etiam a parte noſtra [illegible]as omnia nos facile docebit. Hæc enim eſt Cha[illegible]ei, ut præcepta ejus obſervemus, & præcepta ejus [illegible]nt gravia. 1. *Ioh.* 5. 3. Si gravia non ſunt præce[illegible]i, & fundamentum non adeo a nobis longinquum [illegible] ſed nobis inhæret potius, quur quiſque igitur ſibi [illegible]tum creat onus? Error ſane eſt ſtultorum craſſus.

Vnde autem error iſte tantæ difficultatis exurgit Politices ſtudioſis?

[illegible]cœco amore ſui & nimio mundi. Qui enim Car[illegible]litati ſuæ liberum concedunt furorem, illis omnia [illegible]a ſunt, quæ ad veram in Chriſto pietatem condu[illegible] Vnde etiam iiſdem difficillima videntur & duriſſi[illegible]æ amori mundano & carni non inſerviunt.

[illegible]. *At quomodo ab eo errore revocantur homines?*

[illegible]On profecto rectius, quam ut amorem profanum & [illegible]vanum hunc mundo & carni noſtræ eripiamus, ac [illegible]tum convertamus, unice & ſolum modo Chriſtum, e[illegible]lumque ejus in ſancto imitamine reſpiciendo, & ar[illegible]corde fovendo. Quod ſi ſic carnalem appetitum [illegible] mortificaveris, ut ait S. Scriptura & Spiritui mun[illegible]itus te ſubducere tentaveris, facilius nihil dari [illegible], quin ea lætus lubentiſſime perficias, quæ ad glo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

riam Chriſti, inque ejus regno ad veram conſervatio[illegible] vitæ omnis faciant, etiam juxta Politicam converſ[illegible] nem. Namque ante omnia hoc eſt ſemper unice in[illegible] dendum, ut amore tuo toto tecum vere Chriſto & V[illegible] ejus poſſis implantari, habeaſque ejus ſermonem int[illegible] te habitantem. 1. *Ioh.* 5. 38. Sic nihil quoque tibi [illegible] difficile factu: ſed eris vir ſapiens ille qui ædificavit [illegible] mum ſuam ſupra petram. *Matt.* 7. v. 25. Alias nec no[illegible] eum, nec ſpeciem illius videbis, 1. *Ioh.* 5. v. 37.

5. *Sed quomodo quis poterit Chriſto & Verbo ejus implantari?*

ID omnium optime docet D. *Ioh.* 1. *Epiſt.* 1. v. 7. Q[illegible] ſi in luce ambulemus, ſicut ipſe Chriſtus eſt in l[illegible] communionem habemus cum eo mutuam, &c. Si ig[illegible] velimus ipſi implantatos dici, neceſſum eſt, ut commu[illegible] nem cum eo habeamus. Communio autem talis no[illegible] liunde eſt, quam ex coadunitione, quæ fit, ſi animus [illegible] conjungatur cum aliqua re, ita ut ejus vividam in ſeſe [illegible] præſentet ſpeciem, cui adſimilari cupit: atque ſic po[illegible] etiam dici, quod veram ejus rei habeat cognitionem.

Cognitio enim talis nihil aliud eſt, quam congrue[illegible] mentis cum objecto, quæ vivide id exprimere ſempe[illegible] ubique poſſit, ſi velit. Si etenim rem non poſſit ex[illegible] mere aut in factum producere, cujus conceptum ſibi [illegible] tribuit, cognitionem atque communionem ejus nond[illegible] vere & vivide ſecum obtinet. Ideoque dicit *Ioh.* 1. Ep[illegible] v. 6. Si dixerimus, nos communionem habere cum D[illegible] & ambulamus in tenebris, mentimur, nec ſyncere agim[illegible] *Sic* & *cap.* 2. *v.* 4. *ait*: Qui dicit, Novi eum, & mand[illegible] ejus non ſervat, mendax eſt, & in eo non eſt Veri[illegible] Nemo enim aliquid vere cognoviſſe poteſt dici aut [illegible] veram cognitionem rei implantatus, niſi rem cognitam [illegible] vivida exprimat Specie: alias mendacii reum convin[illegible] ſcientem. Ita quoque ſi vis Chriſto vere implantari, e[illegible] ſpeciem exprimere facto teneris, alias manebit tibi hiſ[illegible] rica talis cognitio, quam juxta litteram externam co[illegible] peris, Verbum mortuum, nec habebis Chriſtum & e[illegible] ſermonem in te habitantem: Ceu *ipſe dicit Matt.* 7. v. 2[illegible] 1. *Ioh.* 2. 5. 6. & 7. Qui ſervat ſermonem ejus, Vere [illegible] hoc Charitas Dei adimpleta eſt: Per hoc ſcimus, nos [illegible] ipſo eſſe. Qui dicit, ſe in illo habitare, debet, prout i[illegible] ambulavit, & ipſe ambulare. Et vetus eſt hoc mandatu[illegible] quod habuimus a principio. Atque ita non tantum [illegible] eſt facilis. Politicam vitam omnem & ejus Doctrinam [illegible] nutum Chriſti & ſermonem ejus conformare; ſed eti[illegible] ex Mandato hoc ejus undique ſeveriſſimo habemus.

ap. IX. De Plenitudine & Perfectione Doctrinæ Politicæ.

1. *Num poteſt ita totius Politicæ conſtitutio, ex S. Scripturis plenè haberi?*

QVoad ea fundamenta, uti jam dictum eſt, omnino;
quum perfectio S. Scripturæ id ſatis demonſtret.
im nihil eſt in Verbo Dei neglectum, juxta funda-
ta interna, quod ad conſervationem vitæ hujus ne-
oriam & promotionem ſolidam æternæ faciat. Veluti
aul. id expreſſe atteſtatur *Actor.* 20. 27. dicens: Non
erfugi quidquam, quo minus vobis omne conſilium
annunciarem. Sic & *Pſal* 19. 8. Lex Domini perfecta
convertens animas: Teſtimonium Iehovæ fidele, ſa-
tiam præſtans parvulis. Item, 2. *Tim.* 3 *v.* 16. Vtilis
d docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad eru-
dum in Iuſtitia, ut perfectus ſit homo Dei, ad omne
um inſtructus. Item, 1. *Ioh.* 4. *v.* 6. Ex hoc cognoſci-
n Spiritum Veritatis & Spiritum erroris. *Pſal.* 119.
. Verbum tuum me Sapientem reddit; inde omnes
falſas odi. Ac Lucerna eſt pedibus meis & lumen
itis meis. Chriſtus ait, *Ioh.* 15. 15. Omnia quæ a Patre
audivi, nota feci vobis. Inde Canon & regula eſt o-
s divinæ veritatis. *Deut* 4. 2. & 12. 32. *Eſa.* 8. 20. &
m. 6. 3. *Gal.* 6. 16. Deus Lux eſt, ait Ioh. & tenebræ
ſunt in eo, 1. *Ioh.* 1. *v.* 5. Ideoque in tenebris am-
nt, qui luce hac in Verbo ſuo non utuntur. Ibid. Sic
ich. 6. 8. Dictum eſt tibi, o homo, quid ſit bonum, &
hova a te expetat, videlicet Verbum ſervare Dei, &
ere Charitatem, & humilem te præbere coram Deo
Sic nec ullibi ab eo deviandum eſt. Vnde *Deut.* 5. 32.
odite & facite, ait Moiſes, quæ præcepit Dominus
va vobis: Non declinabitis neque ad dextram, neq;
iſtram. Ibid. 12. v. 32. *Prov.* 30. 5. Sic etiam undique
hetæ in Bibliis & viri Iehovæ tam Reges, principes-
um conſiliariis ſuis, & univerſo ſenatu quam ſubdi-
vitæ actionibus cunctis reprehendunt, corriguntq;,
ſtoriæ varia producunt exempla vitiorum & virtu-
ut nuſpiam non ea ſint legenda per totam S. Scri-
m, quæ ad vitam piam in converſatione mortalium
nt, unde plenam colligere queas doctrinam Politi-
mo ſummus Politicorum & Sapientiſſimus Rex Sa-
n in *Prov. cap.* 8. Sophian ſuam Iehovæ ad omnes
ales & præſertim Chriſtianos aut potius vere rena-
producit ut alliciat, miro ad ſe quemvis clamore
lamatione, nec non invitatione ſupra modum blan-
ta.

2. *Quæ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

2. *Quænam vero eſt ea blanda ad ſeſe invitatio Sapientia Salomonica, & quomodo ea ſeſe habet?*

VOs, o viri præſtantes, inclamo, &c. Audite, inquinam præſtantia eloquar, &c. Intelligite, &c. Iuſti ſunt omnes ſermones oris mei, nihil eſt in eis contortum aut perverſum, illi omnes ſunt obvii prudenti, & recte iis qui conſequuntur ſcientiam: Accipite eruditionem meam, ac non pecuniam & ſcientiam potius quam aurum effoſſum lectiſſimum. Nam melior eſt ſapientia carbunculis, & omnia oblectamenta non poſſunt æquari ei. Ego ſum ſapientia, cohæreo prudentiæ, & ſcientiam ſummæ ſolertiæ præſentem habeo, Reverentiam Iehovæ, odium mali: faſtum & elationem, viamq; mali, deniq; os perverſitatibus deditum odi. Meum eſt conſilium, & quicquid eſt, mea eſt prudentia, meum robur,. Per me reges regnant, & dominatores decernunt juſtitiam. Per me principes gerunt principatum, & ingenui omnes judices terræ. Ego amantes mei amo, & ſtudioſe quærentes me inveniunt me. Divitiæ & honor penes me ſunt, ſubſtantia perdurans & juſtitia. Melior eſt fructus meus auro effoſſo, & quidem purgatiſſimo, & proventus meus argento lectiſſimo. Per iter juſtitiæ deduco, per medias ſemitas juris, efficiendo ut poſſideant, amantes mei id quod eſt, deniq; theſauros eorum impleo. I hova poſſidebat me principio viæ ſuæ, ante opera ſua, ante ullum tempus. Ante ſeculum inuncta fui, ante principium ante primordia terræ. Quum nullæ eſſent abyſſi, edita eram, quum nulli eſſent fontes graves aquis. Quum nondum factum eſſet ut montes demerſi incumberent terræ, ante colles edita eram. Adhuc non fecerat terram, aut rura: imo principium, pulveres orbis habitabilis. Quum aptaret cœlos, ibi eram, quum ſtatueret ambitum in ſuperficie abyſſi, Quum fortificaret ſuperiores nubes ſuperne, quum roboraret fontes abyſſi, Quum imponeret mari ſtatutum ſuum, & aquis, ne transgrediantur præſtitutum oris ipſius; quum ſtatueret fundamenta terræ. Cum itaq; ſim apud eum, educans, & ſim deliciæ quotidianæ lætificans coram eo omni tempore lætificans in orbe habitabili terram ejus atque delitiis meis filios hominum: Nunc igitur filii auſcultate mihi: beati enim ſunt qui vias meas obſervant. Audire eruditionem & ſapite, & ne vos abſtrahite. Beatus homo qui auſcultat mihi, ſedulo inſiſtendo foribus meis quotidie, obſervando poſtes oſtiorum meorum. Nam qui conſequitur me, conſequitur vitam, ut provehit

ben

ꝛevolentia a Iehova. At qui peccat in me, vim fa- „
animæ ſuæ : omnes oſores mei amant mortem. „
nſignis & pluſquam illuſtris iſte locus eſt, atq; ex-
cita ipſius Sapientiæ divinæ invitatio, qua omnes ad
ccerſit, quam merito meminiſſe cotidie oportet, qui
e prudentiæ in Politicis ſunt ſtudioſi. Cui cor ſapit,
dem *Salom*. c. 10. 8. *Proverb*. is admittit præcepta;
vero labra deſipiunt, vapulabit. Qui bona fide
itur, tuto graditur: Qui vero perverſe ſe gerit, de-
endetur, &c. Ideoque hoc unice agendum, ut ſa-
huc adferas intellectum, non eum, qui omnia in
gnam abripiat interpretationem. Sapientia hæc &
bum Dei cuncta tibi ſuggerit, quæ ad Politicum
nt inſtitutum in omnibus, ſi ſcopum eius rite at-
as.

*Num igitur nuſpiam in Politicis a Verbo Dei de-
viandum eſt?*

pientia hominis, extra S. Scripturam, ſtultitia & va-
itas merito dicitur, quum non ad vitam, ſed mor-
ducat, ſi reſpicias metam ejus. Omnis enim Sapien-
cognitio & eruditio, quam homo extra Verbum Dei
ne ejus ductu ſibi acquirit, non ad Deum, ſed ad mun-
ducit, nec ex Deo, ceu vero Sapientiæ fonte manat;
lios ſibi fodit fontes in hominis cœca ratione, Spi-
mundi, & creaturis extra Deum. Me fontem, ait Ieho-
ivum derelinquunt, & fodiunt ſibi hinc inde ciſter-
&c. *Ier*. 2. 13. Perverſæ imaginationes longe abſunt
o. *Sap*. 1. 3. Sic ex gentili illa Philoſophia, quam
o ſic venditant, quid boni inde exurgat, niſi perpe-
anxietatum & diſputationum in ſcrutiniis dubiis la-
æ? Proinde dicit *Salom. Sap*. 9. 6. Etiamſi quis perfe-
ſit (in Sapientia vana) inter filios hominum, nihili
u æſtimandus eſt, ſi ſit ſine illa Sapientia, quæ venit
eo, *Item*, *v*. 14. & 15. Mortalium cogitationes in-
e & fallaces ſunt, &c. *Pſal*. 49. *v*. 14. 15. Hæc ipſo-
via (qua quiſque ſemetipſum in ſuo proprio quæ-
ommodo & prudentia ſemper) mera ſtultitia eſt: Ia-
in inferno velut oves, & ipſorum gloriatio perit.
. Ideoq; ſequuntur parentes ſuos, & nunquam ad
m perveniunt. *Bar*. 3. *v*. 11. 12. 13. Qui fit Iſrael,
inter eos computaris, qui deſcendunt in infernum?
Hæc ſcil. cauſa eſt, quod dereliquiſti fontem Sa-
iæ: Si permanſiſſes in viis Domini, perpetuo in
habitaſſes. Sic & *v*. 27. & 28. talia habet & ſimi-
c.

*um vero nihil in Politicis ſic deſideratur, quod ad ejus
conſtitutionem hoc tempore faciat?*

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

QVod ad fundamenta interna attinet nihil deſidera aliud debet aut poteſt: At quoad externos mores ho minum, quum tanta ſit diſſimilitudo gentium & tam fe vens undique libertatis carnalis ſtudium omnium, ut ub que homines ſemper in vitiis & criminibus ſuis luxurie inde cujusvis conſtitutio Reipubl. interne quid partic larius in mediis diſciplinarum adornandis requirit. Itaq diſtinguendum eſt heic inter actiones hominum, & co ſtitutiones mediorum externorum. Actiones imperantiu & ſubditorum non ex alio fundamento, quam amore v ro eliciendæ ſunt nec edendæ, ſi ſaltem pietate niti ve lint. Conſtitutiones verò mediorum externorum pro ra tione hominum & temporum circumſtantias alias in diſc plina melius obtinenda admittunt. Tum etiam in Verb Dei non omnium artificum inſtrumenta & modi qui conficiendi in qualibet arte determinantur, quum hæ ex induſtria artificis & ejus labore dependeant, ac eju ingrediantur manuductionem, quam experientia ipſi di ctitat cotidiana. Sic quilibet artifex ſui artificii inſtru menta, & modum in iis ſe exercendi, ac inde artificiu conficiendi ſuum, non ex S. Scriptura petit; ſed id pr ratione ſubjecti, loci, temporis, &c. ſibi comparat, inq; re gulas ſuæ artis deponit, ac in eo ſe exercet, ut *ſup. c. 7. q. 2* id explicatum eſt quodammodo. At ſi ſcopum eum inten dat, qui malus ſit, & Dei gloriæ adverſus, aut fundamen tum internum Dei relinquat, regni Chriſti filius aut me brum amplius eſſe nequit, quum Deum repudiet ſecum Sic quoq; Iſraelitæ repudiabant Iehovam, quum ab ipſ us Reipub. inſtitutione recederent, & fundamentum aliu in externis quærerent, ceu ipſe Iehova *ait* 1. *Sam.* 8. 8. & 12. 12. Tam facile in his peccatur quidem; ſed ſi me diorum uſus in externis particularia plura exigat, nec pie tati & dilectioni proximi repugnent, ab aliis quoque ta lia peti, & modis applicari ſuis poſſunt, ut inferius mo pluribus patebit.

Cap. X. De Adminiculatione aliorum in Politica Doctrina, quomodo & quouſq admittenda.

1. *Anne igitur præter S. Scripturam aut Verbum Dei alii quoque admittendi ſunt auctores Politici?*

QVi veri & pii ſunt doctores Politici ab hac inſtitu tione non quidem ſunt excludendi, ſed ita tamen, ea doceant & inculcent ſuis præceptis, quæ nihil a Sacr Scriptura dicant aut ponant alienum. Superius enim ho ex Verbo Dei monuimus, quod ea ſint admittenda, ubiq; quæ cum Verbo Dei conſentiant. Quippe huic quæ pro pior

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ora ſunt, eadem quoq; veriora manent. Quæ autem
parum ab hac via recedunt, ſtatim falſa inferunt axio-
ta, etiam Chriſtianiſmum non amplius ſapiunt. Quam-
plurimi ſint, qui de Politica conſtitutione integra
ſcripſerint ſuperiori tempore ſyſtemata; tamen maxi-
cautio eſt adhibenda in talium lectione & cognitio-
ne temere ex inconſulto in Ethniciſmum a pietate
a deviemus aut prolabamur, quod ubiq; S. Scriptura
alo nobis inculcat. Et quur non potius ab ipſo Au-
e vitæ & animæ noſtræ ea petamus, quæ nobis in
trinis proſint & viam veræ vitæ ac ſalutis monſtrent,
m ab iis, quos in tenebris ambulaſſe ſuis ſatis liqui-
conſtat? An non etiam omnis homo mendax toties in
a Scriptura proclamatur, ſi vel minimum a præce-
Iehovæ aberret? Quis rectius nos ducat, quam qui
entiam æternam Patris ſui cœleſtis ex ſinu ejus no-
adduxit & revelavit? *Ioh.* 14. Novimus enim certi,
d ſola Veritas Iehovæ in æternum duret *Pſal.* 119.
propter optimo ille nobis præivit labore ſuo qui
mphum Biblicum in talibus diſciplinis egregie
ignavit, quum abſq; Verbo Dei nemo vere Sapiens,
us, aut erudite prudens dici queat. Si quid ſolidi in
rina tali quæras, ad Verbum Dei in veritatis ſancto a-
e, ut te recipias undique, neceſſe eſt.

An vero non quid doctrinæ Politicæ aut alii adjiciendum eſt, quod non expreſſe in Verbo Dei contineatur?

Chriſtus fundamentum ſolidum ſemper maneat, &
nnia ex vera vividaq; Charitate & amore, regulæ aut
æ indiſruptæ loco profluant, ut ædificatio juſta in
ibus rectius obſervetur, pro honeſtatis & ſalutis
næ ratione facile quid adjici poterit ſalubritatis,
commodo ſit tempori, & diſciplinæ neceſſariæ in-
r. *Charitas* enim ædificat, *ait* D. *Paulus* 1. *Cor.* 8.
Cor. 14. 12. Omnia ad ædificationem fiant. Item, ad
4. *v.* 4. 8. & 9. De cætero fratres, quæcunque ſunt
quæcunq; pudica: quæcunq; juſta: quæcunque
: quæcunq; amabilia: quæcunq; bonæ famæ: Si
irtus: Si qua laus diſciplinæ, hæc cogitate, &c. hæc
&c. Vbi expreſſe D. Paul. eam libertatem ſuis di-
is concedit, ut ea facile poſſint auctione grata ex-
quæ ad diſciplinam faciant, ſi tales reſpiciantur ſi-
conditiones, quas ibi adjecit. Vti etiam ipſe
us *id docet Matt.* 23. *v.* 3. quando non improbat ea,
x Moſis Cathedra ab ipſis Phariſæis & Scribis ſive
ibus pro informatione mortalium docentur: Sed
n eorum præcipit obſervantiam, modo non imi-
eorum facta, quum aliud docerent, aliisq; præſcri-
, aliam vero in communi vita praxin oſtentarent,

dum humeris aliorum ſatis onerofa talia imponebant quæ ipſi ne quidem minimo digitulo tangere ſtudeban niſi quoad exterius ſplendorem pro auctione auctoritat præaltæ ipſis adjiceret: ceu hodie id paſſim quoque i uſu creberrimo eſt, ubi tanta carnalitatis procax ſecurit in petulantia viget & fervet. Memorabilia ſunt verb Chriſti, & æterna applicatione noſtratibus & nobis di gniſſima: In cathedra Moſis ſedent Scribæ & Phariſæi Proinde omnia, quæ dixerunt vobis, ut obſervetis, obſer vate & facite: Sed ſecundum opera eorum ne facite. NB Dicunt enim & non faciunt. Ligant enim onera gravi difficiliaq; portatu, & imponunt humeris hominum digi to autem ſuo nolunt attingere. Omnia vero opera ſua fa ciunt ut ſpectentur ab hominibus, &c. Si impoſitione tales, quæ ex officio publico Moſis proficiſcebantur a iis, qui tamen intus pleni ambitionis, avaritiæ, rapinæ & intemperantiæ erant, ædificationis & concordiæ public cauſa ſervandæ tunc fuerunt, ad juſſum Chriſti, quur no etiam ob honeſtatem externam in diſciplina publica ret nendam Magiſtratus boni & Politici Conſultores pii, pr nata rerum, morum, diſſolutæ vitæ, proterviæq; coercen dæ occaſione, moderamina juſta vitiis & coercitiones jusmodi mortalium adjiciant in doctrina Politica & reg minis arte?

An non id cotidie in adſiduo uſu haberi cernimus nauclero quovis? Scopum enim curſus ſui dum quider obſervare tenetur, interim tamen tempeſtate de ſubit exorta, ne pereat in mediis undis, miris modis ſæpius fl flectere iter & retinacula cum velis dirigere cogitur, abſorbitionem fluctuum, ſcopulos & vertices, vertigine ventorum aquarumque & vadoſa loca cautiſſime evita queat, ac tandem metam navigationis aſſequatur. Sæpi tamen interim dum in labore eſt, Iehovam in corde ſp rat, & in pietatis exercitio firmo omnia prudenter di git. Proinde etiam D. *Paul*. 1. *Cor*. 10. *v*. 31. cotidiano v ctui idem applicans, undiq; gloriam Dei præſuppoſita loco regulæ vult, dicens: Sive igitur editis ſive bibiti ſive quid facitis, omnia ad gloriam Dei facite. Sed gl ria hæc in Charitate conſiſtit. Nam Charitas ex Deo e *ait* 1. *Ioh*. 4. *v*. 7. Quisquis diligit, ex Deo natus eſt, & n vit Deum. Imo *v*. 16. Deus eſt Charitas: & qui manet Charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Inde, qui dilig fratrem ſuum, in luce manet, & offendiculum non eſt eo. 1. *Ioh*. 2. 10. Ex hoc fonte promanare debent omni alias fixum & firmum permanet Chriſti Effatum *Matt*. 20. Niſi abundaverit veſtra Iuſtitia plusquam illa Scrib rum & Phariſæorum, nequaquam ingredietis regnu cœlorum. Quare multo minus temere nos ethniciſn immergere & fœtide commaculare debemus, quum f

ci

ile faſcinent talia animos confirmatos, multo magis teeros: ubi David Rex id ſuis exprobrat Iudæis *Pſal.* 106. 5. Commiſcebant ſe cum gentibus, & diſcebant opera ve mores earum.

ap. XI. De Auctorum diſtinctione & ſelectione in Politicis.

Quinam autem habentur Auctores Politici inter mortales potiores nominis?

N duplici aut potius triplici ſunt tales differentia. Aut enim, alii uſu, aut ſcriptis, aut uſu & ſcriptis ſimul in ctrina Politica prævalebant. Nam principio, quum artria principum pro legibus eſſent ut ait Iuſtinus, propriã peculiarem ſibi eam habuerunt, quum non tam præces in formam artis redactis, quam ipſis rebus gerendis preſſerunt, qualis fuit extra Eccleſiam S. Nimrodus, nus, &c. apud Græcos Pericles Epaminundas, Solon, crates, Licurgus, &c. apud Romanos Numa Pompili Fabius Maximus, Catones, Scipiones, Lœlius, &c. In cleſia Ioſeph *Pſal.* 105. *v.* 21. & 22. Daniel & alii plu. Qui vero uſum cum ſcriptis edebant, erat Moyſes, vid, Salomon, Nehemias, Eſdras, &c. in Eccleſia. Inter iptores vero communiter juxta excellentem gradum, mam omnibus præripuit Plato, qui ob divinam finlaris doctrinæ intentionem, ingeniique vim ſacration merito divinus ab antiquitate celebratus fuit. Veluti deam Reipubl. triplici, imo & quadruplici modo, præ ctis Ethnicis, perfectiorem concipere auſus fuit, quaſi e in multis imitator Chriſtianiſmi ſyncerus fuiſſet. Etm tanti (quod admiratione ſumma dignum eſt) amo & Charitatis fundamenta ubique ponit, ut nihil niſi orem ſcire aut noviſſe & practicari in cunctis vitæ rtalis actionibus & politia ſua velit. Vnde apparet, & quoque ejus ſcripta ſacratiora teſtantur, longe aliud d divinoris conſtitutionis illum ſapuiſſe, quam pror malitiam hominum, (quum exemplum Socratis inie ob veritatis divinæ ſtudium indefeſſum è medio ati, ipſi ante oculos vigeret) depromere apertius auſus Etenim educatus in Schola ſilentiaria Myſteriorum erioris Philoſophiæ Ægyptiorum, in qua Abrahami, bi Ioſephi & Triſmegiſti inter ſecreta maxime floreſophiæ, longe diviniora & ſubliniora præ cunctis ſabat.

ed perverſitas mortalium & Idololatria nequitioſa hicorum ex diaboli inſtinctu non poterat lucis claris perferre ſplendorem. Ideoque fruſtra, eum in I- purioris intelligentiæ ſuis Stagirenſis ille Ariſtor. loſophia ſua terminali tam atrociter paſſim ex invi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

dia oppugnat. Ideæ enim mentis divinæ, de quibus to
agit Plato divinus longe aliud quid intendunt, quam S
girenſis ille ſua animali id potuit aſſequi locutione, q
rectius hodie Chymici noſtri & Magiæ Sacræ cultor
nec non veræ Philoſophiæ ſtudioſi exprimere noſcu
Rempubl. autem exactiorem quum juxta normam ar
ris divini in mortalium cœtu expeteret, eam quoque
quot perfectionum gradibus adornare voluit, ut clem
tius & verius judicium *Heiderus in Polit. ſua doct.* de
verſa conſtitutione talium Rerumpubl. ferat, quam
mentari illi philoſophiæ addicti ſolent, qui ne quid
corticem rerum lambere noſcunt in aſtrali eruditi
ſua. Moris enim (ait Heid.) eſt in omnibus diſciplini
Ideæ quædam, & perfectæ rerum formæ, ſpecies, eff
es, imagines & exemplaria, quæ non reperiuntur in re
ſingularibus, ſed in pluribus diſperſæ ſunt, & quaſi
cerptæ, colligantur in animis artificum, & ita con
ctim deſcribantur, &c. Sed tantum de Platone div
hac vice. Hunc ſecuti ſunt Xenophon, Æſchines, velu
Laertius meminit, quod Ariſtoteles aliquot Polit
conſcripſerit libros. Quos ſecuti ſunt plures. Inter L
nos primus ferme fuit Cicero; qui expreſſe de Rep
ſcripſit cujus fragmenta ſaltem ſuperſunt; Veſtigia q
que ejus redolent Iul. Cæſaris commentaria, quos
non pauci exceperunt, quos inter præcipui ſunt Plu
chus, Seneca, Valerius Maximus, Tacitus, &c. In propi
bus autem ſeculis maximus ſe exeruit numerus tal
ſcriptorum, qui potius nominis claritatem quam rei
eximiæ veritatem ſequi, exceptis paucis, ambireque
ſunt. Inter quos ſunt tranſlatores, & interpretes, i
commentatores & gloſſatores dogmatici ac Quæſtio
varii. Nec tamen omnes plene quid conceperunt;
multi ſaltem partem ſibi abſcindere ex tam diffuſa
teria geſtierunt, prout gloriæ & commodi ſui
quemque ducere poſſet. Inter tranſlatores non ultim
ſibi vendicant locum, Argyropylus, Perconius, Turne
Lambinus, &c. velut & uberiorem interpretationem
vendicarunt, Donatus Acciacolus, Leon. Aretinus, T
mas Aquinas, Petrus Victorius, Sepulveda; Monte
nus, Camerarius, Zvvingerus, Giphanius, Caſus, &c. I
ſcriptores autem, qui plenam Politices materiam pe
ctare ſtuduerunt præcipui habentur, Franciſcus Pat
us, Io. Bodinus, Patr. Gregorius Tholoſanus, Thomas
rus, Lamb. Danæus, Iacob. Semancas Epiſ. Pacenſis, H
Kirchnerus, Theoph. Golius, Barth Keckermannus,
huſius, Otto Caſmannus, Philip. Hoenonius, El. Setz
& qui ejus veſtigia ſequitur Arniſæus, Schonborn
Chriſtoph. Beſoldus, Wolfg. Heiderus, Michael Pi
tus, Iacob. Bonnitius, Clemens Timplerus, Ioh. Cr

rius, Carolus Scribanus, Iohan. Roterus, Ioh. Gerhardus, Reinhard. Koningius, Ioachim, &c. Inter omnes tamen abſolutiſſimum opus conſcripſit Adamus Conzius, quod variis illuſtravit Stephanus, Henricus Volſtemius, Ioh. Avenarius, Iacob. Middendorpi, exemplis hiſtoricis. Sunt etiam præterea, qui de Politicis materiis particularia conſcripſerint opera, in vario genere, ceu ſunt tractatus de officio magiſtratus & Principis educatione, informatione, & doctrina, Eraſmi Roterodami, Conrad. Heresbachii, Hieronymi, Oſory, Vincentii Caſtellani, Iuſti Lipſii, Machiavelli, Marci Antonii, Naltæ, Fr. Patricii, Sebaſt. Foxii, Ioh. Ioviani Pontani, Franc. Petrarchæ, Phil. Beroaldi, Raphel, Volaterani, Iacob. Wimphelingii, Ioh. Sturmii, Celii Zechii, &c. De Iure eorum publico & Majeſtatico, c Territoriali, Matthiæ Stephani, Henrici Boceri, Andreæ Kinchii, Richardi Dieteri, Thomæ Michaelis, Ioh. Nordermanni, Tob. Paurmei, Dan. Ottonis, Dom. Arumęi, ixtini, Andr. Petr. Wolfrunii, Eriſidelii, Eberh. Wehii, ranc. Roſelli, Chr. Mingii, &c. De urbibus, Iohan. Botei, Matthei Dreſſeri, quem imitatus eſt Petr. Bretius, Abr. uarii, &c. De Aulis & aulicis, Hippolit. de collibus, Balth. Caſtalionis, Henr. Petræi, Wilh. Inſulani, Eberh. a Weie, qui ſe Durum de Paſcalo tum vocabat. De Tyrannis tephani Iunii, &c. de Fœderibus: Waremundi ab Ereaergii, Sap. Gentilis, Dom. Arumæi, Gryphiandri, Remiii Feſchii, &c. de formis Rerump. & ſtatu earum Phil. oh. Treutleri, Ioh. Iacob. Vintheri, Henr. Bruningii, &c. e Iure ſubditorum, Anonymi, Ioh. Henſleri, &c. De Lege egia, & Capitulationibus, Thomæ Lanſii, Bernh. Renecp, &c. De pace & bello Beſoldi, Hug. Grotii, Henr. Boeri, Pet. Syringii, Iohan. Henſleri, Albert. Gentilis, Eliæ croderi, &c. De Comitiis Dom. Arumæi, Bernhardi Berami, &c. De nobilitate, Ioſ. Noldeni, Petr. Fritrii, Siniıldi Vbaldi, &c. De conſiliis, Conſiliariis, & Aſſeſſoris, Frid. Furii, Hippol. de Collibus, Georg. Windheri, aſp. Panſæ, &c. De peregrinatione, D. Loyſii, &c. De gationibus, Franc. le Vayr, Octav. Magii, Scio. Gentil. erman. Kirchneri, &c. Sic & de variis materiis diſputat. ngeſſerunt: Alii Quæſtiones varias conſarcinant, ut ephan. Iun. Avenar. Velſten. Machiav. Bozius Clapmas. Melch. Iun. Ioh. Gethard. &c. Alii Aphoriſmos & bſervationes colligunt Politicos ſine ordine; quod fa- inſigni labore D. Chockier, Franciſc. Guicciardinus eorg. Richterus, Iohan. Balencius, Michael. Piccartus t. Reifenbergerus, &c. Denique ſunt etiam varii auores, qui peculiariter ſingulis Rebuspl. Regnis & Impes ſuam propriam applicationem conſcripſerunt, velut han. Roſinus de Rep. Rom. & D. Petr. Scriv. nuper auores minores edidit ejus, Petrus Bembus de Republ. Ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

net. Caſpar. Contarenus, Iohan. Cottovicus, &c. quoru
comparationem explicavit Guerinus Piſo Soacius; D
Republ. Helvet. Ioſias Simlerus, &c. De Regn. Gall. Bo
din. & Ioh. Latius, De Polonia Mart. Cramerus. De Angl
varii inter quos Thomas Smitius compendium edidit; D
Imperio Turcico Lonicerus, Levendavius, Nicolaus H
niger, Salomon Svveiggerus, &c. De Scotia, Iohan. Leſl
ſus, de Moſcovia L. Bar. Herberſteinius, & M. Boxhorniu
&c. De Imperio autem Rom. Germ. plurimi egerunt, u
Ioach. Chitenius, Schonborn, Ottonius, Koningius, Ar
mæus, Reinkingius & alii, qui pro dignitate ejus quoq
ſplendidiſſime plurima conceperunt, ut impoſſibile
paucis talia comprehendere, & omnes enumerare auct
res; quum eorum numerus cotidie creſcat.

2. *Quum tot ſint varii auctores Politici qua methodo ſ*
conceperunt ſcripta & quo ordine ſunt cognoſcendi?

NImis ampla eſt hæc quæſtio, & plurima contine
quæ alibi rectius explicantur, quum acre exig
judicium mentis. De methodo ſaltem hoc verum e
quod quiſque prope ſui ſequatur conceptum & diſpo
tionem ingenii; licet in eo quam plurimi conveniat
quod ex finis natura de mediis ſit diſpiciendum; at
men in fine non omnes conſentirent proprie ſic loque
do. Vero, quod interim ad cognitionem Doctrinæ Poli
ces attinet, verum eſt, quod ſelectio quædam inter t
auctores ſit habenda, quum nonnulli propius ad ſcopu
veritatis colliment, qui Doctrinam hanc nonnihil arcti
S. Scripturæ adſtringunt, dum Methodum quoq; co
modam non averſantur. Accurate tamen (*ait Beſol. l.* 1. *p*
c. 1. *n.* 47.) diſcernendum eſſe autumo, inter Methodu
Vniverſalem, qua tota diſciplina diſponitur, & inter p
ticularem, qua partes diſciplinæ ordinantur, & in quib
poteſt eſſe Syntheticus ordo: etiamſi diſciplinæ ſyſte
in ſe totum, ſuo principio ac fine, non niſi analytice
ſponatur. Quum igitur ipſa natura intentionis mo
ſtret finem, ob quem quid ſuſcipiamus, mediorum qu
ratio facilius inde haberi poterit, ut totius & maxime
Philebo id Di. Plato circa finem, libri inculcat.

3. *Quinam autem ſunt illi auctores Politici, qui proxim*
ad S. Script. accedent?

PRout quiſque Spiritus aſtralis genio ducitur, ita q
que rem cum appetitu apprehendere aut concipe
judiciumq; carnale de eadem ferre ſolet. At qui Spiri
Iehovæ vivere & Chriſto ſe dedere in humilitate re
rectius noſcunt, nil potius in precio habebunt, quam V
bum Iehovæ, & hinc ipſi facile cenſere poterunt
ctores; quum nemo ſit, qui non ſuis inhæreat errator
aſſ

ffectibus. Attamen ſi ad priſcos reſpiciamus Sapientes,
lato eſt unicus, qui palmam in divinioribus, præripit re-
iquis; In præſenti autem tempore inter omnes ſunt hoc
nodo præcipuæ æſtimationis, Chriſtophori Beſoldi, &
Clementis Timpleri Politica. Item, Caroli Scribanii Po-
tico-Chriſtianus, Politicorum lib. 10. Contzenii, Danæi-
ue Polit. Chriſtiana, Heideri. Petri Cunæi, nec non Alt-
uſii. Sed quum adhuc propius cum Sacra Scriptura fa-
at Iohan. Henric. Alſtedius in Politica ſua ſacra, prædi-
i omnes ad ejus tenorem referri poſſunt, velut eximia
us intentio ex utraque præfatione apparet, cujus ſermo
tte admodum memorabilis eſt, & bene notandus bonis
nnibus Politicæ ſtudioſis venit.

4. *Quænam talia ſunt Verba Alſtedii notatione tali digna?*

N præfatione 1. Triumphi Biblici Mentem ſuam ita
paucis explicat: Duo mihi propoſui hoc in opere: u-
m, ut animum meum exuerem opinionibus Philoſo-
icis, quæ non poſſunt non adhæreſcere iis, qui vulga-
im Philoſophorum ſcripta, ſepoſitis Scripturis Sacris, e-
lvunt, eaq; ſibi proponunt canonum loco, &c. Satis
ibi fuerit, ſi hoc aſſecutus fuero, ut Præceptores diſci-
li tandem NB. aliquando intelligant, a Bibliis Sacris
e incipiendum, inque illis deſinendum, &c. In præf. 2.
g. penult. Ita enim fit, ut juventus ſibi reddat familia-
n hunc ſacratiſſimum codicem (Bibliorum) & con-
gat pietatem cum eruditione, & ab his certiſſimis ini-
s adſurgat ad apicem Philoſophiæ ſobriæ & ſolidæ,
. Videlicet Veræ, non fucatæ in terminis vanis lu-
tis. Paucis his ſane ingentem pudorem incutit omni-
s, qui tam diu in ethnicis potius hærere ſtuduerunt
ebris, quam in medio die ſolem lucidum adſpicere
riſtianitatis: An non enim potius nobis competit, ut
διδακτοι ſimus, quam vani umbrarum & erronearum o-
ionum Sectatores? Chriſtiani diſcant, quæ Chriſti
cipulos decent. An non quoque timor Domini initium
ientiæ? Vnde vero iſte vere hauritur? An Spiritus
riſti informari poſſit, a Spiritu mundi? Quur itaque
o ſtulti & cœci hunc anteponimus perverſe Spiritui
ovæ, ut ille potius nobis ductorem & ducem ad Sa-
ntiam veram agat? An non mera eſt inverſio? Quo-
do cœcus ducat cœcum; nonne ambo in foveam
dent? Spiritus ethnicismi num addat lucem Spiritui
ovæ? Quænam hæc perverſitas! Ideo recte dicit
edius, cui ob hoc verbum ingentes habere ſoleo gra-
quod ex certiſſimis Sacræ Scripturæ initiis ad ve-
Sapientiam perveniatur, & a Bibliis Sacris ſit incipi-
um, inq; illis deſinendum; quod Iehova ter Sanctus

incunctis confirmet hominum cordibus, Amen. Qui oculos habet ad videndum, videat.

Cap. XII. De Natura vera Politices.

Quid ſit & quæ ejus diviſio ac partes in mediis conſtituendis,

1. Politica igitur vera quid eſt?

EST Prudentia, ſive doctrina civilis Prudentiæ, ex „ radiis divinæ Sapientiæ profluens, quæ monſtrat „ & docet quomodo recte, pro firma & felici ſocietatis „ humanæ conſervatione, in pietate ac vero timore „ Dei, Reſpublica ſive Politia conſtituenda & admini- „ ſtranda ſit. „

2. Quid heic conſiderandum?

DEfinitum & Definitio.

3. Quid in definito?

DVo, Nominis derivatio, & ejus ſignificatio. Sed quum de derivatione ſuperius in *Præfat. q. 1. 2. & 3. partim, & lib. ſu. c. 1. q. 1.* actum ſit, non opus eſt, ut heic talia repetantur.

4. Quid in ſignificatione obſervandum?

QVod Politicæ vox γενικῶς ἢ εἰδικῶς, generatim aut ſpeciatim accipiatur. In genere apud Philoſophos præſertim Platonem, præ cunctis Græcis & profanis alias longe ſaniori Veritatis modo philoſophantem, propter excellentiam ſuam, qua omnibus diſciplinis præeſt & manutentionem illis exhibet, vocatur πολιτικὴ πασῶν ἐπιστατικὴ omnium diſciplinarum conſtitutiva, atque ita ſumitur pro toto ambitu diſciplinarum, quæ praxin intendunt certis regulis, ex natura quaſi natis. Vnde & eidem Platoni in dialogo Politico eſt ἐπιστήμη quæ actiones omnes hominis rite gubernet: ac in lib. de Amore Scientiæ, juxta quam bene inhabitentur civitates, quæ cauſa eſt, quod & Civilis Scientia, imo & Sapientia dicitur. Sed εἰδικῶς rite uſurpatur, pro ea doctrina, quæ homini prudentiam eam communicat duplicem, ut non tantum alios informare poſſit quomodo optimus ſocietatis communis ſtatus ſive Reſpublica ſit inſtituenda & coordinanda; Sed etiam Republ. jam facta & conſtituta in gubernatione, amplificatione & conſervatione adminiſtranda & ab omni vi legitime protegenda ſit, &c. ut ita multitudo univerſa populi & cohabitatio mutua rite foveri queat, & eidem gradus perfectionis alicujus, quibus ex privatis publici fiant, addantur.

5. Quid

5. *Quid vero in Definitione conſiderandum ?*

idem duo: Ejus videlicet conſtitutio naturæ, & reſo-tio ejuſdem in contentis ſuis.

6. *Quid in Definitionis conſtitutione notandum ?*

ea ſtatim primo intuitu occurrit Genus doctrinæ exa-inandum, quum in eo tam mire varient Auctores, ut ſcientiam, alii artem, alii cum Cicerone rationem modum gubernandi Rempubl. alii diſciplinam Pra-am, alii doctrinam & habitum tantum, alii Prudentiæ m vocitent. In quorum tamen numero, ad definiti us naturam quam proxime accedunt, qui ejus pro-m eſſe in Prudentia, aut doctrina prudentiæ, quum publica nulla dari abſque ejus adſiſtentia queat, ex-unt; licet etiam artis vocabulum in Syſtematis ta-bſtitutione, quo proprie ars refertur, non inique heic rari queat.

. *In Reſolutione autem definitionis quid examinandum eſt ?*

Vo, videlicet Cauſæ & Effectus,

Cauſæ quænam ſunt ?

duplici quum ſint differentia, ita quoq; ordo earum ſervandus erit.

9. *Quomodo igitur diſtinguuntur ?*

Externas & Internas. Externæ dicuntur Efficiens & nis. Internæ, Materia & Forma.

10. *Quæ eſt cauſa Efficiens ?*

A nimirum, quæ primariam originem aperuit, ut in-de effectus ille, quem Civitas exhibet, exurgere & na-otuerit. Quum igitur Deus ipſe auctor ſit humani ris, abſolute merito ipſi originis ejus primas adſcri-s, quod ex nutu ipſius principaliter hæc depende-ecundus vero partes mutuus conſenſus mortalium in ia prudenter conſtituenda juxta uſum publicum & munem ſibi vendicat, qui in his radiis divinæ ſapien-accommodat in omni diſpoſitione ſua, ſi legitime edere velit. Sicuti in Patriarchis Noacho, Abrahamo oſe iſtud videre eſt, quanta cura ubiq; nutum & di-en Spiritus Sancti obſervare ubivis in publicis ſuis erint, &c.

Finis quis eſt ?

terum ſe duplicem heic nobis offert, ut alius ſit In-nus, & alius Externus, ſive, quod rectius dicitur a-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

lius Subordinatus aut propinquus, & alius Vltimus ſive remotus aut ultimatus.

12. *Quis eſt finis interne ſubordinatus?*

EſtRespublica, quæ cum forma eatenus incidit, quatenus videlicet ei Inſtrumenti loco eſt, aut eidem Inſtrumentum exhibet, per quod bonus gubernandi modus in populo aut multitudine hominum poſſit obtineri, & civibus introduci, quum Reſpubl. ſit illud Medium, ut per hoc Civitas in bona cohabitatione queat conſervari, & firma ac durabilis adminiſtratio illi imponi. Vnde etiam quaſi animæ ſpiraculo adſimilatur rectius, per quod bona gubernatio ſuas exerat vires & virtutes per totum corpus politicum.

13. *Quis eſt finis externus ſive remotus?*

Is iterum vel primarius eſt, vel ſecundarius,

14. *Quis finis Primarius?*

QVem merito etiam Vltimatum dicunt, quum ille ſubordinationes rerum omnes ita recipiat, ut in eo terminum ſui illis figat, utpote propter quem omnia, quæ ſuſcipiuntur in actionibus & diſpoſitionibus cunctis, fiunt, & propterea Bonum Politicum, ſive felicitas ejus pia a nonnullis vocatur, quum alii vitam in honeſtate tranquillam, propter publicum pietatis & virtutum ex ea dependentium exercitium, appellant. Alias etiam pia & felix Conſervatio Civitatis haud incongrue poteſt dici, quæ comites adſiſtentes immediate ſecum ducit, Pacem internam, Verum Iehovæ timorem & cultum, dilectionem proximorum, animorumq; tranquillitatem, ac honorem publicum in ſtatu Politico. Quia abſque his requiſitis honeſta & Maxime Chriſtiana vita, ne quidem fingi aut excogitari valebit.

15. *Quis eſt finis Secundarius?*

EſtbonorumEorum, quæ ad vitæ externæ ſuſtentationem, ac corporis victum & amictum faciunt, & ipſa neceſſitas ſuſtentationis in Civili Societate requirit, procuratio & affluentia, ut ita in promptu ſit ad manus, quodcunque totius Civitatis ſuſtentaculum ſibi poſcit, quum alias nequiret durationem ullam ſuis exhibere civibus & gubernantibus. Vnde Prudentes Politici ſemper loci qualitatem bene conſiderare prius ſoleant, quam Reipubl. fundationem ſuſcipiant. Dicitur autem Secundarius, non propterea, quod citra corruptionem Civitatis abeſſe a Politia queat: ut alii inſcite putant: Sed quod cura carnis, tanquam inferius & ignobilius quid, non potior haberi debeat, præ animæ cultura & ipſa honeſtate in pietate radicata.

16. *Quis*

16. *Quas dicit definitionis cauſas internas?*

VT ex q. 9. patet, Materiam ſive objectum, quod alii etiam ſubjectum ex quo dicere ſolent, & Formam, æ medium ſive modum conſtitutivum eſſentiæ ſuæ in litico regimine largitur.

17. *Quanam igitur eſt Materia ex qua, ſive objectum Politicæ?*

St populus, ſive multitudo hominum cohabitatio-
nem & legitimam ac publicam converſationem in-
tate ambientium, quam alii Societatem humanam ſive
ilem dicunt. Non vero eſt Civitas ipſa, veluti multo.
n craſſus id fert error, qui objectum ab Effectu ſuo di-
guere neſciunt, licet alias ſe ſatis acutos venditent
nia illud objectum & materia proprie ab omnibus di-
ur, in quod forma proprie operatur pro fine ſuo obti-
ndo: Veluti heic patet, quod Reſpublica non alii ob
o, quam multitudini hominum & Societati communi
roducatur.

18. *Forma autem Politicæ in quo conſiſtit?*

N ipſo actu & eſſentia pie & bene conſtituendi & ad-
miniſtrandi rempublicam, in qua ipſi Reſpubl. inſtru-
nti principalis loco eſt, per quod finis Vltimus in So-
tatis Civilis Converſatione obtinetur. Vnde etiam fa-
m, quod multi ipſam Rempublicam pro forma hujus
ctrinæ habeant in Politicis. Ac licet non multum ab-
ent, tamen Reſpubl. eſt illud medium per quod modus
me ordinandi & adminiſtrandi populum habetur, ut
quid diverſi interſit inter utrumque, nec ſemper qua-
t opinio eorum, qui volunt, quod finis internus & for-
in practicis ſemper coincidant, & unum ſint. Proinde
am errant, qui formam hujus Doctrinæ faciunt, Vitam
ilem, aut modum bene in Civitate vivendi, aut recte
ituendi civilem vitam, aut quicquid ſit aliud. Longe
em abſurdiores ſunt, qui Civitatem ipſam nobis pro
ma hujus obtrudere non verentur. Sed hæc de Cauſis
initionis ſufficiant, ſequitur nunc effectus.

19. *Effectus autem Politices quis eſt?*

NOn eſt unus, ſed duplex, aut Vniverſalis aut Particu-
laris maxime ſe in individuo exerens.

20. *Quis eſt Effectus Politices Vniverſalis?*

St quod ex dictis jam cauſis coagmentatum in opere
, manifeſto relinquitur, & inde exurgit compactum:
luti inde etiam talis coaliſio per Rempubl. confecta
& mul-

& multitudini mortalium in Societate Civili introduct
appellatur Civitas, Græcis πόλις eſt, quæ non inſcite f
ἀπὸ τῦ πολεῖς poſſet denominari, quod poſt multum co
agmentationis motum & verſuram, in hanc congeſtione
commodam ſit redacta. Quando enim Reſpublica So
cietati communi, aut populo univerſo introducitur, tun
ſtatim inde exultat effectus hic, Civitas videlicet, quam
alii non bene juxta communem opinionem objecti a
materiæ loco habuerunt, ut ſupra jam dictum eſt.

21. *Quis Effectus eſt particularis Politices in individuis ſuis?*

VT hominem illum, qui hac doctrina ſit informatu
& in ea edoctus Politicum vocent. Sed magn
heic quoque intercedit abuſus communis locutioni
quando inde alius Verus, & alius falſus exurgit Politi
cus, ex ambigua hujus vocis acceptione quum adeo la
extendatur ad omnes verſutos duplicitas, & malignos ſi
mulatores, ac hypocritas.

22. *Quem vero dicunt Verum Politicum?*

VEluti bonus Medicus ille recte vocetur, qui optim
ſuam artem in omnibus exercere ſtudet; ita quo
que in vera & propria ſignificatione ſua ille appellatu
Politicus, qui in hac doctrina juxta veræ pietatis Chri
ſtianæ regulam inſtitutus, hinc prudentia pia ita polle
ut ex integritate cordis nihil aliud quærat, quam ut dil
ctionem proximi in omnibus & quavis converſatione a
Salutis & pacis publicæ tranquillitatem ex optato dir
gere queat. Veluti etiam decet bonum Politicum;
ubique quoque ſit ſolidus Chriſtianus, quum ſtatim m
lus evadat Politicus ille qui hominem duplicem & no
ſolidum Chriſtianum in corde geſtet; Ita inſeparabile
comitem ſecum ſemper ducit Bonus Politicus, quem
ptime poteris cognoſcere in *Syrac.* 39. v. 1. *uſque*
12. &c.

23. *Quid vero eſt Politicus in inlata ſignificatione?*

QVamvis proprie Politicus non poſſit dici aliu
quam jam deſcripſimus: tamen vulgus ita hoc vo
cabulum in abuſum protraxit, ut variis etiam nequiti
quidem applicetur & vitiis hominum: nihilominus al
quot gradus pro verſutiarum pravitate dentur, velut
inquias, Verſutus, Verſutior, Verſutiſſimus, quaſi in h
arte alter præ altero nequitiam ſuam in excellentio
gradu æſtimet. Sic Caſ. in Propol. p. 11. primum fac
politicum in quo plus aliquantulum ſalis ſit, quam in a
quo de vulgo, nec ſit rerum imperitus. In ſecundo grad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

abet, qui paulo ſunt nequitiores & proterviores adeo, t ſe cum aſtutia quadam aliorum ſeſe ingerere noſcant egotiis, & de cunctis rebus in Civitate ſibi ſumant judiium, alioſque cenſoria virga notare noſcant. In peſſinorum numero habet Artifices ſimulationum, Adulatoes, & morum agyrtas, qui variis ſophiſticationibus ſuis ncumbunt dolis, & impudenter ſunt mendaces. Sed quis oſcat omnium referre vitia. Recte ait Beſold. *in Syn. ol. præc. n. 45.* Minime hoc egregium nomen merentur deliones, qui omnium horarum homines eſſe volunt: qui hodie ea ſub larva latitantes, orbem Chriſtianum nere gravant, omniaque Imperia turbant, & tandem heiſmum introducunt.

24. *Qualem autem Ethnici faciunt Politicum, aut quomodo eum vocant?*

OMnium honeſtiſſime eum Plato divinus deſcripſit, qui, quando bonum patriæ civem, & Politicum deribere voluit, eum καλὸν καὶ ἀγαθὸν appellavit, quem os hodie pium, integro corde præditum, & conſcientiæ honeſtati prudenter addictum, id eſt veri Chriſtianiſmi udioſum appellare valeremus. Sed novem ubi ſunt? t Chriſtus.

Nota.

EX his patet, quam inepte illi quærant, qui dubii in eo ſunt: An Politica, propter amplitudinem rerum, re e definiri queat?

ap. XIII. De Contrariis & Diviſione Politicæ.

1. *Quid, definitione examinata, nunc ſequitur?*

VT oppoſita ejus & diviſionem Politices perluſtremus paucis.

2. *Quanam autem contraria habet Politica?*

Erquam multi ejus ſunt hoſtes & oppugnatores, quorum alii directe ei opponunt, alii per obliquum: in univerſum, alii pro parte. Inter eos, qui in uniſum eidem contrariantur, eſt maximus hoſtis ἀταξία confuſio, Libertas carnalis, & omnes qui paritatem uunt, Pacis turbatores, Diſcordiæ. Item Calumnia, ndacium, Sophiſtica protervia, &c. Inter eos, qui pro te repugnant, ſunt primarii rebelles, ſuperbi refractainfideles, concordiam diſſipantes, fallaces dupliciſtas guæ & cordis, &c. Ita quoque magna injuria hanc

Doctri-

Doctrinam aſficiunt qui , hodie Politici nomen tam la
extendunt , ut nomine hoc omnes dupliciſtas , & cland
ſtinæ nequitiæ ſimulatores, ſubdolos, verſutos , & hyp
critas includant , ut omnes ferme politici nunc vocent
ac prædicentur , qui ultimam hanc fæcem mundi in m
ras præcipitant technas & tyrannides,ac quemvis bonu
defraudant peſſime.

3. *Quomodo autem dividitur Politica?*

IN duas partes , quas alii varie ſumunt , ut faciant nu
Primariam nunc Conſequentem. Primariam dicu
Fundationem & Conſervationem : Conſequentem A
plificationem Reipubl. & ejus Curationem. Alii tre
alii 4. partes faciunt , alii plures. Sed quum nimis lon
petita partim hæc ſint, & per ſe pateat, quod, qui Con
tuat Rempubl. etiam diſpoſitionem ejus & ordinatione
ponat : Sic & qui Adminiſtrat , ejuſdem quoque conſe
vationem & curam expetat ; inde etiam duas heic pon
mus partes.

4. *Quænam ea ſunt?*

COnſtitutio videlicet Reipubl. & Legitima ej
Adminiſtratio.

5. *Quid eſt Conſtitutio heic Reipubl. in Politica?*

ESt anterior, ſive prima pars Syſtematis Politici, q
& Conſtitutrix aut Conſtitutiva dicitur , ac do
quomodo populus ſive Communitas Societatis huma
ſolidam ſuam, pro nutu Dei & felici pietate perſonaru
rerum & actionum ad vitam civilem pertinentium , fu
dationem , ordiniſque ſtatum in diſpoſitione juſta p
Rempubl. tanquam per legitimum Medium ſive inſt
mentum ſuum ſemetipſam communicando , acquirat
accipiat.

6. *Conſtitutrix talis ſive hæc prior pars Syſtematis Poli in quibus conſiſtit?*

VTi ex definitione hujus partis apparet , Conte
ejus maxime in duobus conſiſtunt membris ; in Sc
po univerſali ejus, nimirum Fine verè prænoſcendo ,
Medio', finem hunc legitime introducente , rite cogn
cendo. Quum vero in Republica Medium hoc unice e
primatur , omnino hinc diſpiciendum erit , quomodo
Societati humanæ ſuperimponi debeat ac queat , ex q
facile patebit, quod hæc duo, tanquam Materia & For
toti huic tractationi locum priorem ſint adſignatura.

7. Q

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

7. *Quid eſt adminiſtratio in Politica?*

St altera ſive poſterior Pars Politicæ doctrinæ , quæ
alias & Adminiſtratrix aut Adminiſtrativa dici po-
, ac tradit modum ſive rationem bene regendi & con-
andi ſtatum Reipubl. integrum , aut curandi eundem
urbato rerum uſu.

8. *Adminiſtratio talis in quibus conſiſtit?*

idem in duobus maxime membris , uti ex ſupradicta
eſcriptione apparet. Namque omnis gubernatio pia
era , juxta imitationem Iehovæ in Chriſto & Spiritu
S. ſuſcepta, aut adornata, concernit ſtatum Reipubl.
grum inconcuſſumque, aut turbatum. Si ſtatus ſit in-
r & inviolatus , ſemper intendendus eſt Primarius
Scopus conſervationis piæ pro vera & ſolida Dei
lia ac proximi amore : aut Secundarius,qui præſerva-
em mali, aut amplificationem legitimam juſtamque,
miniſtrat aliquam, ſed ut voluntati Iehovæ uſpiam &
bo ejus minus repugnet. Si vero concuſſus & male af-
us ſit ſtatus ejus,indiget curatione itidem legitima,aut
inatione & deterſione plurium ingruentium malo-
, pro recuperatione veræ ſalutis, & ſanitatis priſtinæ
Corpore Politico. Ex quibus totius Politicæ metho-
compendioſa,& diſpoſitio cuivis facile patere valet,
n Corpus Politicum in Vniverſitate ſua ſe aliter non
at , quam conſtitutio Corporis humani , quod ſi hoc
tudine aut morbo aliquo corrumpatur , medicus ſuo
o ita utitur , ut in priorem ſanitatem recte per me-
mentum reſtituatur. Ita quoque cura Corporis Poli-
n juſto ſuo proceſſu ubique teneri & obſervari de-
. Certum eſt enim, quod alia ratio,citra jacturam di-
clementiæ , ullis modis aliis illi adhiberi non de-
: nec plus uno verum eſſe poteſt. Quum itaque o-
, qui aliqua rerum intelligentia prævalent , in hoc
ſeſe conſentiant , quod omne artificium veræ Politi-
n ea virtute cœlica lateat , nuſpiam ab ea veritate
ndum aut deflectendum erit , quum Cynoſuræ in-
ſe habeat in dilectione Dei & proximi.

An vero non opinionibus communibus in re aliqua dubia heic innitendum eſt?

Erum quidem eſt , quod obſtinata mortalium pervi-
cacitas, multos ſecum trahat errores , & ſæpius opi-
bus dubiis implicetur, præſertim quum totus ferme
lus opinione potius regi , quam Verbo Dei ſe ſub-
re debite gaudeat : attamen qui docilitati veræ &
piæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

piæ ſe adſtringere non verentur, memores erunt, quo
Verbo Iehovæ nuſpiam ſua auctoritas ſit deroganda
Quapropter Amor ſui & amor mundi, tanquam peſſim
ſeductores totius generis humani, & maximi hoſtes bon
publici in Societate civili, plane exuendi ſunt, & in ſu
vanitate relinquendi, quum ex iiſdem omnium opinionu
ubertim emergant ſcatebræ. Quod ſi hoc rite obſerve
tur, & quiſque ante omnia, ſe dominum ac imperatore
affectuum Carnalium præſtare geſtiat, facile etiam adm
nicula deciſionum ex S. Scriptura in dubiis admitte
quum ea ſola abunde vere intelligentibus fundamenta ſo
lida, & cum voluntate Iehovæ congruentia largiatur. E
enim quod cum voluntate divina in actionibus human
& Conſtitutionibus Politicis non conſentit aut confo
matur, Iehovæ certe noſtro nuſpiam gratum eſſe poteri
ſed regno iræ deſtinatum manet. Ita penitus in cunct
ſemper vitæ actionibus ſive privatis aut publicis ad vo
luntatem Dei & obſequium ejus in ſancta puritate cord
& ſummiſſione humili revertendum eſt, ut in Ethica ver
Chriſtiana ejuſmodi proprie declaranda veniunt.

10. *An non in his Ethicæ & Politicæ potiſſima conſiſtit Differentia?*

Recte hoc cenſes. Licet enim alias natura artium &
doctrinarum ex ſubjecto, fine & mediis potiſſimu
æſtimari, in ſuis diſtinctionibus ſoleat, velut Ethica
unumquemque hominem juxta affectuum carnalium pu
gationem, pro honeſta vita per virtutis culturam in ve
pietate commode conſequenda, informat: attamen, quo
a paucis notatum eſt, in hoc maxime vis differentiæ int
utramque doctrinam perſpicitur, quod Politica circa e
ternam diſtributionem & diſpenſationem in publicis ve
ſetur actionibus & communi vitæ converſatione: Ethic
vero ad interiora quemque reflectere in ſeſe & ſuæ mal
tiæ, amoriſque proprii purgationem aut extinctione
prius doceat, quam inde poſſit aliquid boni in cœtu
hominum protrudere. Etenim queinam valeat quis
quam puram & limpidam, ex olla impuriſſime maculat
& ſordibus omnigenis completa, effundere, niſi prius
alia infuſione intus & omni conaminis labòre expurgat
Ita neceſſum eſt, ut Ethicæ veræ, non falſæ aut hypocr
ticæ gentium ac nudam ſuperficiem habiturum ſalte
concernentis, expurgamentum accuratiſſimum ſemper
internum hominem, in nimio Amore ſui & mundi pla
occœcatum malitiaque omni infectum, præcedat, qua
Politicum opus bene in externo homine ſuccedere po
ſit. Atque hinc eſt, quod toties S. Scriptura tam ſevere
ſtrenue de mortificatione affectuum in veteri Adam

con

monet, ut eo rectius novus homo in novam creatu- exſurgere & inde excreſcere queat.

. Itane Ethices Doctrina antecedit Politicam, & prior eſt addiſcenda?

NEmo ſanus id infiteri poterit quidem, uti ex ſimilitudine allata & ipſa neceſſitate hoc ſatis clare pa-; Sed Ethicam vere Chriſtianam dico, quam nemo ad- recte tetigit, aut explicavit, quum tamen adeo ſit ne- ſaria in Chriſtianiſmo litteratorum, ceu vita & erudi- ipſa. Nam quid prodeſt vivere ſi non pie & Sancte b ad nutum voluntatis ſuæ in veris & haut fucatis, aut le habitualibus vivatur virtutibus? Quid prodeſt eru- io omnis, ſi non ad ædificationem veram in dilectione ximi ſolida tanquam ad verum uſum vitæ dirigatur? id proſint igitur, & quorſum tendant vanæ illæ ter- norum futilium ſpeculationes & diſputaces quæſtio- cum dialogiſmis ſuis, ut ait D. Paul. ſi vitæ correctio Charitas erga proximum inde perdatur? Pudeat certe nes, qui publice aut privatim nutriunt ſe & nutriuntur itteris (ut vocant) quod non magis iis ſtudiis & cul- is animi vere piis & Chriſtianis addicent ætatem, un- morum & vitæ correctio in cunctis actionibus homi- n peti, atque odium, invidia, ira, lis, rixæ, bellumque è ntra conſopiri, penituſque tolli è medio queant; quam itati impetuoſæ & ſuperbæ tam inſcite incumbant. e itaque cunctis, qui dediſcenda potius in tanto do- di & diſcendi ardore excolunt, & in iis vitæ tempora n turpiter, imo ſæpius impiiſſime conſumunt.

2. Sed num ita recte Politices doctrina in Conſtitutricem & Adminiſtratricem dividitur?

QVamvis ſat multi jam olim, & noſtro etiam ſeculo de rebus Politicis ſcripſerint; tamen vix aliqui runt, qui de vera ejus diſtributione ſollicitam ſuſce- rint curam. Vnde tot confuſiones in tam variis cognoſ- ntur tractatibus, ut nulli ferme vera conſtet methodus: quiſque ſuæ opinionis & mentis ſequatur ductum, i diſcentes mire torqueat. Timplerus vero inter o- es accuratior methodi naturalis cenſor, recte hanc do- inam in συςατικὴν, & διοικητικὴν primus partitus eſt, em merito ſequimur, quum ex natura, fine, & ſubjecto, oque medio genuino ſit deprompta, & integrum Syſte- in ſua rite juxta diſpoſitionem convenientiſſimam, tribuat membra: Dum reliqui partim ex effectu in uſas, partim ex ſubjecto recipiente, partim ex adjunctis iſque accidentibus, diſtributionem ſuam ſumpſerunt, inde nunc tres, nunc plures libros aut partes aut capita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

confecerunt, ut ſupra oſtenſum eſt : Quod tamen pro ra
tione Doctrinæ in ſyſtema certum reductæ minus conve
nienter fit aut factum eſt, quum quævis doctrina, ſyſtem
tice conſiderata, non poſſit nec debeat ſuo ordine , qua
in Sintheſi aut Analyſi conſiſtere volunt , privari : ſiqu
dem meliori diſcentis cognitioni inſervire debeat. Se
hanc diſtinctionem inde quoque juſtam dicunt, quod t
tius diſpoſitionis rationem ex ſcopo univerſali ſumat ,
in eundem reduci poſſit , modo ad ejus normam med
undique rite in Rep. & vita civili univerſa dirigantu

Cap. XIV. De Scopo Vniverſali Po litica.

1. Quiſnam igitur eſt Scopus ille Vniverſalis Politicæ , & vitæ civilis?

LIcet is ex definitione ſuperius poſita in Finis expl
catione aliquo modo ſit expreſſus ; attamen , quu
Cynoſuræ ſe inſtar habeat, ut nuſpiam in ulla parte huj
doctrinæ ab eo ſit deflectendum , imo & ipſa media me
ſuram inde ſuam atque perfectionem accipiant , nec
memoria diſcenti excidat , paulo accuratius iterum he
in diſtinctione ſua inculcemus , ut eo firmius inhære
auditorum aut legentium animis. Etenim , quod apic
& ſupremi ſigni loco ſe habet , ſæpius adſpiciendum e
præſertim quum & ipſius Reipubl. finis cum eo incide
debeat, ubi mox patebit. Sed quum ſubordinatos habe
quoque comites, non uniformis eſt.

2. Quotuplex igitur eſt iſte Scopus Vniverſalis?

DVplex ; alius ſupremus , omnia ſibi vindicans ,
quem ſingulæ directiones tendere debent ; & ali
ſubordinatus.

3. Quiſnam eſt ille Supremus?

ISte, qui hoc unice expetit, ut juxta voluntatem Iehov
in ejus gloriam unicam vere converſatio hominum,
civilem conſuetudinem coeuntium, civiumve pro mul
tudinis ſuæ ratione , in mutua amoris pii vividique ,
tranquilla felicitatis concordia aut conſociatione fida
fideli integre conglutinari & conſervari queant. Si en
non juſtum adſit ubique Amoris vinculum , omnia c
tuendo concidunt, & in confuſionē turpiter abeunt ſua

4. Quis eſt vero Scopus huic ſubordinatus?

QVum duplex iterum ille ſit, alius Principalis & al
minus Principalis, uti ſupra declaratum eſt, talis
ſtinctio etiam heic accurate obſervanda manet.

5. Q

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

5. Quis eſt ſcopus Principalis hujus ſubordinationis?

IS fundamentum partim internum partim externum concernit. Internum autem rurſus largitur vera & ſoda cordis humani pietas, quæ veræ Religionis ſive Ver- i cœleſtis, Iuſtitiæque ex dilectione proximi haud fu- atam inſtitutionem & propagationem complectitur.

Externum autem in honeſta & tranquilla pacis, civium- ue vita conſiſtit.

6. Quis vero minus principalis?

QVi Principalem ipſum concomitatur aut in miniſterio ſuo eundem ſequitur adverſus injuriarum & in- ahonum violentias, ut legitima defenſione adverſitates mnigenæ diverti & declinari per eundem queant. Pro ujus obtentione, bonorum externorum in vita civili fficientia eſt neceſſaria, quæ juxta diſpoſitionem loci & aturam ejus diſpici rite & comparari debet, ſed non a- is, quam legitimis mediis. In his igitur tota ſumma, vis, ervus, norma & forma totius conſtitutionis Politicæ nſiſtit, adeo, ut quicquid cum hoc ſcopo univerſali non irecte conſentiat, aut ad eum collimet vel reducatur, id mne non veræ ſed falſæ Politicæ adſcribendum ſit. enim qui vel minimum ſcopum aliter transponendo nſtituerit, aut ſubduxerit, is ſtatim peccabit & impin- et in ipſum fundamenti omnis principium & ejus vin- lum. Sic qui ex minus principali Scopo ſibi univer- lem, aut principalem conficiet, & proprio commodo, t carnis ſuæ voluptati & gloriæ, in avaritia, ambitione deliciis, ſuum ſibi ventris conficiet, carnique ſuæ talem ſtringet Deum; is non tantum in Iehovam Idololatriam fidam committet, ceu olim Theophraſtus Idololatri- m ita conſcripſit Theologiam, eximie talia delinean- m; Sed etiam Tyrannidem hac inverſione extremam ſemetipſum & ſuos exercebit. Quare neceſſum eſt, ut omni diſpoſitione Politica, omnium finium Scopus e ſemper fixus præfulgeat: Verbum ſcil. & Voluntas i Iehovæ, & dilectio cordialis & pia Proximi, &c. d Præcognitis his abſolutis, quorum fundamentum in a Verbi Dei Charitate ſive dilectione depoſitum ma- r, ut huc uſque deductum eſt. Nunc ad Inſtrumentum ediorum ſive Reipubl. ipſius conſtitutionem pro aſſe- endo Scopo jam dicto eſt deveniendum; quod plane cincto fiet modo, pro temporis ratione, donec ple- ia ſequantur.

Finis Libri primi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

POLITICÆ

Primam ejus ſyſtematis partem Conſtitutricem continens & explicans.

CAPVT I.

De Republ. ſive Medio vero, & Inſtrum. quo finem & Scopum Civilis Societatis adſequimur; & de vera Reipubl. definitione, ejuſque examine.

1. Quid in hac anteriori Politices parte pertractatur?

ID non tantum inſcriptio indicat, ſed etiam ex lib. 1 cap. 13. quæſt. 5. & 6. Definitione hujus partis ipſa ſatis clarum eſt, quod Fine ac Scopo Politices univerſali recte determinato, nunc ad Medium & Inſtrumentum verum ſit progrediendum, quo finem ipſum & ſuperius dictum aſſequi rite poſſimus.

2. Medium vero illud quodnam eſt?

HOc ex Definitione univerſali Politices, velut aperte ſatis propoſitum & indicatum, conſtat, quod ſit Reſpubl. quæ nimirum ipſum eſſe introducit illud, ſine quo Societas Civilis prorſus nuſpiam ſibi vere ſubſiſtere & diu in ſoliditate firma cum rebus ſuis coacervari ac conſervari valet. Etenim quod in Ethica doctrina vera, eſt Virtus Chriſtiana, ſive virtus ea, cujus vivida informatrix exiſtit pietas Fidei Chriſtianæ; id quoque heic in Politicis præſtat Reſpubl. rite & legitime univerſitati aut multitudini mutuo conſenſu conglutinatæ & compactæ introducta. Ideoque etiam, veluti in Ethica vera Virtus non ſaltem nude & habitualiter, juxta ἕξιν externam, fucata, ſed in Cordis vivide renati pietate ſua firmiter radicata expetitur; ita etiam non adulteratam, aut coloratam, nec proprio commodo in avaritia aut ambitione nitentem aut tyrannicam Rempubl. ſed ex legitimis membris in corpus ſolidum pie conſtructam & compoſitam in Vera Politica quærimus.

3. Quid igitur in Republ. ante omnia conſiderandum venit?

DVo hæc; videlicet ejus natura, & diſtinctio in Specierum diviſione.

4. Quæ-

4. Quomodo ejus Natura explicatur?

VT intelligamus quid ſit; quod ſit bene & vere defini-endo; & quænam habeat oppoſita aut pugnantia.

5. Quid igitur eſt Reſpublica?

VT recte definiatur ad normam Verbi Dei talis, nec alia erit, quam in parte 2. Cap. 6. & 9. de Rebuspubl. anſæis delineavimus. Eſt itaque apta & ſacra univerſi populi, ſive ſocietatis publicæ coadunitio in ſancta poteſtate, per quam imperantes & ſubditi mutuo amoris & dilectionis conſenſu ita in unum corpus cum rebus ſuis ſolide coaleſcunt, ut certum ſtatum firmitudinis ſalubris ſcipiant, & inde ſalutis beatitudiniſq; cauſa civitas, cum in ſtatu ſuo Politica, reſultet.

6. Danturne aliæ quoque definitiones Reipublicæ?

A Variis variæ quidem confinguntur; ceu ſunt, qui affirmant, quod ſit, multarum familiarum rerumque er ſe communium ſummo civilis poteſtatis imperio oderata multitudo. Sive, quod ſit ordo civilis multa m Societatum ſive familiarum, conſiſtens in regimine mmæ poteſtasis per medios Magiſtratus ſecundum le s honeſtas: Alii aliter, inter quos *Timpler. cap. 2. l. 1. Pol.* ſt. hanc habet, quod Reſpubl. ſit Communitas hominum rerum civilium magiſtratus Politici imperio ſubjecta, c. *Vide Siman. de Repub. l. 2. c. 1. & 2.* plures referen n definitiones: Sic & *Danæl. 1. c. 2. Pol. Chriſt.* vult, od ſit, Politia publice ſancita, honeſte vivendi agendi e ratio, quam univerſus aliquis cœtus ſibi ex juſta cau delegerit, & bonis poſtea legibus ſanxerit; Ita & *Be .in Pol. l. 1. c. 1. n. 36. §. 6.* dicit, quod ſit hominum plu m, ac rerum privatarum, tum inter ſe communium, nma cum poteſtate ac ratione gubernatio. *Kerchn. Diſp. le Republ. th. 3.* breviſſime eam contrahens, ait, quod ; Societas populi, legitimo civilis poteſtatis imperio alita, &c. Sed quum hæ definitiones partim nimis con e naturam Reipubl. proponant, partim non rite pro um ejus genus exprimant, ſed inter ſeſe nimium in eo ſtuent ut adminicula legum pro principali cauſa ha nt, partim effectum cum cauſa ſua, id eſt Rempub m cum Civitate confundant, &, quod potiſſimum , internum eſſe ejus, quod normæ conſtitutivæ lo in omni diſpoſitione Reipubl. ſancte tenendum dixi s, omiſerint; penituſque profanitati magis, quam veræ tati & dilectioni proximi deſtinarint; proinde ſupra to loco utrumque definiendi modum mutua collatione moderati ſumus, ut inde jam dictam definitionem con erimus, quæ ſimul effectum liquide demonſtraret, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Rempubl. Chriſtianam tanquam Veritati Verbi coeleſtis maxime congruentem, a profanitate dirimeret.

7. *Quid vero in hac definitione conſiderandum eſt?*

DEfinitum ipſum, & Definitionis reſolutio.

8. *Quid in Definito notandum?*

DVo iterum, videlicet ὀνοματολογία ſive nominis explicatio; atq; ejuſdem ſignificatio, aut acceptio.

9. *Quomodo ſe habet Nominis hujus explicatio?*

ID maxime patet ex derivatione ejus, Non enim eſt ſimplex, ſed Compoſitum, quum a Re & Publico quaſi populico ita dicatur, *uti Cic.* aliquoties habet, *in Or. pro Seſt.* Res communem utilitatem continentes, quas publicas appellamus 1. *de Inv.* Verſari in publicis rebus, *lib.* 1. *ep.* 14. *ad Att.* Quid dicam in publica re? 1. *Off.* Nam & erudierunt multos, quo meliores cives in Rebus ſuis publicis eſſent. &c. Sic & in 1. *lib, frag. de* R*epubl.* ait Reſpublica eſt res populi, quum bene ac juſte geritur, &c. Appellatio autem Rei adeo late heic ſumitur, ut denotet res, perſonas & actiones *Thol. lib.* 1. *de* R*ep. p.* 1. Sic & Publicum, quod Græcis δημόσιον & ἔνδημον eſt, denotat id, quod ſit populi; unde *Cic.* 1. *de Inv. ait*; Publicum eſt, quod univerſa civitas de aliqua cauſa frequentat. Ac Feſtus Publica ſacra dicit, quæ publico ſumptu pro populo fiunt; ut hinc Reſpublica ſit quaſi populica, ceu Res ad populum pertinens, vid. *Div. Aug. lib.* 2. *de Civit. Dei c.* 22. *Kirchm. de* R*ep. d.* 1. *th.* 3. *l. c.* Licet *Buſius l.* 1. *c.* 2. *n.* 2. *de* R*ep.* a Re, id eſt, Imperio publico hoc nomen derivatum velit, quum Rei ſignificatio tam late pateat, *juxta* Dd. *in leg.* 205. *ff. de V. S.*

10. *Quot modis autem accipitur* Reſpublica?

MAgnus eſt nominis hujus uſus, in diverſa tamen ſignificatione, quod bene notandum venit, quum æquivocatio tanta in eo lateat, ut nunc generaliter in lata ſignificatione, & nunc ſtricte ac ſpeciatim ſumatur. Communiter enim omnibus imperiis, regnis & regiminibus una cum materia & ſubjecto ſimul ſumpto applicatur, ubicunque regiminis quædam forma invenitur in coetu conſociatorum hominum. Sic & Reſpubl. Chriſtiana vocatur, quæ omnia regna & populos fidei Chriſtianæ addictos determinat, quum eodem modo univerſæ nationes huic nomini poſſint includi: ceu paſſim legitur Reſpubl. Germanorum, Gallorum, Polonorum, Hiſpanorum, Hungarorum, Turcarum, &c. Velut & generaliſſime accipitur pro quovis ſtatu Politico, qui ad vitam Civilem in Societate humana ordinatus reperitur, ſive locum obti-

neat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

eat in urbe, ſive in provinciis ac regnis, quacunque in ecie aut modo Monarchico, Ariſtocratico, Democrati-, aut mixto inveniatur, Stricte vero ac ſpecialiter nunc ro Civitate ac effectu ipſo accipitur, ut *tit. C. de Iure eip. &c.* nunc pro Civitatis communi ſalute & bono *l. C. eod.* nunc pro gubernatione Polyarchiæ, oppoſit a onarchiæ: unde alii regimentale in Principatum & empubl. id eſt plurium gubernationem diſtinguunt. *chi. lib* 1. *Pol. cap.* 4. Ex quibus facile patet, quomodo el in abſtracto pro forma nuda & adminiſtrationis mo- Reſpubl. & vel in Concreto cum cœtu hominum con- ncto ſimul ſumatur, uti ſupra in Politiæ explicatione onitum eſt.

11. *Quæ vero in Definitionis reſolutione animadvertenda veniunt?*

NEc minus duo: cauſæ videlicet ejus & Effectus, in ſtatu & Civitate rite agnoſcenda.

12. *Cauſas* Reipubl. *quaſnam dicis?*

VElut id ex *cap.* 12. *lib.* 1. patet, in duplici ſunt ſemper differentia, quum aliæ externæ, aliæ internæ ex oncurſu ſuo in rei conſtitutione alicujus dicantur.

Cap. II. De Cauſis externis Reipubl. Efficiente videl. & Fine.

1. *Quænam ſunt cauſæ externæ Reipublicæ?*

VTi in ſuperiori dicto loco Cap. 12. explicatum eſt idem, in duplici ſunt differentia, ut alia Efficiens, ia ſit Finalis; ubi Efficiens ſibi primum merito vendi- t locum.

2. *Efficiens quænam eſt igitur* Reipublicæ?

QVum ea quoque ſuas habeat ſubordinationes & gradus, ex quibus conſtituitur, duplex hæc iterum ſeſe erit, ut alia ſit prima ſive primaria; alia Secunda aut cundaria; quæ ordine erunt heic perluſtranda.

3. *Quæ eſt cauſa Efficiens primaria in ſuo ordine?*

PRimaria eſt, a qua Reſpubl. primario quidem in origine fundamentali dependet; Sed quum ea partim in Vniverſitate ſua, & partim in conſtitutione proxima re- lgeat, fit inde, ut non incongrue ab aliis in Vniverſa- m & Particularem dividatur.

4. *Quænam eſt ergo Cauſa Vniverſalis* Reipubl. *in hoc ordine?*

VNiverſalis eſt, a qua Reipubl. Origo univerſaliter & remote exurgit; Atque hæc eſt Deus non tantum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ut ſummus mundi Monarcha, ſed etiam ut Creator hominis & auctor in ejus propagationis multitudine, velut ipſe Iehova hoc benedictionis ſanctæ & perpetuæ Verbum Efficaciſſimum in Adamo & Eva huic generi adiecit *Gen.* 8. *v.* 28. *dicens*: Creſcite & multiplicamini, ac adimplete terram, eamque vobis ſubjectam reddite, &c. Sic etiam Noachum denuo ex cataclismo mundi in hanc benedictionem ſanctam Verbo ſuo potentiſſimo revocavit. *Gen*, 9. *v*. 1. 2. 3. Itaque Noæ, & filiis ejus fœcunditatem dedit Iehova, dicens: Fœtificate, & terras numeroſa prole complete. Timori etiam & terrori eſte omnibus, tum terreſtribus beſtiis, tum aereis volucribus. Imo omnia moventia, quæcunq; terra edit, omneſque piſces aquatiles, in veſtram poteſtatem permittuntur, &c. Simili modo etiam Abrahami Patriarchæ & Credentium omnium Parentis ſemini legitimo non tantum fœdus ſingulare cum benedictionis talis repetitione adjecit, ejuſq; poſteris *Gen*. 17. *v*. 1. 2. his verbis, ut habet textus: Deinde 99. annum agenti (Abrahamo) apparuit Iehova, & ſic cum eo locutus eſt: Ego ſum Deus (Iehova) omnipotens: *Vive NB. ad meum præſcriptum, & eſto integer, atque faciam fœdus tecum*, teque majorem in modum valde multiplicabo, &c. *cap*. 22. *v*. 17. Semini tuo benedicam, atq; id multiplicabo, velut ſtellas in cœlo, & ſicut arenam in littore maris. *Item c*. 26. *v*. 4. *&* 24. idem Iſaaco repetit bis: Nec non Iacobo. *Gen*. 35. 11. & *cap*. 48. 4. Ioſepho eandem adjicit. *Gen*. 39. 5. Sed etiam Semini extra conjugium legitimum Abrahami eandem benedictionem addidit, *Gen*. 16. 10. & 17. *v*. 20. *Exod*. 32. *v*. 13. *Deut*. 1. *v*. 10. & 10. *v*. 22. &c. Quæ Vniverſalis benedictio durabit in ſemine hominum, quam diu mundus non in diſſolutionem ſui incidet, quum gratia Iehovæ & miſericordia ejus cotidie ſe cum ſurgente ſole benigniter multiplicet. *Pſal*. 36. 8. ut pudeat eos merito, qui tam leviter & ſæpius ſpurce, non ſine ſcurrilitate in contumeliam tam ſanctæ benedictionis divinæ, de progeneratione hominis, pro libidine animi carnalis declaranda, loquantur, ac venereas inde ſibi conficiant turpiter cantilenas: Namque certe ſanctum eſt omnino opus, quod Deus propagatione prima Adamo & Hevæ benedixit, ut inde ſic primum familiæ, deinde populus & multitudo, ac demum hinc Reſpubl. diverſæ conſtituerentur, *ut videre eſt Gen*. 17. *v*. 20. 21. & *c*. 25. *v*. 2. 3. 4. 12. 13. &c.

5. *Quid eſt Cauſa Efficiens particularis Reipublicæ?*

EST hæc non uniformis ſed duplex, una quam alii cauſam impellentem ſive impulſivam vocitare ſolent, altera Inſtrumentalis.

6. Quid eſt Impulſiva Cauſa Reipublicæ?

ESt, quæ alias propinqua movens dicitur; quod pro-
pius ipſis hominibus concitationem & ſtimulum pro-
eat; atque ea iterum propter impulſum ſuum urgen-
m eſt duplex, aut Interna aut Externa.

7. Cauſa impellens Efficientis interna quænam eſt?

ESt ipſa Natura, quatenus per eam intelligitur ac ſen-
titur naturalis hominum ad Societatem & vitam civi-
m inclinatio ac propenſio, ut inde quoque alii Homi-
m a Græco quaſi ὅμως dictum velint, quod videlicet
mper Societatis ſit ſtudioſus ſuæ & incohabitatione
ultitudinis amans. *Thol.* 1 .*de Rep. cap.* 2. *Gilken lib.* 1 .*Pol.*
.2. Ex quo fit quod etiam hanc cauſam Naturalem
nnulli appellent. *Inſtit. de Iur, natur. ff. l.* 1 .*de Iuſtit.*
Iura.

8. Quotuplex eſt hæc cauſa Naturalis Impulſiva?

AVt eſt Spontanea ſive voluntaria; aut coactiva, quam
alii Principalem aut minus Principalem faciunt.

9. Quid eſt Spontanea ſive Principalis?

ESt quæ ex pia induſtria hominum prodit, ac facit, ut
homines mutuo & legitimo inde conſenſu ita inter ſe
ti conveniant, ut vita Civilis in ſingulis membris to-
s Corporis Politici ex mutua Charitatis obligatione
miter coaleſcere & rite coli queat.

10. Quid eſt cauſa ex impulſu coactiva?

ESt ea, quæ ex neceſſitate conjunctioni mutuæ impe-
rata exurgit, quatenus non tantum indigentiam re-
n neceſſariarum, quæ ad vitam in conſociatione ſuſten-
dam faciunt, concomitantem ducit, ſed etiam ſingula
rporis membra, mutua obligatione legibus, corrobo-
a & munita fovet, uti videre eſt *Exod.* 14. *v.* 25. *&* 26.
ſequenti Cap. unde leges fundamentales partim ex-
gunt, quæ Formæ Reipubl. maxime inſerviunt, uti in-
patebit.

11, Quid eſt propinqua in impulſu ſuo Externa?

QVum hæc partim vitæ civilis commoditatem, & in
inſtitutione ſua imitationem quandam honeſtam con-
nat, duplex itidem inde conficitur, ut alia ſit, quæ u-
tatem publicam inculcet; & alia Exemplaris, quæ nor-
loco eſt, ut ſecundum eam Reſpubl. bene inſtitui &
formari poſſit: Veluti jucundum imitamen habe-
s in Republ. Hebræorum, quam populo ſuo ipſe Ie-
va in Moſe præſcripſit & Ioſua. Sed hæc de cauſa
ciente Reipubl. primaria ſufficiant: Sequitur nunc
undaria,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

12. *Quidnam eſt Cauſa Efficiens Reipublicæ Secundaria?*

QVum cauſæ alias hæ juxta communem locutionem dicuntur per accidens, inde hoc nomen habet, quod ſint tales, a quibus Reſpubl. ſecundario dependent.

13. *Quænam vero eæ ſunt cauſæ ſecundæ aut ſecundariæ?*

MEtus, & Indigentia. Primo enim ex metu prima urbium conditarum origo fuit, ſicut ex urbe prima Henochia a Caino propter metum ejus extructa, *ut videre eſt. Gen.*4.17. *Danæ.*1.*Pol.p.*2. Deinde quoque indigentia loci & victus aliquid requirit. Siquidem homo magis appetit Converſationem univerſi, quam ſui ſaltem; quum bonum ſit præſtantius: unde & appetitus in illud, propter præſtantiam majorem, ferventius fertur. Qui vero appetit aliquid, ille certe indiget iſto, quod appetit; quum omnis appetitus ſit rei abſentis. Sicut quoque recte affirmavit Plato de amicitia, quod ejus origo maxime ex indigentia ſcaturiat; velut Societatis Politicæ indigentia ſecundario hoc efficit, ut ad Rempubl. & ejus Salutem feratur. Tantum de Cauſa Efficienti Impulſiva, nunc ſequitur Inſtrumentalis.

14. *Quæ eſt Cauſa Inſtrumentalis* Reipublicæ?

ESt Ordo ſive τάξις, cujus beneficio vel adjumento juſta ſit diſpoſitio ſive digeſtio omnium membrorum & rerum in Republ. Quippe tale eſt inſtrumentum hic ordo regiminis, ut maximam cum poteſtate & legibus adeoque ipſo munere regentis conjunctionem teneat. Vnde etiam vulgo dici ſolet, quod ordo hinc referatur ad unum primum, a quo cætera dependeant: Vti in Reipubl. ordine caput & principium ſit ſumma poteſtas, quæ cætera omnia ſubordinet. Quod ſi igitur ad primum poteſtatis caput in Imperio ordinatio referenda erit, patet inde ſatis manifeſte, regentis muneri & officio tunc eam competere, quando populi poteſtatem in ſeſe tranſlatam nactus fuerit. Atque tunc Ordine tali utitur tanquam adminiculo ſive inſtrumento, per quod diſpoſitionem vi aut virtute poteſtatis ſuæ exerceat in populum.

15. *An non Ordo & Ordinatio inter ſe conveniunt, ita ut ſint unum quid?*

SVnt quidem nonnulli, qui maximam heic confuſionem ſibi pariant, dum τάξιν & συμμετρίαν Ordinem & Ordinationem pro uno habent, quum tamen ab invicem ita late diſſideant, ut alterum alterius munere fungi

orſus nequeat. Etenim Ordinatio actum diſpoſitionis ſum indicat; Ordo autem iſte eſt res modi, non ut vulputatur, modus ipſe ratione temperatus, qui ſe inumenti inſtar habeat, cujus beneficio diſpoſitio perfitur, ut determinet rem tam actu conſiſtentem, quæ Polit. ad Statum Reipubl. pertinet. Tum quoque maxiconcernit materiam tam in quantitate, loci & numequam in qualitate dignitatis. Vnde duplex eſt Ordo; videl. & dignitatis, qui ex tali coordinatione proit, & effectum ejus ſe præſtat. Quanta igitur differeneſt inter cauſam & effectum, tanta quoque datur inOrdinationem & Ordinem, uti antea diximus talem inter Rempubl. atque Civitatem.

16. *An non igitur Ordo generis loco, poteſt haberi in definitione Reipublicæ?*

MInime omnium. Inſtrumentum enim num res ipſa poſſit eſſe, quilibet dijudicet. Nihilominus ſunt non ici, qui mordicus id defendere pergunt, quod Ordo neris loco poſſit haberi in definitione Reipubl. quum mam determinet. An vero materia poteſt haberi ju pro forma abſque extrema rerum confuſione? Sic ſere collabaſcunt, qui inconſiderate ſe præcipitant ejudiciis ſuis. Quum vero heic quæſtio ſit de natura uina Reipubl. & hæc ex regentibus & ſubditis cometur, id accurate diſtinguendum eſt, quod ad corpo Politici talis in ſocietate communi conſtitutionem fundationem eſſentialem faciat: Sicuti id in legiticoadunitione, unde ſtatus poteſtas effulget & exultat, ſiſtit & tandem obtinet, ut vi poteſtatis ſuæ caput reinis officium ſuum in harmonica ordinatione exerevaleat. Vnde generis loco in definitione nil aliud ſtitui poteſt in fundatione tali, quam Vnio, quod remonet *Bornit. partit. Pol. lib.* 1. *c.* 2. Vnio enim ab unire ta, idem ſignificat, ac rectiſſima quædam conjunctio iverſorum Connexio legitima, ut Vnum in corpore tant.

17. *Finis ergo Reipublicæ quis eſt?*

QVod ſuperius de fine Politices in ejus diſtinctione monuimus & inculcavimus diſcentibus, id nunc itequoque heic tenendum eſt, finem duplicem eſſe, bordinatum & Vltimatum; quum Reipubl. finis cum tices ipſius ferme coincidat.

18. *Quis eſt finis ſubordinatus Reipubl.*

Sbordinatus, quum ſe non uniformiter habeat, iterum el primarius eſt aut ſecundarius. Primarius igitur ſiſtit in vera & vivida proximi dilectione, quæ libentes

benter in vita tranquille ſe Dei Verbo ſubmittit, & ejus propagationem in mutua Societatis Civilis admonitione concordia fida & pacis amore ſolido quærit. Secundarius autem conſiſtit in communione bonorum naturalium, ad neceſſitatem & utilitatem in vita humana pertinentium, quatenus cum lege Iehovæ non repugnat, ſed cum ea congruit. Veluti magnum, inter bonorum uſurpationem & eorundem poſſeſſionem, eſt, daturque diſcrimen, quod ſedulo obſervandum manet.

19. *Quis eſt finis Reipubl. ultimatus?*

QVum is in cunctis abſolutum & in mediis ordinandis relatum habeat reſpectum, duplex inde efficitur, ut alius ſit abſolutus; alius Relativus.

20. *Quis eſt Reipubl. finis abſolutus?*

AD quem omnia in Politici Corporis diſpoſitione unice dirigi debent, unde ſalute publica determinatur, cujus felicitas visque in vita tranquilla, pia, honeſta & Deo ſemper dicata conſiſtit.

21. *Quis eſt Reipubl. finis relatus?*

QVi in adſiduo Verbi divini, Iuſtitiæ veræ & educationis Sanctæ exercitio fundamenta colit, ac vitam tranquillam non in ocio & delitiis luxurioſam, ſed in labore induſtrio, & neceſſitatis propulſione commoda, pro beatitudinis ſuæ ratione inde fatigate expetit. Sed quum hæc etiam in ſuperius dicto fine & Scopo univerſali explicata ſint, utpote quæ cum eo ſatis congrue coincidunt, non opus eſt, ut pluribus repetantur. Proinde nunc ad Cauſas Reipubl. internas progrediendo nos convertimus.

Cap. III. De Materia & Objecto Reipubl. & primum quidem de Populo in genere.

1. *Quænam ſunt Cauſæ Internæ Reipubl. juxta poſitam definitionem?*

EXaminatione Cauſarum Externarum abſoluta, merito nunc de Internis agitatur quæſtio, quæ ſunt. Materia ſive objectum & Forma.

2. *Materia igitur Reipubl. quænam eſt?*

VTi ſupra quoque indicatum eſt, quum hæc fere tota doctrinæ diſpoſitionem cum Forma ſua largiatur non alia poteſt eſſe, quam partim multitudo hominum in Societatum ſuarum concurſu Civili, quæ uno voca-

bul-

lo ſatis commode, nimirum Populus ab aliis exprimi-
; & partim res Populi.

3. *Quilnam eſt Populus, & quid per eum in Politicis heic intelligis?*

QVod ſit Cœtus Civilis, & univerſalis hominum Iu-
ſtitiæ & communis ſalutis cauſa in honorem Dei ex
ietatibus ſuis legitime & juſte digeſtus ac compoſi-
. Velut, ut *D. Aug. lib. 7. de Civit. Dei cap.* 12. idem
e teſtatur & de eodem ſic loquitur: Quod Populus
n ſit omnis multitudo, ſed cœtus Iuris conſenſu, & u-
tatis communione ſociatus, &c. diciturque alias So-
etas Civilis, ſive publica.

4. *Quid in hac definitione obſervandum?*

DVo: videlicet Populi Natura, & ejus, diſtinctio-
nes.

5. *Quid in Populi natura perquirendum eſt?*

Ierum duo. Nominis acceptio, & ejus Complexionis
c compoſitionis Cauſæ, in deſcriptione allatæ.

6. *Quid vocas nominis acceptionem in Populo?*

VT Populi veram ſignificationem & ejuſdem intelli-
gamus Synonyma. Etenim ejus ſignificatio non uni-
rmis eſt, quum nunc pro indigeſta quavis multitudine
minum & turba ſumatur, *Matth.* 13. *v.* 2. 11. *v.* 36.
nc pro plebe, *ut apud Pl. in pæn.* nunc pro gente ali-
a certa in latiori ſignificatione, necnon interdum pro
tione alicujus regni aut regionis certæ; nunc pro
lgo cæco & vulgari turba; unde *Cic. Orat. de fal. leg.*
: Populus ſane turba eſt ut res omnium inſtabiliſſi-
 ac imprudentiſſima, ut in mari fluctus flexibilis & in-
ietus. Sic & *in Cla. Orat. dicit*: populus ſine compara-
ne probat; eſſe melius, non ſentit: Illud quod eſt,
alecunque eſt, probat. Vnde nos opinionibus vulgi
imur in errorem, nec vera cernimus, *ait*, 2. *de leg.* Et
eſt vulgus, ex veritate pauca, ex opinione multa æ-
mat. *Pro Roſc.* Velut etiam proverbium eſt, id popu-
 curat ſcilicet, quum vulgus omnia deſpectui habere
eat. Sic in Sacra Scriptura populus tenebrarum, gen-
es & ethnici dicuntur, qui Lucem Veritatis in Chriſto
n vident. *Matt.* 4. E contra populus Dei, Iſraelitæ &
hriſtiani vocantur, quod per Chriſtum ſint adſumpti,
membra ejus corporis vivida eſſe debent. *Deut.* 4. 20.
7. 7. & 29. 13. 2. *Sam.* 6. 21. 1. *Pet.* 2. 9. *Rom.* 9. 25.
pocal. 18. *v.* 4. Sicut & πλῆθος τοῦ λαοῦ dicitur *Luc.* 6. 17.
 etiam apud Romanos ſolemnis erat titulus Populi,
præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

præcunctis gentibus propter ſtatum popularem; Vnd Cicero admodum pompoſe hoc infert de gloria & po tentia hujus populi: *In Ant. Cic.* populus Rom: Victo Dominuſque omnium gentium: Vbi totam communio nem cum republ. comprehendit, quamvis alias populu ibi multitudinem ſaltem civium denotet, ut ex public auctoritatis formula id apparebat, quum ſcriberetur S.P.Q.R. Ex quibus patet, quod admodum illi errar videantur qui populum pro civitate iterum accipi vo lunt, ut infra explicabitur pluribus. Quum igitur tam varie accipiatur, vario quoque nomine exprimitur u nunc πλῆθος nunc ὄχλος, λαὸς, δῆμος, &c. apud Græ cos dicatur: Sic & apud Latinos, indifferenter multitu do, turba hominum, cœtus, plebs, natio tota, Societa indeterminata, &c. nunquam vero, civitas dicatur, ut Timp. habet hunc errorem. *Pol. lib.* 1. *Cap.* 4. *q.* 2. Quando autem in politicis loco ſubjecti habetur, pro cœtu tali univerſitatis accipitur, qui conjunctionem aut unionem capitis cum membris ſingulis commodam admittat, ut ſolido coeant conſenſu tali, qui ſtatum firmum formet. In qua acceptione populus quoque quam optime a Græcis δῆμος a δέω ligo dicitur, quum certa unionis ligamento coeant inter ſeſe, qua tot diverſi homines quaſi unum fiunt juſta ſtatus & poteſtatis diſpoſitione. Inde & Societas Civilis appellatur cum vox Societatis quid ſpecifice ſimul includat.

7. Cauſas vero Populi quas dicis?

QVum illæ ſint in duplici differentia, ut aliæ Internæ ſint, quæ ex Complexione ingeniorum pateſcant, & aliæ Externæ, quæ ex natura congenita juxta ſitum loci profluant; ut inde combinatio ac functio imperantium & obſequentium promptior exurgat, uti *q.* 5. hoc Cap. dictum eſt; ideo etiam diſcriminatim habendæ ſunt.

Cap. IV. De cauſis internis in populi natura.

1. Quænam igitur ſunt Cauſæ Internæ ex Complexione profluxæ?

TAles partim Aſtronomice in ſingulis, partim in Univerſitate obſervantur, quæ hominum indolem formant, & eam juxta inclinationem ſuam fovent.

2. Quænam ſunt Cauſæ Complexionis Internæ?

QVæ inclinationem homini ex poſitu & influxione aſtrorum aut conſtellatione occulte in procreatione ſua infundunt, ut juxta prædominium cujuſque proprie-

rietatis, quæ ſeptem juxta Planetarum naturam nu-
ıerantur, ſe voluntatis ſuæ ductui ſubmittat eidemque
bnoxium reddat. Ex quo fit, ut ejus habenis ſequacem
maxime præbeat in affectibus ſuis, cujus Proprietas
ſtralis Spiritus præpotentia in quovis præpollet.

Annon hoc manifeſtius paulo poteſt explicari, quomodo ſe res habeat?

Atis commode, modo heic rite audiatur iterum, quem
ſupra induximus Sac. Phil. cui totius naturæ janua
ıaſi in ſpeculo aperta & obvia fuit; Is *in lib. de 3. vita*
m. de hac re & Proprietatibus Planetarum plane ſin-
ılaria conſcripſit, unde in* *9. cap. & 7.* hæc ejus partim
nt verba nobis repetenda:

Si ſcire expetamus, quid homo ſit, & quur aut unde tam
ens ſit diſcrimen inter mortales, quod alter ab altero tam
re in actionibus diſſideat ſuis, & quod etiam in forma &
cie alter ab altero ita diverſus ſit; tunc neceſſe eſt, ut ad
imum fundum aut fundamentum de progeneratione homi-
penetremus, & hæc rite conſideremus; inde nobis pateſcent
x omnia. Namque ſi homo in Deo ſit ita renatus, ut in
e quid vera perſpicere poſſit, tunc de origine ſua
licitus eſt: Ac ſi in ea ſe recte exercere incipiat, tunc
ritus animæ in omnibus 3. Principiis ſcrutatur & per-
irit, quid in unoquoque ſit. Veluti nos idem agnoſci-
s, nec poſſumus aliud quid proferre, quam quod in
gine Spiritus, atque etiam corporis, omnium 3. Prin-
iorum ſaltem unicum regimen in nobis contineamus,
hoc in tribus motibus originariis qualitatum conſi-
. Quia juxta unumquodque Principium Spiritus &
rpus movetur & impellitur: ac ſecundum quod alte-
n Principiorum prædominium obtinet in homine, ut
uic totum homo cum voluntate ſua approprietet, ſe-
dum iſtud ipſe ſua conficit opera, atque reliqua ab
ſaltem dependent abſque ſufficienti reſiſtentia. Quod
ro de tali imagine nobis quid pronunciandum ſit,
uſtraudum nobis eſt, quodnam & quale ejus ſit funda-
tum. In ſimilitudine autem hoc maxime clarum eſt.
im nos ſemine aliquo in agrum ſeminamur, in Ma-
em nimirum. Iam conſidera hoc, quid antecedat;
l ſane, niſi quædam voluntas appetitiva viri & mu-
s ad commixtionem; nec tamen ſemper fructus ap-
tur, ceu in ſcortis & ſcortatoribus talia habentur
npla; imo & in conjugio. *Iam quæritur, quænam eſt*
e urgens in mare & fœmina omnium generum; tum quo-
in homine? Hoc ita animadvertite: In æternitate
ia in una eſſentia fuerunt, veluti Tinctura, quæ
rum eſt, & originalis cauſa vitæ, &c. atque Eſſentia-
, quæ ex Tinctura progeneratur, etiam omnes Spe-
cies

cies Centri continet, ſed abſque igne: quia illa eſt de-preſſio, nec valet vitam in ſeſe incendere: illa eſt corporeitas quaſi, & corpus quidem efformat, non autem vitam, quum ignis vitam procreet, &c. Sic vir habet Tincturam, fœmina vero eſſentialitatem, veluti Matricem, quæ ex Tinctura procreatur. Atque ita hoc cernite: In æternitate omnia in ſe invicem erant unum, ac mundus iſte tanquam figura quædam in ea involutus perſiſtebat: quia Sapientia Tincturam obumbrarat, & in ſe abſorptam quaſi tenebat ita, velut Corpus Spiritum, nec poterat inviſibilem prodire ſubſtantiam coram Angelis, niſi Iehova commoveret æternitatem, &c. Iam vero quum ſe Iehova commoveret, ſimul commovebatur Centrum Naturæ in æternitate, inde omnia procreabantur ſubſtantialia eſſentialiter. Tinctura efficiebatur exiſtentialis & dominabatur, atque exiſtentia reddebatur materialis; nec tamen ſeparatio fieri poterat, quum unum conſtitueret Eſſentiam. Quum itaque Iehova Fiat ſuum in materiale eſſentia excitaret, ut Verbum ſuum in eſſentialitatem pronunciaret, &c. tunc ex materiali eſſentialitate prodiebant duæ Species in uno tamen corpore. Namque Tinctura exiſtentiam per Verbum Domini induebat; ac Spiritus exiſtentiæ Corpus adſumebat; atque ita binæ erant Species, Corpus Tincturæ Centrum vitæ in ſeſe continebat, at Corpus exiſtentiæ nondum Centrum ignis excitarat: habebat quidem vitam, ſed admodum imbecillem.

Hoc demonſtramus vobis in ſimili, Ferrum candens adſpicite Hoc binos a ſe propellit Spiritus; veluti unum ferventem, qui Centrum fovet, & alium incendere valet ignem & excitare; atque alterum aereum, ex quo aqua prodit; atque ille quidem omnes vires ignis continet; at Tinctura in eo non eſt ignis; ſed eſt quaſi æterna incluſio, ut nequeat in eo eſſe ignis, & tamen eſt ignis Spiritus, qui ex igne originem tenet, vitamque æqualem igni fovet: quia in æternitate mors non datur. Atque ſic vobis duarum ſpecierum fundamentum declaramus, maſculinæ & fœmineæ. Namque quum Iehova materialem exiſtentiam crearet, continuo omnes eſſentiarum prodibant ſpecies in Centro naturæ, ſecundum omnes proprietates. Veluti ut in ſtellis agnoſcitis; quomodo unaquæque aliam exerat proprietatem præ altera, quæ omnes ex Centro naturæ juxta materialem exiſtentiam creatæ ſunt, &c.

Stellæ autem (*ait cap. 7. ejuſd. lib. circa finem*) omnes cauſas hujus mundi in ſeſe continent. Omne, quodcunque vitam alit, & vegetationem ſentit, NB. ab ipſarum proprietate exſuſcitatur, & ad vitam producitur. Quippe non tantum ignis & aqua ſunt. licet ignis & aqua in illis

princi

...cipalia ſint; ſed etiam duritiem, molitiem, tenebras,
...rbitatem, acetoſitatem, dulcedinem & omnes vires
...uræ in ſeſe continent, quaſcunque terra habet. Nam-
...e unaqu...ue ſtella ſuam propriam, ſuam ſingularem
...inet Proprietatem, atque id omne juxta eſſentias æ-
...ni Centri Naturæ. Cuncta enim in Creatione ipſa
...t apprehenſa & in exiſtentiam producta, prout tan-
...n proprietatis ibi tum in eo momento in rota Naturæ
...pit, quum ſe æternitas commoveret ad creationem;
...ue aer eſt Spiritus ille cum omnibus ſpeciebus com-
...ctus.

Quemadmodum calor ex igne egreditur, ita aer ex
...e expirat ſemper cum omnibus viribus. Ideoq; adeo
...nſtans eſt, dum mox ſpeciem hanc in Centro Natu-
...excitat, mox aliam; atque ita perpetim in lucta eſt
...ictoria: nunc ad ima deprimitur, nunc ad ſuperiora
...ſus emergit.

...niverſa profunditas inter terram & ſtellas inſtar ani-
...e habet in homine, ubi protenus oculi aliquid in-
...itur, & voluntatem in eo concipiunt, ad producen-
... eſſentiam vel ſaltem celeritate cogitationum, vel et-
...opere aliquo certo, ut os & manus ſimul id appre-
...dant. Ita quoque Profunditatis animus eſt, qui mox
...ac ſtella ſibi adſpectum concipit, nunc in alia. Atque
...rex eſt & Cor univerſæ profunditatis, qui ſplendo-
...exercet & operatur in ea profunditate: Reliqui vero
...Planetæ conficiunt ſenſus & intellectum in profundi-
...ut omnia in conſpectum veniant, ceu Spiritus vivi-
... Hoc in exemplo animalium obſervatu vobis facile
... quæ Spiritum ſuum in eo hauriunt; Velut & in avi-
...dem apparet, ac in nobis hominibus ipſis ſecundum
...nicum hominem.

...ſt Imperium hujus regiminis & Spiritus iſte non ha-
...ivinum intellectum & ſapientiam: quia exordio &
...obnoxius eſt; Quodcunque vero initium & finem
...et, non eſt Spiritus æternus aut divinitas ipſa; Sed
...ale externum ac proinde corruptibile permanet;
...i in Vento id cernitis, quam cito in uno exſuſcitetur
...atque iterum mox conſopiatur; mox in alio exoria-
... ſic conſequenter. Tum etiam Conſtellatio Cauſam
...et omnis ratiocinationis, artium, Philoſophiæ ſuæ,
...iarum, & origo eſt ſimul Ordinum ſuorum in regi-
...hujus mundi inter mortales poſt lapſum; ſic etiam
...lium & avium: nec non cauſa eſt, ac exſuſcitat
...s, & metalla ſive mineralia, atque arbores, ut creſ-
... Quippe in terra omnis concentratio aſtrorum in-
...a jacet, atque ea continet in ſeſe, quicquid aſtra
...nent; unde conſtellatio inflammat terram, & tamen
...ſt Spiritus id omne, unum regimen, quod tertium

appello Principium : quia tertiam exprim[...]
Deo, videlicet quum vita hæc ſit excitata, & non æterna,
&c. *cap. it.* 9. ait : Ita ulterius vobis detegimus Centrum
Naturæ hujus mundi : Partus vel Progenitura vitæ ſe in-
volvit in ſemetipſam inſtar rotæ , & quando ad intimum
pervenit punctum, tunc libertatem apprehendit , nec ta-
men Iehovæ ſed Tincturam , in qua vita urere incipit.
Namque quodcunque Deum apprehendere cupit , per
ignem fieri neceſſum eſt; quia nulla exiſtentia apprehendit
Iehovam , niſi ſit in igne , ſed proprium ejus intelligas
ignem. Quod ſi his ignis ſe inflammaret , ſtatim mundus
colliqueſceret. Non vero heic intelligimus ignem pro-
creaturæ , qui ignis vere non eſt , quum ſit ſaltem acris
furoris fervor, qui externam eſſentiam , quæ ex aqua ex-
urgit, in oppoſito ſuo conſumat, velut lignum, carnem-
que ac tamen internum ignem in lapide minus tangat.

Libertas vero , de qua diximus , extra naturam hujus
mundi , eſt ſolummodo Æternitas abſque eſſentia. Iam
autem velut Centrum æternum ex appetitu æternæ vo-
luntatis ſemetipſum procreat ; ita quoque Centrum alte-
rum, 3. Principii per verbum Fiat in procreatione ſe ex
æterno edit. Namque ex prima creatione primi die[...]
Centrum externum Naturæ (intellige priuſquam So[...]
cum ſtellis Corporalis creatus eſt) ſe ter invertendo cir-
cumvolverat , & 6 acceperat proprietates , tres videlice[...]
ſupra, & 3. infra Solem, &c.

4. *Quænam igitur ſunt eæ proprietates Planetarum,*
ac quomodo ſeſe habent?

SAturnus cum ſua acerbe ſtrenua attractione & frigo[...]
re primam conſtituit ſpeciem & Spiritum in Centr[...]
naturæ : Ille abyſſum concludit , & tenebras efficit i[...]
profunditate, atque ad ſe eſſentialitatem externæ virtuti[...]
in hoc Principio attrahit, & Centrum ſe hinc vertit inſta[...]
rotæ ; tunc contractum illud quaſi rota apparet in oppo[...]
ſitione vel quaſi e regione Saturni , atque tunc vocatu[...]
Luna, propter proprietatem ſuam, &c. Poſtea ſe ulteriu[...]
intus involvit in ſeſe, & Iovem efficit. Namque Saturnu[...]
ſua attractione appetit libertatem divinæ Eſſentiæ; ac ce-
rebrum procreat : quia appetitu ſuo virtutem libertat[...]
intercipit, nec ad libertatem divinæ Majeſtatis ipſius, u[...]
pote quæ ſine Eſſentia eſt, admittitur, Quum vero in Vi[...]
tute tali ſit intelligentia , & tamen vis hujus in propri[...]
potentia non poſſit intellectum excitare; proinde Iup[...]
ter vitam in viribus ſuis expetit , atque in circuitu rot[...]
eſt Mercurius. Namque rota perpetuo in circumgyr[...]
tione viget. Vnde Mercurius eſt motor , propulſator [...]
crepitator, quia non habet vitam, quum hæc ex igne or[...]

gine[...]

[illegible] ſumat. Ideoque admodum fervida impetuoſitate hoc expetit, ut ignis ex concuſſione ſua excitetur: Atque hinc in rotæ Circuitu viget Mars, qui ſævus eſt turbator & concuſſor.

Sed jam neque dictæ 4. Species in igne ſubſiſtere poſſunt, quum Eſſentialitatem habeant, quam ignis adſumendo devorat. Imo nec ipſe ignis per ſe ſubſiſtit, niſi habeat quod in nutrimento conſumere queat. Proinde oleagineam manſuetudinem expetit, atque eam repræſentat Venus; quum ſit externæ naturæ mitigatio ſive manſuefactio, quæ amorem gignit. Vnde in ea reliquarum dictarum 5. Specierum appetitum in ſe recipit: Quippe unaquæque ſpecies in ſeſe involvitur, & libertatem Dei expetit, quæ mitis manſuetaque adeo eſt, ut ſit quaſi nihil quoddam, quum tamen omnis in omnibus ſit. Atque ſi ex iſti Planetæ obtinuerint manſuetudinem, quæ aquam quoque producit, tunc denſitas aquæ exoritur, quæ lucis illuſtrationem anhelat admodum, unde quoque prægnans redditur conceptus ſui appetitu, ut ſic manſuetudo Veneris proprium nanciſcatur lumen præ reliquis in firmamento ſtellis. Namque appetitus talis jucundus concipit lumen.

Verum quum lux abſque eſſentia ſit, ſaltemque in tranquillitate manſueta, vitam inde unice ambit & expetit ſpiritum: Sed nihilominus ex aqua & manſuetudine omnino prorſus nequit aut vitam aut Spiritum haurire: Ideoque Venus ſua manſuetudine & luce Cor appetit, id eſt Vim omnium Specierum. Ex hoc quoque Concipit Cor illud, quod in rotæ circuitu ac puncto ejus Solem determinat, qui omnium 6. Specierum & Planetarum vor vere exprimit, quæ etiam è contra Cordis ſui ſpecies conſtituunt, unde ſic omnes in una coeunt vita, &c. Sed quando ignis acritudo in Sole ſe ita reflexione mutua torquet, ut in libertatem erumpere geſtiat, per fulgur vibrat ſplendorem ſuum, ut inde radiorum ſit perpetua ſiduitas in jucunditate ſumma &c.

Veluti autem ejuſmodi proprietates in totius Vniverſi conſtitutione naturali ſe habent, ita quoque in mortalium procreatione & inſtillatione proprietatum aſtralium [illegible]is proceſſus obſervatur, *quem paulo poſt d. l. ſic de[illegible]ibit.*

Ecce ſupra Solem, (quem Cor Vniverſi dixit) poſitus eſt Mars, qui in concuſſione excitator eſt ignis, & inflammator Cordis, nec non ſimul deſtructor Eſſentiarum, [illegible] denſitas eſſentialis contecta maneat; ille confringit [illegible]nc, ut ita Spiritus ſuos ſenſus poſſit excitare. Quia [illegible] Sole Tincturam parit. Supra Martem vero poſitus eſt [Iu]piter, qui eſt ipſa potentia & robur Cordis, cui Mars communicat ignis vitam, quod ille ex Corde Solis ac-

 cipit

cipit, inde Cerebrum conficit pro habitaculo Martis; Supra Iovem poſitus eſt Saturnus, qui virtutes proprietatum talium contrahit omnes, & Spiritui domum ædificat, videlicet Cranium, velut etiam ſubſtantiam in Corporis Capite contrahit; unde ita vita externa ſupra Solem Caput repræſentat, habitaculum videlicet Spiritus rationalis, qui in cordis igne originem fovet ſuam, & incolit Caput in quinque Senſibus vitæ aereæ.

Inferius autem è contra infra Solem, Venus adeſt, quæ ex protruſione ignis ex Tinctura originem ſumit. Ideo ſuum proprium habet lumen, ac procreat aquam amoremque, quum ſit depreſſio & cauſa exiſtentiæ in Sole, quæ inceptamentum conſtituat inferiori Corpori: tum quoque continet Tincturam ut cauſa originaria ſeminis ipſi competat in alio Centro ad propagationem directa. Namque corroborat ſe virtute ſuperiorum & ſecum Spiritus ſpeciem aufert tam ex corde quam Cerebro. Inde omnes ſpecies eam appetunt & ſe cum ea commiſcent. Nihil aliud eſt, niſi Amor & manſuetudo dulcis. Atque ita omnium ſpecierum virtutes in ſe tenet, ac hilarem cantatricem agit, *&c.*

Infra vero Venerem Mercurius poſitus eſt, cui Venus vim ſuam communicat depreſſione: Ideoque tam hilarem ſe præbet, ac libenter de ſcientia naturæ loquitur. Ille eſt expeditus excitator ſeminis, quod ipſi a Venere communicatur. In hoc enim totus eſt, ut Corpus excitatum & reſolutum efficiat. Quum vero multiſcium ſe venditet, per omnia ambulare cupit fugax; Corpori linguas donat, & exſuſcitat idem, ſenſus ipſi ſuppeditat, præſertim in Cerebro, & in Matrice feminis.

Infra Mercurium ſitus Lunæ eſt, ubi depreſſio ſubſiſtere cogitur, & mixtura eſt omnium, quum inde quoque corpus plenum det, & quæcunque ad id ſpectant. Omnia quaſi utre accipiendo corradit, ut totam effigiem formet animalem. Eſt ſuavitas ipſa, in quam proinde corruit Venus. Omnia conſervat, ne quid ulterius deprimatur, unde & perpetuo in timore vivit, ne cadat alicubi terra, quæ ipſi incumbit. Quippe iram Iehovæ terræ impreſſam ſentit. Ideoque metuit ſibi, nec quid ulterius de... primi ſinit; ſed celeri curſu properat ſemper, ac ſi eſſe... in perpetua fuga. Inde fallax eſt, quum ſuperiorum & inferiorum amicitiam expetat. Ex quo fit, ut tam cum Centro terræ, quam cum Centro Solis hypocriſin ſuam exerceat. Atque veluti jam hoc regimen in ſemetipſo eſt compoſitum; ſic & omnium creaturarum regimen & vita viget, præſertim in homine, qui inprimis poſt lapſum ad influentias ſtellarum Spiritui mundi obnoxius vivit, u... natura ſua quidem propellatur ad conſervationem con... ſociationis in vita communi; ſed hoc cavendum, ne Con...

ſtella...

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

tellationi Aſtrorum ſe penitus dedat, &c. Etenim hinc
ſt, quod Aſtrologi veri per thematum erectiones, cuivis
nortalium de toto vitæ curſu, non inconcinne, ſi homo
ſemper ductũ Spiritus aſtralis ſequatur, juxta influentias
jus, prædicere in prognóſi aliqua poſſint; licet magnus
heic ſæpius interveniat abuſus, qui magnopere cavendus
ſt, quum Diaboli inſtinctus non minor ſit, quam influen-
iarum, imo & fortioribus ſe inſinuet viribus, uti ſuo loco
xplicatur. Sed veluti in ſingulis individuis magna eſt
otentia Planetarum, ita quoque toto regimine pro-
eunt in univerſas regiones & hominum nationes, præ-
ertim ſi Zodiaci ſive Coronæ Cœleſtis ſigna in adju-
tentum arripiant. Vnde non inique faciunt Aſtrologi,
ui certis ſignis certas regiones in ſubjectione ſua appli-
ant, quod maxime in Politicis notandum.

5. *Regiones igitur terræ quænam ſunt, quæ certis Signis cœleſtibus ſubjectæ feruntur?*

MAgna certe in 12 Zodiaci ſignis latent myſteria,
quum Zodiacus non tantum, ut ait Sac. Phil. lib.
3. vit. c. 9. animum in profunditate hujus mundi &
eaturis omnibus determinet, ſed etiam duo regna, unum-
iodque cum 6. ſpecierum partibus conſtituat, unum
xta Tincturam cœleſtem vitæ, alterum juxta Tinctu-
m aeris & Spiritus mundi. Vnde & origo litterarum
4. ac 72. linguarum ipſi in computatione juſta accenſe-
r, ut idem docet Phil. dicens: Quod ſi hunc (24 litte-
rum) numerum ternario multiplices, velut ſe Ternarius
ibus regnis manifeſtat, & omnia in Ternario conve-
unt, exurgunt inde 72. quibus tot linguæ ſignificantur
Babylonia, admirabili perplexitate vertiginis. Quad
heic pergeremus, poſſet vobis meretrix cum beſtia fa-
le demonſtrari, de quibus *Apoc. Ioh.* agit: præterea
tegeremus vobis omnia mirabilia à tempore mundi fa-
. In his magnum illud latet Arcanum, & vocatur
yſterium Magnum: latet heic quoque omnis lis de
le, & inde exurgit, omnium quoque voluntas mala &
na. Namque ſeptem Spiritus, in quibus figura Filii ho-
nis juxta Apocal. conſiſtit. 7. ſunt Spiritus Naturæ,
orum unus (Sol) regnum tenet, & 6. Centrum Na-
æ, qui in duplicatione 12 conficiunt juxta 2. regna
& mundi hujus, ex quibus credentes progenerantur;
i iterum in duplicatione 24 conficiunt, & tunc ſunt
Spiritus, qui 24. Seniores exprimunt ante thronum
, qui ibi adorant Agnum mactatum. *Apoc.* 4. *&c.*
iſque hæc ulterius in timore Dei diſpiciat. Adſcri-
o autem ſignorum in quavis regione juxta Aſtrol. ita
abet.

Aries habet Germaniam, Angliam, Syriam, Palæſtinam, Poloniam minorem, Burgundiam ſuperiorem, Sueviam, Sileſiam ſuperiorem, Neapolin, Florentiam, Capuam, Ferrariam, Veronam, Patavium, Brunſvicum, Vltrajectum, Cracoviam, Maſſiliam.

Taurus habet Parthiam, Mediam, Perſiam, Cyprum, Aſiam minorem, Poloniam majorem, Ruſſiam albam, Campaniam, Rhetiam, Helvetiam, Franconiam, Lotharingiam, Hyberniam, Bononiam, Mantuam, Tarentum, Caput Hiſtriæ, Pormam, Peruſium, Sevas, Panormum, Herbipolim, Carolſtadium, Metim, Brixiam, Boſnam, Lipſiam & Tigurum, &c.

Gemini habent Hircaniam, Armeniam, Cyrenaicam, Marmaricam, Ægyptum inferiorem, Sardiniam, Brabantiam Ducat. Wirtenberg, Flandriam, Longobardiam, Turinum, Villacum, Hasfordiam, Londinum, Cordubam.

Cancer habet Numidiam, Africam, Bithyniam, Phrygiam, Colchidem, Carthaginem, Regna Franciæ, Scotæ, Granatæ, Comitat. Burgundiæ, Pruſſiam, Hollandiam, Zelandiam, Conſtantinopolin, Venetias, Mediolanum, Genuam, Lubecam, Trevirim, Magdeburgum, Gorlizium, Bernam, &c.

Leo habet Phœniciam, Chaldæam, Italiam, Galliam togatam, Siciliam, Apuliam, Bohemiam, Turciæ partem, Æmiliam, Sabinos, Damaſcum, Romam, Ravennam, Syracuſam, Cremonam, Pragam, Vlmam, Confluentiam, Linzium Chremiſium.

Virgo habet Meſopotamiam, Babyloniam, Aſſyriam, Græciam, Achaiam, Cretam, Ciliciam, Croatiam, Carinthiam, Sileſiam inferiorem, Rheni partem, Rhodum, Alexandriam, Hieroſolymam, Corinthum, Papiam, Brundusium, Vratiſlaviam, Erfordiam, Baſileam, Heidelbergam, Lutetiam, Lugdunum.

Libra habet Bactrianam, Triglodyticam, Sabaudiam, Delphinatum, Placentiam, Argentoratum, Viennam Pannon. Francofur, Moenum, Spiram, Halam Suevorum, Landshutum, Arelatum, Lyſibonam.

Scorpius habet Cappadociam, Syriam, Iudæam, Idumæam, Mauritaniam, Norvegiam, Sueciam, Occident. Bavariam ſuper. Foro-julium, Trapezuntium, Alkairam, Aquileiam, Sedanum, Monacum, Viennam Allobrogum, Valentiam Hiſp.

Sagittarius habet Arabiam felicem, Celticam, Hiſpaniam, Portugalliam, Hungariam, Dalmatiam, Moraviam, Coloniam Agrip. Stutgard. Rotenburg. Budam, Toletum, Noriberg.

Capricornus habet Indiam, Macedoniam, Thraciam Albaniam, Bulgariam, Græciam, Lituaniam, Maſſoviam,

Saxo-

...onian, Thuringiam, Haſſiam, Stiriam. Brandeburg ...uguſtam Vindelic. Conſtantiam, Mechliniam, Orcha... es Inſulas.

Aquarius habet Sogdianam, Arabiam Petræam Æthiopiam, Sarmatiam, Tartariam Magn. Daniam, Ruſ... am Rubeam, Walachiam Pedemontium, Weſtphaliam, ...onſerrat, Piſaurum, Tridentum. Hamburg. Bremam, ...alisburgum, Ingolſtad. Bavariæ partem.

Piſces habent, Garamantes, Lydiam, Pamphiliam, Ci... ciam, Calabriam, Portugalliam, Ratisbonam, Worma... am, Rothomagum, Compoſtellam, Hiſpalim, &c.

. Anne poteſt homo ſe Conſtellationi Aſtrorum & eorum influentiis aliquouſque ſubducere?

E Tiamſi in mortales omnes ingens ſit Spiritus mundi hujus per conſtellationum influentias imperium, ut ...s, ſi ſecundum carnis ſemper vivant ductum, jugo ſuo ...nitus cohibere poſſit; attamen non tanta eſt fortitudo, ...s & robur ejus, quin valeat, remedio promptiori, quod ...bis per Spiritum Chriſti communicatur largiter, infrin..., ſi modo quis non ſanctiorem mentem ſibimetipſi ne...t, vel non ſemetipſum cœcum reddere cupiat. Omnia ...im repoſita heic apud nos ſunt in receptione Chriſti ...vida, ut in ea ſe humiliter quis ſubmittat voluntati pu... Iehovæ, nec ſe Spiritui ejus ipſum deneget, aut ſtudio... ſubtrahat. Ad quem omnibus patet liberrimus aditus ... vera pietate. Quotquot enim eum, ait Iohan. excepe...nt, iis dedit hoc jus, ut filii Dei ſint facti, nempe iis, qui ...edunt in Nomen ejus. *Ioh.* 1. v. 12. Ideoque recte mo...t omnes, *Sacer ille Philoſ. lib. dict. cap.* 8. *his verbis.* ...uæſo, ô homo, temetipſum conſidera ſaltem: quære ...metipſum, ac te invenire diſce: Egredere ex hac peri...loſa vita, ex numero aſpidum & ſerpentum ſecede in ...ernum illud, quod omnino in tua habes poteſtate ...ena. Qui aliter docet, & loquitur, ille ex Satana do..., qui non vult hoc concedere, quod homo poteſtatem ...beat, in filium Dei evadere. Iehova certe hominibus in ...hriſto poteſtatem dedit, filios Dei fieri: ac ipſe Iehova ...lt, ut omnibus hominibus auxilium ſuum præſto ſit: ...c Deus eſt talis, qui mala velit, & cui impietas ſit ...mplacita; velut etiam *Ezech. teſtatur cap.* 33. 11. ...iam vere ego vivo, non expeto mortem peccatoris; ... ut ſe convertat & vivat. Ac *Dav. Pſ.* 5. *v.* 5. & 6. ...iſti omnes operantes iniquitatem. Perdis loquentes ...ndacium: Virum ſanguinolentum & doloſum abomi...ur Iehova. Ita *ait D. Petr.* Inter omnes populos, qui ...um timet, & recta agit, ille Deo eſt acceptus. Nam...e non alia in Deo eſt voluntas, quam ſalvationis, ut

ſaluti reddatur, quodcunque perditum eſt. An non Chriſtus propterea è cœlis deſcendit? Ideoque nemo mortalium deſperet. Namque ſi animæ Spiritus rite ſe attollat ad Deum, certe ille Deo fortior eſt, ita, ut eum in Verbo ſuo evincat. Ira quoque Dei quidem eſt, & potentiſſima vis Dei; ſed hanc facile evincit in Chriſto. Inde longe potentior eſt, quam inferni abyſſus. Montes valet tranſponere abſque intempeſtate, ſaltem nuda voluntate ſua. Namque voluntate ſua Iehova Cœlum & terram creavit. Talis quoque voluntas tam potens in anima ſimul latet occulta; & tamen natat in miſeria, in magna impotentia & immerſione mortis; ubi adſtricta hæret, & ſe circumduci patitur, ceu miſere capta creatura, ſe ex uno luto fœtido in aliud provolvens, ut tanquam maculatus pannus ſordeſcat, plena ſorditie. Omnes ſtellæ venenum ſuum in corpus ſic effundunt, & commaculant corrumpendo funditus animam, quæ ita omnium animalium ſordibus adſpergitur. Corpus enim carnem animalem devorat, qua miſera anima veſtitur. An noſti, quam ob cauſam Iehova Iudæis ſuis abſtinentiam a multis prohibuit carnibus? Incende adipem talium, & conſidera proprietates eorum, tunc facile perſentiſces. Miſera anima eſt ignis quidam, qui urit uſtulando; Quod ſi igitur talis proprietas penetret in ignem animæ, quid cenſes, num Iehova in ea habitare queat? Quapropter Chriſtus per Apoſtolum ſuum nos docet, & dicit: Eſtote ſobrii & temperantes in cibo & potu: Vigilate ac orate, &c. Namque adverſarius veſter diabolus tanquam Leo rugiens vos obambulat, & quærit, quem devorare poſſit. 1. *Pet*. 5. 8. &c. Committe Iehovæ vias tuas. & confide in eum, ipſe faciet. *Pſ*. 37. 5. Quia Iehova eſt Rex in æternum ſemper *Pſ*. 10, 16. &c. ſed nunc de cauſis externis agemus paucis.

Cap. V. De Cauſis Externis in populi natura.

1. *Quænam ſunt cauſæ externæ in populo?*

Veluti unuſquiſque mortalium in ſe conſideratus influxionibus ſtellarum in hac vita eſt expoſitus, & quiſque in iis ſemetipſum facile examinare poteſt, cuinam proprietati & inclinationi, num Saturni in avaritia, invidia, ambitione, &c. an vero Martis in crudelitate, ſanguinolentia, iracundia, &c. An Mercurii in fallacitate, mendaciis, aſtutia, calliditate, &c. aut Veneris, &c. maxime ſi addictus, ut in eo ſemetipſum corrigat, appetitumque perverſum mortificet, *uti ait* D. *Paul*. Ita quoque univerſi populi aut natio aut indoles communiter dignoſci

noſci poterit, ut ſecundum ejus rationem corrigi in ipubl. fundatione, aut in melius revocari queat. Talia em vel ex plaga aliqua in mundi ſitu univerſim, aut regionis particulatim & regni ſede alicujus dijuditur, ſub certo climate, &c. Veluti etiam non exium diſcrimen ex Seminum commixtione, & linguan confuſione dignoſcitur, quæ barbariem non levem ius peperere populis.

2. *Quid autem vocas mundi plagas?*

Icet Plagæ vocabulum admodum ſit πολύσημον ad eo, ut octo ferme peculiares habeat ſignificationes, nunc percuſſionem, ictum, vulnus, nunc arboris inciſion, nunc retia rariora, inſidias, diſcrimina, nunc impulſum, determinet, nec non pro capitis linteo tègmine, lecticaria quoque ſindone &c. ſumatur; tamen hac itione heic utimur juxta Geographorum ſententiam regione aut tractu terræ ampliſſimo; quando in ea ptione tales terræ partes, modo climata, modo Zonæ ellantur. Eſt itaque Plaga mundi ſive Zona in hoc l, ſpacium ad ſimilitudinem Zonarum Cœleſtium in rficiem terræ detractum, eademque proportione heic r duos circulos minores ſphæræ comprehenſum, ut directe cœleſtibus Zonis in quinque partibus ſit ſubum. Proinde latitudo plagarum ejuſmodi tanta eſt, ntum diſtantia circulorum refert, quæ 24. gradibus e abſolvitur. Harum prima autem καυματώδης dicimedia illa terrida & intemperata quæ inhabitabilis e habetur, propter nimium calorem & ardẽtes æſtus, s Sol illic excitat. Duæ vero Intermediæ temperatæ , unde & Græcis εὔκρατοι vocantur, quarum altera alis, altera Auſtralis, quum Torridæ utrinque vicinę, & ad Polares ſe extendant. Extremæ igitur frigidæ mperatæ in extremis globi polis temperatas dictas iuunt.

3. *Quur ita terra in plagas diſtinguitur?*

Ropter inſignem ejus utilitatem, quam præcipuam argitur & ſuppeditat in diſcernendis locis, ut eo rect non tantum diſcernantur loca Orbis habitabilia ab tis, ſed etiam varia locorum & regionum accidentia s pateſcant, ut inde mortalium ingenia & affectiones ns dignoſci queant. Sic etiam cauſæ inde redduntur rigoris majoris in diverſis locis, diſſimilitudinis item quantitate & initiis dierum artificialium, &c. *vid. s. in Mund. Cathol. cap. de Circ. pag. 51.*

4. *Quomodo vero ingenia populorum hinc dignoſci vitè poſſunt ex loci ſitu?*

QVum locorum & regionum tanta ſit diverſitas, ut non tantum aëris, cœlique & terræ, ſed ita etiam alimentorum qualitates varientur; non mirum erit, quod ingens ingeniorum ſit inde diſcrepantia. An non enim ipſe ſenſus dictitat, quod illi, qui in frigida terra aut vaſtis montium ſylvis vivunt, non poſſint ejus eſſe conditionis in ſtudiis & naturæ donis, quam qui ſub Zona torrida aut temperata naſcuntur & degunt? Sic illi, qui Septentrionis frigore duro conſtrictas plagas inhabitant, apparent quidem animoſitate non ultimi, attamen quum minus culti ſint, & in barbarie vivant ſatis rigida, importunitate indiſcreta avari omnia involvere ſolent. Propter antiperiſtaſin enim, in humido radicali calor non ita benigne illis favet. Sanguinis copia quidem abundant, unde ſtatura eminent, indurati corporis viribus ex victu craſſiore, libertatis ferocioris appetentes: Sed quo viciniores Zonæ polari vivunt, eo conſtrictiori corpore, propter nimis intenſum frigus, conſpiciuntur. Ac prout auſtera ſpiracula ventorum habentur, ita quoque minus ſunt tractabiles, & manſuetudinis ignari: ſed potius, dum pro victus ratione duros ſubeunt labores, in piſcium captura & venationibus perpetuo occupati, aliquid callidæ feritatis ſapiunt, uti coſmographi id notant. Eſt tamen juxta ſitum regionis aut Inſularum magna differentia populorum; veluti quoque populi Regi Britanniæ hodie ſubjecti non ejuſdem ſunt ingenii, quum diverſa diſpoſitio loci, diverſitatem morum creet. Ita Boemus de rit. & mor. gent. *lib.* 3. *cap.* 25. Anglos ſupra modum ex formoſitate, humanitate, pietate, hoſpitalitate, liberalitate & fortitudine commendat, atque propterea ex ore Gregorii Papæ Angelis adſimilat, quum vultu non ſaltem niteant; ſed etiam adeo pietati ſint addicti, ut oporteat, illis miniſtrari iter ſalutis æternæ. E contra Hybernorum barbaros mores ita deſcribit ibidem, dicens: Gens inhoſpita, inculta, crudelis; ſanguine interemptorum hauſto prius, victores vultus deturpant. Fas atque nefas eodem animo ducunt. Puerpera, ſi quando marem edidit, primos cibos imponit gladio mariti, &c. Qui cultui ſtudent, dentibus marinarum belluarum inſignium enſium capulos exornant: Candicant enim ad eburneam claritatem. Viris præcipua gloria in armis eſt, &c. Vnde ſpecimen diſparitatis in eodem regno ſumere licet; quanta ſit diſcrepantia inter eos, qui in plaga mundi intermedia, & qui in Septentrione vivunt. Quantæ prædæ & ſpoliis quoque olim ac ferociſſimis auſis addicti fuerint Normanni, id tot eorum

excur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

rſiones & invaſiones in vicina regia, de quibus alibi
um eſt, in *Reipubl. noſt. Hanſæa*, abunde teſtantur. Sic
Moſçovitarum natura, quis *Boter. Coſm.lib.* 1. *pag.* 154.
ſulere poteſt, unde reliquos facile cenſere poterit.

5. Quid de Meridionalis plagæ populis ſentiendum eſt?

I non tantum phyſicis rationibus, perpetuæ ſolis lu-
ſtrationi, ſed etiam hiſtoriis, imo & experientiæ quid
i habendum eſt, non poterit negari, hos intelligentio-
paululum & artificioſiores ut plurimum quidem eſſe,
belli non ita auſtere & crudeliter cupidos cum tanta
itia, niſi neceſſitas cogat. Etenim quum poros ha-
nt laxiores & patentiores ac ſanguis ob circumſtan-
& corpus undique ambientem calorem ſublimetur
ſi, melancholiæ adſtringuntur magis affixi, ob immi-
onem ſanguinis. De Abyſſinis tamen hoc habet *Bot.*
Coſm.pag. 223. quod nulla in re ingenioſiores ſint,
n in ſpoliis & furto committendo, nec non in re bel-
quod inde eſt, quum ita aſſidue Præſidem, ex loco in
migrantem, ſequi cogantur. Sed tamen commixtio
uinis naturas confundit etiam, ceu Boem. de mor.
t. lib. 1. p. 62. de Ichthyophagis non diffitetur.
i, inquit, per omnem vitam degunt, uxores filiasque
munes habent, beſtiis ſimiles; ut qui neque volupta-
eque doloris ullum, ſi naturalem ſenſum percipiant,
e turpis, neque honeſti diſcrimen norint. Quos et-
merito inter poſtremos habet, qui ad meridiem ha-
nt. Tantum valet perverſa vivendi ratio, ut etiam
s ſubvertat in naturæ conditione mentes hominibus,
eſtiis prorſus eos adſimilet. Sed quum extremæ ſint
queplagæ, extremis quoque laborant vitiis, juxta
graphorum opiniones. Ideoque melior ratio viven-
medio terræ loco conſtabit.

. Quales autem populos plagæ mundi intermediæ alunt?

Elut duorum extremorum optima mixtura in medio
concurrit, & ibi temperamentum efficit gratius; ita
que idem heic non immerito de natura & ingeniis
lorum, mediæ plagæ mundi ſubjectorum, ſtatui
t, modo non intervenientia mala & damna tot plu-
s interturbarent commoditates, quæ in iſtis plagis
n optimæ habentur. Veluti ſic, Ægyptus, Italia,
cia, Gallia, Hungaria, Polonia, & præ cunctis vici-
gionibus Civiles maxime ſunt, & magna Imperia
us Politicis auxerunt & gubernarunt. In primis au-
Orientales populi felicitate ingeniorum & ſapientiæ
ris ſtudio cunctis antecellebant olim, ut illis, quic-
ſanioris doctrinæ, omne debeatur. Magnam lau-
dem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

dem in his & talibus. *Bot. Coſm. lib. 3. pag. 214.* Ægyptiis adſcribit. Olim ante aliquot ſecula, ait, de Ægyptiis fuit gloria, quorum celebritas præpollebat aliis in ſapientiæ ſtudiis & artibus. Namque juxta communem opinionem, primi Geometriam invenere, quum cogerentur media invenire, quibus ab inundatione Nili agros ſuos & limites defendere, & fructus terræ ſuæ ſalvare poſſent, nec confunderentur poſſeſſiones; ſed ſua cuique arva, aquis dejectis, & ablutis diſcriminatim reſtituerentur. Inſignes quoque fuerunt Aſtrologi, partim ob cœlum ſemper ſerenum, quum nullæ ibi ſentiantur pluviæ, partim ob Clementiam aeris. Vnde ipſi primi fuerunt, qui Solis curſum obſervarunt & conſcripſerunt, & annum in certas ordinis digeſſerunt partes. Excoluerunt etiam ſingulariter Magiam ſive Philoſophiam, cujus abuſum quoque cernere licet in admirandis illis artibus, quibus ſe Moyſis miraculis oppoſuerunt. In rerum ſacrarum & divinarum Scientia admodum fuerunt præcellentes; ſicuti id apparet ex auctoritate Sacerdotum & Magorum eorum, & ex ſcriptis Mercurii Triſmegiſti, nec non ex peregrinationibus, quas Pythagoras, Plato & alii Philoſophi ſaniores ad Ægyptios ſuſceperunt in hunc unicum finem, ut eorum ſapientiam & artes addiſcerent, &c. Verum quomodo hæc res ſeſe habeat vere, & in quantum heic erret *Bot.* *id ſuperius lib.* 1. ubi de Salomonis Sophia egimus, explicatum eſt. Nec enim Ægyptii talibus claruerunt ſolum artibus, ſed maxime Chaldæi, Phœnices, Arabes, & Bactriani, &c. Ac teſtatur Reg. Proph. David Pſal. 105. quod Ioſephus ſuam & Parentis Sapientiam ad illos pertulerit, eoſdemque in talibus exercuerit ſedulo. Nec etiam hodie ibi deſunt, qui ſaniori prævaleant Philoſophia; ſed non omnes ad ſacra talia arcana admittuntur, unde nec concedunt, quod typis publicis divulgentur, nec admittunt quempiam, qui typographiam exerceat, ſub pœna ignis: ceu ante paucos annos ex Belgio mittebatur quiſpiam, qui ferme hanc ſubiiſſet condemnationem, niſi fuga ſe ſalvaſſet, ut ipſe mihi retulit. Licet autem in his plagis ſint populi, qui barbaram feritatem non plane exuerint. *ut Boem. lib.* 3. *cap.* 6. de Ruthenis, *& cap.* 5. de Thracibus refert, quos homines feros, aſperos, numeroſosque adeo facit, ut ſi unius imperio regerentur, aut idem ſentirent, inexpugnabiles forent, & omnium gentium multo validiſſimi: tamen populi maximi virtutibus variis & præſertim Chriſtianiſmo prævalent: Velut nec ſuam laudem Polonis inter alios invidet, *Bot. lib. 1. Coſmo. pag.* 144. his verbis: Poloni inquit, quoad ſtaturam corporis ut plurimum pulchri & hilares ſunt adſpectu, concinnis membris, amabiles in moribus & geſtibus. Libenter varias addiſcunt linguas, & variis modis veſtitum mutant,

Sed

...maximum vitæ tempus ditiores in menſa conſumunt, ...m ibi ebrietas in tanto ſit uſu. Veſtimenta amant ...cioſa, variiſque utuntur coloribus. Elati proinde ſunt ...ni, propria mirè æſtimantes, unde quoque tot adula...bus delectantur, quos ſplendidè alunt, &c. Cui adſti...atur *Boem. lib. 3. cap. 9.* Gens ait, in univerſum pru...s, multaque comitate in hoſpites, Bibaciſſimum ge...hominum; ut tota Septentrio: ſed rarus vini uſus, ...otuſque genti omnis vinearum cultus. Factitia ex ...co, aliiſque generibus ſeminum potio in uſu eſt, ... Sed ſufficiant exempla hæc. Germaniæ tamen in...m quanta ſit præpollentia, non opus ut multis oſten...ur, quum de ejus populis *in Reb. pub. Hans. par. 3.* ...ribus ſit actum. Nec prodeſt, ut in profanitatis ſtudiis ...genus multum jactetur. Vnicam & veram commen...onem, quæ inſtar omnium eſt, meretur pietas & pro...s, quæ tamen tam frigide ab auctoribus paſſim præte...r. Quæſo num virtus poſſit uſpiam vera dari abſque ...tate vivida in dilectione mutua. Vtinam Germania ...ie non tantis in ſuis viſceribus laboraret diſcordiis? ...alis hæc pietas & Chriſtianiſmus, quæ potius ore fre...tur, in vanis gloriationibus & diſputationibus, quam ...dis cordialiter & ſyncere piis præſtatur? Quid etiam ... ebrietas deſignat? O Germania, omnia obtineres ...e commoda ſatis feliciter, ſi tanta non laborares diſ...dia, nec Verbo ſuo tam turpiter in profanitatibus va... Doctorum ac Scholarum eluderetur Chriſtus. Verum ...tum hac vice de Populi natura, quum jam ex c. 3. q. 4. ...hodo ad diſtinctionem Populi ſit properandum.

...p. VI. De diſtinctione Populi & Societate ac Perſonis iſtius in genere.

...Quidnam in hac prima parte Objecti ſive materiæ, populum concernentis in Republ. ulterius eſt conſiderandum?

...Atura Populi ex definitione huc uſque explicata, neceſſum eſt, ut ad ejus diſtinctionem ex ſupra dictis ...eniamus.

2. *Quomodo igitur Populus diſtinguitur?*

...Vum Populus ſit collectivum quid, & totum tamen ejuſmodi, quod ex digeſtione coordinationis juxta ...um Reipubl. ſuam integritatem perfectam in uni...tate Corporis Politici accipiat, ſi membra homoge...ſive ſimilaria cum heterogeneis ſive diſſimilaribus ...e cohæreant aut aptè ad uſum ſuum in regimine ſive

Reipubl.

Republ. deſtinatum connectantur, ſit proinde, [illegible] non habeat uniformes, ſed alia ſit pars ex Quantitate, qua Quantitativa eſt; & alia ex Qualitate orta, quæ & Qua litativa dici poterit.

Quidnam eſt pars Populi Quantitativa?

EſT, ex qua pro ratione numeri & collectionis con gregatio multitudinis in Populo conſtat; Et quum alteri ſtatim rei ac mentis communicationem, juxta ſoli dam conjunctionem adjicere debeat, dicitur exinde ho minum ſive humana Societas, quod ſociorum tam arct ſit conglutinatio in omnibus, ut ubique illis in mutua di lectione conformitas integra competat, velut in beſtii quoque naturalis talis apparet conjunctio; Sed nos hei de Societate humana agimus.

4. *Quid ergo in Societate humana ante omnia conſide- randum eſt?*

DVo hæc, ipſius videlicet Natura, & diviſi ejuſdem.

5. *Quomodo ejus natura cognoſcitur?*

VT intelligamus quid ſit, & quæ ejuſdem cognata & oppoſita ſive contraria.

6. *Quid igitur eſt Societas humana?*

QVum ſit admodum generalis ejus & diffuſa acceptio non una, ſed triplex ejus habetur deſcriptio. Inde Societas ἐν πλάτει ita accepta, dicitur, Corpus hominum plurium in unam conjunctionem collectorum. *lib. 1. pa rag. ult. lib. 2. l. 6. parag. 3. lib. 7. parag. 1. ff. Quod cujuſqu Univerſitat. nom. &c.* Aſt quum heic non tantum ſit figu ratum genus, ſed nec ſolide eſſentia in cauſis ſuis expri matur, aut depingatur, alia magis ſpecifica ſic habetur Quod ſit perſonarum aliquot certarum unio per quam ex inſtinctu naturæ & vinculo mutuæ dilectionis ac con ſenſus homines communicant inter ſeſe intentionis ſua commoda ad juſtam & piam participationem, prout vita neceſſitas id & honeſta conditio in fide ſyncera requirit Tertia eſt quam I. Cti. in negotiis & commerciis contractibus ex conſenſu conſtantibus annumerant. *Inſt lib. 3. tit. 26. & lib. 17. ff. tit. 2. vid. Myns. in Iſt. d. tit. & Weſenb. paratit. d. l.* Sed de hujus contractus definitione, quæ magis ad ſpeciem penetrat infra agemus.

7. Qui[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

7. *Quid heic notandum in dicta definitione Societatis Politicæ?*

DEfinitum & Definitionis explicatio.

8. *Quid in Definito obſervandum venit?*

NOminis notatio, & ejus Synonyma.

9. *Quid in nominis Notatione?*

Ius derivatio & ſignificatio.

10. *Vnde igitur deſcendit Societatis vocabulum?*

B amabiliſſimo & dulciſſimo nomine Socii. Nihil enim naturæ humanæ magis appropriatum contin-e poteſt, quam Socii alicujus jucunditas in quavis ad-utia, quum non tantum in imagine mortis hæreat, qui ertus ſit ab omni conſortio; ſed etiam ſolitudo ipſum alum, velut ipſe Iehova ait: non eſt bonum, homi-n eſſe ſolum. *Gen.* 2. *v.* 12. Addit itaque ſtatim: iamus ipſi adjutorium, ſimile ſibi. Ita vitæ ſociam in torium adglutinat firmiſſimum Adamo, ut in ſimili-ue inſeparabiliter conjuncti maneant & vivant. Ideo Socii vocabulum (quod alii a ſequendo derivatum nt, quum non idem cum eodem ſit; qui enim ſecun-me eſt, non eſt idem mecum, ut ſit quaſi Comes; mvis *Vall. lib.* 4. *c.* 3. Comitem diſcriminet a Socio, d Comes minor ſit, at Socius alteri par: alii rectius a ndo ducunt, quum genus ſpeciem in ſe ſecatam fo-, ſive ſpecies genus ſecet, quod in Tinctura hominis ecata apparet, ubi homo in virum & fœminam fuit ecatus quaſi) dextre accipiendum eſt, ne in malam ab-atur partem. Sic enim *I V.* 5. *Cic. ait*, Socii putandi , quos inter res communicantur, *&* *pro S. R.* Qui So-n fallit, in virorum bonorum numero non eſt haben-, *& lib.* 1. *Epiſt.* 9. Me quidem, inquit, certe tuarum, entiarum voluntatum, rerum denique omnium So-n comitemque habebis, *&* 1. I. Flaccus ſocius atque tor conſiliorum periculorumque meorum. *Pro Dom.* liſſimus ſocius ad comparandam aliquam rem. *Item*, ihi ſocius atque amicus ſemper fuit. Sic etiam Eſau i Iacobo, ſe ſocium itineris offert. *Gen.* 33. 12. & , ut ipſi Socii in via remaneant, *Ib.* 15. Imo Iehova dicit, quod operi ſuo nominatim deſtinarit ſapien-artificem Beſelelem, cui ſocium addiderit Oholia-. *Exod.* 31. *v.* 6. *&* 38. *v.* 23. Sic & Ioſua recenſuit

ſocios

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ſocios. *Ioſ.* 8.10. *&* 10.18.27. Atque *Ezechiel*[illegible] Allo-
cutus eſt me Iehova hunc in modum : Tu vero, fili homi-
nis; ſume ligunm unum, & in eo inſcribe , Iudæorum &
Iſraelitarum, & eorum ſociorum , *&c.* 37.16. Ac veluti
ſociorum hoc proprium , ut omnia fideliter inter ſeſe
communicent; ita quoque ſumme neceſſum eſt, ut ſocio-
rum ratio in electione accurata cum prudentia habeatur,
ne vitiis illorum ſe ſuamque commaculent converſatio-
nem. Quippe non abs re eſt, quod vulgari habetur Prov.
Noſcitur ex Socio, qui non cognoſcitur ex ſe.

Proinde etiam Iehova plane improbat talem conſo-
ciationem , quæ cum impiis habetur, ceu Iſraeliticis ſuis
inhibitionem hanc ſeveram dedit, ut abſtinerent à populis
improbis in omni conſortio , inquiens ; Nec inibis cum
eis fœdus &c. Neque ſociabis cum eis conjugia. *Deut.* 7.
v. 3. Ex ſociorum igitur conjunctione dicitur Societas,
quæ, ſi cum bonis contrahatur fructus quoque tales edit;
ſi cum malis , à pravitate aut corruptione non abeſt ſua;
Sed participat tandem quoque pericula & pœnas. Vnde
Germanis eſt optimum hoc Proverb. *Wer ſich bey einem
guten niederſetzet. Der ſtehet auch beym guten wieder auff.
&c.*

11. *Quot modis igitur in ſignificatione ſua accipitur Societas.*

SOcietatis hoc vocabulum , non tantum propter ni-
miam in generalitate ſua extenſionem , eſt πολύσημον
& μέσον; ſed etiam rebus inanimatis una & divinis ac-
commodatur. Namque uti Cicer. pro Marc. Conſilia
ſocia vocavit ; his verbis : Semper mea conſilia pacis
& ocii ſocia, non belli & armorum fuerunt; ac Pro Font.
Vitæ ſociam Virtutem, mortis comitem, & gloriæ fecit:
Nec D. Paul. nos vult fieri ſocios dæmonum. 1. *Cor.* 10.
v. 20. ſed potius gaudii ſui cœleſtis nos expetit ſocios.
Phil. 1. *v.* 7. qui Deo agglutinentur & unus cum eo ſi-
mus Spiritus. 1. *Cor.* 6.17. Ita quoque Societatis ſigni-
ficatio latiſſime ſe effundit ad bona & mala , nec non ad
res corporales & incorporeas in hiſque iterum ad divinas
& divinis contrarias; quum talis communio & partici-
patio poſſit eſſe tam reſpectu vitæ temporalis , quam et-
iam reſpectu cœleſtis & æternæ. Facere enim Societa-
tem omnium rerum cum aliquo poſſumus , *ait* Cicer. in
Orat. pro Quin. 2. Sic *&* pro *Font.* Socium omnium for-
tunarum participem facit. Imo& diabolus ſuos undique
fovet ſocios. Ideoque hæc & ejuſmodi paucis erunt per-
noſcenda.

12. Quo

Quomodo igitur vitæ temporali Societas in bonam partem adſcribitur?

Vando vel amicitiæ externæ, aut concordiæ ſtudio, aut converſationi familiari & convictui mutuo vel [illegible]m confœderationi aut ſodalitati attribuitur. *Vnde* [illegible] *cap.* 41. *v.* 24. ait Amicus & Socius auxilia ſibi mu[illegible] præſtant; at multo magis conjux ſuo marito. Sic [illegible] *Maccab. cap.* 8. *v.* 17. amicitiam & Societatem Iudas [illegible] cum Romanis contrahit, *v.* 20. 22. *&* *cap.* 12. 3. 8. [illegible]& 14. 18. 25. & 15. 17. *Item* 2. *Macch.* 4. 11. & 5. 11. [illegible] *de fin. ait.* Nati ſumus ad Societatem communi[illegible]nque generis humani, & 1. *Offic.* Societas hominum [illegible]unctioque ſervetur. *Item*, *de Clar. Or. dicit*: Vir e[illegible]ius, conjunctiſſimus mecum conſiliorum omnium ſo[illegible]te. *Et* 1. *Offic.* Societas quæ cum Republ. eſt, unicuique [illegible]rum competit. *Ibid.* Gradus Societatis hominum con[illegible]t. *Et I. A.* Nulla ſocietas optimis civibus, cum im[illegible]uniſſimo hoſte, fœdere ullo confirmari poteſt. Sic & [illegible]orporeis rebus, ceu ſunt Virtus, Conſilia, cogitatio[illegible]&c. Societatem adſcribit. 2. *de leg. ait*: Difficillima [illegible]ocietas gravitatis cum humanitate, &c. Sic etiam [illegible]m S. Scriptura de ſocietatibus bonis ſectandis, & [illegible] fugiendis agit. *Gen.* 12. 15. *Levit.* 7. 19. *Num.* 16. [illegible]& 25. 4. *Ioſ.* 23. 12. & 2. *Sam.* 22. 27. & 2. *Par.* 19. 2. [illegible]1. 1. *Pſal.* 26. 4. 8. & 37. *Item Pſal.* 18. 26. 27. [illegible]. 1, v. 10. 15. & 4. 14. & 6. 25. & 13. 20. & 22. 5. 24. [illegible], 1. & 29. 27. *Ier.* 16. 8. *Eccl.* 6. 35. & 8. 1. 18. & 9. 21. [illegible]. 10. & 13. 2. *Tob.* 1. 5. *Matt.* 7. 15. *Actor.* 19. 9. & 2. [illegible]6. 14. *Eph.* 5. 11. & 2. *Tim.* 4. 14. *Apoc.* 18. 4. [illegible]de omnibus actionibus, negotiationibus, commer[illegible] in iis cunctis, qui unam aliquam certam habent in[illegible]nem, etiam in artificialibus applicatur, &c. Vnde [illegible]I. Ctos ſingularis contractus ſpeciem parit Socie[illegible] *ſt. lib.* 3. *tit.* 26. *&* *ff. lib.* 16. *tit.* 2. *pro Socio.*

Vbi autem & quando rebus divinis Societatis Vocabulum attribuitur?

[illegible]Vando pietati deſtinantur, merito Sancta etiam [illegible]ocatur. Sic quidem *Cic.* 1. *Off.* ſanctam dicit So[illegible]em, *&* 5. I. *V.* Sancta eſt, ait, religio Societatis, [illegible] erum Ethnicis talia fuerunt incognita, quæ de ſua [illegible]ate cœleſti nobis S. Scriptura prædicat. Ita *D. Paul.* [illegible]plane aurea ſunt, & firmiter piis Societatum culto[illegible]obſervanda, ubi dicit. Fidelis eſt Deus, per quem [illegible] eſtis, in Societatem Filii ipſius Ieſu Chriſti, Do[illegible]noſtri. Sic & hanc Lucis Societatem appellat, quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

penitus a tenebris contrariis ſeparat, 2. *Cor.* 6. v. 14. dicens: Quæ Societas luci eſt cum tenebris? Velut & Societatem Spiritus hanc appellat. *Phil.* 2. 1. Quam etiam Iohan. nobis annunciat. 1. *Iohan.* 1. *v.* 3. ut & vos ait, Societatem habeatis nobiſcum, & Societas noſtra ſit cum Patre, & cum Filio ejus Ieſu Chriſto. *Item v.* 6. *&* 7. Si dixerimus nos Societatem cum eo habere, & in tenebris incedimus, mentimur, nec ſyncere agimus. Quod ſi in luce incedimus, ſicut ipſe eſt in luce, Societatem habemus cum eo mutuam, Κοινονίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων. O vere beatam illam Societatem, qua cum ipſo Iehova tam arcte conjungimur, modo ſtulti refractarii & perfidi rebelles noſmetipſos ab ea non excluderemus ita turpiter perverſitate noſtra.

14. *Sed quomodo Societatis Vocabulum etiam rebus malis applicatur?*

QVum ita amabile & amicabile ſit hoc nomen, uti jam dictum eſt, merito dicimus, quod id fiat per peſſimum abuſum. Præſertim quum regula juris ſit, quod rerum turpium, nulla detur Societas *l.* 53. *l.* 57. *ff. pro Socio. l.* 35. *parag.* 1. *ff. de con. empt.* Ideoque Iehova *Deut.* 7. *v.* 4. per Moiſen ſuum a tali Societate tam ſedulo deterret Iſraelitas. Et recte dicit *Iſid. lib.* 2. *Soliloq.* Melius eſt habere malorum odium, quam conſortium. Sicut bona multa habet communis vita Sanctorum, ſic plurima mala Societas affert malorum. *Idem Chryſ. ſuper Matt.* cujus hæc verba ſunt: Rerum natura ſic eſt, ut quoties bonus malo conjungitur; non ex bono malus melioretur: Sed ex malo bonus contaminetur. Diverſitas enim rerum nunquam poteſt habere concordiam, & multos ſollicitat ſocietas nefanda, *&c. Ennod. in vita Beat. Ant. c.* 5. Diu humanæ converſationis mixtus illecebris, Societatem Contagionis haurit, &c. Proinde Iacob non voluit una progredi cum fratre ſuo Eſau. *Gen.* 33. *v.* 12. 13. *Et David Pſ.* 101. plane abhorret à talium converſatione & Societate; Velut & paſſim in Sacra Script. ejuſmodi habentur exempla & monita. *Iob.* 30. 29. & 2. *Theſſ.* 3. *v.* 14. *&c.* Sic etiam prudentes Ethnici conſcientiæ cauſa abſtinuerunt à pravis Societatibus; uti in hoc lætatur *Cicer. in Orat. pro S. R.* dicens: Nullam Societatem, neque ſceleris, neque præmii cum ullo coivi. *de Aruſp.* Clodius nefarias cum multis ſcelerum pactiones, Societateſque conflavit. *I. C.* Latrones ſcelerum fœdere inter ſe, ac nefaria Societate conjuncti, *&c.* Alias tamen & mediis rebus Societas quoque applicatur, veluti periculis, laboribus, menſæ *Eccl.* 6. *v.* 10. *Iob.* 17. 5. *Et Cic. pro Rab.* dixit, quod quoque cum aliquo Societas periculi & laboris

coea.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

...tur, &c. Sed hæc de acceptione Societatis diffuſa ...ciant, paucis nunc ſequantur Synonyma.

5. Quænam Synonyma habet aliaſve appellationes Societatis hoc Vocabulum?

Vum multas & varias res comprehendat, uti jam dictum eſt, plurimas quoque tam in Græcis, quam a... Latinos ſortita eſt Societas appellationes. Namque ...Conſociatio, Conſortium, fraternitas, Sodalitas, ...junctio, Communio, Participatio, Communitas, ...amercium, Conſpiratio, Comitatus, pactio, fœdus, Ordo, &c. dicitur. Græcis vero eſt κοινώνημα κοινωνία, ...υχία, ὁμαιχμία, ὁμοπραξία, συμμαχία, ἑταιρία, ἑται... &c. Sed nunc ad Definitionis perluſtrationem re...ndum eſt.

16. Quid vero in definitione notandum venit?

Vo, Cauſæ videlicet ejus, & Effectus, quibus eſſentialia ejus requiſita conſtituuntur.

17. Cauſas quaſnam heic vocas?

Oc ex *cap. 2. q. 1. & cap. 3. q. 1.* hujus libri ſatis conſtat, ut talia non ſint temere toties repetenda, quum ...er aut externæ aut Internæ aut quæpiam earum in...atur.

18. Quæ cauſa efficiens in definitione conſtituitur?

On una, ſed duplex. Namque & cauſa movens aut ...urgens & Principalis in ea indicatur.

19. Quæ eſt cauſa movens aut impulſiva?

Æc expreſſis verbis continetur, quod ſit partim In... ſtinctus naturæ; partim mutua dilectio quæ in hanc ...it promotionem. Etenim facit naturalis inclinatio ...omnia, quod homines ſint proni ad Societatem in...m; *Inſt. de Iur. nat. lib. 1. ff. de Inſt. & Iur.* priuſ... etiam ipſa dilectio poſſit inflammari, quum ...appetitu & voluntatis deſiderio ſuam trahat origi... Quicquid enim in natura hujus vitæ eſt, id adſpirat ...perfectius, quum vanitati mundi ſit ſubjectum. ...8. v. 19. 20. & 21. Maxime autem homo, quum ...on tantum ſervitutem corruptionis introduxerit. *d. l.* ſed etiam ipſe animæ ſuæ veram amiſerit in lapſu ... lucem, & plane in cœcitate ſua captivus ducatur, ...orrupta natura nunc id habeat, quod non abſque ...inia ſua animal ſociabile vocetur. *Bod. lib. 3. de* ...*c. 6. Zeb. 1. Pol. c. 1.*

20. *Quæ eſt cauſa principalis Societatis hujus?*

PRincipalis iterum duplex eſt, aut κυρίως principalis,
aut Mediata.

21. *Quæ eſt κυρίως Principalis?*

QVæ in determinatione Perſonarum introducitur, ut
Perſonæ ſint diverſæ, quæ Societatem con-
ſtituant.

22. *Quid vero eſt Perſona?*

REcte hoc loco id quæritur, quum tanta ex tot tem-
poribus de vera Perſonæ conſtitutione & quid ſit
ea, inter Grammaticos, ICtos, & Theologos fuerit con-
certatio & controverſia. Alii enim volunt individuam
ſubſtantiam rationalem dici, alii ſtatum hominis, ali
ipſum hominem, alii qualitatem hominis, adeoque eju
accidens, &c. Vnde miris ſemetipſos confundunt diſpu
tationibus, quoties de Trinitatis eſſentia & natura venti
latur quæſtio, quæ certe non ſine ſcandalo committitur
Verum ne communis heic error erretur, neceſſum eſt, u
prius ſignificationem Perſonæ variam intelligamus, tun
rectius hæc poſſunt percipi. Interim περὶ σῶμα quaſi di
ctum volunt, quod notandum.

23. *Quot modis igitur Perſona vox accipitur?*

COmmuniter 10. modis ſignificationem Perſonæ ex
primi volunt. Sed ut rite hoc percipiatur, priu
noſcendum eſt, quid apud Græcos τὸ πρόσωπον quod a
ὄπτομαι, id eſt, video componitur, unde ὄμμα oculus &
viſus dicitur, denotet, πρόσωπον igitur Græci dicunt i
quod ante oculos eſt, ut iſtud viſu tuo poſſis aſſequi, ve
luti Chriſtus quoque πρόσωπον ἐρανοῦ faciem, vultum
cœli conſtitutionem dicit eam, quæ in aſpectum noſtru
ſe inſinuet, qua Phariſæi ſerenitatis indicium ſibi ſum
rent cum hominibus. *Matt.* 16. *v.* 3. quod inconſidera
in Catachreſin Rhetoricam alii, & quidem duram ex o
Chriſti convertere conantur. *V. Inſt.* Rh. *l.* 4. *c.* 6. quo
ipſi videant, quam bene fingant ſibi tam præceps jud
cium de Chriſti ſermone. Hinc itaque conſectarium e
quod primo recte Perſona apud Latinos, pro individ
naturæ rationalis ſubſtantia accipiatur, ſive ut loquunt
ICti. pro homine ipſo *l.* 1. & *l.* 4. *C. de dignit. l.* 2. *C.*
Epiſcop. & Cler. Velut etiam D. Paul. ἐκ πολλῶν προσώπω
χάρισμα donum ex multis perſonis id eſt hominibus in
collatum prædicat. Deinde, quum etiam *D. Paul.* 2. *Cor.*
v. 10. dicat, quod condonationem ſuis Corinthiis præſ
terit ἐν προσώπῳ χριστοῦ in Conſpectu aut præſent
Chriſti, inde quoque locutio hæc ipſi Iehovæ & Sanc
Trinitati attributa fuit ita, ut quidem una eſſentia & n

..ra Dei ſive divinitatis ſit , ſed tamen ὑποστάσεις & Per-
ſonæ in ea tres ſubſiſtant. Diſtinguuntur enim, ajunt, non
vero ſeparantur perſonæ , uti homines tres ſeparantur ab
invicem, quamvis ſpecie unum ſint. Ratio eſt, quia Divina
eſſentia infinita eſt atque impartibilis , Ideoque tota in
ſingulis Perſonis. Velut *Deut.* 6. 4. *Moiſes dicit*: Audi
Iſrael, Deus tuus Vnus eſt, & 1. *Cor.* 8. *v.* 4. Scimus quod
idolon in mundo nihil eſt , & nullus Deus alius niſi
unus; ἐδεὶς Θεὸς ἕτερος , εἰ μὴ εἷς. quum alias locutio ta-
lis expreſſa de Perſonis in S. Scriptura non ſit ; ſed pro-
prietates & operationes ad intra & extra diſcrimen ejuſ-
modi nobis ſuppeditent. *Gen.* 1. 6. 26 & 3. 23. & 11:7.
Matt. 28. 29. *Marc.* 3. 16. *Luc.* 3. 22. Tertio etiam Perſona
.. o ſpecie externa, qua homo ab homine differt, corpore,
.. vitiis, ætate, fortuna, & auctoritate accipitur. Ita *Deut.* 1
17. Moyſes alloquitur Populum ſuum & hoc illis
præceptum Iudiciarium proponit : ἐκ ἐπιγνώσῃ πρόσωπον
.. κρίσει , ne reſpectum perſonarum in judicio habeatis:
..*tem* , ne ſententiam dicas ad reſpectum ſive perſonam
hominis : ὅτι ἡ κρίσις τοῦ θεοῦ ἐςι. Quia judicium Dei eſt.
Item Levit. 19. *v.* 32. *ait* ipſe Iehova. Ad perſonam ſe-
nioris conſurges, & honorabis perſonam ſenioris. *Sic ibid.*
15. Ne exercetote perverſitatem in judicio , ne acci-
pite perſonam tenuis, neque honorem exerceto perſonæ
majori : Iuſte judicato proximum tuum ? Quia, ait *Moiſ.*
Deut. 10. *v.* 17. Iehova ſumme formidabilis non accipit
perſonam ; neque recipit munus : Ceu & paſſim S. Scri-
ptura perſonarum acceptionem illicitam prorſus incla-
..t. *Deut.* 17. v. 2. & 1 *Sam.* 16, 7. & 2 *Par.* 19, 7. *Iob.* 34,
.. . *Prov.* 18, 5 & 24, 23 & 28, 21. *Sap.* 6, 8. *Eccleſ.* 35,
.. . 16. *Eſa.* 11, 3. *Mala.* 2, 9. *Matt.* 22, 16. *Marc.* 12, 14.
.. . 20, 21. *Actor.* 10, 34. *Rom.* 2, 11. *Gal.* 2, 6. *Epheſ.* 6, 9.
..*l.* 3, 25. & 1 *Pet.* 1, 17. *Iac.* 2, 1, 9, &c. Quarto etiam
.. toto habitu aut ſtatu & intentione alicujus ponitur,
.. *Luc.* 9, 22, 53 de Chriſto dicitur : miſit nuncios ante
perſonam ſuam, id eſt, priuſquam ille venerit illuc. *Ibid.*
..*tt.* 11. *v.* 9. &c. Sic, non receperunt eum, ὅτι τὸ πρόσω-
..πον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον , quia perſona ejus erat abitura , id
.. , jam in ſuccinctu erat , ut Ieroſolymam peteret. Sic
..*pro Quint.* & *lib.* 7. *epiſt.* 33. Petit oris perſonam ſuſ-
cipere , accuſatoris deponere dicit. Quinto velut ab ex-
terna ſpecie ; ita etiam ab internis animi qualitatibus
perſona delineari ſolet , qui modus frequentiſſimus apud
Latinos in uſu eſt, & Ciceroni ſæpius phraſis hæc genuina
.. ; ſuſcipere perſonam boni viri , & ſuſtinere. *Item* , *pro*
..*reto.* Ego has partes lenitatis & miſericordiæ ſemper
.. libenter; illam vero gravitatis & ſeveritatis perſo-
nam non appetivi. Sexto. Non tantum uni homini , ſed
..am toti populo applicatur πρόσωπον & perſona , *uti*

Iud. 11. *v.* 25. *&* 26. dicit Legatus Iephthæ, quod per-
ſona populi ſui ejectus ſit Amorræus; quod faciem inter-
pretantur alii. Ita & apud *Xenoph. in Pæd. Cyr.* 1. in exer-
citu prima acies aut frons πρόσωπον dicitur. Septimo et-
iam officium, munus & partes perſonæ vocabulo adſcri-
buntur. *Ita Cicer, de Cl. Or.* ex Magiſtratu perſonam facit,
& 1 de Orat. quod quis amicorum perſonam tueri poſſit.
Item 1. *Offic.* Magiſtratus gerit perſonam Civitatis.
Proinde quoque fit, quod in Iure tota Vniverſitas tan-
quam Vna perſona conſideretur. *L. Si municip. parag. ſi*
quid ff. quod cujuſque Vniverſ. nom. l. 9. *parag.* 1. *ff. Quo*
met. cauſ. l. 19: *de nox. act. l.* 6. *parag.* 1. *ff. de rer. diviſ. l.* 29.
ff. de V. obl. l. 36. *& ſeqq. ff. de æd. ed. l.* 195. *de V. ſig. Ged.*
l. 1. *obſ.* 57. *n.* 7. *Pet. Frid. l.* 1. *c.* 3. *de Proc.* Ex. *Rom.* 12. 5
Eph. 4. *v.* 4. & 1 *Cor.* 12, 13. *Gen.* 34, 16. *Iud.* 20, 1
2. *Coloſſ.* 3. 15. *&* 2 *Sam.* 19, 15. Quam ob cauſam hæ
collectio & conjunctio ſæpe unius perſonæ vice fungi
tur, ſeu unius loco habetur. *l.* 22. *ff. de fidejuſſ. l.* 25. *ff. a*
muni. l. 1. *parag. ult. ff. de acqui. poſſ. l.* 9. *ff. de pact. tit*
Si fam. furt. feciſſ. dic. l. 9. *ff. de Iuriſd. l.* 29. *ff. de Verb. obl*
l. 6. *parag.* 1. *ff. de rer. diviſ. l.* 3. *ff. de duob. reis.* Veluti ſin
gulari appellatione plura ejuſdem generis ſignificamu
l. 158. *& l.* 148. *ff. de Verb. ſign. Vnde* Cic. *in* I. *A. ai*
Magnum eſt in Republ. tueri perſonam Principis. C
1. *Off.* Ipſi autem quam perſonam gerere velimus a noſt
voluntate proficiſcitur. It. I. A. Ita veni in ſenatum,
meminiſſem quam perſonam a vobis impoſitam ſuſtin
rem. Eadem quoque ratione ſinguli in unum Corp
conjici poſſunt. *l,* 36. *ff. de ædit. edict.* Et unus plures p
teſt ſuſtinere perſonas, *uti Cic. ait* 2. *de Orat.* Tres perſ
nas unus ſuſtineo, meam, adverſarii, Iudicis, &c. 1. O
Ac duabus his perſonis, quas ſupradixi, tertia adjungitu
quum caſus aliquis vel tempus imponit. Similiter u
duabus, aut tribus, aut quatuor perſonis illud corpus
præſentatur & conſervatur. *l.* 7. *parag. ult. ff. quod cuj*
que Vniv. l. 16. *ff. de hæred. Inſt. &c.* Octavo veluti κα
πρόσωπον dicitur, quod quaſi in conſpectu eſt *Actor.* 2
16. *Gal.* 2. *v.* 11. Ita quoque aliis rebus applicatur, ſic
πρόσωπον quoque terræ additur *Luc.* 21. *v.* 25. & *Matt.* 1
v. 3. Cœlo, quod ſupra indicavimus. Eodem modo q
que τὰ πρόσωπα navium dicuntur proræ, teſte Euſt. N
peculiari prorſus ſignificatione Perſonæ dicuntur e
nentes illæ in ædificiis figuræ, quæ aquas ore aut m
zula per fiſtulas effundunt, eoque varios geſtus & vu
exprimunt, quæ alias ſalientes vocantur. *l.* 15. & *l.* 1
ff. de act. empt. Decimo denique Perſona Latinis quo
eſt facies conficta, hiſtrionica, ſive appoſititia, ut ſunt
ſtrionum perſonæ aut larvæ in ſcenis, *Cic. de Orat.* Sa
vidi, quum ex perſona mihi ardere oculi hominis hiſtr

...viderentur, & *I. A.* Exultabat gaudio perſona de ...imo, modo egens, repente dives. *It. Att. lib. 15. epiſt. 1.* ...uid eſt autem, quur ego perſonatus ambulem? Parumne ...eda perſona eſt ipſius ſenectutis. Vnde proverb. eſt, ...rſonam malle, quam faciem, id eſt, potius videri cu...re, quam revera eſſe, &c. Ex quibus variis ſignificatis ...paret jam, non temere confuſionem rerum cum acci...ntibus faciendum, & ICtorum optimam eſſe ſenten...m, quod omne Ius vel ad perſonas, vel ad res pertineat, ...c. *l. 1.* & *2. ff. d. ſtat. hom. Inſt, de I. nat. gent.* Ideo etiam ...te ſtatuunt, Perſonam tam hominem ipſum, quam qua...atem & conditionem ejus ſignificet. Velut inde Per...nales actiones recte dicuntur, quæ in perſonam homi...s, qua cum eo agimus, qui nobis obligatus tenetur da...r, *l. 24. parag. 1. ff. de Obl.* & *act.* Item Ius Perſonale, aut ...ivilegium Perſonale, aut Perſonales Conſtitutiones, ...æ in certæ perſonæ gratiam, vel in certam cauſam ...tæ ſunt. *l. 1. ff. de Conſt. Princ.* Perſonalia beneficia, ...tis perſonis conceſſa, *l. 15. ff. Sol. matr.* Perſonalia ...nera *l. fin. ff. de mun.* & *hon.* Perſonale pactum, quan... perſona adjicitur, *l. 7. parag. pactorum. ff. de pact.* Per...nales prærogativæ, *in c. 1. ne Cler. vel mo. lib. 6.* Perſo...lia interdicta, quæ perſonam magis quam rem concer...nt. *l. 1. parag. fin. ff. de interdict.* &c.

...*. Quid igitur eſt Perſona ita proprie heic in Politicis dicta?*

...Erſona heic nobis eſt homo ſingulus Societatem in negotium vel factum deducens *l. 1. l. 4. C. de dign. l. 2.* ...*ag. 1. C. de Epiſc.* & *Eler.* Hujus cauſa omnia creata ſunt. ...*n. 1. v. 26, 28. 1 Cor. 11, 7.* Pſal. 8. *Sirach. 17, 6. Sap. 9, 2* ...*Tim. 4. Actor. 10, 13.* Eph. *2. v. 10.* & omne jus intro...ctum, ut infra patebit, ut ſit juſta diſciplina, per quam ...nis impietas à Societate abarceatur. *l. 2. ff. de ſtat. hom.* ...*ag. Inſt. de Iur. nat. gent. l. 28. ff. de uſur.* & ipſe Iehova ...oque ſuo populo ſelecto ſuas præſcripſit leges. *Levit.* ....& *c. 19.* & *20.* & *ſeqq.*

25. *Quomodo diſtinguuntur homines inde & Perſonæ?*

ALiud eſt diſtinguere homines quoad naturam aut ſexum & aliud quoad perſonam. Perſonæ enim, uti ...dictum eſt maxime adhæret conditio ſtatus inſita. ...eterea aliter homo juxta partes eſſentiales dividitur, ...m ſecundum ſtatus conditionem. Sic & alia eſt innata ...litas, & alia adventitia, juxta quæ ſingula poteſt di...ctio haberi. Velut ita homines reſpectu Perſonæ alii ...t liberi, alii ſervi, & liberi iterum aut ingenui, aut ...ertini: Servi rurſus quoque aut per totum, ut Manci-

pia, aut conditionati, aut infra patebit. Sic & alii M[illegible]
bidi aut ægroti, alii ſani. Ægri iterum aut mente a[illegible]
Corpore, &c. Ratione officii alia Perſona publica al[illegible]
privata *parag. ult. Inſt. de Attil. tut. l. orphan. C. de Epiſc* [illegible]
Cler. Ratione dignitatis, alii ſunt nobiles, alii ignobi[illegible]
& plebei; ſic ex poſſeſſione rerum, aut divites aut pa[illegible]
peres; atque Iure domicilii aut cives aut peregrini, & [illegible]
de quibus infra ſuo loco plenius, quum heic ſaltem ine[illegible]
cium hoc fuiſſe ſufficiat, & nunc ad cauſam mediate ef[illegible]
cientem ex q. 20 progrediendum ſit.

26. *Quæ eſt Cauſa efficiens Societatis Mediata?*

EX cujus interventu & mediatione coaleſcit Societ[illegible]
inter perſonas, quod fit conſenſu mutuo, per que[illegible]
conjunctio talis coaleſcit; ſive ille ſit expreſſus aut t[illegible]
citus.

27. *Quænam eſt cauſa Societatis finalis?*

DE ultimato fine non heic agendum eſt, ſed de [illegible]
cauſa, quæ in ſcopo ſuo quam proxime concern[illegible]
Societatem, quæ in fida & juſta participatione comm[illegible]
dorum ad vitæ neceſſitatem facientium conſiſtit. Non [illegible]
nim nobis nati ſumus, ſed proximis noſtris, *Phil.* 4, [illegible]
1 *Cor.* 10, 24. & *Gal.* 5, 14. *l. 2. de leg. l. Servus. ff. de Ser*[illegible]
l. 1. parag. 15. ff. de Vent. in poſſ. l. 19. parag. filius ff. de cap[illegible]
& *poſtl. Cic. c. 1. Off.* Nati ſumus ad Societatem commu[illegible]
tatemque generis humani, &c.

28. *Quæ vero eſt cauſa Materialis aut ſubjectum Societatis?*

SVnt partim ipſi homines quatenus ſe communicatio[illegible]
ſubjiciunt, & partim commoda intentionis quæ ta[illegible]
res, operas & negotia atque actiones vitæ in ſeſe cont[illegible]
nent & exprimunt.

29. *Quæ eſt cauſa formalis Societatis humanæ?*

QVam ipſa unio & conjunctio juxta pias & honeſt[illegible]
conditiones determinat, prout quoque neceſſar[illegible]
conſervatio requirit. Ideoque Societatis hujus gen[illegible]
rectiſſime unio conſtituit, pias & honeſtas conjunction[illegible]
conditiones in conſiliis, auxiliis mutuis & ordine nece[illegible]
ſario complectens. Hæc enim neceſſaria ſunt requiſit[illegible]
ſi Societas legitime componi & vinculis ſuis rite con[illegible]
ſtringi debeat, quod & ipſa corporis ratio in ſuſtent[illegible]
tione ſui & membrorum omnium ita poſtulat. *Vid. Ge*[illegible]
16, 2 & 21, 3. & 2 *Sam*, 13. *Pſalm.* 72, &c. Sed cau[illegible]
jam explicatis, nunc ex ordinatione q. 16. pernoſcem[illegible]
quoque effectus Societatis humanæ.

Cap[illegible]

Cap. VII. De Effectibus & Cognatis binis prioribus Societatis humanæ.

Videlicet Conſcientia & Tranquillitate animi.

1. *Quoſnam vero effectus ex ſe edit Societas humana?*

CErte quam plurimos & quidem neceſſitate ſua inſignes. Sunt autem in duplici differentia, ut alii ſaltem conſequentiam reſpiciant, alii ex ipſo actu Conſolationis reſultent, ex quorum numero ſaltem hos exprimemus & ſunt Amicitia atque Concordia, quam neceſſario Pax ſequitur felix, propter inhæſionem eſſentialem.

2. *Quid eſt Amicitia?*

EST præcipuus Charitatis mutuæ in hac Societate effectus mutuis animorum rerumque officiis & integritate totius cordis abſque fuco ad normam ſynceræ pietatis deſtinata. Hæc vera eſt amicitia, quæ non commodum proprium, ſed proximi ſemper incluſum tenet, adeoque ſyncera & ſolida nititur pietate. Ideoque omnis amicitia, quæ vel in minimo ſui potius quam proximi reſpectum habet, non eſt ſolida, nec vera: ſed hypocriſi extrema laborat, ſaltemque occaſionem lucrandi expectat: hac obtenta in odium ſe aut invidiam turpiter convertit. Proximum enim ſicut nos ipſos amare præcipimur. *Lev.* 16, 19. *Matt.* 17, 9 & 22, 39. *Marc.* 12, 31. *Luc.* 10, 27. *Iac.* 2. 8. Vnde & ſacrificiis præfertur dilectio proximi. *Marc.* 12, 33. quia Charitas ex Deo eſt, & quiſquis diligit ex Deo natus eſt, ac novit Deum, 1 *Ioh.* 4, 7. Atqui non diligit, non novit Deum, *ibid. v.* 8. Deus eſt Charitas, qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo. ibid. 16. At qui non diligit fratrem, manet in morte *ibid. cap.* 3. *v.* 15. Proinde ait, Filioli mei, ne diligamus Verbo, nec lingua ſolum, ſed facto & Veritate: Et per hoc cognoſcimus nos eſſe ex Veritate. *Ibid. c.* 3. *v.* 18, 19. *Act.* 4. *v.* 20. Si quis dixerit: Diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum, quem non vidit, quomodo poteſt diligere? Proh Deus! O quam multi igitur in mundo hodie vivunt mendaces! Indene totus mundus nonne ſcateat plenis mendaciis? &c. Sed de his in Eth. Chriſt. egimus. Græcis eſt φιλία & ἀγάπη.

3. *Quid eſt Concordia?*

EST alter Societatis veræ in mutua conjunctione effectus propter ſimilitudinem pietatis & morum initus, mutuis veræ benevolentiæ exercitiis utilitatem publicam & proximi promovens, ut inde tranquillitatem animi in bona conſcientia obtineat. Vnde ὁμόνοια Græcis dicitur, quod homines ſive ſuperiores dignitate aut inferiores una mente inter ſeſe, quaſi in una anima ſpirantes, correſpondendo vivere debeant. Veluti tale concordiæ ſtudium nobis paſſim in S. Litteris commendatur. *Pſ.* 133, 1. *Prov.* 18, 19. *Eccl.* 35, 2. *Matt.* 5, 9. Rom. 12, 16 & 15, 6. & 1 *Cor.* 1, 10. & 2 *Cor.* 13, 11. *Eph.* 4, 3. *Phil.* 1, 27 & 2, 2. & 4, 2. & 2 *Theſſ.* 3, 16. *Tit.* 3, 2. *Hebr.* 10, 24 & 12, 14 & 1 *Pet.* 3, 9. In primis heic perpetua meditatione cordis coquendum, & praxi ſolida reſpiciendum eſt, aureum illud Sap. Syrac. dictum c. 25. v. 1. ubi ait: In tribus placitum eſt Spiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo & hominibus. Concordia fratrum, & amor proximorum, ac ſi vir & fœmina bene interſe conſentiant. Tria vero genera odit anima mea, & infenſus ſum valde vitæ illorum: Si pauper ſit ſuperbus, & dives mendax, ac ſenex mœchator, ac nulla intelligentia præditus. Sed tantum de effectu Societatis, pauca *ex quæſt.* 5. *h. c.* nunc de cognatis ejus & Contrariis dicenda reſtant.

4. *Quænam habet igitur cognata Societas talis?*

QVamvis plurima habeat, tamen heic ſunt conſideranda non remota, ſed maxime propinqua, talia ſunt Bona Conſcientia, Tranquillitas animi, libertas & ſedulitas in officiis præſtandis, quæ Vigilantia aut diligentia & Conſtantia conſiſtit.

5. *Quid intelligis per bonam Conſcientiam?*

ILlud quod D. Paulus *Act.* 23. *v.* 1. de ſe egregie teſtatum facit, his verbis: Ego omni bona conſcientia ſervivi Deo ad hunc uſque diem ut in vera obedientia erga Deum & dilectione proximi omne ſervitium conſcientiæ ſitum ſit. Vtinam ita hodie quoque in fide vivida mortales viverent, ut ſuæ conſcientiæ teſtimonium ita in piis factis cuivis proximo probare poſſent, non tam diriter totus divaſtatus jaceret ſtatus Reipubl. Chriſtianæ. Sed quum homines non amplius agnoſcant conſcientiam imo & laudem ſibi putent, ſi eam prorſus ignorent, fit inde, quod Spiritum Dei carnalis vitæ perverſitate malitioſa à ſe penitus, & tam turpiter in propriam pernitiem expellant. Sunt tamen, quam plurimi, quibus nihil uſitatius eſt, quam perpetua jactantia oris de conſcientia nomin

nomine multa gloriari & ad eam ſemper provocare: ſunt etiam, qui ſibi ex ſtulta inſcitia conſcientiam de re tali confingunt, quæ non eſt veræ conſcientiæ; at in quibus ſibi eam conſtituere debent, de iis pluſquam ſecuri inveniuntur: Sunt quoque & potiſſimi, qui judicium aliquod ex *Eſa.* 15. *v.* 3. & 1. *Cor.* 11, 31. verſiculo definitionem conſcientiæ ſibi fruſtra pariunt, ut ſe non abſque pudore in erroribus ſuis admodum confundant. Proinde magna cautione hic opus eſt & examine juſto, ne definitionem aliquam ſomniamus nobis; quæ minus rem attingat, aut rite penetret cordis cogitationes.

6. *Vnde igitur tot errores Conſcientiæ in vera definitione ejus evitantur aut corriguntur?*

SI eos Sacræ Script. locos rite exploremus, quæ nobis vim & nervum Conſcientiæ bonæ proponant & detegant, ut intelligamus firmiter, in quibus virtutis ejus eſſentia & vis lateat tota, quæ nos coram Deo tam adſidue & potenter commendet aut reos convincat intus, & condemnet funditus. Sicut etiam talem Ethnici cordis ſtimulum in animæ punctionibus mutuis agnovere; unde Ciceronis admodum emphatica eſt hæc locutio, quando dixit: *Attic. lib.* 13. *Epiſt.* 20. In omni vita ſua quenquam a recta conſcientia tranſverſum unguem non oportet diſcedere, & 3. *de Natur. Deor.* Et virtutis & vitiorum, ſine ulla divina ratione, grave ipſius Conſcientiæ pondus eſt: qua ſublata, jacent omnia. *It. pro Mil.* Magna vis eſt Conſcientiæ in utramque partem, ut neque timeant, qui nil commiſerint, & pœnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccarint. *It.* 1. *de Finib.* Quod ſi quis ſatis opibus hominum ſibi contra conſcientiam ſepti eſſe & muniti videntur; Deos tamen horrent: Eaſque ipſas ſollicitudines, quibus eorum animi noctes atque dies exeduntur, a diis immortalibus ſupplicii cauſa importari, putant, &c. Atque ita ex effectu facile quidem potuerunt ſecum convinci, quod ſtimulus menti & animæ fuerit inſitus, qui quemque ob malefacta torqueret duriter: Velut etiam D. *Paul. ad Rom.* opus legis cordibus eorum inſcriptum dicit *cap.* 2. 15. quod ibi quaſi in capſula reconditum lateat, quamvis legem non habeant: Sed quid proprie & unde ſit, non potuerunt invenire, quum veritatem Dei adeo uſque in falſitatem tranſmutaſſent, cultu vero Dei & conditoris ſui rejecto. *Rom.* 1. *v.* 25, & 26. Ideoque tradit eos Deus fœdis affectibus ſuis, ut quando hos ſuo habituali virtutis ſtudio & ſuperficiali, juxta conceptas propriæ mentis opiniones, nonnihil a ſpurcitie externa purgaſſent; ſe Conſcientiæ ſatisfactionem & libertatem præſtitiſſe ſuam arbitrarentur. Sed quum inde in ſemet-

ipſos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ipſos & ſui amorem nimium recurrerent, Idololatrici lon-
ge deteriores facti ſunt. Etenim hac falſa conſolatione
non tantum ſe liberos à peccatis fingebant, in conſcientia
ſua carnali; Sed etiam Deum mendacii arguebant ſecum
1 *Ioh.* 1. v. 10. quum tamen non animalem cogitatio-
nem, ſed Iehova puritatem cordis ſimplicem à quovis
expetat, & è contra *φιλαυτίαν* ſuperbam extremo odio
habeat. Propterea maxime veræ conſcientiæ natura ex
dictis Sacræ Scripturæ addiſcitur.

7. *Quænam ſunt ea Sacræ Scripturæ dicta?*

PRimum eſt *D. Paul.* 2 *Cor.* 1. *v.* 12. ubi dicit: Glo-
riatio noſtra hæc eſt; teſtimonium videlicet Con-
ſcientiæ noſtræ, quod cum ſimplicitate & ſinceritate Dei,
non cum Sapientia carnali, ſed cum gratia Dei converſa-
ti ſimus in mundo, quam plurimum autem apud vos.
Deinde alterum 1 *Ioh.* 3. *v.* 18. & 19. Filioli mei, ne di-
ligamus verbo, neque lingua ſolum; ſed facto & veritate.
Et propter hoc cognoſcimus, nos eſſe ex Veritate, & co-
ram ipſo ſecura reddemus corda noſtra. Nam ſi nos con-
demnet Cor noſtrum, potentior eſt Deus corde noſtro, &
novit omnia. Dilecti, ſi Cor noſtrum nos non condemnet,
fiduciam habemus apud Deum, &c. v. 20, 21. Item, Si
diligamus nos invicem, Deus in nobis habitat, & Charitas
ejus perfecta eſt in nobis τετελειωμένη ἐςὶν ἐν ἡμῖν. Per
hoc cognoſcimus nos in eo habitare, & ipſum in nobis,
quod de Spiritu ſuo dedit nobis. 1 *Ioh.* 4. *v.* 12, 13. *Item*
v. 16, & 17. Deus Charitas eſt, & qui manet in Chari-
tate, in Deo manet, & Deus in eo. NB. Per hoc perficitur
Charitas nobis, ut fiduciam *παῤῥησίαν* habeamus in die
judicii; quod NB. qualis ille eſt, tales & nos ſimus. Et per
hoc ſcimus, quod ipſum novimus; ſi mandata ejus ob-
ſervemus. Qui dicit novi eum, & mandata ejus non ſer-
vat, mendax eſt, & in eo non eſt veritas. 1 *Ioh.* 2. *v.* 3, 4.
Qui ſervat ſermonem ejus, vere in hoc Charitas Dei per-
fecta eſt. NB. *Per hoc ſcimus nos in ipſo eſſe.* Qui dicit, ſe
in eo habitare, debet, ſicut ille inceſſit, ita & ipſe ince-
dere, &c. Atque ſic per totum nihil aliud D. Iohan. do-
cet & monſtrat, quam quæ conſcientiæ obligationem in
Deum & proximum quemque nobis in tali ejus deſcrip-
tione monſtrent. Vnde etiam in *παῤῥησίᾳ* & fiducia no-
ſtræ conſcientiæ certi ſumus, quod Fili Dei ſimus, & o-
mnia poſſidemus in Chriſto; ceu dicit c. 5. v. 14. Et hæc
eſt Fiducia, quam habemus apud Deum, quod ipſe nos, ſi
quid petierimus ſecundum voluntatem ejus audiat; velut
idem c. 3. v. 22. aſſeveraverat: Si Fiduciam habemus apud
Deum: Et quicquid petierimus, accipimus ab eo: *Quare?*
Quoniam, ait, præcepta ejus cuſtodimus, & ea, quæ ipſi
pla-

...cent, facimus. Hæc enim eſt CharitasDei, ut mandata
...us ſervemus; NB. καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσὶν,
mandata ejus gravia non ſunt, &c. Sed quæſo, quibuſ-
...m gravia non ſunt? Nimirum bonæ conſcientiæ filiis,
qui vere ex Deo nati ſunt, ac mundum vincere non
...ſinunt; uti etiam verba ejus id ulterius monſtrant;
...oniam quicquid natum eſt ex Deo, vincit mundum, v. 4.
...mque eoipſo dum mundum vincere laborant, facili
...entionis Fiducia ad victoriam aſpirant, & eo propius
Deum accedunt, ut omnia illis levia in labore tali a-
...onum illis videantur. Quicquid enim in cupido lu-
...ntis animi ardore quis ſubit, nullatenus grave alicui
... Verum filiis hujus mundi & qui ſemper Spiritus a-
...lis ductum in carnali ſua libertate, quæ veræ libertati
...ritus Dei ubique reſiſtit, ſequuntur, nihil poteſt durius
...cini aut prædicari: imo neque Spiritum Dei, nec Ver-
...m ejus patienti aure excipiunt, quin ſtatim effervescant.
...rtio nec heic D. Pauli dictum egregium *ad Rom.* 2.
13, 14, 15. omittendum eſt, quod non tantum Con-
...entiæ definitionem, ſed etiam diſtinctionem eam, quæ
...er Ethnicos & Chriſtianos datur, mire illuſtrat, quan-
...dicit: Non enim qui audiunt Legem, juſti ſunt apud
...m; ſed qui legem præſtant, juſtificabuntur. Nam,
...um Ethnici qui legem non habent, natura, quæ legis
...t faciant; iſti legem non habentes, ſibimetipſis ſunt
...ς, lex. Vt qui oſtendant opus Legis ſcriptum in
...dibus ſuis, una teſtimonium reddente ipſorum συνειδή-
...ς Conſcientia, & cogitationibus ſeſe mutuo accuſan-
...us, aut etiam excuſantibus: In die, quo judicabit Do-
...nus de latebris hominum, &c. In his perquam eximie
...natura & eſſentia Conſcientiæ agitur, quibus addi po-
... *Gen.* 3, 8. *Eſai.* 66, 24. *Matt.* 24, 12. *Marc.* 9. v. 44, 46
...8.

...3. Quomodo igitur hinc conſcientia proprie ſic dicta, poteſt definiri?

... Recte heic quæris de Conſcientia proprie ſic dicta.
... Etenim veluti ſupra *hujus cap. q.* 6. de Societate hu-
...na id inculcavimus, quod alia ſit nuda in genere de-
...ptio, quando res nimis late accipitur, & alia rei ſtri-
...r definitio: ita etiam heic illud obſervandum eſt;
...n tam late extendatur Conſcientiæ vocabulum, ut
...m Ethnici ſe heic ſimul incluſos velint, non levi Con-
...ntiæ teſtimonio, *ut Cic.* 2. *1. A. dicit*: In ipſa con-
...ntia recte factorum ſatis magnus laborum fructus eſt.
... *in Cat.* Homo audaciſſimus Conſcientia convictus
...tuit. *Item* 3. *Offic.* Hunc tu, quas Conſcientiæ labes
...nimo habuiſſe, cenſes? Quæ vulnera? Ideoque ſi
prius

prius ἐν πλάτει, ea quæ ita dicitur nominalis, proferatur, definitio, poterit deinde altera realis ſubnecti rectius.

9. Qualis autem eſt nominalis conſcientiæ definitio?

HAnc ſatis appoſite adducit, *Hug. lib. 2. de anim. c. 9. inquiens*: Conſcientia eſt Cordis ſcientia. Cor enim & ſe novit ſua ſcientia & alia multa. Quando novit ſe, appellatur Conſcientia; quando præter ſe alia, nominatur ſcientia. Alii dicunt cognitionem ſive ſcientiam ad vitæ actiones applicatam. Alii Intellectus judicium, quod dictat bonum quid aut malum in vita eſſe. Communiter alias dicitur, quod ſit animi quædam ratio, vis & lex, à qua & de recte factis & ſecus admonemur; Græcis συνειδὸς aut συνείδησις eſt, ab εἴδω video, quod conſcia intus facta in corde perſpiciat hominis, examinetque, quomodo ſe habeant. Hinc poeta dicit;

Hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi nulla palleſcere culpa.

Inde etiam theſaurus cordis a Chriſto vocatur *Matt.* 12. v. 35. ubi dicit bonus homo è bono theſauro cordis, profert bona, malus homo ex malo theſauro profert mala, ubi ſimilitudinis ergo tali theſauro æquiparatur Conſcientia, quod bona & mala inde edantur; Sed non eſſentiam ejus impenetrat.

10. Quid vero in propria ſua eſſentia realiter eſt Conſcientia?

ESt nil aliud, quam centralis quidam animæ igniculus ſecundum primam creationis legem cordi hominis inditus, ut ad ejus præſcriptionem perpetuam in ſyncero obedientiæ amore voluntati Iehovæ conſtanter obnoxius vivat, & in omnibus actionibus vitæ proximi ubique dilectionem intendat. Alii dictamen rectæ rationis inde dici volunt: ſed quum nec rationis eſſe proprium nec ejus lucem amiſſam intelligant, merito alibi refutantur.

11. An non igitur per notitiam, cognitionem, aut judicium definienda eſt Conſcientia?

ALiud eſt de rei eſſentia loqui, quid intus in ſe & ſua natura ſit, & aliud de ejus proprietatibus adjunctis aut qualitatibus agere. Quum vero notitia, cognitio & judicium ſaltem qualitatem quandam intellectui animæ maxime competentem, ponant, per ſe patet, in quantum illi aberrent, & aberrarintà ſcopo, qui tantum per nudam notitiam aut cognitionem Conſcientiam definire voluerint. Longe autem craſſius peccarunt, qui judicii genus ipſi proprium adſignare non veriti fuerunt, quum judicium non ſoſum poſterius ſit omni cognitione & notitia;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

..: ſed etiam ipſum effectum cognitionis determinet.
...emadmodum igitur cauſa non poteſt dici nec eſſe effe-
...c abſque abuſu aliquo ſui, aut figura locutionis, ita
...ue heic proprie definitionem poteſt ingredi. Illi, qui
...oris Philoſophiæ ſtudio dant operam, ex ipſa natura
...exploratum habent, quod anima cœleſtis ſit quidam
...s; ſed certe non elementaris, qui ſaltem effluxum ignis
...tni in acredine ſuo exprimit; iidem quoque facile
...ipiunt, quomodo in hoc igne (in quo ſedem ſuam fi-
...t etiam poſt lapſum retinuit) conſcientia latitet ac ſe
...odem recte conſervare ſtudeat, ne alicubi titubet, aut
...ra normam & dictum amoris inſiti iterum heic illic
...ngat. Regulæ enim loco æternæ ſeſe in cordis di-
...ine habet, unde notitias ſuas ab anima in objecta e-
...s, recte operari cupit, ne falſo ſplendore imaginatio-
...onceptæ decipiantur, quum luce ſua vera in lapſu
...nico ſit privata, quam Chriſtus unice reſtituit, & re-
...ratione in Spiritu ſuo nobis vult denuo applicari.
...d ſi igitur Verbo & voluntati Iehovæ ſe obedienter
...imulo aut ſuggeſtione Conſcientiæ ſuæ anima,
...alii falſo rationem dicunt, ſubmittat; eſt certe
...d inde ſibi Conſcientia de rectitudine ea congratu-
..., unde bona exurgit conſcientia; ſin minus, omnino
...eriata *ut D. Paul.* 1 *Tim.* 4. v. 2. aut vulnerata, *ut Ci-*
... *Off. loquitur*, inde exoritur. Veluti id in Adamo
...e eſt, qui ex lapſu ſuo ita in ſe & ſua conſcientia
...ncebatur, ut confeſtim ſe a facie Iehovæ abdere &
...ndere cuperet, quaſi morti ipſo facto ſe condem-
... protenus ſentiret. *Gen.* 3. *v.* 8, 9. Etenim e veſti-
...on tantum cogitationes notitiarum ſeſe mutuo apud
...ferventer in ignis æterni combuſtione accuſare, ſed
... ad invicem in corde animam ipſam cum atteſta-
...ſive teſtimonio exhibito conſcientiæ condemnare
...ebant, ut ſic optime & accommodatiſſime *D. Paul.*
...*m.* 2. *v.* 15. *loquitur.* Hinc itaque ſane vermis ille
...actorum nunquam fuiſſet in Conſcientia moriturus
...nis potuiſſet extingui, *ut Eſa.* 66. *v. ult.* & *Marc.* 9.
... 46 & 48. teſtantur, niſi Chriſtus hoc intercepiſſet
I...æ judicium, & tam fidelem loco noſtri ſemini no-
...eneratione nova immiſcendo, mortem ſubeundo, ab
...o condemnationis igne nos liberando, ac Spiritum
...reſtituendo & donando ſe ſalutis noſtræ reparato-
...hibuiſſet, ut denuo in Conſcientiæ ſalvaremur pe-
...bus imis. An non igitur ipſi omne in vivos &
...os juſtum competat judicium, ſi Spiritui ejus & vo-
...i Patris, gratioſæ in Conſcientiæ ſtudio pio ac di-
...e proximi vera vividaque, ut D. Ioh. undique in
... hanc requirit, ſe reddere penitus abnegent
...les? O faſtum plus quam atrocem hominum,

& Spi-

& Spiritum refractarii ordinis peſſime perverſum.

12. *Sed quotuplex eſt Conſcientia?*

MIra heic multarum iterum ſe exe.it diſcordiarum turpitudo, ut alii non tantum duplicem, ſed etiam triplicem, imo & quintuplicem, aliam videlicet nunc publicam & privatam; aliam rectam, probabilem, erroneam, dubiam, & ſcrupuloſam faciant; quum tamen Conſcientia in homine non tantum in conformitate uniformi centraliter ſeſe habeat in corde hominis unico, non duplici, &c. Sed etiam non alium auctorem, ſiquidem bona eſſe velit, quam Deum unum reſpicere in cunctis viribus actionum, & cordis unici ἐνεργείαις ſuis debeat. Vnde quidem non poteſt alia in natura ſua eſſe quam una; quum ſit ἐπερώτημα ſtipulationis vinculum cum Deo unicum 1 *Pet.* 3, 21. nec aliud reſpicere debeat, quam Deum: at reſpectu hominis, in quo viget, aut bona aut mala erit, non diverſimode diſtracta aut ulterius ſibi dirempta, quum nemo poſſit duobus ſimul ſervire dominis, ut ait Chriſtus, aut calicem ejus & dæmoniorum ſimul bibere, 1 *Cor.* 10. Sed ſicuti illa intingitur aut inficitur ab hominis imaginatione aut bona aut mala, ita quoque ſeſe habet in eodem & affecta ſtat cauteriata aut rectitudini ſuæ innixa, veluti ex *D. Paul.* 1 *Tim.* 4. *v.* 2. apparet, & recte docetur inde, quod Conſcientiæ vis ſit quaſi opus quoddam ſua natura medium, ſi bona ſit, bonum reddat; ſin mala, malum. Ideoque D. Paulus tam ſedulo nos monet, quod Conſcientia dubia nihil ſit aggrediendum. *Rom.* 14. *v.* 13. Sed ſemper Conſcientiæ ſolius Dei imperio debeant eſſe ſubjectæ. *Rom.* 6, 17 *&* 14. *v*, 4, 8, 9, 10. & in ſua libertate conſervari. 1 *Cor.* 7, 35 & 14, 40 *&* 2 *Cor.* 1, 24. *Gal.* 5, 13. *Coloſſ.* 2, 16, 2. & 2 *Theſſ.* 3, 4. & 1 *Tim.* 4, 1. 2 *Tit.* 1, 15. *Iacob.* 4, 12.

13. *Quid ergo bona dicitur Conſcientia?*

BOna ſive recta in hac ſignificatione Conſcientia eſt ἐνέργεια illa notitiæ ex recte factis in ſe reflexæ, quam homo ſecum in pectore geſtat ad normam Fidei vividæ aut honeſtatis piæ ut inde tranquillitatem animi in ſe beatam foveat. Quanti autem hæc æſtimanda ſit docet paſſim S. Scriptura monitis, exemplis & fructu. 2 *Cor.* 1, 18 *&* 10, 27, 28 & 12, 19. & 1 *Tim.* 1, 19 *&* 3, 9. & 2 *Tim.* 1, 3. *Hebr.* 10, 22 & 13, 18. & 1 Pet. 3, 13. 16, 17, 21 & 1 *Ioh.* 1, 7 & 3, 19, 20. *Exempla in Virgine Maria* *Luc.* 1, 46. *in Zachæo. Luc.* 19. 8 *in D. Paulo Actor.* 18, 6 & 23. 1 & 24, 16 & 1 *Cor.* 4, 4. & 2 *Cor.* 1, 12 & 2, 17 & 4, 2 & 7, 2. & 1 *Theſſ.* 2, 3, 4. *Heb.* 13, 18. *in Fructu Proverb.* 15, 14 & 28, 1.

14. *Quid vero Cauteriata eſt aut dicitur Conſcientia, ſive mala?*

CAuteriata, ſive carnalis, quæ & turbata vulnerata
aut prorſus mala vocatur, eſt Saturninus ſtimulus a-
imæ teſtimonio malefactorum intus impreſſus, ex cujus
unctionibus ſecum homo ſentit, quod divinitus cordi
iſcriptas leges contra Dei amorem & proximi dilectio-
em variis modis & maxime hypocritica falſitate ac ſi-
ulatione tranſgreſſus fuerit, indeque cum tremore con-
emnationem ſui patiatur. De perturbata Conſcientia
li egregie ſic agit, *Salom. Sap.* 17. *v.* 11. Res timida eſt
iprobitas, ait, teſte proprio condemnata, & ſemper res
aves præſumit, dum conſtringitur Conſcientia, &c. *vid.*
rov. 28, 1. *Eſa.* 66, 24. *Marc.* 9, 44, 1. *Tim.* 4, 2 & 6, 10.
t. 3, 11, &c.

15. *Quid in his definitionibus notandum?*

UTraque hæc bonæ & malæ Conſcientiæ definitio,
in plurimis quidem indigeret juſta explicatione &
uſtratione; Sed alii loco talia reſervanda ſunt; ſaltem
c vice ſufficiat indicaſſe, quod utrobique gradus aut
nitatis aut malitiæ inveniantur. Velut enim ingens eſt
ferentia inter eos, qui ex ignorantia, & ex proæreſi
dioque obſtinato peccant; Ita quoque diſcrimen eſt
n multum abſimile inter illos, qui ex lumine gratioſo
lei, prout regeneratos decet, conſtanter in Conſcien-
bonæ tramite vitam piam tranſigunt, atque gloriæ
i in Chriſto haut fucatim vivunt, & inter eos, qui ex
urali inſtinctu conſcientiæ ſimplici ardore cordis per
eſtatis piæ veſtigia & ſeverum virtutis conatum ſe ad
um erigere cupiunt, anxieque hoc integritatis ſtudiis
idie abſque ſui commodi & avaritiæ reſpectu quæ-
it. Conſcientiam bonam & regeneratus & non rege-
atus utrobique ſibi adoptat atque id ſtrenue agit, qua-
us bonus ipſe eſt & ſolide pius; ſicuti *Cic. Lib.* 13. *epiſt.*
ad Att. atteſtatur, quod in univerſa vita ne quidem
ſverſum unguem a recta Conſcientia diſcedere opor-
. *Senec. in lib. de mor.* Conſcientiam magis, quam fa-
n attendendam eſſe. Falli enim ſæpe, ait, poteſt fama,
ſcientia nunquam. *Et ibid. dicit*: Mala conſcientia
e tuta eſt, ſecura nunquam. Itaque nihil ei commiſe-
niſi quod amico committere poſſis. Inde ita cuique
c admonitionem addit, inquiens: Sic vivendum eſt,
uam in conſpectu vivamus: Sic cogitandum, tan-
n aliquis pectus intimum proſpicere poſſit. Tam ac-
ti ſane in medio Ethniciſmo inveniuntur ſæpe Con-
atiæ ſuæ obſervatores in rectitudine vitæ, ut nullo
e ſcandalo obnoxii eſſe cupiant & qui hodie in

multis palmam Chriſtianitati addictis eripiant, in quibus
nil niſi inane ſæpius reperias nomen. Sic & e contrario
veniunt mortales, qui tam laxas libertati Chriſtianæ ha-
benas concedunt, ut quævis crimina nefaria, perverſitates
ac flagitia cum crudelitatibus omnibus libere & plus
quam libere abſque pudore perpetrare non vereantur;
nec tamen putent, quod ulla macula Conſcientiæ intus
inuratur, imo optimos victores in eo ſe oſtendere & ven-
ditare audent. Quæ cauſa? Conſcientia aliquouſque ta-
cet. Inde ſecuri ita in quibuſlibet vivunt nequitiis. Sed
non æque ſemper tacebit. Namque ſi tandem evigilet,
carnalitatis ſtudio & ejus fervore abluto, certe vermem
ſe extinguibilem æternumque præſtat Conſcientia; pro-
ut quiſque eam concitavit & informatione infecit, ita
quoque præmio ſuo afficit cultores, & carnificem agit
perpetuum, *Gen.* 4, 6, 7. *Eſa.* 66, 24. 1 *Tim.* 1, 19. Ideoque
quiſque curet ſedulo, ut D. Ioh. monita ſupra dicta, unice
anxie ſibi obſervet.

16. Sed quænam eſt differentia inter Chriſtianorum & Ethnicorum conſcientiam?

ÆQualiter ſe rem hanc Conſcientiæ non habere, ad
proximam quæſtionem explicatum eſt. Ideoque
heic accuratiſſime diſtinguendum eſt tam inter Chriſtia-
nos bonos aut veros, & malos aut falſos, quam etiam Eth-
nicos bonos & malos aut perverſos. Licet enim utrobi-
que mali & perverſi dentur, uti in propatulo eſt; tamen
hoc verum eſt, quod Chriſtiani opinabiles mali longe de-
teriores, imo ipſis peſſimis ethnicis ſint profligatiores, at-
que proinde in malæ conſcientiæ conſtitutione longe
deterrimi. Namque ſervus, qui voluntatem heri ſui novit,
nec eam perficit, multis plagis afficitur præ altero. *Luc.* 12
47. Annon & Tyro & Sidonis tolerabilius erit in die ju-
dicii, quam talibus? *Matt.* 11, 21. qui juxta carnem vi-
vunt, & tamen Chriſtianos ac in Chriſto renatos ſe di-
cunt? Terræ Sodomorum tolerabilius erit, quam illis
Matt. 10, 35. Ac Chriſtus dicit Phariſæis: propter hoc
gravius accipietis judicium, *Matt.* 23, 14. Qui irritam
fecerit Moiſis legem, abſque miſericordia ex duorum ut
trium teſtimonio moritur. Quanto putatis acerbiore ſup-
plicio dignus cenſebitur, qui Filium Dei conculcarit, &
ſanguinem fœderis, per quem fuerat ſanctificatus, profa-
num duxerit, & Spiritum gratiæ contumelia affecerit?
Hebr. 10. v. 28, 29. An non illi Chriſtiani perverſi, qui
ſub eo titulo omnes carnis nequitias & protervias exer-
cent, conculcent filium Dei potius, & Spiritum gratiæ
blaſphement, quam quod quid veniæ mereantur? Satius
certe fuiſſet eis, non cognoviſſe viam juſtitiæ, quam co-
gnita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

...tia, regredi a ſancto mandato ſibi tradito, 2 *Pet.* 2,
1. An non igitur Ethnicis conſcientiæ rectæ norma
...petentibus & ſequentibus, melior quoque ſit conditio
...lutis futura, præ expreſſe condemnatis? Sicut enim bo-
... Chriſtiani per Chriſtum in Deum ſe erigunt; ita boni
...hnici per honeſtatis ſimplicem culturam ex dictamine
...ctæ Conſcientiæ ad Deum tendunt, *ait Sacer. Phil. d.l.*
... 3. *vit.c.*11. Vnde etiam hoc veriſſimum, quod quo
...mpliciori ſinceritate, & fideliori probitate, abſque ullo
...undi reſpectu ad Iehovam pergant, eo quoque gratiori
...ltu aut favore excipiantur hoſpites. Etenim bonus &
...emens eſt Dominus; *ait David Pſalm.* 25, 8. Ideo do-
...t aberrantes in via. Qui vero deflectunt in curvas vias
...as, ſibi pœnæ loco vivunt undique in duplicitate cor-
...s ſui ſerpentini. Apud Iehovam enim nullus eſt perſo-
...rum reſpectus, nec ad adſpectum oculorum ſaltem judi-
... : *Eſai.* 11. *v.* 3. *Malach.* 2, 9. *Matt.* 22, 16. *Marc.* 12, 14.
...c. 20, 21. Sed cordis ſcrutator ſagax eſt, *Pſal.* 5. & uti
... Petrus ore aperto dicit, in quavis gente, acceptus ei
... qui eum timet, & operam dat juſtitiæ. *Actor.* 10, 35.
...*m.* 2, 11. *Gal.* 2, 6. *Eph.* 6, 9. *Coloſſ.* 3, 25. & *Iacob.* 2, 1,
...quum citra reſpectum ex cujuſque opere judicet, 1 *Pet.*
... 7. Namque juſtus eſt Dominus; & ejus eſt clementia;
...e certe rependit cuique ſecundum opus ſuum, *Pſal.* 62,
... Quum igitur ſerpentini prorſus generis homines il-
...upliciſtæ, & duplicis cordis ſimulatores, omnium bi-
...um ſint ſceleratiſſimi & cunctis apertis hoſtibus cru-
...iores, quo loco habendi ſint, atque quid præmii ex Iu-
...a Iehovæ expectandum illis veniat, hoc ex ore Dei in
...nſcientiis ſuis ipſi dijudicare poterunt; Licet liberta-
... Conſcientiæ & Religionis centies mali prætendant
...ifices.

... 7. *Num homo poteſt ſemetipſum examinare, an vivat in bona Conſcientia?*

...Mnino facillime, ſi ſaltem ſe exploret, ſecum, num
... Deum ex toto corde amet & proximum ſuum.

... 8. *At quomodo poterit ſecum ſentire talem amoris affectionem?*

...i ardor vividus talis ejus cordi inſit, ut cotidie cum
...Davide, *Pſal.* 40, 9, 10. & 50, 5. 14. 15. ex animo co-
...m Iehova poſſit effundere hæc verba & vota: Tuam vo-
...ntatem; ô Iehova, lubenter perficio, & ita lubenter
...m prædico populis juſtitiam, ut os meum mihi nun-
...m obturari patiar: Sic ſemper in veritate tua me ob-
...o, ut cotidie tibi vota mea gratias agendo, te adoran-
...& proximum diligendo, offeram. Hæc enim 3. ſunt
...a vera ſynceri amoris, quæ nemo non ſentire ſecum

poterit. Si in iis non vivat, judicium malæ Conſcientiæ ſecum ſumet protenus.

19. *An vero cuiquam mortalium in Conſcientias imperium aut judicium quoddam competit?*

IEhova eſt Deus Deorum, & Dominus Dominantium, *Deut.* 10,17. Rex Regum, & Imperator Imperantium, *Apoc.* 19. *v.* 16. Quia Deus magnus eſt Iehova; & Rex magnus ſupra omnes Deos. *Pſal.* 95,3. Ipſe in cœlis ſtabilivit thronum ſuum: & regnum ejus eſt cum omni dominatione *Pſal.* 103. v, 19. Nam omnes dii populorum ſunt vanitates. Iehova autem cœlos fecit. *Pſal.* 96. 5. Majeſtas & decor coram eo: robur & decus in Sanctuario ejus, *ibid.* 6. Montes tanquam cera liqueſcunt, ad conſpectum Iehovæ, ad conſpectum Domini totius terræ *Pſalm.* 97, 5. Quippe Cœli Cœlorum ſunt Iehovæ; terram autem dedit hominibus incolendam. *Pſ.* 105,16. Sit nomen Dei igitur benedictum a ſeculo uſque in ſeculum. Nam ſapientia & potentia ejus eſt: Et ipſe mutat tempora & tempeſtates; transfert reges, & conſtituit reges: *Dan.* 2,20,21. & ita quidem, ut miniſtri ſint Auctoris ſui; nec alia cum poteſtate ordinationem hanc accipiunt, ut *ait* D. *Paul. Rom.* 13.14. Quapropter in terreſtribus ejuſmodi terminis cuivis perſiſtendum erit magiſtratui. Veluti Chriſtus quoque ipſe cœleſte & Spirituale ſuum regnum à terreſtri imperio diſcriminat, quando dicit, date Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & Deo quæ ſunt Dei. *Matt.* 22,21. *Marc.* 17. *Luc.* 20, 25. Stabilitum ita quidem firmiter vult regnum cuivis Regi & maxime Cęſari ante omnes, tanquam Capiti ſummo terræ: ſed tamen ſibi & Patri Iehovæ reſervat ipſa, interna & cœlica in homine, id eſt animam cum ſua conſcientia, quum ita ipſi data ſit omnis poteſtas in cœlo & terra: *Matt.* 28, 18. *Ioh.* 10,22. ut Spiritibus non tantum imperet. *Marc.* 1, 27. & peccata remittat *Marc.* 2, 10. ſed etiam animas ſervare & perdere poſſit cum corporibus ſuis. *Matt.* 10,28. quam facultatem trucidandi animas, omnino ibidem poteſtatibus terrenis denegat. Ideoque rationes ſibi tanquam ſupremus judex reddi vult ex illo theſauro cordis quam Conſcientia obtinet, & quidem exigit eas tam accuratas, ut etiam ex ſingulo verbo otioſo, quod ex ore egrediatur, liquidatio & juſtificatio debeat fieri. Vnde ſane patebit ſatis abunde, qualem theſaurum cor cujuſque in Conſcientia ſua adſervarit ſibi: & inde ipſe Chriſtus ſuum exercitaturus ſit judicium in omnes, pro theſauri ſui modio, & menſura *Matt.* 25,41. *Actor.* 17,31. *Rom.* 2, 5 & 14.10. & 2 *Cor.* 5,10. *Iud.* 14. & 2 *Tim.* 4, 1. *Col.* 3, 3. *Sap.* 5, 1 & *ſeqq. Ioh.* 3, 18 & 12,48. Rom. 2,16. Velut

& ipſo

ipſos potentes ſuos judicabit, pro officii ratione ſui, uxta notabilem *text. Sap.6. v. 4. & ſeqq.* ubi ait: Data obis potentia fuit a Domino, & poteſtas ab Altiſſimo; ui quæſtionem habebit de operibus veſtris, & Conſilia erſcrutabitur. Quandoquidem, quum miniſtris ſitis reni ipſius, non judicaſtis recte, neque obſervaſtis legem, eque NB. ex Conſilio Dei ambulaſtis. Horribiliter & eleriter inſtabit in vos: Nam judicium ſeverum exerceur in eos, qui præſunt. Minimus enim quivis Condonaonem habet miſericordiæ; potentes vero potenter exuirentur, &c. Interim tamen hoc a nemine abnegari oteſt, quin cura Religionis aut Verbi Dei ſedula juxtalectionis normam conceſſa ſit Imperantibus cunctis, utote quum cuſtodes ſint utriuſque tabulæ. *Deut.* 17, 18, 9. & *Ioſ.* 1. *v.* 18. *Pſ.* 2. 10. *Levit.* 10. *Num.* 3, & 10. *Mat.* 7 xpreſſa habeantur mandata Dei, ac David in *Pſal.* 119. bique id teſtatur, quantæ curæ ipſi fuerit Verbum Dei, uod ſemper promovere ſtuduit ad populos & gentes *ſal* 56, 5 & 11. & 66, 5 & 71, 15 & 77, 13 & 95, 1 & 6, 2, 3, &c. Ita etiam 2 *Chr.* 34, 33. omnes abomiitiones, ex omnibus regionibus ſuis amovit, & cultum rum Dei indixit ſubditis. Sed quum fidem non poſſit dere cordibus, & regenerationem illis ſua addere poſtate, non eouſque ſuam potentiam violentiori modo nguinis aut enſis extendere conabitur, quum Chriſtus ſe, ejuſmodi perſecutiones non legitimis ſignis boni agiſtratus, ſed prodigioſis extremum diem antecedenbus attribuat. *Matt.* 25. *v.* 9. *Luc.* 21, 12. *Imo* & *Matt.* .*v.* 30. nolit, ut Zizania evellatur, quum occulta Conientiæ non poſſint dijudicari ac nedum cognoſci ab minibus, ac ipſe propterea hoc officium evulſionis Anlis ſuis tempore meſſis ſit commendaturus. Vnde nec ſcipulis quid rigoris in precibus contra incredulos ncedere voluit. *Luc.* 9. *v.* 54. Quam diu igitur quiſe Conſcientiæ malæ & perverſæ fructus non in apern effundit aut libertate carnis, quæ ſemper magiſtra & tervitiorum ac nequitiarum eſt, diſciplinam publicam turbent, non poterit quid Iuris ſibi in Conſcientias nere: ſed potius ex ſui regiminis terminis in regnum riſti & ejus auctoritatem tranſilit, ac ultra commiſſum t commiſſarium ſui muneris, quod potenter in quovis tenti Iehova puniet. Quod ſi vero ad rebelliones & itiones publicas aut ejuſmodi crimina & ſcandala, bon diſciplinam & ordinem Reipub. confundentia, aut bantia proruant; diſciplinæ ordinem auctoritateme ſuæ & officii rationem debite perficere memor erit. rte in rectitudine ac pietate ſolida animi conſiſtunt nia; nec ulla ſe heic difficultas exeret amplius. Bene ſervetur Chriſti mandatum, ne quis temere condemnet

aut judicet quenquam, ut ab eadem ſorte ſit liber. *Matt.* 7 1, 2. *Luc.* 6, 37. Sed tantum de Conſcientia, nunc alterum Societatis Cognatum *ex cap. h. q.* 4. Tranquillitatem paucis adſpiciemus, quam ſequitur Libertas.

20. *Quid eſt Tranquillitas animi?*

EST bonæ Conſcientiæ effectus, quo animus ab omni exulceratione affectuum ad lectam ἐνέλπιςιν in ſui recreationem & ſecuritatem piam reducitur ac dulciter componitur, ut nullo offendiculo externo ſe facile exponat. *Vid. Sen. de tranq. an.* plenius.

Cap. VIII. De cognatis reliquis Societatis humanæ, videl. Libertate, &c.

1. *Quid in Libertatis explicatione hoc loco obſervandum?*

DVo; nominis acceptio, & ejuſdem definitio.

2. *Quot modis accipitur Libertas?*

LIbertatis quum tam blandum & jucundum nomen ubique in animis aut potius aurium opinionibus ſit apud mortales, ut ex ejus quoque auditu ſtatim vel ſolo ſibi quid recreationis in corda inſinuari illi exiſtiment, quod carnis cupiditati libidinem quidvis perpetrandi expleat; (unde tot belluina ſæpius bella & funeſtiſſimæ interneciones, ac Rerumpubl. everſiones exoriuntur, dum potius falſiſſimæ carnalis, quam veræ libertatis ſtudio uſque atrociter & pertinaciter incumbunt ſinguli) nonnihil accuratius, ſed conciſo admodum modo, hujus vera natura, prout loci iſtius compendium admittit, nobis erit heic delineanda. Vt igitur vocabuli hujus blandiſſimi ἐλευθερίας acceptio recte percipi poſſit, prius de nomine ipſo agemus, unde ſit.

3. *Nomen libertatis unde eſt?*

HAbetur ejus derivatio diverſimode, veluti ſunt, qui libertatem a voce liber directo dictum volunt; alii a libero potius per indirectum derivari poſſe eam, ob nobilitatem operis, putant, quum non tantum cotidie in orarione Dominica precemur, ut a malo liberemur; (quando extrema eſt ſervitus malo obnoxium & ſubjectum vivere) ſed etiam ipſe Chriſtus *Ioh.* 8. libertatem inde ſuis deſtinet, & vere liberos pronunciet, ſi filius eos liberaverit. Sunt etiam, qui liberos ſive natos inde dicant, quod liberati & immunes eſſent ab oneribus ſervorum; & liber ita a libare ſit, quod cum Græco ferme convenit λείβω, id eſt libo, unde λοίβη libatio, atque, quum hæc ſpontanea

aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ultronea fuerit, & eſſe debeat, quod inde factum ſit
riſcis Liber, & hinc porro derivatio Libertatis, deſcen-
t, ſed quomodo hæc ſint intelligenda, patebit inferius.

4. *Quænam vero eſt Libertatis ſignificatio?*

ACceptio autem ſignificationis ita ſe habet, ut ſuma-
tur duobus modis, vel ἀκύρως, vel κυρίως. Ακύρως quan-
avibus & feris adſcribitur *l.* 44. & 55. *ff. de acq.* 7.
ni. Sed hinc viciſſim dupliciter accipitur, reſpectu ho-
nis vel nimis late, vel nimis anguſtè. Nimis late, quod
rum duplici fit modo: Primo quando omnis abuſus
licentia carnalis quidvis perpetrandi ac faciendi omne
odcunque cuivis libitum fuerit, huic Libertatis dulci
mini injuſtiſſime imo non ſine extrema calumnia ad-
ibitur, ubi non verentur etiam peſſima perverſæ cupi-
atis beſtialis & crudelitatis improbæ ſub hujus vendi-
le titulo, ſi modo aliquali ſpecie juxta carnis libidinem
affectum poſſint colorari: Veluti etiam ſectæ aliquot
eniuntur, quas hanc ſibi fictam & nugatoriam liberta-
n, non pudet extremis defendere vitæ & fortunæ pe-
ulis.

Deinde ſumitur etiam a nonnullis Libertas in Arbi-
libero pro ipſa rationis & voluntatis ſubſtantia; qua
nificatione hominem quemvis Libertatem arbitrii ha-
e, nemo ſanus negare poterit, niſi qui eum intelle-
& voluntate naturali deſtitutum eſſe, comminiſci
r.

Tertio a nonnullis quoque liberatio ab obedientia
giſtratus, Legum & onerum civilium ſub eo nomine
oducitur peſſime.

Nimis anguſte vero accipitur ab iis, qui hominem ſuis
ltatibus voluntatis & intellectus ita prorſus diſpo-
t & exeunt, ut eum; præſertim in Spiritualibus & di-
s, imo & vitæ hiſce actionibus nonnullis, quæ ardua
dam ſpectant, quaſi truncum faciunt, & plane incapa-
ullius boni, quaſi ſaltem undique malo per fati ne-
tatem ſit ex natura corrupta mancipatus, & plane, ob
ationem hujus, ab omni gratia Dei excluſus ita, ut re-
in eam nequeat, licet toties pietatem toto expetat
e &c. quum omnia ſaltem decreto Dei abſoluto ſint
icta, ut inde tandem homini regenerato communice-
& quidem ita firmiter, quod nec iterum ex gratia
xcidere poſſit, ſi ſemel ſit vere & realiter receptus,
quodcunque velit, pro libertate receptionis appli-
c

ρίως vero vocabulum libertatis accipitur omnino
& nugatoriæ illi libertati communi vitiorum o-
m nutrici oppoſitum & ab eadem contra diſtinctum,

 ut in

ut in ſua propria & genuina nobilitate & excellentia permaneat; Idque dupliciter iterum fit, vel γενικῶς vel εἰδικῶς.

Γενικῶς rurſus vel in ſua originali ac principali excellentia (videlicet in Deo) ita accipitur; Vel ſicuti ex ea prodit, ac aliis rebus creatis nempe Angelis & hominibus præſertim communicatur. Vnde recte aut increata Dei Iehovæ aut creata dicitur ac temporalis, &c.

5. *Quid eſt increata Dei illa Libertas?*

EST æterna & incomprehenſibilis illa, ac nunquam commode ſatis effabilis, aut hominum mente conceptibilis, carens Principio & fine, quæ & in qua Deus ipſe eſt ipſius, & voluntas ſui proprie liberrima. Quamvis hæc cogitationes hominum omnes exuperet, nec ſatis eloquio ullo linguæ poſſit explicari; tamen non abs re erit, ſi heic Philoſ. quendam Sacr. de ea inconceptibili Libertate pauca differentem iterum audiamus, qui *lib. de* 3. *Vit. cap.* 2. myſteria profunda talia ubi Primi Principii naturam juxta 4 Species inferni declaraverat, ita delineat; inquiens: Iam vobis explicavimus illud de Eſſentiis, quomodo in Voluntate generentur, & qua ratione voluntas eadem in Eſſentiis illis in tenebras quaſi detrahatur, ac quomodo tenebræ in gyro aut rota anxietatis per fulgur ignis æterni diſpergantur, nec non quomodo voluntas hæc in 4. ſpecies perveniat, quæ quidem in origine ſaltem ſua una ſunt: attamen in ignis fulgure in 4. apparent ſpeciebus: ac tandem quomodo fulgur ignis exprimat, quod ita antecedens ſive prior voluntas in ferventi duritie ſeſe exacuat, ut Libertas voluntatis in fulgure appareat. Vbi vobis ſimul hoc detegimus, quod antecedens ſive Prima voluntas in fulgure ignis appareat, ac conſumens ſit) intellige hoc de anxia acredine) ubi illa voluntas in acredine permanet, & alteram ſive conſequentem Voluntatem in ſemetipſa concipit, videlicet in Centro acredinis, ut ex acredine hac egrediatur, & in ſemetipſa habitet in æterna Libertate abſque qualitatis origine aut modo. Proinde nunc porro hæc ad cognoſcendum proponimus, quod iſta altera reconcepta Voluntas, ex acredine ad prodeundum a natura (videlicet de ejus ſtrenuitate) omnimode libera ſit. Namque in Centro in ſemet ipſa eſt, & omnem potentiam ſive virtutem & ſpeciem Centri ex Eſſentiis conſiſtentem in ſemetipſa continet. Etenim virtus & potentia eſt prioris Voluntatis, & generatur in prima Voluntate, atque ita in Libertate primæ Voluntatis Centrum procreationis 4 Specierum, in antecedenti Voluntate, incomprehenſibiliter conficit: atque altera iſta Voluntas, progenerata in priori Voluntate,

pte, Cor eſt primæ voluntatis, & ſe in prima Voluntate ſe inſtar Verbi habet, quod in ſemetipſo viget, atque eternum permanet in genitura primæ Voluntatis. Namque ejus eſt Filius aut Cor, atque propterea a prima voluntate diſcernitur, quod ſingulare Centrum in ſeſe contineat. Iam igitur Parens, tanquam prima Voluntas, res omnes per Verbum ſuum pronunciando, tanquam ex entro libertatis effert, & ille progreſſus ex Patre per Verbum eſt Spiritus, & vis Verbi in Patre, qui format rolatum ſecundum Spiritus modum, ut velut Spiritus ppareat. Namque in acerba matrice, velut in Fiat, omne oncipitur; ac Spiritus Verbi format id in Centro Eſſentiæ, in quo ſe Parens movet, & per Verbum effert ita, ut Eſſentia fit & maneat. Namque quod ex æterno formatur, illud eſt Spiritus, & æternum; ficuti Angeli & ominum ſunt animæ.

Quod ſi vobis in deſcriptione horum Myſteriorum uti videamur & incognoſcibiles, quum conceptus ham rerum non conſiſtat in Spiritu hujus mundi, jam ulriustres reliquas cœleſtes ſpecies vobis monſtrabimus, quomodo eæ progenerentur: In quibus præcipue, Ieova, regnum Cœli, Paradiſus, & Angelicus mundus inlliguntur, ſi fortaſſe menti Lectoris hæc poſſint imimi. Non autem hæc ita intelligenda ſunt, quaſi eo odo Deitas principium & mutationem ſumat; ſed iſta ribo eum in modum, qua ratione ſaltem doctrina de eo poſſet aliquatenus addiſci. Quippe impoſſibile eſt, Angelicis utamur verbis heic. Ac licet iis uti vellemus; attamen omne id in hoc mundo creabiliter ad mom creaturæ apparet, & præterea terreno ac mundano imo terrenum. Namque nos etiam non quid ulterius, am particulare ſumus ex toto, proinde nec totali loctione uti valemus; ſed balbutimus in partibus refes; quod unice conſiderabit Lector. Namque Mens dina in Corde Iehovæ ſolummodo totum quid conſtituit c ulterius quid. Quippe omnia reliqua in eſſentiis bſiſtunt: Ac Iehova ſolus Liber eſt & ipſa Libertas, ac eterea non quidquam aliud. Ideoque nos loquimur ex te fruſtratim, & interim in animo concipimus totum: a haud nobis conceſſa eſt lingua talis, ut totum illud ſimus efferre: Lectorem ſaltem quaſi in ſcala adducis litterarum.

Si recte de Deo loqui aut ſcribere velimus, nobis de ce & flamma amoris ſermo erit concipiendus. Namque hoc Iehova omnium rectiſſime percipitur. Non poſſus ipſi dicere, quod Ignis origo lux fit: ſed tantum vinus, quod lux ex igne proluceat. Iam vero vobis anexplicavimus de origine ignis hoc, quomodo nimin in rota eſſentiarum ex dura anxiaque acredine pro-

generetur, & affulſionis exordium ex Æterna ſumat Libertate, ubi Libertas in natura agitatur ita, ut ex Libertate exſuſcitatio fiat, quæ ſit ignis. Sic etiam vobis explicando enarravimus, quomodo fulgur prorſus penetret rotam eſſentiarum, & Crucem pariat; illi non amplius rota Eſſentiarum in Circumgyratione agitatur; ſed tremulans ſubſiſtit in fragoris ſonitu, unde omnes eſſentiæ robur ac virtutes ſuas in fulgure Crucis accipiunt. Namque fulgur directo penetrat, & diſcriminat eſſentias rotæ, & Eſſentiæ inde tranſverſim tendunt ad fulgur. Quippe fulgur earum Spiritus eſt, qui in acerbitate ſulphuream ſpeciem efficit. Atque ita partus hujus tranſverſus eſt in genitura, inſtar Crucis, & ſic ab inferiori parte ipſi Centrum eſt pro partu, in ſuperiori vero fulgur ſe exolvit, quod urget & promovet totam parturam inſtar adultæ accreſcentiæ, quam ignis internus propellit; & eſſentiæ Spiritui igneo concomitanter ſequelam exhibent, veluti proprio Spiritui, qui illas attrahit & appetit. Etenim ipſi cibi inſtar ſunt & nutrimento earum alitur, quum ipſarum vita ſit; nec alterum abſque alterius ope eſſe poſſit; alias nihil foret.

Iam nos accurate percipite de fulgure ignis, ſive explo ſione ejus, quæ certe admodum terribilis & conſumens eſt, atque exſuperat omnes eſſentiarum omnium ſpecies. Namque ſimulac fulgor proſilit, continuo omnes ſpecies tenebrarum conſumuntur, & obſtupeſcit quaſi tenebroſa acerbitas, ceu mors ſtrenua coram vitæ throno, & retrocedit quaſi mortua & convicta; atque ex duritie molitiem induit tenuiſque redditur, ſimulque gravedinem edit quaſi impotentiam ſuam, quæ non ipſa ſit fixa: unde pondus in natura progreditur. Namque acerba matrix tenuis & levis efficitur videlicet Spiritus aqueus, ex quo aqua progenita eſt. Iam ille fulgor acerbitatis in tenebroſa morte ingentis eſt fulgor gaudii. Namque ex tenebris in lucem emergit, atque ſi proinde fulgur acerbitatis aculeatæ, in hac ſemetipſum conſpiciendo concipiat, multo vehementiori attonitu efficitur, quam mater ejus videl. acerbitas; non tamen obſtupefactio talis eſt hoſtilis fulgoris: ſed perquam lætabundus fulgor ingentis lætitiæ, quod ita matrem ſuam tam attenuatam, mollem & lenem inveniat, ex quibus ipſe ſuum igneum amittit regnum, atque in Libertate æternæ voluntatis in Centro ſuo albus, lucidus, clarus, ſplendens, amabilis & lætabundus efficitur, Atque hinc ita in quintam abit ſpeciem Naturæ, nempe in gratioſiſſimum Amorem. Hunc etenim fulgor cum magno expetit deſiderio, ut mater ejus hoc cibo foveatur: unde vitæ etiam veræ exurgit origo: quia eſt inflammatio lucis in acerba Matrice, ubi ſtrenua acerbitas ſe in lenitatem amabilem convertit.

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Quod ex ſimilitudine poteſt rectius percipi : quaſi o-
leum in lenitate ſe progigneret, ex quo lux conſtanter
refulgeret, & ſemper permaneret, dum fulgur lus ſuum
mittit, ſit ex ejus ſpecie Lumen & ſplendor, in quo ſin-
gulare conſiſtit Centrum ex quo regnum lætum libertatis
exurgit : nec minus 4 ſpecies priores ſuum proprium re-
tinent Centrum. Quippe tenebræ quaſi incluſa quædam
eſſentia, manent : at in luce libertas eſt, & lux in tenebris
ucet, nec tamen tenebræ eam apprehendunt. *Ioh.* 1. 5.
unt proinde 2. Principia, atque ea ex hac cauſa, quum
manſuetudo ex priori voluntate æterna oriatur, quæ per
e a Matrice libera eſt, & in tenuitate ſua ſe quaſi nihil
habet, ac tranquilla eſt. Iam vero quodcunque in ſe
ranquillum & abſque eſſentia eſt, non habet tenebras,
ed pure eſt tranquillum, lucidum, clarumque gaudium
bſque eſſentia : Atque hoc eſt æternitas abſque aliquo,
& præ aliis cunctis vocatur Iehova ; quia nihil mali in
o eſt.

Ita (nos percipite) Deus Pater in ſemetipſo eſt abſque
omine : quum in ſemetipſo ſit ſplendida lucida & clara
æternitas libertatis abſque eſſentia: ſi modo de pura luce
Dei loquamur : Si autem abſque eſſentia nolit eſſe, tunc
ntelligimus ejus voluntatem, quam ille in ſemetipſo ex
ihilo concipiat, niſi pure ſimpliciterque ex atque in ſe-
metipſo. Per voluntatem autem ejus intelligimus appe-
itum, & in appetitu Centrum Matricis, in qua eſſentia
rogeneratur, quod ſit per Verbum, quod in Natura cau-
atur, per Spiritumque effertur, &c. Sic inde nomen Pa-
tris, Filii & Spiritus Sancti exurgit. Niſi enim æterna li-
ertas eſſentiam Naturæ in lucem produceret, non eſſet
ater procreator, ſed nihil. Quum autem eſſentiam na-
uræ procreet, inde Progenitor Pater nominatur, ex
uo procreatur. Atque ſic lucet lux in tenebris, & tene-
ræ non comprehendunt eam, uti dicit Ioh. Atque ita
on tantum tenebræ oppoſitæ ſunt luci, ſed lux quoque
ominus eſt tenebrarum, ut ſit ita vinculum æternum, ſine
uo nihil poſſet ad eſſentiam produci, &c,

Hæc vobis dicta ſint, ô Scripturæ cognitores, ut lucem
eram agnoſcatis. Rectius S. Scripturam perpendite, &
dmirabilia Iehovæ aliis adſpicite oculis. Conſiderate prius
uid Iehova in amore & ira ſit : atque inde animadverti-
, quomodo 2. Principia aperta ſint, quorum unumquod-
que appetitu ſuo viget. Relinquite naturalem ſapien-
am hujus mundi vani, & perpendite naturam æternam,
nc vere invenietis Iehovam & regnum ejus cœlorum.
eſtræ regulæ & præcepta nunquam id aſſequuntur : lon-
e aliud heic requiritur ſtudium, ſi Iehovam vere agnoſ-
ere optetis. Vobis ex Babylonia diſcedendum eſt, ut
entrum Filii Dei apprehendatis : tunc in manſue-
tudine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

tudine & Charitate regenerati eritis, &c.

Item, Cap. 3. Lectorem heic omnem fideliter admonitum cupimus, ne noſtram mentem in ſapientia hujus mundi vana quærat; ſed in luce æternæ naturæ, quo etiam illum remittimus, velut in novam regenerationem, in vitam Chriſti: alias ipſi muti ſumus & inperceptibiles: nec extra illam, quid reprehenſionis in hac Scriptura ſuſcipiat, aut cibo primi Principii cibabitur, & ignominia ejus in igne propriæ vitæ ipſum conſumet, &c. Ante hac indicata eſt procreatio 4 Specierum in æterna Natura; unde percipi poterit, quomodo ea ex æterna immutabili Voluntate æternæ Libertatis Iehovæ prodeat. Vbi ſimul oſtenſum, quemadmodum æterna Libertas extra naturam in tranquillitate lucidum ſit gaudium, abſque ſplendore tamen; & quomodo æterna Libertas Lucida in acerba ſtrenuitate ſeſe exacuet, ut velut ignis fulgor hinc ſplendeſcat, & tenebras diſſipet, ac adſtrictæ ſtrenuitati ſuum auferat robur, &c. Sed hæc alibi plenius pertractantur. Ex quibus vere ſapienti facile patebit, quid æterna, increata Lucida voluntatis immutabilis Iehovæ Libertas ſit, & in quo conſiſtat; quod quiſque penitius ſecum examinabit.

6. *Quid vero eſt Creata Libertas?*

Est facultas voluntatis & appetitus, principalibus creaturis a Deo inſita, ut juxta legem creationis & conſcientiæ perpetim viverent ac mirabilia Dei ad gloriam ejus unice in luce manifeſtarent.

7. *Quidnam in hac definitione examinandum?*

Dvo; definitionis Analyſis & Diviſio.

8. *Quid in Analyſi percenſendum eſt?*

Eius cauſæ, quarum efficiens in Creatione Dei exprimitur: Finis duobus modis conſtat, in ſubordinatione & ultimo ſcopo, ut nimirum non tantum juxta conſcientiam viveret; ſed etiam mirabilia Iehovæ ad ejus gloriam undique in luce manifeſtaret, quum nihil creatum ſit, quod non Iehova ſuæ gloriæ devoverit. Materia autem duplex heic indicatur, quam partim principales Creaturæ, veluti ſunt Angeli, & qui ex hoc numero exciderunt, ac nimia libertate voluntatis ultra legem creationis tranſcendentes, ſe proprio motu in æternam præcipitarunt tenebrarum extremarum ſervitutem, nempe Satanica cohors, & Homines declarant: partim etiam ſubjectum heic refert Voluntas principalium creatura-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

rum : Cui Formam ſuam imprimit facultas juxta legem creationis & conſcientiæ inſita.

9. *Quotuplex ea Libertas in creaturis principalibus eſt?*

IVxta effectum ſi eam diſtinguere velimus duplex eſt; ut alia ſit amiſſa & in falſitatem prorſus mutata ; alia vero conſtanter in tenore veritatis ſuæ retenta.

10. *Quidnam eſt libertas amiſſa & in quibus Creaturis Principalibus?*

ESt perditio Voluntatis cum imagine Dei liberæ , in Diabolis & hominibus , qua ſe , legem creationis & conſcientiæ illi ſponte hi ex perſuaſione & falſa depravateve imaginatione tranſgrediendo , in æternam partim & temporalem præcipitarunt ſervitutem.

11. *Num eadem eſt conditio amiſſæ libertatis in Diabolo & hominibus?*

NEquaquam ; & ex deſcriptione ipſa apparet , non certe eandem eſſe. Namque veluti in lapſu utriuſque eſt diverſitas ingens ; ita quoque inde diſcriminis ſatis aperta diſtantia affulget , quod Satanicæ cohorti reparatio plane nulla detur ſalutis ſed igni tenebrarum in æternum condemnata manere ac vinculis abjectis inhærere cogatur ; quum tamen homini libertas per Chriſtum ſit reſtituta, ut inferius mox declarabitur. Conſule in his etiam *Selnec. in Expl. Symb. pag.* 143. qui recte ibi dicit, quod ſuo conſilio & arbitrio ſine alterius impulſu Deum non tantum contumaciter contempſerit , ſed etiam ſupra Deum ejuſque manſuetudinem ſe extollere blaſphemus induerit. Non igitur alterius ope juvari debuit, qui neque dum vult velle, ut reſurgat, &c. Homo autem aliunde impulſus cecidit, unde Deus eo promptius ipſi reparatorem dedit ad bonum, &c.

12. *Quis igitur eſt lapſus Diaboli?*

ILlum *Sac. Phil. lib. de 3. vit. c.* 4. ita depingit ; graviſſimum Lapſum infernalis heri jam vobis deteximus, quod voluntatem ſuam retrorſum in ignis matrice atque in Centro conceperit, & ſe a voluntate æternæ mentis, quæ ad cor Iehovæ extenſa eſt, plane averterit; utpote ſapiebat in radice Tincturæ , velut in matrice imperatorem agere in cor Dei. Strenua enim ignis potentia ipſi magis arridebat , quam manſuetudo in tranquillo æterni ignis gaudio. Ideoque retro in tenebricoſam matricem ſexii animi & in depreſſionem mortis præcipitabatur, &c. *Item c.* 14. *ait* : Iehova ſolummodo bonus eſt , unde nihil mali creavit. Sic Deus nec infernum , nec Diabolos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

bolos creavit: Sed Lucifer a manſuetudine ſe diver[illegible]
egit, & ſupra Crucem Ternarii numeri evolavit, & in ful-
gure ſibi iguem iræ concitavit, qui ab æterno abſcondi-
tus fuit. In eo nunc infernum ſuum & habitationem
obtinet, ac proinde nil aliud poteſt, quam avarum odio
plenum, anxium & iracundum ſe præſtare. Nec eſt alia
exſuſcitatio in eo. Namque propria ipſius Mater, ex qua
exſuſcitatus eſt, ipſum ita vinculatum tenet, ut diabolus
fit una cum legionibus ſuis. Quare ô dilecti filii, quum
hoc noſcamus, quot ita inferno & diabolorum cœtu in-
cincti hæreamus in ira Dei; certe unice neceſſarium hoc
eſt, ut in manſuetudinem confugiamus. Vnde etiam Chri-
ſtus ſeveriſſimis nobis præcipit verbis hoc, docendo man-
ſuetudinem, dilectionem & miſericordiam, &c. Vt nos
mutuo inter nos amemus, nec tanto ſtudio nos Spiritui
hujus mundi & ejus inſinuemus artibus. Diabolus etenim
iis ſe quoque inſinuat, ac decipit nos fraudulentiſſime
(quum accuratiſſime hominis complexionem, & quis
Planetarum prædominium in eo habeat, obſervet) Ante
omnia igitur nobis a ſuperbia abſtinendum eſt, & Ira:
qui diaboli gladius eſt, quo tot perficit interneciones.
Item cap. 10.
Atque ſic Diabolus penes nos habitat, & tamen Prin-
cipis regimen longe profundius obtinet, propius verſus
aſtrorum poſitum in medio, ubi tenebræ ſunt maximæ.
Quippe propinquitatem ſplendoris in aſtris perpeti ne-
quit, quum ſit ita incarceratus, nec auſit 7 Regimina,
Verbi fiat attingere, imo nec ullam in iis habeat poteſta-
tem. Vnde certe miſerrima eſt Creatura omnium.
Item.c. 8.
In æternitate quidem nunquam mors fuit, nec erit un-
quam, quod tamen mors æterna appellatur, eſt incluſio
Tincturæ. Quando enim Tinctura retrocedit inſtar figu-
ræ, tum Centrum, tanquam ignis exſuſcitatio, manet in
tenebris, & ſcaturiginem ſuam evomit in merum fervo-
rem in ſemetipſo; & quamvis ad Tincturæ apprehenſio-
nem adſpiret; tamen caret ea potentia. Namque ea po-
tentia unice tincturæ eſt, quæ ignem inflare queat. Iam
heic iterum memores ſitis inferni & mortis æternæ;
quia ita ſe prorſus habet, quum Diaboli Tincturam man-
ſuetudinis omnino amiſerint; unde nunc ſaltem fremens
ignis fervor abſque eſſentia commoda exiſtunt.. Carent
enim Corpore, &c. Ita vobis per hoc admodum care re-
pandimus lapſum Luciferi, qui in Centrum naturæ, in a-
cerbam Matricem ſe reflectebat, atque tandem exſuſcita-
bat, ut contraheret ſubſtantias, quæ terram & lapides ſic
produxit. Dicis heic; quare Deus hoc ipſi concedebat?
Ipſe Princeps & Angelus throni erat, primaque creatione
producebatur. Inde, quum eſſet cauſa tertii Principii
(videlic.

videlic. partus profluxi) vocat illum Chriſtus Princi-
em mundi. Ipſe enim itidem libera voluntate donatus
rat, veluti nos homines. Nos etiam ſæpius opera confi-
imus, quæ Deo contraria ſunt aut æmulatoria, ſaltem ut
obis ad voluptatem, faſtum, luxum & gloriam inſerviant;
eluti veſtigia ejus in magnificis conſpiciuntur arcibus &
dium ſtructura. Ita quoque Lucifer quaſi Deus &
reator novus videri cupiebat, quod quidem condonari
ſi potuiſſet, quum non genuinum ejus lapſum determi-
et. In hoc vero ejus proprie lapſus conſiſtit, quod ignis
latricem concitaret, & Dominium ſibi in Cor Iehovæ
peteret. Hoc ipſi inferni loco eſt, & infernum hunc
hova cœli circuitu incarceravit, tanquam ignis matri-
, quum locum hujus mundi igne inflammare cupe-
t, &c.

3. *Quis vero lapſus eſt hominis.*

DE lapſu ejus in præcognitis ſupra actum eſt ex Phil.
Sacr. attamen pauca ex eodem repetemus, quæ ha-
t.d. lib. c. 1. ubi ait: Noſtræ animæ in parentibus
imis admodum obſtupeſcendus eſt lapſus, quod in Spi-
um hujus mundi ingreſſi ſunt in alienum plane ho-
itium, unde deſeruit lumen divinum in quo ipſa An-
lus & Dei filius erat; cupiebat in proprio vivere domi-
tu, ac voluntatem ſuam a voluntate Iehovæ dirimebat
perba inobedientia. Ideoque neceſſum habet, ut ex
iritu aſtrali & elementari in novam creaturam vitæ
inæ revertatur. Quum autem Animæ id eſſet impoſ-
ile, proinde vita Dei ex mero amore & gratia in carne
ſtra ad nos accedebat, & animam humanam in ſe reci-
bat, in vitam divinam, virtute lucis, ut inde heic denuo
tali vita novæ generationis in Iehovam penetrare va-
mus, &c. Namque (ait paulo ſuperius) anima no-
non tantum ex aſtrali & elementari vita prorumpat,
etiam ex propria ejus vitæ exſuſcitatione ſanctiori, &
untatem ſuam ex vita Iehovæ hauriat, ut in ea ſit.
attracta voluntas Iehovæ etiam à Deo recipitur, atque
s in ea habitat. Atque ita Lumen divinum & vita re-
atur animæ, fitque filius Dei in Chriſto, &c. Verum,
(cap. 14.) ah! quod miſera anima in tantum occœce-
, ut gravia admodum vincula agnoſcere nequeat, in
ous capta hæret. Ignis infernalis uſque ad os certe
ambit: totus mundus laqueos undique ſuppoſitos
t, quos diabolus clam adornavit ad inſidioſam animæ
ræ capturam. Quod ſi homini externo paterent oculi
, ſupra modum exhorreſceret. Omnia, quæcunque
icit & tangit homo, pleniſſima ſunt laqueorum &
m Diaboli. Ac niſi Verbum Domini, quod homo fa-
a eſt, non eſſet mediatoris in loco, ut ita occulta æter-

na Eſ-

na Eſſentia Verbi Corpus ſit, nemo mortalium dini reſtitui poſſet: diabolus ſibi omnes animas captivas abriperet & devoraret animas. Quapropter, ô dilecti filii, recte ait Chriſtus, quod regnum Dei tam exiguum velut granum ſinapi in nobis ſit; qui vero omni conatu virium ſanctarum voluntatis in illud operando penetrat, illi accreſcit hoc inſtar arboris, quam diabolus nequit evellere, licet ſæpius frondes ab ea decutiat; tamen ſtipes cum ſtemmate manet, &c. Sed tantum de acceptione vocabuli cujus, quando γενικῶς ſumitur, nunc reſtat dicendum, quomodo ἰδικῶς ſeſe habeat in ſignificatione ſua.

14. *Quomodo igitur ἰδικῶς Vocabulum Libertatis accipitur?*

QVando ſoli homini & ejus voluntati in anima, nec non conjunctioni ſocietatis alicujus applicatur, de qua plurimæ & ſatis cœcæ habentur inter mortales eruditioris ſortis digladiationes, quum tam gravem primus Adam lapſum omnibus poſteris graviter præjudicialem commiſerit, quid in ſuis viribus libertatis jam ſit & futurus idem. Sed qui caute loqui cupiunt, non immerito diſtinctionem adhibent, quod homo ſit aliter conſiderandus ante lapſum, poſt lapſum in ſtatu corrupto, & per Chriſtum reſtitutus ac converſione regeneratione ve donatus, uti mox patebit. Vnde libertatis aliæ quoque acceptiones habentur, ut pro liberatiône à legis ceremoniis 1. *Cor.* 9. *v.* 19. *Item*, pro primo gradu vivificationis 2 *Cor.* 3, 17. &c. ſumatur. Tantum vero de acceptione varia Libertatis; nunc ad definitionem ejus erit pergendum.

15. *Quid ergo eſt Libertas proprie in homine ita & ἰδικῶς accepta?*

DEfinitio ea facile conſtrui poteſt, eſt q. 4. h. c. jam paulo ante allata; quod nempe ſit facultas ſive poteſtas mentis & voluntatis humanæ, juxta legem creationis cordi inſcripta, ut ex conſcientiæ dictamine pio pera gat & conſtanter operetur omnia, quæ ſaluti propriæ & gloriæ Dei perpetuo conducant.

16. *Quænam in hac definitione obſervanda veniunt?*

DVo; Definitionis explicatio, & inde emergens diviſio.

17. *Quidnam in explicatione animadvertendum?*

EIus cauſæ ſunt 1 Efficiens, cujus virtus prior in Crea-
tione Dei ſubſiſtit, altera in facultate voluntatis, quæ
ſi in creatione fuit inſita. 2 Finis duplex, quorum glo-
a Dei ultimus eſt ad quem omnia in libera actione diri-
i debent, quum alias non tam ſit libera quam blaſphema
maxime ſerva, naturamque libertatis veræ prorſus a-
ittat: at ſubordinatus in ſalute propria hominis liber-
tem talem recte exercentis requieſcit. 3 Materiam au-
m huic definitioni exhibet voluntas hominis & appe-
tus in ea in actionibus conſiſtens humanis, quatenus cir-
eas ſit occupata. 4 Forma in Legis divinæ & con-
ientiæ dictamine ſeſe exerit, ut ea rite a facultate ani-
æ obſervetur in directione facti, aut operatione animæ
vidæ. Libertas enim vera omnium virtutum, quas ſo-
da & vivida pietas informat, præſidio conſtat, ut recte
t *Ioh. Lenſæus in lib.* 8. *c.* 2. *p.* 382. qui peculiarem de
ibert. Chriſt. conſcripſit librum, ubi etiam vere demon-
at, quod veræ libertatis cognitio nequaquam ex Philo-
phis peti poſſit, quum illi non tantum prorſus igno-
nt, quid naturæ noſtræ liberandæ ſit conſentaneum;
d etiam illis falſa ſit ſapientia. Idcirco & veteres Pro-
eticam hanc & Apoſtolicam ſequuti doctrinam, docue-
legis divinæ mandata non modo impoſſibilia non eſſe;
erum etiam facilia obſervatu. Quid enim (inquit bea-
s Chryſoſt.) *lex præceptis grave & oneroſum? Lenſæ.*
d.c 6. Veluti id ex 1 *Ioh.* 5. *v.* 3. etiam patet, qui man-
ta Dei levia dicit, quod volentis non adeo exuperent
res, ut clamor refractariorum fert, & qui carni prorſus
vunt mancipati. Liberos igitur (*ait Lenſæ. d. lib.* 1. *de*
r. Libert. c. 2.) nos condidit Deus, qui juſtos rectoſque
eaverit: ipſamque hanc animi libertatem, in quadam
am corporis dignitate voluit elucere; quum ſit homo
tuta celſus, vultu decorus, Cæſarie gratus, non in al-
m cæterorum animantium more proſtratus; ſed ipſo
turæ Iure ſublimis, qui in coelum libero ſpectet ob-
u, nulla captivæ cervicis ſervitute depreſſus in terram.
dum inconſultius utitur bonis, evenit, quod Propheta
plorat: Homo quum in honore eſſet, non intellexit:
mparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt
s, &c. Imo etiam ex Paradiſo extruſus eſt, & corpo-
mole terreſtri perfuſus, ut ait Sac. Phil. &c. Nihil igi-
 prætexitur impudentius, quam divinam Legem ob-
vatu difficilem aut impoſſibilem eſſe, &c. *Lenſ. lib. d.* 8,
.5.

18. *Quid de aliis ſentis definitionibus Libertatis?*

QVamvis ſint plures definitiones, quæ circum ferun-
tur; tamen maxime commendatur *Cic. 5. Parad. & 1.*
offic.it. 5. Part. ubi vult, quod Libertas ſit poteſtas viven-
di, uti velis; Sicut *& lib. 7. epiſt. 2. ad Att.* *αὐτονομίαν*
vocat, quod ſit libertas ſuis legibus vivendi. Heic diſpu-
tatur a nonnullis, an recte facultas aut poteſtas dicatur,
quum Epictetus affirmet, ea nobis propria eſſe, quæ in
noſtra ſint poteſtate, uti noſtræ ſint actiones; facultatem
autem maxime fortunæ bonis eſſe obnoxiam. Sed certe
iſti non recte interpretantur Epict. nec vim vocis Faculta-
tis percipiunt, & in quo differat a poteſtate; quum Pote-
ſtas, ſi genuine accipiatur, includat dominationem exter-
nam cum Iure Imperandi, *Rorra. 8. & l. 57. ff. ad L. Aquil.*
l. 167. & l. 157. l. 169. ff. de R. I. De animæ facultatibus
autem communis eſt acceptio, quum formæ hominis in-
ſit, uti *Picol. de Rer. diff. tit. de Num.* habet, ubi ejus verba
ita ſonant. Nam competere alicui facultatem, contingit
tripliciter, vel tanquam cauſæ, vel tanquam ſigno, vel ſe-
cundum propriam formam, &c. Itaque perperam qui-
dem acceptiones tales invertuntur, attamen non adeo eſt
difficultas magna, ſi poteſtas hoc loco facultati aut po-
tentiæ animæ æquiparetur. Sic etiam volunt id *ex Plat.*
lib. 8. de Repub. pro ſuo prætextu deſumptum, quod ille
libertatem *ἐξουσίαν ποιεῖν, ὅτι τὶς βούλεται*, dicat; quum ta-
men Philoſoph. ibi de vitioſa potius Reipubl. admini-
ſtratione & ejus Injuſtitia & confuſione agat. Alias ta-
men Plat. in Definit. *ἐλευθερίαν, ἡγεμονίαν βίου, αὐτοκρα-*
τείαν ἐπὶ παντι, &c. dicit. Vnde etiam recte *Lenſæ. lib.*
d. 8. c. 1. refutat eos, qui ex libertate modum abſolutum
vivendi faciunt, ut velis. Falſum enim id quidem, ait.
Velle enim quod non deceat, id ipſum miſerrimum: nec
tam miſerum eſt, non adipiſci, quod velis, quam adipiſci
velle, quod non oporteat. Quod ſi non poſſit eſſe beatus,
qui vivat, ut velit, ſi multa male, & nequiter velit; pro-
facto & infeliciſſimæ ſervitutis vinculis teneri is, qui vi-
vat pro ſuo quidem arbitratu, libidine incitante, &c.
Nec enim (ait porro) ſecundum ſeipſam mens etiam
recta vivere debet: ſed ſecundum Deum, qui mente lon-
ge ſuperior eſt. Quippe in tantum ipſa recta ratio eſt, in
quantum divinæ legi conformis extiterit, &c. pag. 381.
Quare non ita tam definitioni alicui firmæ; quam de-
ſcriptioni muneris & officii, verba dicta attribui pote-
runt, licet in saniori accipiantur ſenſu; nec tamen quid
plene ponunt, ut ex allatis jam patet. Sequitur nunc ut
paucis de diſtinctione Libertatis agamus.

Cap.

Cap. IX. De Diviſione Libertatis in genere, ac de libertate Chriſtiana.

1. *Quomodo ſit diviſio Libertatis?*

AB auctoribus variæ afferuntur diſtinctiones. *Plato.*
epiſt. 7. duplicem facit libertatem, aliam modera-
m aliamque immoderatam, ſive extremam licentiam, in
a ferme quilibet abſque ſelectu ſibi quid proprii arro-
t in Republ. Iuris, quidvis faciendi, quam non tantum
nnino rejicit, ſed etiam ceu peſſimum damnum habet
Republ. Alii altius adſcendendo in ipſam ſublimita-
n, Spiritualem & corporalem, ſive civilem conſtituunt:
lii Coactionis, quæ Deo abſolute ſubjiciatur, & rebus
eteris infra Deum ſecundum quid; ac Contradictionis
ciunt, quæ vergat in utrumque oppoſitum, ut poſſit a-
re, & non agere, prout viſum fuerit: Nonnulli Chri-
anam & ſecularem libertatem volunt; ita tamen, ut
hriſtiana & Euangelica, quum hæc Chriſtanam Liber-
tem a jugo Legis Moſaicæ liberet in hominibus, &
oinde ſolis fidelibus attribuatur, iterum inter ſeſe di-
nguantur; quos recte refutat *Lenſæ. d. lib.* 8. c. 12. Alii
i pariunt libertatem Religionis & Politicam; atque
nc iterum vel perfectam, aut imperfectam: tum quo-
e perſonalem aut realem, &c. Sed quum potius opi-
ndi libertatem in fide tales ambiant, quam Veritatem
ei Chriſtianæ quoad religionem, non deſinit quoque
s. d. lib. 12. *c.* 5, 6, & 7. eoſdem refellere. Sunt etiam,
i ipſam Religionis libertatem in Conſcientiæ & exer-
ii diviſionem abripiunt: de quibus *Lens. d. l.* 12. *c.* 15.
t. Alii, veluti Iuris-Conſulti eam Privatam & publi-
n, ſive propriam & communem eſſe volunt; Alii alias
gunt diſtinctiones, ut non mirum ſit, quod tot confu-
nes in tam avidum Libertatis appetitum cujuſvis irre-
rint, quum quiſque in ſuas partes ſuæ libidinis eam
ipere ſtuduerit. Demum quam plurimi ſunt, qui ve-
& falſam conſtituunt, aut quod ferme idem eſt Spi-
alem & Carnalem; Quum vero hi non longe a
o & natura veræ diſtinctionis aberrent, inter omnes,
ius poterimus ſequi eos, qui ductum eſſentiæ imitan-
Etenim in omni diſtinctione potius natura ſubjecti,
prius quid, quam adjunctorum ſive accidentium aut
cti advertenda venit, ut vulgo dici ſolet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

2. *Quotuplex igitur eſt Libertas?*

DVplex, alia Spiritualis ſive gratiæ cœleſtis, & alia Naturalis ſive mundana, aut corporalis.

3. *Quid eſt Spiritualis ſive gratiæ cœleſtis libertas?*

ESt ἐξυσίᾳ ſanctæ motionis, vel αὐτοκρατείας quæ ex Creatrice gratia Iehovæ, homini peculiariter cum principalibus & Angelicis creaturis a principio communicata fuit, ut quidem ad voluntatem Dei in lucis & juſtitiæ ejus gloria ſemper & in æternum viveret æqualis ſibi: ſed poſtea ex lapſu miſere perdita fuit, nec minus à Chriſto Salvatore noſtro plene reſtituta.

4. *Quid eſt Naturalis libertas?*

ESt ἐξυσίᾳ animæ ex corporea copula illius volitioni & motioni ſubordinata, ut opera externa vitæ juxta dictamen conſcientiæ ad legem creationis ipſi inſitam ubivis in gloriam Dei revocare & continere doceat 1 *Tim.* 3, 13. Sed hæc definitio maxime concernit hominis ſtatum integrum; quæ vero ſit in ſtatu corrupto ſequenti capite explicabitur.

5. *Quid in iſtis definitionibus obſervandum?*

PLura heic quidem declarari pro rerum neceſſitate poſſent; ſed quum ſit alterius loci, jam ſaltem ad enumerationem ſpecierum, quæ ex tali diſtinctione utrinque oriuntur, pergemus.

6. *Quomodo ergo Spiritualis dividitur ulterius?*

IN Poſitivam, quæ modum in prima creatione & veritatis intentionem ac fundamentum in libertatis implantatione aut applicatione determinat, diciturque vera unice: ac Negativam ſive falſam, qua homo ſe voluntati Iehovæ ſimplici & ejus obedientiæ contra leges Creationis ipſi impreſſas, ex inſtinctu Diaboli & propriæ imaginationis ſe Iehovæ ſuo ſubducebat, & in propriæ voluntatis multiplicitatem ac libidinoſam ſuperbiam extremæ ſervitutis inobedienter præcipitem agebat; diſtinguitur.

7. *Poſitiva autem libertas Spiritualis quotuplex?*

DVplex iterum; Namque eſt aut Originaria, aut Reſtituta per Chriſtum, ſive vere Chriſtiana.

7. Quæ

8. *Quæ vocatur Originaria?*

EA, quæ homini cum beatis Spiritibus in creatione ad bonum tantum inſita, pro iis officiis præſtandum omnibus, quæ Conſcientiæ rectæ in legibus divinis conveniebant.

9. *Quænam vero Libertas per Chriſtum nobis reſtituta dicitur?*

ESt Spiritualis ea, qua homo a depravatæ imaginationis & cupiditatis aut voluntatis dominatu proprio, atque ab ipſa quoque peccati ſervitute & tyrannide Diaboli ſeu vinculo damnationis & mortis æternæ per Chriſti incarnationem & ſatisfactionem plene exolutus divinis præceptis in amore novo Spiritus Sancti vivificantis lubens ſequitur: ut alacriter tam animo quam corpore Deo ſerviat in juſtitia & ſanctitate, Rom. 4, 12, 13, 14. *Lenſæ. lib. 6. de Chr. lib. c. 1. Item*, 1 *Cor.* 9. 27. Hinc non tantum vere Chriſtiana libertas, ſed etiam gratia cœleſtis dicitur.

10. *Quæ cauſæ hujus ſunt Libertatis?*

EFficiens Principalis eſt Iehovæ miſericordia: Meritoria autem Solus Chriſtus Ieſus Liberator, *Ioh.* 8, 32, 36. *Gal.* 3, 4, 5 & 4, 31 & 51, 13. *Rom.* 6, 18 & 8, 2, 21. & 2 *Cor.* 3, 17. *Coll.* 1, 14. *Tit.* 2, 11, 12, & 1 *Pet.* 1, 18 & 2 16, & 2 *Pet.* 2, 19. hanc enim libertatem precioſo ſuo ſanguine nobis paravit. *Colloſſ.* 1, 14. 1 *Pet.* 1, 18. Συνεργὸς Spiritus Sanctus 2 *Cor.* 3, 17. ubi Spiritus Domini, ibi libertas, qui idem ejuſdem arrhabo & teſtis eſt.

2 Deinde Inſtrumentales, partim eſt Verbum Dei, ſive veritas Euangelii, quo nobis offertur hæc libertas, *Ierem.* 34, 15. Ecce ego prædicabo libertatem. Et *Ioh.* 8, 32. Cognoſcetis veritatem, & veritas vos in libertatem vindicabit. Partim Fides, qua accipitur ea. *Rom.* 5, 2. unde adducti ſumus in hanc gratiam, qua ſtamus.

3 Subjectum, omnis credens, & Spiritui Dei ſe ſubmittens, ſive Græcus, ſive Iudæus, ſive mas, ſive fœmina, ſive ſervus, ſeu liber, 1 *Cor.* 7, 22. *Gal.* 3. 28. unde patet, expreſſe, quod cum ſervitute carnali aut potius corporali non puguet.

4. Forma hujus Spiritualis libertatis in regeneratione & donatione Spiritus Sancti maxime conſiſtit, qua per meritum Chriſti & operationem Spiritus ejus gratioſam juſtitiæ integritati reſtituuntur homines, & penitus illuminatione nova Chriſtum induendo reformantur, ac conſcientiæ Fide purgantur ab operibus mortuis ad ſer-

viendum Deo viventi, *Hebr.* 9. 14. ut quiſque ita [illegible] καινὴ κτίσις nova creatura. *Gal.* 6, 15 & 1 *Pet.* 2, 13. ac novus homo. *Eph.* 4, 24. novus Adam, &c. qui ſecundum Deum conditus ſit ad juſtitiam & imaginem veritatis ac vitæ ſanctitatem. *Ibidem*, 1 *Cor.* 15, 45. *Vide Arnd. de Ver. Chriſt lib.* 1. *c.* 3. & 7.

5. Finis & fructus hujus Libertatis in eo conſiſtit, ut in Chriſto ejuſque veſtigiis undique ſancti & inculpati vivamus, *Gal.* 2. *v.* 20. 2 *Cor.* 5, 15. *Luc.* 20, 38. *Rom.* 6, 8 & 14, 8. *Colloſſ.* 3, 3. nec non in Spiritu ejus ambulemus. *Gal.* 5. ac Dei donis pacata conſcientia utamur, proximi ædificationem & dilectionem in ſingulis actionibus vitæ reſpiciendo. *Tit.* 3, 1, 2. ut juſtificati illius gratia hæredes efficiamur ſecundum ſpem vitæ æternæ. *Tit.* 3, 7.

11. *Quomodo dividitur hæc libertas Chriſtiana?*

DVplici modo: Vel enim reſpectu liberationis a malo; vel reſpectu hominum ipſorum, ex illorum conditione Sancta.

12. *Quænam eſt libertas Chriſtiana reſpectu liberationis à malo?*

DVplex eſt, alia gratiæ libertas, qua Iuſtitiæ Servitus Chriſtique Liberatoris ſuave portatur jugum: & alia eſt gloriæ, qua filii Dei quidem ſumus in hoc mundo; at in futuro complebitur ſeculo. Nam quum duo generatim ſint mala; unum, ex quo mali & pravi ſumus ipſi, alterum ex quo plus quam miſeri, ac perpetuis conflictationibus uſque ad mortem obnoxii; pars una eſt noſtræ libertatis, qua liberamur per Chriſtum a peccato, eoque ipſo a diaboli tyrannide, malitia & furore: altera vero, qua ex miſeriis quidem & morte æterna educimur; ſed tamen ſub Crucis ſigno nobis uſque ad exolutionem hujus vitæ militandum eſt. Vnde poſterior illa Libertatis pars potius in ſpe, quam re obtinetur, ut *ait D. Aug. in Enchir. cap.* 106. quum gloriæ libertas non prius ad nos plene perveniat, quam a ſervitute corruptionis totaliter homo liberari, ac corruptibile hoc incorruptionem induere queat.

13. *Quænam vero eſt Libertas Chriſtiana reſpectu hominum ipſorum?*

EA Duplex eſt, vel Communis omnibus fidelibus, tam in Veteri quam Novo Teſtamento: vel Propria Fidelium tantum in novo Teſtamento. *Vide Lenſæ, lib.* 8. *de lib. Chr. c.* 11.

14. Quæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

14. *Quomodo communis a Propria differt?*

PRopria Libertas quidem, omnia in ſe continet dona liberationis, quæ per Fidem in Chriſtum obtinuere eteres, ceu ſunt manumiſſio a Iure peccati, *Rom.* 8. *Eph.* 1, 7. *Gal.* 1, 14. *Hebr.* 9, 13. ab ira Dei liberatio. *Theſſ.* 1, 10. a rigore & damnatione Legis *Gal.* 3, 13 & ,5. a tyrannide diaboli. *Hebr.* 2, 14. & morte æterna. *Tim.* 1, 10. Sed tamen iſta hanc peculiarem, præ communi libertate promiſſionis obſignationem habet, quæ onſiſtit in prædicatione Euangelii & in donatione & ſſione vivifica Spiritus Sancti, inchoantis in nobis noam obedientiam, & vitæ æternæ in imitatione Chriſti ivida, verum ſimulacrum. Rom. 8, 13. 15, 19. 2. *Cor.* 3, 7. Velut Chriſtus inde dicit: *Ioh.* 16. v. 7. Bonum eſt obis, quod ego abeam. Niſi enim abiero Advocatus le non veniet ad vos: Sin autem abiero, mittam eum ad os. *Item ver*ſ. 13. Quum autem venerit ille Spiritus Veritatis, ille vos in omnem introducet Veritatem. Ille ne glorificabit, quia de meo accipiet, & vobis annunciabit; *καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν*, ut in eo Vis Euangelii vera confiat, quæ ex dictamine unico Spiritus Sancti, non ullius thnicifmi ratiocinatione & terminis intellectualibus rofluit. *Eſa.* 44. 3. *Ezech.* 36, 26; 27 *&* 37, 5, 6, 7, *&c.* *Vide Lenſæ. lib.* 8. *de Lib. Ch. c.* 10, 11, *&* 12. *in reliquis.*

15. *Quid eſt hæc novi Teſtamenti aut Euangelii Libertas?*

LIcet ex ſuperioribus id ſatis conſtet; attamen, quum maximus heic propter carnalem & nefariam illam icentiam quidvis ſibi arrogandi, peſſime ſeſe ac nequiter alde, imo aſtutiſſime immiſceat ac intercedat abuſus; deuo id heic loco definitionis inculcandum venit, quod ſſentialem notam & normam veram huic libertati exhieat. Non eſt igitur, quod quis ſe ſomniare velit prorſus b omni diſciplina legum honeſtarum exemptum, ut uidvis pro adiaphoris ſibi fingere ſtuduerit, quodcunque ſi pro carnis ratione arguta & Sophiſticatione hypocrica libitum fuerit, ne uſpiam bona opera proximo, & in sdebitam obedientiam Deo præſtare teneatur. Nec eſt, uod quis opinionis ſuæ obſtinatam proterviam Verbo ei affingere, & eidem extrema vitæ impendere pericula elit. Si neſcis, aut ex ſuperioribus addiſcere noluiſti; egnum Dei, eſt meri amoris ſancti regnum, nec ullas noit auſteritates, vel atrocitates. Si non habes amorem ordis ſyncerum, in Euangelii libertate vera, nunquam erte vives; ſed potius ex imaginatione opinionis pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

priæ in quaſviſte facile præcipitabis vitæ pugnas, tibi ipſi in tua glorioſitate vanus & noxius. Agnus enim immaculatus ille Chriſtus, 1 *Petr.* 1, 19. nos quidem eripuit de poteſtate tenebrarum & in ſuum tranſtulit regnum propterea, non ut opera tenebrarum operari amplius pergamus: ſed ut fidos ipſi nos ſiſtamus gratiæ miniſtros, & alter alteri vivide & efficaciter ex toto corde ſerviat. Quippe in veritate & virtute facti, non in nuda ſyllogiſticatione & connexione verborum aut nundinatione ſermonis ſaltem, regnum Dei conſiſtit, ut ſine metu é manu inimicorum noſtrorum liberati, ſerviamus ipſi, cum ſanctitate & juſtitia in ipſius conſpectu, cunctis vitæ noſtræ diebus, *ait D. Zachar. Luc.* 1. *v.* 74 & 75. Eſtote igitur imitatores Dei, ut filii dilecti, & incedite cum charitate: ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & victimam Deo, in odorem bonæ fragrantiæ. *Epheſ.* 5, 1, 2. Hæc enim vera eſt Libertas Euangelica, ut in Chriſto toti vivamus, quum in eo reſurrexerimus, & vitam in ipſo obtinuerimus; atque propterea ex ipſo nos invicem ſine mendacio & fuco cordicitus integre amemus, mutuoque nobis inter nos inſerviamus, quum membra ſancti illius ſimus corporis, non mortua, ſed vivida; unde ne Fides ſaltem verbalis aut confeſſionaria, ſed realis & facti vividi plena eſſe debebit. *Eph.* 4. *v.* 24 & 25. Profeſſio enim vera & confeſſio Dei in hac libertate non ſaltem eſt ſoni aut linguæ, ſed facti. Deum profitentur ſe ſcire ait *D. Paul. Tit.* 1. *v.* 16. ſed factis negant, quum ſint abominandi, & rebelles, & ad omne bonum opus rejectanei. Namque non propterea ſumus liberati, ut carni & ejus cupiditatibus vivamus; ſed juſtitiæ Chriſti, & quam ille in nobis requirit; ſic vere liberi erimus. *Ioh.* 8. Liberati enim a peccato, mancipati ſumus Iuſtitiæ *Rom.* 6. v. 18. quæ in Charitate ſe exerit per fidem, *ut Paul. ait* 1 *Cor.* 13, 2, 3, &c. quum Charitas ſit maxima, quæ uſque in æternam effloreſcit vitam, atque cuique ſua ante oculos in conſpectu commonſtrat opera, ut in Apoc. habet, quod opera nos ſequantur uſque in æternitatem. *Vide* Lens. *lib.* 8. *de lib. Chr. c.* 12.

16. *Anne hæc quoque eſt Libertas ea, quam Religionis dicunt?*

NOn eſt alia; ſive enim Euangelii nunc appelles, ſive novi teſtamenti, ſive Verbi Dei, ſive Iuſtitiæ, ſive Chriſti, ſive Spiritus Dei, & Chriſti, ſive Religionis &c. vocites, eadem eſt ſemper, & manet, nec poteſt mutari, ſi non ſaltem proprios conceptus falſi animi; aut opinionis phantaſticæ nomine Religionis venditare labores. Vbi enim Spiritus Dei eſt, *ait Apoſt.* 2 *Cor.* 3. ibi libertas.

Quip-

Quippe hujus Spiritus dono, inquit, D. Auguſt. quo juſtificamur, fit in nobis, ut non peccare delectet, ubi Libertas eſt: Sicut præter hunc Spiritum peccare delectat maxime, ubi Servitus: a cujus operibus abſtinendum, id eſt, Spiritualiter ſabbatizandum eſt. *Aug. lib. de Spir. & litt. c. 26.* Spiritus itaque Sanct. qui ſpirat, ubi vult, & a cujus potentia, ac calore nemo eſt, qui ſe abſcondat; dejectam ſervitute voluntatem erigit, duplicique peccati conſtrictam vinculo ſolutam & liberam reddit. Namque a cupiditate ſeculi vitioſoque amore, quo quaſi vincta & incurvata tenebatur, correctam atque immutatam, primum liberat, ut amet veritatis & juſtitiæ bonum, quod deteſtabatur; Errorem vero & iniquitatem, quam amabat, execretur: quæ ſane mutatio eſt dexteræ Excelſi. Tum vero contractum ob priores offenſas reatum ſolvit, charitatem infundens, vereque Dei Filium & amicum efficiens: qui deinceps Patri cœleſti lubens atque alacris obtemperet. Quum enim *ait B. Baſil. lib. 1. de bapt.*) data fuerit remiſſio peccatorum, tunc accipit homo Libertatem a peccato, &c. *Lens. lib. 6. de lib. Chr. c.* 3. Quam libertatem habere nos Apoſt. cupit, dum his adhortatur verbis R*om.* 6. v. 12. & *ſeqq.* Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus. Neque ſiſtite membra veſtra arma injuſtitiæ peccato: ſed ſiſtite vos Deo ut ex mortuis vivos, & membra veſtra arma juſtitiæ Deo. Peccatum enim non dominabitur vobis, quum non ſitis ſub lege, ſed ſub gratia. Quid igitur? Peccabimus, quod ſub lege non ſimus, ſed ſub gratia? Abſit. An neſcitis, quod, cui ſiſtitis vos ſervos ad obediendum, ejus ſervi eſtis, cui obeditis, ſive peccati ad mortem, ſive obedientiæ ad juſtitiam? Tunc enim (*uis D. Aug. Epiſt.* 90.) ipſum noſtræ voluntatis arbitrium veræ ſit liberum, dum a carnalium concupiſcentiarum dominatione liberatur, dicente Domino: ſi vos filius liberaverit, vere liberi eritis. Ioh. 8. Et rurſum Epiſt. 144. Non eſt libera dicenda voluntas humana, quam diu eſt vincentibus & vincientibus cupidltatibus ſubdita. A quo enim quis devictus eſt, huic & ſervus addictus eſt.

17. *Quotuplex eſt hac Religionis aut Euangelii libertas?*

DVplex, ex uſu & obedientia vera erga Chriſtum efficitur; aut enim Perfecta aut Imperfecta dicitur, quum gradus tales in Fide dentur 1 C*or.* 3, 2. *Hebr.* 5, 12. 13. qui unicuique per totum vitæ Chriſtianæ curſum opera non alia quam Charitatis requirunt; ne Fides ſit mortua, *ut D. Apoſt. ait*, & nudo nomine inanes vel maligni deprehendamur Chriſtiani. *Iacob.* 2, 26. *Gen.* 15, 6. *Marc.* 16, 16. *Luc.* 1, 45 & 8, 47. & 23, 41. *Ioh.* 5, 24 &

 17, 3.

17,3. *Act.* 13,38 & 16,31. *Rom.* 3, 22 & 4,3, 21 & 5, 10. & 1 *Pet* 2. *Heb.* 4,3. *Ier.* 39,8. *Matt.* 7, 5. Namque facto idquiſque Chriſtianus præſtare debet, quod nomine cupit audire: Velut *D. Iacob. ait.* 2. *v.* 18. oſtende mihi Fidem tuam, &c. Attamen, quum extra controverſiam ſit, pleniorem multo fore libertatem in futura vita, in hac vita non poterit dare abſoluta a peccatis Libertas, uti id quoque docet *Lenſ. lib.* 6. *cap.* 8. 9 & 10. qui ibi conſulatur.

18. *Quomodo Perfectio aut imperfectio* Libertatis *in obedientia Chriſtiana accipitur?*

VAriis & quidem duodecim ferme modis apud Auctores quid perfectum aut imperfectum ſtatuitur, quos omnes heic recenſere jam non tempus nec locus admittit. Sufficiat ſaltem heic noviſſe, quod non ita abſolute perfectio talis ſumatur, ut carnalitatis nimio ſtudio addicti proterviores homines, pro ſui exculpatione, id prætendere ſolent, ne neceſſum habeant, Spiritui Dei meliorem operam bonis operibus renovati cordis dare: Sed comparatione graduali ad invicem inſtitura heic ſic utimur hoc nomine, ut ſtimulus ſit ferventior paulum in imitatione Chriſti, & repræſentatione ejuſdem perfectiori. Velut ipſe Chriſtus ſemet ipſum exemplo nobis proponit, quod in omnibus actionibus vitæ imitari eum debeamus, quando dicit *Matt.* 11. Diſcite ex me, μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, quia mitis ſum, & humilis corde. Ille vult, & mandat, ut ex eo diſcamus omnes vitæ noſtræ mores, doctrinas & actiones. Quomodo? ais. In manſuetudine & humilitate cuncta. An non hoc non pudore & rubore ſummo confundat, quod ille tam obſtupeſcendo modo amabiliter manſuetum ſe nobis offerat, ut velit ſuo exemplo & præceptis nos informatos? Quur nos non potius illi noſtra ſponte præveniendo offerimus cœci & ſtulti, qui omnis ſalutis noſtræ fons, origo & auctor eſt? Quid ſomniamus nobis? An præcepta ejus tam dura & impracticabilia ſint, ut vulgo carnalitatis ſtudioſi clamant? Divus Ioh. id plane negat 1 *Ioh.* 1. quando dicit: Mandata ejus levia ſunt: nec ſunt gravia certe volentibus. Nam Imperia lubens & ex amore Iuſtitiæ excipit, omnem ſervitutis partem effugit *ait Senec. Epiſt.* 62. Ideoque *D. Paul.* 1 *Cor.* 9, 29. ait commonendo nos ſtrenue: τρέχετε, currite ut comprehendatis metam hanc perfectionis. Et Chriſtus, *Mat.* 11. *v.* 12. vult ut vis regno Dei in nobis inferatur. An non etiam quicquid ex Deo natum eſt vincit mundum? 1 *Ioh.* 5, 4. Et qui opera Iehovæ fideliter & in veritate cordis ac timore Domini perficit, an non ille ſit perfectus?

2 *Chron.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

2 *Chron.* 19,9. *Eſai.* 38, 3. Et quid potius optet homo vere renatus, quam ut Salvatoris ſui exemplum in imitatione forti & ſancta ubique lubens cum auxilio Spiritus Iehovæ ſequatur? Quid poſſit ipſi utilius aut eſſe beatius? In factis enim & actionibus ſuis conſiſtit omnis perfectio, non in nuda diſputationum vaniloquentia & linguæ impudenti & habituali garrulitate; uti eo ad praxin vividam vitæ Chriſtus adoleſcentem naſutulum remittit, qui tanta efferveſcebat gloria ſui, M*att.* 19, 21. Si vis perfectus eſſe, ait, vade, & vende bona tua, ac da pauperibus. Ita in praxi ſe exerit perfectio ea ſolummodo, quam expetit Chriſtus. Veluti etiam talem adſimilat ædibus, quæ ſaxo inſinguntur, M*att.* 7, 25, 26. L*uc.* 6, 48. Namque in ea perfectione amicitia vera nobis cum Deo conſtat. Vos amici mei, inquit, eſtis, ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis. *Ioh.* 15. P*hil.* 3, 12, 13.

19. *An poteſt homo noſcere perfectionem ſui in Amore erga Deum & proximum?*

OMnino, & hoc quidem ex propriæ conſcientiæ teſtimonio atque judicio.

20 *Quomodo?*

OPtimam ſecum in ſemetipſo inveniet probam, ſi cor exploret ſuum intus, num ad eam pervenerit perfectionem, ut juxta mandatum Chriſti, M*att.* 5, 44. *Luc.* 6, 27. & etiam hoſtes amare ſuos, & ab omni vindicta eſſe vacuus, *v.* 23. ac pro hoſtibus precari ad Deum: Imo num præſtare poſſit hominibus id, quod ipſe boni a quovis expectat. M*att.* 7. 12. Proba certe melior aut firmior perfectionis dari nequit. R*om.* 8, 16.

21. *An vero non Chriſti merito inde quid detrahitur, ſi bonis & libertatis operibus attribuendo quid nitamur?*

HOc ſane omnium & commune effugium; & totus ab iis, qui nihil prope Charitatis in corde habent, decantatur cotidie, ut tot clamoribus perverſis ferme ex toto Chriſtianiſmo in duriſſimum omnia bona opera ejecerint exitium, & penitus a ſe profligarint. Inde eſt, quod totus tam ſterilis ſit mundus & prorſus vacet a bonis operibus, præſertim cum tanto quoque id ſtudio peragant, qui miniſtros Verbi ſe profitentur, dum toties publice renunciunt acerbis quaſi deteſtationibus Sanctos operarios in vinea Chriſti, quaſi ſanctitas operum omnino Fidei & merito Chriſti repugnet, ejuſque auctoritatem & perfectionem imminuat. Hoc vero quum toties tam acerbe deteſtabile in animis mortalium reddatur, inde quiſque

proprio-

propriorum bonorum & amoris ſui plus quam ſtrenuus videri cupit poſſeſſor, ne quid temere in proximum effundat beneficii, aut prodigus charitatis videatur ſuæ. Idcirco tam fortiter unuſquiſque præſidet ſibi & affectibus ſuis, in tam firma & obſtinata poteſtate, ut quoque duriſſimam iis ſervitutem ſervire non vereantur, quum ex opinione falſa ſibi ſe ſomnient liberos. Veluti id aperte videre eſt in Mammonæ & libidini ſervientibus, ut licet hoc ſervitium ſit admodum horrendum & damnabile Idololatricum, tamen illi haud noſcant tam dira Iura dominatus, ſed ipſi ſibi jugum deteſtantur ſervitutis eo atrocius imponant & ipſiſmet imperent. Neque enim juſta eſt poteſtas, ſed longe injuſtiſſima ſervitus, quæ cum æternitatis igne ferventiſſimo connectitur, *Div. Ambr lib. 8. in Luc. c. 67.* Nec tamen injucunda ulli talis videtur ſervitus perfidæ carnis, quum ipſe ſibi talia conficiat præcepta in bonis ſuis & malitia cordis ſecum adſervanda. Quare? Cotidie ille audit ad aures ſibi inſuſurrarier iſtud verbum, de Sola Fide, quod non ſine corruptione gravi aut forte non ſine crimine falſi textui biblico *ad Rom.* 3. v. 28. inſertum & intruſum eſt a nonnullis, qui id mordicus contra auctoritatem Spiritus Sancti: aut D. Paulum ſibi contradictorium forſan faciant, defendere non verentur. *Vid. Haf. in com. Th lib.* 3. *ſt.* 3 *loc.* 8 *q. b.* Colligimus igitur, ait Apoſt. πίςει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον, id eſt Fide juſtificari hominem, abſque operibus legis: ubi certe nuſpiam vocabulum μόνη aut ſimile invenitur, ut ita ſimpliciter omnia bona opera velit a Fide Chriſtiana ſeparari D. Paul. quaſi Fides nuſquam bonis operibus in declaratione ſui efficaciter indigeat: Sed potius ille omnino includit cum fide bona opera hominis, qui in nova & filiali vivat obedientia regeneratus, non in ſervili glorioſa jactantia, ceu v. 27, 4. quoque propterea Legem Fidei expreſſe ponit, quod ea a ſe gloriationem operum omnem excludat, non ipſa opera: quando quærit. 1. Vbi igitur gloriatio? Reſpondet ſibi: Excluſa eſt, inquiens. 2. Quærit exinde porro, quum gloriatio ea, quam Phariſaica juſtitia homines Legi ſerviliter obnoxii ſibi imputare ſolent, ex operibus præſtitis, excluſa omnino ſit a vera Iuſtitia Chriſti, quam ille merito ſuo nobis comparavit, unde & quomodo fiat talis excluſio? Reſpondet ad hoc iterum ſibi; fieri quidem talem excluſionem per Legem ipſam. Verum quum duplicitate homo ipſe heic laboret, quærit, tertio, per quam Legem reſpectu hominis excluſio talis fieri poſſit?

Hinc 3. iterum reſpondet diſtinctive, & adſeverat, quod Lex operum non excludat gloriationem aut glorioſum hominem a juſtitia Chriſti: ſed quod Lex fidei hoc faciat. Verba expreſſa ſunt. Fides enim vera regenera-

eratum in corde præſupponit hominem, & omnem a ſe xcludit hypocriticam gloriationem juſtitiæ, quum ipſa x ſimplici amore & proximi dilectione ſancta præſtet ncera opera, non corde Phariſaico & duplicis conſcienæ larva, ut inde gloriationem Iuſtitiæ ſuæ ſibi coniat.

Proinde ita fit, ut duo licet idem faciant, non tamen em ſit aut eſſe poſſit; quia diverſitas operum ex corde pendet & perſpicitur, quum Cor hypocritæ & ſervi les non ea rectitudine & fidelitate quid præſtet in operis, quam cor ſolidum vere pii & renati, qui omnia ex ero & ſimplici amore ac pietate interni hominis perfi opera ſyncerus & integer juxta filialem obedientiam ga Deum, non ex metu ſervili aut commodi proprii ſtuo, ſed ex filiali puritate & Fide erga legem parentis & lore vero aut infucato erga proximum. Internus enim mo ſi non ſit vere & vivide renatus, non præſtat opera lei, ſed Legis externæ ſaltem opera fuco tenus ex amoſui proprio, non ex vivida dilectione proximi.

Idcirco etiam ſolemniſſime quaſi proteſtatur D. Paul. 31. quod legem nullatenus inanem faciat per Fidem; d potius ſtabiliat legem, ut omnis qui ita bona opera ex e præſtet, ſive Iudæus ſit, ſive gentium quiſpiam, ille beat & inveniat Deum juſtificantem ſe. Locus iſte igi D. Pauli nihil aliud agit, quam ut dictum Chriſti, *tt.* 5. v. 20. plenius explicet, ubi Chriſtus ad diſcipulos : niſi Iuſtitia veſtra περισσεύσῃ abundaverit plusquam ibarum & Phariſæorum, non ingrediemini regnum lorum, *Luc.* 11, 39. & *Matt.* 6. v. 1. Attendite, ne juſiam veſtram exerceatis coram hominibus, ut ſpectemiab eis: alioqui mercedem non habebitis apud Patrem trum, &c. Quippe gloriatio & jactantia ſibi imputat itiam, quam non habet, quum fundamento Fidei & aris ſancti careat, nec Chriſti meritum attingere poſſit. luti nec ulla caro aut homo carnalis ex operibus legis ficari poteſt, quum homini interno & in Fide viventi ia ea per Chriſtum ſola conceſſa ſit, cui Chriſtus ipſe dem ſuam juſtitiam imputat. *Rom.* 4, 6. *Gal.* 2, 16. 2, 8. *Rom.* 3. 23. ſed ita, ut ejus veſtigia ſequamur due & in ejuſdem imitatione nos perficiamus cotidie, t ipſe præcipit. *Matt.* 5. v. 48. & *Luc.* 9. Eſtote igi vos τέλειοι, perfecti, ut Pater veſter, qui in cœlis perus eſt. Magnam certe heic perfectionem in nobis tit, ſed non impoſſibilem; uti homines carnales clat, quum ipſe merito ſuo eam in noſtris bonis operiperficiat, ſi in exemplo ejus rite veſtigia ejuſdem ſeur, 1 *Pet.* 1, 15 & 2 *Pet.* 2, 21. Namque propterea ratia ſumus ſervati per fidem, ut ipſius ſimus opus, diti in Chriſto Ieſu ad opera bona, quæ præparavit Deus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Deus, ut in iis incederemus. *Eph.* 2. *v.* 8. & 10. Quare qui gratiam Dei hanc in tali proterva carnalis opinionis Fide ita habitualiter arripiunt, quod ore Fidem ſonare & verbis diſputabilibus venditare, ac æternam ea beatitudinem ſufficienter per Iuſtitiam Chriſti impetrare poſſint, licet nihil bonorum operum ex Charitate præſtent; ipſi certe finem creationis ipſis ſibimet abſcindunt, & beatitudinem derogant, quam Chriſtus omnibus pacificis, miſericordibus, mala patientibus, & bona quæque operantibus. *Matt.* 5, 6 & 7. per totum apponit; & ex quibus ultimo die quemvis juxta merita actionum & vitæ judicaturus eſt, *Matt.* 25. Inde ex numero beatorum ſemetipſos turpiter & protervillime excludunt, quum potius carni vivere, quam Deum in corpore ſuo glorificare & portare velint. 1 *Cor.* 6. Interim tamen craſſiſſime errant, in eo, quod inter opera meritoria Chriſti, & propriæ perfectionis neſciant diſtinguere, unde illis totus conſtat iſte lapſus, qui tot conſcientiarum gignit ſecuritates. Nihil enim meretur homo ſuis operibus coram Deo, *Luc.* 17. *v.* 10. quum Chriſtus id abſolutiſſime præſtiterit ſuo merito *Matt.* 6, 17. Sed, ut in imitatione Chriſti ſe perficere cotidie ſtudeat, alligatus eſt omnino ad opera bona in fructibus Fidei vividæ, non mortuæ, perpetuo exerenda & exercenda. Namque ſi juſtum eſt, homines ſervire hominibus dominantibus, quod hoc utile ſit rite ſervientibus, quum ſic improbis auferatur injuriarum licentia, domitique ſe melius habeant, quia indomiti ſe deterius habuerunt: quanto æquius eſt hominem in vera pietatis obedientia & conſcientiæ libertate Deo ſervire; non modo, quia ipſe verus & legitimus piusque & gratioſus Dominus eſt; verum etiam, quia totum hoc ipſum Servire Deo, non illi, ſed nobismetipſis incredibilem affert utilitatem! Sicut enim, qui verſatur in lumine, nihil ipſi quidem lumini præſtat beneficii; ſed ab eo potius beneficium accipit: Sic & filialis ſervitus erga Deum, inquit *Irenæ. lib.* 4. *contra hæreſ. c.* 28, Deo quidem nihil confert, qui bonorum noſtrorum non eget: ipſe autem ſibi ſervientibus vitam & incorruptam beatitudinem præbet. Et idcirco exigit ab hominibus ſervitutem, ut, quoniam eſt bonus & miſericors, benefaciat eis, qui in ejus ſervitutis perfectione perſeverant. Bene igitur D. *Proſper. Cont. Collat c.* 21. *ait.* Nemo ſervit, niſi cum aliqua libertate; & nemo liber eſt; niſi cum aliqua ſervitute, dicente Apoſtolo. Hinc ex mera charitate ſervos nos ſuos fecit is, qui ſuo ſanguine nos liberos reddidit in imitamine ſui ſancto, ex quo beatitudo unice ſequitur, veluti David vere eos paſſim prædicat beatos, qui ita in viis ambulant Iehovæ. *Pſal.* 1, 1 & 2, 12 & 32, 1, 2 & 33, 12 & 34, 9 & 40, 5 & 41, 2, 3 & 56, 5 & 84, 5, 6, 13 & 89, 16 & 94,

... & 106,3 & 112,1 & 119,1,2 & 127,5 & 128,1,2 ... 137,8,9 & 144,15 & 146,5. Sed quid opus, ut plu-...ibus hæc expediantur. Ipſe *D. Paul.* ſic tandem toti huic ...nformationi hanc imponit concluſionem abſolutam *c. 6.* ... 18. Quum jam liberati ſitis a peccato, ſervi facti eſtis ...ſtitiæ, *& c.7.v.6.* ita, ut ſerviamus in novitate Spiri-...s, ac non in vetuſtate litteræ. Nulla igitur, ait porro *...om.* 8,1 & 4. nunc eſt condemnatio iis: (Quibuſnam?) ...ui in Chriſto Ieſu non ſecundum carnem NB. incedunt, ...d ſecundum Spiritum 1 *Cor.* 14,1. & *Eph.* 5,1,2 & *Theſſ.* 4,1,2. Proinde tandem quam optime D. *Iacob.* 2, ...4. hanc deciſivam ſententiam huic toti negotio ſubne-...it, aperte ita hoc atteſtans: Videtis igitur ex operibus ...ſtificari hominem non ex Fide NB. *μόνον* tantum? Et ...16. ad pondus rationis. Nam ſicut corpus abſque Spi-...u mortuum eſt; ita & fides illa, quæ eſt abſque operi-...s mortua eſt; quia caret charitatis perfectione, ut ſupra ...ctum eſt. Vide heic exhortationes tot ſanctas ad per-...ctionem nos allicientes. *Gen.* 17,1. *Deut.* 18,13. *Matt.* ...48. 1 *Cor.* 1,10. *&* 14,20 *&* 2 *Cor.* 13,11. *Eph.* 6,13. ... 1 *Pet.* 1,13. *Vide Lenſæ, lib. 8. de lib. Chr. c. 5. & lib. 6. c. 5* ... *6. per totum optime hæc explicantem. Item, lib. 6. c. 12. &* ...*7. c. 4. Item, lib. 8. c. 4.*

22. *Quis uſus ſeu Effectus hujus Libertatis?*

VT credentes & renati pacatam habeant Conſcientiam, & ad carnalitatem exhorreſcant omnem, quæ ...ertati Chriſtianæ ſe ſemper ſubmiſcere cupit, ut ho-...ines in licentia vivendi ſecuros reddat, dum ſuis obſti-...is adhærent opinionibus, quas pro Fide venditant: ...que demum imitationi Chriſti beatæ non ſubducant, ...lubenter pro ipſius libertinis ad omne charitatis opus ...ficiendum ſe agnoſcant promptiſſime. Ibi enim vera ...obilis libertas, ubi recti facti lætitia; ſimul & pia ſer-...us, ubi obedientia præcepti divini prompta. *Aug. lib.* ...*nt. 2. Epiſt. Pelag. c.* 3. Sed hæc de libertate Spirituali ...ciant: Nunc ad alteram libertatis partem *ex cap. h.* ... properandum: Interim tamen hoc iterum bene no-...r pro Regula abſolutiſſima, quod undique ſcientiæ ...octrinæ factum Chriſtus requirat unice. *Matt.* 5,19. ...ominibus; alias omnes ſpeculationes & diſputationes ...tæ in ſuam vaniſſimam abeunt vanitatem, & ſcire il-...magis condemnat, quam prodeſt. Ideoque bene no-...r id 1 *Ioh. 3. v. 7. ubi ait*: Dilecti, nemo vos ſeducat: ...juſta agit, juſtus eſt, velut ille juſtus eſt. At qui pec-...ex Diabolo eſt.

Cap. X.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Cap. X. De Libertate Naturali.

1 *Quid eſt libertas Naturalis?*

AD hanc quæſtionem quidem ſuperius c. 9. q. 4. reſponſum eſt : ſed quum abſque graviſſimi lapſus humani determinatione ibi quid poſitum ſit : accuratior ratio ejus haberi nunc debebit. Namque ſtatim poſt creationem, ſane homo ingentem, &, plusquam credi poteſt, miſerabilem, ex natura æterna ac regno aut mundo Paradiſiaco eſſentiæ puræ & ſubtilis, in hoc externum corruptæ naturæ corpus craſſe condenſatum, ac regnum animale imaginatione & appetitu ſuo falſo, ſaltum perfecit. Ah quid miſerabilius poteſt fingi aut dici, quod homo falſa perſuaſione ſui, exinſtinctu Satanæ, tam pervicaciter & turpiter ex æterno omnis boni vigore ac beatitudine ipſa, in tam miſerum corruptionis omnis utrem & ſtatum ſeſe præcipitarit, ac propterea non tantum animæ lucem in corpore cœleſti prorſus amiſerit, ſed etiam in ipſam peccati voraginem deſolutorium deſperabunde fecerit ſaltum! Nunquam certe ſatis hæc deplorari poteſt calamitas ſumma, & in æternum foret nobis cum æterno tenebrarum cruciatu deploranda, niſi Chriſtus amiſſa nobis reſtituiſſet bona perfectiſſime. Ideoque recte faciunt ii, qui hominis ſtatum diverſimode conſiderant 1. In natura Inſtituta, id eſt in integritate ante Lapſum. 2. In natura deſtituta aut corrupta per peccatum, quum Iehovæ maledictio ei in terris excreta accederet, *Gen.* 3, 17. ante regenerationem. *Act.* 3. in natura reſtitui cœpta per converſionem, in hac vita, & liberata a malis. 4. Demum plene reſtituta. Me*nz. ad art.* 18. *Aug.* C. *Div. Aug. in Ench.* c. 30. & *Epiſt. contra Pelag.* & *Coſt. part.* 2. *Th. Sch. tr.* 1. *c.* 2. *q.* 9. Quum itaque ex hoc lapſu nobis in hoc mundo noſtræ vitæ hujus tranſigamus tempora, in admodum gravi cœcitate mentis & voluntatis imbecillitate extrema, donec Iehovæ miſericordia nos ad meliora transferat, corporea vi moleque hac corruptiſſima abjecta : non erit heic quæſtio, de ſtatu integritatis ante lapſum, quo in homine vere libertas fuit plene abſoluta in facultate omni, non minus circa res Spirituales, quam morales actionum omnium. Sed neque nobis ſermo eſt de conſummata illa perfectione, quæ demum in altera vita erit, ubi reſtituta εὐταξία mentis & luce animæ cum cœleſti corpore, ſic in illa confirmabimur, ut ab ea per Chriſtum in æternum dimoveri nequeamus. Verum hoc quæritur, quæ libertas nunc homini in natura ſua corrupta, & viribus humanis, quibus ſe Spiritui mundi obligatum reddidit, ante converſionem, ſive regenerationem ſuperſtes relicta ſit. Namque de ſtatu hominis renati poſt conver-

conver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

conversionem, & quomodo ex regimine aſtrali ejuſque influxionis malo per regenerationem in Chriſto liberetur, ac quid talis libertas in eo requirat, hucuſque pro loci ratione actum eſt. Maximas heic & non ſine acerbiſſimis conviciis digladiationes, illi, qui ſe Theologos ad imitationem Divi Ioan. Euangeliſtæ dicunt, & dici amant, exercent, ac ſeſe miris modis invicem condemnant; quo Iure autem, ipſi videant, quum nec Chriſtus ipſe *Matt.7.v.1.& 2. Marc,4, 24. Luc.6, 37.* illis hoc concedat, nec *Apoſtoli ejus* Rom. 2, 1. nec Divus Ioh. in his exemplum iis exhibeant; ſed potius teſtetur hic aperte quod omnis, qui non proximum diligat, haud noſcat Deum 1 *Ioh.4.v.9.* ſed ſit mendax. 1 *Ioh.2.v.4* & 4.v.20. maneatque in morte. *cap. 3. v. 14.* imo ſit ex diabolo *c.d. v.* 10. & homicida *c.d. v.* 15. Velut Cain. Nihilominus ex nimia diſputandi libidine hinc in cœcitate ſua tot ſibi confingunt ſectas, ut nunc Pelagianos aliquos, vel Semipelagianos, vel Synergiſtas, vel Serviſtas arbitrii, vel pure Paſſivos, aut Trunciſtas nonnullos Enthuſiaſtas, Naturaliſtas, Neutraliſtas &c. mutuo ſe vocitent abſque omni manſuetudine contra Chriſti & Pauli doctrinā, *Mat.5.&* 2 *Tim.*2, 24 *&* 2 *Cor.*10, 1. Non vero noſtram heic nobis hanc faciemus litem; vivant ſuis opinionum affectibus quouſque velint; judicio Iehovæ nemo ſe ſurripiet, qui tanta belli ſcandala in cœca malitia movet; imo & alios ad funeſta, contra naturam animæ, protrahunt aut concitant arma. Væ illis, qui tot crudelitatum ſanguinolentarum, propter nudas opiniones ſunt auctores aut patroni? Si juxta D. Pauli monitum. *Eph.4.v. 3.* tam ſeduli eſſent ad culturam unitatis in Spiritu per vinculum Pacis, & ſe Spiritui Iehovæ præ Spiritu propriæ libidinis ex animo rite ſubmittere ſtuderent, facili coirent inter ſeſe amicitia & amore, quod toties D. Ioh. exoptat. Dum enim tanta ſerunt litigia, an non in hoc ipſo actu & acto confitentur realiter, quod Libertas hæc ſit potius arnis, & falſa quam Spiritus, qui unitatem amat *Eph.4.* .3. An non præter decorum ſe nimis liberales in conviciis & condemnationibus exerunt? An non etiam hoc pſo ſuæ quiſque depravatæ naturæ in corde eſt ipſe roditor? Non certe hæc ſimpliciter animalis eſt, ſed lane ferina ferocitas. Etenim vulgariter homo definitur nimal rationale. Qui hæc aſſeverant, certe vix intelligunt, qualis ſit hæc locutio. Quippe primus homo adeo iſeram ſui commiſit ruinam, ut ex cœleſti & Paradiſia ſtatu ſe in terrenam detruderet ac Spiritui mundi plane onoxium efficeret & graviſſimæ inde Corporeitatis rruptioni ſe imaginatione ſua animaliter immergeret, que ita prorſus in ſervitutem extremam libertatem cœam commutaret. Vnde nec amplius ejus naturæ eſt

Libertas, quæ antea in corpore Paradiſiaco & plane ab ullis obſtaculis libero erat. Vt vero hoc eo rectius percipiamus, paucis noſcendum eſt, quid proprie heic in hac naturalitate nomen naturæ importet.

2. *Quid igitur intelligis heic per Naturæ vocabulum?*

ARduum eſt admodum, id recte explicare velle, quid Natura proprie in ſuo eſſe ſit, ut ipſius etiam naturæ lingua heic omnino indigeremus. Imo ipſa eſt, quæ ἐσίαν rei alicujus exprimit, & ſe ſiſtere facit. Namque, ait Sacer ille *Phil.lib. de 3.vit.c.4.in prin.* res omnes & omnia in Voluntate conſiſtunt, & in voluntatis motione urgentur. Namque ſi ego non concipiam voluntatem ad prodeundum, corpus abſque motu meum fixum hæret. Ideoque voluntas mea me fert: atque ſi non aliud appetam loci in me, nec mihi adeſt voluntas talis. Si vero aliquid anhelem, tunc id eſſentiarum cauſat voluntas. Iam autem Eſſentiæ nil aliud deſiderant, quam conſervationem & ædificationem corporis: quia corpus eſt nutrimentum aut cibus earum, ut ita eſſentia eſſentiarum omnium nil aliud ſit, quam adſidua & perpetua deſiderii expletio, & ex completo alicujus rei nova generatio, velut hoc evidenter apparet in ſpèciebus ſpirituum, quomodo unaquæque perpetuo alteram appetat in deſiderio, atque ſi eam nanciſcatur ſtatim alteram novam procreet; nec tamen prior erit; ſed altera in priori ſe format alia imagine, & tamen ambæ una in altera atque ita unaquæque ſuam retinet peculiariter proprietatem. Veluti hanc neceſſitatem mutuam in 6 ſpecierum Naturæ deductione explicavimus, quum corporeitas heic ſeptimam naturæ ſpeciem determinet, &c. Sic cap. 8. habet hoc: Tinctura eſt, quæ eſſentiam efficit, cujus Centrum mitiſſimum eſt, & ſe inſtar depreſſionis habet, velut ignis è contra ſemper exſurrectionem intendit. Quum vero lux, tanquam Tinctura Eſſentialitatem efficiat in deſcenſu ſuæ inclinationis, quæ ita eſſentiam aquæ ſimilem in luce exprimit, nec tamen aqua proprie, ſed Spiritus talis & ſcaturigo; proinde ignis eſſentiam illam in ſe devorat, & hinc fremitus ejus extinguitur, atque ſic exurgit in eſſentialitatem, & urit velut ignis in oleo. Atque hæc proprie eſt vita vera naturalis omnium creaturarum, vocaturque Tinctura, *&c.* *Et paulo poſt ait.*

Hæc vita jam dicta eſt in animalibus ſimplex; quum originem ſumat ex principio hujus mundi in Matrice Naturæ, quæ undiquaque talem ſpiritum exhibet, & talis vita in ſemetipſa eſt; at in homine duplex exiſtit. Namque homo quoque vitam hujus Principii in ſe continet. Verum ille deſiderat etiam aliam ſuperiorem & melio-

rem

rem hac. Vbi igitur appetitus deſiderans eſt ; ibi Matrix ſimul, quæ deſiderium ipſum in appetitu determinat. Nullus enim appetitus ſemetipſum conficere poteſt, niſi ex Voluntate aliqua cauſetur, & Voluntas ea ex Tinctura, quæ voluntatis vita eſt. Atque ſic ſcimus ac ex fundamento percipimus, quod in Tinctura Principii hujus mundi adhuc alia altior & ſublimior Tinctura conſiſtat, in qua renatus quiſque vivere optat, ut ita in Renato vita vere triplex ſit, Ternarium referens numerum, &c. Vnde patet, in quantam abyſſum arcanorum impenetret, qui naturæ determinationem quærat in proprio ſuo intuitu, ut non ita facile poſſit Natura exprimi, ceu vulgus in ſuperficie vocabulorum philoſophantium putat. Ideoque Lactant. adeo ſollicitus heic hæret in ejus definitione, & lib. 2. Div. Inſt. Naturam a naſcendo vocari quidem dicit: ſed vim ejus vix percipi, quum non ſit niſi ex re externa perceptibilis. Ita *D. Aug. lib. de Spir. & Anim. Cap.* 42. Natura, inquit, vis quædam eſt & potentia, divinitus rebus creatis inſita, quæ unicuique rei omne ſuum (videlicet exiſtentiæ proprietates) tribuit, ſive bonum ſive malum ſit. Sed longe adhuc a ſcopo abeſt, quum creata ab increata dependeat. Ideoque *Seneca hoc vitens lib. 2. de benef.* Naturam Deum divinamque rationem toti Mundo & omnibus ejus partibus inſertam, aſſeveravit. Alii volunt, quod natura ſit id, quod unicuique exiſtenti rei ex nativitate inhæret, & naturales ipſi induſtrias ſuggerit. Sed quum neque hæc conceptio ſufficiat, propterea Piccol. hanc pronuntiat Naturæ conditionem, ut ſit eſſentia rerum, natura conſtantium, & principium internum naturalium earum operationum; quod quum quam latiſſime ſe effundere putet, pluſquam 13 acceptiones Naturæ explicat. Quum vero hæc naturata omnia, ex cauſa Naturante ſua dependeant, neceſſum eſt, ut illud ſumme Naturans detur, de quo variæ quidem habentur quæſtiones, quomodo id ſit intelligendum; ſed non ſunt hujus loci. Sufficit heic noviſſe jam ſaltem naturæ differentiam.

3. *Quomodo diſtinguitur Natura?*

TAm multiplex quidem eſt naturarum diverſitas, quam multiplex eſt eorum quæ ſunt, & exiſtunt, ſpiſſim varietas: ſed quum maxime Principiatum a ſuo Principio diſtet, neceſſe erit, ut quoque in hac diſtinctione id obſervetur.

4. *Quotuplex igitur eſt Natura?*

DVplex; Non facta una, ſed æterna, Interna & In-
creata, altera facta & in externum eſſe creatione
producta, quæ iterum aut perpetua eſt aut tempo-
ralis.

5. *An natura locum habet in Deo?*

QVatenus vis quædam innata & inſita Naturæ attri-
buitur. Deo nullatenus id applicari poterit. Nihil-
ominus tamen recte in ore omnium eſt Natura divina, ve-
lut etiam Cic. *lib. de natur. Deor.* conſcripſit: Et Pet. talia
nobis promiſſa data eſſe, dicit, per quæ divinæ naturæ
reddamur conſortes. 2 *Pet.* 1, 4. Nam quomodo verum
hoc eſſe poterit, ſi natura in Deo non eſſet? *Et* D. *Paul.*
Gal. 4, 8. Sed tunc quidem quum ignoraretis Deum, ſer-
viebatis iis, qui natura non ſunt Dii. Ita ethnici ex opi-
nione falſa pro Diis habuerunt, qui non ſunt tales natura
ſua. Quum igitur Deus natura ſit Deus, utique illi ineſt
Natura, & ipſi principaliter competit ita, ut ab omni re-
liqua in æternum fuerit ſitque ſeparata, in qua ille opi-
ficem ſe declarat unice ſummum æternum, & Cen-
tralem.

7. *Sed quomodo heic in Libertate extrinſeca natura accipitur?*

ADmodum corrupta, infecta & perdita, quum non
tantum vanitati adeo ſit in creaturis ſuis obnoxia, ut
mundus totus anxia ſpe liberationem & tanta corruptio-
nis ſervitute expectet. *Rom.* 8, 20, 21. Sed etiam propter
tranſgreſſionem Adami maledictionem *Gen.* 3. *v.* 17. &
poenam peccati ſimul tolerare cogatur. Quippe Spiritui
mundi & ejus regimini, cui ſe undique Satanas ſubmiſcet
2 *Cor.* 4, 4. *Ioh.* 12, 31. *Eph.* 2, 2 & 6, 12. ſubjecta eſt per
totum. Vnde Libertas etiam ejus nulla amplius eſt ſyn-
cera & vera: ſed ſummis impuritatibus & falſationibus
ſervitutibuſque extremis commixta, variaſque ſortitur
appellationes.

8. *Quænam ea ſint appellationes Libertatis naturalis?*

A Nonnullis vocatur Libertas ſervilis, mundana, cor-
rupta, amiſſa, Spiritui mundi ſubjugata, adulterina,
minus libera, depravata, in peccatis mortua, ſepulta, ſau-
ciata, vulnerata, claudicans, involuta, obtenebrata, impe-
dita, languida, imbecillis, perverſa, quum Corporeitati
incluſa, aut corpori animali addicta, itemque Captiva in
eo facta ſit, quod propter corporis incluſionem quaſi cap-
tiva ducatur, & inde non ſolum perpetuis ſubjugetur im-
pedi-

pedimentis : ſed etiam ex ſe in averſionem a Deo propter defectum ſanitatis ſemper inclinet. *Rom.* 8, 7. *&* *Pſal.* 5. *v.* 3. non eſt, qui exquirat Deum, omnes deflexerunt, &c.

9. *Quænam autem impedimenta hæc ſunt talis Libertatis Corporalis aut minus liberæ?*

VAria ea ſunt : Proinde vel univerſalia, vel particularia. Vniverſale enim eſt ipſa corruptio. 2. Diabolus, qui in non renatis maximam ſuam habet efficaiam. 3. Spiritus mundi cum Planetarum influxionibus. . Vulneratio donorum quæ in natura ſunt reliqua apud omines & alias res, &c. Inter Particularia ſunt 1. erroes, qui ſe ex ignorantia & cœcitate mentis paſſim in deberationibus exerunt ; unde eventus & ſucceſſus non oteſt in hominum malorum eſſe poteſtate, quum ſemper rædominium in iis ſibi princeps mundi arroget. 2. eſt npietas, & propriæ voluntatis prolubium ac libido, ſive ro ipſa quæ homines cumulatim a viis Iehovæ ſeducit; nemo ferme ſit, qui voluntati Dei ſe ex animo ſubmitre cupiat. Propterea admodum gravis Iehovæ querela t *apud* *David in Pſal.* 82, 6, 7, 8. Non corrigi ſe patiunr, & nihil curant : Semper in tenebris ambulant, unde nnia fundamenta terræ corruunt. Ego dico; dii quidem is, & filii excelſi omnes : ſed velut plebe ejus morieni, & velut tyranni funditus concidetis. Pſ. 81, 12, 13, . Non audit vocem meam populus; Iſrael non acquieſmihi. Quapropter dimiſi eos ambulantes ex ſententia imi ſui, dicens : abeant cum pravis conſiliis ſuis. O ſi pulus meus auſcultaſſet mihi ; ſi Iſraelitæ ambulaſſent viis meis : Vel momento inimicos eorum fuiſſem deſſurus, quum in hoſtes eorum convertiſſem manum am. Oſores Iehovæ mendaciter ſe dediſſent ei, & furum fuiſſet tempus iſtorum in ſeculum. Denique cibaus eſſem eos adipe tritici ; etiam ex rupe ſatiaturus eſn eos melle, &c. Ita atteſtante Iehova ipſo, in homin ipſum undique ſuæ averſionis culpa redundat.

lli quoque qui ſaniori Philoſophiæ dant operam in natura hoc ſatis liquido monſtrare poſſunt, quod et vita ipſa ſit veneno ſuo intricata, propter exaltation & concurſum Martis & Mercurii, qui ſemper acerbis auctores ſunt, niſi a Iove & Sole aut Venere corritur. 3. Eſt ſecuritas, quæ maxime obeſt, ne homines anam a peccatis ſe revocent Conſcientiam, quum tapropter variarum tentationum pericula ſemper ſit dandum, uti Chriſtus ſedulo monet : vigilate & orate, tentationes incidatis : Spiritus enim promptus qui ; ſed caro infirma. *Matt.* 26. *v.* 41. *Vide Lenſæ. lib.* *no, de libertate* Chriſtiana, *c.* 7. *&* 8, *&* 9. *nec non* c. 11, 2. *eodem libro.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

10. *Quouſque vero ſe extendit libertas hæc naturalis ſive corporalis?*

AD omnes quidem res objectas: ſed maxime externas & civiles; ſicut etiam ad diſciplinas, id eſt diligentiam & prudentiam gubernandi externas actiones & coercendi externa membra, juxta præcepta Decalogi. Nam menti etiam non renovatæ tribuit D. *Paul. Rom.* 1. *v.* 20. cogitationes bonas, agnitionem & veritatem, ſi maneat in ſimplicitate, &c. Quo pertinet inventio variarum artium: ubi non impie dicitur, inſignes artifices in inveniendis & illuſtrandis artibus peculiari quodam afflatu excitari. *Exod.* 31, 2 & 25, 31. *Eſa.* 54, 16. Sic & in voluntate remanſit ea libertas, ut poſſit eligere ea, quæ ab intellectu vel etiam externo rationis judicio, adeoque conſcientiæ dictamine ſunt monſtrata. Vnde diſcrimen eſt virtutum & vitiorum, item inſtinctu pietatis & probitatis ad res honeſtas etiam apud non renatos. Et Apoſt. affirmat, eſſe Iuſtitiam aliquam carnis. *Rom.* 2, 14 & 10, 3. *Phil.* 3, 4, 6. Sic dicit legem eſſe objectum liberi Arbitrii etiam in injuſtis. 1. *Tim.* *v.* 9. Vnde D. *Aug. lib.* 5. *de Civ. Dei. c.* 15. ſcribit Deum externam diſciplinam quoque in non renatis remunerare temporalibus præmiis *Mentz. Verba ſunt in Exeg. Aug. Confeſſ. ab Art.* 18. Inde Originem ſimul traxit Legiſlatorum diſciplina, & pœnarum conſtitutio; ſecundum quæ non tantum Seniores vixerunt; ſed etiam cœtus hominum, integraſque Reſpubl. gubernarunt, dicente ſic *Sigvvart. in diſputat. Theol.* 9. *th.* 13, 14. *& Selnec. in Expl. Symb. Apoſt. pag.* 145. Hinc eſt, quod libertas etiam de rebus pronuncietur, ceu ædes liberæ habentur. l. ſi quis ad ff. de ſerv. urb. eadem forma qua libera ruſtica prædia dicuntur, quæ ſervitutem non debent, & nulli ſunt obligata, vel nexu pignoris liberata *l.* 8. *l.* 51 *parag. ff. de act. empt. l.* 6. *ff. com. præd.* Velut & libertatem naturalem recipiunt aves ac feræ & animantia bruta, quum in naturalem laxitatem pervenerint, *l.* 44. *l.* 55. *ff. de acquir. rei. Dom.* Iur. Conſ. enim tam late extendunt libertatem naturalem; quouſque excurrit uſus rerum, quæ hominis dominio ſunt ſubjectæ, quum Iehova mundum hunc humano imperio & poteſtati ſubjecerit. *Gen,* 2. *v.* 17. *&* Pſ. 8. ut mox ex diviſione libertatis naturalis patebit.

11. *Quid vero eſt reliqua libertas naturalis in homine non renato?*

EST Facultas in mente penitus ſervituti & pravitati ſuæ ex forti regimine Spiritus mundi mixtim involuta, atque in corpore adeo corrupta, ut licet homo non quidem

dem voluntate privatus ſit prorſus, tamen ad peccandum prona inclinatione ubique, præſertim ſi aſtrorum influentiæ & Diaboli inſtinctus ad perverſitatem concurrant, fervidus feratur, & a Deo in omnibus viribus ſuis averſum ſe agat. Ideo *D. Bernh. ait*, ſimpliciter velle hominis eſt; male velle, corruptæ naturæ; bene velle, ſupernaturalis gratiæ; quum voluntas hominis non renati & ſerva & libera ſit, diverſo reſpectu. Serva propter lapſum, quo ſe præcipitavit in ſervitutem peccati & Spiritus mundi; quum egreſſus ſit ex voluntate Dei libera propter voluntatem propriam. *Ioh.* 8, 38. omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati. *Et verſ.* 36. Si filius liberaverit, vere eritis liberi. *Vide Hoier. Diſp. Theol.* 10. *th.* 45, 46.

12. *Num poteſt hoc plenius ex S. Scriptura probari?*

OMnino, & per quam dilucida habentur dicta paſſim, quorum indicationes heic jam nobis ſatis ſint, Veluti, *Gen.* 3, 17 & 6. 3, 5 & 4, 7. *Deut.* 12, 8 & 30, 19. *Ioſ.* 24, 15. *Pſ.* 27, 9. *Sap.* 9, 10. & 1 *Sam.* 7, 3. & 1 *Paral.* 12, 14. *Pſ.* 10, 17 & 73, 13. *Prov.* 16, 1, 5, 9. *Eccleſ.* 2, 20 & 15, 18 & 31, 10. *Eſa.* 1, 6, 16, 18 & 40, 3 & 46, 8 & 56, 6, 7. *Ierem.* 3, 1, 12, 22 & 4, 3, 4, 14 & 7, 3 & 18, 8, 11 & 25, 5 & 26, 13 & 32, 15. Ezech. 18, 21, 22 & 27, 28, 30, 31 & 33, 14, 15, 16, 19. Zach. 1, 3. *Malach.* 3, 7. *Matt.* 3, 2, 3. & 11, 33 & 12, 28 & 16, 17. *Marc.* 1, 3. *Luc.* 3, 4. *Iob.* 1. v. 5. 9, 12, 13, 23 & 7, 37 & 8, 34 & 15, 4, 5. *Actor.* 3, 19 & 8, 22 & 9, 6 & 10, 35. *Rom.* 2. 1, 3, 5 & 3, 5 & 5, 9, 13 & 10, 13. & 1 Cor. 3, 9 & 7, 37 & 15, 10. & 2 Cor. 7, 1. *Epheſ.* 5, 14. *Phil.* 2, 12, 13 & 4, 13. *Coll.* 1, 29 & 3, 9, 10. & 1 *Tim.* 4, 16. & 2 *Tim.* 2, 21. *Hebr.* 4, 16 & 12, 13. *Iac.* 4, 8. & 1 *Pet.* 1, 22. & 1 *Ioh.* 33 *& ſeqq. Apoc.* 3, 20.

13. *Libertas hæc naturalis quotuplex?*

DVplex vel civilis, & Politica, quæ & ſeculi hujus dicitur, aut Carnalis, & corruptioni ſemper inhærens.

14. *Quid eſt Civilis Libertas ſive Politica?*

ESt, quæ Conſcientiæ & ordinationis divinæ cauſa lubenter ſe totum cum omnibus membris, diſciplinæ virtutum & pietatis aut legibus inde promanantium quavis vitæ actione accommodat, ut dilectio & cohabitatio proximi rite in tranquillitate conſervetur, proinde veritati pro poſſe ubique ſtudet. Quam ob cauſam etiam Obedientialis, aut coactiva dicitur, ſi neceſſum ſit, in ordinem alicubi redigatur. 1. *Cor.* 8, 9. *l.* 15. *C. de teſtam. l.* 21. C. *de nupt. l.* 3. C. *de Iur. dot.*

15. *Quomodo hæc Civilis aut Politica libertas dividitur?*

DVplici modo, & hoc tam ratione Subjecti, quam Adjuncti.

16. *Quomodo ratione Subjecti diſtinguitur?*

VEl in partes aut Species.

17. *Quænam ſunt ejus Partes?*

DVæ, corpus & mens ſive animus.

18. *Quid eſt libertas Civilis Corporis?*

ESt, qua jure Civili uſus membrorum corporis liber conceditur, ita, ut facere, tractare & agere cuilibet liceat, quæcunque Iure naturali ſunt conceſſa, 2 *Cor.*9,7. & 1 *Cor.*7.36,37,38 & 6,12 & 8,9. *& ſeqq.* & 9, 4,5, 6. *Deut.*30,11, *Sirach.* 33.20. *Act.*5,4. *Eph.*5, 29. *l.*48. *ff. de V.S. l.*9, *l.*10. *ff. ex quib. cauſ. mai. l.*3. *l.*5. *l.*44. *l.*55. *ff. de acq. rer. dom. parag.* 1. *Inſt. de Iur. perſ. l.*4. *ff. de ſtat. hom. l.*197. *ff. de* R. *I.*

19. *Quodnam ejus contrarium?*

INcarceratio, cuſtodia, nexus vinculum. *Ierem.* 40,1,2, 3. *l.*9. *l.*10 *l.*28. *parag.*1. *ff. ex quib. cauſ. mai. l.*48. *ff. de V.S. l.*8. *parag.*9. *ff. de pœn.*

20. *Quidnam eſt civilis Libertas animi?*

ESt, qua quis omnia, quæcunque Iure naturali ſunt conceſſa, etiam velle atque de iis libere diſponere poteſt. *Exod.*21,5,6, 7. *Rom.*7. 18, 19, 20. *&* 1 *Cor.*7, 36,37 *&* 9.1,2,3,12. *Iacob.*1,4, *parag.*1. *Inſt. de Iur. perſ. l.*4. *ff. de ſtat. hom. l.*9. *parag. hæ ff. de acq. rer. dom. l.*21. C. *Mand. l.*16. C. *de Iur. delib. l.*4. C. *de O. &* A. Inde libera poteſtas volendi, eligendi, nolendi, & repudiandi dicitur; *Prov.*15,14. Iob. 8.32,33, *&c. Gen.*4,7. *&* 1 *Cor.*7.37. *l.*17. *ff.* Commod. *l.*76. *ff. de* R. I. *l.*15. C. *de teſtam. l.* 8. *in fin.* C. *qui teſt. fac. poſſ. l.*22. *ff. de rit. nupt. l.*22. *l.*10. *l.*11. *l.*12. *l. ult. ff. de curat. furioſ.*

21. *Quodnam ejus Contrarium?*

VIs, coarctio, deceptio, fraus, dolus, mendacium, falſitas, metus, *Ezech.*46, 18. *Prov.*11,2,4. *Pſ.* 105.5. *Ier.*5,26 & 6,13. *Marc.*10,19. *Luc.*19,11. *&* 1 *Cor.*6,8. *&* 1 *Pet.*2,1. *Ierem.*9, 6. *Pſal.*53,30. *Proverb.*.1, 17 *&* 1 *Theſſ.*4,6. *Exod.*20,16. *Deut.*5,20. *&c.*

22. *Qua-*

22. *Quænam ſunt ſpecies libertatis hujus Politicæ?*

QVæ ſtatum hominis concernunt, & ſunt duæ: Eſt enim quædam Libertas plena; quædam non plena, ſed limitata, & imperfecta.

23. *Vnde hæc diſtinctio ita deſumpta eſt?*

MAxime ex formatione ſtatus hominis, qui in Societate Civili omni obſervandus eſt. Etenim ex eo tempore, quo hominum multitudo accreſcere in terris & ſe per omnes mundi angulos in familiis diffundere cœpit, neceſſum ſemper fuit, ut pro vitæ & loci ratione munerum ordinumque haberentur gradus, & ita nimium diffuſe diſperſa Libertas, pro gratiori vivendi commoditate, certam & diſtinctam acciperet formam ſive modum, per quem cuique ſuus reſpectus agendi in Societate communi ſubſiſteret integer. Vnde factum eſt, ut libertatis ederentur gradus, & alter alterum in juſto metu & conſervatione amoris detineret, eoque promptius negotia neceſſaria vitæ expedire poſſet. Quapropter juxta ſtatus hujus conditionem in perſonis dimenſio libertatis facta eſt, ne ex æqualitate in tot individuis diſperſa oriretur confuſio licentiæ & proterviæ perverſæ; velut id in mortalibus ante diluvium repertum fuit, uti ipſe Iehova conqueritur *Gen.* 6, 13. quod talis nimis laxa procacitas finem omni carni imponat, & hinc terram in confuſione violenta perdere cogatur. Ex cujus rei memoria poſtea Noachus & poſteri ejus Libertatis conſtrictiones & graduum dimenſiones in diviſione regionum confecerunt, ut ita quaſi per vincula catenatim rectius cohærerent in mutuo reſpectu mortales, ne iterum ruina & interitus inde cauſaretur, ceu *Gen.* 10. *v.* 5, 9, 19, 20 & 11, 1, 6, 7, &c id ſatis luculenter docetur, ſicut & in his *Myſt. Mag. Sac. Phil.* ad hunc locum conſuli poterit.

24. *Quid eſt plena Libertas civilis?*

VTi ipſius vocabuli plenitudo, quæ heic completionem ſignificat, indicium facit, eſt ſtatus hominis in legitimis externæ vitæ requiſitis perfectus, ex quo ſecundum jura ingenuitatis, familiæ & Reipubl. ſive Civitatis in Societate publica pro utilitate communis boni feliciter degat, *Gen.* 10, 9. *Exod.* 18. 19, 20. *Deut*-20, 10, 11, 12. *Ioſ.* 9, 19. & 1 Reg. 9, 20, 21'22, 23, & 2 *Cor.* 11, 32. *Coloſſ.* 4, 12. *parag.* 3. *Inſt. de libert l. ult, ff. de cap. minut. parag.* 1. *Inſt. de Iur. perſ. parag.* 1. *Inſt. de cap. min. l. unic. C. de Lat. Lib. toll.*

25. *Quænam dicis vitæ æternæ requiſita?*

QVæ non tantum ad vitæ Naturalis ſuſtentationem in communi Societate faciunt; ſed etiam aliquem auctoritatis reſpectum & libertatis prærogativam ipſi addunt, ſine quibus Libertas plena in Societate publica & converſatione civili rite exerceri aut conſervari omnino nequit. Sunt autem maxime tria: Ius ingenuitatis, familiæ & Reipubl. quod communiter Ius civitatis dicunt.

26. *Quid eſt jus ingenuitatis?*

ESt libertatis plenæ pars ex natalibus, vel privilegio aliquo, aut favore ſuperioris vel etiam virtutis ſtudio alicui competens. Græcis dicitur εὐγένεια ἐλευθερίου, Latinis ingenuitas, quaſi ſynceritas ingenerata, & ipſius honeſtatis probitas, quæ in æquitatis integritate perſpicitur, unde *Cic. de Amic.* ait: Aperte vel odiſſe ingenuum magis eſt, quam fronte occultare ſententiam. A qua tamen nativa integritate, homines hodie multum defecerunt; ut vix ad majorum generoſitatem in iis vix quid conferant non ſine magno ſui pudore, quum omnia crimina ad Politicum tegmen conjecerint, aut pallium Chriſtianitatis, quaſi ſub ea ſpecie omnis generis nequitiæ optime poſſint colorari. Sed Iehova habet vindicem oculum, & nequiter agitur cum tali ingenuitate. Germanis quondam hæc laus peculiaris adſignata fuit præ omnibus gentibus, quod ingenuitatem talem quaſi fronte oſtenderent abſque duplicitate cordis, unde dicebantur, *Die redliche Deutſchen*, Sed quæ non ſecula progeniem deteriorem exhibent inter omnes populos? *Num.* 18. *v.* 2, 3. *parag. fin. Inſt. de Iur. perſ. l.* 5. *ff. de Stat. hom.*

27. *Quotuplex eſt ea Ingenuitas?*

DVplex, ut ex definitione conſtat. Alia nativa ſive innata, & alia lata *in princ. Inſt. de Ingen.* Quid innata ſit quodque ex parentum nativitate profluat, per ſe patet. Data autem a ſuperiore, vel principe, vel patrono alicui adſcribitur. *Gen.* 49, 16. *l.* 1. *l.* 2, 3, 5. *ff. de nat. reſtit. l.* 3, 4, 5, 6. *ff. de Iur. aur. annul.*

28. *Quid Ius eſt familiæ in hac libertate?*

ESt Libertatis plenæ pars, qua alicui facultas utendi & fruendi omnibus iis, quæ ad familiam aut cognationem ipſius pertinent, conceditur & obfertur, diciturque alias Ius ſanguinis aut ſanguinitatis, *Gen.* 29, 14, 15, 19 & 34, 9, 16. *Levit.* 27. *Iud.* 11, 4, 5, 6, 7. *Rom.* 3, 2, 3 & 9, 3.

& 9,3,4,*&c.&* 11,1,13,14. *Act.*10,24, 33 & 13,26, 32.*l.* 8.*ff.de* R.I. *l.*4. *ff.de grad. &* A*ff.l.*34. *ff. de pact, l.* 15 *parag.*3.C.*Com.de ſucceſſ. l. ult. ff. de* 1. & I*ur. Noell.* 118. Quæ commoda autem inde ſint, cognoſce *Deut.*22, 1,2,4,3. & 13,6. & 2 *Sam.*19, 13 & 18.33.*Iud.*11,2 *&* *ſeqq.* 1 *Tim.*5,4, 8.*Rom.*9,3 & 10. 1, 2.*l.*5.*parag.*2.*ff.de lib.agnoſ.* & *alend. l.*8, *ff.quod met.cauſ. l.fin.* C.*de* C*urat. furioſ.* Quæ vero ibidem onera ſubſint, lege *Gen.*37. 22, 26 & 47,12,13 & 44,5, 11 & 50,21. *Iud.*19, 24. & 2 *Sam.*10, 12 & 23, 8, 9. *Iob.*6, 13, 15 & 19,13, 14. *Esther.*4 15. *Nehem.*2,2,3 & *ſeqq.*4 14 & 5 5.*Prov.*18, 24 & 1 *Tim.* 5,8,16.*l.*4. *ff.ubi pupill. ed. l.* 2. C. *de pat. pot.l.*2.*l.*7.*parag.ult.l.*9.*ff.de* I*njur.l.penult.ff.delib.agnoſ.* & *al.Vid.Menoch.lib.*2.*præſ.q.*52 & *lib.*5.*præſ.*16.

29. *Quid eſt Ius Reipubl. aut Civitatis in hac libertate?*

EST Libertatis plenæ pars, qua alicui politiæ, ſacrorum Religionis, morum, legum, judiciorum, magiſtratuum, ſuffragiorum, munerum, privilegiorum & aliarum rerum publico uſui deſtinatarum communio mediante inſcriptione, homagiique præſtatione participatur & conceditur, *Gen.*34, 9. *Ruth.*1, 8. & *ſeqq. Phil.*3, 4, 5. *Act.*22,25 & *ſeqq.*16,21,37,38. *Matt.* 17,25,26.*Rom.* 9,3 4. & *ſeqq.*10,6,&c.*l.*1.*ff.de* I*uſt.* & 1.*parag. flum.* & *ſeqq.* I*nſt.de rer.diviſ.l.*15.*ff. de V. S.l.*1.*l.*2. *ff.ne quid in loc.publ.*T*holoſ.lib.*1.*c.*1.*lib.*4.*c.*5.*de* R*epubl, Sigon.de antiq.* I*ur.*R*om.lib.*1. & 2. Onera & commoda, quæ hinc emergant, & ut ſint communia omnibus membris iſtius corporis. *Vide Gen.* 45, 18. & 47, 6, 11, 15, 17. & *ſeqq.* 2 *Sam.*10,12 & 23,8,9,10, *Nehem.*2,3,4,5,6.*Esther* 10, 3.*Ierem.*29,7, & 28, 6. & 1 *Macc.*13,2, 3. & *ſeqq.*16,1, 2. & ſeqq.2.Macc. 14, 4, 5, & 1 Cor. 12, 13. & 6,12 & 10,23. *Eph.*2 10.*Phil.*3,2.*Hebr.* 12,22 & 13,14 & *ſeqq. l.*1.*parag.*16.*ff.de vent.inſpic.l.*19.*parag.*7.*de* C*apt.* & *poſtl.* Menoch.*lib.*5.*præſ.*12.*Sigon. de ant.*I, C*iv.* & R*om.lib.*1,2, &c. Qui vero tale Ius Reipubl. non obtinent, Extranei, peregrini aut hoſpites dicuntur, ut ſuo loco patebit.

30. *Quinam eſt non Plena Libertas?*

EST ſtatus hominis non ita in omnibus requiſitis vitæ externæ perfectus, unde haut omni Iure ſui in ſocietate publica, uti valet, ſed in aliqua ejus parte diminutus exſtat. *Gen.*31,14,15.*para.*1,2, 3.I*nſt.de c. dim.l.penult. ff.de var.* & *extr.coh.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

31. *Quotuplex eſt hac Libertas nonplena?*

DVplex, una ex diminutione libertatis, altera ex conſumptione Civitatis aut familiæ. Et diminutio nihil aliud eſt, quam qua quis ſui uſum aut Parentibus, aut Patronis & ſuperioribus debet: velut obedientiam & honorem liberi ſuis debent parentibus. *Exod.* 20, 12. Deut. 5, 6. *Levit.* 19, 3. *Syr.* 3, 4, 5, 6. *Prov.* 1, 8, 9. *Eph.* 6. 1. *Coloſſ.* 3, 20. & ſic obligatus eſt Officiarius Superiori ſuo, 2 Reg. 22, 3, 4. 8. *Ioh.* 4, 47, *&c.* Ac Libertus Patrono *Act.* 6, 9. *&* 1 *Cor.* 7, 22. *tit. ff. de oper. Libert. & tit. ff. de Iur. patr.* Vocatur Libertinitas, unde libertas, qui uſum ſui & operas ſuas ſuo debet patrono, *l. 2. parag. 1. ff. Si lib. ingen. eſſe dic. l. 2. C. de Iur. annul. l. penult.* C. *ubi de cauſſ. ſtat*, Dicuntur inde liberi, quod libertatem ex conditione habent dependentem. *l. 1. l. 9. parag. 1. ff. de ſtat. lib.* 1. C. *qui dare tut. vel cur. p.* Hodie tamen pleniſſime omnes liberi fiunt. *l. 17. ff. de ſtat. hom.* Ac nuda Libertas dicitur, quæ caret beneficiis Iuris Civilis *l. unic. C. de mult. qua ſe prop. Serv. junx.*

Conſumptio Civitatis eſt, qua uſus & jus civitatis alicui deſit, licet voluntatem conſervet, alias media capitis Diminutio dicitur apud ICtos *in pr. Inſt de cap. minut. l. 20. parag. 7. ff. qui teſt. fac. pos.* Sic familiæ conſumptio eſt, qua Ius familiæ alicui interdicitur in capitis minutione minimæ, *parag.* 3, *inſt. de cap. min. l. ult. ff. eod.*

32. *Quæ eſt altera libertatis civilis diviſio?*

QVæ in conſideratione Adjunctorum ſe exhibet.

33. *Quotuplex igitur eſt?*

DVplex: vel enim proprietates eſſentiæ ejus inhærendo concernit, aut intime ipſi inhæret: vel Concomitantia Adjuncta.

34. *Quid eſt Adjunctum Libertati Civili inhærens intime?*

EST quod in Iure Libertatis, aut in facto ejus conſiſtit, diciturque alias Libertas Iuris aut facti. Per facta autem potiſſimum Privilegia exprimuntur, quum propter aliquam naturalis æquitatis cauſam contra commune Ius introducta ſint, de quibus alibi plenius, quum ſit materia longe utiliſſima.

35. *Quid*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

35. *Quid eſt Ius Libertati Civili inhærens?*

ESt quod vel concernit perſonam aut res ipſius.

36. *Quale Ius in Libertate Civili inhæret Perſonæ?*

QVo non tantum ſtatum ſui ipſius ſibi habet, ut uſum Voluntatis judiciumque liberum in ſe conſervando & dimittendo teneat; Sed etiam res legitime poſſidere poſſit; Vnde & libertatis ac ſtatus poſſeſſio dicitur. *Geneſ.* 9, 2, 3, 11. *Exod.* 21, 7. *Matt.* 18, 25. *Levit.* 25. *Act.* 5, 4, 5. & 1 *Cor.* 7, 37. *Deut.* 15, 12, *l.* 23. *ff. de lib. cauſ. l.* 2. *ff. de lib. hom. exhib. l.* 2. *C. de capt. & poſtl. Sirac.* 33, 20. 1 *Theſſ.* 4, 4. *ad Philem. c.* 1, 20, 22, 23. *l.* 28. *l.* 24. *in fin. l.* 25. *para.* 2. *l.* 10. *l.* 12. *ff. de lib. cauſ.*

37. *Quid eſt Libertatis Civilis Ius inhærens rei?*

ESt quo non tantum homo rem legitime poſſidet, ſed etiam in eam libera adminiſtratione, cura & diſpoſitione a nullo alio, quam a ſemetipſo pendente, utitur ita, ut etiam abſque alterius reſpectu alienare poſſit, *Gen.* 9. 2, 3. *&c. Matt.* 20, 15. *l.* 2. *ff. ſi quis à par. manumiſſ. l.* 9. *para. ha ff. de acq. rer. dom. l.* 70. *ff. de rei vind. l.* 15. *qui teſt. fac. poſ. l,* 3, 4, 5. *ff. quod cum eo, qui in alt. poteſt.*

38. *Quæ ſunt Libertatis Civilis concomitantia adjuncta?*

IN duplici ſunt differentia: Aut enim ejus famam & honorem nominis; aut vitæ corporis incolumitatem & inculpationem concernunt.

*39. *Quænam ejus famam & honorem concernunt?*

DVo ſunt potiſſimum, vel Exiſtimatio hominis liberi, aut ejus dignitas.

40. *Quid eſt Exiſtimatio?*

ESt ſtatus libertatis in homine illæſæ opinionis, fama, Legibus, & moribus comprobatus integris, 1 *Sam.* 1, 3. *Matt.* 6. *Prov.* 22. & 1 *Cor.* 11 & 14, 17 & 17, 8, 9, & 2 *Cor.* 10. *Philip.* 4, 8. *Rom.* 14. 4, 10, 13. *Gal.* 5, 26 & 6, 3, *Iacob.* 2; 1. *l.* 15 *parag.* 34 *ff. de Injur. l.* 3. *C. Injur. l.* 2, 5, 6. *C. de Proxim. l. unic. C. de infam. l.* 13. *C. ex quib cauſ. infam. irrog. Freher. tract.* 1. *ſuo de infam. &c.* Habet hæc ſua tam commoda *Prov.* 22. 1. *Sirac.* 41, 15, 16. *Gen.* 6. 9. & 2 *Reg.* 10, 3. & 2 *Cor.* 15, 12, 17, & 6. 4. *l. Iulianus, ff. ſi quis om. cauſ. teſt. l,* 104. *ff. de R. I. l.* 8. *C. ex quib. cauſ. infam. irrog.* Quam onera. *Gen.* 31, 1 & 38. 22 & 39, 17, 18. *Ioſ.* 22, 11. 1 *Sam.* 12, 13, & 11, 14. *Ierem.* 37, 12, 13. *Iohan.* 8, 46. *& ſeqq.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

& ſeqq.& 18,22,23. *Act.*2,15, 16,& 7,2,& 28,17,18 & 22,25,& 26,25, 26 & 23, 3,6,7, 10,11. *Syrac.*10, 22,&c.

41. *Quid eſt dignitas Libertatis civilis in hoc adjuncto?*

Eſt excellentia in homine libero aut præſtantia, qua alius alium aut in naturæ dotibus & virtute, aut acceſſione Civilis præeminentiæ antecellit, & dicitur communiter Nobilitas. *Tranquil. de nobil. c.* 2.

42. *Quotuplex eſt ea dignitas in Libertate Civili?*

Duplex, alia eſt naturalis, alia Civilis.

43. *Quæ eſt naturalis?*

Eſt excellentia, qua quis ob eximias animi corporiſve dotes in veris virtutibus præeminentiam meruit. *Prov.* 28,6. *Syrac.*10,26,27,33, & 11, 1 & 17,2 & 18, 28. *Pſal.*113,7. *Gen.*41, 37,41. & 1 *Cor.* 12,4, 5. *& ſeqq.*& 13, 14. *tit. C. ut ord. dign. ſerv.* Habet hæc quoque tam commoda ſua. *Gen.*41,39,40. *Eſth.* 3.2,5,6.*&c.* *Dan.*5,7.29. *Tholoſ. lib.* 4. *c.* 4. *de Repub.* Quam ſua onera. *Gen.* 38,21,22. *Syrac.*32,12,13 & 24,5,6,&c. 2 *Cor.* 6,3. *Gal.*6,4.& 1 *Tim.*4. 12. *Tit.* 1,6 & 2,3,4. *l.*19. *ff. de off. præſ. l.* 9. *parag.* 2. *ff. de Off. procons.*

44. *Quæ eſt civilis dignitas in adjuncto Libertatis hujus?*

Eſt præcellentia & privilegium externum, quod teſtimonii, præmii & indicii publici cauſa a ſuperiori in ſignum virtutis alicui adjicitur. *Pſal.*113,6. *Syrac.* 46, 15, & 44,2,7, 8, 10. *Dan.*2.48. *Eſth.*8, 11, & 3,& 5. *Rom.*9,7, *l.* 1,2,3. *ff. de Senat. l.* 12. *parag.* 3. *ff. de admin. tut. tit. C. de perfectiſſ. dig. tit. C. ubi Senac. vel clariſſ. tit. C. de equeſt. dign. tot. lib.* 12. *Cod.*

45. *Quanam eſt vitæ corporiſque incolumitas in hoc libertatis adjuncto?*

Eſt, quæ in vitæ virium internarum conſervatione pura & integra, tum quoque in earum uſu legitimo & exercitio virtuoſo conſiſtit, quarum prior Caſtitas ſive virginitas. 1 *Cor.* 6,18, 19 & 7, 36, 37. *Rom.* 1, 24, 5. l. 9,8. *C. de adult.* Altera corporis rectitudo quoque dicitur. *Exod.* 22, 4, 21, 5,6. *Iud.* 3, 8 & 4. 2 *Eph.*5,19. 1 *Cor.*6,17. *Sirac.*23,21. *parag.* 3. *Inſt. de Inner.* De his tamen plenius alibi. Sed tantum hac vice de libertate Politica; nunc ex hujus cap. quæſt. 13. Carnalis libertas nobis quoque paucis noſcenda & examinanda venit.

Cap.

ap. XI. De Libertate Carnali & oppoſitis reliquis Libertatis.

1. *Quid vero eſt Libertas Carnalis?*

Vpra *quæſt.* 11. & 13. *præc. cap.* ſatis luculenter expli-
catum eſt, quæ natura ſit & conditio libertatis, quam
te inter ſe quidem Civilis & Carnalis commixtæ in-
lvantur, ut quemadmodum peccatum ab homine natu-
li non poteſt ſeparari niſi per Chriſti Sanctum benefi-
um: quod ita nec corporalis libertas valeat redigi in
dinem niſi per diſciplinam civilis virtutis & potentiæ,
qua nunc egimus. Quum vero carnis atrox malitia
nper hujuſmodi ſit, ut potius ex libidine & luxuria ſua
ere cupiat, quam ſe potentiori Sanctitati ſubmittere,
eoque Spiritui Iehovæ in actionibus cedere ſuis velit,
proinde quod ſemper προθυμίᾳ ſua & prolubio pleno
furorem effervefcentem & licentiam peccandi quam-
rapiatur, ac ſemper contradicat bonæ & renovatæ
nſcientiæ, ut nequeat corrigi penitus; Imo etiam id in
itate ſua pro recta ratione & ſplendore ſummmo li-
tatis ſummæ non abſque obſtinata protervia ſub ha-
u virtutis fictæ magnifico venditare auſit. Vnde etiam
Paul. luctam hanc aſſiduam dicit, qua ſe tam perverſe
o opponit in veteri homine Spiritui, ut ei ſemper præ-
ere laboret habenas ſuis habitibus nitentibus fictæ
ſtimoniæ & eruditionis: Nam caro, ait, concupiſcit
erſus Spiritum; Spiritus autem adverſus carnem,
τα δ' ἀντίκειται ἀλλήλοις: hæc autem inter ſe oppoſita
, ut non, quæcunque volueritis, eadem faciatis. *Gal* 5.
Ita perpetua eſt hæc lucta, ut hoſtem ſe ſemper Ca-
piritui ex malitia peccati & libidine propria exhi-
t, nec tamen id ſentire, aut ex Verbo Dei vero addiſ-
, ſed ſemper ex Ethnicismo ſumme phantaſtica habi-
iter ſapere velit: quum tamen gentibus ex terra Ie-
æ pereundum ſit. *Pſal.* 10, 16. Quid igitur inde aliud
ectetur, quam dignum ejus præmium in morte? Nam
d caro ſapit mors eſt: quod autem ſapit Spiritus, vita
ax. Quoniam quod ſapit caro inimicitia eſt adverſus
m. Legi enim Dei non ſubjicitur. Nam nec poteſt
tem. Ergo, qui in carne ſunt, Deo placere nequeunt.
.8,6,7,8.

2. *Tan-*

2. *Tantane vero eſt Libertas Carnis, ut prorſus nolit Legi Dei ſubjici?*

IMo tanta ejus eſt perverſitas, ut Libertatis nobilis vocabulum non niſi per abuſum huc transferatur.

3. *Vnde autem eſt libertatis hujus in carne perverſitas?*

QVod tam procaciter ſemper peccato mancipata vivere cupiat, & dolorem externum fugiat, nil curans interni hominis ſalutem. Vnde etiam perpetuo ἀντίκειται ipſi illud, reſurgit, & ſe ſemper Spiritui Dei contumaciter reluctando opponit; ac, ſi nequeat vincere, in fremitum ſecum abit peſſimum, atque ſibi quidvis ex eo lubitum eſſe fingit. An non igitur incorrigibilis fit, & in quævis flagitia prorumpat ſedulo adeoque, ut neque vitii virtutiſque aut impietatis & honeſtatis amplius diſcrimen noſcat? Velut in extremo hoc mundi ſeculo paſſim videre eſt, in quo homines, ex hujus Libertatis carnalis prædominatione, neque amplius quid moniti boni, quod ex ſyncero corde quis pius inculcat, perferre poſſint; quin ſtatim abeant in rabiem furore pleniſſimam. Quum igitur correctioni ſe omni ſubducat, nequit conſtituere ſpeciem eatenus naturalis Libertatis; ſed dicente ipſo D. Paulo, ad oppoſita Libertatis referenda eſt, & merito Contradictoria ſic appellatur, quum nec diſciplinam quidem civilem perpeti aut tolerare velit.

4. *Itane omnis Libertas Carnalis ad oppoſita veræ Libertatis eſt referenda?*

REcte quidem hoc dicis, quod veræ libertati opponatur, ob falſitatem ſuam nimiam. Etenim veræ Libertatis hoc proprium eſt, ut Legi Dei, Creationis & naturæ rectiori ſive diſciplinæ ejus ſe lubenter accommodet, quum etiam in eo hujus conſiſtat Libertas: At huic falſæ Carnali (quæ ob id recte quoque falſa & nugax ſuiſque blanditiis perſuaſoria vocatur) hoc unice ſemper voluptati eſt, ut titulum veræ Libertatis non tantum undique affectet; Sed etiam quævis peſſima ſub ejus ſplendore perpetrare gaudeat. Vnde omnes paſſim homines in tantum Libertatis carnalis ſtudioſi ſunt, & amatores ejus fortes, ut etiam quævis obvia, quæ non carnis blanditias ſapiant, bello atrociſſimo ſtatim expugnare velint, ceu nunc inde totus ſic furit, & furore ſuo ardet mundus, ut nequeat ſibi amplius pacem aut requiem invenire.

5. An

5. *An igitur omnis belli cauſa ex Libertate Carnis oritur?*

FAlſitas mentis, & opinionis carnalis vanitas in plurima ambiendo; parit quoque tam falſam & perverſe atrocem Libertatem, ut homines potius crudelitatem belli atrociſſimam, quam regularem in obedientia legitima & debita ſubire adament humilitatem. Vnde quoque quemvis ſibi, pro malitiæ ſuæ protervia prætextum, virtutis & conſtantiæ nomine confingunt, ut voluptati carnis & libidini ſuæ ſatisfaciant, *Iac.* 4, 1, 2. *& ſeqq.*

6. *Quis vero iſte in libertate hac eſt prætextus carnis?*

HVnc ſibi maxime in ſpecie religionis conſuunt, qua tamen nil aliud quærunt, quam ut diſciplinæ juſtæ & Legi Dei ſe ſubducant in falſa ſui perſuaſione. Interim tamen ſimul eo ipſo facto oſtendunt, quam nullam prorſus in cordis conſcientia foveant religionem, niſi omnino ſit falſa.

7. *Vbi autem eſt Religio vera?*

NVſpiam alibi, quam ubi dilectio Dei & proximi rite viget in pace ſancta, id eſt in facto pio vivida, non ſaltem in nudis ſermocinationibus oratoriis aut diſputatoriis refulget. Scire enim & dicere non ſufficit heic quidquam, ſed facere maximum eſt, in quo ſe pietas vera exerit, & ex quo ſola noſcitur. Velut ipſe Salvator Chriſtus hanc unicam notam quæ facto pio amorem verum exprimat, ei applicavit; *Ioh.* 13, 34. Mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis; ſicut vos dilexi, ut vos etiam invicem diligatis. Ex hoc omnes γνώσονται B. Cognoſcent vos eſſe diſcipulos meos, v. 35. *It. Ioh.* 15, 12. Hoc eſt præceptum meum, ut vos invicem diligatis, ſicut vos dilexi. Et v. 10. Si præcepta mea ſervetis, manetis in amore meo, &c. Ioh. 14. v. 27. Pacem relinquo vobis, pacem illam meam do vobis, &c. Inde ait quoque Ioh. 14, 21. Qui præceptum meum habet, & id ſervat, ille eſt, qui me amat, ut ita veritas religionis unice ſancta facti præſtatione conſiſtat. *Ita Ioh.* 15, 14. Vos eſtis Amici mei, ſi faciatis, quæ vobis præcipio. Atque hoc præceptum eſt quoque ipſius Parentis Iehovæ; ideo hoc atteſtatur Patri. Ioh 17, v. 14. Ego illis dedi tuum verbum, &c. Quapropter falſo ſic omnes acriter digladiantur inter ſeſe, qui notas alias Eccleſiæ veras, quam dilectionem mutuam ex Verbi efficacia profluentem, affingunt, quæ nunc toties undique venditantur, ne facto Verbi, ſe præſtare neceſſum habeant, quos ita graviter quoque Iacob. 4, reprehendit.

8. *Quid ergo proprie ſub Libertate carnali intelligitur, aut quid ea eſt revera?*

LIcet voci Carnis alias ultra 26. ſignificationes vulgo adſcribantur, de quibus alibi agitur; tamen heic non aliter, quam Chriſtus & D. Paul. in hoſtilitate contra Spiritum id fecerunt, accipimus. Eſt itaque facultas voluntatis depravatæ regimini Spiritus mundi prorſus obnoxia, & ita dedita, ut ex quavis occaſione quid vis perpetrandi licentiam pro libidinis appetitu ſibi ſumat, nec ulla diſciplina ſe corrigi patiatur.

9. *Quænam ulterius Libertas habet pugnantia & oppoſita?*

1 PRoterva libido, 2 Licentia peccandi ſive abuſus Libertatis Chriſtianæ. 3 nec non Privilegiorum civilium. 4 & Servitus peccati, ac quatenus non pro officioſitate aliqua accipitur. 5 tum quoque mancipatio & mancupium agere.

10. *Quid eſt proterva libido?*

EStimportuna diſſolutio animi, qua homo abſque reſpectu turpitudinis ex inſtinctu carnis libidinoſæ in quamvis procaciam impetuoſe fervidus prolabitur. Coloſſ. 3, 5. Rom. 13, 12. 13. *Gen.* 6, 1. & *ſeqq.*

11. *Quid eſt licentia peccandi?*

ESt diſſoluta vaſtitas animi, qua homo abſque reſpectu honeſtatis & diſcrimine ullo, cum inſoleſcentia faituoſa quaſi, in quamvis actionem ſibi conducibilem proruit, & id pro rectitudine ſcopi aſtute fingit, *Gen.* 6, & 42, 34. *Eſther* 3, 8. & 1 *Cor.* 6, 12 & 8. 9, & 10, 23. Ideoque contumeliam & contumaciam ſive Rebellionem ſemper ſibi ſocias habet, de quibus & eorum fructibus perditis agitur *Deut.* 21, 27. & 1 *Sam.* 15, 13. *Eſai.* 45, 24. *Exod.* 16, 20. *Num.* 14, 4 & 26, 9, *Deut.* 9, 23, 24. Sic & de Contumelia, *Matt.* 5, 22. *Rom.* 1, 30. & 2 *Sam.* 10, 3 & 4. *Eſdr.* 10, 22. *Ioh.* 7, 20 & 8, 48. & 9, 24. Recte ab aliis immoderata & perverſa vocatur Libertas per inverſionem. Ideoque de hujus abuſu nos toties S. Scriptura deterret *Rom.* 14, 15. 16. & 1 *Cor.* 6, 12. *Gal.* 5, 13. & 1 *Pet.* 2, 16. Diciturque propterea libertas prava. *Iob.* 11, 12. *Ier.* 34, 15. *Oſe.* 7, 16, & 2 *Pet.* 2, 15, 18.

Quid eſt Privilegiorum abuſus?

QVid proprie privilegium ſit & unde deſcendat, id alibi videlicet *in* 2. *part.* *c.* 10. *de Reb. p. Hans.* explicatum eſt, unde peti poterit. Interim velut exemptionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

nem quandam ſonat, ita quoque multis criſtas erigit, qui ex prærogativa hac Iuris ſui facile offendiculum tam acerbum haurire queunt, ut nec belli clades tyrannicisſime movere ſæpius non vereantur. Inde tantus undique per orbem terrarum de Privilegiis ſuis clamor, quaſi pœniteat homines, quod carnis libidini nuſpiam ſat libertatis & potentiæ acquirere valeant. Sed quum Privilegium nil debeat derogare. Iuri publico, & ſaltem intendere utilitatem communem. *l.ult. C. ſi cont. Ius vel util. pub.* roinde optime dicitur, quod Privilegia contra Ius naturæ & utilitatem publ. non magis ſint Privilegia, quam yrannis ſit lex quædam. Item, quod cauſa ceſſante, ceſſet quoque Privilegium, ne in rebellionem abeat, *vid. c. Abatein fin. de Verb. ſign. Inſt. de auct tutor. parag. ult. l. fin. C. e mil. teſtam. 63. diſt. c. quia ſanct. parag. verum 61. Diſt. c. ſtamus. parag. bis omn. & c. ſi. de vita honeſt. Cler. &c.* Et bſurde faciunt ſuperiores, qui nimiis privilegiis inferiores armant potentia contra ſemetipſos, unde pro beneficio ſibi atrociores conquirunt hoſtes, ait *Seb. in tract. de Priv.*

13. *Quid eſt Servitus?*

SErvitutis vocabulum quamvis odioſiſſimum vulgo videatur; tamen in Sacra Scriptura & alibi ejus nominis vis non adeo adverſa eſt, ut undique oppoſitum contrarium poſſit dici Libertatis, veluti quando 1 *Cor.* 7, 21, 2. & *Eph*, 6, 5. pro vocatione officii habetur, & 1 *Pet.* 2. . 16. & 18. liberis perſonis æquantur Servi Dei. Muneris enim & officioſitatis ratio, ſemper includit quid ibertatis, quum ſit miniſterium; Licet enim quis operas uas ad tempus elocet; tamen manet in ſe proprii juris. c etiam ſe habet omnis ſervitus legis, & virtutis, quod bene in obedientia fida his ſerviatur, inde quis beatum ddit ſe in liberrate vera. Vnde etiam Chriſtus omnia nxit, quæ ad Reipubl. Chriſtianæ gubernationem faunt; tum quoque ad externam obedientiam toties adonentur homines ſuperioribus præſtandam: de quibus nnibus optime agit *Lenſæ lib.* 9. c. 1, 2, 3, 13, & *lib.* 10, 4. *de lib. Chr.* Tales igitur δυλείαι & ſervitutes, quum admento ſint naturæ & cum natura faciunt, de iis nobis ic nihil ſermonis eſt in hac lata ſignificatione; ſed de , quando magis ſtricte accipitur pro jugo illo, quod imi Parentes generi mortalium ſua inobedientiæ & ſurbiæ culpa contra creationis legem & harmoniam, imſuerunt & induerunt ſibi: Primum enim hominem, ait *noc. l. in lib. 3. Luc.* Libertas ita decepit, ut dum indulntius frænis ejus uteretur, in prævaricationem ſummam ucideret. Hæc proinde quadripartita eſt, propter peccati

Spiritus mundi, diaboli, ac mortis dominatum, quum his vero & naturali Domino derelicto, tanquam alienis Dominis, contra naturam mancipari cœperit. Atque hinc eſt, quod Iure Civili definita ſit ſervitus, ut ea ſit, qua quis alieno domino contra naturam ſubjiciatur *Inſt.* 1. *tit.* 3. *de Iur.pers.* Et prima quidem hæc Servitus (*ait Lens.lib.* 1. *de lib. Chr.c.*2.) veriſſima eſt, vitiis parere, & eo, quo impulerit cupiditas, voluntate ferri. Quæ pars ſervitutis, habet inprimis nobiliſſimæ mentis indigniſſimam captivitatem. Quid enim indignius magiſque contra naturam? Quid turpius, quam id voluptatum illecebris ineſcatum & captum fieri mancipium vitiorum, quod cum omni homine principatum obtineret, ac velut in arce collocatum & ſummum eſſet, dominari potius atque regere debuerat? &c. | Ita etiam in externis ſe habere hic ſervitutem, quod naturæ ſit plus quam oneroſum, quum omnis ſervitus talis ſit quaſi captivitas quædam ſub regno corruptionis & mortis, pœnæque loco ſit addita inobedientiæ, id ipſe teſtatur Iehova in ſententia Adamo lata, *Gen.*3, 18, 16 & 15,3 & 27,37 & 30,26 & 47,19. *Exod.*6,6 & 13, 3, 114 & 20,2. domum Pharaonis ſervitutis domum vocat, juxta regulam regalium 1 *Sam.* 8. regum. Quare errant, qui hanc corruptionis ſervitutem naturalem facere conantur, *ait Lens.lib.* 3. *c.* 2, 3. *delib.Chr.* quod etiam vidit D. Imp. Antoninus, qui omnia Orbis Romani membra non tantum libera, ſed etiam civem quemque voluit eſſe, *l.* 17. *ff. de ſtatu hom.* ut ex miſericordia aliquam illis adderet ſublevationem tanti damni & mali naturæ.

14. *Quotuplex eſt igitur hæc Servitus?*

DUplex, alia Spiritualis & interna quæ omnium peſſima *Rom.*8, 15. *Gal.*2,4 & 5,1. *Hebr.*2,15. *Luc.*1 14. alia Corporalis (non carnalis ut alii volunt) & externa, *Lev*,25,30. *Deut.*5,6 & 12,6. *Gen.*9,25. & paſſim alibi, quæ iterum ſuas habet ſubdiſtinctiones, de quibus alibi agitur. Hæ cuique loco & ſpecie libertatis opponuntur, de quibus ſuo loco plenius, quum jam ex methodo Cap,6 quæſt.5. & c.7.q.4. nobis ad ultimum Cognatum Societatis, & ejus pugnantia ſit progrediendum. Interim de ſervitute plenior informatio ex *part.*1. *c.*5, 6. 7. *Rerumpub.Hans.* poterit peti.

15. *Quis uſus hujus doctrinæ?*

VT quiſque mortalium ſibi caveat à falſa libertatis perſuaſione, ne in illam aut contra Deum aut Magiſtratum ſuum incidat rebellionem, quúm hujus ſeculi petulantia tam vecors ſit, ut ex quavis ſuſpicione non vereatur

reatur ſibi extrema confingere, unde juſtum ſibi & ſuis belli atrociſſimam cauſam ſomniet, cujus tamen ipſe Deus vindex eſſe ſolet juſtiſſimus, *Ezech.* 25, 14. *Rom.* 12, 19.

Cap. XII. De Societatis cognato ultimo & ejuſdem oppoſitis.

1. Quale cognatum ultimum Societati ſupra cap. 7. quaſt. 4. conſtituiſti?

VT amica duratio Societatis humanæ & ſolida conglutinatio ejus feliciter obtineri poſſit, neceſſum eſt ut aſſiduitatem in mutua officiorum cultura habeat, quam proinde merito ſedulitatem ſive diligentiam in officiis præſtandis vocamus.

2. Quid eſt proinde Sedulitas in officiis praſtandis?

EST induſtrioſa cura animi, per quam ſollicite & conſtanter in fide bona perficimus ea, quæ ad conſervationem Societatis mutuæ faciunt.

3. Quæ in hac definitione obſervanda?

DVo, Synonyma ejus, qua curioſitas, alacritas, ſollicitudo, diligentia, vigilantia, laborioſitas, fidelitas operandi, &c. dicitur, & explicatio quidem definitionis; ſed quum nimis longum foret, & ſint non omnia hujus loci, ſaltem diſtinctionem Sedulitatis hujus ſubjunximus.

4. Quot ergo habet ſedulitas partes?

DVas potiſſimum; Vigilantiam, & Conſtantiam.

5. Quid eſt Vigilantia?

EST alacris ſolertia animi pia, ad ea prompte & adſiduo cultu fideliter peragenda, quæ rerum neceſſitas operibus & factis undique requirit. Ideoque ſibi oppoſita habet *ἀμέλειαν*, negligentiam, *ὀκνηρότην* pigritiam, *νάρκωσιν* torporem: Alias enim merito obſervandum illud *ἔργοις φιλόπονος ἴσθι, μὴ λόγοις μόνον*, Re ipſa laborum, non ſolum verbis ama.

6. Quid eſt Conſtantia?

EST immotus animi ſolidi & pii conceptus, omnibus rebus tam proſperis quam adverſis æquabilitatem conſervans, ut ſingula quæque fideliter ad juſtitiam &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

veritatem dirigat, inque his mores animi, conſilia & omnes vires imperterritus confirmet. *Vid. Eth. noſt. cap.*4 *lib.*2. Plura non libet addere; attamen notandum, quod *Lipſ. de conſtant. lib.*1.*c.*4 dicat eam, rectum & immotum animi robur, non elatum externis, aut fortuitis non depreſſi. Licet ſemetipſum in hac definitione explicet, quod robur pro firmitudine animi accipiat; tamen quum ſit tropica locutio in genuino genere definitionis conſtituendo, vix locum poterit invenire. *Iud.*9,14, 2 *Cor.*17. *Eph.*4,14.2.*Pet.*1.12.

7. *An non etiam Fidelitas his aſſocianda eſt Virtutibus?*

MErito quidem, quum Sedulitas abſque Fidelitate nihil efficiat, ſed ſemper eam ſociam ſibi adoptare & ſecum ducere cogatur, ſi quid feliciter effectum velit, unde etiam quaſi formæ loco in Diligentiæ & Conſtantiæ determinatione habet.

8. *Quid igitur eſt Fidelitas?*

ESt Virtus, quæ pia & integra animi firmitudine ac intentione ubique in rebus ſecundis & proſperis ea perficit, quæ officii & amicitiæ vocatio & officia requirunt. Vide in pluribus *Eth. noſt. lib.*2.*Sect.*3.*c.*2. Sed tantum de Cognatis Societatis, ſequuntur nunc paucis oppoſita ejus ex *c.*6.*quæſt.*5.*ſup.*

9. *Quænam ſunt pugnantia cum Societate, vel ejus Oppoſita?*

OPpoſita quidem plurima habet, quum undiquaque ſe ei hoſtem atrociſſimum exhibeat Diabolus, tam in naturæ rerumque naturalium adverſitatibus, quam omnium maxime in hominum genere ſupra modum diſtorto illo, qui nihil, quam perpetuas lites, odia, inimicitias, inſidias, auſteritates, fallacitates, mendacia, invidiam, &c. Serere inter ſemetipſos invicem noſcant, ut homo merito alter alteri dicatur diabolus. Etenim mortalis nemo offenſiorem hoſtem habet ſæpius, quam ſui ſimilem, unde fit, ut nimio Amore ſui, non tantum Proprium Commodum ſeſe exerat principali perniciei omnis Societatis; Sed etiam hanc diſcordia ſubſequatur, quæ Miſanthropiam, aut vitam Solitariam comitem ut plurimum ducit.

Quid eſt Amor ſui qui & Philautia dicitur?

ESt animæ virium in ſeſe reflexio, qua ſemet ipſam in ſui appropriatione ita arcte unitam & captivam detinet, ut omnem ſui admirationem, dulcedinem & gaudium ſecum deponat & in omnibus rebus ſibi præmio glori æque ſoli & Deus ſuus eſſe cupiat.

11. *Quid heic conſiderandum?*

DVo; natura amoris & ejus effectus.

12. *Quid in natura amoris?*

VT noſcamus, an verus ſit, an falſus iſte amor, quo quiſque adeo fortiter in ſe reflectitur, ut cum propria ſui dulcedine & gaudio uniatur. Etenim Amoris proprietas nihil aliud eſt, quam cum re amata unum, inque eandem transformatum ſe reddere. Quod ſi vero ad ſe convertat, neceſſum eſt, ut ab eo prorſus penituſque ſit averſus & alienatus, a quo conditus eſt. Namque ex ipſo ſui exordio hoc exploratum habet, quod non ſit a ſemetipſo, ſed ſaltem creatura quædam exilis & vana, quæ cotidie iterum cogatur ſui expectare mortis interitum & corruptionem extremam. Quare homo, qui in propria vanitate ſua ſe amando ſibi voluptatem parit, non ei poterit ullam referre gratiam aut gloriam, a quo vitam, animam & omnia dona accepit vitæ: ſed ſibi eſt Deus, & inde Idololatra perfide peſſimus; atque exinde ſummum læſæ Majeſtatis divinæ crimen committit, cotidieque lapſu ſuo diaboli efficit ſocium. Quod ſi igitur Socius Diaboli hoſtis erit extremus Dei. *Arnd. de Ver. Chr. lib.* 2. c. 23. Quia Deus eſt principium & finis omnium rerum. Idcirco etiam primus & ſummus hominis amor non alii, quam Iehovæ debetur. Hunc vero ſi quis alio transferat, certum eſt, ut hoc quoque ſibi conſtituat Deum, quæ omnino eſt ſumma inimicitia adverſus Iehovam, quo nihil & miſerabilius & horribilius, & damnabilius. *Vid. Arnd. Lib.* 4. *v. Chr.* c. 31.

13. *Quotuplex ergo eſt Amor?*

DVplex: verus & falſus.

14. *Quis verus?*

QVI ad Deum ita dirigitur, ut cum eo plene uniri cupiat per Chriſtum in Spiritus ejus operatione, & inde ad proximum profluat. *Arnd. lib.* 4. *Ver. Chr.* c. 22. *Scrib. lib. Pol. Chr.* c. 27. *n.* 7.

15. *Quis falſus?*

ESt Amor ſui ipſius ſive Philautia, cujus falſitas inde ſatis conſtat, quod ſibi ſuas vires, robur, facultates, ſapientiam, favorem, &c. attribuat, & Deo ſuffuretur *Arnd. d. l.* 2. c. 33. Vnde perpetuo capitali inimicitia Deo ſuo extreme reluctatur, nec ulla prodeſt hypocriſis, licet aliquo uſque id ſecum diſſimulare velit. *Arnd. lib.* 4. c. 32. Cernant igitur quam egregii ſint juventutis defraudatores, qui Philautiam tantopere ceu neceſſariam commenda-

mendare ſolent: quum tamen fons, origoque & peſtis ſit omnium rerum ac confuſionum in Societate humana, & communis converſationis, ex qua omnia ubertim profluant vitia & crimina.

16. *Quis vero effectus Philautiæ hujus?*

Nimirum ut ſe non tantum Dei hoſtem cum Diabolo efficiat: ſed etiam æternæ condemnationis reum ducat hominem, quod pluribus, *Arn. lib.* 1. *de Ver. Chr. c.* 31. explicavit, quem quis ibi conſulet pius.

17. *Quid eſt Proprii Commodi Studium?*

Eſt proximum Philautiæ conſequens & quaſi ejus filia, ſive Saturniuus appetitus, quo homo, quicquid in creatis rebus eſt in ſuam ſemper ſtudet redigere poteſtatem, ut ſolus ejus poſſeſſorem ſe magnifice venditare queat. Namque, quum homo, *ait Arnd. d. l.* 4. *c.* 31. ante omnia ſemetipſum amare geſtiat, inde quoque omnia primario propter ſemetipſum amat, quum alias cuncta propter Deum abſque ullo alio reſpectu amare deberet. Ideoque homo miſer totum cor fundamentumque amoris ſui ſibimetipſi conſecravit, quem potius Iehovæ devovere totaliter debebat, unde fit, ut ſaltem ſuæ voluntati vivat & voluntati Iehovæ prorſus ſe abneget. Quippe ex Philautia etiam exurgit propriæ voluntatis ductus, qui in omnibus rebus ſuæ gloriæ, honoris, poſſeſſioniſque commodum quærit, & fit occiſor gloriæ Dei & boni publici, ut peſtem venenatiſſimam in omnem mortalium vitam nimis abunde effundat.

18. *Quid eſt diſcordia?*

Eſt actus odii & invidiæ ſummus, quo omnia, quæ ad Societatis & proximi ſalutem ac pacem faciunt, per diſſenſionem malitioſam quivis malevolus diſrumpit & in perverſam voluntatem retrahit. *Vid.* Conz. *Pol. lib.* 9. *c.* 20. *num.* 2. Eaque duplex eſt, aut Aperta, aut Clancularia, de quibus ſuo loco.

19. *Quid eſt μισανθρωπία?*

Eſt actus Voluntatis prorſus inverſus, quo hominum converſationem aperto odio quis ita proſequitur, ut omnino ab iis & eorum abhorreat negotiis, plane more feræ belluæ. Componitur autem à Græco *μισὸς* odium & ἄνθρωπος homo, quod plane ab hominibus abhorreat.

20. *Quid vero per vitam ſolitariam intelligis?*

EſT vita talis, qua ſe pius aut ſapiens, a tumultu populi & ſcandalis publicis ſecernere ſolet, ut eo rectius à communi vitiorum crimine conſervare tutum ſe ac immaculatum poſſit. Eſtque duplex iterum, aut eorum, qui ſine certo domicilio & foco circumvagantur, & ἀπόλιδες dicuntur, aut in certo loco aut ſolitudine ubi ſedem figunt levem ubi habitant quaſi ſub dio, velut de Erimitis id in aperto eſt.

21. *Num vita talium eſt probanda, vel toleranda an non?*

SVnt qui affirmant, alii negant, adeo ut etiam Scalig. de re poet. c. 3. monſtroſum genus hominum tales vocet, velut etiam inde plures ſunt, qui eos non ſine injuria & calumniis peſſimis irridere ſoleant pro affectuum libidine, & odio, quod contra Catholicos, ut vocant, tam obſtinate conceperunt. Sed quum deciſio non ex cujuſque auſteritate & rigore petenda ſit, quin potius ex veritatis ſcopo ac fine, ideo nemo rectius ſententiam judicii ſui heic ferre poterit, quam ipſe Chriſtus, qui de negotio hominis cum uxore ambigentibus ſic reſpondet *Matt.* 19, 11, 12. inter reliqua: Sunt eunuchi, qui ſeipſos caſtrarunt propter regnum cœlorum: Qui poteſt capax eſſe, capiat. Quæ ſane locutio, non caret emphaſi ſingulari. Non enim ita temere quenquam oportet judicium ferre de conſcientia alterius. An non ſint, qui ſe ex ardore erga regnum Dei caſtrare poſſint? Vide, o homo, ne inexcuſabilis ſis, dum damnas alios, ait *D. Paul. Rom.* 21, 1. & ex tuo ingenio cenſuram de aliis facis. An non quoque D. Paul. idem cum Chriſto dicit: 1 *Cor.* 7, 7. Velim omnes homines eſſe, ſicut ipſe ſum; Sed unuſquiſque donum habet ex Deo, alius quis ita, alius aliter, &c. Quod ſi igitur ſcopum regni cœlorum ſolitarii ejuſmodi habeant, res per ſe clara eſt, quod non ſit neceſſum, ut μονώτης quis propterea in Deum aut beſtiam degeneret. An non amor Chriſti fortior ſit & potioris roboris in vere renatis, quam amor mundi? Inde D. Paul. etiam ipſe votum addit, ut qui ſoluti ſint, poſſint manere, ſicut ipſe manſerit. 1 *Cor.* 7, 8. Quare inutiliter ejuſmodi agitantur quæſtiones. An vita ſolitaria in Repub. ſit toleranda, quum res ſit contra Conſcientiæ Libertatem pugnans, ſi quis ſolitariæ vitæ amatores, ex ſua expellere veller civitate; quum tamen ipſe Chriſtus ſummæ virtuti id adſcribat, qui tanto in dono continentiæ ſe innocuum conſervare poſſit; *Scrib. de Pol. Chr. lib.* 1, c. 4. Sed hactenus de Societatis natura in genere, nunc ex *c. 6. quæſt.* 4. ſequitur; ut ad diviſionem ejus progrediamur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Cap. XIII. De diviſione Societatis humanæ.

1. *Societas quotuplex eſt?*

DVplex. Alia enim eſt ſimplex, alia Compoſita, quæ & Similaris aut Diſſimilaris dici poteſt, quum Corpus Politicum, quam optime ad corporis humani conſtitutionem quadret, & membra cuncta ad actiones certas habeat deſtinata.

2. *Sunt ne etiam aliæ diviſiones Societatis?*

IMo habentur plures & ex diverſæ conditionis reſpectu etiam ab aliis aliter diſtinctiones confinguntur.

3. *Quænam eæ ſunt?*

QVando Societatem humanam quidem duplicem confitentur: Sed eam rectius in Naturalem & Civilem diſtingui putant: alii in Domeſticam & Civilem *Kirchm. disputat. theſ. tertia*, *Lib. 6. de Rpub.* alii Privatam & publicam eam efficiunt: nec tamen id uno ſenſu, quum Iuris Conſulti hoc invertendo ex interpretatione *l. 3. ff. de* I. *&* I. naturalem omnium hominum cognationem, contra propriam *l. 5. ff. de rer. div. ff. de acq. rer. dom. &c.* alias acceptionem, Publicam dicant; Politici vero e contra rectius Publicum illud ſtatuunt, quod communi univerſitati in communicatione ſui publice & immediate aut primario protenus inſervit, ceu Publicum Ius & Publica lex inde dicitur quod totum populum concernat *l. 1. parag. hujus. ff. de* I. *&* I. *l. 1 parag. 1. ff. ad l. Corn. de ſic.* Publica utilitas, *l. 12. parag. Vnde* Cicer. 1. *de Invent.* recte ait, Publicum eſt, quod Civitas univerſa aliqua de cauſa frequentat, *&* 2. *Cont. Rull.* Sunt loca publica urbis, ſunt Sacella, &c. & ibidem. Agros, qui in publicum Campanum incurrebant, pecunia publica coemit, &c. Velut quoque *δημόσιον* aut *δημοσίακον* Græcis eſt publicum, quod ad omnem ſpectat populum, quum fiat cum poteſtate & imperio. Alias tamen Societas contractus ſpeciem refert in bona fide rerum lucra & damna concernentium, de qua *Inſt. lib. 3. tit. 26. & ff. lib. 17. tit. 2.* agitur, & huc referri nequit.

4. Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

4. Quid vero proprie eſt Privatum?

PRivatum eſt, quod peculiariter ſpectat ad ſingulos in
ſingulis, unde Græcis eſt ἴδιον, ſive ἰδιώτικον. pro-
rium & peculiare; licet ſint, qui Privatum ἐκ τῶν πρὸς
, quod ſemper rationem habeat cum altero, dictum
elint. Sic Feſtus privatas ferias vocari dicit, quæ ſint ſa-
orum propriorum, velut dies natales, operationis, dene-
ales, &c. *&* *Macrob. lib.* 1. *Satur.* ait, ſunt præterea feriæ
opriæ familiarum, &c. Vnde Privatus is in Iure voca-
r, qui caret Iuriſdictione *l.* 3. *ff. de offic. præſ.* Et res pri-
tæ quæ ſunt ſingulorum. *l.* 1. *ff. de rer. diviſ.* a verbo an-
quo privus, quod ſingulos ſignificat, quo & Cato in lib.
re ruſt. utitur. Ac privatum Ius dicitur, quod ad ſin-
lorum utilitatem peculiariter pertinet immediate, *l.* 1.
rag. ult. ff. d. l. & I. Vnde fertur rite, quod privata pro-
iſſio non mutet Ius publicum *l. jus. ff. de teſtam.* & *de*
Et. Ac privati commodi & publicæ vindictæ ſeparata
perſecutio. *l. fin. ff. de furt.* It. Privatorum commodum
n debet præjudicari communi utilitati. *l. ſi aut. parag.*
ff. de acq. pluv. arc. Vide plur. de his in Repub. Hans. noſt.
t. 1. *c.* 3. *memb.* 5. &c.

5. Quæ vero potius heic retinenda eſt distinctio?

Rima optima inde cenſetur, quum appoſite & con-
venienter in ſe includat primariam Societatis omnis
ginem ac ſeminarium ipſum primum omnis Politiæ,
ex hoc potiorem merito mereatur locum. Alias enim
meſtica illa diſtinctio quoque concernit diſciplinam
conomicam, quum tamen heic Societates ſimplices
ſiderentur quatenus juſtæ radicis loco eſſe poſſint in
litia.

6. Quid igitur eſt Simplex Societatis pars?

Artes ſimplices eæ dicuntur, quæ originale funda-
mentum conſtituendæ Reipubl. ſupponunt, quum
ſaltem principium, ex quo Populus conſtat: ſed et-
perpetuitatem in progenie & conſervatione ejus
Reipubl, eidem exhibeant.

7. Quotuplices ſunt hæ Societates?

duplici iterum differentia ratione originis; unde a-
a dicitur Primordialis, aliæ ſecundariæ, ſive ex prima
e, ut eſt Societas πατρικὴ & δεσποτικὴ ſive herilis.

8. Pri-

8. *Primordialis autem quænam eſt Societas ?*

QVam γαμικὴν ſive conjugalem aut conjugialem dicunt, vulgo alias dicitur propagationis intuitu Conjugium, Matrimonium, Græcis γάμος, a conſuetudine autem ſingulari Latinis quoque Connubium dicitur, quod Virgines ſponſæ antiquitus obvelarentur velamine quodam & flameo, quaſi filameo lutei coloris, ne pudor virginis proderetur. Vnde & in Sacris Litteris volunt Legi, quod uxores velari ſint ſolitæ *Geneſ.* 24. 65 & 1 *Cor.* 11. Iur. Conſ. quoque nuptiæ dicuntur a nubere, quod proprie eſt operire. *c. fœminæ, &c. nec illud* 30. *quæſt.* 5. *Inſt. tit.* 10. *lib.* 7. & Conſortium, quum maritus & uxor ejuſdem ſint ſortis: nec non Copula Sponſorum, &c.

Cap. XIV. De Societate originaria Politiæ vel de Conjugio.

1. *Quidnam in Conjugio conſiderandum eſt ?*

VT ejus cognitionem & uſum in Politicis rite nobis comparemus.

2. *Quomodo id rite obtinetur ?*

COgnoſcendo, quid ſit in definitione ſua, & quæ ejus oppoſita.

3. *Quid igitur eſt Conjugium ?*

A Variis variæ quidem definitiones ejus afferuntur; Sed inter omnes maxime 3 habentur celebriores: quarum prima Iuriſconſultorum eſt, quæ ita ſe habet. 1 Quod ſit viri & fœminæ legitima conjunctio, individuam vitæ conſuetudinem, pro officiorum debitorum communicatione & ſobolis procreatione continens. *Inſt. lib.* 1. *tit.* 10. *l.* 1. *ff. hoc tit.* 2. Aliis eſt; Individica unius viri uniuſque fœminæ, eorumque puberum, & legitime in unam carnem, juxta Dei inſtitutum conſentientium conjunctio, mutui adjutorii cauſa facta, ad procreandos liberos, & in Dei timore & Reipubl. honore educandos. *Buc. d. conjug. loc. th.* 12. *q.* 29, 3. Nonnulli eam ita contrahunt dicendo: Conjugium eſt indiſſolubilis unius viri & fœminæ legitime conſentientium in unam carnem conjunctio, ad mutuum adjutorium in ſobolis generatione.

4. Quid

4. Quid heic conſiderandum?

DEfinitionis explicatio ſive analyſis, & Diviſio rei.

5. Quæ ratio in explicatione Definitionis tenenda?

VT inde cauſæ & Effectus rite cognoſci queant.

6. Quæ igitur eſt cauſa Efficiens Conjugii?

HÆc non una, ſed duplex eſt. Prima, & ſecundaria. Prima ipſe eſt Iehova, Deus noſter Zebaoth, qui Evam ſuo ſtatim Adamo adduxit & copulavit, ubi eam ex ejus coſta condiderat, *Gen.* 2. v. 22. Magna certe in eo & ſacra ipſius Trinitatis latent Myſteria ac miracula, quæ non profanis adſpicienda & cognoſcenda ſunt oculis. itenim; quum homo, *ait Phil. Sac. de* 3. *vit. c.* 6. ex integritate & luce regni Paradiſiaci ſe ita in regimen Spiritus mundi & damnum extremum præcipitaſſet, ut omnia cum donis Tincturæ nobilis ſuæ in ipſo eſſent perdita, ſque ad Gratiam Iehovæ & miſericordiam ejus, quæ olummodo ſuperſtites erant, huic lapſui graviſſimo; Cauata inde non tantum eſt diſruptio & ſeparatio utriuſque Tincturæ igneæ & aeræ vitæ; ſed etiam neceſſum fuit, t denuo in carne una medicinæ loco conſociarentur, mas & fœmina, & diviſio illa, ex lapſu Adami orta, in unitatem juſtam rediret, propter generationem ſui ſimilis, ne ita æterna imago Dei in homine prorſus aboleretur; d potius in ſemine 3 Principiorum ita coaleſcerent, ut nima procrearetur. Namque æternitas nil aliud progenerat, quum ſibi ſimile. Ideoque nulla Creatura in cœlis aut in hoc mundo eſt, in quo omnia 3 Principia a manifeſte pateant, quam in homine, &c.

7. Quæ eſt ſecunda Cauſa Efficiens Conjugii?

Vs conſenſus Legitimi, & quidem gemini; contrahentium videlicet, qui principalis dicitur, quum expreſs eſſe debeat *l. nuptias ff. d. R. I.* & eorum, in quorum ut poteſtate, qui etiam per conniventiam fit, ſi non ii ntradicant, aut evidenter diſſentiant. *l. 2. ff. de rit. nupt. ſt. parag. 1. h. t. Nam* 30, 6. *Deut.* 7, 3. *Ier.* 29, 6. *Eccl.* 7, 27, 1 *Cor.* 7, 37. *Cauſ.* 30. *q.* 5. *c. aliter.* Ipſum quoque natæ implantatum deſiderium & ratio hoc requirit, ut itimus ſit conſenſus. Magnum iterum heic ſubeſt myrium, de quo hæc *Sac. Phil. lib. d. c. 9. ad fin.* habet verba. c natura anhelat ſemper æternum, inquit, ut a vanitate ſſit liberari: Sic quoque cauſatur ardens appetitus in

mulie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

muliebri & virili ſexu omnium creaturarum, ut alter cum altero ſe commiſcere deſideret; Namque corpus hoc non intelligit, nec Spiritus aereus, niſi binæ Tincturæ virilis & fœminea id percipiant. Animal enim haut novit, quid faciat, niſi id noſcant Tincturæ, quæ ita urgent & movent appetitum: quia Fiat ita Fortiter in iis operatur, quum mirabilia Dei ſic manifeſtare debeant. Etenim Spiritus Dei incumbit aquis Matricis in Venere, & in Iovis Matrice, tanquam matrice Cerebri, ac Fiat illud dirigit. Quippe in corde Veneris matrix, & in Cerebro Iovis habitat aut ſedem ſuam habet. Atque ſic Spiritus Dei ſuis venti alis fertur in ſuo Principio, ſed ex Patre & Filio ſimul procedit, ac detigit mirabilia, quæ ab æterno in Sapientia ſunt prævisa. Ideoque ille opifex eſt omnium rerum, & propterea a Deo miſſus, &c. Vnde conſtat, quod conjugium non tam res carnalis ſit, ut multi opinantur, licet carnalis copula ſit medium & inſtrumenti loco ſe habeat in procreatione Sobolis.

8. *Quæ eſt cauſa materialis* Conjugii?

LEgitimæ duæ perſonæ, ἀνὴρ καὶ γυνὴ vir ſive mas & fœmina. Namque alias, ſi aut natura, aut Lex poſitiva id prohibeat, non poterunt contrahere matrimonium, nec erunt legitimæ ſatis, ſed potius illegitimæ cenſendæ, ac inhabiles, aut incapaces.

9. *Quomodo ex natura illegitimæ cenſentur perſonæ conjugii*

DVobus modis. 1 Propter certum aliquem defectum aut Corporis, aut animi. 2 Ob ſanguinis reverentiam.

10. *Qui habentur heic defectus* Corporis?

SVnt vel in ætate, quum adhuc ſunt impuberes, mas videlicet nondum plene adſecutus ſit 14 annos, & fœmina 12 non egreſſa. *Novel.* 100.*c.* 2.*l.*9. *ff. de Spons.* *l.*4.*ff. de rit. nupt.* Vel in morbo, qui aut ſonticus erit & incurabiliter contagioſus. *l* 60.*ff. de re Iud.l.* 113. *ff. d. V.*S. qualis eſt paralyſis, elephantiaſis, lepra, morbus Gall. radicatus, &c. aut ipſa impotentia ad munus conjugale inhabilis prorſus. *l.pen.* C.*ult.* C. *de his, qui accus. non poſſ.*

11. *Qui ſunt heic defectus animi advertendi?*

QVales habentur in furioſis. *l.* 39.*parag.*3. *ff. de pœn.* in mente captis, *Bald. in l.* 25. C. *de nupt.* fatuis *l.* 16

ff. d

ff. de rit. nupt. in rationis judicio carentibus *l. quoniam. C. de teſtam.* in nimia ebrietate obrutis. *c.* 8. *v. ſi tamen cauſ.* 22. *q.* 4. in immenſo iracundiæ calore concitis. *l. quicquid calore ff. de R. I.* in minoribus, & prodigis *l.* 3. *C. de reſt. in int.*

12. *Quomodo ob ſanguinis reverentiam incapaces habentur perſonæ Conjugii?*

RAtione nimiæ vicinitatis & propinquitatis, quæ perſpicitur vel in conſanguinitate, aut affinitate. Nota; quod etiam Legalis ſit conſanguinitas, de qua poſtea.

13. *Quomodo vero in conſanguinitate Capaces habentur?*

SI arbor ſanguinis recte & juſte in lineis & gradibus ſuis, ſecundum generationis normam & dimenſionem obſervetur. Namque ibi ſunt regulæ certæ quam tam lineæ rectæ deſcendentis aut adſcendentis; quam tranſverſæ ſecundum gradus ſuos prohibitionem juſtam monſtrant, ut eo faciliorem informationis ſuggeſtum cuique porrigant.

14. *Quænam ſunt eæ regulæ prohibitionem in conjugio perſonis monſtrantes?*

HArum 1. lineas quæ generationum ſunt ſeries adſcendentes & deſcendentes concernit, & vult ut conjugia heic in infinitum ſint prohibita. *Gen.* 2. 24. *Levit.* 18, 6. 7. *Eph.* 5, 31. *Levit.* 20.

2 Turpitudo patris & matris non eſt cooperienda, nec tangenda inter fratres & ſorores, quum uno gradu diſtent & quaſi iidem ſint, *Levit.* 18. *verſ.* 12. & 20, 17. *&c.*

3. Prohibitio conjugii inter Parentes & liberos æque ſe habet, ut in tranſverſa quoque linea non poſſint legitime duci in matrimonium inæquales, qui ſibi invicem ſunt parentum aut liberorum loco. *l.* 39. *ff. de rit. nupt. l.* 17. *C. de nupt.* Id eſt, unico duntaxat gradu a communi ſtipite, quæ ſemper fundamenti loco eſt, diſtant.

15. *Quibus autem nominibus lineæ & gradus deſcribuntur in conſanguinitate?*

IN linea aſcendente a ſtipite ita eſt numeratio; ut ſit in primo gradu, qui ſemper generationem determinat; Pater mater, Avus avia, Proavus proavia, Abavus abavia, Atavus atavia, Tritavus tritavia, &c.

16. In

2. In linea deſcendente : Filius filia ; Nepos neptis; Pronepos proneptis ; Abnepos abneptis ; Atnepos atneptis; Trinepos, trineptis, &c.

3. In linea tranſverſali arboris a dextra parte, quæ agnationis eſt a parte Parentis: Patruus amita ; Patruelis amitinus, amitina; Patruelis Amitini filius, filia; Horum nepos & neptis, &c.

4. In linea a parte Avi, Patruus magnus, Patrua magna; Propior Sobrinus, Sobrina; Sobrinus Sobrina; Horum filius filia, &c.

5. In linea tranſverſali a parte Proavi ; Propatruus, proamita; Propatrui, & proamitæ filius, filia, &c.

6. In linea transverſali a parte Abavi ; Abpatruus abamita; Horum filii, &c.

7. In linea tranſverſali aut collaterali a parte matris, quæ dicitur linea cognationis ; Avunculus, Matertera; Conſobrinus, Conſobrina; Conſobrini Conſobrinæ filius filia; Conſobr. nepos, &c.

8. In linea transv. Aviæ Avunculus magnus, Amita magna; Propior Sobrinus, Sobrina; Avunculi mag. nepos; Sobrinus, Sobrina, &c.

9. In linea trans. Proaviæ Proavunculus, Promatertera, eorum fil. &c.

10. In lin. trans. Abaviæ, Abavunculus, Abmatertera, Horum fil. &c.

11. In linea Stipitis a dextera parte ; frater Conſanguineus; Fratris, Sororis filius filia; Horum nepos; neptis; Pronepos Proneptis, &c.

12. In linea Stipitis a ſiniſtra & parte matris : frater uterinus Soror uterina ; Fratris Sororis uterinæ filius, filia; Horum nepos neptis, &c.

Ex his facile juxta dictas regulas ſupputatio fieri poteſt communis, ne inceſtus fiat ſanguinis, quum Conſanguinitas ſit vinculum perſonarum ejuſdem ſanguinis carnali propagatione connexum.

16. *Quid eſt Affinitas.*

Affinitas, quæ quaſi duorum ad unum finem unitas dicitur, eſt vinculum certarum perſonarum utrinque ex novis nuptiis contractum, ut: Iſaac & Laban. Quamvis heic tria genera affinitatis ex defuncto alterutro conſicientur : tamen, quia primum, tanquam verum genus attenditur, nec ſecundum & tertium genus nuptias impediat, de primo quoque genere affin. ſupradictæ regulæ accipiuntur.

17. Quæ

17. *Quæ vero ſunt nomina affinium?*

MAriti vel uxoris pater, appellatur Socer, mater Socrus; Mariti vel uxoris avus, vocatur Proſo-er, vel ſocer magnus: avia vero, Proſocrus, vel ſocrus agna.

2 Filii uxor appellatur nurus; filiæ maritus gener. epotis uxor vocatur Pronurus: neptis maritus vero rogener.

3 Mariti frater vocatur Levir: mariti ſoror, Glos. atris uxor dicitur Fratria: Sororis maritus vero Soro-is, Sororum mariti Congeneri appellantur: fratrum u-ores vero Connurus.

4 Poſterioris matrimonii ſuperinductus maritus, libe- prioris matrimonii Vitricus appellatur: Superindu- vero uxor, dicitur Noverca. Inter liberos prioris ma-monii filii Privigni, filiæ vero Privignæ vocantur. rum liberi Proprivignus, & Proprivigna, &c.

Quod ſi contra prohibitionem dictarum regularum c quoque nuptiæ contrahantur inceſtæ appellantur ntidem ac nefariæ.

18. *Quomodo vero ex Lege poſitiva Perſonæ conjugii inhabiles cenſentur?*

HOc fit vel ratione cognationis Legalis, quæ ita du-pliciter accipitur in adoptione *l.* 14. *l.* 17. *ff. de ritu* t. & Sacramento baptiſmatis. *l.* 26. *C. de nupt. c. murti-* *&c. T. de cognat. Spiritual.* Vel ratione ſtatus, puta in- ſervos & liberos, *l.* 14. *parag. ſerviles, ff. de ritu nupt.* vel one inæqualis dignitatis *l.* 16. *l.* 44. *ff. de rit. nupt. l.* 38. *l.* 65. *ff. de ritu nupt.* vel propter diverſitatem reli-is. *Deut.* 7, 2. *l.* 6. *C. de Iudæis & Cælicol.* vel ratione icatus juxta canones recentiores, *c.* 2. 4, 5, 6. *diſtinct.* .40. *cauſ.* 27. *q.* 1. *&c.* Alias tamen priſci canones icis conjugium admittebant *c. qui ſine diſtinct.* 26. *in* 2. *diſt.* 27. *c.* 14. *&* 15. *diſt,* 28. *c.* 13. *diſt.* 31. *c.* 34. 12. *q.* 2. Velut etiam 1 *Tim.* 3, 2. *Novell.* 6. *&* C. 1, 4. *vel.* 123. *Oſe.* 4, 6. *Malach.* 2, 7. *Tit.* 1, 6. fit, unde in eſiis non omnibus ea eſt obſervantia Iuris Canonici: atione delicti. *c.* 5. 22. *T. de pœnit. & remiſſ.* vel de- ratione luctus, ut annus honeſtatis cauſa in eo ob- tur, *arg. l. Sancimus. C. deteſtam. c. fin. T. de ſecund. nupt.* ntum de materia; ſequitur nunc, ut formam quo- erluſtremus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

19. *Quænam in cauſa formali conjugii ſunt obſervanda ?*

DVo, Formæ proprietas, & ejus Auctoritas in ſolen
ni perſectione.

20. *In quonam forma* Conjugii *conſiſtit ?*

IN legitima unione perſonarum , qua duo fiunt caro
na. Conjunctio enim animorum efficit legitimam co
pulationem , in qua ita arcte mutua Tincturatum volunt
te coeunt , ut ſingulare Dei myſterium in ea appareat
Alias enim ſola copula carnalis non ſufficit ſi hæc inte
na animorum unio non veram conjugio formam impr
mat, quum ei, qui citra promiſſionem matrimonii , fo
minæ ſtuprum intulit, eandem dotaſſe, ſufficiat. *Exod.* 2
16 *& ſeqq. c.* 1. *&* 2. *T. de adult. l.* 30. *ff. d.* R. *I. l.* 32. *para*
13. *ff. de donat. int. mar. & uxor.*

21. *In quonam* Sancta *auctoritas conjugii juxta ſolem-
nitates conſiſtit ?*

TAm in Verbis apertis, non clam, ſed palam, & ja
coram teſtibus, *c.* 1, 2, 3, 4, 5. *cauſ.* 30. *q.* 5. quod
tiam per epiſtolam fieri poteſt, *l. ult. & ibi Dd. ff. de Spo
ſal.* Quam in ceremoniis externis completur, ceu ſu
Sponſalia *c. penult.* T. *de Sponſ. l.* 2. *ff. de Sponſ.* & ſolen
nitates nuptiarum , quæ fiunt partim deductione ad ten
plum ne ſint abſque benedictione publica , pro cujuſq
loci conſuetudine : unde olim receptum erat , uti in att
ſtatione nativitatum *in den geburts brieffe* neceſſum eſſe
expreſſe mentionem fieri *zu Kerchen vnnd zur ſtraſſe*
alias non reciperentur in ſodalitatibus liberi talium; u
de ſæpius magnas lites exerceri vidi ; ſed male , parti
traductione ſolemni ad domum Sponſi *l.* 5. *ff. de rit. nupt*

22. *Quis eſt finis* Conjugii ?

FInis non eſt unus , ſed alius ultimus & primarius ;
lius ſubordinatus.

23. *Quis eſt finis ultimus?*

ESt γένεσις , ſive procreatio liberorum, qui conſerve
ſpeciem. Nam , quæ in individuo ſe conſervare n
queunt , iis Deus hoc ſuggeſſit , ut per propagationem
ſpecie rectius conſerventur. Vnde natus eſt appetit
Veneris non homini ſolum ; ſed etiam vitalibus exce
lentioribus cunctis communis. In homine tamen long
divinior eſt ratio, uti antea dictum eſt , quum omnia tr
Principia in ſeſe contineat. Proinde ſi Adam non inc
diſſet in lapſum ; ſed utramque Tincturam abſque vit
ſecu

ſecum conſervaſſet, modo plane cœleſti quoque in ſeſe concipere imaginem & ex ſe progignere ſimilem ſui potuiſſet, in quo magnum myſterii cœleſtis latet arcanum & mirandum, *ut ait Sac.ill. Phil. in lib.de 3. vit.c.6.* In hac vita (inquit) non quidem domi ſumus: Nihilominus per hanc vitam externam & temporalem ita ex hac copula exſuſcitamur, ut inde anima, æternitatis Idea, progignatur; licet externa hæc vita ex ſe nullam gignat Animam; ſed potius Interna. Etenim ſemen hominis cum cunctis tribus Principiis ſeminatur, ut ita tres ſeſe exerant matrices, ubi unaquæque pullum ſuum producit. Hæc facultas autem vi copulæ hujus, aut mediante ea, homini propterea conceſſa eſt, ut ſibi ſimilem æternitatis animam progignere queat; licet ſit, quod imago Dei non a principio ita extiterit. Namque Adam ante Evam ſuam ipſe erat illa caſtiſſima virgo, non mas nec fœmina; ſed ille poſſidebat utramque Tincturam & igneam & illam in Spiritu humilitatis. Vnde potuiſſet cœleſti prorſus modo abſque ulla diſruptione gignere, ſi ſaltem in proba tentaminis ſubſiſtere voluiſſet. Sic homo ex homine procreatus eſſet in tali modo, velut Adam in virgineo ſuo modo Hominis forma & Imago quadam fiebat. Namque quod ex æterno eſt, id quoque æternum gignendi modum habet: Eſſentia ejus omnino totaliter ex æterno promanare debet alias nihil in æternitate ſubſiſtit. *T.l.d.c.17.* Quid ſibi hæc locutio velit, id optime veri intelligunt Chimici, *Gen.1,28.*

24. *Quis eſt finis ſubordinatus?*

NEque is ſe uniformiter habet; ſed alius per directum fini principali & ultimo, alius per obliquum inſervit.

25. *Quis eſt finis ſubordinatus per directum?*

VT ſic uſtio omnis depellatur, & medicinæ loco ſit omni libidini, ſicuti *D. Paul.* 1. *Cor.* 7. *v.*2. ait, propter fornicationem evitandam, unuſquiſque ſuam uxorem habeat. 1 *Theſſ.*4,3. *c.*6. *cauſ.*32. *quæſt.*2.

26. *Quis finis alter ſubordinatus?*

VT uxor ſit viro adjutorium, & inter ſe ſint individui totius vitæ Socii, *Gen.* 2, 24. *Matt.* 19, 5, 6, *Marc.*10,8.*&* 1 *Cor.*6,15,16.*c.alt.cauſ.*33. *q.*5. *l.*1.*ff.de rit.nupt.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

27. *Quis eſt Effectus Conjugii?*

DVplex, quorum unus conditionem perſonarum, alter officium eorum reſpicit. Conditio perſonarum eſt, ut ſtatim completio matrimonii & maritum & uxorem efficiat quaſi in una perſona. *Gen.* 2, 23, 24. *Matt.* 10, 7, 8 *&* 1 *Cor.* 16, 16. *c.* 21. *cauſ.* 27. *q.* 2. Ceu inde matrimonium recte divi i & humani Iuris communicatio dicitur, *l.* 1. *ff. de rit. nupt. & l.* 17. *parag. ibi l.* Inde repudi m non admittit ceu Chriſtus id caſſavit *Matt.* 19, 9. *csntra Deut.* 24. Sed totius vitæ ſpacium in cohabitatione requirit.

28. *Quis effectus in officio cernitur?*

DVplex iterum, quorum unus communem poſſeſſionem communicationemque bonorum in alimentis curandis & ſucceſſionem in bonis *l.* 7. *ff. de bon. dum nat. l.* 7. *ff. ſtat. null. teſt. extat.* reſpicit, *l.* 8 *ff. pro Socio. l.* 43. *ff. d. V. S.* Alter educationem & poteſtatem liberorum, & curam familiæ, ut pie & honeſte ita Reipub. inſerviatur. Vbi ſedulo obſervandum, ut in toto curſu vitæ ſocialis maritus ſit caput, 1 *Pet.* 3, 5, 6 *& ſeqq.* 1 *Cor.* 7, 3. *& ſeqq.* quum per matrimonium poteſtatem maritalem nactus ſit *Eph.* 4, 25, 26. *Gen.* 7, 16. 1 *Cor.* 14, 34. & 1 *Pet.* 3. *Eph.* 5. 22, 23. Sed ex *q.* 4. ſequitur nunc diviſio.

29. *Quomodo dividitur Conjuzium?*

DVplici modo. Alia enim diſtinctio ſumitur ex conditione Perſonarum ſive materiæ; alia ex modo Conſenſus ſive formæ.

30. *Quomodo fit diſtinctio ratione perſonarum?*

ITerum duplici modo, ut vel perſonarum ſtatus reſpiciatur, vel actus.

31. *Quotuplex eſt conjugium ex ſtatu perſonarum?*

DVplex, Etenim aliæ ſunt nuptiæ licitæ ſeu juſtæ & legitimæ; Aliæ illicitæ ſeu injuſtæ.

32. *Quid ſunt Legitimæ nuptiæ?*

QVæ ſecundum jus naturæ & Legum ſunt contractæ, ut ſupra oſtenſum eſt, *l.* 1. *Dig. de rit. nupt.*

33. *Quotuplices ſunt hæ Legitimæ?*

DVplices, aut initiatæ; aut conſummatæ.

34. *Quid initiatæ ſunt?*

QVæ ſolo conſenſu de præſenti inter marem & fœminam contrahuntur. *arg.l.30.ff.d.R.I.c.5. 35. &* 37.*cauſ.27.q.2.*

35. *Quid conſummatæ ſunt nuptiæ?*

QVæ corporum commixtione inter conjuges perfectæ ſunt. *c.36 & 37.cauſ. 27. quæſt. 2. Cypr.d. Iur. Con.part.2.c.3.parag.4.n.2.*

36. *Quæ vero ſunt illicitæ nuptiæ aut* Conjugium?

QVod Iure divino & Iure naturæ refragante contrahitur, *arg.l.fin.ff. de rit.nupt.*

37. *Quotuplex eſt conjugium illicitum?*

DVplex, Aut enim inceſtum & nefarium eſt, aut inutile.

38. *Quid inceſtum vocas conjugium?*

QVod inter aſcendentes & deſcendentes conſanguineos, item collaterales primi & ſecundi gradus lineæ inæqualis contrahitur, *l. fin.ff.de rit.nupt.*

39. *Quid inutile vocas?*

QVod contra præcepta Iuris civilis aut Canonici contractum eſt; & in quo aliquis defectus cauſarum dirimentium aut error perſpicitur, *arg.rubr*, C. *de inceſt. & inut.* *nupt.* &c.

40. *Quotuplex eſt conjugium ex actu perſonarum ita conceptum?*

DVplex iterum, aut verum, aut præſumptum.

41. *Quid eſt verum* Conjugium?

QVod non tantum ſecundum leges expreſſe contractum eſt inter perſonas decentes, ſed etiam probationibus veris oſtendi poteſt. *arg.l.30. ff.de* R.*I.l.15.ff. de cond.* & *demonſt.l.22.*C.*de nupt.*

42. *Quid eſt præſumptum* Conjugium?

QVod tacito conſenſu contrahentium & ex probationibus præſumptis inducitur, *c.30, 31.* T.*de Spons.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

43. *Quotuplex autem eſt Conjugium ex modo conſenſus promanans?*

DVplex. Aut enim in tempus præſens vel futurum concipitur, *l.1.ff.de rit.nupt.*

44. *Quid eſt Conjugium in futurum conceptum?*

EST mentio & repromiſſio de futuris nuptiis inter contrahentes facta. *l.1.ff.de Spons.c. noſtrates. n.30. q.5.* unde dicuntur Sponſalia à ſpondendo; quoniam veteribus moris fuit, ſpondere & ſtipulari ſibi futuras uxores. *l.2.ff.de Spon.l. Sponſio ff.de V.S.*

45. *Quid eſt Conjugium in præſens?*

QVod nuptias & conſummationem ſtatim inducit *parag.1. Inſt.de patr. pot. l.1.ff.de rit. nupt.* inde etiam Nuptiæ vocatur matrimonium ipſum.

46. *Quotuplex hoc Conjugium?*

DVplex iterum, vel primum aut ſecundum.

47. *Quid primum eſt Conjugium?*

PRimum ita dicitur reſpectu caſus, ſi contingat, ut alter conjugum moriatur, & viduus aut vidua ad alias tendat nuptias, *l.63.ff.de cond,& demon.*

48. *Quid eſt ſecundum?*

QVod viduitatem prioris inſequitur, quo nomine etiam inſigniuntur plura ſequentia, nec ullo teſtamento inhiberi valet, licet non benedicatur *c. 3. T. de ſecund. nupt.* tamen viduis difficultates objicit. *Novell. 44.* & *C. de Indict. vid. toll.* Sed nunc de oppoſitis agendum reſtat.

49. *Oppoſita igitur Conjugium quænam habet?*

DVplicis ſunt generis. Alia enim oblique opponuntur, alia ſunt contraria.

50. *Quænam ſunt oblique conjugiis oppoſita?*

OMnia ea, quæ conjugii integritatem, pietatem & auctoritatem infringunt, aut ex parte aliqua imminuunt, uti eſt contemptus conjugii, ſcandala incontinentiæ, rigor & auſteritas, clandeſtinæ machinationes, error fortunæ. *c.unic.parag.fin.cauſ.29.q.1.* ſuſpenſio a magiſtratu indicta ob litem *l. poſt diem ff.de lege commiſſ.* coactio parentum. *c.14. T.de Sponſal.* nimia dilatio *c.10. in fin.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

c.22. T.*de Sponſ.* Coitus nimius & vitioſus, *Exod.* 19. *v.*15.16. & 1 *Sam.*21, 4. & 1. *Cor.* 7, 5. prohibitio ex temporis ratione.*c.*7,8.9,10.11.*cauſ.*33.*q.*4. Prohibitio ratione luctus. *l.*1. & *l.*11, *ff.de his qui infra.not.* Sterilitas *Gen.*30.23 & 1 *Sam.* 1.6. *Luc.*1. 36. *l. Sancim.* C.*de nupt.* Nuptiæ ſecundæ, *l.*1, *l.*2. C.*de nupt. Novell.*22.*c.*40. *Novell.*39.*c.*2 *parag.fin.* omiſſio ceremoniarum & deductionis *l.*5.*ff.de rit.nupt.l.*24. C.*de nupt.* denegatio dotis, *l.*13.C.*de negot.geſt l.ult.parag ſic itaque* C. *de repud.* domicilii mutatio nuptiæ præſumptæ, *c.*30,31.T.*de Sponſ.* diſſidium, diſpoſitio odioſa *l.*4.*ff.de fund.dotal.* infidelitas 1.*Cor.*7, 12,13, 14.*c.*17. *cauſ.* 27. *q.* 2. delicti remiſſio *l.*3.*in fin.ff.de reb.dub.arg.l. Æmil. ff.de minor.* Compenſatio delicti, *c.*6.*T.de divort.l. viro ff. de ſolut.matrim.* Impuberis promiſſio *princ. Inſt.de nupt.l.*24.*C.eod.* C. *un.parag.*1.*de Spons.* Votum temporis, & abuſus Cœlibatus, Concubinatus, *l.*4.*ff.de Concubin l.* 31.*ff. de donat.* Contractus ad Morganaticum feudi. *l.* 44. *ff. de ritu nupt.* Conjuges putativi *l.*17.*ff.de rer.amot. l.*13 *parag.* 4. *ff.ad L.Iul.de ad. Injuſti l. d.* 13. Pellicatus *l.*143. *ff. de V. S.* Lupanaria *l.*15.*ff.de condit.Inſt. l.* 1. 25. *ff.d.V.S.* fornicatio ſimplex *c.* 2. *cauſ.* 36.*q.* 1. Communio mulierum, &c.

51. *An cœlibatus non eſt ex natura oppoſitorum Conjugii.*

PEr quam graviter certe heic errant, qui ita cœlibatum accipiunt, quaſi Conjugio ſimpliciter opponatur, quum cœlebs vita non tantum per ſe ſit virtuoſa; ſed etiam Deo & Chriſto mirifice approbetur *Eſai.* 56, 3, 4. & *ſeqq.* *Matt.*14,11,12 & 19,11,12 & 1 *Cor.*7. 32. 34. & *ult.* Quare admodum inique agunt illi Caſtitatis fervidi oſores, qui cum tanto fervore in rem virtuoſam ex præconcepto odio in alios fremunt, quod inde fit, quum ignorent, quod proprie ſit Cœlibatus.

52. *Quid igitur eſt Cœlibatus?*

ESt proprie principalis virtutis continentiæ aliquis effectus, qui ex ejus efficacia ita profluit, & ſeſe in homine exerit ut eo ſynceriori pietatis ſtudio Deo rite inſervire queat. Velut etiam peculiare donum ejus, & non omnibus datum appellatur *Matt.* 14, 11, 12. & 1 *Cor.* 7, 7. unde etiam ipſo rite conjugio anteponendum ducunt, juxta *D.Paul.*1. *Cor.*7,27.& 40. Quapropter ingentem errorem Ethici omnes committere ſolent, qui Pœnitentiam, Patientiamque cum Continentia inter ſemivirtutes referre ſolent, quum iſtis palmarium potius

eſſet conſtituendum vere præ cæteris. Non tamen propterea loco cultus Dei ſuperſtitioſe habendus eſt cœlibatus; ſed eum in finem potiſſimum ſancte fovendus, quod quis beatior ſic inſervire Deo ex puritate Cordis & Fidei in nova creatura poſſit, quum caſtitate vera in Continentia nihil gratius pro victima offerri Deo poſſit: Veluti paſſim ea ratione in S. Scriptura commendatur. 1. *Cor.* 7, 34 *&* 2 *Cor.* 7, 1. *Gal.* 5, 22. *&* 1 *Theſſ.* 5, 23. *&* 1 *Tim.* 5, 22. *Tit.* 2, 2. *&* 2. *Pet.* 1. 22. Ideoque quam optime illi faciunt, qui regni cœlorum cauſa in cœlibatu vivere, & ſe ita caſtratos reddere geſtiunt, juxta Chriſti laudem encòmiumque & exemplum, *Matt.* 19, 17. Qui poteſt capax eſſe, ait ſancte, capiat. Qui vero velit uxorem ducere, ducat, quum ſit res meræ & liberæ voluntatis, ſi abſit abuſus, 1 *Cor.* 7. qui alias conjugium ipſum commaculat, & impurum reddit. Interim hoc notandum, quod alioquin Iure divino & Canonico, *c.* 4, 9, 10, 11. *cauſ.* 32. *q.* 4. &c. Concubinatus prorſus improbatus tam laicis quam clericis, uſque adeo, ut Clerici Concubinarii propterea etiam, vel adulterium, *Novell.* 5. *c.* 8. ſacrilegium, *c.* 5. *diſtinct.* 28. *Concil. Trident. ſeſſ.* 24. *Can.* 9. ſtuprum imo inceſtum committere, & contra naturam peccare cenſeantur *c.* 2. *in fine c.* 5. *Vers. cavendum diſt.* 28. Atque hinc eſt, quod etiam Clerici ob concubinatum pro qualitate rei pœnis afficiantur *c.* 17. *cauſ.* 6. *q.* 1. *Concil. Trid. ſeſſ.* 25. *c.* 14. *Menoch. lib.* 2. *arb. caſ.* 418. Cœlibatus autem in certo hominum ordine apud Iudæos & Ethnicos fuit receptus olim *Ioſeph. l.* 13. *c.* 13. *Phil. antiq. l.* 18. *c.* 2. *Euſ. l.* 18. *de præp. Plin. lib.* 28. *c.* 2. & *Nicol.* 2. Fecit tandem quoque effrenis laſcivia, ut ad votum Eccleſiæ alligarentur Clerici a *Leone* 9. per reſignationem conjugii, ceu & aliæ ſubſunt cauſæ *c.* 16, 17, 18, 19. *cauſ.* 27. *quæſt.* 1. *cap.* 12. *T. de offic. Iud. ord.*

53. *Quænam vero ſunt contrarie oppoſita conjugio aut pugnantia?*

IN duplici ſunt differentia; Aut enim illud ita vitiant, ut pœnam ſæpius mereantur, aut diſſolvunt, debentve diſſolvere.

54. *Quænam ſunt primi generis oppoſita?*

IN eorum numero ſunt 1 violata fides, aut ludibrium malitioſum, quod ſub pœna perpetui cœlibatus retrahitur, *c.* 10. *ſub fine &c.* 22. *T. de Sponſ. l. fin.* C. *de Sponſ.* (2) Clandeſtina matrimonia *l. ult. ff. de ritu nupt. l.* 1. *C. de interd. matrim.* (3) fraus & dolus *c.* 26. *in fin.* T. *de Sponſal.* (4) Conditio impoſſibilis, (5) conditio turpis & inhoneſta, *c. tua nos*, T. *de Sponſ. c. ult.* T. *de conditi*, (6) votum *Deut.* 23. 21. 1 *Tim.* 5, 11. (7) annullatio, *c.* 4. *t. de frigid.*

id.& *maleſic.* (8) mors civilis *l.* 1. *ff. de divortiis*, bannum imperiale. *l.* 24. *C. de don. int. viv.* *l.* 1. *C. de repud.* (9) deportatio *l.* 13. *parag.* 1. *ff.* *de rit. nupt.* (10) vis (11) Metus. *t. tit. quod met. cauſ.* (12) error perſonæ, *c. unic. parag. rror. cauſ.* 29. *q.* 1. (13) Proſtitutio. *l.* 2. *parag.* 5. *ff. ad l. ul. de adult.* Stuprum. *Exod.* 21, 16. *c.* 1, 2. *t. de adult. l.* 30. *ſ. de R. I. l.* 32. *parag,* 13. *ff. de don. inter marit.* fornicatio *Deut.* 22, 21. *Matt.* 5, 32 & 19, 9. *Eph.* 5, 3. Raptus &c. Communio mulierum, ſeu Sodomia *l.* 31. *C. ad l. Iul. Novell.* 77. Pæderaſtia commixtio cum brutis *Levit.* 18, o, &c. *Exod.* 22, 19. Polygamia, Inceſtus. *Nov.* 12, *c.* 1. *t. t.* C. *de Inceſt.* &c.

55. *Quænam vero eſt diſſolutio?*

QVum diſſolutio non uno expediatur modo, duplex eſt reſpectu Sponſaliorum & matrimonii, diciturque pudium & divortium.

56. *Quid eſt repudium?*

QVod a re pudenda non incongrue; Verrius ſic appellari putat. Eſt conjugii nondum conſummati ſive onſalium diſſolutio, & cauſas ſumit ex fornicatione, alitioſa deſertione, illuſione, dolo manifeſto, ſupervenente furore. *l.* 30. *ff. d. R. I.* morbo ſontico & inſanali infidelitate 1, 2, *T de divort. hæreſi c.* 7. T. *de converſ. njug.* inimicitiis capitalibus. *c. requiſivit.* T. *de Sponſal.* formitate enormi cum privatione alicujus excellentis embri *c.* 24. *T. de Iurejurand.* delictis commiſſis *c.* 7. *ex divort.* conditione honeſta non ſervata *c. de illis* T. *de dit. appos.* &c. Vbi tamen diſtinctio obſervatur in decinibus, quæ habetur inter Sponſalia de præſenti, & fuo. *Vid. Bez. de Rep.* & *divort.*

57. *Quid eſt Divortium?*

St diſſolutio conſumınati matrimonii, quæ aut natura dificiente, aut malitia hominis cauſante, perficitur. oque duplex eſt iterum, vel enim morte diſſolvitur inter vivos.

58. *Quomodo morte diſſolvitur?*

QVando alteruter conjugum aut morte naturali non civili *Inſt. de pub. Iud.* obit aut ex delicto publico te plectitur, quo referenda veniunt crimina capitalia vis. C. *de Iud. publ.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

59. *Quomodo conjugium inter vivos diſſolvitur?*

DVplici modo iterum, quando vel minus plene, ſed ſaltem fit ſeparatio quoad lectum & habitationem, manente interim vinculo matrimoniali, diciturque ob id Separatio tori. Vel quando plene ipſummet vinculum conjugii diſſolvitur. *Alb. Gentil. de nupt. lib. 6. c. 5 & 6.*

60. *Quænam ad divortium minus plenum referuntur?*

SÆvitia nimia, *arg. l. 8. parag. 2. in fin. C. de repud. junct. l. 5. parag. ult. ff. ad L. Aquil. c. 8, 13. in fin. T. de reſt. ſpol.* Impotentia *l. 6. parag. ult ff. de ædil. edict. l. 39. par. ult. ff. de Iure dot. l. 128. ff. de V. S. l. 10. C. de repud. Novell. 22. c. 6.* Aſſiduæ vitæ inſidiæ, &c. In caſibus vero talibus, non conceditur alteri alias ſubire nuptias.

61. *Quænam vero ad divortium plenum requiruntur?*

DVo tantum ſunt; Adulterium *Matt.* 5, 32 & 19, 9. & malitioſa deſertio 1 *Cor.* 7, 15. In quibus caſibus plene probatis, innocenti parti conjugium alterum contrahere licet. Sed ſi cauſa captivitatis ſubſit, quinquennium aut ſeptennium expectandum manet; tunc enim mortuus habetur, qui tam diu abeſt.

62. *Quis uſus hujus doctrinæ?*

VT ſanctum Dei inſtitutum in debita obſervantia & honore conſervetur; ideo Dd. & magiſtratus ubique adeo ſolliciti ſunt in hoc bonæ fidei contractu, ne temere ſcandalum aliquod admittatur, præſertim quum maxime ex uſu ſit Reipubl. & ipſis hominum Conſcientiis conducat, ut pietas & externa honeſtas recte per conjugium floreat. Quapropter omnes conjuges meminiſſe heic ſemper oportet, quid eorum ſit officii, ut pie in dilectione mutua caſteque debita munia invicem præſtando, vivant inter ſeſe, ne in Diaboli caſſes incidant, & monſtrum illud odii, quod Satan omni cura ex omnibus vitiis collectum inter conjuges excitare conſuevit. Etenim, ſi alicubi uſpiam, certe in conjugio omnium vitiorum & criminum concurſus ſeſe exerere ſolet. Verum ex *præced. c. quæſt.* 7. nunc ad Secundarias Societates pergendum nobis erit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Cap. XV. De Societate Parentum & Liberorum Poteſtateque paterna.

1. *Quænam eſt altera Societatis ſimplicis pars?*

QVæ ex fundamentali origine jam dicta, videlicet conjugio ſuum accipit progreſſum, & ex fine ultimo Conjugii ejuſque officiis & effectu feliciter reſultat, quam antea in duplici differentia poteſtatis nimirum Paternæ & Herilis affulgere diximus. Etenim homo, per Conjugii ſacrum opus & conſtitutionem, à Deo ad tantam gloriæ & dominii ſublimitatem in hoc mundo eſt evectus, ut quaſi Rex ſibi & imperator parvus ſit domi ſuæ conſtitutus, ex qua omnis regiminis boni idea refulget. Ideoque in hoc ſtatu memores ſint pii Parentes, ut vere & vivide ubique ejus imaginem in duratione omni matrimonii hujus repræſentent, qui tam beato munere procreandi ſobolem eos affecit,

2. *Quid eſt igitur Societas πατρικὴ?*

EST Societas conjugalis, qua conjuges maritus & uxor, ſibi invicem devincti, Iure cohabitationis non ſolum communicant commoda & onera vitæ; ſed etiam in pietate debita liberorum curam ſui & ſalutis publicæ cauſa rite gerant, ut honori Dei recte vivant.

3. *Quid in hac Societate Parentum rite obſervandum?*

DVo maxime correlata inter ſeſe, Parentes videlicet & liberi.

4. *Quid in Parentum ſtatu examinandum aut cognoſcendum?*

DVo iterum; Quid ſint proprie in ſuo ſtatu, quæque eorum poteſtas aut Iuris facultas ſit.

5. *Quid igitur ſunt Parentes?*

SVnt perſonæ, ex quarum Legitima & ſacra cohabitatione Liberi vitam vitæque ſuſtentationem habent, quibuſque e contra liberi obedientia debita in omnibus actionibus obſtricti tenentur gratitudinis & amoris ergo mutui.

6. *Quid in hac definitione notandum?*

DVo potiſſimum. Nominis tam nobilis dignitas & Officium Parentum.

7. *Quid*

7. *Quid ergo ſibi vult nominis hujus alta ratio?*

PErquam jucunda certe eſt ejus commemoratio. Etenim tam gratioſe acceptum habetur hoc nomen, ut ipſe Deus quoque Pater gaudeat dici, & ipſe Chriſtus *Matt. 6.* hunc ea allocutione adorare & ſalutare juſſerit Patrem noſtrum, quum ille non tantum omnium rerum Auctor & Genitor ter ſancte ſummus ſit, ſed etiam omnis Creaturæ & maxime hominum curam gerat accuratiſſimam, ut confidenter quiſque piorum eum inclamare poſſit Abba, id eſt Pater, *Gal.* 4, 6. & *Rom.* 8, 15. Sic enim omnes nos in Chriſto ceu filios ſuos fovere cupit, ſi in Spiritu ejus vivamus debite. Ex tam amabili nomine ipſe Adam ſtatim dici meruit Parens, quod generis humani eſſet propagator in ſui ſimilibus. Et poſtea omnes Sancti, Patres duplicis officii ratione vocati ſunt, quod non tantum familiæ poſteris ſuæ in pietate exemplo eſſent, ſed etiam ad ſummi voluntatem Parentis Iehovæ per Chriſtum cotidie informatione fideli revocarent, & quaſi ſecum in fide gignerent, ut ait *D. Paul. Gal.* 4, 19. Filii mei, quos iterum parturio uſque quo (NB) formetur Chriſtus in vobis. 3. *Cor.* 4, 15. *Phil.* 1, 10. veluti etiam triplices faciunt in hoc officio Patres Eccleſiæ, ut alii fuerint ante Legem, quos Patriarchas dicunt; alii ſub lege, qui Prophetæ vocantur, & alii poſt Legem, ceu ſunt Euangeliſtæ & Apoſtoli, eorumque ſucceſſores. Quemadmodum inde etiam hodie Patres vocamus merito, qui nobis in doctrina vera Verbi cœleſtis vivide, non in pietate opinionis ſaltem ſuæ, ſed in factis Fidei ſanctis & ſolida charitatis veritate prælucent. Sic & majores noſtræ nationis aut familiæ Patres dici ſolent, unde & avus abavus &c. nomine Patris. *Gen.* 10, 21 & 15, 15 & 17, 4, 5 & 19, 37, 38 & 22, 21 & 47, 3, 9, 30 & 48, 15, 16, 21. *Exod.* 4, 14, 16 & 23, 13. *Levit.* 25, 41 & 26, 39. *Deut.* 1, 8, 11, 21, 35 & 6, 10, 18, 23 & 7, 8, 12, 13. *& paſſim in vet. teſtam. Luc.* 1, 17, 32, 50, 70 & 6, 23, 26 & 11, 47, 48. *Ioh.* 4, 20 & 6, 31. *l. juſta interpret. in fin. ff. de V. S. l. 44. par.* 1. *Dg. de rit. nupt. l. 20. D. de adult.* Ac quum tam arduum officium parentum cernerent gentes paſſim, quod nec minus ſummum mereretur reſpectum, in amore laboris præſtandi; inde quoque Patres appellati ſunt Senatores apud Romanos, a curæ maxime ſimilitudine, quod ita Reipub. utilitati, & commodo invigilarent, aut invigilaſſe videri cuperent, velut Patres decet omnem impendere ſolicitudinem liberis. *Saluſt. in Cat. conjur.* Ita & Pater Civitatis vocatur, quem alias quoque Patrem Patriæ appellant *l. 3. C. de iis, qui Sponſ. mun.* quod publicis operibus præſideat, *l. 1. C. de rat. ob. publ. l. ult. C. de inf. exp. l. 1. C. de alcat. l. 1. C.*

quib.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ib.mun.exc.l.2.C.de debit.civ.Novell. 17, 85, 128, 60.
ræci quoque *ad l.curatores ff. de damn.infect.* Curatorem
eipubl. Patrem civitatis interpretantur. *Cic.pro Rab. ait:*
uem vere Patrem patriæ, Parentem, inquam, Reipubl.
ſſumus dicere. Nec tantum Reipubl. Præſidi & Senato-
ita hoc jucundum applicabatur nomen; ſed etiam o-
nibus, qui Reipubl. cauſa adjuncti erant his; Sicut Pa-
es conſcripti vocabantur, qui ex equeſtri ordine Patri-
s adſcribebantur, ut numerus Senatorum expleretur.
de & Senatoribus quoque ille titulus attributus fuit,
Patres conſcripti appellarentur *Cic. ad Heren.* Demus
eram, Quirites, ne omnino Patres conſcripti circum-
ipti putentur. Ita ſane cura vera ac fidelis Reipubl.
ximam ſimilitudinem habet cum vigilantia & diſpoſi-
ne rei familiaris, ut vere exemplum ſive imago parvi
gni poſſit dici: Imo ex ea Regni ſpecies exurgit, ut
lique ipſi hoc vere quadret dictum; Regnum pietate
virtute parandum ac conſervandum. Etenim velut heic
is & fundamentum eſt pietas ac mutua dilectio conju-
n & liberorum; ita Regni & Reipubl. cujuſvis vincu-
n firmiſſimum benevolentia ſubditorum, unde & Im-
ia moderata durant. *Nec regna ferre ſocium*, nec tæ-
queunt. Hinc Pater familias, inquit, *Vlpian, l.* 195. *Dig.
V.S.* eſt, qui in domo dominium habet; recteque hoc
nine gaudet, licet filium non habeat. Denique & pu-
em vel impuberem pupillum patrem familias appella-
, ſi paterfamilias moriatur. *l.4.ff.de iis.qui ſunt ſui l.*
um heic de Patre naturali agimus, ut ait Cic. 1.A. qui
ens, & cum conjuge Parentes dicuntur ac genitores,
od pepererint ſive genuerint liberos. At quum potiſ-
as partes ex igneæ Tincturæ nobilitate gerat Parens,
erator, genitor, procreator, ſator, educator, altor,
Græcis *πατήρ, γονεὺς, πρόγονος, καὶ πάππας* eſt, unde
apæ nomen formatur.

8. *Quid vero eſt proprie Parentum officium?*

On uniforme eſt; ſed maxime in duobus conſiſtit;
nempe ut aliud ſit, quod reſpicit durationem Con-
,& aliud ex reſpectu liberorum.

9. *Quid intelligis per durationem?*

Otum hoc & univerſum tempus à primo nuptiarum
ingreſſu, uſque ad hujus vitæ corporiſque termi-
conclusivum, quum non ulterius ſe talis duratio in
um extendat vitam, ut olim cum Saducæis plurimi
iabant, qui hoc invento reſurrectionem mortuorum
ere ſtudebant, quos tamen ipſe Chriſtus *Matt.* 23, 20,
ſatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

ſatisconvenienter refutat, quum ibi non ſit talis vitæ ſta
tus, velut in hoc mundo viget.

13. *Quanam ſunt igitur officia Parentum interſeſe duratione hujus reſpectu ?*

HÆc iterum ſunt Duplicia. Quædam enim Com
munia utriuſque conjugis, quædam vero propria al
terutrius.

11. *Quanam communia utriuſque partis ?*

EX ipſo fine Conjugii facile evincuntur. Etenim quum
pium & tranquillum Conjugium præcipua pars ſit
felicitatis privatæ & publicæ, patet ſatis, quod ita quo
que omnis inde diſpoſitio vitæ piæ dependere debeat.
Exordium enim & finis per totum ſpacium hujus curſu
pietate vera & vivida cordis connecti ante omnia debent
fideliter. *Deinde*, ut perpetuus maneat ardor in Spiritu
adſiduæ & frequentes ſint preces, quum nullus odor Ie
hovæ acceptior poſſit offerri, quam humilitas cordis in
precibus. Ideo D. Paul vult ſemper ſimus in devotione
hac 1 *Theſſ.* 5, 16, 17, 18. Semper, inquit, gaudete. ἀδιαλεί
πτως προσεύχεσθε, indeſinenter orate. In omnibus gratia
agite. Hæc enim eſt voluntas Dei per Chriſtum Ieſum
erga vos. Ad quod maxime etiam conducunt, hymni
Pſalmorum & cantilenæ ſacræ domeſticæ. *Tertio* honeſte
& caſte inter ſe vivant, ut ſub Deo unum ſint in mutuo
amore, & mutua atque illibata fide, & conſuetudine con
jugali, quæ maxime ſe exerit in iis regulis, quas Medici
ſaniores præſcribere ſolent, ut tempus lunare in plenilu
nio rite obſervetur, pro generatione aut conceptione.
Tum enim firmioris valetudinis proles, propter minorem
humorum & ſeminis mutationem, concipitur, quum Luna
prædominium in tali actu ſibi vindicet, quod rectius di
gnoſcitur in Solis exaltatione. *Quarto* mutuam ἔυνοια
ſive benevolentiam abſque moroſitate inter ſe colant.
Amicitia enim vera, ſine ἀντιφιλήσεως nulla eſt. Ideoque
quinto offenſiones ſedulo cavendæ ſunt, quam ἐπιεικ
optime ubique conſervat. *Sexto* Alter alterius toleret in
firmitates, & ſciat ſibi cum homine negotium eſſe.
Septimo fides conjugii non eſt frangenda adulteriis, quo
rum dedecus ſummum, & certum exitium ante fores vi
get. *Octavo* Simul cohabitent in mutua tolerantia, &
Conſolationem mutuam exhibeant in communibus æ
rumnis & afflictionibus ferendis. Proinde etiam *non*
nimia curioſitas in dictis & factis inquirendis abſit.
Decimo In conjugio nihil proprium cuiquam eſſe debet
ſed omnia communia tam quoad interna, quam externa
bona in facultatibus atque divitiis. *Demum* mutuam ope

ran

ram conferant in educandis liberis, nec tantum alendis, quod etiam beſtiæ faciunt, ſed etiam inſtituendis in Fide & vera pietate. Vnde nunquam à ſedula lectione Verbi Dei abſtinendum. Quia liberi ſunt fructus Conjugii, qui merito ſibi primas partes in conſervando amore & conciliando vendicant. Proinde dicit Apoſt. 1 *Theſſ.* 4, 3, 4. Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, ut ſciat unuſquiſque veſtrum ſuum vas, id eſt Corpus, poſſidere in ſanctificatione & honore, &c.

12. *Quænam ſunt alterutrius officia?*

ITerum duplicia ſunt; alia officia viri, alia vero uxoris.

13. *Quænam ſunt officia viri?*

VT uxorem inſtituat in veri Dei & Iehovæ metu & cultu. *Deut.* 11, 19. *&* 1 *Cor.* 7, 14, 16. *Eph.* 3, 8, 29.

2 Non ægre ferat ſi primo mulier difficilem ſe præeat, ſed manſuetudine eam vincat.

3 Non ſit γυναικοκρατούμενος, ſed Caput uxoris ſe deite ubique demonſtret, ad præſtandam uxori protectioem & defenſionem: Sic ut foveat eam tanquam carnem am amabiliter & cum honeſto reſpectu non tyranice.

4 Nec tamen ſit amarulentus, ceu prohibet *D. Paul.* *oloſſ.* 3, 19. nec eam tanquam ſervam aut ancillam tractet; ſed memor ſit, ſe vitæ ſociam adſumpſiſſe ſibi *Gen.* 9, 10. *Gal.* 4, 22, 36.

5 Vxori & familiæ, juſte vocationi incumbendo, de eceſſariis proſpiciat.

6 Demum afflictæ uxori commiſerando & conſolano adſit, adeoque partem jugi in ſe libenter derivet, uum ſit pars debilior. 1 *Pet.* 3, 7.

14. *Quæ vero ſunt uxoris partes in maritum?*

PRudens ſemper ſit in pietate & Cor ad Deum habeat ubique erectum. Nam ſapiens mulier ædificat omum; inſipiens deſtruit. *Prov.* 14. 1. Atque (2) ut hoc rectius expleat, ſemper comitati ſtudeat, honore debito rum afficiens, nec formæ aut doti uſpiam fidat. *Syrac.* 26 (3) Non ſit imperioſa, ſed ſemper obſequens in ſubtione liberali, *Eph.* 3, 22 & 5, 22. *Col.* 3, 18 & 1 *Pet.* 3, 6. (4) Non cupiat eſſe ſemper mundula aut gemmis ata, ut aliis placeat, aut veſtitus genus mutet, ſpeculum per amando, ſed potius ad placitum viri mores cums accommodet. (5) In venuſtate ſit blanda, ſi commo viro uti velit, & gaudeat ſolummodo cum viro in publico

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

blico conſpici. (6) Ideoque non oberret per platea circumcurſitando alienas viſitans ædes; ſed ſuæ domu ſit fida cuſtos. (7) Non garrula eliminatrix, ſed decent & parco ſermone omnia expediat, ut ſuis maneat in au ctoritate. (8) Quare nec facile effervescat bile nimia tu mens, potius ad iram tardiſſima progrediatur (9) Beſtia ſunt & Furiæ, quæ maritis inſultant in adverſis: Proin de medicinæ loco ſit viro in malis morbis vitæ & fortis. Sic (10) mariti vitia non tentet uſpiam conviciis taxar aut maledictis, ſed blanditiis magis corrigere & obtegere (11) Omnino a vetulis & garrulis mulierculis abſtineat quum plurimum faſcinent, obſtinaciam cauſent, & bona quoque in malos mores abripiant. (12) Denique non ſi dilapidatrix, ſed pie & fideliter curet liberos ac familiam ac in pietate exerceat ſuos, ut honori undique ſit Chriſto & marito. Vide plura de his. *Prov.* 31, 10. *& ſeqq. Syrac.* 26.

15. *Quis potiſſimus uſus hujus doctrinæ?*

VT maritus & conjux in fundamentali hoc vitæ ſua ſtatu Liberis & poſteris ſemper exemplares ſin perſonæ, ex quibus nihil mali profluat; ſed potius al omni abſtineant ſcandalo, quod tot parit cotidie corru ptelas. *Matt.* 18. condemnabiles.

16. *Quænam autem ſunt officia Parentum ex liberorum intuitu?*

DVplicia iterum ſunt; alia communia, & alia alter utrius. Item, propria, ſive particularia.

17. *Quænam ſunt* Communia *Officia in Liberorum ratione habenda?*

EA ſunt, quæ vel naturæ munus exigunt, vel dilectio nis informationem; ſequuntur.

18. *Quænam munera naturæ heic dicis?*

QVæ curæ generationis legitimæ & nutritionis juſta impenduntur.

19. *Quomodo officia in generationis cura ſe habent utriuſque?*

VT ſint ætatis vegetioris, non admodum juvenculi aut nimis defæcati, quum tales edant debiles corpo re & animo ſtupidos, uti ait Plato. *Deinde* ut non ſint ni mis guloſi & repleti. 3 Temporis & conſtellationis ra tionem habeant in plenilunio potiſſimum. 4 Nec un quam abſque vera intentione liberorum congrediantur 5. Tempore geſtationis uteri ab omni commotione ani

mun

mum turbante abſtineant, quum præſertim iracundia maxime ſit noxia, &c.

20. *Quomodo in nutritionis cura?*

VT alimenta non deſint, quæ ad ſuſtentationem vitæ faciant, & curam in educatione promovenda proſpiciant 2 *Cor.* 10, 14. Parentes filiis theſaurizare debent.

21. *Quodnam officium dilectionis informatione ſequitur?*

HOc maxime ſe exerit in στοργῇ illa, qua Ius naturæ hoc exigit, ut quod ex quoque natum, id ita quoque in digna charitate & amore foveatur, ne facile infantes exponant, aut à ſe abigant parentes: imo nec ullum curent abortum, quo nihil nefandius dici poterit. Deinde omni conatu piæ & debitæ educationi incumbant, & ſuo tempore de elocatione maritali iterum ſint ſolliciti in poſterorum propagatione ſui.

22. *Quænam ſunt officia particularia Parentum?*

QVæ cuique parentum proprie competunt in fœmina ſive uxore & marito aut viro.

23. *Quanam ſunt uxoris officia?*

VT mater ipſa lactet infantes ſuos, ſi ulla ratione fieri poſſit, quum nihil infanti tenello ſalubrius, quam cognatum & familiarem haurire ſuccum, & adſue-o calore foveri, qui ipſi in ſanguinem nativum convertitur, unde omnis vitæ conſuetudo emanat. Quod ſi vero er morbum, aut lactis proprii nequeant matres hoc prætare defectum, & nimium ſint imbecilles, ut ex tali neeſſitate cogantur adhibere nutrices; ſeligant ejuſmodi, uæ non ſint ſerviles, aut impudicæ, futiles, leves, guloæ, temulentæ, triſtes, negligentes, iracundæ, invidæ, viulentæ aut maledicæ; ſed ingenuæ, caſtæ, temperantes manſuetæ &c. Tum etiam ab incunabulis provide cuent, ne in vitia corporis incidant, infantes, ſed ut balneis lotionibus pro regionis conſtitutione foveantur, & otus corporis juſti illis adhibeantur, nec quid obſcœni ddiſcant in pueritia, &c. Fœminei autem ſexus ſi fuerit ſtans, adultior facta, in pietate & honeſtate ad certum pus ſemper educetur & exerceatur adſidue in cura doeſtica rite tenenda, &c.

24. *Quæ ſunt officia Parentis proprie?*

QVæ informationem piam morum liberis addant & honeſtam vitæ ſuſtentationem iiſdem debite procurent.

25. *Quid eſt informatio pia Parentis?*

EST educatio talis, quæ in pia directione liberorum eorundemque defenſione conſiſtit.

26. *Quotuplex eſt educatio?*

VTi ex definitione patet; Duplex, quæ partim directionem, partim defenſionem liberorum piam & juſte debitam concernit.

27. *Quid eſt directionis officium in Parente?*

QVa curat, ut non tantum liberi bene inſtituantur; ſed etiam a vitiis, quibus natura omnes homines inhærent, deterreantur penitus, & corrigantur accuratius ad normam Verbi cœleſtis.

28. *Quid eſt inſtitutio?*

EST informatio liberorum moralis, quam non tantum ex naturæ lege ſed etiam ex mandato Dei iis debent, ut animo & corpore recte ad pietatem & vitam humanam honeſte degendam inſtruantur. *Eccl.* 7, 25. *Eph.* 6, 4. Quia ſtultitia colligata eſt corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit illam. *Prov.* 22, 15.

29. *Quotuplex eſt hæc inſtitutio?*

ALia interna curans animi dona, alia externa in mundo ad vitæ ſuſtentationem facientia, unde nonnulli hanc mundanam dicunt, illam religioſam.

30. *Quomodo Inſtitutio talis perficitur?*

SI Parens rite indolem & ingenium naturæque dona examinet, & tunc in tempore debito, aut ipſe eam ſuſcipiat inſtitutionem piam, aut per alios pios, fidos, & integros præceptores & ductores id ſedulo fieri curet, quos etiam pædagogos nominant aut magiſtros in ſuo artificio. Vnde duplicem conficiunt hanc Inſtitutionem, ut paterna ſit alia ſive Magiſtralis, & alia miniſterialis, quæ fit per pædagogum, qui vices parentis in hoc ſuſtinet.

31. *Quid*

31. *Quid eſt Pædagogus aut Magiſter talis?*

St perſona libera inculpatæ vitæ ſtudio præpollens, qui ſingulari peritia pietatis in arte ſua ita excellit, cum ſana doctrina eam diſcipulo ſuo pro rectiori cultu æ loco parentis vivide inſtillare queat.

32. *Quæ in pædagogo potiſſimum requiruntur?*

Vo hæc principaliter, ut vir probatæ ſit vitæ & fidei, ac officium ſuum dextre ex peritia artis præſta- poſſit ac noſcat. Nam quod

Quiſque parum novit nemo docere poteſt.
it turpe eſt doctori, quem culpa redarguit ipſum.

33. *Quid in doctrina Præceptoris notandum?*

Vo, Qualitas Doctrinæ & modus ejus.

44. *Quid in qualitate doctrinæ obſervandum?*

Vum fons & radix vitæ humanæ imo & ipſa prima felicitas probitatis omnis in eo ſita ſit, ne quis macinetur in opinionibus primis, ac inde in perverſitacarnis prolabatur obſtinaciorem, neceſſum eſt, ut annia id rite curetur, ne in profanitatem temere quis iatur in prima juventute. Etenim tanta vis eſt priducationis, ut facile imprimat cordi venenum ſuum totam vitam & ejus rationem ſanctiorem diſſiper, omo amplius ſui compos eſſe poſſit. Quod ethnici pervidere pridem, ut Fabius inde lib. 1. c. 1. prout. Natura tenaciſſimi ſumus eorum, quæ rudibus perdidicimus; nec teſta recens ſuum odorem prifacile amittit. Ideoque optima doctrina ſemper i ætati primo implantanda eſt, ex qua reliquæ ovitæ actiones formantur.

35. *Quænam autem optima eſt doctrina?*

Æc non aliunde poteſt rectius dari aut proficiſci niſi ab eo, qui ipſe eſt optimus. Chriſtus reſpondet rimati cuidam. Nemo eſt bonus, niſi unus; nempe *Luc.* 18, 19. Ergo neceſſum eſt, ut ipſius quoque na unice ſit bona, imo & optima. Namque in ea opientiæ theſaurus latet, velut ipſe Chriſtus nobis tulit. Proinde etiam *ut ait D. Paul. Col.* 2, 3, 4. in eo ſint omnes theſauri Sapientiæ ac notitiæ i. Et addit ſancte. NB. Hoc autem ideo dico, ut ne lſo ratiocinando vos fallat, ſermonis probabilitate,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Sic omnis ratiocinatio & ratio ipſa ſe fallit, ac falli ſe ſtatim finit, ſi ab hoc deviet paulum per ſuas ratiocinationes proprias, aut falſi doctoris. Ne vero hoc fiat, ideo ipſe Rex David noluit ab ullo alio, quam a Deo ſuam addiſcere doctrinam *Pſal.* 119, 26, 27, 35, &c. Verbum tuum me ſapientem reddit, propterea omnium odi falſam viam, *ait ibi* v. 104. Et addit. Quando Verbum tuum aditur, tunc illuminatione exhilarat, & prudentia inſtruit ſimplices. *ibid.* v. 130. Theſaurus enim eſt hominibus, qui nunquam deficit: quo, qui utuntur, cum Deo contrahunt amicitiam, donis ex eruditione profectis commendati *Sap.* 7, 14. An igitur inſtitutione hac quid poſſit perfectius dari? Et quis non potius ex ore & Verbo Dei vivere amet, quam hominum, quum conſtet, quod quiſque homo ſit mendax potius & ex ſua opinione vivat, quam ex veritate?

36. *Quomodo vero ad hanc doctrinam aditus patet ſolidus?*

AVdi heic conſilium ſapientiſſimi mortalium *Prov.* 7, 1, 2, 3. ubi ait: Fili mi, obſerva ſermones meos, „ & præcepta mea reconde apud te. Obſervans præce- „ pta mea vives, doctrinamque meam ut pupillam oculorum tuorum. Alliga ea digitis tuis, & inſcribe ea ta- „ bulæ cordis tui. Dic ſapientiæ, ſoror mea es; & affi- „ nem prudentiam voca. Id eſt, ita Verbi Dei amatorem te faciastibi, ut nuſpiam alias reſpicere velis, ac precationibus apud Deum inſta adſiduo, quod conſilium *Sap.* 8, & 9. invenis.

37. *An non etiam aliunde acquiritur Sapientia?*

MVndanus Spiritus mundana in potiori habet precio quam cœlica & vere Chriſtiana; unde nec facile admittit hanc loquelam. Sed qui ad amicitiam Dei adſpirat, id puro cordi inſcriptum fovet, ut huic principali unice affixus maneat, & mundana non aliter, quam velut parerga curet. Alias enim ingens ſub iis venenum peſtiferum, ut ſup. *lib.* 1. *c.* 4. explicatum eſt partim, latet, niſi præcaveantur ſeductiones, quæ ex ethniciſmo profluant. Ideoque ſumme neceſſarium eſt, ut ingens ſelectus habeatur auctorum, qui hominem in externis informent artibus. Inde David *Pſal.* 105, 35, ait: Et illi ſe ſubmiſcebant gentibus, & eorum addiſcebant mores. Tam facilis eſt omnis Ethniciſmi corruptio.

38. *Qua-*

38. *Qualis autem heic requiritur ſelectio informatorum?*

VT non niſi cum ſana mente audiantur ii, quibus nil
niſi perpetua commendatio Ethnicismi vani & lu-
urioſi in ore eſt. Velut ipſe Plato, quamvis Poetas in
.yſide πατέρας τῆς σοφίας, καὶ ἡγεμόνας patres quaſi &
uces Sapientiæ vocet, tamen fabuloſa eorum ſcripta de
iis & heroibus non tantum vult rejici lib. 2. de Republ.
d etiam lib. 9 & 10. penitus ex Republ. exterminanda
rofert, adeo, ut etiam 50 annis natum velit, qui ſaniora
gere velit poemata. Hoc judicium Sapiens ethnicus de
i generis auctoribus tulit, quid vero ſentiret de noſtra-
bus, ſi eſſet Chriſtianus natus? Nonne magis nos deteſta-
tur, ſi cerneret, quod tanto prolubii conatu omnes in
uamvis Idololatriam ethnicismi condemnatiſſimam pro-
amus? Nonne inde corruptiſſimi mores carnis ſequan-
r? An non inde ſumus turpiter ethnici Chriſtiani?
primis maximo nocumento ingenuis animis eſt blaſ-
ema Poeticæ idolomania, quæ tamen paſſim in Scho-
& Academiis fervido excolitur ſtudio eouſque, ut
rpetui ſpurcitierum talium audiantur commendatores
patroni contra expreſſum Iehovæ mandatum.

39. *Quale eſt illud Iehovæ mandatum?*

QVod *Exod.* 23, 13. populo ſuo his verbis publicavit:
πάντα ὅσα λελάληκα πρὸς ὑμᾶς, φυλάξεσθε, καὶ ὄνομα
ν ἑτέρων ἐκ ἀναμνησθήσεσθε; ἐδὲ μὴ ἀκεσθῇ ἐκ τῶ ςόμα-
ς ὑμῶν. *Omnia quæcunque dixi ad vos, cuſtodietis: &* „
nen Deorum alienorum non memorabitis, nec audietur „
ore veſtro. Quid clarius poteſt hoc mandato pro- „
i? quid manifeſtius? Nihilominus vix eſt, qui ſeve-
voluntatem Dei Iehovæ in hoc agnoſcat. An puta-
s Iehovam eſſe ſicut homines? Certe ſeverus erit vin-
tantæ Idololatriæ. Imo & jam ſedet Iudex juſtus
tribunali, & inde tam duro gladii bellique flagello
percutit.

40. *An nondum in tam clara luce Evangelii quieſcit Idololatriæ Ethnicæ commendatio?*

NOndum certe. Namque non adeo pridem præ Sa-
cris Litteris quis auſus fuit Senior ita commendare
nione Homerum ut omni ætati abunde ſapientiam
ſter. Is, inquit, & medius, & ultimus & primus eſt,
ibus pueris, & viris & ſenibus tantum a ſe largiens,
tum unuſquiſque accipere poteſt. Hoc vero ego ad
es vitæ actiones recte transferam. Eſt enim ille NB.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

NB. revera Oceanus, non ex quo primum omnes fluvii
maria omnia manant. Atque omnes etiam fontes, ampla
que paludes; ſed artium, ſalutaris conſilii, rationum, ſe
monis & virtutum, ac parum abeſt, quin divinioris alic
jus ſapientiæ &c. En quanta veſania & cœcitas perver
hominum mentes cœperit! En talia ſcandala in Chriſti
niſmo media toleramus! Quare? Quia noſtri ſapient
Opiniſtæ hæc tradunt. Si tanto Studio Verbum Iehov
commendaretur, eſſet quod gauderemus. Sed, proh d
lor, cœci eſſe cupimus omnes. Iehova miſereatur n
ſtri. Sed de his in pluribus cognoſcas eximium noſt
temporis Theologum *Statium Buſcherum in præfat. S*
nop. Theol. quam in calce libri hujus invenies, ubi mo
ſtrat nævos inſignes talium, & quæ cautiones ulteri
habendæ.

41. *Modus autem Doctrinarum in quibus conſiſtit?*

IN duobus maxime, in commoda videlicet applicatio
& exercitiis juſtis.

42. *Quid per applicationem intelligis?*

VT res cujuſque facultatis perſpicue proponantur,
uſui accommodentur vero.

43. *Quæ ſunt requiſita perſpicuitatis?*

PLura quidem ſunt, ſed hac vice ſufficiat novi
quoſdam Auctores ſanioris Philoſophiæ & Medic
næ; qui Veritatis normam propius ſequuntur, inter qu
primas merito quis deferat Salomoni, & ejus imitato
Teutonico; Eſt & Paracelſus, Quercetanus, Hartmannu
Nollius, ac Petræus &c. ne exiguum filum rudiorib
ingeniis Ramus in diſpoſitionibus rerum &c. pro facili
ri cognitione acquirenda duxit in externis, & qui eu
rite ſequuntur, ut ſunt Pfaffradius, Buſcherus, &c.

44. *In quibus autem uſus conſiſtit?*

IN exercitatione ingenii & Corporis: Ingenium
cognitione Linguarum & rerum primitus, ſed in pi
tate exerceatur ſemper. Corporis exercitia habentur v
ria quidem; ſed non omnia probanda, præſertim qu
levitati morum quid ſuperbiæ aut inſolentiæ adjiciun
quum omnia potius ſint retrahenda ad modeſtiam.

45. *Quam vero dicis Inſtitutionem mundanam?*

QVæ internæ ſubſervit ita, ut per eam ſibi libe
comparent artes ad vitam externam rectius ſuſte
tandam, quas faciunt vel liberales, vel illiberales in co

po

poris laboribus & manefacturis maxime conſiſtentes ; de quibus alibi.

46. *Quid vero ex q.27. per Correctionem intelligis?*

EST officium parentum morale & ſumme neceſſarium, quod conſiſtit in prohibitione omittendorum, ut inde liberi caſtigentur, ſi male vivant.

47. *Quotuplex eſt hoc officium correctorium?*

DVplex, aut verbale aut reale.

48. *Quid eſt Correctio Verbalis?*

EST actus reprehenſorius parentum, quo verbis durioribus aut moderatis, pro captu liberorum, eos corrigunt, & peccata iiſdem ob oculos arguendo ponunt, ut cautiores eſſe & voluntati parentum ſeſe accommodare rectius ducant. *Gen.* 34, 30. *&* 1 *Sam.* 3, 13. *Prov.* 13, 24 & 23. 13 *&* 29, 17. *Hebr.* 12, 7. *&c.*

29. *Quid eſt Correctio realis?*

EST actus rigidioris proceſſus, quando parentes à verbis ad verbera aliave media, pro ratione perpetrati, progrediuntur, ut liberos ad munia juſta pœnitentiæ & paritionis revocent,

50. *Quotuplex eſt hæc Correctio?*

DVplex: Alia enim fit propriæ auctoritatis expeditione & plerumque virgis in minorennes, *Prov.* 13 & 22, 15. *Sirac.* 30, 12. alia cum auctoritate publica, & eſt Iuris poſitivi aut conſuetudinarii; quo referenda eſt, Abdicatio quæ opponitur adoptioni. *l.* 6. *C. de patr. poteſt.* & exhæredatio *tit. Inſt. de exhær.* & *l.* 81. *ff. de lib. & poſth.* de quibus paulo poſt.

51. *Quid tandem eſt ex q. 25. defenſorium officium Parentis, ſive ipſa defenſio?*

EST æquitati naturali conſentaneum munus, quo Parens ab omni externa vi & injuria liberos tutos & ſalvos præſtare tenetur, ne quid damni in honore, valetudine aut fortuna patiantur: Velut etiam in brutis animantibus ſimile quid contuemur. Hujus contrarium eſt filiorum derelictio *Levit.* 19, 29. Sed tantum hac vice de parentum ſtatu eorumque officio, dum pauca adhuc ex *q.* 4. *h. c.* de poteſtate parentum & ex *q. de liberis* noſcenda reſtant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Cap. XVI. De Poteſtate Parentum & Patria ac de Liberis.

1 *Poteſtas viri unde eſt in Conjugio?*

EX ipſo effectu Conjugii promanat, ut ſupra cap. 14. q.27. dictum eſt, quum conjugio ita arcte inhæreat, ut ſtatim contractis nuptiis ſimul inde reſultet. Etenim quum caput referat uxoris, etiam tale Ius in eam; & quicquid ex lumbis eorum naſcitur, ut ait S. Script. *Gen.* 3, 16. Vnde autem proprie ſit hæc vox infra *lib.* 3. c.2.*q.* 2. explicabitur.

2. *Quid eſt vero poteſtas Conjugalis?*

EST Iuris conjugalis effectus principalis, marito tanquam capiti à Deo & naturali æquitati attributo, ut eo pleniori auctoritate dominium pro qualitatis conſtitutione in terris ipſi commiſſum convenienter expediat, & vitæ ſuæ ad gloriam Dei accommodet. *Gen.* 3, 16. 1 *Cor.* 11, 3, 10. *arg.l.* 11.*parag.* 5.*l.* 2.*ff.delib.exhib.*

3. *Quotuplex eſt hæc Poteſtas?*

DVplex, alia maritalis, & alia Patria ſive Paterna. *Sirac.* 33, 20. & *ſeqq.l.* 1.*ff.de Senator*,

4. *Quid eſt Maritalis poteſtas?*

EST jus libertatis & facultatis ſociæ, ſive dominii, quod ex conjunctione mutua marito in ſubjectam ſibi conjugem competit, de qua *d.Gen.c.* 3, 16, & 1 *Cor.* 14, 34. & 1 *Pet.* 3. *Eph.* 5, 22. *Num.* 30, & 1 *Cor.* 11, 3, 10. *Sirac.* 1, 28 & 33, 20. *Prov.* 17, 11, 29. *l.* 195.*parag.* 3.*ff. de V.S.tit.tot.ff.de his qui ſui vel. alien. Iur. ſunt*,

5. *Quid eſt patria Poteſtas?*

EST Ius liberæ facultatis & dominium quod Parens habet ex naturali procreationis aut civili adoptionis auctoritate & lege in liberos ſuos, ut ejus recte vivant nutui. *Exod.* 22, 16, 17. *Num.* 30. *Deut.* 22, 16. *Eph.* 5, 23, & *ſeqq.* 1 *Sam.* 18, 20, 21, 27 & 2 *Sam.* 13, 13. *Inſt. de patr. poteſt.*

6. *Quid heic obſervandum*

SYnonyma hujus poteſtatis & ejuſdem diviſio.

7. Qua

7, *Quæ ſunt ejus Synonyma?*

QVando vocatur quoque nexus patriæ poteſtatis *l.* 3. C.*de caſtr.pecul.mil.lib.*12. nexus paternus *l.6. parag.* *num* C. *de bon. quælib.* vinculum patriæ poteſtatis *l.* 17. C.*de donat.* Sacra parentum *l.pen.* C.*de adopt. l. ult.* C. *de ur.furioſ.l. ult.* C.*de inoff.teſt.* Sacra patris.*l.ult. parag. ult.* C.*de inoff. teſt.* Sacra & pietas patris *l. in conjunct.* C. *de upt.l.* 5 *.ff. ad Leg.Pompei.de patr.l.ult.ff.ſi quis à par.man.* us in liberos *l.* 8. *ff. de his, qui ſunt ſui aut.parag.* 1. *Inſt.de* *t.pot.* Dominium in liberos, *l.* 3. *l.ult.* C.*de infan. expoſ.* 6.C.*de ſpect ac.*& *Scen. lib.*11. Ius patrum, *l. unic.* C. *de mend. pro l.* 132.*ff. de V.O.* Ius patriæ poteſtatis *parag.*2. *ſt.de pat.pot l.pen.* C.*de adop.* domus patris. *Num.*30,3. 5. Imago Dei & patriæ poteſtatis cœleſtis *Matt.* 23 & *m.de patr.pot.* poteſtas inæſtimabilis *l.* 114. *parag.*8.*ff.de* *g.*1.& Ius moribus receptum *l.* 8, *l.* 3. *ff.de his, qui ſunt* *i,&c.*

8. *Quotuplex eſt hæc poteſtas paterna?*

DVplex; alia eſt Iuris rigoroſæ auctoritatis, & alia utilis poſſeſſionis.

9. *Quid Ius rigoroſæ auctoritatis?*

QVod ex barbarica olim conſuetudine, & *leg.* 12. parentibus Ius erat liberos omnes relegandi, vendendi occidendi ex cauſa ſufficienti 2 *Reg.* 3, 27 & 16, 3 & , 17 & 21, 6. & 2 *Chron.* 28, 32. *Ezech.*16, 20,36 & ,31 & 32,27.*l.*20 & *ſeqq. ad L. Iul. de adol. l.*5.*ad L.* *mp. de parric.l.*3,4.& *ult*, C.*de patr.pot.Roſin.lib.* 8. *an.* *Rom.* Quod tamen non tantum a Deo prohibitum *Levit.* 11, 21 & 20, 2. ſed etiam poſteriori plane latum eſt. *l.ult.* & *l.* 1. C.*de emend.propinq. l.* 5. *unica.* *chis, qui par.vel.lib. l.*4. *l.* 1.*parag.*2. *ff. ubi pupill.educ.* ,13.*parag.*2.*ff.de adm.tut.*

10. *Quid eſt Ius utilis poſſeſſionis paternæ?*

ESt detentio cum naturali affectione, qua liberos omnes cum nepotibus ſibi appropriatos tenet, ut eos ovæ uſui in pietate recte deſtinare queat. *l.* 8. *ff. quod caus. l.*195.*ff. d,V.S. Sirac.* 23,18,19. *Prov.*23,22. Ne liberi inter bona parentum ſuorum etiam Iure Iuo numerabantur. *Exod.*21,7 & 2 *Reg.*4,1,2.*Num.*30. 3,5. *Matt.*18,25. Velut & hæreditas parentis dicun- Pſ.127,3. quum Ius ducendi, habendi, & utendi li- habeat. *Exod.*3,22,23. *Num.* 30.*ult.Deut.*22,16. candi, dimittendi illos, vindicandi, & exhæredandi. *arag.* 2.*ff.de rei vind. l.* 55. *parag.* 1, *ff. de lib. exhib.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

*Sam.*14,24,29.33. *l.*6. *l.pen. C. de patr. poteſt.* Novell.
115.*c.*3. *Gen.*49,4,5.& 1 *Chro.c:*5,1,2,3. *Deut.*22,16
elocandi, matrimonio jungendi. *Deut* 22, 16. *Ioſ.*15,16
& *ſeqq. Iud.*1,12. Ius diſtrahendi, vendendi, & alienandi
eos tempore neceſſitatis. *Gen.*31,15 & 29,18,27 & 42,
19,14. *Exod.*21,7. *Deut.*15,12. *Ierem.*5.*l.*10.C.*de patr.*
*poteſt.l.*13,7. *C.de lib.cauſ.*& *tit.C.de patrib. qui fil. diſtrax.*
parag. fin. Inſt.de nox. act. Nehem.5,5,8. & 2.Reg.4,1.
*Matt.*18,25. quod tamen in Iure Civili ita reſtrictum
eſt, ne fiat in præjudicium libertatis *l.ult.* C.*de patr.qui fil.*
*diſt.parag.fin.Inſt.de nox. act. l.*11. *C.de O. & A.* Vnde
etiam omnes operas, officia, miniſteria liberorum ſic con-
tinent. *Gen.*22,6 & 28 & 29,9.& 37,13,14. *Prov.*23,
22. *Iud.*11, 36, 37. & 1 *Sam.*1,24 & 2,26. *Luc.*2,51.
Eph. 6.1 *Coloſſ.*3,20.*Matt.*15,4.Marc.7,10.Exod.20,21.
*Deut.*5,16.& 2 *Sam.*13,6. *tot.tit.C.de obſeq. parent.a lib.*
præſt. Sed heic notandum, quod parens non poſſit exhæ-
redare filium niſi juſtam ob cauſam.

11. *Quæ autem ſunt Cauſæ exhæredationis juſtæ.*

QVatuordecim a Iur. Conſ. numerantur 1 Si manus
violentas intulerit filius parenti. 2 Si injuria gravi
eum affecerit. 3 Si criminaliter eum accuſaverit, & non
ſit contra Rempubl. 4 Si cum maleficis converſatus fue-
rit. 5 Si inſidias vitæ ſtruxerit. 6 Coitus cum noverca
vel concubina Patris. 7 Delatio damnoſa. 8 Recuſatio
fidejuſſionis pro patre incarcerato. 9 Prohibitio teſta-
menti faciendi. 10 Adſociatio cum inimis. 11 Vita lu-
xurioſa filiæ, propter quam reſpuit matrimon. honeſtum.
12 denegatio alimentorum patri furioſo. 13 Non redi-
mens patrem captivum. 14 Hæreſis filii. *tit. Inſt.h.*

12. *Quotuplex eſt exhæredatio?*

EXpreſſa, & tacita ſi heic plane præteritus in teſta-
mento fuerit *tot.tit.C.de lib.præterit.* Exhæredatio au-
tem talis conceſſit in locum abdicationis filiorum im-
morigerorum ex Veteri Iure.

13. *Quomodo autem ſolvitur Patria poteſtas?*

ORdinarie ex conſuetudine totius fere orbis Chriſtia-
næ hoc fit per emancipationem, quum Parentes libe
ris permittant tunc ſtatim propriam alere familiam. *Zas.*
*in l.*106 *ff.de V.O.Forſt. de Iuriſd.fol.*279. Vbi tamen hoc
notandum, quod Civium Romanorum propria quædam
& nobilis fuerit poteſtas talis, quod illegitimos liberos,
ſpurios & Naturales pro ſuis non haberent. *l.*11, 23,24.
ff.de 1 & I. Sed nunc de liberis ipſis ex *præcel.* c. 9. 3.
quid agendum eſt.

14. Qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

14. *Quid heic de Liberis notandum?*

DVo: nempe Definitio, & officiorum conditio.

15. *Quid igitur ſunt Liberi?*

SVnt perſonæ ex parentibus commodo poſteritatis progeniti, quibus è contra ita omnem vitæ rationem poſt Deum debent, ut iis omni honoris, amoris & obedientiæ, gratitudiniſque reverentia obſtricti teneantur.

16. *Quid heic obſervandum?*

DVo: Nominis ratio & ejus cognominationum differentiæ.

17. *Quanam eſt Nominis ratio?*

PRocreatio ſobolis quam cara & res ſancta ſit, id ſuperius explicavimus: Ideoque Cic. heic non admit-endus eſt impuro admodum & carnali judicio, quando 1 *Offic. ait*: Liberis dare operam re honeſtum eſt, nomine obſcœnum. Ethnici vani non niſi ethnicum de re ſancta erre poſſunt judicium, id eſt, ubique corruptionibus ſuis nvolutum. Ipſa enim nominis ratio contrarium mon-trat, quum vox hæc liberorum adeo ſit optabilis, ut ſta-im prima appellatione indicet, quanta libertas ſub ſit in oc tam inæſtimabili dono Iehovæ. Et quod Liberorum rocreatio donum eximium Dei ſit, toties id S. Scriptura eclarat. *Gen.* 1, 28 & 4, 1, 25 & 16, 2 & 20, 17, 18 & 5, 21 & 29, 30, 31 & 30, 22 & 48, 9, *Ruth.* 4, 13, & *Sam.* 1, 19, 27 & 2, 21. *Pſal.* 113, 8 & 127, 4. *Eſa.* 66, 9. roinde merito hoc dulciſſimum libertatis nomen ipſis ompetit, quod non tantum libere procreati ſint; ſed et-am liberum regimen ſibi conciliarint, quando cum au-toritate Dei in hanc prodierint lucem, ut adeo Parentes um liberis ſuis Imperium regno ſimile colant.

18. *Quæ habent liberi cognomina cum differentiis ſuis?*

QVum pii parentes liberorum procreandorum animo ac voto ſuas ducant uxores, ut non ſolum filios & lias; ſed etiam nepotes ac ex iis poſteros in diuturnitatis emoriam relinquere poſſint, fit inde, ut Liberorum ap-ellatione nepotes & pronepotes, cæterique ex his deſ-endentes contineantur *Paul. in l. fili ff. de V. S.* ſicuti ſu-erius id de Patris & majorum locutione affirmavimus. ontinentur autem hoc nomine pignora utriuſque ſexus, lios & filias, de quibus proprie hoc loco agitur; ac di-untur alias proles, ſoboles, prolificum ſemen, progenies; uamvis & hæc locutio poſteros ſimul exprimat. Filios tamen

tamen ἀπὸ τῆς φιλίας dictum volunt; ab amicitia, qua
inter parentes & filios naturali vinculo conſtricta & col
ligata tenetur, unde & liberi vere qui ceu libero & libe
rali ingenio parentes ſponte amant; ſin minus; barbar
ſunt & ſervi, id eſt barbarico ingenio præditi, imo &
monſtra naturæ vocandi. Alias tamen Chaldæis Bar &
filium & frumentum ſignificat, quod filii parentes unic
amare, & parentes iis alimenta præſtare debeant. Sic &
Bar puerum ac caſtum denotat, quo indicatur tum ver
puros eſſe, ſi parentes rite honorent. Græcis τὰ τέκνα
liberi ſunt *Matt.* 9,2 & 15,26. à τίκτω pario; unde τόκος
partus & uſura *Matt* 25, 27. *Luc.* 19,23. quum non tan
tum liberi ex parentibus progignantur, ſed etiam eorum
uſura in parentes iterum redundare debeat, velut pecuni
in uſuram depoſita. Sic etiam ὑιὸς *Matt.* 22,42. ἀπὸ τοῦ ὕω
non incommode derivatur quod & ſtillo, ſive inſtar plu-
viæ decido, & irrigo, refocillo eſt, quum ex Iehovæ bene
dictione per parentes quaſi cœlitus in terram deſtillen
tur liberi, ac velut ex ſanguine pluviali prodeant, unde
merito refectionem & recreationem iis referre debent
omni gratitudine mentis & actionum. Matt. 1 *Ioh.* 3, 35
Luc. 18, 38. *&* *Apoc.* 12, 5. Veluti commodiſſima inde
eſt locutio *Tob.* 5, 23 & 10, 4. quod filius ſenectutis vo
cetur baculus, qui auxilium denotat *Pſal.* 23, 4. *&*
2 *Reg.* 18,21. *&* *Eſa.* 36, 6. ut mutuo auxilio quam opti
me Parentes & liberi cohæreant. Vnde conſtat quænam
officiorum catena ſit arctiſſima, qua inter ſe iſti utrobiqu
conglutinentur.

19. *Quænam eſt officiorum conditio?*

HÆc non rectius, niſi ex ipſo Dei Verbo peti valet,
ceu peculiare habetur in Decalogo mandatum
Exod. 20.12. *Deut.* 5,6. *Levit.* 19. *Eph.* 6.1. *Coloſ.* 30,20.
ubi omnia officia debita uno honorationis verbo inclu-
duntur cum eximia promiſſione omnis felicitatis in hac
vita, & excluduntur inde omnia contraria, quæ quaſi hinc
ſunt expreſſe prohibita, ut duo ſint rite heic obſervanda
Mandati divini in verbo reverentiæ contenta, & Prohibi-
tionis vis ac ſeveritas, in contrariis ſe manifeſtans.

20. *Quænam igitur ſunt contenta in honoratione parentum?*

HÆc omnes operationes animi internas, & corporis
externas honoratio continet, id eſt, ſolummodo in
benefaciendo conſiſtit. Honorem enim deferre, nil aliud
eſt in S. Script. quam benefacere, *Matt.* 15,5, 6. *Marc.* 7,
10,11,12. Imo & ipſam bonitatem exprimit, quum filiis
nil aliud competat, quam ut undique bonos ſe in paren-
tes

tes præſtent, *Proverb.* 10, 1 & 13, 1, & 15, 20, & 23, 24.

21. *In quibus autem maxime ea bonitas rebus exprimitur?*

IN his 6 maxime, Pietate, Amore, timore, reverentia, obedientia, & gratitudine, quæ omnia ubertim explicantur, *Gen.* 9, 23 & 23, 27 & 27, 1 & 28, 7 & 37, 14, 15. *Exod.* 20, 12 & 21, 17. *Levit.* 19, 3, 32 & 20, 9. *Deut.* 5, 16 & 21, 15, 18 & 27, 16. Iud. 4, 1. & 1 *Sam.* 2, 11, 18 & 3, 1, 7 & 8, 1 & 18, 5 & 1 *Reg.* 2, 10, & 2 *Reg.* 2, 23 & 12, 2 & 22, 1. & 2 *Paral.* 34, 3. *Eccleſ.* 3, 1, 8 & 6, 18 & 7, 29 & 8, 7, 11 & 22, 3 & 25, 10 & 32, 24. Tob. 4, 1 & 14, 5. *Iob.* 1, 4 & 8, 4 & 32, 4, 6. *Prov.* 1. 8 & 4, 1 & 5, 20 & 10, 1 & 13, 1 & 15, 20 & 19, 26 & 20, 11, 20 & 22, 15, & 23, 19, 25 & 28, 24 & 30, 17. Ierem. 35, 16. *Ezech.* 22, 7. *Matt.* 7, 20 & 10, 35 15, 4 & 19, 19. *Marc.* 10, 19. *Luc.* 2, 48 & 18, 20. *Act.* 7, 14 & 22, 3. *Eph.* 6. & 1 *Col.* 3, 20. & 1 *Tim.* 5, 1. & 1 *Pet.* 5, 5. &c. Namque parentum perſonæ tam intus animo, corde & memoria ſunt ſanctæ & reverendi conſiderandæ liberis, *Lev.* 19, 3. *Deut.* 5, 16. *Prov.* 23, 22. *Matt.* 15, 4 & 19, 19. 4, 5. *C. de patr. poteſt. l. ult. parag.* 4. *C. de bon. quæ lib. l.* 4. *ff. de in jus voc. l.* 8. *ff. de probat. l.* 1, 2. & *tot. tit. C. de obſeq. parent. à lib. præſt.* Quam verbis & factis amorem ſincerum & obedientiam integram ſibi a liberis requirunt, Reg. 19, 20. *Matt.* 8, 22. Ioh. 19, 27. *l.* 28. *parag.* 3. *ff. de* [illegible]*b. legat. l.* 50. *in fin. ff. de legat.* 1. Qua non tantum omnia conſenſu & conſilio parentum peragunt eorundem educationi juſtæ debite ſubmittunt. *Num.* 30, 5, 6. *Gen.* 28, 2, 3 & 29, 19, 20 & 2 *Sam.* 13, 27 & 15, 8, 9. *l.* 25. *l.* 35 *C. de rit. nupt. l.* 11. *ff. de ſtat. hom. l. fin. ff. de O. & A.* & caſtigationem paternam libenter ſuſcipiunt, *Gen.* 34, 30. *Deut.* 21, 18. & 1 *Sam.* 3, 13. *Prov.* 3, 12 & 13, 2, 4 & 23, 13, 14 & 19, 18. *l.* 16. *parag.* 1. *ff. de pœn. l.* 1. C. *de emend. propinq. l.* 3, 4. *C. de pat. poteſt. Hebr.* 12, 7. Sed etiam nævos & dedecus parentum obtegunt, *Gen.* 9, 22. & *Pet.* 2, 18. alunt eos in neceſſitate, ac tandem honeſtè ſepeliunt. *Gen.* 47 & 49, 32. & *ſeqq.* Tob. *cap. ult. l.* 23. *ff. de his qui not. infam.*

22. *Quænam inde præmia filiis conſtant?*

IN Iehovæ mandato *Exod.* 20, 12. id clare videre eſt. Tam ſancte enim ejus obſervationem expetit in liberis, ut primum ſit præceptum inter omnia, cui adjecerit promiſſionem. *Eph.* 6, 3. Ac licet generalis ſit ejuſmodi, quæ omnem benedictionem in ſe contineat, ut ex *Deut.* 5, 6, & *Syr.* 3, 9, 10, patet; tamen maxime in his emi-

eminent. 1 Bona conſcientia. 2 Dei præſentia in adverſis. *Syr.* 3, 16, 3. Prudentia *Prov.* 4. 4 Longævitas *Exo.* 20, 12, 5. Honores *Syr.* 23, 18. *Prov.* c. 8, 6. Incrementum rei familiaris cum ευτεκνια *Syrac.* 3, 5, 6. Ethnici hinc quoque dicere ſoliti ſunt *Eurip. in Heraclid.*

Quiſquis in vita ſua parentes colit.
Hic & vivus & defunctus Dis charus eſt.

Cujus tranſlationem Chriſtiano ſtilo ita facere libet.

Vitæ ſuæ qui cuncta Parentibus
Synceri amoris munera deſtinat;
Et vivus & defunctus ille
Charus ubique viget Iehovæ.

23. *Quænam his ſunt Contraria officiis?*

LIcet ex oppoſitione id facile pateſcat; tamen quia etiam expreſſe habentur prohibitiones cum pœnarum annexu, paucis attingere eas non iniquum eſt.

24. *Quæ igitur ſunt?*

SVnt vitia & crimina omnia, quæ nomine inobedientiæ continentur, unde etiam immorigeri, contumaces, & rebelles dicuntur: Nominatim vero ſunt: 1 Odium. 2. omnis conatus refractarius & rebellis. *Exod.* 21, 15. unde 3 moleſtia affertur parentibus aliqua; quod adeo caute evitandum, ut 4 neque maledicendum illis *Exod.* 21 17. multo minus 5 manus violentæ inferendæ ſint. ſub pœna *ibid.* 21, 16. *Levit.* 20, 9. *Matt.* 15, 4. *Marc.* 7, 10. nec 6. ulla ratione nocendum. *Prov.* 28, 24. aut 7. contumaciter reſiſtendum, vel 8 impatienter quid ferendum ab iis. 2 *Sam.* 15. &c.

25. *Quali autem pœna filii contumaces aut rebelles afficiendi?*

PRo diverſitate delicti, diverſimode puniuntur. Iuxta legem Iehovæ in Veteri Teſtam. filius contumax maledicus publico Iudicio populi tradebatur, & lapidibus obruebatur, *Exod.* 21, 15. *Levit.* 20, 9. Contemptor parentis maledictus *Deut.* 27, 16. Qui torvo vultu eos adſpiciat, dignus oculorum privatione. *Prov.* 20, 20. Si quem parentum quis liberorum vita ſpoliaret, & parricida evaderet, huic pœna erat, ut primo virgis ſanguineis verberaretur, poſtea culeo inſueretur, cum cane, gallo, vipera, & ſimia, in profundo maris ſubmergeretur. *Inſt. de publ. Iud.* hodie etiam igneis fornicibus diſcerpuntur. Parentes tamen habent quoque ſuos caſtigandi modos, quorum extremum eſt, ut exhæredatione perfidos puniant *lib.* 3. *Inſt. h. tit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

26. Sed daturne caſus aliquis, in quo non ſint parentes honorandi?

NVllus certe dari poteſt caſus in ſecunda tabula Decalogi, quum nulla poſſint eſſe impedimenta legiti- ſervandi præcepta Dei, ni ſi ea, quæ majoris juſtitiæ & -tatis obſervantiam, qua Deo omnes obligatiſſimi in -ſcientia tenemur, impediant. Inde enim Deus in pri- tabula ſuum ſibi pleniſſime reſervavit amorem & ho- rem; ac in ſecunda primas ſtatim partes Parentibus, Magiſtratui, attribuendo adſcribit, ut nemo temere in -am rebellionis excuſationem incidat. Namque licet -entes duri, intractabiles, ebrii, adulteri, blaſphemi, -pii, & malefici ſint, tamen amor & patientia omnem -dictam & indignantiam exuperare debet, quum o- -is vindicta Iehovæ committenda ſit. *Gen.* 15, 14 & 50 *Levit.* 19, 18. *Deut.* 32, 35. *Iud.* 8, 20 & 16, 20. -*l.* 7, 7 & 9, 13 & 49. 1 *Prov.* 17, 11 & 20, 22 & 24, *Rom.* 12, 19, &c. Ita quoque patet quid de Magiſtra- -iniquo & tyrannico ſentiendum, quum ſimilis aut par -atio, & nullus rebellionis prætextus heic valeat in -unda tabula minus obſervanda. Nam velut nihil im- -it liberos, quo minus & Deum diligant unice, colant- -renati, & ſimul honorent parentes, etiamſi ſint im- -: ſic etiam nihil impedit ſubditos, quo minus fide re- -reſpiciant patientia & ſpe in Deum, ac ſimul debita -ſtent Magiſtratui impiiſſimo, etiam ſi quid adverſi -pter Chriſti confeſſionem ſit tolerandum & uſque ad -tem exuperandum more martyrum. Quippe ita per- -ſus & abſolute amor noſter in Iehovam elevatus & -ctus eſſe debet, quotquot veri Chriſtiani eſſe in veri- -cupimus facti, ut nihil omnino, vel profundi vel alti -erſecutionis ullius quidpiam, nos ſeparare queat ab -re Dei in Chriſto Ieſu *Rom.* 8, 38. *&* 2 *Cor.* 6, 3, 4, 5. -e etiam Chriſtus, *ait Matt.* 10, 37. qui amat patrem -matrem ſupra me, non eſt me dignus: & qui amat fi- -aut filiam ſupra me, non eſt me dignus. Et qui non -it crucem ſuam, ac pone me ſequatur, non eſt me di- -. Tantum abeſt, ut quis heic ad rebellionem recede- -arma in ſuperiores propter Chriſtum movere poſſit, -n potius omne cruciaminis genus ſubire in patientia -at, quam vindictæ propriæ incumbere. Velut etiam -terea addit Chriſtus *Matt.* 10, 39. Qui invenerit -nam, id eſt ſervare ita vitam ſtuduerit, perdet -: & qui perdiderit animam ſuam mea cauſa, in- -t eam. Proinde etiam tam acriter rebellio omnis -natur. *Deuteron.* 21, 27. *&* 1 *Sam.* 15, 23, 15, 23. -5, 24. Et Chriſtus ait ad Petrum, quum illum in -ima perſecutione ſua & captura Iure & vi gladii

(utho-

(ut hodie eloquuntur) defendere cuperet : converte gladium tuum in locum ſuum. NB. Quicunque enim gladium acceperint, gladio peribunt. *Matt.* 26. 52. Quod ita videns D. Ignatius Epiſc. Antiochenus, quum 3 perſecutio ſub Trajano tam furioſe ferveret, Epiſt. 4. ad Tarſenſes ſcribit. Nihili pendo ſupplicia hæc, neque tanti facio vitam meam, ut eam plus amem, quam Dominum. Quare paratum me offero igni, feris, gladiis, cruci (tot enim variis ſuppliciorum generibus tum plus quam tyrannice ſæviebatur in Chriſtianos & Chriſti confeſſores) dummodo Chriſtum inveniam aut videam, Salvatorem & Deum meum, qui propter me mortuus eſt. Non ait, paratum me offero armis contrariis, &c. ſed patientiæ deſtinabat ſummæ ſe ex mero amore erga Chriſtum, ut hunc, imitando ejus mortem, in quovis genere crucis videret, ne alias impatientia aut reſiſtentia violenta illum ſibi abnegaret. Velut etiam Chriſtus, ut potius fuga cedant perſequentibus, quam reſiſtere velint. *Matt.* 10. *v.* 23.

27. *An non vero magis ita ſit abnegatio Dei?*

MInime omnium. Abnegatio enim Dei non in tali conſiſtit interpretatione, velut hodie paſſim juxta frivolam carnalis hominis mentem, a multis accipitur, qui ita mire torquent ſermonem Chriſti, ubi *Matt.* 10, 33. *ait.* Quiſquis autem ἀρνήσηταί abnegaverit me coram hominibus; abnegabo ἀρνήσομαι eum & ego coram Patre meo, qui eſt in cœlis. Heic abnegare Chriſtum audent dicere, ſtatim illum, qui non cum opinione, quam ſibi concepere ferventiores, in omnibus conſentit. Verum Chriſti locutio nihil tale indicat, quum potius vitam ſanctam & fidelem in imitatione cuivis vere pio inculcet, & reali confeſſione quemlibet, quæ in ſancto vitæ facto conſiſtit, Patri ſuo denunciare & offerre cupiat. Ideoque recte percipiendum eſt prius, quid proprie ſit abnegatio Dei, ne cum talibus in vano carnis judicio nimium aberretur.

Quid igitur eſt proprie abnegatio Dei?

HÆc certe non in orali nudo aut verbali linguæ ſono; ſed in facti malitia & propria carnis voluntate conſiſtit, ut ille Deum omnino abnegare dicatur in corde, & coram hominibus, qui non ambulat, ſicut Chriſtus ambulavit, 1 *Ioh.* 2. *v.* 6. Sed in debita imitatione Chriſti & præſtatione ſancta facti ſe ipſi abnegat, ac non manet in eo, præcepta ejus ſervando in mortificatione ſui. Namque ipſe Chriſtus *ait Luc.* 9, 23. & *Matt.* 16, 24. Si quis me ſequi velit, abdicet ſemetipſum, & attollat cru-

cem

em ſuam cotidie, ac ſequatur me. Vnde *D. Apoſt.* 1.
oh. 3, 7. inquit: quicunque juſte agit, ille juſtus eſt, ve-
ıt ipſe juſtus eſt, & *ibid.* v. 5, 6. qui in ipſo manet, ille
on peccat. Qui vero peccat, non agnovit eum, nec vi-
it. Et 1 *Ioh.* 1, 6. Si dicamus, quod communionem cum
› habemus, & in tenebris ambulemus, mendaces ſumus,
ec veritatem facimus. Sicut ipſe Salvator Chriſtus fa-
orem Verbi ſui adſimilat viro prudenti, qui domum æ-
ficat ſupra petram. *Matt.* 7, 24. Ita enim vere radi-
ıti & ædificati in ipſo ſumus, ſi in illo ambulemus *ait*
. Paul. Col. 2, 6. Quare omnis qui veritatem Verbi juxta
piritus S. ductum in mortificatione ſui non ſequitur;
le abnegat vere Deum, quum regeneratio ſive fides in
› non fit efficax per amorem. *Gal.* 5, 6. Sint igitur man-
ıta parentum aut Magiſtratus quæcunque velint, licet
ıt atrocia admodum; tamen amor in eos nobiſcum ex-
ıgui minus aut minimum debet ita, quin eoſdem hono-
mus fideliter, quum proximum amorem poſt Deum illis
orſus debeamus ex liquidiſſimo Iehovæ præcepto. Sin
:ro quid velint primæ tabulæ contrarium, tunc memo-
s erimus, quod primum gradum amoris omnis nobiſcum
bi Deus reſervarit, quem potius quidem ſequemur quam
ırentes; ſed tamen ne patientiæ noſtræ officium deſera-
us perfide aut turpiter, reſiſtendo; quum imitatio
hriſti id non admittat, ſed contrarii eſſemus ipſi Chri-
o, nec ambularemus ſicut ille ambulavit, qui nunquam
agiſtratui ſe oppoſuit ferociter.

ap. XVII. De ſecunda Societatis ortæ parte; videlicet de Domino & Servo ſive poteſtate herili.

1. *Quænam eſt altera Societas ex primordiali illa orta, quæ nunc reſtat explicanda?*

HAnc ſupra *cap.* 13. *q.* 7. δεσποτικὴν diximus; ſive heri-
lem, quod inter dominum & ſervum conſtet, quum
duabus iſtis partibus componatur; ac vocatur alias
minica.

2. *Quid conſiderandum venit. Primo in hac dominica Societate?*

DVæ hæ correlationis partes, nimirum Dominus ſive
herus, & ſervus.

3. *Quid in Domino prius noſcendum eſt?*

PErſonæ cognitio & ejus Poteſtas.

4. *Quid in Perſona Domini explicandum?*

NOmen & definitio.

5. *Quid in nomine?*

EIus etymologia & ſignificatio.

6. *Vnde igitur dicitur Dominus?*

SVnt, qui duplicem notationem ipſi adſcribunt, ut vel a domo, domare, dicatur, quod coactionem aut gubernationem in ædibus ſuis quaſi præſidem agendo exerceat, & in familiam imperium perficiat; vel a domo & habitatione ipſa ſit, ut is proprie Dominus vocetur, cui regimen domus ſuæ competat: alias tamen à dominando communiter dictum volunt, quod dominium in alios exerceat, quod à δομέω id eſt ædifico vel a δαμάω compeſco nonnulli deducunt. Hebræis Adon eſt ſuſtentator domus aut familiæ, quaſi baſis & fulcrum. Alias & Latinis dicitur Herus, dominator, Pater familias, & ita appellatur, licet non habeat filium. *l.* 195. *ff. d. V. S.* gubernator κύριος καὶ δεσπότης, item αὐθέντης κύριος *Monſieur* Gall.

7. *Quomodo in ſignificatione ſua ſe habet hoc vocabulum Domini?*

LAtiſſime ſane patet ejus acceptio, ut etiam in S. Scriptura nihil uſitatius ſit, quam quod Iehova, Deus Sabaoth. κατ' ἐξοχὴν nomen Domini ſibi attribuat ipſe *Gen.* 15, 7 *&* 17. 1 *Exod.* 6, 2, 7 *&* 16, 12 *&* 20, 5. & ita gaudeat ſalutari in gloria ſua æterna, *Pſalm.* 137. quum ſit Dominus dominantium & Rex regum omnium *Deut.* 10, 17. *Apoc.* 19, 16. Dominus enim ſic reipſa unus eſt, 1 *Cor.* 8, 6. *Eph.* 4, 5. Per ſimilitudinem autem poſtea multi ſunt. 1 *Cor.* 8, 5. Sed nemo poteſt Dominis duobus ſervire inter ſe repugnantibus *Matt.* 6, 24. præſertim quum etiam diabolus ſuum undique tanquam æmulator Iehovæ extendat imperium. Sic etiam Dominus dicitur, qui in regnum aut Rempubl. aliquam imperium obtinet; uti Cic. 3. *Off.* loquitur: Ecce tibi, qui Rex Pop. Rom. Dominuſque omnium gentium eſſe concupierit. Inde etiam omnes, qui præſident Reipubl. hoc titulo gaudent, velut *Cic.* mox Senatum, mox Popul. Rom. univerſum hoc nomine inſignit 3. *de ll. ait*, Senatus eſt Dominus publici

publici Conſilii : *& in orat. pro Dom.* Populus Dominus regum, victor atque Imperator omnium gentium, &c. Dominus quoque paſſim in Feudiſticis libris appellatur is, qui Feudum alteri confert *lib. feu.* 2. *tit.* 8. *parag.* 3. Domini quoque nomine ſolebant veteres aliquem honoris gratia ſalutare *l. Neſennius* Dig. *ad l. Falcid.* Hinc vir & uxor teſtandi conjugii cauſa ſeſe invicem appellabant Dominum & Dominam *l.* 41. Dig. *de leg.* 3. *Nov. ll.* 74. Et in Iure Civili fit quiſque rei ſuæ Dominus, qui proprietatis nomine quid poſſidet *l. nunquam* Dig. *de acq. rer dom. l tradition.* C. *de pacto.* Aſt Dominus proprie dicitur, qui herum domus ſuæ agit, unde etiam abuſive filiusfamilias & liberi cæteri Domini dicuntur. *l.* 56. *parag.* 8. Dig. *de fur.*

8. *Quid igitur eſt Dominus hoc loco?*

EST perſona ſui Iuris, quæ pro familiæ ſuæ & poſſeſſionis ratione ſervis imperat, & in eoſdem dominium legitimum exercet, *Prov.* 27, 23, *&* 2 *Tim.* 5. 8. *l.* 195, *& l. ſeqq. ff.* de *V. S. l.* 1, C. *de emend propinq.*

9. *Quid heic conſiderandum?*

QVod potiſſimum eſt, conſiſtit in officiorum ratione; Sed quum hæc ſe optime in poteſtate Domini exerat, id nunc erit ponderandum.

10. *Quid eſt ergo Poteſtas Domini?*

EST Ius dominii ſive poſſeſſionis cum facultate ſufficienti, quo utitur vir tanquam caput & princeps in domeſticas perſonas familiæ, ut adminiſtrationi ſuæ eo rectius inſerviatur. *Gen.* 12, 16, *&* 20, 8.

11. *Quotuplex eſt hæc poteſtas?*

DVplex, alia Dominica ſive herilis, & altera patronatus ſive patronalis.

12. *Quid eſt Dominica poteſtas?*

EST dominium plenum domeſticum, quo jus gubernationis & proprietatis in hominem ſibi obligatum, & ejus bona exercet, Le*vit. c.* 25, 44, 45, 46, *par.* 1. *Inſt. de Iur. pers. l.* 4. *par.* 1. *& l.* 5. *par.* Dig. *de ſtat. hom.* Dicitur ſervitutis dominium, *l.* 7. *par.* 3. *l.* 24. Dig. *de liber. cauſ.* poſſeſſio ſervitutis *l.* 12. *par.* 1. *l.* 32. Dig. *de lib. cauſ.* & inde homo, in quem Domino talis poſſeſſio competit ſervus proprie nominatur. *tit.* C. *de mancip. & col. lib.* 11. *l.* 96. Dig. *de V. O.* vocatur & plena poteſtas.

13. *Quid eſt Poteſtas Patroni aut Patronalis?*

EST ejuſmodi dominium, quod ex uſu aut uſufructu certis modis præſcripto in perſonas domeſticas ſuas

Domino competit juxta obſequia & operas præſtandas. *Num.* 30, 11, 14, & 2 Reg. 4, 1. *Matt.* 18, 25 *l.* 1. *parag.* 1. *ff. de rei vind. l.* 2. *ff. de lib. exh. l.* 215. *ff. d. V. S. ubi Goed. Cuja. in parat. tit. de lib. hom. exhib.* Vocat quaſi proprietatem, diciturque alias minus plena poteſtas. Item Ius patroni in Libertum. *l.* 19. *ff. de nat. reſt. l. fin. ff. de Iur. aur. annul.* Ius patronatus. *tit. ff. &* C. *de Iur. patron.*

Quid heic obſervandum?

DVo, definitionis explicatio, & diviſio.

Quid in explicatione?

LIcet multa heic occurrerent, tamen quum ex nominis ratione multa conſtare queant, in eo jam acquieſcemus. Etenim Patronus olim quaſi pater dictus fuit, eodem modo quo Matrona ex *l.* 12. *tabul.* Nihilominus & latius patebat acceptio, ut defenſor, tutor, cuſtos, & qui in fidem ſuam alios receperat, eſſet ſimul patronus: unde *Cic.* 3. *de Off.* Qui civitates aut nationes in fidem cepiſſent, eorum patroni erant more majorum & pro Syll. Hic patronus, cuſtos, & defenſor illius provinciæ. Ex qua ratione etiam clientes, quaſi colentes ſuos habebant, & tantumdem putabatur, ſi quis clientem, ac ſi filium fefelliſſet. Vnde in Iure Civili Patronorum nomen varie accipitur, uti eſt Patronus fiſci, in Eccleſiis qui Ius ſibi beneficiarii nominandi retinuit, &c. Sed heic patronos intelligimus eos, qui ſuos ad libertatem perducere poterunt, aut manumittere, *Eph.* 6, 8. *&* 1 Tim. 6, 1, 2. *l. ult.* C. *de emancip. l. manumiſſ.* D. *de* I. *&* I.

16. *Quotuplex eſt hæc poteſtas Domini & patroni?*

DVplex ratione objectorum, concernit enim vel res vel perſonas.

17. *Quomodo ſeſe in rebus exerit?*

PArtim ſe in bona, partim in operas extendit, velut mancipia & ſervi proprii etiam bona ſuo debent Domino. Operæ autem ejuſmodi ſunt officiales vel obſequiales & fabriles ſive artificiales, ex quibus locupletationem ſibi Dominus adſcribit. *Geneſ.* 30, 3. 9. Exod. 21. 4. *Ioſ.* 9, 21. *Coloſſ.* 3, 22. & 1 *Pet.* 2, 18. *l.* 2, *l.* 22. Dig. *de oper. libert. tit.* Dig. *de obſeq. par.* & *patron. præſt. Prov.* 24, 28. *Sir.* 27, 21 & 7, 24, & 24, 7.

18. *Qua-*

18. *Quomodo in perſonas ſe extendit?*

P Artim ut debitum obtineat obſequium ſuorum, partim ut eos caſtiget aut remuneret & beneficio afficiat, ſive ſit manumiſſio, ſive alia quædam libertatis donatio, &c. *Exod.* 21, 2, 3. *Levit.* 25, 40, 41. *Deut.* 15, 12, ..., 10. *Ier.* 34, 14, & 1 *Reg.* 9, 20, 21. Sed de diſcrimine ...vorum, mox agemus; ſaltem regulam unam pro pia & ...ſta Dominorum gubernatione ſubnectemus.

19. *Quænam eſt ea regula?*

D. Paul. ad *Coloſſ.* 4, 1. eam ita ponit: Domini, quod juſtum eſt & æquum, ſervis præſtate, ſcientes, quod vos Dominum in cœlis habeatis. *Eph.* 6, 6. *idem.* Etiam ...c cogitandum, quod *Cromer.* Lib. 19. habet: Indignum ...e Chriſtiana pietate, Chriſtianos invicem in ſervitute ...ſſidere. Inde Ius Dominii plenum, quod olim vitæ & ...cis erat, hodie in coercitione & caſtigatione conſiſtit. ...*od.* 21, 7. *Gen.* 16, 6, 8. *Sirac.* 42, 6 & 33, 26. *tit.* C. *de* ...*end. ſervor. Menoch. de Arb. c.* 364.

20. *Quid vero eſt Servus?*

E St perſona libertate ſua externa ita carens, ut ex defectu Iuris ejus Domino ſuo vel totaliter ad plenum ...tum vel pro parte modi certi ſubjecta & obſtricta re...atur.

21. *Quid heic conſiderandum?*

D Efinitionis contenta & Effectus poteſtatis.

22. *Quid in Definitionis contentis?*

T T contractim heic pro ratione intentionis quid ſuſcipiatur. Nominis vis & diviſio detegent ſatis neceſſaria cognoſcenda.

23. *Quæ ratio in nominis latet vigore?*

D Vo ſunt potiſſimum, quæ in eo conſideranda veniunt, nempe derivatio & ſignificatio. Etenim ſunt, ...ἐρύω id eſt cuſtodio qui id vocabuli dictum volunt, ut ...e ſit tam ſervio, quam ſervo. Servio autem, quod ...æcis δυλεύω, θεραπεύω, λατρεύω ὑπεργέω eſt, tam late ſe ...endit, ut ad omnes res quoque naturæ creatæ excur...t. Sic res rei ſervire dicitur in natura, quæcunque au...oni aut accommodationi alicujus in combinatione in...bit, quod fit ex inſtinctu amabili naturæ, quo altera ...erius conſervationi ſtudet. Vbi autem quid ex actu ...dominante aliquid alteri violenter imperat, ibi fit

repercuſſio talis, quæ luctam ad invicem cauſat uſque ad
ἀντιπερίστασιν & contra naturæ rationem ſibi ſervire
quid cogit paſſione invita alterius inferioris: Inde quo-
que vis libertatis eidem infringitur, ut hinc exurgat ſer-
vitus, contra naturam pugnans inſitam, quum res ſua li-
bertate plane privetur: Quum itaque quid eo modo
captivitati ſuæ includatur, volunt inde, quod etiam a ſer-
vando ſervitus rei dicatur. Simili ratione ſe quoque
ſervire illud in homine haber. Nam, quum homo a prin-
cipio ad dominii libertatem ſit creatus, nec tamen in eo
ſtatu permanſerit, ſervum ſe fecit alterius violentiæ ob-
noxium, quæ ipſum contra naturam ſupprimendo devin-
ctum & evictum tenet. *Vnde Cic. in Parad. ait*: omnibus
grave ſervitutis jugum eſſe debet in libertate educatis,
& ibid. Servitus eſt ſicut obedientia fracti animi, &c.
Servi igitur acceptio alia eſt generalis & alia ſpecialis.
In generali acceptione ſervire hoc medii loco ſe habet,
ut in bonam & malam partem poſſit converti. Quodcun-
que enim ex affectione bona & amore fit inſerviendo, id
ad conſervationem rei tendit: Quodcunque autem ex
tali non profluit mutuæ affectionis combinatione, id ma-
litiam prodit, & bonitati contradicit. Atque inde eſt,
quod Chriſtus dicit, non poſſe duobus dominis ſimul ſer-
viri videlicet in contrariis. *Et D. Paul. Gal.* 4. 3. mundo
eramus ſervientes antea v. 9. Item, *Gal.* 1, 10. Quomo-
do denuo ſervire vultis? Vt manifeſtum ſit, quod diffe-
rentia contrarli in hoc ſervitio ipſo ſe exerat adverſan-
tis. Servitium enim bonum cum natura procedit, quum
in ejus commodum & conſervationem tendat; at malum
naturam oppugnat bonitatis. Alias tamen etiam in hac
generali ſignificatione ſervire accipitur pro deditum eſſe
aut colere, velut *Iudith* 16, 17. in hymno ſuo ita cantat:
Tibi ſerviat omnis creatura tua; quia dixiſti & facta
ſunt: miſiſti Spiritum tuum, qui ædificavit; neque eſt,
qui obſiſtere poſſit voci tuæ. Et *Tob.* 14, 10 ait; ſervite
Domino in veritate. 3 *Eſdr.* 5, 30. omnes ſacro ſervientes.
ibidem 8, 5. templo ſervientium. Hæc & talia fiunt actu
& motu quaſi ſpontaneo, quæ pro abuſu rei in malitiam
convertuntur cultu abutentis. Vnde etiam D. Paul. dicit:
Rom. 6, 16. An neſcitis, quod cui vos ſiſtitis ſervos ad o-
bediendum, ejus ſervi eſtis, cui auſcultatis: ſive peccati
ad mortem, ſive obedientiæ ad juſtitiam? In ſpeciali au-
tem acceptione ſervire illud mere paſſive ſe habet, ut ex
coactione aliqua neceſſum ſit alicui, ut ſerviat; ceu in bel-
lo fit, ut illi inde ſervi dicantur, quod a ſervatoribus ſer-
vati ſint, propter corporalem ſervitutem præſtandam,
Aug. lib. 19. *de Civit. Dei c.* 15. *l.* 1. *par.* 4. *Dig. de ſtat. hom*
Inst. par, 1. *de Iur. perſ. l.* 129. *Dig. de V.* S. Alias quoque
& ſervus emi poteſt. *Deut.* 21, 11. Notanda interim ſunt
quo

quod non tantum totus populus ſimul vocetur ſervus, uti *Eſa.* 44, 26. Recordare, ait Iehova, horum Iacob & Iſrael, quum ſervus meus ſis: formavi te: Servus meus eſt Iſrael; non traderis oblivioni a me. *Et Cic.* non adſimilis locutio eſt: I. A. Populum Romanum ſervire fas non eſt: ſed etiam fundus dicatur ſervus, *l.* 20. *par. Dig. de acq. rer. dom.* quod ſerviendo fructus ſuos edat & largiatur domino: Sic etiam ex prædiis ſervitutes ſumuntur Synonyma ſervo ſunt miniſter, famulus, miniſtrator, pediſſequus, mancupium, verna, libertus, &c. δȣλὸς θεραπεύτης, &c. Sed cum differentia, ut mox patebit. Alias quoque nomen humilitatis eſt, ut hodie eſt locutio vulgaris *voſtre ſerviteur,*

24. *Quotuplex ergo eſt ſervus?*

Duplex, ut ex allata interpretatione manifeſte apparet. Vel enim eſt Spiritualis, aut Corporalis & mundi. Spirituales vocantur alias ſervi Dei, quorum Caput Chriſtus eſt: unde & ipſe velut Mediator noſter ratione interceſſionis & redemptionis, quam in ſtatu humiliationis implevit Servus Dei & David (qui typus Meſſiæ fuit) apud Prophetas non tantum vocatus eſt; ſed etiam ipſe hoc miniſterium ſibi ſanctum ſervitii adſcribit, diens: Filius hominis non venit, ut ſibi miniſtraretur; ſed ut miniſtraret. *Marc.* 10, 45. *Eſa.* 53, 11, *item Eſa.* 42, 1. *Matt.* 12, 18. *Phil.* 2, 7. Cognitione ſui, ait Iehova Pater, juſtificabit juſtus ſervus meus multos, quorum iniquitates ipſe bajulaverit. Vnde omnia quoque ipſius membra ſervi Iuſtitiæ appellantur. *Rom.* 6, 18. ceu ſunt omnes fideles cum Patriarchis ſuis, licet ſub externo mundi jugo & ſervitute paſſim vivant, 1 *Cor.* 7, 22. *Eph.* 6, 5, & 1 *Pet.* 2, 16. Quamvis autem Chriſtus vere libertati eos reſtituerit ſecundum hominem internum; tamen quia in mundo hoc mortale tempus tranſigendum adhuc manet, ſervi de ſunt, ut in cunctis vitæ actionibus ex toto cordis amoreinque Fide recte ſerviant, & a ſervitute peccati & carnis, quantum fieri poteſt, ſancte abſtineant.

25. *Quid eſt Corporalis ſervus?*

Eſt maxime talis, uti ſupra quæſt. 20. explicatum eſt. Qui iterum duplici ratione diſtinguitur. Aut enim ...galis, aut prorſus ita ſibi captivus eſt in carne ſua, ut undique peccato ſerviat & libidini ſuæ ſervus vivat plaque oppoſitus Spiritui Dei: Velut in hac ſignificatione & ...minus & ſervus ſæpius conveniunt, ut in eodem mor... vivant judicio.

26. *Quid eſt ſervus legalis?*

E St perſona denegatæ aut fractæ libertatis, quæ certi
ex cauſis Domini poteſtati ſubjecta eſt, vitamqu
ſuam ad nutum & arbitrium ita componere cogitur, u
omnia in commodum & honorem heri redundent.

27. *Quid heic conſiderandum?*

O fficiorum ſervilium ſive ipſius ſervitii conditio &
ſervorum diviſio.

28. *In quibus conſiſtit conditio ſervitii?*

I N obedientia fideli & Integritate pia, quæ Caſtitatem
& taciturnitatem includit 1 *Tim*.6, 12. *Prov*.25, 13
Matt. 24.45. *Gen*.9,25 & 24,2 & 31,38, &c.

29. *Quomodo dividitur legalis ſervus?*

V T alius ſit abſolute prorſus contra naturam ſubje
ctus, alius conditionatus, aut cum condition
ſerviens.

30. *Quis eſt abſolute ſubjectus?*

Q Vi prorſus contra naturam libertatis ita devinctu
hæret domino ut etiam vitæ proprietate ei ſit alli
gatus, vocaturque alias mancupium aut mancipium, quo
quaſi manu ſit captus, & proprietarius in ſervitute it
natus, aut emptus, aut damnatus, adeo ut etiam in com
mercio eſſe dicatur *Exod*.21, 7, 32. *Lev*. 24, 17, 21 44
45, 46. & quadrupedi æquiparetur *l*. 2. *parag*. 2. *ff. ad l*
Aquil. *Gen*. 30, 43 & 47, 25, 26. nihilque proprii ha
beat, ac mortuo comparetur. *l*. 209. *ff*. *de R*. *I*
Deut. 15, 17.

31. *Quotuplices ſunt aut fuerunt proprietarii ſervi?*

Q Vum varia eorum ex domini voluntate ipſis eſſen
impoſita ſervitia laborum, inde quoque eorum ſu
mebatur differentia, ut alii eſſent Diſpenſatores, Actores
Atrienſes, qui ſuppellectilem ædium mundabant. *l*. 8. *ff*. d
Inſt. *leg*. 1. hoſtiarii, ordinarii, vicarii, miniſtratores, me
diaſtini, obſonatores, cubicularii, lecticarii, curſores, nota
rii, nomenclatores, calculatores, ſocarii, villici, mulione
tonſores, ſcopiarii, ſaltvarie, capſarii, amanuenſes, diæta
rii, aquarii, topiarii, textores, tabellarii, operarii, agri
colæ, alii novitii, alii veteratores, piſtores, veſtiarii, coqui
& compluresalii. Ita magna fuit luxuria veterum in a
iendisſervis *Gen*. 14, 14 & 1 *Reg*. 4. Sic Milo Roma
uno die 300. manumiſit, ne torquerentur pro cæd
Clodii

Clodii. Sed non prodeſt Reipubl. ſi numerus ſervorum exuperet cives. Sic Athenis peregrinorum fuerunt 10000, civium 20000, ſervorum 400000. uno tempore. *Vid. l.* 203. *ff. de V. S. Levit.* 24, 17 & 25. *Deut.* 15. *Ierem.* 34. *Coloſſ.* 3. &c. Vltimi inter ſervos erant venales, quorum alii pileati, qui nil præſtabant emptori; alii coronati qui captivi erant ex bello.

32. *Quid & quotuplices ſunt* Conditionati *ſervi*?

SVnt in quos Dominus non ita plenam habet poteſtatem, habenturque in duplici differentia, ut ſint aut uſuarii *l.* 15. *ff. de ſerv. urb. l. ſtipulat. parag. ſi quis ff. de V. O. l.* 8. *ff. de acq.* & *aqua' pluvi. coerc.* aut conductitii.

33. *Vſuarii quotuplices*?

DVplices aut adſcriptitii & cenſiti. *tit.* C. *de col. palæſt. lib.* 11. *tit. C. de agric. & cenſit. lib.* 12. aut manumiſſi. 2. *Sam.* 9, 14 & 1 *Reg.* 9, 20. *Heſt.* 2, 55. *Nehemiæ.* 7, 60.

34. *Quid Adſcriptitii ſunt*?

HI quamvis liberi ſint; tamen eorum libertas potius fictitia erat, & tam duris conditionibus adſtricta, ut pro ſervis haberentur; nomen inde gerentes, quod glebæ ita eſſent litteris obligatoriis pro agro colendo adſcripti *l.* 19, 20, 21 & *ult. C. agric.* & *Cenſit. Cujac. lib.* 12. *obſ.* 35. hodie poſſent dici *freye Schlaven*. Varii generis ſunt in ruſtica gente, pro loci conſuetudine. *Vid. Hans. part.* 7. *c.* 4 Coloni, Palæſtini, patrimoniales, ſaltuenſes, emphiteucarii, burgarii, colonarii, Inquilinarii, dominici, fiſcales, tamiaci, murileguli, &c. *tit.* C. *di col. Palæſt.* & *ſeqq. lib.* 11. inde *Frondienſte hand, und pflugfrone, Kotner, hufner. Ioſ.* 9. 26. *Iud.* 16, 22. Huc referri poſſunt Vernæ, ſive nati ex ſervis.

35. *Quid manumiſſi ſunt*?

QVos domini ex ſervitute manumiſerunt, ut libertate eſſent donati & cives fierent, *l. in orbe. ff. de ſtat. hom. Novell.* 78. *c.* 2. *Exod.* 21, 2. *Lev.* 25, 39. *Deut.* 15, 17. *Pſal.* 40, 7. *Heb.* 10, 5. Eorum fuerunt 3 genera. Cives Romani, qui vindicta id eſt virga, cenſu, aut teſtamento, nullo Iure impediente manumiſſi erant: alii Latini Iuniani, qui ex lege Iunia inter amicos erant libertate donati; alii Dedititii qui pœnæ cauſa vincti aut ſtigmate inuſti erant, & quoquo modo manumiſſi: Fuerunt & caſtris & turribus adſignati unde mos Germanorum *die Laſſen*, quaſi in Provincia relicti, unde nobilitatis origo maxime. Propagatio Religionis Chriſtianæ fecit, ut ſervi

cum numero manumitterentur, quum dedecus eſſe putaretur, Chriſti libertate non plene frui: Tum quoque acceſſit hoc, quod Mahumetes ſuæ legis vigore homines liberos pronunciaſſet. Vnde *circiter ann.* 1250 omnis propè ſervitus in deſuetudinem apud Chriſtianos abiit, licet plurima ejus veſtigia reſtent paſſim. *Vid. Reſp. Hans. d. l.*

36. *Quid diſcriminis eſt inter Libertos & Libertinos?*

QVamvis in effectu ferme idem ſit libertus, quod libertinus; tamen ita differunt, quod libertus ſemper referatur ad patronum, qui eum dimiſit; Libertini vero nomen abſolutum eſt, quum ſit quoque ex libertis natus. *l.* 1. Dig. *de excuſ. Inſt. tit. de ingen.* & *manum.* Græcis ἀπελεύθεροι & ἀπελευθερικοὶ liberti & libertini dicuntur.

37. *Quid ſunt Conductitii ſervi?*

IS uſus hodie frequentiſſimus eſt, & adeo in Chriſtianiſmo communiter approbatus, ut omnes ferme Patres & matres familias iis utantur ſervis & miniſtris; ob quod beneficium ſane quivis Deo gratitudinem referre deberet, modo tanta non eſſet cœca mortalium inſania. Namque olim non tantum quid ſibi acquirere, nec teſtis eſſe, nec teſtamentum facere, nec judex eſſe poterat, & omnibus beneficiis Iuris deſtituebatur, ſed etiam vitam & necem debebat Domino. Sunt autem Conductitii ſervi, qui annuo aut pro ratione temporis certo precio & mercede ad operas domeſticas a dominis contrahuntur, ut illis adjumento ſint in re œconomica quidvis perficienda, *l.* 7, Dig. *loc. cond. Inſt. tit.* 25. *lib.* 3. *l.* 209. Dig. *d. R. I. l.* 1. *par. igitur Dig. de his, qui ſui, &c.*

38. *Quotuplices ſunt?*

IN utroque ſexu & maſculino & fœminino habentur in duplici differentia, ut vel ad dies aliquot operas ſuas elocent alieno hero, & dicuntur operarii, ſervi alieni, aut mercenarii, μισθωτοὶ, & ἀντεργοὶ, *l.* 1. *par. ſi fil famil.* Dig. *de vi & vi arm.* vel ad certum annorum tempus, & vocantur non ſervi, ſed miniſtri, famuli, pediſſequi, ancillæ, famulæ. In aulis quoque habentur varia officiorum & munerum ſervitiorumque genera, quorum alia nobilia alia ignobilia, tamen omnia ingenua ſunt, quum hodie ex ſtatu Chriſtianiſmi tales ſervitutes ſolummodo legitimæ cenſeantur merito. Etenim nec æquitati, nec humanitati, multo minus pietati fideli conſentaneum eſſe videtur, priſco modo tam indigne miſeros homines, qui ejuſdem nobis cum ſunt originis, ejuſdem precii, & ſpei tractare, Ier. 34, 17. *Xenoph. lib.* 1. *de dict. & fact. mem. Socrat. Macrob. l.* 1. *Satur. c.* 11, præſertim quum bellica & vena-

venalitia ſervitia deteſtanda appareant, ut merito ex Chriſtiano orbe ſint exterminata.

39, *An ſervus quoque naturalis datur, aut natura?*

SIc in gratiam Stagirenſis ſui non ſine auſteritate & torvo vultu id multi contra Iur. Conſ. *Imper. l. 5. par.* 2. D*g. de ſtat. hom*: quum ſervitutem contra naturam eſſe dicunt, evincere & defendere conantur: Aiunt enim, dantur rationis expertes, inſipientes, mentis non compotes, ſtupidi & hebetes, &c. qui ab ipſa natura ad ſervitium merito ſunt deſtinati, quum eos ad ſerviendum ita finxerit potius, quam ad regendum. Abſurdum certe, quum inter defectum, morbum, vitiumque naturale & naturam peccantem in ſubjecto corpore neſciant diſtinguere. An morboſi ſtatus & ſervi eſt idem? Et quis dominus tam foret ſibi contrarius, ut eum ſibi optaret ſervũ cujus vigilantia, adſiduitas, prudentia, fidelitas, perſpicacia, taciturnitas, induſtria, &c. eſſet nulla, nec iis uti poſſet in rebus œconomicis aut negotiis; An non potius miſericordia & medicina digni veniant, ut gratis alantur potius, quam quod rebus gerendis applicare debeant pro tali muneris [illegible]atione. Num ſervitus eſt medicina morbi? An non animæ conditio æqualiter ſe habet in quovis homine juxta [illegible]latum libertatis, modo ſemetipſum quis non deformet ſibi? Ideoque falſa eſt diſtinctio, qua ſervum naturalem alium, & alium legitimum faciunt. Conſtat enim quæ ſervitus conſervationis ad naturam proſit, & quæ contra naturam libertatis tanquam ejus oppoſitum a Iur. Conſ. recte ſtatuatur. Sed hæ ſunt futiles & inutiles, inanes & aniles fabuloſæque ſtagirenſium in litteris compactis, logomachiæ,. quæ in ſuum remittimus locum. Nunc ad effectum progrediemur.

40. *Vnde ſervus hoc habet, quod ſervus dicatur?*

EX munere & ſervili ſtatu tanquam ex effectu poteſtatis nimirum per ſervitium hoc ipſi imponentis, ut talis ſit: Iſte autem in Servitute emergit.

41. *Quid in Servitute conſiderandum?*

HAc vice non ulterius extendi poteſt ejus cognitio, quam ut noſcamus, quid ſit, & quotuplex?

42. *Quid igitur eſt Servitus?*

ESt effectus poteſtatis dominicæ, quo ſervitium præſtatur, cui libertas plenior cum Iure ejus competit, ſuumve obtinet. Notandum heic, quod Servitus tam late ad omnes res extendat, quemadmodum id ſupra *quæſt.* 23. de

Verbo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

verbo ſervire explicatum eſt, unde etiam apud Iur. Conſ. Servitus rei alienæ uſus dicitur *l. 5. l. 17. parag. 1. Dg. de Servit.* quod quis ea pro ſuo commodo & utilitate juxta præſcriptum legis modum utatur, *l. 15. l. 12. C. de uſufruct. l. 6. par. 2. Dig. ſi ſerv. vind.* Proinde etiam in corporalibus oneri eſt talis præſtatio. *l. 3. 6. de Serv.* Vſus autem ſervitutis talis participatur tam ſervienti quam dominanti, *l. 8. ff. de act. empt. l. 14. par. 1. Dg. de ſervit. l. 23. par. 2. ff. de ſervit. ruſt.* Significat tamen & cultum, *Eccl. 2, 1. Gal. 5, 2. Coll, 3, 5.* Vide in reliquis *ſupra cap. 11. quæſt. 13.*

43. *Quomodo dividitur Servitus?*

IN Spiritualem & Corporalem, uti *ſup. c. 11. q. 14. ex S. Script.* id explicatum eſt. Unde & Servitutis ac adoptionis Spiritus a D. Paulo ipſe Spir. Sanctus vocatur. *Rom. 8, 15. Gal. 2, 4* & *4, 24,* & *5, 1. Heb. 2, 15.*

44. *Quid eſt ſervitus Spiritualis?*

NIhil aliud, quam dulce illud jugum Chriſti, quo nos ad libertatem eam, quam nobis ipſe plene recuperavit, pertrahere cupit, *Matt. 11. v. ult.* ut in ſolido & flagrantiſſimo amore cordis renati per ipſum cooperante Spiritu Dei, Patrem in vita nova ejuſque imitatione ſancta vere & vivide colamus. Hæc ſervitus omnibus fidelibus unice ita competit, quod ſi eam in ſanctitate pia obſervent debite, etiam inde libertati amiſſæ penitus reſtituantur, cum ſic coincidit, ut tales ſervi Chriſti, etiam in libertate cœlica vivant undique. Proinde quoque ſibi oppoſitam habet & libertatem & ſervitutem carnalem qua homines indomabili cupiditate rapiuntur, & vitiis dominantibus turpiter in carne ſerviunt, ac tanquam ultro proſtituti mortiferis ejus vinculis alligantur. Certe utcunque animo corrupto grata, utcunque aliis ſplendida libertas videatur: vera tamen & funeſta eſt cervitus, libidini potius, quam virtuti parere, ut ait *Lenſæ. lib. 8. de libert. Chr. c. 1.* Servitus autem hæc renati hominis alias dicitur liberationis *Deut. 5, 6. Hebr. 2, 15.* a peccato *Rom. 6 18.* & Iuſtitiæ ſervitus, *ibi. v. 18, 20* & *8, 2.* adoptionis *ibid. v. 15.* hæreditatis æternæ, *17. ibi.* & Sanctimoniæ, &c. *Rom. 8, 19, Gal. 5, 13,* & *1 Pet. 2, 16.*

45. *Quid eſt Servitus Corporalis?*

ESt effectus ſive jugum poteſtatis dominicæ, quo ſervitium ei præſtatur, qui dominii ſui vindex & poſſeſſor eſt. *Gen. 15, 13* & *17, 12* & *27, 17* & *30, 26, 29* & *42, 18* & *47, 19. Exod. 6, 6* & *13, 3* & *20, 2. Levit. 25, 19. Ioſ. 24, 16. Iud. 6, 8.*

46. *Quotuplex eſt hæc ſervitus?*

DVplex; alia externa, alia interna & carnis.

47. *Quid eſt externa?*

QVæ corporali actu ex onere impoſito ſuperiori in commodum & utilitatem ejus vergens præſtatur. 9. *Dig. de ſervit. l.* 13. *parag.* 1. *Dig. ſi. Com. præd. l.* 6. *par.* 2. *g. ſi ſerv. vind.*

48. *Quotuplex eſt hæc ſervitus?*

DVplex iterum, vel Realis, aut Perſonalis. *l.* 1. *Dig. de Serv. l.* 8. *par. tale. Dig. delib. legat. l.* 32. Dig. de *uſufr.*

49. *Quid eſt realis?*

QVæ a prædio aut fundo Domino præſtatur, *l.* 18. Dig. *com. præd. L.* 3. Dig. *de ſerv. Ruſt.* Diciturque ſervitus rædialis. *l.* 1 *par. fin.* D. *de uſufe. Inſt. de reb. corp.* & *incorp.* 3. *Dig. de ſerv.* ſive urbanum ſit, ſive ruſticum prædium, 198 & 211. *ff. de V. S. l.* 1. *ff. com. præd.* & includit pertientia cuncta ad uſum ſervitutis *l.* 23. *parag.* 8. *ff. de uſufr.* ıde individua quoque ſua natura fertur, quod nequeat parari a re, cui inhæret, *l. certo par.* 1. *Dig. de ſerv ff. ruſt.* ıo referuntur, aqua, pluvia, ſtillicidium, feneſtræ, viæ titudo, &c. ligna ſecundi, &c. Cloacæ, &c. Hæc iten æqua aut iniqua eſt, de quibus ſuo loco.

50. *Quid eſt ſervitus perſonalis?*

QVam perſona præſtat in uſum perſonæ dominantis, eamque in operis aut bonis perſolvit. *l.* 7, 57. Dig. *de* *ſfr.* quo etiam penſiones, contributiones, & alia quæ onera referuntur, *tit ff. de oper. libert.* & *tit. de bon. lit.* Hæc iterum, aut juſta, aut injuſta eſt, ut ſuo loco ebit. Quæ enim de hominibus heic dicitur ſervitus, conditio eorum ſatis dura, qui talis ſervitute, plus m nimium premuntur; unde recte dicitur conſtitutio is gentium, qua quis dominio alieno contra naturam jicitur, *l.* 4. *ff. de Stat. hom.* Vnde patet, quod aliorum inctio in naturalem & legalem admodum ſit manca vitutis.

Quid ſervitus interna carnalis?

HÆc merito inter omnes Servitutum ſpecies ultimum meretur locum, quum certe omnium ſit deter a & exhorreſcenda plus, quam ratio hominis cœca tipere valet: ad quam homo quivis ſecum attonite in orem & timorem extremum concidat. Si etenim hujus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

hujus peſſimum venenum & æterna ejus tormenta ſatis noſceret, non ita in ſecuritate perverſiſſima ſui viveret, nec ita jucundum foret, tam peſſime voluptatibus carnis peccando indulgere cum tanta pervicacia. Prô dolor! ad hunc modum ita miſerrime animati ſunt homines carnales, ut perditiſſimam hanc ſervitutem, etiam libertati adſcribere ſummæ non vereantur perverſi, quum tamen interim ſuæ perniciei deſperatiſſimi ſint ſervi. Eſt itaque iſta ſervitus nil aliud, quam Effectus poteſtatis diabolicæ, qua Satan homines in libidinibus ſuis perverſis ſub regimine acri Spiritus mundi intime in omnibus nervis viribuſque animæ & cordis adeo captivos inſenſibiliter detinet, ut ab amore Dei prorſus & verbi ejus dilectione averſi cum voluptate animi perfidi vivant, mendaciis in falſitate cordis obſtinate adhæreant, & ubique ſerpentino animi ſtudio id quærant, quod carnem perditam blanditiis ſuis vanis & ſuperbiam expleat ſicut inde omnium os perfidia, & manus fraudibus plenæ ſunt. *Pſal.* 144. *v.* 11. & tamen pro recta ratione & libertate ſumma in ſui perverſiſſimam defraudationem hæc omnia nequiter habere verentur, uti in Iudæis id videre eſt, *Ioh.* 8, 34. *Rom.* 1 *&* 6, 20. Vocatur etiam Servitus, diaboli, carnis, mortis, peccati, mundi, &c. O miſerrimam ſervitutis & perditiſſimam ſpeciem in æternum, niſi mature reſipiſcere diſcant mortales, & Spiritus Sancti rationem pro illa falſi Spiritus aſtralis ratione recta induant citiſſime.

Cap. XVII. De Compoſita Societatis humanæ parte 1. nempe de Familiis.

1. *Quid eſt Societas compoſita?*

HUc uſque de Societate ſimplici egimus, merito nunc ad Compoſitam ex ratione methodi cap. 13. q. 1. tranſeundum eſt. Suntque iſtæ Societates nihil aliud quam mixtura & compoſitio quædam ex ſimplicibus coordinata, unde & mixtæ partes dicuntur.

2. *Quotuplices ſunt hæ Societates?*

DUplices aut particulares aut Univerſales.

3. *Quæ ſunt Particulares?*

HAs partim Familias, & partim Collegia conſtituunt.

4. *Qui*

4. *Quid eſt Familia?*

F Amilia, quæ & olim famelia a ſemel aut famul id eſt ſervo dicebatur, eſt prima ortæ multitudinis coacerta Societas qua homines decenti ratione inter ſe corpo- cujuſdam vinculum conſtituunt, ut eo rectius in pieta- vitæ cotidianæ neceſſitatem ſibi conquirant & conſernt. *Gen.* 10. *per tot.* & 19, 37, 39. *Levit.* 22, 13.

5. *Quotuplex eſt familia?*

D Vplex. Aliæ enim familiæ ſunt domeſticæ & civiliter privatæ: quum communio ejus ad inſtitu- n civile faciant: aliæ ſtemmaticæ & communes.

6. *Quid eſt Domeſtica familia?*

St Societas particularis hominum ſub unius Patris familias imperio in una domo ita viventium, ut res vitæ ſuſtentatione & liberorum educatione pie adiſtrentur.

7, *Quid in ea conſiderandum?*

D Vo; ejus videlicet conſtitutio & gubernatio. Quum enim fundamentalis idea & imitamen ſacrum totius minis univerſalis in ea conſiſtat, in his binis partibus ino benæ ponderanda & examinanda venit, præſerquum pauci id rite obſervarint. *Gen.* 11, 35.

8. *Conſtitutio in quibus conſiſtit?*

causarum juſta confluentia. Quoad igitur externas uſas: Efficiens duplex eſt Principalis & Inſtrumen-. Principalis iterum naturalis & Civilis. Naturalis, do per ſanguinis rationem ex juſtis nuptiis incepti- milia per Patrem familias ſuum exordium ſumit. lis, quando ex tenore Iuris Libertati inſiti per adop- n perſonæ commodæ in familiæ communionem ſcuntur. Inſtrumentalis vero eſt juſtæ diſciplinæ itutio, quæ in ſtatutis domeſticis ſeſe exerit un'ce. nis iterum duplex, quem *Pſal.* 144, v. 12. 13 & 15. gradibus exprimit. Eſt enim ultimus & ultimatus:. hus rurſum ſubordinatus, & ſubordinationi infer-: Iſte eſt ſuſtentatio perſonarum familiæ, quum unie alimentum ſuum ex eo debeatur, unde naturaliter mem trahit; velut ſic Patrifamilias incumbit, ut ſuis nenta præſtet. *d. Pſal. v.* 13. & *l. unusquiſque cap. nt. expos.* Subordinatus in eo exprimitur, ut fitri ſint ſicut plantæ, *ait David. d. Pſal.* 144, 12. everunt in adoleſcentia, quod in educatione bona accurate fideli conſiſtit. Vltimatus ſive finis finalis beati-

beatitudinem talem continet in Pſ.d. 15. ut populus hinc ſit bis beatus, cujus Iehova Deus eſt. Id eſt ut in omnibus vitæ actionibus, & operarum intentionibus ſaltem unicæ meræ loco ſit Deus, maneatque Iehova noſter.

9. *Quænam ſunt cauſæ internæ?*

IN harum numero prior eſt Materia, quæ res & perſonas ſimul complectitur ac earum poſſeſſionem requirit. Etenim cura rei familiaris non tantum bona neceſſaria cum habitatione commoda exigit, ſed etiam poſſeſſorium. perſonarum certarum indicat, ſive liberæ ſint aut ſervæ. Si liberæ tres ad minimum familiam conſtituunt, *l.* 40 *ff.d.V.S.* uti id quoque in collegio apparet: Sin vero ad ſervos quoque extendatur, uti neceſſum eſt, quatuor perſonæ ad minimum pro uſu in liberis conſervandis, non quidem ad eſſe, ſed ad bene eſſe, requiruntur, *Gen.* 5, 9, 21 & 12, 5, 13 & 13, 5, 8, 9, 10 & 26, 2, 12, 14, 15 & 31, 4, 16 & 32, 5. *Pſal.d.v.* 13, 14. *l* 2. *parag.* 6. *l.* 4. *par. rixam D. vi. bon. rapt.* Matt. 13, 27, 52 & 20, 1, 10. Forma familiæ conſiſtit in decenti & pia gubernatione ac regimine, quæ duo complectitur membra, Auctoritatem & Diſciplinam, ut negotia & rem familiarem omnem rite diſponere, & in commerciis dirigere poſſit, ne damnum clades, aut querela ſit in noſtris plateis, *d. Pſal.* 144, 14. *Gen.* 12, 1, 6, 7 & 13, 4, 18.

12. *Quis Effectus familiæ?*

IVs poſſeſſionis & auctoritatis, quæ in poteſtate Patris familias ſe exerit.

11. *Gubernatio autem Familiæ in quibus conſiſtit?*

MAxime in his duobus, nempe in Poteſtate, & Diſciplina Patris familias: Poteſtas tamen ex auctoritate & Poſſeſſione exurgit. Etenim auctoritas Ius inſitum ſibi habet jubendi, & Poſſeſſio vim ſive robur addit exequendi & perficiendi quid per Diſciplinam piam & bonam; uti neceſſario in omni regimine aut privato aut publico hæc quatuor requiſita eſſentialia, nimirum rerum Poſſeſſio propriarum, Auctoritas quæ Ius continent ſuum & Diſciplina cum Poteſtate, quæ factum exprimunt, concurrere debeant; alias nulla decens Communio aut cohabitatio dari poterit: Itaque nemo Patrum familia[s] iſta ſibi derogari aut infringi ſinet, velut nec Rex au[t] Magiſtratus in publicis. Veluti in Iacob. *Gen.* 31. vider[e] eſt, qui potius cum bonis & uxoribus ac liberis a ſocer[o] diſceſſit, quam quod hæc ſibi aut vi aut calumniis in-
fring-

...ngi vellet. Ita tota S.Scriptura abunde hoc præſtat, ...tantum publicis & privatis regiminibus fundamenta ...onſtret, quibus tuto ſuperædificari poſſim omnia, quæ ... hujus vitæ faciant regimen & ſuſtentationem, niſi ho...nes ex malitia ſe Spiritui Dei ſubducere, eundem reji...e, ac potius Spiritui mundi ſubmittere velint.

12. *Quid eſt Stemmatica familia?*

...St Societas laxior & communio hominum agnationis ..., vinculo inter ſe devinctorum, cujus capita quidem ...res Patres familias, participatione tamen ſanguinis ...hærent.

13. *Quotuplex eſt hæc familia?*

...Vplex; aut enim eſt Cognatorum, aut affinium.

14. *Quid eſt familia cognatorum?*

...St Societas particularis hominum ab una ſtirpe per ... generationis naturalis ſucceſſionem ortorum, idem ... nomen gentilium uſurpantium. *Ioſ.* 2, 12. *&* 6, 26. ...*95. par. 2. Dig. de V.S.*

...5. *Quomodo autem hæ ſucceſſiones rite agnoſcuntur?*

...X gradibus generationis, quorum alii ſunt ſuperiores, ...alii inferiores, alii collaterales, uti *ſupra Cap.* 14. ...*ſt.* 14. id explicatum eſt.

16. *Quis eſt effectus hujus familiæ?*

...maxime in communione ſe exerit & propagatione ...uſdem, ut, ſi valde ſit propagata & in ſubfamilias ...extenſa, inde gens oriatur. *Gen.* 10.

17. *Quid eſt familia affinium?*

...Væ etiam ſecundaria dicitur Societas, eſt hominum ...affinitatis vinculo inter ſe colligatorum, quo etiam ...otati homines referri poſſunt.

Cap. XIX. De Collegio.

1. *Quid eſt Collegium?*

...ESt Particularis converſationis Civilis Societas, in qua ...homines ejuſdem ſtatus & conditionis, maxime unius ...eſſionis, propter mutuam communicationem rectius ...rvandam, boni publici cauſa *Prov.* 1, 19. conſocian... ...x ſuperioris conſenſu & auctoritate, *Gen.* 37, 25.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

2. *Quid heic animadvertendum?*

DEfinitionis reſolutio & diviſio.

3. *Quid in Definitione?*

NOminis ratio & cauſæ.

4. *Quid in nominis ratione?*

EIus acceptio & ſynonyma. Etenim ſunt, qui hoc à colligando dictum volunt, quod complexum amicitiæ, quæ unice inter collegas vigere debet, contineat, ut vinculati quaſi inter ſe cohæreant. *Eſa.* 25,7. *Dan.* 3,32. *Oſe.* 12,13. Unde apud Iur. Conſ. Collegiati dicuntur fratres, inter ſe. *Abb. c. 4. de his, quæ fi. a maj. part. Cap.* & collegæ habentur, qui ſimul habitant. Alii ab eligendo dicunt quaſi in unum munus collectos haberent. *Var. lib. 9. de ling. lat.* Godd. *l.* 85. Dig. *de V. S. Exod.* 5,7,11 & 16, 4,16,18. *Num.* 11,8. *Deut.* 11,14. *Eſa.* 10,14. Inde & in genere ac ſpecie accipitur. In genere ſignificat congregationem quamcunque, *l.* 173. Dig. *d. V. S.* Sic & contutores collegæ dicuntur *l.* 14. *l.* 46. Dig. *de admin. tutel.* nec non qui idem munus & onus ſubeunt. Velut etiam maligni & ardeliones in conſpiratione ſua hoc nomine gaudent. In ſpecie vero conſociationem bonorum ejuſdem ſortis collegium conſtituunt ex ſuperiorum conceſſione, *l.* 4. Dig. *de colleg. & corp.*

Synonyma habet, ut, Cœtus legitimus, Conventus, Sodalitas, Concilium, Societas, κατ' ἐξοχὴν, Synodus, Synagoga, Sodalitium, Conſortium, &c. ac Græcis eſt συνέδριον, σύλλογος, συναρχία, ἑταιρία. Sic. *Cic.* 3. off. Prætorium Collegium, & pro Dom. Tribunorum plebis Collegium vocat, & *de Leg.* Quod enim eſt tam deſperatum collegium, in quo nemo e decem ſanæ mentis ſit? ut indicet, quod collegia non ex vanis conſtitui debeant hominibus! Unde collegæ ejuſdem officii, & fratres, & ſocii, & ſodales, &c. vocantur.

5. *Quænam ſunt cauſæ Collegii?*

EFficiens eſt vel principalis aut minus principalis. Illa eſt conſenſus hominum ad collegialem hanc Societatem adſpirantium; Iſta eſt conceſſio ſuperioris quum alias collegia forent illicita *l.* 2. Dig *de Coll. & corp.* Ideoque nullus rex aut Princeps tam ſui & ſuæ auctoritatis erit oblitus, ut ipſe non præſidem aut per delegatum ſuum agat. 1 *Cor.* 12,25,26 & 13,5. Finis eſt iterum duplex; ultimus & ſubordinatus. Iſte eſt bonum commune Col-

legii

ii ipſius; alter uſus publicus Reipubl. in promotione nmodi evidentis aut ſtatus, præſertim ut & favorabi- s tributa & impoſitiones colligi queant.

Materiam ſive ſubjectum referunt perſonæ collegiali culo interſe copulatæ, quæ collegæ proprio nomine antur, quorum tres ad minimum conſtituunt colle- m, *l.* 85. Dig. *de V. L. ubi* God. duo autem conſervant *par.*2. Dig. *quod cujuſque univ. nom.* Inter hos unus ſu- ior, qui Præſes dicatur, ſeu Præfectus, Primicerius, προςάτης, & jus convocandi, proponendi, colligendique n habeat. *tit. Cod. de Primic. & ſecundo cer. lib.* 12. *Matt.* 8. *Marc.* 5, 22, 23. *Luc.* 8, 41, 47. *Cujac. in parat. lib.* 12, *d. tit.* C.

Forma in legitima communicatione, rerum, officio- , conſiliorum & auxiliorum juxta auctoritatem & dum conceſſionis aut privilegiorum præſcriptum, ſiſtit, & conſequens neceſſarium ſecum includit, ut s habeant Conventus, & locos publicos, in quibus ſua ſilia, deliberationeſque agitent.

6. *Quomodo hoc collegium dividitur?*

Vplici modo vel ex ratione formæ, vel ex ratione Perſonarum.

7. *Quomodo dividitur ex ratione formæ?*

Vando aliud licitum aliud illicitum habetur. Ete- nim Licitum eſſe nequit, ſi non ſecundum conceſ- ſem Legum aut Superioris, vel etiam in communione m licitarum fiat. Vnde illicitum quale ſit facile di- cari poteſt, ceu ſunt monopolia, quæ Compagnia catorum potiſſimum exercere ſolent.

8. *Quomodo ratione perſonarum dividitur?*

Vplici modo iterum vel ex ſtatu dignitatis, vel ex gradu ejus.

9. *Quomodo dividitur ex ſtatu?*

T ex earum ſtatu & conditione aliud ſit ſimplex, a- liud mixtum: Simplex iterum aut reſpicit ſtatum ſiaſticum, ſive ſecularem: Mixtum vero ex perſonis uſque ſtatus eſt compoſitum, velut egregium horum giorum repræſentat collegium Electorale Imperii ano-Germanici: huc referunt nonnulli etiam las & Academias.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

10. *Quotuplex eſt ex gradu dignitatis ſumptum ?*

DVplex : Vel eſt ſuperiorum Collegium quod alii primarium dicunt; vel inferiorum, quod ſecundarium quoque faciunt.

11. *Quid eſt Primarium ?*

ESt quod ſpectat ad magiſtratum, totiuſve corporis univerſitatem, Cujuſmodi eſt Collegium, Principum, Conſulum, Primorum Populi, Senatorum, &c.

12. *Quid eſt ſecundarium ?*

QVod concernit ſubditos, & privatos, qui artis unius profeſſionem aut cognatam tractant.

13. *Quotuplex eſt hoc Collegium ?*

MVltiplex eſſe poteſt; primis tamen autſunt Nobilium, aut litteratorum, aut Mercatorum quales ſunt Societates in Specie ſic dictæ, & hodie Compaguiæ vocantur: aut opificum, quæ vulgo tribunitia collegia appellantur, & ſodalitates, aut tribus *zueffen in mingen*, velut ante excidium ſuum Magdeburgi habebantur, & hodie Coloniæ Agrippinæ laudabiliter vigent 22. *Gaffeln.* Alias tamen quoque urbes habere ſolent ad belli diſpoſitionem ſuas Curias, vel quaterniones, velut olim Romæ 35. *tribus* a Romulo ita in Curias dividebantur.

14. *Quæ Collegiorum oppoſita ?*

COllegia illicita, diſſenſus aut diffidia interna, Corruptio collegiorum & totalis eorum diſſolutio. Et tantum de Societatibus particularibus, ſequuntur Vniverſales.

Cap. XX. De Societate Vniverſali.

1. *Quid eſt Societas univerſalis ?*

ESt Societatum diverſarum communio, qua diverſi ſtatus hominum in unum corpus quaſi coeunt.

2. *Quotuplex eſt hæc Poteſtas ?*

DVplex, aut enim Legitimis mediis Politicis & civilibus cohæret, diciturque Vniverſitas, aut ſaltem ejus ſceleton refert in corpore ex fœdere, diciturque aliàs holopolium, aut Vniverſitatis æmulatio.

3. *Quid*

3. *Quid eſt Vniverſitas?*

E St plurium diverſi ſtatus hominum, familiarumque
omnium, & collegiorum juris communione, civi-
umque commodorum ſociata ita multitudo, ut corpus
iquod in connexione mutua repræſentet; in loco ubi
bitat. Talem coagmentationem populus Iudaicus inter
ſe repræſentavit in Ægypto, & priusquam in ſolidam
alesceret Rempubl. *Exod.* 3 & 4 & 5. &c. Diciturque
ias Communitas; *die Gemeinde, aut Gemeinheit*, *Gen.* 34,
5,22. *Exod.* 11,2,3,4. *Deut.* 13,12,13,15. *l.* 2. *l.* 7. *par.*
g. *quod cujuſque Vniv. l.* 30. Dig. *de uſucap. tit. C. de Colle-*
t. *lib.* 11. & *tit.* Dig. *de privat.* Corp, *Vrb. Rom. Loſæus lib.*
Iur. Vniverſal.

4. *Quid heic obſervandum?*

D Efinitionis contenta in nominis explicatione, & e-
juſdem diviſio.

5. *Quid nominis contenta indicant?*

D explicatione nominis detegetur, quæ in derivatione
& acceptione ejus pateſcet. Etenim Vniverſitas qui-
m ab uno dicitur, ſed ita tamen, ut in amplitudine ſua
m late extendatur, quaſi illud unum in totum quoddam
mmune convertat. *Velut* Cic. mare univerſum *Dixit*,
univerſam eloquentiam, univerſam gentem, vitam &
tionem, ut inde univerſi omnes dicantur, quibus ſinguli
ponuntur. 4. *in Ver.* Ergo ab univerſa provincia, ge-
ratimque a ſingulis ejus partibus diligitur, &c. Hinc uni-
rſitas τὸ πᾶν, τὸ ὅλον ὁλόκληρον, καὶ τὸ σῶμα dicitur, velut
iam ipſe mundus univerſi & Vniverſitatis appellatione
primitur; *Cic.* 1. *de Nat. Deor.* Vniverſitas rerum, qua o-
nia continentur. Item ſi totum Vniverſitatis corpus
anum & æquabile explicaretur. Ita & pro toto genere
imano accipit 2 *de Nat. Deor.* Licet enim contrahere
iverſitatem generis humani, eamque gradatim ad pau-
ores, poſtremo deducere ad ſingulos. *Sic Colum.* de ru-
cationis univerſitate, non attinet jam plura dicere. Et
uintil. Si quando in partibus laborabimus, univerſitate
guandum eſt. Quum itaque univerſitas meram gene-
em contineat diſpoſitionem, ut non aptis per totum in-
ſe conveniat firmiter membris quidem, quæ quaſi in
te cohæreant univerſaliter; nihilominus Vniverſitatis
is homines vocantur cives, contribules, oppidani, in-
læ & municipes *tit.* Dig. *ut null. ex vican. tit.* C. *non licere*
b. metrocom. l. 1. C. *ut nemo ad ſuum patron.* Sic etiam

apud Iudæos univerſitatem quandam conſtituebat quælibet tribus, quæ rurſum ſuas habebat familias, *Deut.* 16, 18 & 29,10. *Ioſ.*23,2, 6,24 & 19, 47,48. & 2 *Chron.* 30, 1, 2, 3. Habent itaque aliquod politeuma, ſed non plenum, quo tamen inter uti poſſunt aliquo uſque. Sunt interim, qui Vniverſitatis nomen ſpecialiter certæ formæ regiminis ſuper inducere ſolent, velut apud Lenſæum & ejus imitatorem Brunigium videre eſt, qui heic conſulantur ulterius.

Quomodo dividitur autem Vniverſitas?

QVum non ſolidam conformationem & ſtabilem ſui referat talis Vniverſitas, ſed variis & fluxibilibus obnoxia ſit caſibus atque diſſolutionibus, non aliam diviſionem niſi gradualem admittit; unde ſunt, qui pro loci capacitate in majorem & minorem eam diſtinguunt, ut majori accenſeant, urbes, oppida, &c. minori univerſitati vicos, pagos, &c. de quibus poſtea agendum erit. Sic etiam per abuſum Academias vulgariter Vniverſitates vocant, forte reſpectu ſcholarium particularium & trivialium. Germani dicunt *hohe Schulen* altiores ſcholas, quod forte inde in Vniverſitates diſſeminentur artes; Vbi certe diligenter cavendum, ne puteus ſit *Apoc.* cum locuſtis. *Apoc.* 9,2,3.

7. *Quid eſt corpus fœderatum ſive holopolium?*

QVod & ὀχλοπόλιον dicitur, eſt communio Societatis univerſalis, quæ pactione publica inter populos de amicitia, pace, & commerciis mutuo exercendis, & conſervandis, aut libertate retinenda initur.

8. *Quotuplicia ſunt?*

DVplicia; æqualia vel inæqualia, &c. Sed quum de iis *in Rebuſpub. Hanſeat. part.* 2. *c.* 8 *&* 11 *ac ſeqq.* actum ſit, atque etiam ad alium locum inferius ſpectet, non amplius eorum mentio heic facienda erit dum jam ad Ordines populi *ex cap.* 6. *q.* 2. nos convertimus.

Cap. XXI. De ordinibus Populi & diſtinctione maxime civium.

1. *Quid ſunt Ordines populi?*

ABſoluto ita tractatu de priori diviſione populi; videlicet quantitativa, ſequitur nunc qualitativa, quæ ordines determinat: Hi igitur nihil aliud ſunt, quam Claſſes diſtinctæ hominum, in quas populus commode diſtribui

ribui poterit, pro meliori diſciplina & reſpectu in Rebubl. undiquaque habenda.

2. Quid heic obſervandum?

NOtatio nominis & ſubjecti applicatio.

3. Notatio nominis in ordine quænam eſt?

Aptiſſimum ſane rebus eſt vocabulum ordinis, quum nihil prorſus diſcriminis dari poſſit ſine ordine. Ac es quæ non ordinem accipiunt aut admittunt in confuone ſua pereunt; quod adeo verum, ut neque actiones llæ ſine ordine poſſint edi. Nec tempus, nec modus ulus caret ordine: imo ex ordine viget & vivit ipſum empus, niſi quod in inferno tenebræ eo careant, ubi mbra mortis & nullus ordo, *ut ait Iob* 10, 22. Ideoque atet inde, quod ad omnes res, quæ prius & poſterius aliuod aut diſtinctionem quandam admittunt, ordo excurat & ſpectet, quum nihil aliud ſit niſi congruens diſpoitio rerum & collocatio ſingulorum in ſuo loco. Noſtine ordinem cœli? *ait Iob*. 38, 33. & ordinem Lunæ ac tellarum *Ierem*. 31, 35. in gloriam Iehovæ collaudat ropheta. Quamvis autem Ordinis acceptio tam late paeat; tamen recte faciunt, qui ejus proprietatem homini otiſſimum accommodant, quum homo tanquam Microoſmus omnes mundi ornatus & ordines in ſeſe contineat, uti etiam loquitur Xenophon in Oecon. nihil honinibus præſtantius nec utilius ordine. Attamen aliter pſi interne aliter externe applicatur, ut etiam in cogitaionibus & conſiliis ordo eſſe debeat *Bart. in l. ff. ad Vell*. ed in Politicis maxime externis qualitatibus & eorum onditionibus attribuitur, velut etiam ordo miniſterii diitur. *Num*. 7, 5. & 1 *Reg*. 10, 5. *Pſal*. 110, 4. & 1 *Cor*. 4, 40. & 15, 23. *Hebr*. 5, 6, 10 & 7, 11. Hinc ordines am inter regentes, quam ſubditos dantur, quum in omni ominum cœtu, neceſſum ſit ut gradus conditionis ſpeentur, velut *Cic*. 1 Oecon ait. Nihil eſſe pulchrius in omni ratione vitæ, diſpoſitione atque ordine. Sic & ſtaus cujuſque Reipub. apud magiſtratum & ſubditos ordiem æſtimationis ſuæ requirit. *Vnde Cic. pro Flac*. ordiem Senatorium magni æſtimat, & pro Dom. Ordinem queſtrem: & *I. V*. Si cuiquam ordini, ſive oratorum, ive pecuariorum ſive mercatorum probatus ſit. & *lib*. 3. *epiſt*. 9. Ordo publicanorum *lib*. 10. *epiſt*. 12. omnium enerum atque ordinum conſenſus, &c. ut ita cuique eneri vitæ ſuus ordo apud Latinos adſcribatur. Hoc utem cum difficile ſit, ita juſte digerere, propterea ordini huic ſeriem claſſium in definitione attribuimus

quod maxime valet in hoc ſubjecto incolarum & civium *l.nemo.C.de oper.publ.*

4. *Quibus vero ordo talis in Ropubl.adſcribitur?*

VTi jam ex nominis explicatione patet, tam regentibus, quam ſubjectis & ſubditis. Sed de regentibus ſuo loco agetur. Vide quid de ordine in republ. *Hans. par.* 3.c.8. actum ſit.

5. *Subditi qui vocantur?*

OMnes in ſingulis perſonis, qui à regiminis ſtatu ſunt excluſi, licet nondum fixum agnoſcant locum alicubi: nihilominus quocunque veniunt, coguntur ſuperiores recognoſcere ſuos, qui loco illi præſunt.

6. *Suntne vero in aliquo diſcrimine?*

OMnino, Sunt enim ἐγχθώνιοι, qui certo in loco ſuperiores recognoſcunt, alii vero nondum ſibi fixam compararunt ſedem, ſed vel adhuc peregrinantur, aut in circum vagatione errant, & Græcis dicuntur ἄχωροι vel ἐπιχθόνιος καὶ εὐρύχωρος eſt, cui undique locus amplus eſt. Germani dicunt: *Nirgentheim.* Erro, vagabundus, peregrinus, &c.

5. *Quotuplices autem ſunt ſuperiores in certo loco recognoſcentes?*

ITerum in duplici ſunt differentia: aut enim ordine Civium aut Advenarum comprehenduntur. Cives vero iterum ſunt duplices: Aut enim veri, aut analogice cives vocantur. *Gorl.lib.2.obſ.35,1.*

8. *Quid eſt Civis proprie ſic dictus?*

QVum Cic. Civem a coeundo vocatum ſic velit, quod vinculo Societatis quodam cives in unum cœtum coeant, & ſub iiſdem legibus vivant, ceu Græcis etiam πολίτης & ἀστὸς eſt, merito dicitur: quod ſit Socius, qui cum familia ſua in conſociatione familiarum juxta reſpectum ſuperiorum bene vivere intendat.

9. *Quid heic notandum?*

DVo: diviſio Civium particularis, & ratio Iuris locorum.

10 Civis

10. *Civis proprie ita dictus quotuplex?*

DVplex: vel eſt plenus, vel ſemiplenus & ſaltem ex parte.

11. *Quis plenus civis?*

QVi Iura civitatis ex toto ita obtinet, ut omnibus Iuribus & commodis loci, in quo vivit, frui, uti & e-
is membrum rite referre poſſit. *Danæ. lib.* 2. *Pol.c.4.fol.* 8. Sic olim civis Rom. erat, qui in civitate Rom. domi-
lium, cenſum, tribum & publicorum gerendorum pote-
atem habebat. Sigon. *lib.* 1. *ant. Iur.* Civ. *Rom.* Et apud
ebræ. qui ex ſemine Iacobi genitus, & ad omnia ſacra
otus eſſet. Deut. 23. *Ioſ.* 5. *Iud.* 14, 11. & 1 Reg. 21, 11,
r 2 Reg. 23, 17. *Luc.* 15, 15.

12. *Quotuplex hic iterum?*

VEl natus, ſive originarius & naturalis ἔγχωρος, αὐτόχθων, indigena; vel factus, adſumptus & ad-
criptus.

13. *Quid eſt originarius?*

QVi nativitate civis eſt, vel a patre, & avo, aut ex utroque parente, vel alterutro tantum prognatus *ibi.*
1. *par.* 2. *ff. ad municip.* Eſtque iterum ratione familiæ
el Patritius, vel Plebejus.

14. *Quid eſt adſumptus civis?*

QVi conſenſum Magiſtratus per obligationem expreſſam Ius Reipubl. & civitatis eſt adeptus. *l.* 1, 2,
. C. *de incol.* Græce dicitur παροικὸς juxta habitans, La-
ne incola; quem Germani *ein Pfofburger* vocant, id eſt,
vis voluntarius. Accipit autem plenum Ius ſi homa-
ium præſtet ſeu Iuramentum ſubjectionis, quod etiam
obiles detractare nequeunt. Vbi hoc ſedulo notandum,
uod quiſque locus ſuam ferme habeat conſuetudinem
ut ſtatuta, quæ cuivis peregrino perquirenda ſunt, quo-
odo plenum jus Reipubl. acquiratur. Sic Venetiis 14.
nnos incolere neceſſe eſt iis, qui Iura plebeiorum ade-
iſci velint. Fruſtra heic anxie quæritur, utrum expe-
iat peregrinos Iure civitatis donare. Qui nolit credere
ominodum, abeat ad Belgas, & facto ibi refutabitur ſatis
liciter. Ignorantes & Idiotæ in Politia ſcrupulos ita
anes movent, & ſua Iura ficta conſuetudinis abſurdæ
imis alte venditant. Rectius ſapiunt, qui humanitatis
ltui propius accolas ſe præbent. Arrogans ſuperbia,
bique odioſa manet, quum ipſa ſibi ſit exitio. Ius ple-
um civis vocatur, *Das groſſe burgerrecht.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

15. *Sed quid eſt Semiplenus civis?*

EX parte civis eſt, qui Iura civitatis obtinet ex toto, ſed pro parte ita, ut vel in civitate habitans partiale jus habeat, vel alibi habitans, cum civitatis Republ. confœderatus ſit, ac proinde ex parte ſit inquilinus, vel extraneus.

16. *Quid eſt civis inquilinus ex parte?*

ESt, qui vel in civitate habitans ſaltem uno aliquo pleni civis Iure; non autem omnibus privilegiis & Iuribus ejus Reipubl. uti poteſt: Sic ſunt, allectos quos dicunt, qui aliunde ad civitatem certam ob cauſam acceſſerunt: eoſque maxime recipiunt ii; qui Imperii amplificationi magis, quam tranquillitati ſtudent, ait *Beſol. in Syn. Pol. cap.* 11. Sic & Proſelyti apud Hebræos erant, *Exod.* 12, 48. Et tali Iure vivunt Hamburgi hodie exteræ nationis mercatores cum certis pactis libere diſcedendi, abſque decurtatione bonorum, quibus quoque Seniores ſui loco ſemimagiſtratus ſunt, &c.

17. *Quid eſt civis partialis extraneus?*

ESt confœderatus talis, qui Ius civitatis ex fœdere in quibuſdam adeptus eſt; veluti talem correſpondentiam inter ſe Bernates & Genuenſes fovent.

18. *Quomodo autem ſe habet Ius civitatis ex ratione locorum?*

DVplici modo id conſtitutum viget, ut ſit vel Vniverſale reſpectu totius imperii, vel particulare, reſpectu Provinciæ aut certæ urbis. Sic licet de Iure communi incolatus tempore decennii acquiratur *l.* 2. *C. de incol.* tamen in continenti quoque acquiritur, quando quis re & facto animum manendi declarat, puta: ſi domicilium elegerit. *l. domicil. ff. ad municip.* Item ſic in civitatibus Germaniæ paſſim incolatus ex conſuetudine, vel ſtatuto, poſt annum acquiritur, & non patiuntur advenam diutius ibi commorari, ſi elapſo anno Iura civium redimere noluit. *Geil. lib.* 2. *obſ.* 31. *n.* 8. Et Hanſæ civitates ſua Iura ſeptimo anno ſaltem transferunt, uti explicavimus *part.* 4. *c.* 11. *de Rebuſp. Hanſ.* Ex Iuribus talibus cives quoque alii dicuntur Vniverſales, vel particulares.

19. *Quinam ſunt cives univerſales?*

QVi totius alicujus imperii aut regni ſunt cives; veluti hoc modo omnes Germani ſunt cives Imperii Romani, *Act.* 22, 26, 29.

20. Qui

20. *Quinam ſunt particulares?*

QVi vel provinciæ aut Civitatis ſunt alicujus certæ cives; qui iterum vel Vrbani ſunt vel ſuburbani in ſuburbiis habitantes, &c. *Levit.* 19, 18 & 21, 1 & 24, 16, 19, 22 & 25, 14. *Num.* 15, 30. *Deut.* 15, 3. *Iud.* 17, & 4. *Eſdr.* 9, 45 & 10, 2.

21. *Quinam ſunt analogice cives?*

CIvis per analogiam & improprie ſic dictus eſt inquilinus, qui negotiorum ſuorum cauſa in civitate aliqua habitat ita, ut præter Ius habitandi nihil in eadem obtineat; ceu olim Magdeburgi erant Latitatores ex Hamburgo, quos *Liggeros* dicebant. Hi iterum ſunt aut Forenſes, aut Honorarii.

22. *Quid ſunt cives honorarii?*

QVi honoris & meriti ergo à Regibus aut Principibus titulotenus civitatis nomine donantur abſque omni ſubjectione & domicilii tranſlatione, quo Iure Franciæ reges donati ſunt ab Helvetiis *Commen. lib.* 6. Et Venetianis ita mos eſt, ceu ipſe novi quoſdam, qui hoc titulo gaudent.

23. *Quid vero eſt Forenſis?*

ESt, qui ſaltem in nundinis ad forum accedit, ut commerciorum jure ſecundum leges & mores civitatis aliquouſque uti poteſt; vel etiam alterius miniſterii cauſa degit in civitate. Inde talis inquilinus vel liberior eſt, vel adſtrictior.

24. *Quiſnam liberior?*

ESt quiſque liberæ ingenuitati vere & pie ſtudet, unde & talis dicitur ſtudioſus, nobilis, miles, vel alia quæpiam perſona peregrinans.

25. *Quis adſtrictior?*

HIs inquilini accenſentur tales, qui opificum aut artificium, aut tale quid exercent, & in iis ſua tractant negocia.

26. *Quid eſt Advena tandem?*

EVm indigetant, qui ſaltem tranſeundi ſolum, & hoſpitandi commoditatem quærit, quorum curam Deus accuratam vult haberi, ſub certa pœna *Deut.* 10, 19. *Eſai.* 58, 2. *Matt.* 20, 35, 36. *Luc.* 14, 13. *Rom.* 12, 13. & 1 *Tim.* 3, 2. *Tit.* 1, 8. *Hebr.* 13, 2. & 1 *Pet.* 4, 9. *Iac.* 1, 27.

27. Suntne

27. *Suntne etiam aliæ diviſiones civium?*

IMo. Namque tam cives quam incolæ ratione relationis ſexus, ætatis, dignitatis, habitus, facultatum, & ſtatus in varios ordines diſtribuuntur, quorum accuratam rationem Politicus tenere cogitur. Veluti ex relatione alii ſunt magiſtratus, alii ſubditi, de quibus infra: Ex ſexu, alii mares, aliæ fœminæ: ex ætate, alii Iuniores, alii Seniores: Ex dignitate aut eminentia nobiles, vel ignobiles: ex eruditione docti, indocti, vel litterati & illiterati, & rurſus, ex habitu agricolæ, opifices, mercatores, &c. Ex facultatibus, divites aut pauperes: Ex ſtatu liberi ſervi: & rurſus idiotæ qui pravatas res curant, aut officiarii, qui publicum gerunt munus, ſunt, agricolæ, coloni, ruſtici, &c. de quibus alibi.

28. *Quæ oppoſita habet civis?*

OPponuntur tam civibus quam incolis, peregrini, hoſpites, vagabundi, &c. qui in civitate, in qua commorantur, neque uſum privilegiorum habent, neque domicilium; ſed aliunde advenientes diverſorio ad tempus utuntur. Sed nunc ex *cap. 4. diſtinct.* ad res Populi nobis pergendum eſt.

Cap. XXII. De re Populi, & præſertim immobilibus ejus.

1. *In diſpoſitione Politices, quid nunc porro examinandum venit?*

VT methodi ratio recte obſervetur *ex cap. 4.* abſoluta videlicet prima parte materiæ, quæ in perſonarum conſociatione, numero & ordine conſiſtebat, neceſſum eſt, ut nunc ad alteram materiæ partem in Republ. perveniamus, quæ in Re aut Rebus populi ſeſe exerit.

2. *Quid in re Populi conſiderandum?*

EIus natura in definitione, & diviſio cum contentis ſuis.

3. *Quid eſt res igitur Populi?*

EST omne bonum externum, quodcunque in poſſeſſionem hominis alicujus privati aut Societatis publicæ, pro ejus inſtitutione ac conſervatione cadere poteſt.

4. Qui

4. Quid heic notandum?

ANte omnia duo hæc; nominis notatio & ejus acce-
ptio, ex quibus ipſa definitionis explicatio patebit,
uum compendioſe heic ſit agendum.

5. Quæ eſt notatio nominis rei?

QVum tam late ſe ejus conceptus extendat, ut etiam
rei notatione determinetur, quicquid vel ſaltem nu-
is cogitationibus aſſequi poteſt ita, ut ei quidditatem a-
iquam ſive eſſentiam abſtractam imponat, admodum ſa-
e mirabilem ejus derivationem Scholaſtici conſtitue-
unt. *Scot. in Repart.* 2. *diſt.* 1. *q.* 2. ejus etymologiam ita
eſcribit, inquiens: Res dicitur dupliciter, a reor, reris,
c à Ratitudine. Primo enim modo quodlibet poteſt
ici Ens, ſive ſit opinabile, ſive exiſtens: quia Reor hoc
erbum importat actum intellectus & rationis: ideo et-
am res dicitur de Entibus, quæ non habent firmum eſſe
eale. Secundo modo dicitur Ens ratum, inquit, firmum,
uod habet veram Entitatem, & illud non dicitur de im-
oſſibilibus eſſe, nec de puris fictitiis, ut Ens. *Sic & Con-
tant. Sarn. in direct. Theol. Bellov. tract.* 2. *c.* 14. *Tom. de ve-
t. q.* 1. *art.* 1. Sed de talibus vanis & fictitiis rei & Enti-
atum derivationibus nihil conſtat Politico, quum illud
otius reſpiciat, quod Græci πρᾶγμα *Actor.* 5, 4. &
Cor. 6, 1. *Iacob.* 3, 16. aut κτῆμα *Act.* 5, 1. *Matt.* 19, 22.
icunt, & ita ſub ſenſum cadat, ut poſſideri valeat *Matt.*
0, 9. *Luc.* 21, 19. *Act.* 22, 28. Ac licet Græci plurima
abeant vocabula, quibus Rem exprimere conentur, ut
unt, ἕρμα, ἔργον, πρᾶγος, χρῆμα, χρέια, tamen nihil
onvenientius heic quadrat, quam πρᾶγμα, aut κτῆμα.
Namque non expetimus res, *ut ait Cic. ad Heren.* quæ mo-
eant riſum, aut 4. *Acad.* ſint commentitiæ, 1 *Acad.* in-
ſitatæ, aut *Tuſcul. q. lib.* 4. formidoloſæ: ſed res eviden-
es 4. *Acad. &* 3. *off.* ad vivendum neceſſariæ, & 1 *Ac.*
es ante oculos poſitæ, vocenturque, *ad Att.* 9. *epiſt.* 4.
es privatæ, publicæ, forenſes, domeſticæ, 1. *off.* res
roſperæ, & ad voluntatem noſtram fluentes in negociis
erendis 4 *Acad.* Interim tamen non errant valde, qui
ffirmant, quod res & Ens Synonyma ſint; nec ulli rei Res
aleat accommodari, in quam non quadret etiam Ens.
es enim enunciatur de Ideis vel rationibus ſeminalibus;
e iiſdem quoque Ens, quia, ut habent eſſentiam, ita En-
s nomen, quod eſſentiam exprimit, quoque participant,
caiunt, &c.

6. Quot

6. *Quot modis autem res accipitur?*

GRammatici ultra 20 fingunt ejus acceptiones, quum adeo generale fit, ut & corporeo & incorporeo eſſe imo nugis & fabulis ipſis adſimuletur. Heic vero non ea, quæ extra ſenſum vel internum aut externum ſunt, ſed maxime in ſenſus externos communiter atque eorum communicationem & commercia incurrunt; curamus in Politicis. Ideoque recte inſtituta eſt quæſtio de Rebus Populi, & non de mentis fabulis aut aliis nugamentis, ut maxime contineat, opes, bona, & ejuſmodi ſubſtantialia, quæ realem poſſeſſionem declarare poſſint. Velut inde quoque Rempublicam haut inconvenienter dici, antea ex Cic. monuimus.

7. *Quotuplex igitur eſt res populi?*

DVplex: Partim enim res animatas partim inanimatas complectitur; licet heic alii res velint publicas quæ communes ſint omnibus hominibus quoad uſum, & privatas velint dici; de quibus alibi.

8. *Quænam Res animatæ heic intelliguntur?*

REs animatæ partim ſunt homines & inter eos maxime miniſtri publici, qui ſunt ignobilioris & ſervilis conditionis, partim beſtiæ, ſive cicures, ſive feræ; ſive terreſtres aut aquatiles, ſive volatiles, quatenus uſui communi inſerviunt, & poſſeſſione acquiruntur.

9. *Quænam ſunt res inanimatæ?*

SVnt κτήματα ejuſmodi, quæ vel motum non admittunt, & dicuntur immobiles, aut ſunt mobiles?

10. *Quæ res mobiles heic intelliguntur?*

NOn heic intelligimus motum privationis aliquem, aut actum actuationis a termino ad quem in 8. ſpeciebus, ut loquuntur terminiſtici illi Sophici; ſed res tales, quæ de loco in locum ſalvæ & integræ abſque læſione tranſportari nequeunt. Suntque vel naturales, vel artificiales.

11. *Quænam res ſunt naturales?*

QVæ ex naturæ ſuæ conſtitutione in uſum publicum ſuppeditantur, ſuntque vel ſimplices; vel mixtæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

12. *Res quaſnam heic vocas ſimplices?*

NOn eas, quæ in ſuorum elementorum principia ſunt reſolutæ, ſed aquæ & terræ principaliter roximam conſtitutionem indicant. Itaque vel ſunt fluilæ, ut maria, flumina, ſtagna, lacus, fontes, thermæ, & d genus aliæ : vel ſolidæ, ut agri, prata, valles, mones, littora, ripæ, &c.

13. *Quas vero res Populi dicis mixtas?*

QVæ partim ſunt ſupra terram, ut ſylvæ, vineæ, horti, paſcua, viridaria portus; viæ publicæ : partim ina terram, ut fodinæ metallicæ, lapicidinæ, ſalinæ, &c.

14. *Quænam res ſunt artificiales?*

QVæ artis opera compactæ aut conſtrictæ comparantur, dicunturque alias Continentia receptacula peronarum civiliter ſociatarum. Suntque vel prima, vel a rimis orta receptacula, aut continentia.

15. *Quodnam eſt Primum Continentis receptaculum?*

ESt, quod primo momento naturæ civilis Societatis inſervit, & a quo reliqua continentia ſive receptaula originem trahunt, ut eſt Domus & Pagus.

16. *Quid eſt domus?*

ESt habitaculum patrisfamilias, ejuſque domeſticorum habitationi & uſui cotidiano commodioris vitæ deinatum, quod adeo neceſſarium, ut etiam Deo domus atribuatur myſtice. *Gen.* 28, 17, 22 & 35, 7. *Exod.* 23, 19 34, 26. *Deut.* 23, 18 & 25, 13. Sicut ipſe Iehova voluit bi tabernaculum ad cultum externum exædificari. *oſ.* 9, 23. *Iud.* 18, 31 & 19, 18 & 20, 26. & 2 *Sam.* 7, 5, 7, 13 & 14, 20. & 1 Reg. 2, 36 & 5, 5, 18 & 6, 1. & *qq.* Vnde & Eccleſia domus Dei vocatur. *Ioh.* 14, 2. & *Cor.* 5, 1. & 1 *Tim.* 3, 15. *Hebr.* 3, 25 & 10, 21. & 1 *Pet.* 5 & 4, 17. Sic & pro gentilibus ejuſdem ſanguinis t, *Luc.* 1, 27. Matt. 15, 24. *Matt.* 10, 12. pro hoſpitio. *Matt.* 9, 28. Sic domus cœleſtis & terreſtris habetur, *Cor.* 5, 1. & 2 Pet. 1, 14. Habitatio autem conſtituta bi dicitur ſimul ubi fortunam ſuam cum commerciis uis exercet. *l. cives.* C. *de incol.* *l.* 5, 27. *par.* 1. *ff. ad munic.* linc mulier eſt cuſtos domus, 1 *Tim.* 5, 13. *Tit.* 2, 5.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

17. *Quid eſt Pagus?*

PAgus Græcis κώμη eſt multitudo domorum in recep- taculum Societatis politicæ ita redacta, ut homines promptiori congreſſui adſint ſine tamen muris, vallis & foſſorum cinctu. Quamvis à πήγη aut πηγὴ id eſt fonte dictum velint, *Gen.* 14, 7 & 16, 7. & 24, 13, 62 & 21, 25 & 23, 11 & 25, 11 & 26, 18. tamen apud Germanos longe aliud fuit pagus, qui totum diſtractum juriſdictio- nis continebat, ut monſtravimus in Rebuſpub. Hanſeat. part. 2. Qui Pagum a Græco πηγὸς id eſt Saxoſum de- ducunt, contradicunt expreſſe, *Gen.* 26, 18. Quur tamen nolunt potius a πάγη aut πάγις laqueus, vel a πηγὰς aut πηγύς glacies. Annon rectius ſic πήγιος aut πηγὸς fir- mus, compactus? Videant illi.

18, *Quid eſt continens a primo ortum.*

QVod a continente primo originem trahit latiori cir- cuitu ac ſpacio; eſtque receptaculum minus aut ma- jus, videlicet urbs & regio.

19. *Quid eſt Vrbs.*

EStreceptaculum ſocietatis civilis ex domorum & vi- corum multitudine ita conſtans, ut communibus munimentis & ſecuritate murorum, foſſarum, turrium or- namentiſque publicis ac juribus ſit exornatum. *Gen.* 4, 17 & 11. *Num.* 35, 2, 3. *Deut.* 13, 15, 16. *Ioſ.* 21, 2. Cujus partes aliæ ſunt primariæ, aliæ ſecundariæ, continentur- que hoc nomine oppida, licet differentiam a minoratu a- liquam accipiat.

20. *Quænam ſunt partes primariæ.*

QVæ conſiſtunt in ædificiis ad utilitatem extructis, quæ ſunt vel publica vel privata.

21. *Quænam publica vocantur?*

QVæ ad publici uſus poſſeſſionem ſunt deſtinata. Suntque alia ſacra, alia profana.

22. *Quænam ſunt ſacra?*

SVnt ædificia eccleſiaſtica & loca publica, in quibus homines ſe mutuo congreſſu pietatis adinvicem in- formare deberent pro vita Chriſtiana recte in dilectione Dei & proximi ardenter inſtituenda, uti Paul. 1 *Cor.* 14. monet. Sed hodie longe aliud quid conſuetudo abfor- mis obtinuit. Suntque vero templa & Scholæ. In tem- plis exercitium religionis habetur; quod totam vitæ pra- xin dirigat. In. Scholis publica exercetur educatio. Vtri- nam vero non magis in profanis, quam ſacris, aut fidem ſaltem ſomniativam & opinabilem, ſed veram & in Spi- situ ſancto operativam ac efficacem,

23. Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

23. *Quæ vero vocantur profanæ ædes publicæ?*

QVæ externo regimini ad conventus ſolemnes ſunt deſtinatæ. Suntque vel conventionales, aut ſubſidiariæ.

24. *Quæ ſunt ædes aut ædificia conventionalia?*

QVæ conventibus publicis inſerviunt; cujuſmodi ſunt Curia, theatra, domus publicorum conſiliorum, Cancellaria, ædes tribunales, Prætoria, ædes publicorum conviviorum, tribuum, &c.

25. *Quæ ſunt ſubſidiaria?*

QVæ ad ſubſidium publicum ordinata ſunt; cujuſmodi ſunt, diverſoria, Oenopolia, granaria, æraria, armamentaria, bibliothecæ, Portuaria, molendina, aquæ ductus, Phylacteria, Archiva, & omnis generis promptuaria, etiam ἐξωτικο ταμιεῖα, Gymnaſtica ſive exercitatoria, pergulæ, balnea, thermæ, &c.

26. *Quænam ſunt privata ædificia?*

QVæ privatis hominibus negociiſque eorum & commerciis ſunt deſtinata, pro cujuſque uſu.

27. *Quænam vero ſunt ſecundariæ partes Vrbis?*

QVæ miniſteria accommodatiora pro firmitudine & promptitudine primariis præbent; ſuntque Mœnia & ſpacia publica.

28. *Quid ſunt Mœnia?*

SVnt partes urbis lapideæ, quibus hæc adverſus injurioſos & hoſtiles impetus ferarum aut hominum cingitur ac munitur?

29. *Quid ſunt ſpacia Vrbis publica?*

QVæ communi ſocietati ad congreſſus mutuos aut ſepoſitiones alias commoditates inſerviunt; ſuntque Vici, plateæ, portæ, pomœria, cœmeteria, &c. Vici autem ſunt ſpacia publica urbis, domibus utrinque ſeptæ, per quæ incolæ tranſeunt; quibus adſimiles ſunt plateæ ſive viæ publicæ. At fora ſunt loca publica, in quibus commercia & judicia exercentur: Vnde etiam aliud forum venale, aliud judiciale dicitur. Portæ ſunt ingreſſus ſpacia per quæ omnia importantur & exportantur, Pomœria ſunt ſpacia mœnibus ex utraque parte vicina, ædificiiſque deſtituta. Cœmeteria ſunt ſpacia mortuorum ſepulturæ deſtinata?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

30. *Quotuplex eſt Vrbs?*

DVplex, aut eſt metropolis, vel urbs oppidumve communiter ſic dicta. Metropolis vero eſt urbs primaria, quam reliquæ omnes originis, directionis, defenſionis & honoris aut eminentiæ gratia reſpiciunt; Germanis eſt *ein haupstatt*, diciturque Vrbs Regia alias, quod reliquæ ab ea dependeant. *Ioſ.* 18, 28. *Iud.* 19, 10. & 1 *Paral.* 11. 4. *Item Gen.* 14, 18. *Pſal.* 76, 3. *Matt:* 4, 5 & 5, 35 & 27, 53. *Num.* 35, 6. *Deut.* 4, 41 & 19, 2. *Ioſ.* 20, 2.

31. *Quid eſt Regio?*

EST univerſitas domorum, pagorum oppidorum aut urbium, ad unam Rempublicam pertinens, & medii loco ſe communicat inter provincias, ut regna, quum Principatus & Ducatus quoque contineant unde tandem Imperium ſuam nanciſcitur amplificationis latitudinem, &c.

Cap. XXIII. De rebus mobilibus Populi.

1. *Vnde dicuntur & quid ſunt res mobiles Populi?*

INde res mobiles maxime dicuntur, quod non tantum ſint loci mutationi, ſed etiam viciſſitudini corruptibilitatis obnoxiæ, atque a vanitate ſua non latum unguem quocunque tempore abſint, ſi Turba magna ſit commota in fervore ſuo, ut ait *Phil. ſac.* & *Eccleſ.* 1, 2, 19. *Eſa.* 40 6. *Ierem.* 12, 12 & 45, 5. *Eccleſ.* 2, 2, 15, 17, 21, 26 & 3 19, & 5, 6. *Eccl.* 14, 20. *Iob.* 34, 24. *Dan.* 2, 21 & 4, 14 29. *Ierem.* 27, 5, 6, &c. Sunt vero res hæ vel corporales vel incorporales.

2. *Quid ſunt Corporales?*

HAbentur in duplici differentia, ut ſint vel Inſtrumenta publica vel reditus publici.

3. *Quænam dicuntur Inſtrumenta publica?*

HÆc iterum ſunt quæ vel neceſſitati inſerviant, & vocantur Neceſſaria, vel in deliciis habentur ac dicuntur Voluptuaria.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

4. *Quænam ſunt neceſſaria inſtrumenta ?*

DVplicia ſunt : vel enim memoriæ in annotatione rerum & actionum inſerviunt ; cujuſmodi ſunt an-
ales, Reipublicæ acta judiciaria , Protocolla , libri ob-
ervationum, acceptorum & expenſorum, librique alii ad
uthoritatem publicam facientium, quum ſemper memo-
ia hominis ſit labilis , & tamen præteritarum rerum ſem-
er utilis. *Exod.*22, 21 & 23,9. *Levit.*19, 34. *Deut.*10,
9 & 15,15 & 16,12. Velut ipſe Iehova non tantum
ubet monumentum hoc inſcribere libro, *Exod.*17, 14 &
4,27. *Deut.* 27, 8. ſed etiam ipſe digitis ſuis inſcripſit
abulis binis mandata ſua , *Exod* 31, 18 & 32,15. *Deut.*
,13. & 5, 22 & 9, 10 & 10,2. & juſſit omnia bene ad-
ervare , & cuſtodite tenere. *Levit.* 11 , 2. *Deut.* 6, 2 &
1,20.

Vel etiam ſunt uſualia , quæ publico uſui ad res & ne-
otia expedienda prompte inſervire poſſint , cujuſmodi
unt currus, naves, arma, & alia præparamenta, quibus in-
iget actionum neceſſitas. *Gen.* 49, 13. *Iud.* 5, 17, &
Reg.22, 50. & 2 *Chronic.*8, 18 & 9, 21 & 20, 36, 37.
*Pſal.*104, 26 & 108, 23. *Gen.*41, 43 & 46, 29, & 50, 4.
*xod.*14, 10, 17, 18 & *ſeq.*15, 4, 19.

5. *Quænam dicuntur voluptuaria Inſtrumenta.*

QVæ delectationi inſerviunt, cujuſmodi ſunt tapetes, auleæ , omniſque generis miræ res & exoticæ, tam
aturales, quam artificiales, quæ ad ſplendorem Reipubl.
ciunt. 1 *Reg.* 7. *per tot.* *Eccleſ.* 2. *per tot.* *Pſal.* 45 &
Chr. 8. *per tot.*

6. *Quinam ſunt Reditus publici ?*

Vnt omnis generis bona, quæ Reſpubl. percipit, & in
communem uſum juſto tempore convertit , aut refer-
it: Eorumque acquirendorum media alia ſunt natura-
a, alia civilia.

7. *Quænam media naturalia vocantur Redituum.*

QVæ circa res naturales ſive animatas, aut inanimatas verſantur, ex quibus maxime fructus in uſum publi-
rum redituum pro ſubtilis inventionis ratione conver-
ntur.

8. *Quæ vero media Civilia talium ſunt redituum.*

QVæ circa res civiles occupantur; eaque ſunt vel generalia vel ſpecialia,

Quid vocas media generalia?

QVæ ad rem pecuniariam in genere pertinent, cujuſmodi ſunt monetæ percuſſio, ſignatio, valvatio, mezatio, &c.

10. *Quæ vero ſunt ſpecialia rerum civilium media?*

QVæ ad rem pecuniariam rite & abſque ſenſibili aut evidenti gravamine & jugo oneris procurandam in ſpecie faciant. Suntque vel ordinaria, aut extraordinaria.

11. *Quænam dicuntur media ordinaria?*

SVnt ea, quæ juri divino non tam repugnant, quam etiam approbata ab eo videntur. 1 *Sam.* 8, 14. *Matt.* 17, 27. & 1 *Reg.* 10, 14. *Rom.* 13, 6. quum ad Reipubl. conſervationem faciant unde & tributa cum regibus nata dicuntur: ſuntque iterum vel primaria, aut ſecundaria.

11. *Primaria quæ ſunt?*

QVæ ordinaria conſuetudine paſſim ex jure gentium omnium ita obſervatæ habentur exactiones publicæ: ſuntque vectigal & Tributum. *Matt.* 27.

12. *Vectigal quid eſt dicitur?*

ESt reditus publicus ex mercibus aut iis rebus, quæ circa merces vigent, perceptus, cujuſmodi res ſunt homines, equi, currus, & naves, ac quod iſtis advehitur aut exportatur. Eſtque iſtud aut honeſtum, vel inhoneſtum. Vocaturque telonium a Græco.

13. *Quid honeſtum eſt Vectigal.*

QVod licite a ſuperiori cum conſenſu publico exigitur pro loci diſpoſitione a rebus in commercium honeſtum venientibus. Eſtque duplex vel quod loci ædificatio communis poſtulat, aut res portatiles concernit.

14. *Quænam ex loci qualitate petuntur?*

SVnt ea, quæ vel ex portubus vel tranſitu pontis aut fluminis percipiuntur, *l. ſi quis ff. d. don. int. vir. & uxo. l. 3. C. de Vect.* dicunturque Portaria, Pedagia, vel Pedanica, & Guidagia, item Paſſagia, Germanice *Fahrgelt, Fahrzins, Bruchgelt, Weggelt.*

15. Q

15. Quæ vectigalia ſunt rerum tranſlatilium ?

QVæ pro avectione aut invectione mercium dantur *l. ex præſtat. 7. C. de vectig.* olimque erat 20 pretii pars, poſtea facta fuit octava. *Plin. in Paneg. Trajan. l. fin. C. de Vect.* Eſt etiam duplex, vel vectorium, vel nauticum, *Strabo lib. 7.* facit ἐξαγωγικὸν καὶ εἰσαγωγικὸν.

16. *Quid eſt Vectorium ?*

QVod ex mercibus curru advectis percipitur *l. 17. parag. 1. ff. de V. S.*

17. *Quid eſt Nauticum ?*

QVod ex mercibus & rebus venalibus navi advectis ſolvitur, quod, quantum ſolvi debeat ex conſuetudine honeſta diſcitur. *l. 9. parag. earum l. pen. C. de vect.*

18. *Quid eſt inhoneſtum ?*

EST duplex, quod inhoneſtis rebus, quæ potius punibiles ſunt, ut in monopolis partim imponitur, partim etiam nimis gravia parit onera, ſicut ſubditis maxime odioſum eſt, quod imponitur rebus ad cotidianum pertinentibus victum *Beſold. de ærar. pub. cap. 4. n. 15.* Vbi hæc notanda veniunt duo, primo, quod honeſtiſſimum tamen genus Vectigalium reputetur, quod iis rebus imponitur, quæ ad luxum, delitias, pompamve ſpectant, & mores corrumpunt, *Bod. 6. de Rep. 2. fol.* 1034. Deinde, quod utrumque vectigal in commerciis vel ſit intraneum, aut extraneum, quum illud a civibus ipſis; hoc vero a peregrinis exigatur. Interim & varia ſunt vectigalium nomina, & plurimum pro nomine mercium, &c.

19. *Quid eſt Tributum ?*

EST reditus publicus a tribuendo dictus, quem ſubditi ex ſuis poſſeſſionibus in uſum Reipubl. juxta placitum & conſuetudinem communem conferunt; unde & collatio nuncupari ſolet : ſolviturque vel ex immobilibus, aut mobilibus.

20. *Quodnam eſt Tributum rerum immobilium ?*

QVod datur ex fundis, prædiis, agris & ædificiis ex communis conſenſus ſtatuto.

21. *Quod eſt rerum mobilium*

QVod datur ex iis rebus, quæ de loco in locum ſalvæ tranſportari poſſunt; cujuſmodi ſunt vinum, cerviſia, frumentum, &c.

22. *Differentia quænam eſt inter vectigalia & Tributa?*

DVobus hæc datur modis; nomine videlicet & re. Etenim vectigal a vehere & vectura proprie ſic dicitur: Tributum autem ab intributione, vel ex eo, quod militibus tribuebatur, *l. ager. ff. de V. S. Var. lib. 4. de ling. lat.* ſive quod tributim proportione cenſus exigeretur. Cives enim Rom. in tribu ſua tributum contribuere ſolebant, *Liv. lib.* 1. Ideoque Vectigalis nomen generaliori modo uſurpatur pro quovis emolumento, quicquid fiſco vel Reipubl. imperii nomine præſtatur, ut inde etiam pro Tributo accipiatur, *Beſol. de ærar. pub. c.* 4, 13. Attamen differentia eſt quoque in rebus vectoriis & aliis; tum etiam vectigal eſt quid perpetui, quum Tributum ob cauſas ſtipendii maxime dependeat, & cauſa ceſſante tolli quoque poſſit aut debeat. Vnde tum Tributa ſunt cœpta poſtquam Auguſtus cum populo provincias partitus fuerat, ut ad belli ſubſidium frueretur iis *l.* 13. *ff. impenſ. in reb. dotal. fac. l.* 46 *parag. qui compenſ. ff. de Iur. fiſc.* Sed tantum de primariis mediis.

23. *Secundaria autem media quæ ſunt?*

QVæ vel viventes, vel mortuos reſpiciunt; ex quibus priores verſantur partim circa mulctas; partim circa bona confiſcata; partim circa bona ereptitia; Poſteriores partim circa vacantias; partim circa bona caduca, quæ cedunt Reipubl. ex hæreditate eorum, qui ſine hæredibus obierunt; partim circa legata Reipubl. facta.

24. *Quæ vero ſunt media extraordinaria?*

QVæ ex neceſſitate aut caſu aliquo urgente ſumuntur, & vel ex parte Principis, vel ex parte ſubditorum promanant; eaque collectas vulgo dicunt.

25. *Quænam ex parte Principis?*

SI vel matrimonium ſit ineundum, aut hæreditatis ratio & difficultas, aut donatio, vel Ius belli id ita exigant.

25. *Ex parte ſubditorum quænam?*

SI pro ratione Status provinciæ aut regni quid perficiendum ut inevitabile, aut damnum commune amoliendum.

27. Qui-

27. Quibus autem mediis tunc utuntur.

QVamvis ſat varii ſint, & cotidie novi inveniuntur à lucripetis adulatoribus; tamen quatuor hæc maxime ı uſu tunc ſunt: Iugatio, Capitatio, Hoſpitatio & Caıinatio.

28. Quid vero his intelligitur mediis?

Vgatio eſt contributio extraordinaria, ſubditis pro magnitudine numero, & qualitate poſſeſſionum & jugeım agri indicta. Capitatio, quæ in ſingula perſonarum ıpita conſtituitur, non inſpecta poſſeſſionum quantitate. ræce ἐπικεφαλίαν. Hoſpitatio eſt, qua ſubditi obligantur d hoſpitium aliquandiu militibus præbendum, aliiſve rſonis Reipubl. miniſterio addictis. Caminatio, qua iramento aut vaporario cujuſque domus certi quid oneſ ſolvendi imponitur, qui uſus eſt hodie maximus in elgio. Verum ſic de corporalibus rebus mobilibus. ıterim tamen huc referendæ ſunt Acciſæ, Gabella, conibutiones, Imperiales, Provinciæ; Angariæ, Parangariæ, c. *Wagegelt, &c.*

29. Quænam heic cavenda?

NE Reſpubl. temere a prædonum manibus ſtranguletur in civibus. 2. Et quod abſque extremitate ſumıa nulla ſit ſuſcipienda populi emunctio, quum infinita btegantur heic inconvenientiarum mala. 3. Vectigalia ariis potius rebus indici debere, quam ad Tributa proedatur. 4. Memor ſit, quod Tributum non neceſſarium, ıciat ſæpius, ut neceſſarium præſtari non queat. 5. Vt ollectas aliaſque exigere præſtationes eſt Iuris Majeſtaci; ita quoque ad illud pertinet, immunitates concede. 6. Sic iis rebus imponendæ ſunt contributiones, quæ ıinus ſenſu percipiuntur, ut vitetur indignantia & avero animorum. Sed reſtant nunc res incorporales viendæ.

30. Quaſnam res heic incorporales intelligis?

NOn tantum quæ tangi nequeunt; ſed etiam Iuris naturam inhærentem fovent, & jure quaſi conſiınt: quæ ſunt vel ſacræ, vel ſeculares.

31. Sacras quas dicis?

QVæ hominem internum maxime concernunt, veluti eſt Religio ſive pietas & Verbi cœleſtis cura, ac literariæ reliquæ; ubi unice hoc reſpiciendum, ut

præcaveatur ethniciſmus impurus & idololatricus in falſa & nugaci philoſophia terminorum futilium 1 *Tim.* 6, 20, & 2 *Tim.* 2. 14, 15, 16. *Tit.* 1, 16.

32. *Seculares quas vocas?*

QVarum aliæ ſunt primariæ, aliæ ſecundariæ. Illæ ſunt diſciplina civilis; conſilia, leges, & judicia: Hæ vero potiſſimum conſiſtunt in jure commerciorum communi. Sed tantum de materia Reipublicæ. Sequitur nunc forma.

Cap. XXIV. De forma Reipubl.

1. *In Forma Reipubl. quid obſervandum?*

DVo; Natura illius & diviſio ejuſdem.

2. *Quid igitur eſt forma Reipubl.?*

CEu ſupra id aliquoties indicavimus nihil aliud eſt, quam legitima & harmonica ſingularium partium in Republ. coadunitio, & ad unum corpus firma redactio, ut ſtatum certum conſtituat, ex quo modus regiminis in qualibet ſpecie deſumitur.

3. *Quidnam heic obſervandum?*

DEfinitum, & definitionis explicatio gennina.

4. *In definito quid?*

SVmme illud venerandum vocabulum myſticum unionis. Etenim in eo omnis vis ſacra latet, quum unio hæc Trinitatis ejuſmodi æmulationem repræſentet, qua ex trino ſpiret unitatem aliquam, ut cernant illi omnes qui ſummitatem in Republ. obtinent geruntque, quan ſanctæ rei imaginem in ſe ſuſtineant. Quippe harmonicus ille concentus Vnionis, non tantum ſpirat ſtatum S ordinem, ſed etiam per eoſdem in ſe cuncta requiſita im perii ad ſe retro convertit, ut ita vere Reſpublica unum quid in ſe ſit & conſtituat, quum quaſi Anima ſe habeat in centro cordis, quæ inde vitam ſpiritalem exerat in omnibus totius Reipubl. membris. Quod ſi igitur anim non ſit pura, ſed falſa & vitiis impietatis commaculata quomodo non inde perperam in turpitudine diſſolvatur & in licentiæ peſſimæ ac rebellionis omnis luxuriam ab eat vita politica? Dulcedo animæ ſanctitas eſt, ait Salom. Prov. 16, 24. Inde quoque gloriatur, quod tam ar xie veram ſapientiam cœli a puero uſque quæſierit Eram autem, ait *Sapient.* 8, 19 & 20. puer bonæ indoli

anl

animamque bonam nactus eram, ac quum bene informater; in corpus impollutum veniebam. Ita in cuncta Reipubl. bonæ ſpecie animæ puritas, quæ in ſolida Vnione conſiſtit, recte curanda eſt, ut inde optimi ſtatus per ſuos ordines profluant operationes, & Iehova, auctor unus omnis Reipublicæ, vera afficietur ſui nominis gloria: Atque ſic etiam politia inſtar Vnionis pretioſiſſimæ, ſive margaritæ, ſe recte habebit, ac lapis ille philoſophicus in pace cuivis vere obvius erit, quem nobis & piis omnibus Chriſtus refert. 1 *Cor.* 1, 10. *Phil.* 1, 27 & 2. 2 *Eph.* 4, 3, 13, & 1 *Pet.* 3, 8,

5. *Definitionis autem explicatio in quibus conſiſtit?*

IN his duobus maxime, in ſtatu & ordinatione harmonica.

6. *Quid eſt ſtatus Reipublicæ?*

EST ipſa vis ſancta & jus firmitudinis, quod Vnionis formæ inhæret adeo arcte, ut etiam per iſtud fit Vnio ſui compos ſibi unice. Proinde fit, quod ſi ſtatus iſte ſive *ςάσις*, ut Græci dicunt, paululum concutiatur, aut violentiam externam patiatur, ipſa Reipubl. quoque ratio in diſcrimen abripiatur ſummum. Quod præ cunctis Politicis quam optime obſervavit *Kirchner. in Reip. diſp.* 3. & propterea haut male ſtatum ſic deſcribat, quod Univerſum Reipubl. ſyſtema, omniſque ejus formæ, modus, ratio & conditio Status dicatur. Alias tamen acceptio hujus vocis 10 modis apud Grammaticos & Rhetores uſurpatur; ſed quum non ſit hujus loci, ea explicatione jam ſuperſedebimus. *Vid. Voſſ. in Inſt. Orat. lib.* 1. *c.* 6. *n.* 4, 5, 6, 7, 8. & *ſeqq.*

7. *Quotuplex vero eſt ſtatus?*

DVplex, alius internus, & alius externus.

8. *Quis eſt internus Reipubl. ſtatus?*

QVi in ipſis ſuperioritatis gubernationiſque juribus vel auctoritate majeſtatis, magnificentia, ſplendore & ejuſdem conditione ſecundum proprietates regiminis ſeſe exerit, unde etiam ſpecies Reipublicæ in Monarchia aut Polyarchia reſultant. *Kerch. d. diſp.* Reip. *Th.* 5, & 6.

9. *Quis eſt externus Reipubl. ſtatus?*

QVi magnitudinem Reipublicæ exprimit in quantitate, finium longitudiniſque extenſione; & effectum proprie Reipubl. cum civitate repræſentat, ut mox patebit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

10. *Quid eſt Ordinatio Reipubl. hoc loco?*

ORdinationem heic cum ordine ipſo non eſſe confundendam ſupra explicavimus, quod ferme faciunt omnes. Etenim ordo eſt inſtrumentum Reipublicæ. Ordinatio autem *συμμετρίαν* ſive convenientiam harmonicam efficit, ut per eam omnes hominum actiones, in una Republ. viventium, juxta eorum conditionem juſtam obtemperentur & dirigantur. Ideoque multo minus ullus ordo Phyſicus, in loco & numero conſiſtens heic admitti poteſt, perinde ac ſi domus ordine collocatæ Remp. conſtituerent. Nullatenus. Etenim veluti forma rei eſſentialis, immutabilis eſt, ita etiam ordinationis hujus conditio firma & fixa manebit. Ordo vero loci & numeri variis obnoxius eſt mutabilitatibus pro rerum variatione. Quare errant graviter, qui *τάξιν* pro forma Reipubl. venditare ſolent. Sed de his alibi pluribus, quum jam ad diviſionem properemus Reipubl.

Cap. XXV. De ſpeciebus Reipubl.

1. *Quomodo dividitur Reſpublica?*

QVum tota regiminis ratio in forma conſiſtat, quæ inſtar generis ſe habet, non poterit in partes, ſed in ſpecies dividi.

2. *Quotuplex igitur eſt Reſpubl.?*

SI ſpecies genuine ejus introſpicias, duplex affulgebit, ut alia ſit ſimplex, alia compoſita ſive Mixta.

3. *Quid eſt ſimplex?*

SImplex Reſpublica eſt, quæ ex aliis diverſis Rebuſpublicis non eſt conflata, ſed ex ſua forma propria proximam trahit originem: eſtque reſpectu imperii vel Monarchica aut Polyarchica.

4. *Quid eſt Monarchica Reſpubl.*

EST imperium unius ex auctoritate Dei ut conſenſu populi legitimum, qui commune bonum in vera pietate ſalutemque omnium rite obtemperantium, ita anxie quærat, ut juxta voluntatem Iehovæ ejus imaginem in poteſtate ſua quam optime exerceat. *Deut.* 17, 15. *Prov.* 29, 4 & 1 *Sam.* 12, 13, & 1 Reg. 10, 9 & 2, 3. *Pſ.* 3, 10 & 82, 6. *Prov.* 20, 26. *Eſa.* 49, 23. *Ioh.* 10, 34, 35. *Rom.* 13. 1 *Pet.* 3.

5. *Quid*

5. *Quid heic conſiderandum?*

DVo: Nominis notatio, & Definitionis reſolutio.

6. *Quid nominis notatio importat?*

VT intelligamus, quid proprie ſit, & unde ortum habeat. Græcum enim eſt verbum & in uſum latinum tranſpoſitum, quum μόνος unus & ἀρχὴ principium ſit, quod optime congruit imperantibus, quod ſumminitatem ſuam quaſi in centro Principii conſtitutam foveat, a quo tanquam ab imagine Dei minus recedere debent, ſed ſemper ſe in pietate ad voluntatem Iehovæ conſervare, ceu David ſemper cupit ſedulus ambulator, in viis Iehovæ reperiri *Pſalm.* 25 *&* 191. *per tot.* In ſacra ſcriptura tamen κατ᾽ ἐξοχὴν quatuor Monarchiis, quæ a Deo præ cæteris reguis fuerunt potentia ſumma inſtructi, & ad gloriam terrenæ dignitatis evectæ.

7. *Quid definitionis explicatio importat?*

VT rite cauſæ percipiantur. Efficiens enim eſt alia univerſalis, quæ Dei eſt clementia, quum non ſit poteſtas niſi a Deo, Rom. 13. Alia particularis vel remota, quam ipſa naturæ ratio exigit, ut ſupra aliquoties oſtenſum eſt; vel propinqua, quæ ex populi conſenſu effulget. Materiam vero ipſa perſona imperans exhibet. Forma in tali gubernatione conſiſtit, ut ubique imaginem & locum Dei cunctis repræſentet. Finis duplex, internus, ſalus populi, non proprium commodum aut ſuæ carnis recreatio; quæ hodie in helluationibus, morum geſticulationibus, venationibus adſiduis & rebus cruentis, aliiſque voluptatibus libidinoſis apud omne ferme magnates, qui officii ſui rationem ſanctam turpiter negligunt, & deſpectui habent, cernitur. Externus, unicus Dei reſpectus in pia vita exemplari, ac propagatione Verbi Dei & nominis ejus.

8. *Quotuplex eſt?*

DVplex; imperium ita proprie dictum, aut Dominium.

9. Quid

9. *Quid eſt Imperium?*

ESt quod in regni ditione ampla conſiſtit, eſtque vel Regis, aut Principis.

10. *Quid eſt dominium?*

ESt Reſpublica quæ in minori diſtractu & territorio exercetur, eſtque vel Comitatus, aut Baronatus, aut ſimilis & inferioris etiam.

11. *Quid eſt Polyarchica* Reſpubl.?

ESt quæ ad definitum jam modum plurium imperio & regimini ſubjecta eſt, idque vel Ariſtocratia, aut Democratia.

12. *Quid eſt Ariſtocratia* Reſpubl.?

ESt Reſpublica a primoribus, aut optimatibus gubernata.

13. *Quid eſt Democratia?*

ESt quando ex omnibus, vel ſaltem pleriſque ordinibus populi etiam inferioribus ad jus Majeſtaticum evecti ſunt.

14. *Quid eſt mixta aut compoſita Reſpublica?*

ESt quæ ex ſimplicibus Rebuſpublicis conſtat, quando plures ſtatus in unum conjunctione legitima contrahuntur, quod tribus potiſſimum juxta conbinationem ſimplicium fieri poteſt. Attamen alia eſt primaria & eſſentialis, jura Majeſtatis, Statibus aut Ordinibus communicans ſimultanee: Alia accidentalis & ſecundaria, quæ magis diſpergit jura, ut ſuo loco oſtendemus clarius.

15. *Quæ vero Reſpubl. omnium eſt optima & maxime durabilis?*

NOn poteſt ſimpliciter ad hanc quæſtionem reſponderi, quum multa requiſita heic conſideranda veniant: Vrbibus autem nulla eſt convenientior quam Democratia, ſi Magiſtratus crebro ambulatorius habeatur, eo modo, ut in Rebuſp. Hanſ. p. 3. & 4. explicavimus, quum juſtitia rectius in vigore non poſſit obſervari, &c. Exemplo nobis ante oculos eſt in triſti excidio Magdeburgenſi, quam ſtulte ipſi vix ante annum ibi Democraticum ſuum ſtatum in Ariſtocratiam mutare conati fuerint, quod etiam contra omnem rationem miſere perfecerunt. Nihil abſurdius ſuſcipi potuit, uti ipſis luculenter demonſtravi, ad oculum illis ruinam & fatum ultimum prænuncians. Proh dolor! quod nimis verus illis aliiſque extite-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

titerim vates. Novi plura, quæ experientia edidici firmiſſima, & vidi præſens. Sed ſuo loco de his. Annon olonienſium optima in hoc ſtatu duratio? Sed ſt. *vid. eſp. Hanſ. part. 4. c. 1. pag. 792. & ſeq.*

16. *An igitur Confœderationes non etiam conſtituant Rempublicam?*

MInime, nec per naturam rei id fieri poteſt, quum ſummæ poteſtatis ratio in juſta regiminis forma ta, non ſolum reclamet quum Confœderationes omnino norent, ſed etiam cujus natura omnino ſit, ut, penitus llum ſibi adjunctum niſi ſociam in paritate ſua admit- t: ſed nunc ad effectum Reipubl. tendimus, *ex lib. h. 1. q. 11.*

ap. XXVI. De effectu Reipubl. videlicet Civitate & ſtatu externo.

1. *Quis effectus eſt Reipublicæ?*

VT ſupra aliquoties id oſtendimus, non eſt alius, quam Civitas ipſa cum ſtatu externo, licet alii ſatis eroſe hucuſque Civitatem proprie ſic dictam, pro ſub- cto Reipubl. ſibimet ipſis contrarii venditare voluerint: es tamen plana eſt. Quando enim forma Reipubl. mul- udini hominum aut populo alicui certo ſuperinduci- r, an non ſtatim inde exoritur Civitas, quum nullate- s uſpiam civitas appareat, antequam ita perficiatur? ec ſane Cicero: heic audiendus eſt, qui civitatem cum epubl. confundit, quando 1. *de Repub. ait.* Omnis Ci- tas, quæ eſt conſtitutio populi, Reſpubl. eſt.

2. *Quid ergo eſt Civitas?*

„ Ɛ St Reipublicæ effectus, hoc univerſæ ſocietatis Po- „ liticæ ſtatu & poteſtate Majeſtatica coacervatus & „ adunitus, ut ſub ejus auctoritate quiſque civium cum „ milia ſua & bonis pie, inque vivida Iehovæ proxi- „ ique dilectione juxta bonæ conſcientiæ tenorem tu- „ ac tranquille vivere poſſit. Hæc & non alia eſt veræ „ que bonæ civitatis juſta definitio. „

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

3. *Quid hic igitur notandum?*

DVo; nominis acceptio, & definitionis reſolutio.

4. *In nominis acceptione quid?*

QVum de ejus derivatione, quod quaſi civium unitas reputetur ſuperius actum ſit, heic ejuſdem ſignificatio, quomodo ea ſe habeat, enucleanda paucis venit. Etenim nimis ampla eſt, & pervagatur etiam cœleſtes meatus, ideoque & myſtice & externo modo accipitur. Myſtice pro Eccleſia triumphante ſeu civitate cœleſti *Hebr.* 11,10,16 & 12,22. *Apoc.*3,12 & 11 8,13 & 14,22 & 16,16 & 17,18 & 18,16,18 & 20,9 & 21,2,10,11 *& ſeq.* Externo modo iterum formaliter aut materialiter. Materialiter rurſus aut abuſive, aut magis proprie. Abuſive fit multis modis quando non tantum cum Republica confunditur & pro rudi plurium familiarum & pagorum informique congregatione, quæ nondum in ordinem redacta ſit, habetur. *Heid. cap.* 2. *pol. in princ.* ſed quoque toti mundo hoc nomen applicatur, uti *Cic.* 1. *de leg. ait.* Vnde etiam univerſus hic mundus, una Civitas communis deorum atque hominum exiſtimanda. Homo ethnicus, ethnicum de Deo profert judicium. Sic & conventicula nuda hominum pro civitatibus habet. *in orat. pro ſeſt. & de ſom. ſcip.* Concilia cœtuſque hominum jure ſociari, quæ Civitates appellantur. Ea ratione etiam latiſſimo ſignificatu univerſum Reipubl. corpus comprehendit *ad Quer. Catil.* 3. Romanam Civitatem totius terrarum orbis, & clariſſimi imperii domicilium vocans, Quod tamen rectius. *l. in orb. ff. de ſtat. hom. & l. Rom. ff. ad municip.* diſtinguitur, quando ibi non urbis, ſed orbis Romani fit mentio, quod omnibus communem largiatur patriam. Vſitatiſſimum eſt quoque, quod in S. Scriptura cives & incolæ nomine civitatis figurate exprimantur. 1 *Sam.* 4, 13. dicitur, & ululavit omnis civitas. 2 *Sam.* 4, 13. dicitur, & ululavit omnis civitas. 2 *Sam.* 14, 14 & 1 Reg. 1, 41, 45 & 2 *Chr* 14, 14 & 15, 6. *Eſth.* 8, 13. *Eſa.* 1, 25, 26 & 14, 31 & 19, 2, 18. *Ierem.* 4, 29 & 32, 31, & 33, 5 & 52, 6. *Ezech.* 22, 2, 3. *Marc.* 1, 33 & 5, 14. *Luc.* 4, 42 & 8 34 & 10, 12. *Act.* 13, 44 & 14, 21, &c. Magis autem proprie accommodatur quidem imperii totius determinationi, & Reipubl. adeo ut etiam in arctiſſima ſignificatione multitudinem civium mœnibus iiſdem concluſam notet. *l.* 2. *ff. de V. S. l.* 2. *ff. de reb. dub.* quæ plane ab urbe differt, quod urbs in ædificiis, in muris & externis adjunctis civitatis conſiſtat: Attamen propriiſſime pro effectu expreſſe Reipubl. ſumi debet, ut hoc loco. *vid. Alth. in* Dicæd. c. 33. *lib.* 1. *n.* 3. Quando autem formali.

maliter accipitur; fit duplici modo; ubi Civitas aut Ordinationem & jus, quod cives habent, deſignat. *Heid.d.l. & Kerch.*de Rep.*d.* 7. *th.*2. aut pro potentia ipſa & poteſtatis viribus habetur. *Apoc.*16, 49 & 3. *Eſdr.*2,18,19. 22 & *ſeqq.*4,48,53 & 8,60 & 4. *Eſdr.* 3, 1, 25,27 & 5, 25 *&c.* Tob.1,1,11,16 & 3,7,&c.

5. *Quomodo ſe definitionis habet reſolutio?*

VT cauſarum cognitio rite percipiatur. Efficiens igitur patet, quod ſit Reſpublica vi Majeſtaticæ poteſtatis. Materia eſt duplex, remota & propinqua. Remota ſocietas politica cum familiis & bonis ſuis. Propinqua quiſque civium. Forma ſtatus auctoritate ſumma coadunitus in mutua dilectione & jure. Finis internus vita vivide pia & bonæ conſcientiæ conformis erga Deum & homines: Externus tuta tranquillitas, &c. Non enim profana & vana colluvies omnium viciorum eſſe debet civitas, ſed ſolida conjunctio, quæ ad voluntatem Jehovæ ſe in omni pietate operativa cotidie (non ſaltem verbali hypocriſi aut nugaciter ac ſophiſtice fuco diſputabili,) exerceat, quæque nihil aliud in omnibus vitæ actionibus, quam Dei amorem ſanctum & dilectionem ex toto corde integram proximi unice quærat: Sicut ipſe Chriſtus, non voluntatem ſuam, ſed ejus videlicet Patris, qui miſerat eum, perfecit, *Ioh.* 5, 30 & 6, 38 & 4, 43. Quid? An nos ſimus Chriſto potiores aut libertate aliqua inſigniores, quod tam pertinaciter ſpiritum ejus repudiamus, & in inobedientia ſuperba nobis, noſtræ voluntatis peſſimæ vias ſeligamus, ſpiritusque mundani ductum gratiorem habeamus. An non omnis libertas a Chriſto nobis profluit & communicatur ſi in voluntate Dei operative non nuda opinione, ſed vividis factis incedamus, & fideliter pieque in iis nos exerceamus? Quid ex voluntate carnis boni emergat? An non cotidie precari jubemur, fiat voluntas tua ſicut in cœlis & in terra? Itaque contra nosmetipſos preces noſtras dirigimus, quoties noſtræ voluntatis ductum ſequimur obſtinatiores, non Dei iis conſtanter inſiſtendo.

6. *Quiſnam eſt ſtatus in effectu Reipubl.?*

EVm ſupra *c.*24.*q.*7. & 9. indicavimus, quod ſit ille qui magnitudinem Reipubl. & ſublimitatem in externa potentia & multitudine provinciarum ac copia urbium ſeſe exerat, unde reputatio auctoritaſque ejus conſpicitur externa.

7. *Vnde*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

7. *Vnde Status talis externus & alius internus dicitur?*

TVm quod in ſenſus externos omnium cadat; tu quod in externo Reipubl. quaſi corpore contin tur. Internus vero inde eſt, quod Reipubl. κρύφια; appellantur, contineat; quæ non niſi in Reipubl. admi ſtratione verſantibus cognita eſſe poſſunt, & in for Reipubl. interna continentur abſcondita. *Kerch. l. 3. th.* 3

8. *Cognata quæ ſunt Civitatis?*

MAxime corpus, & Vniverſitas politice accepta, quibus ſupra. tandem ad oppoſita *exc.* 1. *q.* 4. co cluſio hujus libri dirigenda eſt.

Cap. XXVII. De oppoſitis Reipubl. ejus ſpeciebus.

1. *Quænam habet Reſpubl. oppoſita?*

PLurima quidem. Sunt enim quæ directo eam c ſuis ſpeciebus oppugnant; nonnulla ex obliquo. S nos paucis erimus jam contenti.

2. *Quæ vero ea ſunt?*

QVæ Reipublicæ contraria habentur; ſunt 1. παρ γία, & πολυμιγία ſive συντάραξις confuſio & pert batio rerum. Item ἀταξία nihil ordinis & diſcipli ferens. Item Libertas carnalis, ubique ſibi magiſteri libidinis & licentiæ quidvis perpetrandi cum proc protervia impudentiſſime adſcribens. Item ἄτακτοι & confuſione gaudentes, qui nihil proprietatis in poſ ſione rerum cuiquam concedunt, quales olim fuerunt ſæi & Carpocratini, hodie Anabaptiſtæ & qui iis adh rent. *vid. Holnon. disp. Pol.* 3. *th.* 1. *Dan. lib.* 6. *Polit.* C *c.* 1. *Iun. part.* 1. *Pol. q.* 7. *Templ. lib.* 2. *Pol. c.* 1. *q.* 2. Zep *del. Moſæ. c.* 5. *cor. Imp.* Item ἀναρχία *Phil. lib.* 3. *de* *M. Xenoph. de Hell.*

3. *Quæ vero ſpecialiter opponuntur Speciebus Reipubl.*

MOnarchiæ opponitur Tyrannis Oligarchia, quan optimates quidam ſibi omne imperium attrahu pugnat cum Ariſtocratia; ut cum Democratia pug Ochlocratia quando omnes pariter imperare cupi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

vultque parere nemo, ſic & Holopolium obliquo cum omnibus pugnat: ut omnes confuſionum demum amatores perfidi, quibus nulla concordiæ cura eſt, ſed ſemper rebelliones urgent, movent, appetunt, atque alios ad tale ſtudium perverſitatis inſtigant aut clam aut aperte. Item proprii commodi minus ſtudioſi, qui propterea undique monopolia ſibi conſtituere gaudent, ac omnem exuerunt proximi dilectionem in communi vita. Sed Deus eſt vindex juſtus ſuo tempore, & certe Iehova unicuique rependit ſecundum opus ſuum. *Palſ.* 62, 12. Vtinam & hoc intelligerent omnes. D. Euang. *Ioh. Apoc.* 14, 13. cuivis monendo ſerio imprimere cupit, quando dicit, quod opera ſua quemque in alteram ſequantur vitam. Iehova enim rependit retributionem cuique ſecundum malitiam & opus manum, *Pſal.* 28. *v.* 4. Hoc igitur cogitet cotidie quiſque ſedulo, quanta longitudo abſque finali extenſione ſit æternitatis, & quam infinitum damnum æterni laboris & doloris. Ergo caveat, ne in operibus ſuis aut factis Iehovam cum Verbo ſuo habeat pro ludibrio. Verax eſt & juſtus ubique & in æternum is talis manet. De tyrannis autem vide interea. *Prov.* 28, 15. *Ierem.* 27, 8. *Pſal.* 14. 4. *Eſai.* 33, 1. *Gen.* 6, 4, 10. *&c. Caſ. in Sph. lib.* 4. c. 2, 3. *& lib.* 5. *c.* 10. *Thol. de* Republ. *lib.* 6, 11, 12 *&* 4, 18, 19 *&* 6, 9, 3, *&c.* *Contzium Pol. lib.* 1, 16, 6. *& ſeqq. Scrib. Pol. Chr. lib.* 2. *c.* 6. &c. alios plures. Inprimis *Stephan. de Tyran.* Iam ad alteram partem Politices nobis eſt tranſeundum.

X INTRO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

INTRODVCTIONIS
Vniverſalis ad Reſpubl.
Sive
POLITICÆ GENERALIS
LIBER III.
De Adminiſtratione vera Politices.
CAPVT I.

1. *De quibus rebus agitur in ſecunda parte Politicæ Doctrinæ?*

NOminis ratio hoc facile uno intuitu detegere poterit.

2. *Quomodo igitur vocatur?*

VT in diviſione hujus doctrinæ iſtud a principio introduximus, appellatur ea Adminiſtratrix, *vid. lib. 1 13. quæſt. 7.*

3. *Quid eo nomine indicatur?*

QVod altera hæc pars doctrinæ Politicæ tradat modum & rationem Rempublicam conſtitutam beu adminiſtrandi.

4. *An hoc ita fieri neceſſum eſt?*

OMnino. Quum enim Reſpublica ex duobus vinculis connectatur, quorum alterum poteſtatis, & alterum ſubjectionis eſt, & non ſufficiat, ut noſcamus quid ſi Reſpubl. & quomodo conſtituatur; ſed etiam quomod conſervanda atque in morbis ſuis propter durationem curanda ſit, ne facile in diſſolutionem ſui aut ruinam abeat; ipſa neceſſitas hoc exigit, ut quoque regiminis modum, qui in mutuorum officiorum praxi, quam imperau & ſubditus inter ſeſe cotidie & indefinenter exercere debent, conſiſtit, recte intelligamus. Medicus enim non erit Medicus, niſi curationis partes bene exequi noſcat.

5. *Quid ergo in hoc Politices parte poſteriori tractatur?*

DVo ſunt: Veluti duæ Reipubl. partes & membra dantur; unum eorum qui præſunt; alterum qui ſubſunt; ita ètiam de utriuſque officio nobis id conſtare oportet, quid alter alteri debeat, & quouſque pro conſecutione finis ultimi & conſervatione ſtatus utrinque ambo obligati teneantur.

6. *An-*

6. *Annon exinde de imperante parte aut Membro prius erit agendum?*

HOc non tantum, ipſius naturæ & dignitatis, ſed etiam melioris cognitionis atque methodi ratio exigit; quum illud ante omnia ita ſit cenſendum, quod & naturæ & faciliori perceptionis inſerviat modo.

7. *Quidnam igitur priori loco eſt conſiderandum?*

OMnem imperantium aut gubernantium vim & virtutem in eo maxime conſiſtere, ut officium ſuum recte ſubditis applicent, id ſuperius dictum eſt. Quippe Reſpubl. ea, & regnum illud juſtum ſolummodo cenſetur, in quo non propria regis, principis aut optimatum; ſed ſubditorum ſalus ſuprema lex eſt, quum ſubditi non tam ſint propter Magiſtratum, quam Magiſtratus propter ſubditos. Velut ipſe Iehova Moſen, Iudices, Saulum, Davidem propter populum ſuum elegit, & eidem præfecit. Verum ne idem imperantibus accidat, quod Saulo, Ieroboamo & aliis obtigit, nec ob ſummitatem dignitatis in ſuperbiam ſuæ potentiæ vires convertant, ac ipſi eo rectius intelligant, quid ſint proprie loco Dei conſtituti, & ſubditus quivis noſcat, quid ab iis, qui præſunt, proprie expectari poſſit ac debeat: Proinde prius naturam poteſtatis ejus, quomodo videlicet in Auctoritate ſua conſtat, & uſum ſive applicationem officii explicabimus, quod etiam poſtea in ſecundo Membro ſubditorum idem obſervabitur itidem.

In natura autem Poteſtatis quid advertendum?

DVo: nempe quid ſit, & quot modis eam ſummitati dignitatis in populo quis determinet, id eſt, quotuplex ſit.

Cap. II. De Poteſtate Regiminis.

1. *Quid eſt Poteſtas?*

EN πλαςεῖ, Eſt ſummi auctoritas juris cum facultate Dominica efficiendi omne, quod ſupremi ſtatus ratio & juſta in ſubditos exigit.

2. *Quid heic obſervandum?*

DVo: Nominis vis genuina, & definitionis explicatio.

3. *Quid ergo nomen Poteſtatis continet, & unde eſt?*

SAcrum certe & divinum plane eſt verbum, quod et-
iam ſuo modo cum Dominico coincidit, ut ſupra *lib.*
2 c. 17. q. 7. indicavimus. Etenim primario & proprie
ipſi Deo Iehovæ noſtro competit adeo, ut non ſolummo-
do Deitati in Trinitate ſua paſſim attribuatur univerſa-
liter *Luc.* 12, 5. *Iudæ.* 1, 25. *Apoc.* 16, 9. ſed etiam di-
ſtincte & Patri Deo *Act.* 1, 7. *Apoc.* 5, 13. & Filio *Matt.*
9, 6 & 28, 18. *Marc.* 1, 27 & 2, 10. *Luc.* 5, 20 & 21, 27.
Ioh. 10, 18 & 17, 2. *Apoc.* 5, 13 & 12, 10. & Spiritui
Sancto. *Ioh.* 26, 13 & 33, 4. *Pſal.* 143, 30 & 139, 7. *Eſai.*
11, 2. *Ezech.* 1, 12 & 3, 12. & 1 *Theſſ.* 1, 5. & 2 *Theſſ.* 2,
13. Hinc ex plenitudine abſoluta pro auctoritate acci-
pitur Dei. *Matt.* 7, 29 & 21, 23, 24, 27. *Matt.* 1, 22 &
11, 28 & 29, 33. *Luc.* 4, 32 & 20. 2, 8. *Ioh.* 5, 27. Item
pro robore, *Pſal.* 62, 12 & 90, 11. *Apoc.* 5, 13. *Prov.* 27,
24. *Eccl.* 8, 4. ac pro fortitudine *Pſal.* 71, 16. Item pro
Dominatu. *Iob.* 25, 2. *Dan.* 4, 23, 31 & 5, 21 & 6, 26. & 7.
14. *Zach.* 9, 10. Nec non pro dominio. *Pſ.* 114. 2. *Mich.*
4, 8. Item pro Iure ipſo, *Exod.* 8, 21. *Deut.* 15. 3. *Eſdr.* 5.
9, *Ioh.* 1, 12. & 1 *Cor.* 9, 12. *Apoc.* 22, 14. Vnde quoque
Angelis communicata eſt, *Apoc.* 18, 1 *Eph.* 1, 21 & 3,
10. *Coloſſ.* 1, 16 & 2, 10. & 1 *Pet.* 3. 22. Velut etiam
poſtea ad homines derivatur, *Gen.* 3, 16, & 34, 10 & 39,
9 & 41, 35. *Levit.* 22, 13. & 2 *Reg.* 22, 7. *Eſdr.* 7, 24.
Eſth. 2, 14 & 9, 13. *Dan.* 7, 6, 27. *Matt.* 8, 9 & 10.
1 *Rom.* 13, 1. Vbi Div. Paul. expreſſe dicit, quod non ſit
poteſtas in terris, niſi à Deo, & qui reſiſtat poteſtati, Deo
reſiſtat. Adeo enim ſanctificata eſt, & a Deo nobilitata,
ut non liceat ei rebellionem ullam movere, qui ſemel ſit
ad auctoritatem eam evectus, 2. *Cor.* 13, 10. *Tit.* 3. 1 *Eph.*
1, 21. *Apoc.* 2, 26 & 6, 8 & 9, 3. Veluti etiam Chriſtus
ſuam Apoſtolis particulariter communicavit & concre-
didit poteſtatem imperandi in Spiritus impuros, maligno
morbos, etiam mortuos. *Matt.* 10, 1 & 20, 25. *Marc.* 3,
15 & 6, 7. *Luc.* 9, 1 & 10, 19. Vnde adeo hominibus ſi-
mul in externis a Deo conceſſum eſt donum peculiare,
quod in regiminis ſtatu ſe exerit: licet poteſtas mari
quoque in eſſe dicatur, propter elevationem fluctuum.
Pſal. 89, 10. Eodem modo nec levis eſt Satanæ poteſtas.
Act. 26, 18 & 1 *Cor.* 15, 24, *Eph.* 2, 2 & 6 12. *Coloſſ.* 2,
15. Verum hæc poteſtas tenebrarum dicitur, & inferna-
lis eſt ex principio ignis furvi, non ex lucis vigore id-
eoque Diabolus ſemper aut maxime amat eam in turbis
bellis, nugis, falſitatibus, diſcordiis, litibus, crudelitatibu
& ſævitia exercere, ac ejus larvam induunt omnes, qui i
hac nequitia eum ſequuntur. *Luc.* 22, 53. *Coloſſ.* 1, 3
Quum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Quum autem homini ea ſit cœlitus communicata, & luci
edditus & tenebris liberatus, uti quoque ea debet in ho-
orem & gloriam Dei ac proximi ſalutem, non in pro-
rium convertere commodum voluptatis, aut ullius ne-
uitiæ aut calliditatis. Velut inde quoque ſibi Domina-
onem hinc profluentem concreditam habet. *Eſa.* 22, 21,
r. 22, 30. *Dan.* 5, 29 & 10, 3, 39. Vnde & poteſtas talis
on tantum pro dominatu. 1 *Reg.* 9, 19 & 2 *Chr.* 8, 6.-
rem. 51, 28. *Dan.* 7, 12, 14. Sed etiam dominio ipſo ha
etur. 2 *Chr.* 9, 26. *Pſal.* 136, 8, 9. *Ierem.* 34. 1. *Dan.* 4,
9. Ideoque ipſi ſimul ſynonyma ſunt Potentia, vis, ro-
ur, dominatio. Dicitur enim a poſſe, ut quaſi poſſit ſuum
Deo ſibi attributum conſervare ſtatum; Græcis eſt,
ναμις, ἰσχὺς, τὸ κράτος, ἐπικράτεια. δυνάστεια καὶ ἡ ῥώμη.
nde Romæ quoque nomen tam altæ potentiæ aut po-
ſtatis inditum fuiſſe volunt.

Sed hoc inprimis heic notandum venit, quod etiam
on fruſtra pro potentia, & appetitu anima ſumatur.
rov. 23, 2. quod facile imo facillime in vitium poſſit
nta poteſtas flecti, niſi bene in virtute Verbi Cœleſtis
pietate ſolida ſit roborata firmiter. Nec ſane leves lap-
s committunt, qui in poteſtatis ſummæ apice conſti-
ıti.

Nam vitii labem tanto conſpectius in ſe.
Crimen habet, quanto major qui peccat habetur.

Vnde merito inquit *D. Aug. lib.* 3. *de Trin.* Optandum
t, ut poteſtas non detur, niſi contra vitium; propter
uæ vincenda, potentes nolunt eſſe homines, & volunt
ropter vincendos homines; Vt quid hoc? niſi ut vere vi-
i, falſo vincant, nec ſic ſint veritate, ſed opinione victo-
s. Hanc igitur potentiam plane optet unuſquiſque,
que appetat, ut *potens ſit in ſemetipſo*, & *miro modo ad-
erſus ſemetipſum, pro ſeipſo*, &c. Etenim profecto ille in
oteſtate divina maxime prævalet, qui imperatorem ſe
fectibus ſuis importunis imponere novit & poteſt. In-
rim & hoc notandum, quod μετωνυμικῶς poteſtas quo-
ue pro regionibus imperio ſubditis accipiatur. *Luc.* 4,
, & pro ſymbolo dominii, 1 *Cor.* 11, 10.

4. *Quomodo ſe habet definitionis explicatio.*

POteſtas quæ in Deo ſubſiſtit uti eſt plane incompre-
henſibilis, & ineffabilis, ſed aliquatenus ſaltem in
reaturis perceptibilis, ita nec poteſt explicari; At quo-
odo ſit hominibus a Iehova vicario modo concredita, id
m dictum eſt. Caute tamen utenda venit & pluſquam
rcumſpecte, ne cum diabolo in abuſum ejus incidamus,
uum ex eo potiſſima ejus graviſſimi lapſus cauſſa exul-
t. Res eſt magni quidem momenti, ſed admodum tener-

rimæ & ſacerrimæ fidei. o homo habes heic inſtrumentum & ſalutis & perniciei æternæ quiſquis ad hanc ſummitatem eveheris. Quatuor enim ſumma ſacraria in poteſtate hac confluunt. Auctoritas, ſummum jus, facultas Dominica, & Modus efficiendi quid pro ſtatus ratione. Hæc ordine ſunt cognoſcenda, quid ſint; deinde ſtatim ſubnectenda eſt diviſio poteſtatis.

5. *Quid eſt Authoritas?*

EST vis ſanctæ gravitatis ex ſemet ipſa vigore ſolemni in conſpectum promanans, quum non aliunde dependeat. Hinc etiam Authoris nomen, ex quo authoritas denominationem ſuam accipit, nolunt ab aliquo alio derivatum; ſed recte dicunt ex ſeſe natum eſſe, ſi recte ſcribatur cum H. aſpiratione; Quod ſi vero cum CT. notetur, ab augeo eſt, nec vim hujus aſſequitur, ideoque recte faciunt, qui hanc diſtinctionem inter auctoritatem & authoritatem obſervant. Magnæ enim efficaciæ eſt exſpiratio in lingua naturæ quæ Spiritus Dei operationem exprimit in creationis modo. Vnde illi, qui H. non inter litteras referendum putant, ignorantiam ſuam produnt, quod fundamentum verum & originem litterarum minus intelligant. Etenim omnis vis efficaciæ quam lingua naturæ ex origine ſua profert, in hac exſpiratione ita latet, ut nec tono aut ſono littera ulla formari aut exprimi evibrarique poſſit in aerem, niſi hujus id præſtaret virtus; veluti in voce I E H O V A alibi id explicavimus latius, in qua ingentia latent myſteria, & totius creationis modus eadem exprimitur, ſimulac lingua naturæ, in eadem ſe expandit, ex cujus etiam ſcientia Adam omnibus rebus creatis ſuum genuinum nomen juxta naturalem cujuſque rei eſſentiam impoſuit. Sic etiam vox hæc ſacra A V T H O R in naturæ lingua non multum abſimilis eſt à voce I E H O V A, niſi quod R. thronum regium repræſentet, propter quem luci cum tenebris pugna eſt; quum T. triplex I. referat, & patrem Iehovam denotet, uti id partim *in part.* 1. *c.* 2. *Rerumpubl. Hans.* declaratum eſt. Inde quam optime Iehova author rerum indigetatur omnium, ac Dux aut princeps populi recte Authori adſimilatur, veluti etiam Græce ἀρχηγὸς dicitur; ac Chriſtus ἀρχηγὸς τῆς πίστεως Author & perfector fidei. *Hebr.* 12, 2 & 2, 10. *qui & Act.* 3, 15. Author vitæ appellatur. *Sap.* 12, 6. & 1 Reg. 22, 7. grandis eſt Authoritas. Proinde valeant vitiorum & ſeditionis authores. *Act.* 24, 5 quum ſint a diabolo.

6. *Qui*

6. Quid vero per ſummum jus intelligitur?

Tidem ſacrum eſt nomen , in lingua naturæ , & inter-
nam vim Authoritati inſitam denotat; quum I. ſit pro-
enitum I. in nomine IESV , & V. Spiritus ſancti
haracter in tribus apicibus, ubi lux & vita in amore per
hriſtum vivide confluant ; ac S. quaſi ad duplex CC ſibi
ppoſitum receptionem gratiæ per Chriſtum aperte lo-
uatur, ſi modo illud IESV ſummum & ſacrum, in ſan-
o ſuo IVSSV recte excipiatur atque factis piis cor-
is abſque falſitate aut duplicitate exprimatur. Nam ſic
ere jus a jubendo dicitur , quum ἀρχηγὸς & Author id
a ſancte præcipiat & jus ſit Dei opus. *Prov.* 16, 11. Id-
oque non violandum. *Prov.* 20, 10. Vnde etiam apud
Ctos jus ſummum eſt, certa honeſtatis ſententia. *Schurl.*
lex ad h. V.

7. *Quid autem Facultas* Dominica *importat?*

E St vis ſancta exequendi id , quod in Authoritate per
jus ſuum fuit conceptum. Etenim Authoritati cum
ire ipſo facile ſuus collabaſceret reſpectus, niſi volunta-
s executionem ſimul complecteretur. Inde ſupra dixi-
ius , quod ex ſocietate Domini & ſervi originalis Idea
mnis imperii eſſet deſumenda ; quæ plenior in familiæ
gimine ſe exprimit.

8. Quid vero eſt modus efficiendi?

E St ſummæ æquitatis moderamen, quo omnia ad imi-
tationem Dei in amore perficiuntur pio. Amor ſan-
us eſt Doctor & informator actionum omnium in vita
vide Chriſtiana perfectiſſimus, ut ille, qui hunc docto-
m in corde rite foveat radicatum , omnia abſque acer-
tate & injuſtitia facile expedire poſſit. Nam ille in pia
vere geſtit conſcientia , & unctioni ſanctæ ſpiritus Dei
ſubmittere ubique ita ſtudet , ut in ea doctus ſit ; nec
abeat neceſſum, ut ab alio doceatur, 1 *Ioh.* 2, 27. Spiri-
s enim omnia ſic nos docet. *Ioh.* 14, 26. En habes heic
figiem poteſtatis , quaſi quis vere utatur in regimine
ncto, imitatorem Chriſti & Davidis ſe optimum proba-
t, & facili conſcientia quævis adverſa declinare pote-
, pie longis ambiguitatum ambagibus ſit opus.

9. *Poteſtas igitur* Regiminis *quotuplex eſt?*

D Vplex , aut Majeſtatis aut imperii. Majeſtas vero i-
pſum eſſe internum & ejus ſuperioritatem concer-
t in conſtituendo , unde de ea primo loco ita agendum
, ut ſimul ordinationem complectatur ; Imperium au-
m proprie officium regentum exprimit.

10. *Quid igitur in Majeſtate conſiderandum?*

DVo: Natura Majeſtatis propria; & ejus conſecutio aut obtentio in ordinatione ſua legitima.

Cap. III. De Majeſtate & juribus ejus.

1. *Quid in Majeſtatis natura conſiderandum?*

DVo; ὀνοματολογία ejus, & definitio.

2. *Quid in onomatologia?*

VNde dicatur, & quæ habeat ſynonyma. Proinde quum culmen ſummum ſupremæ dignitatis in hoc lateat recte Bodinus *lib. 1. de Reip. c. 8.* & *Thol. lib. 8. de Rep. c. 3. n. 4.* vocem hanc Majeſtaticam à majoritate ſtatus derivant. Etenim hac dignitate nihil majus aut excelſius homini in terra concedi poteſt, quum ipſe Deus hoc gloriæ ſuæ titulo gaudeat Majeſtatico, uti videre eſt, *Exod.* 40, 35. *Num.* 14, 22. *Deut.* 5, 14, & 1 *Chr.* 7, 1. *Pſal.* 29, 3 & 72, 19. *Prov.* 25, 27. *Eſa.* 2, 10, 19 & 3, 8 & 6, 1 & 60, 7 & 63, 12. *Ezech.* 43, 12, *Matt.* 14, 18 & 24, 30 & 25, 30, 32. *Luc.* 9, 26, 31, 32 & 21, 27. *Hebr.* 1, 3. *Apoc.* 15, 8. Vnde *Sac. ille Ph. lib. de 3. vit. c. 9.* explicans imaginem Apocal. ait: Ita effigies in Apocalypſi 12. ſtellas in corona geſtat. Namque imago hæc ſignificat Deum: Eſt Iehovæ ſimulacrum, in quo ipſe ſe manifeſtavit, & in quo habitat. Corona ſignificat virtutem Majeſtatis Iehovæ, ſimili modo uti Rex coronam in capite geſtat, quæ regimen & Majeſtatem exhibet, &c.

3. *Quænam habet ſynonyma?*

APud Græcos plura, quando dicitur ἄκρα ἐξουσία κυρία ἀρχὴ, κύριον πολίτευμα, αὐτοκράτεια, δύναμις καὶ ἀρχὴ πολιτική. Suprema poteſtas, dignitas gloriæ, anima & vita regni, ſpiritus vitalis. *Sen. lib. 1. de clemen.* Sceptrum *Gen.* 49. *Hebr.* Schebeth, Italis Signoria, Hiſpanis Majoria, Præeminentia dignitatis aliis.

4. *Quid eſt autem Majeſtas?*

EST ſumma & fundamentalis eminentia ſive faſtigium Poteſtatis, legibus ſoluta, quæ diſpoſitione ſui ſplendoris per Regalia ſe in ſubditos diffundit pro vinculo Reip. arctius in concordia conſtringendo & incolumitate pia continendo.

5. *Quæ*

5. *Quanam hcic conſideranda?*

DVo; Definitionis reſolutio, & diviſio Majeſtatis. Reſolutio conſiſtit in cauſſarum explicatione, quarum.

1. Efficiens duplex eſt, principalis & inſtrumentalis. Principalis iterum aut immediata, ut Deus; aut Mediata; quæ iterum duplex aut per ſucceſſionem, aut electionem populi ſive Ephororum regenti traditur accommodaturve.

2. Inſtrumentalis ſunt leges fundamentales, ſive Capitulatio, per quam imperii ratio non tantum initur, ſed etiam Majeſtas confertur in ſuperiorem.

3. Finis itidem duplex eſt; internus, qui in conſervatione concordiæ per leges & media conſiſtit propria; & externus, quam incolumitas vel ſalus pia exhibet.

4. Materia ſubſiſtit in perſona una & pluribus quibus ſuperioritas committitur.

5. Forma Majeſtatis duplex generalis & peculiaris: generalis eſt ſuperioritas vel ſupereminentia, quæ ipſi cum quovis magiſtratu eſt communis, cujus reſpectu dicitur ὑπερέχοντα *D. Paul. ad Rom.* 13. Peculiaris autem conſiſtit in obligatoriis Iuribus ſummæ ſuperioritatis, quæ & Reſervata ſuprema regni aut imperii in effectu declarant, ut mox ſequenti capite explicabitur.

6. *Quis eſt effectus Majeſtatis?*

SVnt Regalia ipſa.

7. *Quotuplex eſt Majeſtas?*

DVplex, partim enim rei inhæret, & dicitur realis; partim ipſi perſonæ, & perſonalis eſt.

8. *Quid eſt realis Majeſtas?*

ESt Reipublicæ ſtatui ex nativitate quaſi ſua coæva, nec propter legum fundamentalium naturam ab ea ſeparari poteſt, quum ipſius complexionem ingenitam referat. *Num.* 27, 20.

9. *Quid eſt Perſonalis?*

ESt, quæ in perſonam confertur adminiſtrationemque juſtam & piam in res & perſonas ſubjectorum continet, quæ etiam in Democratia invenitur, quum populus ſimul ſumptus perſonam quandam repræſentet in hoc facto. *Num.* 27, 21. Legum autem fundamentalium inferius exemplum adjungemus.

Cap. IV. De Regalibus.

1. *Quid ſunt Regalia?*

SVnt jura ſuperioritatis ei, qui ſuperiorem non recognoſcit, in ſignum ſupremæ eminentiæ, ad communem imperii utilitatem tributa vel competentia.

2. *Quid heic conſiderandum?*

DEfinitionis in nomine potiſſimum explicatio, ex enumeratione quum reliqua conſtare poſſint; & diviſio Regalium.

3. *Quid in nominis explicatione notandum?*

EIus derivatio, & ſynonyma: Etenim hæc duo maxime ad rei proprietatem intelligendam conferunt. Dicuntur autem Regalia a rege, quod ipſa vocabuli enuntiatio ſatis teſtatum facit. Etſi quoque hoc nomen alias Latinis adjectivum ſit, tamen heic ſubſtantivi naturam ex feudalis juris & Canonici authoritate induit. Nihilominus cum ipſis Regnis jura hæc exordium ſumpſerunt, quamvis jus civile Regalia nomine hoc non noſcat. *Deut.* 17, & 1 *Sam.* 8. veluti id quoque ſynonyma ipſa demonſtrant. Appellantur enim a nonnullis mere Regalia, perſonæ Principis adhærentia, ipſi coronæ annexa, ſacra ſacrorum, ſacra regni, jura imperii, jura Regia *βασιλικά*, a Germanis. Reſervata imperii, quod præeminentiæ, potentiæ, authoritatis & utilitatis publicæ regni intendant, & ex jure fundamentali Reipubl. dependeant, ut infra cap. 15. patebit plenius.

4. *Quot ſunt Regalia?*

ID vix definiri poſſe dicunt ICti, quum varia a variis adducantur, adeo, ut alii 208 alii 413. numerarint, Ajunt enim; quemadmodum ſolet ex infirmis principiis multa ad potentiam producere tempus, quod ita quoque ſucceſſu multa alia ſibi accumularit regalis dignitas, & ſuperioritas nulli obnoxia. *Eins de Reg.c.*1. *n.*2. Et jura quæ olim non fuerunt regalia pro Regalibus hodie haberi. *Carp.de Reg.th.*10.

5. *An vero ſic debet fieri?*

NVllatenus certe. Etenim ipſa ſacra ſcriptura docet, quod Rex omnino quivis ad præcepta Dei debeat eſſe alligatus, ne alicubi dextorſum aut ſiniſtorſum ab iis recedat; nec cumulare ſibi debeat equos & ſimilia videlicet, quæ ad luxum & ſcandala imo ſuppreſſionem ſubditorum faciant, *Deut.*17, 15, 16 *& ſeqq. Prov.* 29, 4 & 20.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

20,26,28. *Eſa.*49,23. Sed adulatorum numero,mul-
ſuppeditantur aulicis mala.

6. *Quotuplicia vero ſunt* Regalia?

VAriæ habentur diviſiones, aut alii Regalia quædam
majora, quædam minora faciant: alii quædam ad
ſentiam Majeſtatis, quædam vero ad exiſtentiam ſpe-
antia dicant. Rectius tamen dividuntur in Principalia
minus Principalia. & hæc iterum in conſecutiva aut
ritati conſona, & falſa aut impertinenter conficta, vel
iam abſurda & crudelia.

7. *Quænam dicis principalia Regalia?*

QVæ Verbo Dei & juri naturæ ſunt conſona 1 *Sam.*8
11 *& ſeqq.* nec cum conſervatione ſubditorum pu-
ant, qualia ſunt. 1 Poteſtas condendi leges & abro-
ndi. 2 Creandi Reges & Electores. 3 Conferendi digni-
es. 4 Ius nobilitandi. 5 Conſtituendi Magiſtratus.
Ius legitimandi. 7 Veniam ætatis tribuendi. 8 Reſti-
endi famam & honores. 9 Extrema provocatio. 10 Vis
ncedendi juriſdictionem. 11 Erigendi ſcholas publicas.
Ius Comitiorum. 13 Nova vectigalia erigendi.
Cudendi monetam. 15 Ius belligerandi pacem faciē-
fœdera ineundi. 16 Conſtituendi fiſcum. 17 Vias pu-
cas in tuto conſervandi. 18 Fidelitatem ab omnibus
igendi. 19 Iure vel injuria damnatos liberandi. 20 Se-
ritatem commerciis præſtandi. 21 Flumina publica
vigabilia conſervandi. 22 Religionis ſynceritatem in
erbo Dei conſervandi. *Deut.* 17, 8, 23. Legatos mit-
ndi. 24 Immunitatem a tributis concedendi.

8. *Quænam dicis minus principalia?*

QVæ ſecundario communi bono inſerviant, qualia
ſunt. 1 Poſtas ſive curſus publicos inſtituendi.
Portus adornandi. 3 Metallorum fodinas & ſalinas re-
curandi. 4 Reditus piſcationum legendi. 5 Mulcta-
m pœnarumque compendia. 6 Bona vacantia transfe-
ndi. 3 Bona damnatorum & præſcriptorum arrogandi,
c confiſcandi. 8 Sic & bona committentium crimen
ſæ Majeſtatis. 9 Dimidium theſauri in loco publico
enti. 10 Armandias inſtituendi. 11 Ripatica & ri-
munieudi. 12 Præſtationes Angariarum & peranga-
rum, &c. 13 A juramento abſolvendi. 14 Libertate
olvendi. 15 Vrbes extruendi. 16 Monetam æſti-
ndi,

9. *Quæ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

9. *Quænam conſecutiva Regalia vocas?*

QVæ pro temporis & neceſſitatis ratione ſunt bono publico proviſionis ergo accommodanda: veluti ſunt 1. vectigalium ratiocinabilium exaggerationes. 2. Collectæ æquitati non contradicentes. 3. Extraordinaria collatio in iter neceſſarium &c. veluti apud Germanos ſunt, *Romer Sach Reicſſanlagre*, &c. quæ communi conſenſu imperii approbantur.

10. *Quænam dicis impertinentia?*

QVæ præter neceſſitatem pompis faſtuoſis impenduntur, aut rebus voluptuariis, aut victum ſubditorum imminuunt, ſeu abſurdas impoſitiones contra naturam loci in lignis communi uſui deſtinatis vidimus confici, in mirabilibus ſylvarum prohibitionibus, *mitt niewen holdtz ordenungen*, & agriculturis, &c. Huc referri poſſunt onera & gravamina varia ſubditorum, & cauſſæ quibus talia amittuntur regalia, quod fit per deportationem, abuſum, denegatio tituli, &c. vid. *Einſid. de Reg. c. ult.* & *corp. de Reg. cap. 5*, &c.

Notandum Regulæ loco eſt, quod ubi deſinit debita charitas, regnet ibi iniquitas. Ideo nunquam a charitate deflectendum in omni regimine Reipubl. Et omnem exuere illi pudorem ac proximi dilectionem, qui hodie tot Regalia confingunt Principibus, quot cenſus; & ut in ea confictione magni videantur tot conſcribunt libros, quos ſpacio duorum & non amplius menſium (ex aliorum dictamine ſcilicet) ſe conſcripſiſſe jactitant, quum vix in tanto tempore allegata notari queant. Sed facile eſt aliorum inventa ſua facere.

Cap. V. De Ordinatione ſive evectione ad dignitatem Poteſtatis in Republ. & in ſpecie de Electione.

1. *Quid eſt Ordinatio?*

EſT conſtitutio ſuperioris poteſtatis legitima, qua quis ad regiminis ſtatum evehitur, ut Reipubl. pium in omnibus neceſſitatibus præſidium præſtet. Eſtque vel divina aut humana.

2. *Qua*

2. *Quæ eſt divina Ordinatio.*

QVæ ſit à Deo vel immediate, aut mediate tanquam prima omnis regiminis cauſa efficiente. *Pſal.* 68, 14. Quando Iehova ordinat Reges, albeſcunt omnia velut ix Salamonis, id eſt lux ex tenebris redit. Quippe à Deo mnis bonus magiſtratus 2. *Paral.* 2, 11. *Ioh.* 19, 11. *Eſai.* 2 20. *Dan.* 2. 37. *ait*: tu es Rex Regum: cui Iehova ex cœlis, regna potentiam, robur, & gloriam dedit, & omne bi habitant homines, & præterea animalia in campis ac olucres ſub cœlo in manus tuas conceſſit, & omnem po- eſtatem tradidit: Tu es aureum caput, &c.

3. *Quæ eſt humana?*

QVæ fit conſenſu ſubditorum vel tacito aut expreſ- ſo; eſtque Ordinaria aut extraordinaria.

4. *Quænam eſt Ordinaria?*

QVando per legitima & conſueta remedia ſuperior quiſpiam pro capite Reipubl. conſtituitur. Illaque ſt rurſus duplex ſimplex & mixta.

5. *Quid eſt ſimplex ordinaria?*

ESt talis ordinatio, quæ fit per electionem aut ſuc- ceſſionem.

6. *Quæ eſt electiva?*

ESt actus publicus, qua ſuperior quis ſecundum leges & conſuetudines in unaquaque Republica receptas ligitur, ſive hoc fuit a populo, aut ab ephoris populi vi- em gerentibus; ac dicitur Græce ἀρχαιρεσία.

7. *Quid in ea conſiderandum?*

DVo, partim cauſſa, partim ſubjectum.

8. *Quæ eſt cauſſa electionis?*

HÆc non una, ſed duplex eſt potiſſimum, quæ ab iſtis modis, qui obſervantur, denominationem ccipiunt, ubi eſt vel principalis efficiens, vel inſtru- nentalis.

9. *Quæ eſt principalis efficiens electionis?*

SVnt homines; quibus eligendi jus & poteſtas eſt commiſſum, ſive ſit totus populus, aut pars primaria populi;

populi : ubi notandum , quod priſcis temporibus impe ratorem milites eligere ſint ſoliti ſub armis.

10. *Quid per inſtrumentalem intelligis ?*

MEdia talia in efficiendo , quæ vel ſunt principalia vel minus principalia.

11. *Principalia quæ dicis?*

QVæ vel a lege præſcripta & conſuetudine diu i Republ. recepta & approbata dependent, vel a ſuf fragiis.

12. *Quid in ſuffragiis attendendum ?*

VT libere ea fiant ab eligentibus abſque præjudici & affectus ullius interventu, ubi regulæ loco etian in omnibus inferioribus electionibus id omnino eſt tenendum conſilium , quod non tantum Ioſeph Regi Pha raoni *Gen.* 41, 33. de probo & prudente viro Ægypt præficiendo ſuggerit ; ſed etiam Iethro in primis Mo genero ſtrenue inculcat *Exod.* 18, 21. *ubi ait*: Tu auten provideto ex toto hoc populo , & curato eligi viros e corde honeſtos, timentes Dei, viros veraces, oſores turpi lucri, quos conſtitues ſuper eos , &c. Quod adeo in de ſuetudinem abiit hodie, ut ſaltem argutos, & fallaces lo quaculos paſſim adoptent mortales , unde tanta confuſi rerum, quum talibus potius Politiæ ſcientia, quam probi tati adſcribatur. Ita probitati & pietati nullus ferm jam locus in orbe amplius patet , quæ infiniti damni & calamitatis cauſſa eſt ſumma. Imo ſi quis probus vocetur idem pœne eſt , ac ſi ſtultum dicas. Tam ebulliens e paſſim perverſitas in malitia ſua !

13. *Quæ minus principalia ſunt?*

QVæ in modo electionis per ſortem conſiſtunt ; ſunt que duplicia iterum, vel ſunt certa aut incerta.

14. *Quænam ſortis certa dicuntur ?*

QVando electio fit per diſtributionem calculorum ſi ve ſchedularum ſignatarum , quæ tum ut plurimun adhibetur , quando diſcordibus eligentium ſunt nomin i. qui genere virtute & opibus pares, habentur. Modus i ſte non illaudabilis eſt , ſi prius ſolide pii ſint electi , qu poſtea ſortem ducant. *Vid. Notam. th.* 19. Velut Matthia in locum Iudæ per ſortem eſt electus , *Act.* 11, 6. & i dem de ſucceſſoribus Alexandri Magni *refert Iuſt. hiſto lib.* 13.

15. Qu

15. Quæ vero ſunt incerta?

QVando fit per rem fortuitam, uti de Dario id refertur Herod. in Thab. & de Gordio rege Phrygiæ *Iuſt.lib.11. & Laſo rege Polonis Chron. Pol. lib.1.c.1. Herbol.* Sequitur nunc altera cauſa finalis in electione.

16. Quid eſt cauſſa finalis electionis?

ESt legitima unius perſonæ aut plurium idoneorum ad Reipubl. gubernationem conſtitutio.

17. Quid eſt ſubjectum electionis?

SVnt perſonæ ad capeſſendum regimen & ſubeundum habiles ac capaces, ſive ex toto populo, ſive ex certo ejus genere & ordine eligantur.

18. Quæ vero in tali electione perſonæ cauſſæ ſpectanda ſunt?

MAgna quidem regni electitii præ ſucceſſivo eſt prærogativa & excellentia; verum quum in ipſo electionis actu ſæpius ita graviter ſecundum communem filum aberretur, ut potius affectio, aut aliud quid proprii &c. quam pietatis reſpectus ullius contra Iehovæ mandatum *Deut.*17,14,15,&c. obſervetur; fit proinde, quod ſucceſſio, firmior habeatur. Etenim veræ virtutes, quæ in ſubjecto eligendo, proprie requiruntur, vix hodie merentur apud mortales reſpectum, quum Iehovam omnes in ſuæ voluntatis præcepto tam turpiter negligant. Nihilominus tamen non tam externa fortunæ bona, quam interna Dei dona reſpicienda ſunt firmiſſime & unice, ſi vera & legitima eſſe debeat.

19. Quænam vero ſunt ea Iehovæ dona?

EA habentur claris verbis, *Deut.* 17. *a v.*15. uſque ad finem. *It. Exod.* 18,22,21,25. Quod debeant eſſe Deo electi, id eſt amantes Dei ſive pii & probi, qui non alio, quam ad Deum in omnis vitæ praxi reſpiciant ſua, & adſidui ſint in Verbo Dei operarii per omnes vitæ dies, uti v.19. id explicatur. Deinde non ſint alienigenæ, ſed populares. 3 Sint prorſus alieni ab omni ſuperbia & avaritia, ne ambitione aut opibus faſtuoſis incumbant; ſed humilis & integri cordis. 4. Nec novitatis aut luxuriæ in prodigalitate ſtudioſi, ut alias verſus Ægyptum meditentur regiones aut nationes, ſed fidi ſuis & probitati deditiex animo. 5. Non ſint libidinoſi aut voluptati inhiantes; ſed inſideant ſolio juſti in legibus, quas ſemper in conſpectu habere debent, id eſt ut undique ſemper juſtitiæ ſint cupidi in puritate ſyncera. 6. Ac ne forte in electione aberrari poſſit vitæ exemplum

intro-

introſpiciendum erit, num Verbum Dei & ſtatuta eju ſaltem ore clangant, de eo diſputent, aut inutiliter ab que effectu glorientur, ſintque lubrici & flexiles hyp critæ, aut inconſtantes in pio propoſito, facileque m veantur ad nutum venti: vel num potius factis id exp mere laborent, & apud omnes propagare ſatagent. *Vi* *Iud*.1,1,2,8,22 & 11,16.& 1 *Sam*.9,2 & 12,13 & 1 1,13,& 2 *Sam*.2,4 & 5,2,3. & 2 *Reg*.11, 31 & 20, 1 & 2 *Reg*.10,3 & 1 *Paral*.28, 4 & 2 *Paral*.9, 8 & 19, 6 & 30, 5. & 1 *Eſdr*.1,8 & 7,24. *Luc*.6,15. *Act*.1,2 & 6,5 & 13,2,3. *Rom*.1,1 & 1 *Tim*.5, 7. & 2 *Tim*. 1, *Tit*.1,5. *Hebr*.5,4. Ideoque graviſſime errant omnes El ctioni deſtinati, qui non ante omnia ad voluntatem I hovæ in his reſpiciunt ſed proceſſum Dei prorſus inve tunt, ac potius externa ſpiritus mundi, quam interna d na Spiritus ſancti æſtimant. Vnde poſtea tot confuſi num calamitates ubertim ita reſultant, ut miſeriarum nu lus ſit finis. Regis enim ad exemplum totus componit orbis. Si Rex aut præſes regiminis non ſit pius & ex co de intimo probitati addictus, abundat vitiis omnis diti nis angulus. Quare cavebunt omnes eligentes, ne garr lis, audaculis, & ampulſas magnas ſapientiæ loquacita ſemper jactitantibus cum nugacitate, (vulgo hodie *Au* *ſchneiders* vocantur) ſua adjiciant ſuffragia; ſed dev prius Deo ſe ſiſtant in ardore vero Spiritus precum, juxta mandata iſta Dei electionem ſancte abſque reſpec nimio gloriæ mundanæ aut favoris ullius, quæ ſalte externæ habitudini inſervit, ſuſcipiant, atque certo cr dant, quod ille ſit vere eruditus, & a Deo electus, q Verbum ejus nocte dieque unice colit, & factor eſt Ver Hic θεοδίδακτος.

20. *Quæ vero ſunt bona heic externa?*

SVnt ſecundaria illa requiſita, in facultatibus mund nis & poſſeſſionibus rerum conſiſtentia, quæ non a ter quam παρέργως in juſta & legitima electione regimi ſunt obſervanda. Proinde hæc regula firma eſt: Quo qui hunc proceſſum Iehovæ in electione ulla ſubv tant; & ex parergis vel ſecundariis faciant primaria, principalem ſcopum Iehovæ apud mortales ſubverta auctores ſunt infinitarum Calamitatum apud ſubditos.

Ca

Cap. VI. De ſucceſſione in Republ. ſive Regno.

1. *Quid eſt Succeſſio in Republ. aut regno.*

EST actus publicus, per quem ſibi quis jus defuncti præſumpto aut tacito populi conſenſu in Republ, aut regno acquirit: Eſtque duplex, vel hæreditaria ſeu Patrimonialis, & Gentilitia ſeu legitima, ut vulgo diſcriminatur.

7. *Quid eſt hæreditaria ſucceſſio?*

QVando ex Teſtamento, vel eo non condito ex cauſſa inteſtati, ſed habito tantum reſpectu ultimi ſucceſſoris, ſicque hæreditario jure tranſmittitur regnum. Eſtque ea ratione duplex, vel ab inteſtato, vel teſtamentaria.

3. *Quænam eſt ſucceſſio ab inteſtato?*

QVando acquiſitio fit ex jure naturæ vel in linea recta, aut collaterali. *Num.* 27, 8.

4. *Quæ eſt lineæ rectæ ſucceſſio?*

QVæ in deſcendente maxime conſiſtit, & ſpectat ad liberos utriuſque ſexus, filium & filiam; & tamen diſtincte habetur in filiis.

5. *Quomodo fit ſucceſſio filiorum?*

VT, quando plures ſunt filii, primogenitus regimen cum ditione ſibi acquirat, ita tamen, ut teneatur fratribus ſuis tantum ex reditibus adſcribere aut adſignare, quantum pro ſtatus ratione decore poſſint vivere. Vnde jus primogenituræ emergit.

6. *Quid vero eſt proprie primogenitura?*

QVæ & primogeneia dicitur, nihil aliud eſt, quam primigeniti ſucceſſio in regno, & pertinet ad eum, qui primum eſt natus etiam ante adeptum Patris imperium.

7. Unde eſt illud jus Primogenituræ?

QVamvis hunc ſuccedendi ordinem, jure naturæ divinæque legi, & omnium ubique gentium juri conſentaneum recte dicat *Bod. lib. 6. de Rep. c. 5. n. 7. 28.* tamen quoque ipſa Reipubl. ratio & bonum publicum hanc quaſi legem introduxit, ne potentia ejus, opulentia, dignitas & auctoritas diſtraheretur, atque ſubditi ad mendicitatem exactionum frequentia redigerentur, jus hoc adeo firmum etiam eſt, ut neque naturæ vitio, neque corporis deformitate tolli poſſit. *Thol. lib. 7. c. 5. & lib. 15. c. 1. de Republ.*

8. An idem manet jus etiam ſi ſit inhabilis, ob mentis vitium, captivitatemve, &c.

OMnino. Adminiſtratio enim committitur tutori vel curatori, qui proximus eſt potiſſimum ex aguatis Quin & primogeniti præmortui filius, avo adhuc regente, ſecundo genitis jure repræſentationis præfertur. *Iacob. a Sua. de Iur. Primog.* Deficiente vero primogenito, ſuccedit proximus aguatorum ex linea collaterali.

9. Quid eſt teſtamentaria ſucceſſio?

QVæ fit, quando anteceſſor deficientibus legitimis, lege, pactoque populi permittente, aliquem teſtamento deſignat.

10. Quid eſt legitima ſucceſſio ſive gentilitia?

QVæ univerſæ familiæ ſive genti confertur ſecundum legem Regni fundamentalem, fereque Feudi imitatur naturam juxta ſanguinis prærogativam, & reſpicit inde teſtamenti factionem, quam hæreditarium admittit regnum. Ideoque in hoc non poterit pater ſcribere hæredem, alterive, quam cui lex defert, relinquere Regnum; velut jam paſſim in uſu eſt: mente captus tamen heic præteriri valet, ſed non ejus filii.

Cap.

Cap. VII. De Mixta ſive Compoſita ſucceſſione; & inauguratione.

1. Quid eſt Mixta ſucceſſio ordinaria?

EStactus, per quem quidem fit ſucceſſio in regimine ex jure hæreditario, ſed electione quaſi temperata ita eſt, ut etiam præter jus ſanguinis conſenſum Ordinum & approbationem ſubditorum deſideret, quod tamen majoris favoris cauſſa fieri ſolet. 1. *Reg.* 12. & 2. *Reg.* 4.

2. Quodnam eſt proximum conſequens Ordinationis omnis?

QVod juxta mores populorum plerumque in Ordinaria regiminis inauguratione conſtitutum eſt, ut certis ſymbolis quaſi novus præſes publice inſigniatur, quamvis & ſine ceremoniis talibus fieri poſſit.

3. Quid eſt inauguratio?

ESt principalis actus conſtitutionis ordinariæ, in quo per ritum publicum & ſolemnem recens Præſes regiminis creatus ſubditis coram ſiſtitur: eique certis ritibus imperium traditur & committitur.

4. Quid in eo conſiderandum?

PRæcipue ejus finis & partes.

5. Quid in fine obſervandum?

QVid ſit & ejus adjuncta.

6. Quis finis eſt inaugurationis?

ESt duplex. Etenim fit propterea, ut partim novo præſidi regiminis major auctoritas apud ſubditos concilietur; partim ipſe & ſubditi ad mutui officii præſtationem eo commodius adhortentur.

7. Quænam ejus adjuncta?

SVnt duplicia; vel principalia vel minus principalia.

8. *Quænam principalia adjuncta?*

C Orona, ſceptrum, globus aureus & amictus regalis.

9. *Quænam ſunt minus principalia adjuncta?*

F Aſcia, diadema, pileus, gladius, haſta, &c.

10. *Quæ ſunt partes inaugurationis?*

D Vplices: primariæ & ſecundariæ.

11. *Quænam ſunt primariæ?*

Q Væ in pompa & convivio conſiſtunt.

12. *Quænam ſunt ſecundariæ?*

T Ituli & inſignia, quas ſequitur effectus.

13. *Quis eſt effectus inaugurationis?*

E St publica ſuperioris ad bene imperandum, & ſubditorum ad bene parendum affectio & obligatio: diciturque alias & vulgariter ejus forma Homagium, de quo nunc paucis agendum.

Cap. VIII. De Homagio.

1. *Quid eſt Homagium?*

E St obligationis conventio, qua alter alteri juxta promiſſionem mutuo factam fidelitatis & mutuæ defenſionis fidem præſtare tenetur. *Exod.* 22, 11. *Levit.* 5,4. *Num.* 30,3,4,5,6. & 32,11. *Deut.* 1,35 & 7,8,& 9,5 & 11,9 & 29,14. *Ioſ.* 2,17 & 6,22,&c.

2. *Quid heic obſervandum?*

D Vo: Notatio nominis & definitionis reſolutio.

3. Quid in nominis notatione?

ITerum duo: vocis hujus derivatio & ejuſdem acceptio.

4. Vnde igitur dicitur Homagium?

NOn incommode illud derivant a Græco verbo ὁμόω, id eſt juro, ſeu ab ὁμῶ ſimul, aut ab ὁμὸν ἅγιον, quaſi commune ſacrum, aut communis fidelitatis promiſſio. *Borchol. de Feud. c. 2. n. 26. Hakelm. de feud. part. 1. n. 15.* Germanis eſt *Huldigung*, quaſi Geding, *hold und trew zu ſein.*

5. Quod modis accipitur?

VNdecim modis. Nam (1) accipitur pro inveſtitura *Giph. de feud. c. 9. n. 6.* Atque adeo (2) pro inſtrumento ſuper inveſtitura, & conſequenter ſuper homagii contractu memoriæ cauſſa conſignato *Bocer. de inveſt. feud. c. 1. n. 12.* Nec non (3) pro ipſo præſtandi homagii actu ſolemni. *Bocer. d. l.* (4) pro jure, quod vaſallus Domino præſtare tenetur. *Giph. de feud. c. 19. n. 14.* (5) pro quavis veneratione & reverentia aut obedientia, qua inferior ſuperiori tenetur. *Giph. d. l. n. 14.* (6) Pro ipſa, quæ ſolet promitti, fide. *c. 1. parag. fin. per quos fiat inveſt.* (7) Pro ſecuritate & ſalvo conductu ad purgandum innocentem. *Welhn. Conſ. 25. n. 8.* (8) Pro ipſo obſequio & ſervitio, quod pro beneficio præſtatur. Pro ſubjectione (9) quæ fit præter naturam liberorum. *Giph. c. 10. n. 14.* (10) Pro ipſius fidelitatis promiſſione. (11) Demum pro juramento in fidelitatis aſſecuratione. *Alth. in pol. c. 20. num. 5.*

6. Quæ ſunt cauſſæ homagii externæ?

1 CAuſſa Efficiens eſt vel remota vel propinqua, Remota eſt jus homagialia pacta approbans mutua voluntate naturæ. Propinquam conficiunt homines, dominantes & obedientes, qui hæc pacta ineunt ad teſtificationem Dei. 2 Reg. 11, 17. & 2 *Chr.* 23, 16, & 1 *Sam.* 16, 12. Ioſ. 1, 2.

2 Finis eſt, ut fides pactorum ſervetur utrinque debite, quod ex ipſa lege naturæ ita quoque debetur. *l. 1. in princ. ff. de pact.* Quamobrem etiam populus ſummam Reipubl. ordinandæ poteſtatem deferens alicui, ea mente, eaque lege deferre cenſetur, ut ſervet leges imperandi, ſi non plures, ſaltem illam communem: Salus populi ſuprema lex eſto.

7. Quæ ſunt cauſſæ internæ?

3 MAteria duplex eſt. Vel a parte ſuperioris, aut a
parte ſubditorum cenſenda venit. A parte pri-
ma verſatur circa ea in adminiſtratione, quæ conſociatio-
ni univerſali ſunt neceſſaria & utilia, quæ ſpectant ad jus
regni, quod eſt vel Eccleſiaſticum vel ſeculare. Prius con-
ſiſtit in religione & pietate : poſterius in juſtitia ſuum
cuique tribuendi.
A parte ſubditor"m verſatur circa obedientiam, mini-
ſteria, & auxilia pra nda.
4 Forma homagii ſpectat ad legem fundamentalem
regni, quum ſub hac homagialis combinatio in Republ.
conſtituatur. Hæc forma ſecum ducit modum pr ſtationis
Homagii, qui collective aut ſeparative obſervatur. Col-
lective præſtatur ab univerſo populo in hunc finem col-
lecto. Separative ſive ſigillatim a ſingulis præſtatur
homagium, aut ab originariis, aut a peregrinis.

8. Quomodo dividitur homagium?

HOmagii ita definiti & explicati tot aiunt poſſe con-
ſtitui ſpecies, quot inveniantur negotia, in quibus
alter alteri mutuam illam fidelitatem & defenſionem va-
leat præſtare. Proinde aliud faciunt publicum, aliud
privatum ſive correſpectivum. 2 Aliud univerſale, aliud
particulare. 3 Aliud abſolutum, aliud conditionatum
reſpectu reſtrictæ poteſtatis in diſtrictu; diciturque limi-
tate ſubjectivum. 4 Aliud ſpontaneum, & aliud coa-
ctum. 5 ratione formæ, aliud expreſſum, aliud tacitum.
6 ratione ſubjecti, aliud Eccleſiaſticum, aliud ſeculare.
7 ratione adjuncti, aliud juratum, quod mediante corpo-
rali fit juramento, aliud non juratum. 8. Aliud denique
perpetuum, quod ſemper durat, aliud Temporaneum, quod
ad tempus tantum contrahitur. De quibus alibi plenius
agetur, quum vera aut falſa ſint : Saltem heic etiam no-
tetur, Politicorum eorum error craſſus, qui ordinationi
Reipubl. legitimæ etiam bellum recenſere ſolent.
Quod enim cum injuria cuipiam erigitur per vim, nun-
quam poterit legitimum dici : quum vis ipſa ſit inju-
ria, niſi fiat ex mandato Dei expreſſo. *Exod.* 20, 17. Quid
bellum? An non monſtrum naturæ Contrarium? *Gen.* 4,
7. *Num.* 14, 43. *Deut.* 1, 43, 44. &c.

Cap.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Cap. IX. De extraordinaria conſtitutione regentum.

7. Vnde ſequitur nunc extraordinaria conſtitutio Superioris?

EX *cap. 5. quæſt.* 3. diſtinctione formata; jam de hac nunc merito agitur.

2, Quid eſt Extraordinaria Conſtitutio?

QVa aliis quam conſuetis modis præter electionem & ſucceſſionem regimen in ſuperiorem transfertur: quod fit duplici modo; qui eſt vel ſpontaneus, qui & ogatus fertur, vel violentus ac armatus dicitur.

3. Quis eſt ſpontaneus modus in extraordinaria conſtitutione regentis?

QVando per interventionem contractus aut jure obligationis alicujus ſuperioritas obtinetur in regimine.

4. Quinam ſunt iſti modi?

HI in duplici habentur differentia, ut alii dicantur in legalitate ſua principales, alii minus principales.

5. Quinam principaliores dicuntur?

HOrum 4 numerantur. 1 Eſt emptionis, quando titulo oneroſo hoc regimen aliquis acquirit ſibi. Eſt donationis inter viros, quo modo populo Romano ulta acquiſita ſunt regna: ac Regi Galliæ Delphinatus r principem Vmbertum *Ann.* 1349 hac addita lege, ut ius regi natu maximus Delphinus diceretur, & ditionem am tanquam imperii feudum ab imperio recognoſcet. *Thed. Nihem. lib. 2. hiſt. c.* 25, 3. eſt Ceſſionis, quo odo Diocletianus & Maxim. *Ann.* 304. & Carolus V. *n.* 1556. imperio ſe abdicarunt. 4 Iure dotis, ſic Granus in Imperii ſocietatem adſcitus duxit Conſtantii peratoris filiam.

6. Quinam vero habentur modi minus principales?

EST permutationis, quo modo territorium Carolſtein in alium eſt tranſlatum *Wehn. de mutat. re*n. c. 26. Deinde 2 Oppignorationis eſt, quo modo Vales Delphinatum 40000 aureorum oppignoratum habuit.

buit. 3 Confœderationis & Confraternitatis. 4 Huc pa- riter poteſt referri Vnio, quando nempe ex pluribus op- pidis exilioribus unam magnam conſtituunt alii civita- tem, vel quando Reſpubl. & regna in unum coaleſcunt imperium.

7. *Quinam vero modi armati aut violenti dicuntur?*

DVplices habentur iterum, vel expreſſi aut impli- citi.

8. *Quis modus implicitus dicitur?*

QVi ut plurimum fit per ſubagitationem ac in tech- nis & ſollicitationibus animorum conſiſtit, cuju exemplum in Abſolone habetur. 2 *Sam.* 15, 2, 5, 6. ve in largitionibus, per quas multa occupantur regna S ditiones: vel in protectione, ex qua videmus ſæpe fier offenſionem.

9. *Quis modus expreſſus appellatur?*

IS duplex habetur, vel probabilis, aut aperte i juſtus.

10. *Quis modus probabilis dicitur?*

DVplices ſunt. 1 Quando barbari homines, qui fi imperio licentioſe aut diſſolute vivunt, imperio a terius armorum vi ſubjiciuntur eo fine, ut a vitæ m rumque immanitate & pravitate ad humanitatem, prob tatem & pietatem reducantur abſque fraude. 2 Qu tempore belli novus magiſtratus in aliqua civitate a v ctore extra ordinem juſta de cauſſa conſtituitur, priore i perio abdicato.

11. *Quis eſt modus aperte injuſtus?*

QVando rex vel alius ſua Republ. exuitur bell & plane ſuo excutitur territorio. 2 Quan quis ſine aliqua veriſimili cauſſa, ex ſolo ſuperbiæ mulo alterius ditionem & regnum invadit, & ex ſola bidine imperandi occupat, regnumque ſuum amplifica cauſſa. *Hoen. diſp*, 3. *Pol. th.* 9. Heic regulæ loco nota dum, quod omne regnum vi armata acquiſitum in et ctu ſubditis ſemper in duriores ſervitutis condition abripiat, licet a principio dulcedinem prurientibus ſpi re videatur. Ideo cunctis hoc cavendum, ne temere ſe duci patiantur.

Cap. X. De Contrariis.

In Ordinatione ſuperioritatis.

1. *Quænam Ordinatio talis habet contraria?*

DVo maxime : Namque vel Averſionem animorum in populo, aut Abducationem continet.

2. *Vnde conſpicitur averſio?*

MAxime ex contemptu ſuperioris, qui totius gubernationis peſtis & mors eſt. Nam veluti vires imperii in conſenſu obedientiæ & affectione ſubditorum potiſſimum ſitæ ſunt ; ita contemptus & viliſpendentia ſuperioris omnia diſſolvit vincula, & nervos conſtringentes Reipubl. diſſipat, unde ruina ſequitur tandem certiſſima.

3. *Quæ autem cauſſæ ſunt contemptus hujus?*

POtiſſimum ex his duobus originem trahunt, ut vel ipſa vitia, & minus rigoroſitas eum pariat ; aut levitas & ineptitudo ad gubernationem feliciter præſtandum.

Heic Regulæ loco tenendum. Vti regni vinculum firmiſſimum benevolentia ſubditorum, ita hi cavebunt ne ulla rebellione ruinam ſibi cauſſent. R*euſn. in hort. pit. lib.* 1. *cap.* 7.

4. *Quid eſt abdicatio?*

EſSt depoſitio ſuperioris, quando ex ſuo deturbatur ſtatu, & officii extruditur throno : eſtque vel legitima aut violenta.

5. *Quænam eſt legitima?*

ESt duplex, quando vel Deus ipſe immediate aut manifeſtis pœnæ ſignis aliquem regiminis præſidem repudiat, & ineptum reddit, ut nequeat amplius officio præeſſe ſuo, ubi tunc curatores ſubſtituuntur tamdiu, donec redeat ad ſaniorem mentis ſtatum & potentiam : ut in Nabuchodonoſare factum. *Dan.* 4, 30. *item* in Saulo. 1 *Sam.* 13, 13. vel ipſe majeſtatem ſuam exuit ac deponit proprio motu ex cauſſa ſibi ſoli optime cognita.

6. *Quæ eſt violenta abdicatio?*

QVando ex intolerabili tyrannide, aut a vera religione depulſione ad manifeſtam idololatriam ſubditos Reipubl. ſuæ præſes ſubvertere ita conatur, ut in facto ipſo ad omnia extrema recurrendo, deprehendatur, nec corrigi aut moneri ſe patiatur; unde ille throno ſuo exuitur, quod fit vel temporaliter, aut in perpetuum.

7. *Quid eſt temporalis abdicatio?*

QVæ fit quando ad certum tempus, donec ſe convertat, ex regno excluditur, & certis modis interregnum aliis committitur: atque hoc vel artificio aliquo latente, aut aperto perficitur modo?

8. *Quomodo artificio aliquo id præſtatur?*

QVando in ambulatorio Senatu præteritur electione & confirmatione nova, quod vidimus hiſce temporibus quoque practicari in Republ. urbica.

9. *Quomodo aperte id perficitur?*

QVando ab Ephoris aut ſupplicibus populi univerſi, aut partis ejus totiesfuit monitus, & ipſe monitiones aut preces non admittit, ſed in furoris rabie inſanire pergit, & ipſe tunc ab ipſo regimine ſuſpenditur aliquo uſque, donec ſpes melior effulgeat. Ceu noſtris quoque temporibus vidimus exempla in duobus Principibus, quæ intelligentes ipſi percipiunt.

10. *Quænam eſt perpetua abdicatio?*

QVæ uſque in finem vitæ alicujus durat, nec unquam recipitur abdicatus, licet pœnitere velit, ſed alius novo homagio adſumitur: quale exemplum olim in Chriſtiano II Rege Daniæ affulſit. Et facit etiam nimia gentium petulantia ac extremæ libertatis carnalis diffluentia, quam Chriſtus *Matt.* 25. prædixit, ut hodie etiam in tales motus effrenes abſque ullo diſcrimine ſubditi plures inclinent ex craſſa inſcitia, nihil penſi habentes, an Verbum Dei id concedat vel non. Nihilominus ſub pretextu ſpetioſo Chriſtianiſmi prætendere ſemper ſolent malos ſuperiorum mores, & quaſi mala eorum opera contra Verbum Dei pugnent: Ideoque eos non tolerandos, ſed deturbandos, &c.

11. *An-*

11. *Anne autem mala opera Magiſtratus quædam expreſſe in Verbo Dei depinguntur?*

OMnino. Si enim rite examines S. Scripturam, invenies ſat multa; quum acta publica inde ſatis luculenter conſtant, quam variis modis aberrarint in officii adminiſtratione ſuperiores. Attamen præcipua 5 modis deſcribuntur potiſſimùm.

12. *Quænam vero ſunt ea?*

1 RApere ſibi jus dominandi ex ambitione ſine Dei, & eorum penes quos eſt poteſtas, voluntate & conſenſu. *Iud.* 9,5,6. & 2 *Sam.* 15,10,11, & 1 Reg. 1,5, & 16,9,10. & 2 Reg. 15,25. *Oſeæ.* 30. *Eccl.* 7,6,3.

2 Idololatricos cultus inſtituere, Idolis templa ædificare, & ſacrificare. 1 Reg. 11,7 & 12,26, 27 & 2,54.

3 Ob veritatis confeſſionem, odiſſe & perſequi Chriſtianos veros, & fideles. 1 Reg. 13,4 & 16,7,10, & *Paral.* 25,15,16,17. *Ierem.* 20,2 & 37,35 & 38.6. *Dan.* 3,19.

4 Imitari; vel etiam ſuperare majorum ſuorum Idololatriam. 1 Reg. 15,26 & 16,25,26 & 22,53.54. & Reg. 3,2 & 13,2 & 21,2,20 & 24,9,19.

5 Verbo Dei, & legi naturæ contraria promulgare, ac in innocentes variam necando exercere tyrannidem. *Exod.* 1,15,16, & 1 Reg. 12,27,28 & 22,26,27. *Dan.* 3, & 6,7,8. & *Maccab.* 2,17,18, &c.

13. *Anne tales & alias ob cauſſas Tyranni juſte removentur ab officio?*

SI S. Scripturam recte examinemus, non invenietur, quod has & ſimiles ob cauſſas ex officio ſuo ſummo regens ullus, a ſubditis poterit legitime deturbari. Exemplum in Saulo rege clarum eſt. Licet enim hunc Iehova ipſe elegiſſet, & ob malefacta adeo eum rejeciſſet, 1 *Sam.* 15,11. ut etiam Davidem ipſi ſubſtitueret in futuram ſucceſſionem, 1 *Sam.* 16,7,12. attamen noluit illum de throno regio detrudere ipſe David nec uſpiam in tot acerbiſſimis perſecutionibus manus in eum conjicere: quamvis ſocii toties illud in eo urgerent pro nata occaſione; ſed potius judicio Iehovæ illum tradidit, 1 *Sam.* 24,13. ceu importunitatem ſtolidam in ſociis ſuis mitiſſime reprehendit, 1 *Sam.* 24,7,8. dicens; abſit hoc mihi a Iehova: an facerem rem hanc Domino meo, uncto Iehovæ, extendendo manum meam contra eum? Nam unctus

ctus eſt Iehovæ. Iuſtiſſimam quidem habuiſſet cauſſam
juxta judicium mundi, qui ſpectat ea, quæ ante oculo
ſunt 1 *Sam.* 16, 7. attamen noluit tam abſurdo facinore
manus polluere ſuas. Sic nec Achab aliique ob tyranni
dem perpetratam ſtatim extruſi ſunt. 2 Reg. 10, 42. ſe
in vindicta Iehovæ relicti ſunt. Nec ſane ſemper pec-
cata in Magiſtratu ſunt animadvertenda, quum i-
pſa crimina & apud populum magis reſideant, ob qua
malis ſubditis malus rex juſta Dei ira ſæpius imponitur
1 Reg. 12, 24. *Iob*, 34, 40. *Prov.* 28, 2. *Era* 3, 3 & 19, 10
Ezech. 14, 9. *Oſeæ.* 13. 11. & 2 *Theſſ.* 2, 11. Vnde etiam
Magiſtratui profaniſſimo parendum manet. *Ierem.* 27, 8
Matt. 17, 27 & 22, 21 & 23, 3. *Luc.* 20, 25. *Rom.* 13, 1
Tit. 3, 1 & 1 *Pet.* 2, 13. ſuo tamen omnipotenti Iehovæ
ſervato illibato honore cordis. *Dan.* 3, 14, 15 *& ſeqq.* &
6, 9, 10. *Act.* 4, 9, & 5, 29. Etenim ſane nec Magiſtrati-
bus quidquam detrahendum. *Exod.* 22, 28. Quod, ſi im-
pia vero mandent, contra conſcientiam, ea ſunt ex majori
metu & obedientia erga Deum nullatenus perficienda
ſed patiendo potius, quam rebellando declinanda. *Exod.*
1, 17, & 1 *Sam.* 12, 17. *Dan.* 3, 18 & 6, 10, 11. & 1 *Mac-*
cab. 2, 19 & 2 *Maccab.* 7, 2. *Act.* 4, 18, 19, 33 & 5, 28, 29
40, 41. quum non ſint ſine vindicta Dei graviſſima. 1 *Sam.*
19, 11, 15, 16 & 22, 18. *Dan.* 3, 4. Etiamſi quis præſe
Reipubl. ita ὁλοχείρως ſit improbus, ut omnia pietatis, ju-
ris ac honeſtatis repagula nefarie refringat; tamen non
ab amore deſiſtendum eſt, quum etiam inimicos amare
jubeamur a Chriſto, & obedientiam omnimodam exigat
D. Paul. quoque erga mirabiles. 1 *Pet.* 2, 18, 19. & oran-
dum eſſe mandat pro iis 1 *Tim.* 2, 2. Tantum abeſt, ut il-
lis quid calumniæ inferendum. 2 *Pet.* 2, 10. nedum quod
vim adjicere deceat, aut deturbationem de throno Reipu-
blic. addere.

14. *An ergo ſubditis non licitum vel religionis cauſſa*
arma contra Regem capeſſere?

QVis filio contra patrem etiam degenerem arma præ-
beat? Præſto eſt edictum Chriſti: fugiant in aliam
civitatem, *Matt.* 10, 23. Si alio fugere non datur, vitam
potius, quam Deo renuncient. *Hebr.* 6. *v.* 6. Crucifigantur
potius quam Chriſtum viciſſim crucifigent. Regibus com-
miſſus eſt gladius, non privatis. Chriſtus ipſe Angelica
legiones exauthoravit, exarmavit, prohibuit, ne vel tan-
tillum obedientiam illam, in qua naſci voluit, turbarent
aut impedirent. Male igitur agunt, (ait *Avenar. in quaſt.*
Nom. Fol. 114.) exules, qui a ſuis magiſtratibus in exilium
pulſi, bella ipſis indicunt peſſime rebelles? quia id nullo
jure eis licitum eſt, & conſequenter non bella gerunt; ſed
potius

potius latrocinia exercent. Subditi enim, ſeu privati,
non habent jus gladii. *Matt.* 6, 52. Quin potius cogi-
ent, propter ſua peccata regnare injuſtos Principes, &
contra hos non manibus, ſed genibus flexis opus eſſe.
Vnde D. Paul. vel Neroni ipſi ſingulis Chriſtianis obe-
diendum docuit, &c. At longe pejus agunt & Theologi
& Politici, qui tam perverſe obſtinatos hodie ſub nomine
ietatis & religionis obfirmant in rebellione contra ſu-
eriores ſuos. Veluti in medio ſunt Concionatorum &
editioſiſſima ſcripta, clamores, & blaſphemi libri, quos
Ianualia bellica, item Religionem bellicam vocitare au-
ent. Quænam hæc portentoſiſſima Religio, quæ necare
ocet homines? Quaſnam heic precationes animis ſan-
uinolentis & vindictæ cupidis inſtillare aut accommo-
are poterunt? An non in Spiritu & veritate orandum
ſt? 1 *Cor.* 14, 15. *Iud.* 20. *Rom.* 8, 27. 2 *Tim.* 1, 7. *Rom.* 8,
5. *Hebr.* 10, 29. Aſt an non Spiritus Dei eſt Spiritus pa-
is & amoris gratiæque? An non igitur quoque pro ini-
micis orandum nos totum jubet Verbum Dei & ipſe
hriſtus? *Num.* 16, 22. *Maccab.* 3, 33. *Matt.* 5, 44. *Luc.* 6,
8 & 23, 24. *Act.* 7, 60. Et pro magiſtratibus 1 *Tim*, 2, 2.
uid elevatio manuum cruentarum ad Deum proſit, quæ
nguine pollutæ ſunt? *Eſai.* 59, 2, 3, 6. Quid hypocritæ
tineant precibus ſuis fucatis? *Eſai.* 1, 15. *Matt.* 6, 5 &
3, 14. *Marc.* 12, 40. *Luc.* 20, 47. *Iob.* 9, 31. quum impiis
s factis pietatem ſtrenuam prætexere ſoleant. *Gen.* 37,
& 1 *Reg.* 21, 12. *Matt.* 15, 3, 8 & 16, 3, 8 & 16, 3 &
, 27. an non reus fiat proprii ſceleris, & preces eorum
uvertantur in peccata? *Pſal.* 109, 7. An non orationem
ominicam contra ſemetipſos in ſui perniciem moveant
ſibi omnem remiſſionem peccatorum apud Deum oc-
dant? *Matt.* 6. *v.* 14. O Iſrael, in quantum doctores &
ces tui te ſeducunt? *Eſai.* 9, 16. *Ierem.* 50, 6. Quur ver-
humana pro voce Dei excipis? 1 *Sam.* 24, 10. An non
n ſunt ultimi dies ſeculorum? Quia heic maxime præ-
vendum monet Chriſtus? An non ait, Et multi Pſeu-
prophetæ exorientur, & ſeducent multos? *Matt.* 24,
. Videte, ne quis vos ſeducat. Multi enim venient ſub
mine meo, dicentes, Ego ſum Chriſtus ille, multoſque
ucent. *Matt.* 24, 4, 5. *Marc.* 13, 5, 6. Videte ergo ne
ducamini, *Luc.* 22, 8. Non certe Chriſtus in talium re-
llionum, & ſuccentatorum latebris invenitur, aut ha-
at. Ideoque ſi quis vobis dicat? Ecce heic eſt Chriſtus,
heic, ne credite. *Matt.* 24, 23. Ille eſt pacis veræ da-
; & ait ſemper, pax vobis, *Ioh.* 20, 19, 21. & pacem
am do vobis, pacem meam relinquo vobis, *Ioh.* 14, 27.
mutuo diligite vos invicem, ſicut vos dilexi, *Ioh.* 13,
. Peſſimi vigilatores animarum ſibi ipſis ſeditioſi pe-
nt. *Num.* 16, 49. O quam ſpecioſi igitur pedes eo-
rum

rum, qui pacem annunciant, *Rom.* 10, 15. & proximum ubique diligendum monent! Mihi vindictam, ait Iehova, ego retribuam, *Rom.* 12, 19. *vide Oſeam* 5. *v.* 1 & *ſeqq.* Væ igitur illis belli inſtigatoribus adſiduis, & ſyllogiſticationum auctoribus cruentatis, qui malum bono accenſere adeo impudentiſſime, contra normam Verbi Dei & propriæ conſcientiæ atteſtationem non verentur. Iehovæ judicium juſtum eſt. Regulæ loco heic ſit: Homines ſanguinarii & falſitati addicti, non ad medietatem vitæ pervenient. *Pſal.* 55, 23. 2. *Reg.* 9, 21. Reverere Iehovam fili mi, & regem: Cum variis ne commiſceto te. *Prov.* 24, 21.

Cap. II. De Imperio ſive legitima officii functione Regentum.

1. *Quid nunc in diſpoſitione Politicæ hujus ſequitur?*

EGimus huc uſque de Poteſtate Majeſtatis, & iis, qua ab ea dependeat proxime; nunc igitur *ex cap.* 2. *huju lib. q.* 9. nobis pergendum eſt ad imperium, ſive officium curam, modum, actum & formam regendi in regimin bono; quum hæc omnia imperium in ſe πρακτικῶς & vi vide contineat, quæ ſatis ampliter ſe extendunt, ut officium regentis non ita res levis ſit, ut vulgo putatur, conſcientiam rite conſervare, & in viis Dei recte ambulare velit.

2. *Quid in Imperio conſiderandum?*

DVo: Nominis ratio & natura ejus.

3. *Vnde dicitur & quot modis accipitur imperium?*

IMperium Græcis ἐπιτάγμα, & ταγή uti ab impera derivatur, Mandatum ſive præceptum denotat. Hi non ſolummodo ad dominium ſed etiam poteſtatem pſam pertrahitur, quum mandatum nullum abſque efficacia poſſit dari ſua; *Gen.* 36, 42 & 49. 3, & 1 *Chr.* 16, 2 & 1 *Sam.* 2, 10. & 1 *Chr.* 29, 3. *Pſal.* 86, 16. *Eſai.* 45. 2 *Ezech.* 24, 21 & 30, 6. *Dan.* 2, 27. *Luc.* 1, 1. & 1 *Cor.* 7, & 1 *Tim.* 6, 16. *Tit.* 2, 15, & 1 *Pet.* 4, 11. *Hebr.* 2, 1 Alias quoque pro ipſo regno & territorio accipitu quod poſſidetur, *ut Gen.* 36, 42. Vnde SenatusCti var digladiationibus inter ſe coeunt, diverſimode nomi Poteſtatis, Majeſtatis, Imperii & Iuriſdictionis, mireq ita confundendo, ut ipſi ſe extricare ſatis nequeant. S quid ſimplicius dici poteſt, ſi ſaltem imperium in imp tando agnoſcamus, recte ait, *Tilem. de Iuriſd. p.* 4.

4. Q

4. Quid eſt Imperium?

EST legitima regiminis poteſtas, qua in officio com-miſſo ita juſte imperator pieque fungitur, ut juxta legum præſcriptionem bonam ſubditi ſancta in pace ſe-curi vivere atque ab omni vi tuto in territorio ſuo de-fendi poſſint.

5. Quid heic conſiderandum?

DVo: Cauſſa definitionis & Diviſio ejuſdem.

6. Quænam ſunt cauſſæ Imperii?

Efficiens multa complectitur. Ideoque alia eſt princi-palis, alia inſtrumentalis. Principalis complectitur onſilium & Curam.

7. Quænam eſt Inſtrumentalis?

HÆc quum non ſit uniformis iterum in internam & externam dividitur. Interna leges & juriſdictio-em continet. Externa Magiſtratum & ærarium.

8. Quis finis imperii?

QVum maxime vitam temporum diverſorum concer-nat, aut primarius eſt & ultimus qui in pace conſiſtit; er vero ſecundarius defenſionem juſtam, quam ut plu-num bellum reſpicit, complectitur.

9. Materia vero quænam eſt?

HAnc duo illa correlata imperans videlicet, qui & imperator, inde vocatur, ac ſubditi cum territorio ii conſtituunt, ut prior referat materiam ex qua, alter ca quam, &c.

10. Quænam eſt forma?

St ipſa officii juſta uſurpatio & functio in regimine, quatenus ex poteſtate legitima & conſcientia imma-utaprofluit.

11. Quis eſt effectus Imperii?

HArmonica correſpondentia regentis & ſubditorum, adeoque mutua dilectio pia ac maxime debitum in u filiali quaſi & obſervantia obſequium, aut obe-tia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

12. *Quotuplex eſt hoc Imperium?*

DUplex: abſolutum quod continet Regnum & Dominationem; nec non ſubalternum. De ſingulis his cum pertinentibus ſuis ordine nunc agendum eſt.

Cap. IX. De efficiente cauſſa prima Imperii: nempe de Conſilio Conſiliariis & legatis.

1. *An imperium hominis in hominem eſt naturale?*

PRæterquam quod imperare & parere ſint de neceſſitate, ut ſupra *lib.* 1.*c.*2. explicatum eſt; tamen merito ad jus conditionemque naturæ nihil tam aptum eſſe cenſetur, quam imperium; ſine quo nec domus ulla, nec civitas, nec gens, nec univerſum genus mortalium ſtare; nec rerum natura, nec ipſe mundus ſubſiſtere valet. An non beſtiæ ſecundum naturam parent homini? Animæ corpus? an non hæc inferiora ſuperioribus obedientiam ſuam in communi naturæ ſuſtentatione porrigunt? Confuſio confuſionum continuo exurgeret, niſi imperans eſſet & obediens debite. Sed hæc omnia bonitate officii conſiſtunt, ut bene imperetur & obſequium præſtetur bonum ac fidum: quod non aliunde in firmitate petitur, quam ex Verbo Dei, ex quo conſilia omnia recti & juſti regiminis in pietate omnimode deſumi oportet, quod antegreſſum in quovis regimine merito obtinet & normam ipſam.

2. *Quid eſt igitur Conſilium?*

COnſilium ἐν πλάτει ita ſumptum, eſt ratio & modus cogitandi ac deliberandi ſecum ad bene & pie quid juxta conſcientiæ rectum dictamen faciendum, aut in externis actionibus omittendum. Græcis eſt βουλή, βουλεία, βούλευμα, συμβούλιον, καὶ διαβούλιον deliberatio, cogitatio, animadverſio, cogitatum mentis. Unde & a ſilentio derivatum volunt, quod prius mente concipiatur tacite, nec fas ſit illud, antequam in effectum deducatur, prodere. *Cic.* 2. *de Inv.* appellat Conſilium, aliquid faciendi, vel non faciendi excogitatam rationem. & 2 *de Orat.* gradus Conſiliis hos applicat, dicens: Conſilia primum, deinde acta, poſtea eventus ſequitur.

3. *Quæ-*

3. *Quænam ejus ſunt requiſita?*

DVplicia ſunt; quædam interna & alia externa.

4. *Quænam ſunt interna?*

MEns pia & ſancte ſana, quæ unice in Verbo Dei ſit bene edocta, *ceu David ait Pſal.* 119,24. Cupidi-
ate teſtimoniorum tuorum unice ducor: quia Conſilia-
i loco mihi ſunt. v.15. loquor quæ tu mandaſti, & ad
ias reſpicio vias. *It.v.*13. Veluti & Cic. tria hinc po-
it requiſita. *lib.* 11. *epiſt.* 29. In conſilio capiendo pru-
entia, in dando fides requiritur, & religio. *Atque lib.* 8.
iſt. 11. *ad Att.* Tibi conſilium dabimus quod non pru-
ens fuerit; at certe ab optima fide [& optimo animo
oficiſcetur. Verum unde ſit prudentia, optimuſque
imus, fides & religio, niſi ex Verbo Dei profluat? Heic
im certitudo, heic veritas, heic firmitudo & prudentia
lis, ut etiam inſipidos reddat ſapientes. *Pſal.* 19,8,9,10,
,12. In humanis enim alias omnia ſunt falſa, & ipſa
ſitas *Pſal.* 119,29,37,67,69,86,101,104.

5. *Quænam requiſita externa?*

Vnt quidem plura, ſed bona applicatio ad res opti-
ma eſt, & tempori rite accommodata.

6. *Quotuplex eſt Conſilium?*

DVplex: Divinum *Iob.* 15,8. *Pſal.* 35, 10. *Eſa.* 5, 19
& 19, 77 & 40, 14 & 46, 10. Atque humanum
*v.*27, 8 & 41, 37 & 45, 8. *Exod.* 18, 19. *Deut.* 32, 28.

7. *Quid eſt Conſilium Divinum?*

Eſpectu hominis nihil aliud eſt, quam voluntas Ie-
hovæ in Verbo nobis revelata, quæ in actionibus
ctis & rebus gerendis nobis per ſpiritum Dei com-
nicatur. Pſal. 106, 13 & 107, 11. *Prov.* 1, 25, 30 & 3.
Ierem. 23, 22. *Zach.* 6, 13. *Eſai.* 11, 2. *Luc.* 7, 30.
*.*2, 23 & 20, 27. *Eph.* 1. *Hebr.* 6, 17.

8. *Quid eſt humanum?*

Ivino rite ſubordinatus conceptus animi, qui ex in-
de cogitationibus piis tam ad internas quam exter-
ctiones juxta conſcientiæ cuſtodiam profluit & cum
niſtris amicis fideliter communicatur. *Gen.* 27, 8.
.24, 14. *Ioſu.* 9, 24. *Iud.* 20, 11, 32 & 21, 19. &
*n.*5, 9. & 2 *Sam.* 15, 31, 34 & 16, 20, 23 & 17.6, 7,

11, 14 & 1 Reg. 1, 12 & 12, 6, 8, 9, 13 & 20, 25. &
2 Reg. 6, 8 & 18, 20. Prov. 2, 11 & 12, 15, 20 & 13, 10,
16. *Eccl.* 12, 11. *Eſai.* 44, 26. Humanum iterum duplex,
aut bonum, aut aberrans; atque hoc iterum aut ſimpli-
citer falſum, aut malitioſum, de quibus alibi. Cognoſca-
tur quoque in his *Beſold. de Conſil. Polit.* Habentur aliæ
quoque diſtinctiones, quæ aliud neceſſarium aliud non
neceſſarium dicitur.

9. *An Conſilium ſemper neceſſarium in Imperio?*

SEmper certe & ubique atque adeo, ut neque per mo-
menti ſpacium a bono regimine deliberatio pia con-
ſiliorum abeſſe poſſit. Qui ab imperio conſilia aufert, æ-
que facit, ac ſi ſolem a die removere velit. Vnde David
ita adſidue anxius eſt, ut Conſiliarium & ductorem opti-
mum undiquaque Iehovæ ſpiritum & Verbum Dei ſe-
cum habeat, neque cordis ſinu ſui perpetim in cunctis
vitæ viis & ambulationibus actionum cunctarum circum
geſtare ſecum queat. *Pſal.* 25, 4, 5 & 26, 3 & 43, 3 & 51
12 & 61, 5. *Pſal.* 119. *per tot.* Quod exemplum unic
omnibus piis imperantibus imitandum manet. Etenim
in imperio quovis nihil æque neceſſarium eſt, atque co
tidiana Dei invitatio & preces, quæ ipſa ſapientia ſun
firmiores, veluti in Salomone videre eſt. Ideoque etiam
fidi conſultatores & pii nunquam ex oculis demittend
ſunt, cum quibus conſilia communicentur. Nec ulla cur
Reipubl. prodeſt, niſi Conſilium pium præmittatur con
tinuis actibus, ne in Ieroboami perverſitatis vertiginem
abripiatur.

10. *Quotuplicia autem hæc ſunt conſilia?*

ALia privata; alia publica & maxime cum admini-
ſtris communicabilia, de quibus alias pluribus.

11. *Quænam ad Conſilia talia requiruntur?*

QVoad actum & eorum effectum duo potiſſimum
Conſultatio & deliberatio in Conciliis ſedula,
perſonæ pietate, probitate, fidelitate, & prudentia pr
valentes.

12. *Quid eſt Conſultatio?*

EST deliberatio ſancta, quæ in concilium coeunt
qui de rebus neceſſariis ad normam verbi Dei co
ſultent, quæ ad utilitatem ſpectant publicam Reipu
Exod. 10, 17 & 18, 46 & 33, 34. & *Iud.* 20, 13,

1 Sa

1 *Sam.* 3, 9 & 12, 14, 20 & 15, 6. & 1 Reg. 12, 13 & 12, 3. *Pſal.* 101, 6.

13. *Quænam ſunt perſonæ, quæ conſiliis adhibentur?*

ILli dicuntur alias Conſiliarii, Græcis dicuntur βουλαῖοι πάρεδροι, βουλευταὶ, ὁμόφρωνες, quod una mente & uno ſpiritu duci debeant in publicis. *ut ait* D. *Paul.* 1 *Cor.* 1, 10. *Phil.* 1, 27 & 2, 2. Ac ſunt adminiſtri regentum proximi, qui illis in Reipub. gubernatione ſunt adjumento fideli. Suntque vel ordinarii aut extraordinarii. Ordinarii iterum vel ſuperiores vel inferiores.

14. *Quinam Superiores Conſiliarii?*

QVi proximum gradum ab imperante obtinent, ſuntque vel loco gubernationis adſtricti, aut legati; in quibus ſemper ſpectanda tum electio, tum officium, tum diſtributio.

15. *Quid eſt electio?*

ESt conſtitutio Conſiliariorum, in quibus eligendis ſemper non tam ad externa, quam interna reſpiciendum eſt, ut pii, id eſt Verbo Dei ſemper addicti, & probi, id eſt integritatis ac fidelitatis ſtudioſi, & avaritiæ hoſtes ſint, ne quenquam loquacitas, aut externæ ſapientiæ elementaris ſive aſtralis aliaque perſuaſio falſa, unde animus inflatur, ſeducat, ut ſupra monuimus, *cap.* 5, *q.* 19 & 20. Omnia enim ibi adſunt bona, ubi vera & non fucata adeſt pietas, quum corona ſit virtutum omnium.

16. *Quid eſt officium Conſiliarii?*

HOc proprie conſiſtit in eo, ut ſemper juxta Verbi Dei & conſcientiæ bonæ præſcriptum imperantibus conſilia pia ſuggerant, ne quid damni Reſpubl. patiatur, & nunquam a dilectione proximi devient, 2 *Paral.* 10, 20 & 23, 4 & 25, 7 & 28, 9 & 30, 6 & 1 *Eſdr.* 10, 11. *Nehem.* 2, 17 & 5, 10, 11. *Eſth.* 4, 14. *Ierem.* 36, 25 & 38, 27, 20 & 42, 10, 14. *Dan.* 4, 24, &c.

17. *Quænam eſt diſtributio Conſiliariorum?*

VT pro ratione materiarum rebus convenienter pro
ficiantur velut inde ſunt, Secretiores & intimi Ec-
cleſiaſtici; Curales, Aulici & in civitatibus Syndici, &c.

18. *Quinam dicuntur Extraordinarii?*

SVnt quorum conſiliis imperantes non ſemper, ſed
tantum vel urgente neceſſitate, vel pro ratione tem
poris ad deputationem utuntur, dicunturque ut pluri
mum Commiſſarii aut Deputati.

19. *Legatus unde dicitur & quid eſt?*

QVamvis legare verbum ſignificet proprie mittere
tamen volunt aliqui cum Varrone, quod a legendo
potius dicuntur legati, quod ſingulariter electi & ſelect
ad talem expeditionem adhibeantur: & quum nemo ſin
ſpeciali mandato ablegetur, Mandatarii quoque non in
ſcite appellantur. Eſt itaque legatus Mandatarius pu
blico negotio conficiendo ſolemniter miſſus ab eo qu
poteſtatem legandi in plena libertate habet, ceu Roman
nulli ſubjectorum hoc jus concedebant *Kerch de ea 3.n.6*
In eo enim legati forma conſiſtit, quod & ſolemniter &
juſte miſſus ſit. Alias tamen eſt differentia inter Manda
tarium Iuris privati, & Nuncium, velut & internegotio
rum, geſtorem, Agentem, Reſidentem, Deputatum, Sele
ctum, Ablegatum, Caduceatorem, *κήρυκα*, & legatum,
ve Ambaſſadeurem ut hodie loquuntur ex Gallico, quo
Græcis ἀμβαδίζειν id eſt mittere.

20. *Quotuplices igitur ſunt legati?*

QVum duo Imperiorum ſint tempora, pacis nempe
& belli, ita & duo legatorum genera faciunt, ut
lius ſit togatus, alius martialis quem & in indicend
bello Fecialem peculiariter vocarunt. Deinde ſunt & al
perpetui & Temporarii, qui ad Tempus emittuntu
Reſidentes vero non ex jure gentium, ſed ex pacto, quu
jure legationis fieri nequeat, ut quis diu in alterius re
gno aut ditione reſideat. *l. 4. C. de commerc. & mercat.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

21. *Quale autem proprie officium eſt legati?*

HOc in duobus maxime conſiſtit, ut non tantum perſonam recte ejus repræſentet a quo miſſus eſt, ſed [et]iam fidei commiſſa fideliter & diligenter juxta verba [e]t normam mandati & inſtructionis expedita reddat, & [ſi]ngula acta bona fide ac authentica in forma cum ſub[ſc]riptione ejus apud quem fuit, ſi fieri poteſt, referat. [P]*rov.* 13, 17 & 25, 13. *Eſai.* 18, 2 & 57, 9. *Ierem.* 49, 14. 2 *Chron.* 9, 14. *Pſal.* 68, 32. *Ezech.* 46, 17. *Iud.* 3, 1. [G]*en.* 32, 5. & 2 *Chr.* 32, 21. *Luc.* 14, 32 & 19, 14. *Ioſu.* [2],21,30.

Regulæ loco obſerventur.

1 Conſilium bonum cum Verbo Iehovæ congruens [o]mnino ſectandum, reliqua etiam ſpecioſiſſima deſerenda. [Pr]*ov.* 12, 15 & 13, 10, 16 & 15, 22 & 19, 20 & 24, 6 & [2]7, 6. Namque fruſtra Conſiliarii aluntur, ſi non debite [au]diuntur; Fruſtra datur conſilium, ſi non admittitur; [fr]uſtra admittitur, ſi non uſurpatur.

2 Pietas fucata Conſiliariorum, verbiſque non opere [ce]lebrata, venenum eſt melle conditum, & aureo propi[na]tum poculo, ab amica manu, taleſque merito impoſto[res] dicuntur.

3 Experientiæ ſimplici & ſenioribus plus ſemper [cr]edendum, quam carnali vanitati juvenculorum, licet [ſpe]cioſiſſime ſua colorent: Velut & pernicioſiſſimi con[ſi]liarii exiſtunt, qui licet religionem ſancte ſimulent, & [ta]men interim ſuæ ſtudent utilitati; quum conſcientiæ [m]orſus & rectitudinem nondum æſtimare noſcant. [1] *Reg.* 11, 8.

4 Hoc certiſſimum, quod malum conſilium conſultori [ſi]t undique peſſimum, 2 *Sam.* 13, 5 & 16, 21. & 1 *Reg.* [1]2, 10, 27, 28 & 14, 2 & 21, 7, 10 & 22, 13. Nam Deus [ju]dex juſtus. Nec tamen ab eventu, ſed a priori conſi[liu]m æſtimandum, quum ſæpius peccata populi ſubeat.

22. *Num etiam huc alii referuntur miniſtri?*

[I]Mo, ſunt enim & aulæ præſides, Mareſchalli, cubicu[l]arii &c. Atque rei bellicæ præfecti, equitum, pedi[tu]m, armorum & ejuſmodi de quibus alibi.

23, *Quinam ſunt adminiſtri inferiores?*

QVI officii dignitate aliis ſunt minores, ac proptere[illegible] proprie poſſunt dici Miniſtri, quorum diſtinctio ſu[illegible] mitur partim ex officiorum, partim dignitatum & loco[illegible] rum diverſitate. Ceu ſunt Secretarii Scribæ Præfecti ur[illegible] bium, pagorum, commeatus aulici, culinæ præfi[illegible] des,&c.

Caput XIII. De Cura Religionis.

1. *Quanam eſt altera cauſſa Principalis efficiens in officio Imperii?*

CVra Religionis, & Educationis.

2. *Quare ita dicitur?*

QVia duo hæc principaliſſima fulcra aut firmamen[illegible] potiſſima omni Reipubl. cujus vis regiminis ſubm[illegible] niſtrant, adeo ut iis, qui uno dictamine ſpiritus Iehov[illegible] vivant, & ad voluntatem Dei in Verbo cœleſti recte [illegible] ſancte enutriti atque vivide probeque fuerint, ad ob[illegible] dientiam Chriſtianam & dilectionem proximi, legib[illegible] poſitivis vix ſit opus. Etenim primæ inſtitutioni tan[illegible] vis ineſt, ut non tantum totius vitæ ſtatum meliori duc[illegible] formare, ſed etiam in vividæ pietatis exercitio conſe[illegible] vare queat. Vnde etiam homines tenerrimæ efficiunt[illegible] conſcientiæ, qui ſemper in cunctis vitæ humanæ paſſib[illegible] & veſtigiis in timore ac tremore ſancto erga Iehovam [illegible] minus in amore ejus ferventer ardenti vivere eidemq[illegible] inſervire geſtiant. Pſal. 2, 11. qui omnium ſecuriſſim[illegible] modus eſt, in voluntate Iehovæ per Chriſtum juxta [illegible] ctum Spiritus ſancti ſe obedienter conſervandi. Ideoq[illegible] bene heic & cum ſingulari cura attentiſſime inter n[illegible] cendum eſt, quid vera & quid falſa Religio atque ead[illegible] itidem educatio ſit, ubi in voluntate Iehovæ incedat[illegible] atque ubi ad regnum diaboli devietur peſſime. Sed [illegible] Religione prius.

2. *Daturne Religio?*

MAledicta illa carnalis libertas in tantam perver[illegible] tis ſecuritatem conjecit hodie mortalium maxim[illegible] partem, ut ferme non ſentiant conſcientiæ ullius ſe[illegible] ſtimulum, aut quoque eam prorſus quaſi ejurarint. H[illegible] adeo paſſim tantus conſpicitur atheiſmus, ut vix quiſp[illegible]

amp[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

amplius ſit qui non ſui ſibi & Dominus & Deus eſſe cupiat: atque e contra in corde ſuo verum neget Deum. *Pſal.* 14. quum quiſque adeo obſtinate ſemetipſus ſibi eſſe cupiat: Vnde certe etiam Babylon hæc ad tantam malitiarum omnium ſummitatem excrevit. Credam vix ethnicos unquam in tanta conſcientiæ vixiſſe ejuratione, quam nunc reperias eos, qui ſeſe bonos Chriſtianos vocitant, quum vix titulum ejus mereantur: Sic corde intus ipſis Sodomitis & Gomorrhæis ſunt duplici modo pejores. Qui adhuc nonnihil religioſi apparere ſatagunt, non tam in honorem id & timorem veri Dei faciunt, quam potius in ſui amorem atque honorem, ut ipſi ſibi in amore gloriæ propriæ, ventris, avaritiæ nominis ſui & authoritatis ſint Dii ſui. Atque hoc nihilominus audent dicere Religionem, pro qua fortiter pugnandum & moriendum ſit. Ita miſeri prorſus ignorant quid proprie ea ſit, & & quomodo pro eadem vita amittenda. *Matt.* 10, 37 *& ſeqq.* non ut quis ipſe in deſperatam vindictam proruat, ſed patientiam ſummam exerceat, & pro hoſtibus precetur. Quod ſi quis talibus ſpeculum vitæ Chriſti, in vera dilectione proximi, abnegatione ſui, & imitatione vera ejus, cujus nomen tam glorioſe quidem, ſed pluſquam inutiliter in mero abuſu venditant, ob oculos clarius ponat, eoſdemque ad ſanctiora & manſuetiora munia cordis nimis efflati retrahere conetur, continuo ille omnium dirarum perſecutionibus extreme crudelibus exponitur: uſque adeo cunctos in impotentiſſimum ſui furorem rabiemque videas abripi. Experientia quid magiſtra mecum bonoſque pluresedocuerit, novimus. Vngues non hominum ſed leonum & draconum fuerunt, qui tentarunt plurima: nec fruſtra Deus eſt vindex fortis. Ethnicos his longe meliores fuiſſe in ſuo cultu. *ex Cic. apparet quii. de nat. Deor. ait.* Pietas, ſanctitas, Religio, quæ omnia pure & caſte deorum numini tribuuntur. Aſt ubi nunc Chriſtianorum puritas, ſanctitas, integritas, caſtitas, &c. An non ludibrio habentur, qui in opprobrium correctionis hoc Chriſtianis vanis adducunt? Inde ait Chriſtus: Dico autem vobis, multos ab Oriente & Occidente venturos & diſcubituros cum Abrahamo, Iſaaco & Iacobo in regno cœlorum: Filii vero regni ejicientur in tenebras exteras, ubi erit fletus & ſtridor dentium. *Matt.* 8, 11, 32. Propterea ethnici puriores erunt quoque tales perverſorum Chriſtianorum judices. *Luc.* 11, 19. Et hinc Capernaum hæc, quæ uſque ad cœlum ſibi elata videtur, uſque ad infernum deprimetur. *Matt.* 11, 23. Quin etiam dico vobis, ait Chriſtus, terræ Sodomorum tolerabilior erit conditio in die judicii, quam tua. *Matt.* 11, 24. Nihilominus in ſumma cœcitatis ſuæ ſapientia profana ſe ſupra Solem ſplendeſcere homines multi profiteri audent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

affirmantque inſuper nulla tempora fuiſſe clariora, quum tamen tenebræ vix antehac fuerint in craſſitie ſua abſurdiores.

3. *Vnde autem eſt tanta Religionis inverſio, & Conſcientiarum oblivio.*

EX duabus cauſſis maxime oritur, quæ ſuas habent contrarias comites in tanta pernicie mortalium, quas tamen nemo agnoſcere cupit: imo eas magno cum ſumptu operoſiſſime alunt paſſim mortales.

4. *Quænam vero ſunt?*

PRima eſt falſæ ſapientiæ perſuaſio, quæ tot tantoſque ſyllogiſticarum gloriationum cumulos parit in animis hominum; altera nimia carnis licentia & ferocitas, quæ ſuperbiam faſtuoſam ſpiritusſque Iehovæ blaſphemum contemptum, & ſecuritatem perverſam, omniſque bonæ conſcientiæ latronem dirum pro comitibus ſecum undique ducunt. 1 *Tim.* 6, 20, 21. *Col.* 2 8.

5. *Anne autem remedium huic tam extremo malo poteſt dari?*

QVur non? Facillimo quidem modo, ſi imperans vere ſit illuminatus, & bene conſulentes in eo audiat, ut falſa illa nominata ſcientia Ethnicorum turbare & corrumpere tandem deſinat animos hominum in regno Chriſti, atque potius ſpiritui Iehovæ fores Eccleſiæ ſuæ referantur, Verboque Dei ſuus reſtituatur honos genuinus debite in ſcholis publicis, & exterminetur turpiſſimus Ethnicismus. Veluti Iehova ipſe admodum ſevere, *Deut.* 17, 18, 19. per ſuum ſervum Moſen mandat, quod Rex quivis cotidie adſiduus eſſe debeat, in lectione & exercitio Verbi ſui, dicens: Poſtquam autem ſederit in ſolio regni ſui, deſcribet ſibi exemplum legis hujus in volumine, ex eo qui erit in conſpectu Sacerdotum Leviticorum: Et habebit ſecum; legetque illud omnibus diebus vitæ ſuæ, ut diſcat timere Dominum Deum ſuum, & cuſtodire verba, & ceremonias ejus, quæ in lege præcepta ſunt. Sic & Iehova ex cœlo ipſo clamat, jubendo, ut Filium ejus audiamus: Hunc *ait* audite, *Matt.* 17, 6. *Luc.* 9, 26. *Marc.* 9, 7. Non certe Iehova regentem ullum cum ſubditis ſuis ad phantaſticas ethnicorum ſyllogiſticationes, & falſam illam terminiſticam ſcientiam, ut hodie fert mos inſanus, aut ad Ethnicismum ullum remittit; ſed ad ſuum & Filii ſui vocem ac Verbum revocat omnes & ſingulos, ut inde vitæ veræ rectitudinem in omni addiſ-

eant pietate. Ideoque neceſſe eſt, ut quivis imperans ante omnia internoſcat, quid falſa ſit religio & quid vera, quam ſuo patefacere velit regno, & univerſæ Reipubl. adornare. Ab hoc enim fundamento ita perdite paſſim receditur, ut nemo ferme in ſolidis veri Chriſtianiſmi veſtigiis, juxta ſanctum ſpiritus Iehovæ ductum ſyncere inveniatur: ſed omnes in cœcæ rationis habitus & opiniones varie articulatas abeant, ut prope confuſio antediluvialis ſit ante oculos, in tot innumeris ſectarum formis: Quiſque ſibi veritatem adſcribit, quiſque ſibi veræ Religionis ſpeciem fingit, unde tam variæ & miræ digladiationes calamorum huc uſque viſæ ſunt, quæ nunc hunc extreme tragicum introduxerunt Chriſtianiſmo ſtatum horrendæ confuſioni non abſimilem. Etiam Ethnici olim ſibi verum Religionis cultum adſcribere non verebantur, *uti Cic. ait 2. de Divin.* Sacris, ceremoniiſque retinendis majorum inſtituta tueri, ſapientis eſt. *& in Orat. poſtquam in Sen.* Mecum Deorum omnium, ſanctitateſque omnes, & Religiones affuerunt, &c. Verum omnis vis Religionis in eo latet ut ſtatum veræ Religionis rite noſcamus & intelligamus.

6. *Quis vero eſt verus Religionis ſtatus?*

ARdua eſt hæc quæſtio: & ferrum vere candens repræſentat, quod adeo caute omnes evitare ſtudent, ne alicubi ulcus grave palpaſſe aut tetigiſſe videâtur. Ideoque ex ipſo nomine Religionis prius addiſcendum eſt aliquid veri, quam ut veram notam exprimere poſſimus. Non enim opinio quævis devota Religionem efficit, ſed ſanctior eſt ſpiritus Dei in corde renati operatio, ut mox patebit.

7. *Religionis igitur nomen ſacrum unde eſt?*

DIſſident quidem auctores in derivatione hujus vocis *ut Cic. 1. de nat. Deor.* id velit a relegendo dictum, *Macrob. lib. 3. Satur. c. 3.* à relinquendo; ſed quum hæc plane aliena ab ipſa rei ſacræ natura videantur, merito ſequuntur potiſſimi, *D. Aug. lib. 55. de vera Relig. & l. 1. de Civit. Dei. c. 4. velut & Lact. lib. 5. Inſtit. cap.* 28. qui a religando eam dictam affirmant, quod per hanc Deo unice obſtringamur, ut huic debiti cultus ſervitia præſtemus, ceu qui ille tanquam creator & ſalvator omnes ſibi arctiſſime obligatos tenet. Vnde etiam fœdus illud, quod Iehova cum Abrahamo, *Gen.* 17, 10, 11. *Act.* 7, 8. & cum populo ſuo. *Exod.* 6, 4 & 19, 5 & 24, 7, 8 & 3, 27. *Levit.* 26, 45. *Deut.* 4, 23 & 52. iniit, colligationem hanc arctiſſimi instar vinculi continet, quo Iehovæ omnibus viribus animæ

& corporis unice obligati hæremus; veluti etiam recte,
D. *Auguſt. Epiſt.* 29. auctor eſt, illam propriiſſime θεοσ-
έβειαν dici.

8. *Quot modis autem accipitur?*

TRibus potiſſimum modis, latiſſime, late & ſtricte.
Latiſſime pro metu & timore quovis apud Latinos,
ac quovis conſcientiæ ſcrupulo: Late pro quavis fide
religioſa tam vera quam falſa, adeoque pro omni ſuper-
ſtitione; ceu 2 *Reg.* 17, 20 videre eſt *&* *Cic. pro Flacc.* ait:
ſua cuique civitati religio eſt; noſtra nobis Stantibus
Hieroſolymis, pacatiſque Iudæis; tamen iſtorum Religio
ſacrorum a ſplendore hujus imperii, gravitate nominis
veſtri, majorum inſtitutis, abhorrebat. Nunc vero hoc
magis, quod illa gens, quid de noſtro imperio ſentiret,
oſtendit armis. Quam vero caro Diis immortalibus eſ-
ſet, docuit, quod eſt victa, quod elocata, quod ſerva facta,
&c. Ita ludibrio habet Iudæorum & populi Dei Reli-
gionem præ Romana, quam inde juxta mundi judicium
carnale veram putat, quod Dii Romanorum longe poten-
tiores in victoria fuerint præ Iehova totius univerſi crea-
tore; quum Iſraelitas ad elocationem ſervitutis compule-
rint. Ita Ethnici paſſim longe ſanctiores in peſſima Idolo-
latria ſe ſua cenſebant, verum Deum non ſine extrema
blaſphemia contemnentes: & tamen interim quæque ci-
vitas ſui Deaſtri veriorem defendebat cultum, ceu nunc
adhuc inter ſectas Chriſtianorum talis habetur digladia-
tio. Stricte autem pro Religione Chriſtiana accipitur.
Verum heic in varias iterum tot ſectæ abeunt partes, ve-
lut olim inter Iudæos factum fuit, *quod D. Paulus ipſe*
confitetur, ſe ſtrenuum Phariſæorum fuiſſe ſectatorem.
Act. 26, 5. Quum tamen vera Religio munda & imma-
culata ſit apud Deum & Patrem. *Iacob.* 1, 27. Nec aliter,
quam Fide vivifica ex corde renati hominis per ſpiritum
Dei in Chriſto ad Deum Patrem ſe erigere & exerer
queat, ut ſic inde Chriſtiana rite, genuine ac propriiſſim
vocetur. Reliquæ vero Religiones omnes fucatæ, falſæ,
& Idololatricæ ſunt; nec regnum Chriſti noſcunt: lice
Cic. non minus pie Religionem definire cupiat, quando 2
de Inv. ait, Religio eſt, quæ ſuperioris cujuſdam naturæ,
quam divinam vocant, curam ceremoniamque affert. Ni-
mis generalis eſt, etiam juxta externum hominem tali
Religionis deſcriptio concepta. Sed quum neque ad gra-
tiam Spiritus Dei, neque Verbi cœleſtis ductum in fid
quid faciat, nedum quod Chriſtum ullo modo ſapiat, me-
rito Ethnici ſmum in ſua linquimus profanitate, & a
Chriſtianam nos convertimus Religionem propius.

9. *Qui*

9. *Quid igitur eſt Chriſtiana Religio?*

AB aliis ita definitur. Quod ſit notitia, vel ſapientia agnoſcendi, colendique Deum; ab ipſo Deo profecta, & hominibus electis inſpirata, ad gloriam & laudem ipſius, hominum vero electorum ſalutem. Verum quum hæc non tantum generalis quoque minus ſit, ſed etiam quam plurimis laboret defectibus, ac nonnulla eſſentialia omittat, aliorum quoque adducemus: quarum duæ adhuc potioris habentur vigoris, naturam veram Religionis propius explicantes.

10. *Quænam eæ ſunt definitiones?*

PRima eſt, qua dicitur, quod ſit ſancta Spiritus Dei per Verbum cœleſte informatus cultus, quo homo in novo Fidei lumine regeneratus, & in Chriſto radicatus, vividum amorem in Deum & proximum pro conſequenda vitæ æternæ beatitudine ſancte ubique heic exerere cupit.

Altera eſt, qua Religio vera Chriſtianitatis ſic definitur: Quod ſit ardor per illuminationem Spiritus ſancti cordi renato, mediante Verbo cœleſti, exuſcitatus, per quem homo totus unice in Chriſti merito cum fide radicatus nuſquam alio reſpiciendo voluntati Iehovæ ita conformare, ſeſe ubique laborat, ut in amore Dei & dilectione proximi ſemper heic vivendo, tandem ad æternam ſalutem beatus tranſire poſſit, *Rom.* 7, 22. & 2 *Cor.* 4, 16. *Eph.* 3, 16 & 4, 24. *Col.* 3, 10, 15. & 1 *Pet.* 3, 4. Iſte homo, qui ita juxta voluntatem Dei in regimine Spiritus ſancti vitam ſuam in amore Dei & proximi degit, vere in regno Chriſti vivere dicitur.

Quid heic notandum?

PLurima quidem heic obſervanda forent in iis, quæ heic cumulatim concurrunt; verum alibi rectius explicantur. Ideoque ſaltem hoc unice notetur, quod vita hominis Chriſtiani non nude ſit ſpeculativa, aut ſermocinalis; ſed in pietate vivida ubique & actionibus ſanctis conſiſtat, ne fides in homine mortua dicatur *Iacob.* 2. 17, 20. Etenim inde vera nota Eccleſiæ efficax elicitur, ut cuivis innoteſcat, ubinam ea proprie vigeat.

12. *Quæ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

12. *Quænam igitur eſt vera nota Chriſtianiſmi?*

NOn alia, quam fidelis ſervatio Verbi Dei, *Joh.* 14, 23. quæ conſiſtit in vivido amore Dei & dilectione proximi. *Ioh.* 13, 34, 35. quum in Chriſto Ieſu neque circumciſio nec præputium quid valeat, niſi fides ſit talis, quæ efficaciam ſuam in Charitatis operatione adſidua demonſtret. *Gal.* 5. 6. Ideoque nimis lata eſt ea locutio, qua notas Eccleſiæ ſaltem in prædicatione Verbi, & vero Sacramentorum uſu alii conſtituunt, quum ſub eo prætextu omnes impii, hypocritæ, & falſi Chriſtiani latere poſſint; veluti etiam quiſque ſibi tales notas adſcribit, & mordicus uſque ad ſanguinem ſub falſo Chriſti titulo defendit. Hanc autem veram unice notam vix tangunt, quum tamen ipſe Chriſtus hanc ſolam expreſſe conſtituerit adeo, ut ubi hæc nota cum norma ſua Verbi cœleſtis non inveniatur, nec ibi regnum ejus aut Eccleſia veri Chriſtianiſmi rite dari poſſit. Fallunt itaque omnes, & falluntur, qui alia ſigna ſibi ejus, quam ipſe Chriſtus in his fructibus exponit, ceu ipſe falſos vocat Prophetas. *Matt.* 7, 15, 16. Si aliter doceant. Etenim non Verbalis loquacula eruditio, & profanis ſyllogiſticationibus, ex Ethniciſmo petita, uti hodie id mos habitualiter nudus fert, ſed in Chriſto Spiritus Dei filios Dei veros efficit. *Rom.* 8, 14. quum alias etiam Diabolus talem habitualem inſcientia nuda fidem obtineat. *Iacob.* 2, 19. imo & longe artificioſiorem, quum a principio in eo ſe exercuerit maxime, *Ioh.* 8, 38, 44. Qui ſolummodo puritatem Dei in voluntate amoris ejus expetunt, & indignos ſe ipſius gratia putant, omni proprietati ſuæ aut propriationi & voluntati carnis mortui, & unice in Spiritus ſancti informatione laudi Iehovæ vivere geſtiunt, iſti veram conſtituunt Chriſti Eccleſiam: Reliqui ſaltem turrim Babylonicam extruunt in ſuis opinionum imaginibus, *att*, *Sac. Phil. in Miſt. Mag. c.* 36.

13. *Quomodo vero Religionis cura talis recte perficitur?*

DVobus modis, introductione ſancta Verbi Dei, & conſervatione ejuſdem.

14. *Quomodo id fit introductione?*

SI malæ conſuetudines & perverſi cultus impietatis atque Idololatriæ ethnicæ & ſapientiæ carnalis, pugnæque logomachiarum abrogentur in tempore, verumque Verbi cœleſtis exercitium eo modo, uti dictum eſt, reſtituantur ut juxta normam voluntatis divinæ in amore ſancto erga Deum & dilectione proximi tranquille quoque vivere poſſit: veluti in exemplis Ioſaphati, 2 *Chr.* 17, 3. *Hiskiæ* 2 *Reg.* 18, 3, 4. *Ioſiæ* 2 *Reg.* 22, 3, 4, &c. patet, qui potius voluntatem, quam idololatricam & pravam conſuetudinem majorum in expediendo hoc ſancto negotio reſpexerunt. Voluntas enim Iehovæ abſque mora expedienda eſt. Hodie, inquit Propheta quando vocem Domini audieritis, non obduretis corda veſtra, &c. *Pſal.* 95, 8. *Hebr.* 4, 7.

15. *Quot modis fit conſervatio?*

DOctrinam veram Verbi cœleſtis per diſciplinam Chriſtianam in miniſtris & ſubditis rite fovendo, & juventutem bene pieque ad normam pietatis, remoto omni Ethnicifmo in puro lacte verbi educando. *Pſal.* 78, 5, 6 & 106, 35. Regulæ loco heic obſervetur, quod nullus ethnicifmus ſit abſque infectionis veneno, quum etiam fermentum veteris malitiæ referat 1 *Cor.* 5, 7. *Matt.* 16, 6. *Luc.* 12, 1. *Gal.* 5, 9. ac picis naturam geſtet. *Prov.* 13, 1. & inprimis inflatos reddat homines, 1 *Cor.* 8, 3. *Col.* 2, 18. in quibus mirus artifex ſpiritus ſtagirenſis, qui omni fervet crudelitate & perſecutione, ſi alicubi concitetur, ut Magiſtrum ſe exerat inſolentiorem. Deinde hoc veriſſimum: Ex aſſuefacto Ethnicifmo Verbum Dei judicare velle, abſurditas mundi eſt, nec poteſt Spiritum Dei attingere.

16. *Quænam oppoſita habet Religio vera?*

PLurima habet, ſed pauca indicabo: ceu ſunt, impietas, ſecuritas, carnalis libertas, hypocriſis, ſimulatio, error, opinio, Ethnicifmus, hæreſis & falſa Religio, Phariſaiſmus communis, Chriſti negatio in factis iis, &c.

Cap.

Cap. XXIV. De Educatione.

1. *Quid in Educatione præcipue notandum?*

EDucatio bona quanti ſit momenti, quamque ſumme neceſſaria ſit, ut ante omnia tenera ætas recte & pie ad Dei honorem in verbo ejus ſit enutrienda & excitanda, id ſuperius dictum eſt. Iam vero heic ſaltem regula hæc pro primo optime teneatur.

2. *Quænam ea eſt Regula?*

QVod, artem omnem potius ex Spiritu mundi, quam ex Spiritu Dei addiſcere velle, Chriſtianiſmo vero plane res indigniſſima & turpiſſima ſit, nec ſine corruptione mentis id accidat.

3. *Quid eſt Educatio?*

LIcet educationis nomen ſe etiam ad enutritionem vitæ tenellæ ſpectet; tamen heic ſtricte ita accipitur, ut ſaltem ad informationem ſanctam eorum ſpectet, quæ ad fundamentalia totius vitæ ſpectant; Eaque fit aut domi, aut foris, unde alia eſt privata, alia publica.

4. *Quomodo fit aut perficitur domeſtica?*

SI in timore & amore Dei ac reverentia parentum recte inſtruantur erudiunturve ſedulo, juxta Dei mandatum, *Exod.* 12, 24 & 13, 14. *Dan.* 4, 9. *Prov.* 22, 15 & 23, 13. nec ſcandala illis præbeantur. Vti regula *D. Paul. ad Eph.* 6, 4. *ubi ait*: Et vos Patres, ne provocate ad iram liberos veſtros, ſed educate eos in diſciplina & admonitione ad Dominum. *Gen.* 9, 23 & 19, 16 & 37, 20 & 42, 2.

5. *Quid eſt publica educatio?*

ESt quæ fit a præceptoribus in locis publice ad ludum litterarium potiſſimum deſtinatis, ut in iis unice pietati & honeſtati conſecrentur: Vocanturque ea vel Scholæ aut Gymnaſia, & Academiæ in quibus munus tam præceptorum & docentium, quam diſcipulorum, & diſcentium, aut alumnorum bene obſervandum venit?

6. *Quod-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

6. *Quodnam eſt munus docentium?*

PRimum eſt, ut noſcant, & in conſcientia bene obfirmatum ſibi teneant, ſe plantas non ſibi aut parentibus ſaltem ſuis, ſed ipſi regno Chriſti & coeleſti educare; unde rationes Iehovæ ſint ipſi aliquando redditurі. Ideoque (pro ſecundo) hunc ſcopum ſibi ſemper ante oculos præfixum habeant, quo unice ad Deum per Verbi ſui veſtigia veniant; & ab ōmnibus abſtineant ſcandalis in ethnicismi cultura, quæ modo tamen perverſiſſime ita introducta videtur, ut etiam Verbo Dei ipſo & auctoritatem & cognitionem adſiduam frequentemque ſurripiat, quum potius hodie ex ethnicismo quiſque magnifice ſapere, quam in ſacra ſcriptura aliquem intellectum quærere geſtiat. Imo ſunt, qui ne quidem quid elegantis ſtili Spiritui ſancti in ſuo Verbo concedere aut relinquere volunt, quum adeo ſimplex & humilis abſque figuris pompoſis. Rhetoricis, & bombardice rixoſis ſyllogiſticationibus ingentem ſanguinis effuſionem ſpirantibus incedat. Ita blaſphemo judicio impune afficitur ſapientia a filiis ſuis. *Matt.* 11, 19. quum omnes potius in tantum nimis inflatæ & elatæ abierint ſcientiæ tumorem, ut in vanis nugis & fabulis delectationes ſummas animi deponant, proque exquiſita ſatis experientia eas venditent. Miſerum tamen eſt, & plus quam dolendum, quod inſignis excellentia & ingenuitas libertatis Chriſtianæ in tantam & tam duram ſervitutem Ethnicismi ab hominibus turpiter præcipitetur, quod ſe potius opinionibus habitualiter vanis Stagiritæ adſtricti futilis, & ejus mancipia vinculata, quam veritati Spiritus Iehovæ dediti dici velint. An non ſtulta cœcitas & væſania eſt hominum? Sed bene habet, quod ante 100 annos pridem D. Lutherus Ariſtotelem incarnatum dixerit diabolum, ut ejus tam ſtrenui ſectatores videant, cujus Patres filii aut ſucceſſores ſint. An vero per gloriam Stagiritæ vani perveniat quis ad gratiam Chriſti veram? An ita gloriam ſuam partitus eſt cum Stagirita Chriſtus, ut nolit agnoſci & cognoſci, vel etiam coli aliter niſi id fiat per conceptum ex Stagiritæ vani doctrinæ petitum? An Iehova pater ex cœlo clamat: Audite prius Stagiritam, & ex ejus informatione accedite tunc ad filium, ut ita meliori habitu veſtiri poſſitis ab eo percipi? An magis clamat directe hunc audite? *Matt.* 17, 6. *Marc.* 9, 7. *Luc.* 9, 25. Quemnam Doctorem veritatis nobis Chriſtus conſtituit, an Stagiritam, vel Spiritum ſuum? *Ioh.* 16, 13. An non tali doctrina & ſeductione perverſa magis cœlum juventuti occluditur ab iis, qui ipſi nolunt ingredi? *Matt.* 23. 13. Quænam heic libertas virtutum verarum & ſtudiorum ſacrorum Chriſtianis

nis relinquitur? Væ talibus Doctoribus ſeducentibus cla-
mat Chriſtus. Matt. d.l. An non etiam ita proſelytum fa-
ciant, & hinc filium gehennæ duplo magis, quam ſint alii
Ipſi videant, ne prohibeant pueros, quo minus ad Chri-
ſtum accedant. Matt. 19. 14. Marc. 10, 11. Luc. 18, 1
Abſit arrogantia omnis, & mature deponatur error per-
verſus, ceu monita ſacra, & D. Auguſt. quoque habent,
qui ipſe tot prævidit in Ethniciſmo ſcandala ſedu-
ctoria.

7. *Quodnam illud eſt monitum* Divi *Auguſt. pro ſcan-
dalo tantæ ſeductionis avertendo in educatione.*

OPtime id *Lens. lib. 8. c. 2. de lib. Chr.* id refert, quo
ita ſe habet. Quæ poteſt virtutis libertas eſſe in
eo, qui ſibi putet ſemetipſum ſufficere, omniaque ad ben
beateque vivendum neceſſaria, pernicioſiſſimo errore in
ſe poſita eſſe ducat? Neque enim libera virtus eſſe poteſt
niſi ei ſerviat a quo tributa eſt: Neque humana men
vera poteſt libertate frui, ſi non ſecundum Deum a qu
facta eſt, ſed ſecundum ſeipſam vivat. Idcirco *D. Auguſt*
Serm. 13. *de verb. Apoſt.* & hos philoſophos ſecundu
carnem vixiſſe dicit; eo, quod ſecundum animam carna
lem viverent; quæ niſi Deo ſubjecta ſit, ejuſque gloria
quærat ſolum, ſpiritualis eſſe non poteſt. Sicut enim car
debet ſecundum animæ informationem vivere, ex qu
vitam habet: ſic anima vivere debet ſecundum Deum
ex quo ipſa vivit. Quid igitur (*ait* D. *Auguſt. Epiſt.* 131
ad Memor. Epiſcop.) aliud dicendum eſt eis, qui, quum ſin
iniqui & impii, liberaliter ſibi videntur eruditi, niſi quo
in S. litteris vere liberalibus legimus. Si vos Filius lib
raverit, tunc vere liberi eritis? Per eum namque præſt
tur, ut ipſæ etiam, quæ liberales diſciplinæ ab eis, qui i
libertatem vocati ſunt, appellantur, quid in ſe libera
habeant noſcatur. Neque enim habent congruum libe
tati, niſi quod habent congruum Veritati. Vnde & il
ipſe Filius; Et veritas, inquit, liberabit vos. Non ergo i
læ. NB. innumerabiles & impiæ fabulæ, quibus Van
rum plena ſunt Carmina poetarum, ullo modo noſtr
conſonant libertati: Non Oratorum inflata & NB. exp
lita mendacia, non denique ipſorum philoſophorum ga
rulæ argutiæ [ex ſyllogiſticis phantaſiis conflatæ:] q
vel Deum prorſus non cognoverunt, vel, quum cogn
viſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut grati
egerunt; ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſc
ratum eſt inſipiens cor eorum; & dicentes, ſe eſſe ſapie
tes, ſtulti facti ſunt, & immutaverunt gloriam incorru
Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, &
vel qui iſtis ſimulacris non dediti, aut non nimis dedi

colu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

coluerunt tamen & ſervierunt creaturæ potius quam Deo creatori. NB. Abſit omnino, ut iſtorum vanitates & inſaniæ mendaces, ventoſæ nugæ ac ſuperbus error, recte NB. liberales litteræ nominentur, hominum ſcilicet infœlicium, qui Dei gratiam per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, quam ſola liberamur de corpore mortis hujus, non cognoverunt, nec in eiſipſis, quæ vera ſunt ſenſerunt, &c. *Hæc D. Auguſt.*

8. *Quid audio? An igitur Ethnicorum ſcripta vana non ſunt liberales litteræ dicendæ?*

D. Aug. ita ex ipſa S. Scriptura. *Rom.* 1. id atteſtatur, & ponderoſiſſimas rationes addit, quum litteræ hæ illiberales Chriſtiano libertatem ſuam in ſervitutem omnium vitiorum carnalium, ſuperbiam glorioſam, iniquitatem, impietatem, eruditionem illiberalem & ethnicam cœcam (quæ nihil congruum habeat cum Veritate, ſed opinionibus garrulis, mendaciis ſyllogiſmorum ex polutis phantaſticis, & ſimulacrorum imaginibus deditis unice nitatur) inſultoſque extremi ethniciſmi errores convertant, nec Deum verum noſcant, aut gratiam Chriſti, quæ ſola liberos nos & in ſuo ſtudio liberales efficiat. Verum nec ſolus D. *Aug.* id vidit pridem ante aliquot ſecula, ſed etiam *Pontii Paulini Epiſtola ad Mag. Auſonium Burdigal.* quæ hujus opuſculis annexa eſt, idem loquitur, licet a paucis perpendatur. Rogo, ut omnes cognoſcant & legant conſideratius: digniſſima eſt cunctorum lectione, ut inde conſcientiæ examen rectius ſecum evolvant: *Negant Camœnis, nec patent Apollini, Dicata Chriſto pectora, ait: Se cogitari, intelligi, credi, legi: Se vult timeri & diligi, &c.*

9. *Qur itaque tam manifeſta non abrogatur in Scholis Ethniciſmi inſana ſeductio?*

INſulſa & craſſa conſuetudo ac ſuperba perverſorum pertinacia ad pœnitentiam & conſcientiæ morſus tales, neminem niſi nimis ſero tandem pervenire ſinunt. Inde quiſque & ſuperior & inferior ad pœnas feſtinat ſuas, ex juſto Iehovæ judicio, quum tam pervicaciter Chriſtum in facto humili & ſancto imitamine vitæ rejiciant, & non niſi per ſyllogiſticum ethniciſmum in arte recipere ac ſcire ſaltem velint. Sicuti non fruſtra belluæ & monſtrum Apocalypticum in ſui perniciem duriorem quiſque adorare gaudet. *Apoc. Ioh.* 13.

10. *Quid eſt Academia?*

ACademiam, (quam & Vniverſitatem vulgo dicimus) quum nuper amicus Encomio mihi ornata dederit, ex eo poterit id cognoſci, quid eſſe debeat, non ſcit.

10. *Encomium hoc Acad. quale eſt?*

NE ſint putei Apocalyptici, qui nocivas ranas & locuſtas ex ſe effundendo in omnes mundi angulos diſſeminent, *Apoc.* 9 & 16, 13, &c. ſed ſapientiæ veræ arcem, ac veritatis vividum templum determinent: theſaurum verum ex Verbo Dei in Spiritu cœleſti depromant: moderationis & humanitatis in dilectione Dei & proximi Palæſtram edant; ac amicitiæ & ſolidarum virtutum officinam renatis præbeant: Hortum ſpiritualium donorum ad omnes vitæ actiones nitentem proferant: ut ſic fons univerſæ fœlicitatis in terra, ac aurora quædam, æternæq; ſalutis prodromus & anteambulo ſit quævis Vniverſitas. Iam quiſque ad hoc Encomium tales examinet locos, & bene circumſpiciat, num veritas dicti heic cum Veritate rei congruat: Sin minus habebunt ſinguli probioris vitæ ſtudioſi, quod mecum extreme deplorent.

12. *An vero poſſit contrarium in talibus locis inveniri?*

QVod experientia ipſa loquitur, id ſibi quiſque in teſtimonium rei adducere tuto poterit. *Luth.* in *Orat. depoſ. Rect.* Acad. *Iud.* non pauca perſtringens ait: Hac ratione, dici non poteſt, quanta morum corruptela invehatur, quamque omnis diſciplina corruat, & amor litterarum plane refrigeſcat, &c. Certe, (addit) quos novi, multi, ob hanc petulantiam, & nequitiam liberos ſuos, quos corrumpi nolebant, ad nos mittere veriti ſunt &c. Pudet hæc nos ſcribere *ait Proveft. Acad. Ienenſ. in Progr. ſub dat.* 3. *Decemb. ann.* 1610. de noſtri ordinis hominibus; ſed tamen ipſa neceſſitas ne id diſſimulemus, efflagitat. Sic & plurima *Acad. Roſtoch. in Prog.* 30. *Iunii ann.* 1611 Confitetur, *ac Heid. in Orat. de Vulgec. Scholaſt.*

13. An vero non poteſt remedium huic malo inveniri?

PRomptum ſatis, & duplex quidem ſi gubernantis auctoritas ita interveniat, ut Hiskiam pœnitentem repræſentet in hac muneris ſui ratione cum effectu ſolido, & deinde conſilium illud Conſiliarii Norici, D. Georgii Remi, amici mei ſummi pro primo Medicamine rite malis applicetur conſuetudinibus, donec ſaniora Habituum profanorum amatores nimium fervidi & petulantes ipſi videant in pertinacitate tanta ſepulti.

14. Quodnam illud eſt D. Remi *conſilium?*

VErba ejus in proemio in *Salom. Prov.* ſic ſe habent. Omnium noſtrum vel maxime intereſſe, pios & ſapientes nos in hac vita evadere, extra controverſiæ aleam poſitum exiſtimo. Quo vero tandem viæ compendio ad illam pietatem ac ſapientiam (quarum perpetuæ comites & adſeclæ, fœlicitas, Animique tranquillitas) perveniatur; hoc opus, hic labor eſt agnoſcere. Neque id tamen ſatis, niſi quiſque *αὐτῶν τῶν ἔργῳ* quæ dicerit, obſervet, exprimatque. In reconditiſſimis gentilitiæ philoſophiæ penetralibus, ſcriptis grande ſophos audientium, Platonis eloquentiſſimi, Xenophontis Muſas cum Marte conjungentis, Ciceronis diſertiſſimi, acutiſſimi Senecæ, copioſiſſimi Plutarchi, ipſiuſque viri Stagiritæ libris, fere aliud nihil, præterquam umbratilem ſapientiam, & ſpinoſa acumina reperire eſt. Sola vero ex ſolida ſapientia (quæ pietatis baſis eſt) ſacro Codice habetur indeque promanat; unde promant, queis datum eſt. Datum vero iis indubie, quicunque ad fontes Verbi Dei, ſicut cerva anhelans ad rivos aquarum venatu fatigata; admitti deſiderant.

Eorum autem fontium non minima portio Salomonis Proverbia, Græce *παροιμίαι* ſunt, &c.

Hæc ſane primum gradum reformationis addens, ut cum precibus ardentibus, Spiritus Dei denuo Scholis reconcilietur, & ſic *θεοδίδακτοι* efficiantur, quales nos Chriſtus ipſe, *Ioh. 6, 54. ex Ioſ. 54, 13.* expetit. *cum D. Paul. Theſſ. 4, 9.* Errant itaque craſſiſſime Politici, qui primarium opus in educatione ædificiis commodis deputant, & ſecundarium faciunt ipſam informationem. Quaſi ædes tales publicæ non ſint propter homines, & non potius homines propter ædes, &c. Sunt quidem boni plures, qui ſaniora vident; ſed quum diras perferant undique perſecutiones ab Ethniciſmi duris cultoribus ſuppreſſi & anguſtati non agnoſcuntur nec emergere inde valent.

15. Quodnam eſt munus diſcentium?

HOc partim in obedientia eorum erga præceptores,
partim in docilitate diſcipulorum conſiſtit. Nam
veriſſimum principium illius eſt diſciplinæ cupiditas.
Cura autem diſciplinæ eſt charitas, & charitas obſerva-
tio legum illius: Attentio vero ad leges eſt incorruptæ
vitæ firmamentum. Vita autem incorrupta facit, ut ſi-
mus propinqui Deo, *ait Salom. Sap.6. v.*18, 19, 20, 21.
quum docilitas ſit inſigne donum Dei. *Deut.* 29, 4. &
1 Reg.3,9. *Eſa.*50,4. *Ierem.*27. *Ezech.*11,19 & 36,26.
Luc. 21, 15 & 1 *Theſſ.* 2, 13. Sic & obedientia ex fide
naſcitur. *Rom.*16,26. *Hebr.*11,7. *Iud.*5. *Ier.* 35, 18. &
2 *Cor.*9,1 & 10.6. *Eph*,5,8,10. & 1 *Pet.*1,22, 1 *Ioh.*2,
3 & 4,6. Sed de his in calce libri hujus plura ex *Rusch.*
informatione inſigni addiſci poterunt, quum interim no
bis ad cauſſam inſtrumentalem imperii ſit progredien
dum, & primo ad internam.

Cap. XV. De Legibus, & Statutis.

1. Legis unde nomen?

CEu jus quaſi a jubendo, ita lex vel a legendo, quo
ab omnibus legi & cognoſci debeat: vel a ligando
quod vel ad obedientiam, vel ad pœnas obliget. Græc
νόμος à νέμειν, quod ſuum cuique tribuat; unde ſunt, q
a vocula νόος, ſive νοῦς deducunt nomen, quod bona cu
mentis obſervantia ab omnibus utrinque ſit ejus vis t
nenda. Quia, qui paret legi, Deo paret & obtempera
quum normæ officium ſuſtineant leges, quæ affectib
importunis compedes quaſi injiciant. *Cic. lib.* 3. *de le*
Unde etiam nonnulli legem ita a legendo dictam volu
quod ſit ſelecta ex pluribus ſtatutis ſententia, ad nutu
cujus ſit vivendum; & *Cic.* 1. *de leg.* a diligendo fingi
quod delectum faciendarum aut fugiendarum actionu
monſtret.

2. Quot modis accipitur?

SI recte hujus nominis acceptionem juxta tenorem
Scripturæ examinemus; poteſt clare explicari, qu
22. modis ibi uſurpatur, quum in genere tam late ſe e
tendat, ut pro omni doctrina, quæ aliquid aut expre
aut facile præſcribit, vel interdicit, habeatur. *Rom.* 3, 2
27. *Gen.* 26, 5. Sed nos hoc loco eam ſpeciem nobis
Politicis adſcindimus, quæ in mutuo adminiſtrandi Re
publ. & parendi officio medium detegunt?

3. Q

3. *Quid ergo Lex eſt?*

Est regulæ conceptæ & notificatæ ſententia quæ faciendorum vel omittendorum, ad ſalutarem & piam Reipubl. adminiſtrationem pertinentium, normam præſcribit & determinat.

4. *Quæ cauſſæ ſunt hujus definitionis?*

1 Efficiens eſt vel Vniverſalis, ut Deus Iehova author legum undique, vel particularis, ut homines in pietate vera aut prudentia externa exercitati, qui leges Reipubl. utiles invenerunt.

2 Finis duplex ſubordinatus, qui *καλοκαγαθίαν* pietatis & honeſtatis conſervationem complectitur: ac ultimus ſalutem Reipublicæ cum gloria Dei conjungit.

3. Materia legis continetur in cunctis actionibus, quæ utrinque in Republ. requiruntur.

4 Forma conſiſtit in directione actionum civilium, prout leges id exprimunt, & publicatio promulgationis aut ſanctionis quodlibet exigit. Attamen Vltra poſſe viri non vult lex ulla requiri.

5. *Quomodo lex Reipubl. dividitur?*

Duplici potiſſimum modo, vel ratione efficientis cauſſæ, vel ſubjectorum.

6. *Quomodo dividitur ratione Authorum?*

Ut lex vel ſit divina aut humana.

7. *Quid eſt divina?*

Quæ vel immediate a Deo lata eſt, ut decalogus in monte Sinai, vel cordi hominum inſcripta, ut lex naturæ: Eſtque hæc iterum duplex, vel primaria aut ſecundaria.

8. *Quæ eſt lex naturæ primaria?*

Quæ cum natura hominis immediate ad poſteros ſemper propagatur immutabili ratione; unde ad eam homo in primo naturæ momento diſponitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

9. *Quæ eſt lex ſecundaria naturæ?*

QVæ legi primariæ originem ſuam debet, ejuſque conſecutivuum eſt, quum ad hanc ſtatim homo in ſecundo momento naturæ diſponatur, quatenus membrum humanæ refert ſocietatis; ex qua jus gentium & omnium populorum elicitur.

10. *Quid eſt lex humana?*

ESt ſanctio talis, de qua homines inter ſe ad certum conſtitutionis modum, pro pio & tranquillo vitæ uſu, obtinendo conveniunt. Vti hæc pro maxima tenendum, quod omnis lex iniqua, quæ non voluntati & Verbo Dei conformis ſit, & non ad amorem & ædificationem vergat proximi.

11. *Quomodo ratione ſubjectorum lex dividitur?*

QVando lex alia dicitur Vniverſalis & abſoluta, aut particularis & determinata.

12. *Quænam eſt Vniverſalis?*

ESt conſtitutio juris univerſum Reipubl. corpus concernens ſine circumſtantiæ alicujus certa determinatione.

13. *Quotuplex hæc lex Vniverſalis eſt?*

DVplex; aut enim juris eſt publici, aut civilis & ſin
gulos in privato attingens. Publicum iterum ve
jura imperii, aut Majeſtatis concernit.

14. *Quid eſt jus publicum Imperii?*

SVnt leges, quæ immediate ad ſtatum totius Reipub
ſpectant, atque alias leges fundamentales proprie a
pellantur. *lib.* 1. *Inſt. tit.* 1. Quamvis autem omnes leg
imperii fundamentales cuique Reipubl. dici poſſint; t
men hoc nomen potiſſimum iis attribuitur convention
bus & pactis, quæ regentibus & ſubditis mutua oblig
tione, cum in electionibus & ſubjectionibus intercedun
ita quidem ut illi juſte pieque imperent, & hi debite
deliterque pareant, ut ſit quaſi vinculum internum, q
colligati inter ſe teneantur arctiſſime. Vnde & Co
ſenſum regni Communem, Approbationem & ſanctione
populi, aut regnicolarum, ſive Communes Conſtitutio
ha

hauc legem appellant. De juribus autem Majeſtatis, quæ quaſi rivuli a prioribus deducuntur, antea, *cap. 3.* a-ctum eſt.

15. *Quid eſt lex Civilis?*

EST legitimæ poteſtatis edictum cum decreto ad tuen-dam Reipubl. pacem, moreſque ac judicia regenda, publice factum, cui obligatio vel ad obedientiam vel pœnam addita urget. Atque in hac duo maxime notan-da veniunt, Modus, & partes. Modus iterum vel in ſan-tione aut promulgatione attenditur.

16. *Quid eſt Sanctio legis?*

EST opus Magiſtratus Politici, quo certæ leges in Re-publ. ſancte obſervandæ pro illius neceſſitate & u-tilitate conſtituuntur.

17. *Quid eſt Promulgatio legum?*

EST opus Magiſtratus, quo leges conditæ & ſcriptæ rite in publico actu proponuntur, ut ſubditis inno-tſcant ſingulis, quum ad ſingulorum utilitatem ſpectent.

18. *Quæ dicuntur partes legis?*

TRes vulgo habentur, 1 Exordium, quod authorita-tis majoris ergo legibus præmittitur. 2 Capita, ſunt ſumma eorum, quæ in legibus mandantur, aut prohiben-tur, uti in dialogo videre eſt. 3 Pœna tranſgreſſoribus deſtinata; quæ & animadverſio dicitur pœnalis?

19. *Quid eſt lex determinata?*

ESt conſtitutio ſpecialis per ſtatuta loco ſuo certo juxta facti rationem accommodata, ut jus ibi ſingula-iat, diciturque alias ſtatutum a ſtatuendo, quod deli-berationis illius effectum quaſi conſtituat.

In ſtatutis hæ regulæ obſervandæ. 1 Quod debeant intelligi in vera & propria ſignificatione. *l. 12. ff. Qui & ib. monum.* 2. Quod ſemper quantum fieri poteſt ad commune debeant reduci. *l. 2. C. de noxal. act.* 3 Quod caſus omiſſus maneat ſub diſpoſitione juris communis. *l. 6. ff. de cond. cau. dat. &c.* 4 Quod in judi-cialias accurate veniant obſervanda. *l. 3. C. de ædific. at. c. 19. de Iurejuran.* 5 Salutem, tollens jus ſingu-lam perſonarum, non valet, niſi ipſi conſentiant taci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

te vel expreſſe, *l.* 13. *parag. ff. Commun. præd.* 6. Statuta laicorum non ligant Clericos, ſi ſint contra libertatem Eccleſ. *Auth. cau. de Sacroſan. Eccl. c. Eccl.* 10 *de Conſt.*

20. *Quæ ſunt pugnantia legibus?*

MOrum feritas, diſſenſus hominum, libertas carnalis, Confuſio rerum; Abrogatio legum, Contraria conſuetudo, & legum mutatio, quæ tamen non facile admitti debet, quum nunquam ſit abſque periculo.

Factæ autem ſunt leges, ut earum metu humana coerceatur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis, formidato ſupplicio, refrænetur nocendi facultas. *Iſid. lib.* 2. *Etymolog.* Inde juſto lex poſita non eſt. 1 *Tim.* 1, 9.

Cap. XVI. De Iuriſdictione, Præmiis & Pœnis, &c.

1. *Vnde derivatur Iuriſdictio?*

IN nominis hujus notatione admodum variant quidem ICti inter ſeſe, quum ſint aliqui, qui vocem hanc a jure & ditione deductam putent. *Vaſq. lib.* 1. *Ill. q. c.* 3. *n.* 10. quod tamen ditionis ſignificatio vera non admittit. Alii vero volunt rectius, quod a jure dicundo ſit, *Donell. lib.* 17 *Com. cap.* 6. *in pr.* quum ille olim, qui Iuriſdictioni præeſſet, jusdicere vere perhiberetur, *l.* 10. *ff. de Off. Proconſ. l.* 16. *ff. de Off. Præſ.* Et ille ex imperio habebat communicatam ſibi talem poteſtatem, ſive in privatis ſive in publicis ipſi quid ſecundum leges erat perficiendum. Etenim hoc omnino neceſſitas, ita poſtulabat, niſi lex carere debet executione & vigore ſuo: quum alias eſſet quaſi campana aut nota ſine piſtillo. Sunt qui audent id confidenter affirmare, quod juriſdictio cum imperio ita arctiſſime cohæreat, ut nihil ſit imperii, quin idem ſit juriſdictionis: nec quidquam juriſdictionis, quin ſit imperii, unde non levis confuſio utriuſque orta eſt; adeo, ut nunquam ex ea ſe ſatis extricare potuerint. Verum ſi ſaltem intellexiſſent juriſdictionis naturam, quod inſtrumenti loco inſerviret imperio, multos ſat commode evitaſſent errores.

2. *Qui*

2. *Quid igitur eſt juriſdictio?*

ALii dicunt, quod ſit authoritas & poteſtas ſtatuendi id quod jus eſt cum imperio, *Donell. ad l. 5. ff. de re jud.* vel quod ſit poteſtas cognoſcendi judicandique de qualibet re cum judicati ex exequendi poteſtate conjuncta. I*dem. lib.* 17. *com. c.* 6. Verum quum juriſdictio ita inſit Imperio, ut ejus cauſſam inſtrumentalem ſe demonſtret, ac nequaquam totum imperium complectatur, ut multi ſomniant, paulo aliter definiendum erit. Etenim imperium ſuam diſciplinam & vim executionis mediante juriſdictione perque eandem obtinet, ac non e contra. Proinde rectius ita definitur, quod ſit inſtrumentalis actus ſive notio imperii, per quem Magiſtratus Politicus ſubditis ſuis juxta legum & æquitatis normam jus dicit atque id exequitur.

3. *Quomodo dividitur juriſdictio?*

NEque heic ſatis inter ſe ICti abſque neceſſitate omni conveniunt, ſed, quando imperium & poteſtatem cum Iuriſdictione, velut animam & ſpiritum cum corpore confundunt, miram ſibi conficiunt mixturam, atque adeo ſe involvunt, ut plane ignorent, quænam vera tandem ſtatuenda & retinenda ſit diviſio. Difficultates inde maxime oriuntur, quod Romæ olim propter nimiam imperii amplitudinem, tam varie cognitio cauſarum & executio ſæpius non ſine vi & jure gladii inter Officia publica & delegata fuerit diſtributa, unde juriſdictionis nomen in legibus civilibus tam vagabunde diſperſum reperitur & cum imperio commixtum, ut differentiam aliquam & diſcrimen vix potuerint invenire quum, quiſque leges ſuas ſalvare ſtudeat.

Quare maxima pars ICtorum dividit hanc generalem juriſdictionem, in ſpecie ita dictam, ſive ſpecialem juriſdictionem, & imperium; Atque ut eo clarior talis appareat diſtinctio, hanc ſpecialem juriſdictionem cauſſarum cognitioni deputant abſque imperio, quum hoc in coercitione poſitum dicant. Imperium proinde iterum duplex faciunt, Merum & Mixtum.

Merum non inde dicunt quod ſummum eſſe debeat, ſed potius a juriſdictione ſpeciali prorſus ſeparatum, ne uſquiam illi inſit, quum gravitatem coercitionis longe digniorem & ſeveriorem contineat, quam quæ ſpeciali juriſdictioni attribui queat, quippe quum animadverſionem in facinoroſos habeat. *l.* 3. *ff. de Iuriſd.* Et hoc itetem ſit duplex, plenum vel minus plenum. Plenum quod habeat omnimodam animadvertendi poteſtatem in facino-

noroſos. Minus plenum, quod ſaltem partem imperii teneat abſciſſam pro varietate delictorum ſibi attributa. Vnde & Modica poſtea exurgat in corpus coercitio, quæ ſit quandoque imperii, quandoque ſimplicis juriſdictionis *l.23.d.c.ff.*

Mixtum vero imperium appellent inde, quod quaſi innata conjunctione magiſtratui & officio ejus adhæreat, & proinde in leviori ſeu modica coercitione conſiſtat. *l.ult.ff.de off.ejus*, *&c.* Hujus diſtinctiones iterum variæ habentur, ut alii ejus ſex gradus conſtituant juxta, *Bart. ad l.3. n.17. ff. de Iuriſd.* alii duos, quorum primus ſit majorum Magiſtratuum, Præſidum, Prætorum, &c. Secundus minorum, uti ſunt Magiſtrat. Municipales. Alii nolunt in gradus diſtingui, ſed potius in ſpecies, quum mixtum quid de imperio inſit juriſdictioni, & aliquid ſaltem juriſdictioni adhæreat: unde prior ſpecies Mixta imperii juriſdictioni ineſſe, altero vero cum ea cohærere dicatur. *Alth.lib.1. c. 33. n. 21. Diceol.* quod non adeo probat, *Boc.4.n.17. de Iuriſd.* gradibus adſiſtens.

Iuriſdictio item ſpecialis iterum mire torquetur & in varias partes apud ICtos diſcinditur. Namque (1) ſunt, qui juriſdictionem in ſimplicem & criminalem diſtinguant, unde etiam negant, generali juriſdictionis nomine contineri Merum imperium, *Obrecht.de Iuriſd. c.2.n.13, 12. Scip.Gent.d.tr.c.2,3,4* & 24. & ſtatuunt potius, mixtum imp. cum ſpeciali juriſd. idem eſſe. Alii hanc (2) ſpecialem juriſd. in contentioſam quæ in invitum exercetur & voluntariam, quæ in territorio etiam alieno poſſit expediri, dividunt. Sunt (3) qui etiam Eccleſiaſticam & ſecularem ratione ſubjectorum diſtinguant. *tot. Tit. Ext. de foro competenti.* ſic (4) & allodialem & feudalem faciunt. Rurſus (5) dicitur quædam ratione proceſſus ſimplicis querelæ, alia ex cauſſa appellationis. Alii (6) in communem, quæ ex jure communi in aliquem & negocia ejus cuidam competit; & ſingularem peculiari privilegio datam dividunt. Sic & (7) alia mandata aut aliena, quæ ex alieno beneficio cuidam competit; alia propria Magiſtratus jure dicitur. Hodie (8) aliam ordinariam & delegatam faciunt. Sic & (9) alii ordinariam & extraordinariam eandem vocant. Alii (10) cum Bart. in magnam, mediam & minimam ſive parvam gradualiter diſſecant. Alii (11) extraordinariam iterum ſive alienam in vicariam & compromiſſoriam vel prorogatam ex conſenſu partium, quæ & devoluta dicitur. *ex tit. C.de Offic.ejus, qui vicem alt.ger.* dividunt, ac ordinariam ſive propriam, regularem, perpetuam & Vniverſalem dicunt. *Pauſ.lib.1.c.10 n.28.de Iuriſd.* faciunt. Demum (12) alii duplicem ita ſtatuunt, ut prior in cognitione & dijudicatione cauſſæ conſiſtat, Poſterior in cognoſcendo negotio, quod mixti

imperii

imperii eſt. ex l. 4. ff. de Iuriſd. Sic mire ſe ſemper involvunt ICti dum ad fundamentum Politicos non recte reſpiciunt; ſed potius ex nomine æquivoco juris ſui rationem quærunt, quaſi res verbis, non verba rebus inſerviant. Errores tot alii, videre pridem. Ideo in Altam & Baſſam diſcernunt: Galli in regiam & beneficiariam. Rectius Saxones in Superiorem & Inferiorem. *Col. de proc. exec. par. 2. c. 2. n. 18.*

4. *Quomodo igitur apud Politicos Jurisdictio dividitur?*

REctius fit, quando juriſdictionem ſupra definitam in extrajudicialem ſive diſciplinarem, quæ & diſciplina civilis vocatur, & judicialem ſive juridicam Politici diſtinguunt. ex *Luc.* 10, 16. & 1 *Pet.* 2, 14. *l. ult.* C. *uti ſenat. vel clarib. l.* 1. *ff.* de *Conſt. princ.* Novell. 15. c. 3.

5. *Quid eſt Extrajudicialis Iuriſdictio?*

EStconſtitutio diſciplinæ talis, qua magiſtratus ſubditos ſuos ex nobili officio, ſine proceſſu judiciario, in pietatis & honeſtatis ordine conſervat, iiſque præmia aut pœnas imponit. Eaque peragitur vel immediate, aut mediate.

6. *Quando hæc exercetur immediate?*

QVando imperans ex ſe pro abſoluta authoritate & pia prudentiæ affectione jus & juſtitiam, juxta Verbi Dei præſcriptum & conſcientiæ veræ dictamen cuique ſine aliorum opera, adminiſtrat, aut præmia & pœnas dictitat. *Num.* 17.

7. *Quando hæc mediate exercetur?*

QVum imperans aut ſuperior Commiſſarios aut Deputatos ſubdelegatoſve cumulative conſtituit, qui nomine ejus pro commodo publico quid dirigant, ac perficiant, aut jus & juſtitiam juxta præſcriptum modum & piæ conſcientiæ tenorem adminiſtrent, ac præmia vel pœnas æquitati conſentaneas dividant.

8. *Quid eſt cumulative conceſſa Iuriſdictio?*

ESt ea, quæ mandatur quidem & conceditur Commiſſariis, ſed ita, ut non ſoli cognoſcere & exercere jurisdictionem poſſint, ſed concedens eandem & ſibi majorem retineat, ſimulque exercere poſſit. *per l.* 1. *C. de defenſ. civit. Novell.* 15. c. 3. *Mynſ. cont.* 6. *obſ.* 99.

9. Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

9. *Quid ſunt Præmia?*

SVnt remunerationes bonorum ad augendam pietatis, virtutis & fidei obſervationem erga Rempubl. publicitus factæ. 2 *Sam.* 5. 8. *Eſth.* 6, 3. *Dan.* 2, 6, & 4. *Eſar.* 2, 35. *Tob.* 4, 10. *Sapient.* 4, 2. *l.* 1. *C. pro quib. cauſ. ſerv. pro pœn.* Eaque conſiſtunt vel in retributione honorum, privilegiorum, aut donationibus bonorum externorum &c. de quibus vide Be*ſold. de præm.*

10. *Quid eſt Pœna?*

EStretributio juſta, quæ cuique homini noxio pro merito ſuo in debitum ſibi conciliatum recompenſatur, *Gen.* 38, 25. *Exod.* 21, 21. *Iob.* 9. 23 *&* 10, 17 *&* 16, 10. *&* 2 *Theſſ.* 1, 9. *&* 1 *Ioh.* 4, 8. *Iud.* 1, 7. *Iud.* 6, 6. *Sap.* 15, 5 *&* 14, 31 *&* 18, 11. *Eccl.* 21, 11 *&* 2 *Marc.* 4, 38. Alibi appellatur hæc pœna caſtigatio, ſupplicium, ultio, vindicta, noxa, & debitum, uti in Orat. Dominica eſt; Remitte nobis debita. *Matt.* 6, 12 & 18, 27, 30, 32, 34. *Rom.* 11, 7. *&* 1 *Cor.* 7, 3. *Proverb.* 22, 26. *l.* 244. *ff. d. V. S. l. Stichum. ff. de ſolut. in princ. Inſt. de Act.* Græcis eſt quoque λύτρον. *Matt.* 20, 28. *Marc.* 10, 45. *&* 1 *Tim.* 2, 6. Eaque eſt vel definita, aut indefinita. Definita, aut civilis in mulcta conſiſtens. *l.* 1. *C. de mod. mulct.* aut criminalis, hæc iterum aut capitalis aut non capitalis, quæ infamiam errogat, ſine vitæ periculo, &c. de quibus alibi.

11. *Quid eſt judicialis Iuriſdictio?*

ESt, actus imperii poteſtate competens, quo Magiſtratus ſubditis ſuis per ordinarium judicium a ſe juxta Dei ordinationem conſtitutum & exercitum pro conſcientiæ & legum dictamine pio jus dicit, *Exod.* 18, 16. *Levit.* 19, 15. *Deut.* 1, 16 *&* 16, 18. *Iob.* 7, 2. 4. In quâ duo conſideranda, Modus & perſonæ.

12. *Quid heic vocas modum* Iurisdicundi?

QVi partim in cognitione cauſſæ & in ejuſdem executione conſiſtit. Nihil enim magis firmat & ornat Rempubl. quam ſervata juſtitia, ut loquitur imperator in *princ. Novell.* 163. Et fruſtra luderetur in omni proceſſu niſi executio adderet effectum.

13. P

13. *Perſonas Iuriſdictionis Judicialis quas dicis?*

EÆ ſunt vel principales vel minus principales. Principales iterum vel Iudex vel adſeſſores: Ille decidendis cauſſis præſidet, hi caſibus dubiis conſilium ſuum adjiciunt, quod undique juxta Verbum Dei & legum congruentium eidem, ſed non conſcientiæ piæ ſinceritatem, & non aliter fieri debet. Omne enim judicium, quod inter mortales, conſtituitur aut exercetur, non eſt hominum, ſed Dei Iehovæ ipſius, qui hominibus tantam conceſſit poteſtatem. *Levit.* 18, 4, 5, 26 & 20, 22 & 25, 18. *Deut.* 1, 17 & 16, 18 & 26, 16, 17 & 33, 10 & 2 *Sam.* 22, 23. & 1 *Reg.* 6, 12 & 9, 4 & 11, 3, 3. & 1 *Chr.* 22, 13. & 2 *Chr.* 7, 27 & 19, 8. *Eſa.* 56, 1. *Ier.* 5, 4, 5. *Ezech.* 5, 6, 7. & 11, 12, 20 & 18, 9, 17 & 20, 11 & 13, 16, 19, 21 & 36, 27 & 1 *Cor.* 6, 5. Ideoque nullæ leges aliæ conſcientiam mortalium ſalvare coram facie Iehovæ poterunt, quam quæ quam proxime cum ſtatutis divinis in rebus arduis maxime conveniunt. Fingant ſibi alii excuſationes & effugia aut colores, quoſcunque velint: Iudicium certe (quod iterum inculco ſedulo) non eſt hominum, ſed Iehovæ; & quod quiſque propterea in proximo male judicat, in eo ſe reum omnino convictum ſiſtit Deo. *Oſe.* 4, 45. *Zach.* 7, 9 & 8, 16. *Matt.* 7, 1, 2 & 19, 28. *Luc.* 6, 37. *Ioh.* 7, 24 & 8, 15. *Rom.* 2, 1, 2, 3, 12 & 14, 4, 10, 13. Cavebunt igitur omnes, ne ſint διοροφάγοι, &c.

14. *Quæ ſunt Perſonæ minus principales?*

SVnt ſcribæ, notarii, referendarii, libellenſes, Protocolliſtæ, tabelliones, nuncii, citatores, Curſores, lictores, & id genus alii.

13. *Quid eſt vero Iudicium?*

EST actus legitimus cognitioni cauſſarum ſub juriſdictione juſta deſtinatus, ut in eo litigantes ſine præjudicio, affectu, munerumque acceptatione pie juſte & incorrupte audiantur eorumque cauſſæ; juxta normam Verbi Dei & profluentium inde legum dirimantur.

16. *Quo-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

16. Quotuplex eſt Iudicium ita acceptum?

DVplex; aliud enim eſt ſummum ſive ſupremum, quod etiam reſpectu inferiorum Appellatorium dicitur, & intermedium aut ſubordinatum, a quo fiunt provocationes ad ſuperius in quo omnes appellationes acquieſcunt. De quibus alibi plenius, quum filum texere heic cogamur ulti mum.

Cap. XVII. De Officiis Reipubl. in genere, & juramentis.

QVum regiminis & Reipubl. univerſæ Præſes ſummus quivis πάνοπτος quidem ſit; ſed παντόπτης aut πανόκοπος omnino nequeat eſſe, multo minus παντῶν κρατὴν; neceſſum eſt, ut imperandi onus ita per inſtrumenta ſua & vicarios perficiat, uti ex parte jam patet, Maxima autem pars in Magiſtratibus ſupereſt & Officialibus ſimilibus. Etenim velut ſine oculis, non poteſt extare officium & munus oculorum, *ut ait Cic. 4. de fin.* ita nec oculus quid prodeſt, niſi luminis officio frui queat. Quod ſi fides vero in his; qui vicarii agunt manca ſit, & fallat, impoſſibile eſt, quod corpus imperii & Reipubl. diu abſque ruina molis ſuæ ſupereſſe poſſit. Ideoque quum in his tanta ſuſtentationis aut corruptionis Reipubl. vis ſubſit, pauca de Vicariorum talium Officiis & ligamento fidelitatis eorum quædam nobis prælibanda erunt.

1. Vnde ergo eſt Officii nomen?

ILlud dicitur nonnullis, quaſi officium, vel ab efficiendo, vel ab officiendo, quaſi ob faciendum, ceu verbum fuit olim melioris notæ, unde & *D. Auguſt. ait*, Officium eſſe, quod ſit faciendum, ob finem certum, propter aut ob quem ſit faciendum. Et recte dicitur, quod unuſquiſque id efficere debeat, quod nulli officiat juxta Chriſti regulam, ex jure naturæ ſano deſumptam. *Matt. 7, 12.* Quæcunque vultis ut faciant vobis homines, ita & vos facite eis, &c. Quamvis alii officium, quaſi opificium dici velint. Sed quomodo debeamus omnes eſſe, non tantum S. Decalogus ſatis declarat, ſed etiam Chriſtus, *Matt. 5 & 6 & 7.* maxime ſuis præſcribit imitatoribus & diſcipulis, qui in ipſo hujus & æternæ vitæ ſalutem cum immaculata conſcientia quærere velint. Græcis eſt καθῆκον *ait Cic. lib. 16. epiſt. 2. ad Att.* Item ἐπιτήδευμα, ὑπεργία, &c.

2. Quo[...]

2. *Quot vero modis accipitur officium?*

ADmodum variis habetur modis, quum nihil ſit inter res creatas, quod non ſuum proprium habeat officium, atque id juxta conſtitutionem ſuam exequi teneatur. Sic ſtellarum officium eſt, lucere, ac longe ſplendidiſſimum, ampliſſimumque eſt officium ſolis. 4. *de fin.* Cic. cumque amicitiæ officium applicat, quod, ait, ſe diligenter & ſancte obſervaſſe. Interdum etiam beneficium & merita deſignat: Ceu officia debet meminiſſe is in quem collata ſunt. Proprie autem cujuſque munus determinat, in quo conſtitutus eſt, uti Medici ICti, & Oratoris officium dicitur, ut id præſtent facto, quod profitentur, 1 *Off. ait* Cic. Peregrini eſt officium, nihil præter negotium ſuum peragere. *& Ibid.* Nullum eſt officium tam ſanctum atque ſolemne, quod non avaritia comminuere & violare ſoleat. Vnde patet quod duplici modo officii ratio uſurpetur, interne vel externe. Interne naturæ & ejus viribus inhæret: Externe reſpicit uſum conſcientiæ in functione aliqua.

3. *Quid eſt ergo officium externe ſumptum?*

ESt vocationis certæ ſanctio, qua quis communi ſocietati hominum munus ſuum ex conſcientiæ dutu præſtat; atque hoc eſt aliud publicum, aliud privatum. *Exod.* 28, 25 *&* 31, 10. *Num.* 2, 17 *&* 4, 2, 30. 33, .7 & 7, 8 & 8, 22, &c. De officio Eccleſiaſtico agemus libi plenius.

4. *Quid eſt Officium publicum?*

ESt muneris publici vicaria functio, qua quis ſuperioritatis authoritatem aliquam cum ejus poteſtate reæſentat; ſic hac ratione ſacerdotes in Sacris vicarios ei referebant. *Num.* 18, 8. *&* 1 *Sam.* 2, 13. *&* 1 *Chr.* 3, 26 & 25, 1. & 2 *Chr.* 7, 6 & 8, 14 & 29, 28, & 30, & 35, 2, 10. & *Luc.* 1, 25. *Hebr.* 9, 6. Atque hoc item eſt, vel perpetuum, vel temporarium. De quibus imus, in noſtris Rebuſp. *Hans. par.* 3. c. 1. *& aliis locis.* cuntur hi proprie Officiales aut Officiarii. Quomodo his ſemper pia probitas, quum ſpecimen Regulæ loco heic notetur, quod omnis Reſpublica corruptiſſima rito habeatur, ubi officia venalia, quum non tantum aritia radix omnium malorum, 1 *Tim.* 6, 10. Sed etn peſſima idolorum ſit ſervitus. *Eph.* 5, 5. *Coloſſ.* 3, 5. de ſtulte heic dubia moventur.

5. *Quid eſt Officium privatum?*

QVod extra publici juris authoritatem communicatur & deputatur, licet aliquibus ſuperioris reſpectum mereatur. *Gen.* 23,3 & 40,13 & 41, 13. *Deut.* 26, 5, 6. *Ruth.* 4,16 & 1 Reg. 14,28 & 2 *Chr.* 9,4 & 19,11 & 26, 18. *Nehem.* 12,19. *Eſth.* 16, 5. tales plerumque miniſtri in ſtrictiori ſignificatione dicuntur. Quum autem ſecu- ritas humana & cordis falſitas in tantum a ſe pietatem ve- ram rejecerit, ut conſcientiæ vix vivatur, quoties alicui quid dignitatis adjiciatur. Proinde uſu hoc ita receptum eſt, ut juramenta officiis annectantur.

6. Quid eſt *Iuramentum?*

EST rei legitimæ adſeveratio, in qua Deus ipſè animi noſtri teſtis invocatur, quod fallere in ea re nolimus de qua juramus, & ultor conſtituitur, ſi contrarium admit- tamus. *Deut.* 6,13 & 10,29. *Ioſ.* 23,7. *Eſa.* 65,16. *Ierem.* 5, 7 & 12, 16. ideo & cultus divini ſpecies dicitur. *Eſa.* 45,13 & 48, 1. nec jurandum eſt temere. *Matt.* 5, 34. diciturque jusjurandum, ὅρκον, & ſacramentum apud Iuriſconſultos.

7. *An licitum eſt* Iurare?

IVrare quatenus liceat, vel non liceat videre eſt. *Gen.* 14 22 & 21, 24 & 22,16 & 24,3 & 2, 33. *&c.* *Exod.* 13 19 & 20,7 & 12,11. *Levit.* 5,4 & 19, 12. *Num.* 14 21 & 30.1. *Deut.* 6,13 & 7,8. *Ioſ.* 1,12 & 6,21 & 9,15 & 23,7. Iud. 21, 17 *&c.* *Zach.* 8,17. *Matt.* 5,33 & 23, 10 16,20. *Hebr.* 6,13,16. *&c.*

8. *Quomodo dividitur juramentum?*

VAriis modis quidem dividitur. Sed potiſſimi qua- druplex faciunt, ut ſit juramentum religionis, fide- litatis, Veritatis & liberæ voluntatis. ICti autem pro li- tis deciſione triplex ſtatuunt. Voluntarium, judiciale & neceſſarium, de quibus conſuli poteſt Eli. Getzerus, qui egregium de juramentis conſcripſit tractatum. Nob- jam ulterius progredi non licitum eſt in hoc com- pendio.

Ca

Cap. XVIII. De Magiſtratibus, & Senatu.

1. *Magiſtratus unde dicitur?*

N Principio heic ſtatim bene diſtinguendum eſt, inter
ſummam poteſtatem & Magiſtratum, ut recte monet,
erch. de Republ. diſp. 8. lib. 1. & Matt. Steph. de Iur. lib. 2. p.
.c. 3. n. 2. Sunt enim qui Magiſtratus nomine ita late
tantur, ut etiam ſummum imperium ſimul includant,
uum vocabuli natura id non concedat, præſertim ſi a ſa-
entibus Perſarum, quos Magos dixerunt, derivetur, aut
adverbio magis, ceu miniſtrum quoque a minus di-
um adſeverant. Iuxta Feſtum tamen magiſtrare idem
, quod moderari; unde Magiſtratus quaſi publici patres
li quoque debent; alias magiſtri & Doctores, & Præ-
cti habentur. *Gen.* 38, 36. 1 & 1 *Macc.* 6, 37. & 2.
acc. 6, 10.

2. *Quid eſt Magiſtratus?*

St ſummæ poteſtatis vicarius cum dignitate tali con-
ſtitutus, ut Reipubl. res in pietate & juſtitia recte ge-
. Alii ſic definiunt: Quod ſit poteſtas a Deo ordinata
ad rerum civilium adminiſtrationem certis perſonis
mmiſſa, ut juſtitiæ tranquillitas & diſciplina publice
vatimque conſervetur, ac turbæ coerceantur. Prior
ſonas includit, & accuratior quoque eſt in contentis,
um hæc poſterior pietatem, partem principaliſſimam
agnoſcat, quæ tamen omni Politiæ veræ fundamen-
n ſuum unice ſubſternere debet, alias falſa erit hypo-
tica, ac nequaquam Chriſtiana, ſed mere Ethnica.
Pet. 2, 13.

3. *Quæ ſunt definitionis cauſſæ?*

Fficiens principalis eſt Deus in inſtitutione ſua. *Gen.*
9, 6. *Prov.* 8, 15. *Dan.* 2, 21. *Rom.* 13, 1. *Ioh.* 19, 11.
d. 18, 21. Mediata ſumma poteſtas ſupremi Ordinan-
Finis bonum publicum ſubditorum. *Rom.* 13, 4.
terialis, Vicariæ perſonæ in dignitate conſtitutæ.
malis, pia gubernatio, quæ in omnibus juſtitiam re-
it. Vnde etiam S. Scriptura 14. opera potiſſimum
ficii boni magiſtratui adſcribit (1) ut Dei gloriam
ce ante omnia in vera religione promoveat. *Num.* 27.
3, 5, 6, 7. & 1 *Sam.* 10, 10 & 20, 21. *Pſal.* 2. & paſ-
(2) ut aboleat Idololatriam gentilium. 1 *Reg.* 15, 12

& 2 *Reg.* 10, 25, &c. (3) Reformationem inſtituat veræ doctrinæ. 2 *Reg.* 17, 26, &c. (4) ipſe in pietate ſuis præeat. 1 Reg. 15, 11, 12. (5) ſit nutritius Eccleſiæ. *Gen.* 47, 5, 6. *Dan.* 14, 1. (6) juſtitiam colat. *Gen.* 47, 23, 24. (7) Paſtores ordinet. 1 *Reg.* 2, 26. &c. (8) In rebus agendis omnibus Dei conſilio utatur. *Num.* 27, 20. & 1 *Sam.* 10, 8. (9) In publicis calamitatibus ſubditos ad pœnitentiam cohortetur. 2 *Paral.* 20, 3, 4, 18, 19. *Iob* 3, 6, 7. (10) Publicarum ædium curam gerat. 1 Reg. 5, 4, 5. (11) cum piis & probis converſetur. *Pſalm.* 101. (12) Prius cognoſcat cauſſæ veritatem, quam ſententiam ferat. *Iud.* 20, 3. (13) Amicitiam cum viciniscolat. *Gen.* 21, 27. (14) Sit vindex mali & boni undique tutor. *Rom.* 13, &c. Inprimis (15) pauperum & peregrinorum curam gerat. *Exod.* 23, 11. *Levit.* 19, 10 & 23, 22. *Deut.* 15, 11. *Prov.* 21, 10. *Matt.* 25, 40. ut ſint, bona hoſpitalia, domus ſuſtentoriæ. Noſocomia, Xenodochia, derelictorum ſuſceptiones *Weſenheuſer*, ut Hamburgi nobilis mos eſt, Caſtigatoriæ, *Zuchtheuſer*, decrepitorum, & ægrotantium alimentoria, uti Amſterdami laudabiliter videre eſt, &c. Ante omnia (16) diſcordias & ſimultates avertat, & componat, *Prov.* 6, 19 & 15, 18. *Matt.* 12, 24. *Luc.* 11, 17. & 1 *Cor.* 14, 33. *Gal.* 5, 15. (17) Luxum in veſtitu aut cibo & potu, non admittat, &c. *Eſa.* 3. *Eccl.* 10, 17. & 1 *Pet.* 4, 3.

4. *Quomodo dividitur?*

Dividunt Magiſtratum ita, ut alius ſit analogicus, & alius proprie ſic dictus. Ad Analogicum referunt Eccleſiaſticos.

5. *Quis Magiſtratus proprie dictus?*

QVi politico regimini præſidet tempore pacis an belli. Is iterum aut Ordinarius vel extraordinarius. Ordinarius vel eminentioris dignitatis, aut inferioris conditionis, quem alii Majorem, qui ſummæ poteſtati ſubſit, & Minorem, quæ ſuperioris imperio tenetur, faciunt. Deut. 17, 1, 2.

6. *Quid eſt Ordinarius?*

ESt cujus juriſdictio lege aut voluntati ſupremi Principis certa eſt definita. *Vult. lib.* Iuriſp. *Rom. cap.* 2. Tales fuerunt Romæ, Senatores, Conſules, Prætores, Ædiles, Tribuni plebis, & Quæſtores, Cenſores, qui duplices ſunt, in emendatione morum, & cenſura publica facultatum & numeratione civium, &c.

7. Qui

7. *Quid extraordinarius Magiſtratus?*

E St qui neceſſitate poſtulante extra ordinem creatur, & ea ceſſante deſinit, cujus Majores erant, Interrex, ictator, Magiſter equitum, Decemviri, &c. Minores iumviri perduellionis, Quæſtores parricidii, Præfectus nonæ, &c.

Quomodo autem electione aut alia ratione, & quis nſtituendus, id alibi dictum eſt. Interim fixum manet, iod pietas vera & proba integritas ſi cum Experientia njungantur, merito ſemper, omnibus verſutis loquacu-, & dupliciſtiscordium palmam eripiant undique, & miori nitantur fundamento, quod toties obſervavi, li-t ſtultus mundus potius glorioſos *Vffſchneiders* in ſui rniciem potius amet. Effectus autem Magiſtratus quum Senatu & Concilio conſiſtat, id quoque paucis dete-ndum eſt.

8. *Quid eſt Senatus?*

Enatus, (*ait Salesbericus.*) ſicut majoribus placuit, officii nomen eſt, & habet ætatis notam; ſiquidem ſic itur a ſenectute. Eum vero Athenienſes Areopagum ebant eo, quod in illis totius populi virtus conſiſte-, & quum ab illis præclara plurima inventa ſint, nihil ibrius, nihil glorioſius inſtitutum eſt, quam Senatus. id enim nobilius eſt cœtu ſenum, qui emeriti a vulibus officiis ad conſilii & regiminis officium tran-int? &c. Eorum utique tantus honos extitit apud æcos, ut duces Reipubl. nuſquam procederent, nihil egium ageretur, quod ſenes inſtituti non inducerent, approbarent. Ac, quod magis eſt, initio Vrbis condi- nomina eorum aureis litteris ſcripta ſunt, ipſique Pa- Conſcripti appellati, qui alios ſapientia, ætate, & af-tu paterno præcedebant; penes quos Conſiliorum e-authoritas, & omnium publice gerendorum, &c. Ex bus patet & quod ſit, & quæ authoritas ejus. Sunt nen, qui a finendo Senatum dicant: quia Magiſtrati-non plus licebat, quam Senatus concederet & fine-, 2 *Maccab.* 1, 10 & 11, 27. *Proverb.* 31, 23. .6,7.

3. *Quomodo dividitur Senatus?*

ALius a numero perſonarum & dignitate, qui diceba-
tur Major, aut Minor: Alius vero ſolemnitate con-
ventus, ac appellabatur vel Legitimus, vel Indictus, Legi-
timus vel lege vel more certis ſemper diebus habebatur.
Indictus, qui reliquis diebus menſis, qui modo comitale
non erant, Magiſtratuum vocatu cogebatur. Eorum de-
creta, Senatus Conſulta vocabantur, quæ firma erant; ſi
adderetur Authoritas, ſigillo aut inſcriptione.

10. *Quid Concilium vero? quid Comitia?*

COncilium erat, quando potior pars populi ad con-
cionem convocata compareret, a concalando id eſt
vocando dictum. Comitia autem dicebantur, quando u-
niverſus populus cum tribubus aut ſtatibus ſuis ſuffra-
giorum cauſſa conveniebat; unde Comitium locum illiu
conventus dicebant. Sed nunc paucis de ærario tanquam
inſtrumento Reipubl. & imperii ſuſtentivo agemus præ-
cipuo.

Cap. XIX. De Ærario, Gazophylacio & Fiſco imperii.

1. *Quid eſt Ærarium publicum?*

ÆRarium, quod Græci τάμιον vocant, eſt adſerva-
tio aut repoſitio pecuniæ publicæ & redituum
quæ certo in loco deputata habetur. Vulgo dicitur
Schatzkammer, *Rentkammer*. *Gen.* 47, 14. *Ioſ.* 6, 24.
1 *Maccab.* 3, 28 & 14, 49. & 2 *Maccab.* 3, 6, 23, 28, 40 &
4, 42 & 5, 18.

2. *Quotuplex eſt Ærarium?*

VAriis quidem modis conſtitui poteſt prout compen-
dia publica aut privata conficiuntur. Vulgarit
autem aliud Ærarium civile, quod populo aut Reipub.
theſauro attribuitur; aliud Fiſcum dicunt, quum propri
hic Principi attribuatur. *Cujac. ad t. de Iur. Fiſc.* Deind
aliud Gazophylacium eſt, quod rebus ſacris & earum pro
ventibus eſt deſtinatum, & aliud Ærarium militare, quo
bello deputatur. Theſaurus vero eſt parcimoniæ penu
in divitiis repoſitis conſiſtens. *Matt.* 13, 52.

3. I

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

3. *In quo confectio Ærarii conſiſtit?*

PArtim in legitima auctione, partim in ejuſdem conſervatione. Eſtque auctio ærarii alia generalis alia pecialis.

4. *Quænam eſt generalis?*

QVæ fit partim per legitimam Monetæ procuſionem & augmentationem: partim per vectigalium & triutorum exactionem.

5. *Quid eſt Moneta?*

MOneta eſt pecunia ex materia metallari præſertim auro & argento ad publicum Reipubl. uſum a maiſtratu confecta. *Gen.* 23, 8, 13, 16 & 42, 25, 27, 35 & 3, 12, 15 & 44, 1 & 43, 23 & 47, 14, 15. *Exod.* 21, 11, 1 & 22, 7, 17, 27 & 30, 16. *Levit.* 25, 37. De vectigalius ex portorio vectorio, & venditorio *ſupra lib.* 2. *c.* 23. gimus: velut & de Tributo, quod a populo ratione pernarum, vel facultatum exigitur. Heic vere noſcendum, uod utrumque tam vectigal, quam tributum ſit vel Ornarium aut extraordinarium.

6. *Quid eſt Ordinarium?*

QVod ſemper juſto ſuo tempore ſecundum communem Reipubl. ordinationem exigitur.

7. *Quid eſt extraordinarium?*

QVod non ſemper, ſed in caſu duntaxat neceſſitatis extra ordinem perſolvi jubetur. Quomodo autem, uantum, quando, unde, ex quibus artificiis, & quur exienda ſint hæc ac ubi in uſu ſint plenius in noſtro tracta- de Arcanis Rerumpubl. cum reliquis inventionibus, ubi ſint in uſu, explicatur: non eſt hujus loci, nec onibus ea ſcire expedit.

8. *Quænam vero eſt Specialis auctio Ærarii?*

QVæ fons & ſcaturigo Ærarii perennis & quoque antiquiſſima honeſta, legitima & tutiſſima imperantis inveniendæ pecuniæ ratio eſt: ceu ſunt elocatio ndorum publicorum ad cives, unde *Landtgarben*, *Bodenis* ac mercaturæ promotio publica, &c. de aliis ſuo lo-, quum arcana repræſentent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

9. *Quid eſt conſervatio Ærarii?*

QVæ conſiſtit partim in cavenda & vitanda injuſta alienatione bonorum publicorum; partim in prudenti & recta eorundem diſpenſatione: quæ non alio, quam ad meliorem Reipubl. gubernationem, munitionem, & defenſionem dirigi debet. Sed ut Ærarium Reipubl. recte florere poſſit, neceſſum eſt ut negotia ſubditorum recte promoveantur, de quibus nunc quid ſubnectemus.

Cap. XX. De negotiis & operibus Civium & ſubditorum, nec non de Commerciis.

1. *Quid eſt negotium?*

EST res circa quam verſatur; vel potius eſt munus peculiare cujuſque privati hominis, in quo ita actiones & curas circa rem certam exercet, ut in eo vitæ victum & neceſſaria ſibi comparet: diciturque alias provincia, opusve. Græcis ἀσχολία & πραγματεία eſt, quæ in actu eſt Negotiatio.

2. *Quomodo dividitur?*

QVamvis variis modis poſſit dividi, tamen potior heic eſt, quæ ex objecto ſumitur & modo agendi: diciturque vel ars; vel ejus negotiatio & Mercatura. Ars autem duplex eſt, vel liberalis aut illiberalis. Illiberalis iterum vel in terreſtribus ac pecuariis ſe exercet, ut ſunt agricultura, mineralia effodiens, pecuaria, hortuaria, &c. vel in opificiis & manuariis victum quærit, eademque aut neceſſaria, aut communia, aut utilia, aut voluptuaria ſunt.

Liberales inde dicuntur, quod maxime ingenuitati hominum in informatione ingenii & civilioris vitæ ſtatu ac nobiliori inſerviant; Vulgo 7 numerantur, quarum Regina & dux eſt ſtudium Pietatis, & ſacrarum litterarum praxis juxta ductum & informationem Spiritus Dei, quæ merito ars artium & ſcientia ſcientiarum, ac ſic merito Theologia dici poſſet, ſi potius ex Verbo Dei per ſpiritus informationem, quam nudam habitualem opinionem externæ & nunquam renatæ rationis in ſpiritus aſtralis ductu ſancte & vivide addiſceretur. Verum quantus heic undique committitur error, ut ſpiritus Dei nunc prope nuſpiam tolerari poſſit. Quoties ſunt, qui prius

men-

entionem faciunt, & homines ad hunc fontem ſanctum raelis revocent : videas homines continuo in plenam nverti rabiem. Ita potius habitualiter ſapere aut ma- is inſanire & ſophiſticari cupiunt omnes, quam obe- entiæ ſacræ ſpiritus ſe in debita humilitate ſubmitte- . Ita ſe res quoque habet in philoſophicis, ut nunc agis ethnica & fucata, quam veræ ſapientiæ co ſona lamentur. Imo quo quis hodie impudentior & loqua- or in futilitatibus ſyllogiſticis hoc ſibi videtur ſapien- or. Idem error vexat Medicos. Ac, quum domi natas rbas & plantas ſub ſuo climate progenitas rite exami- ue neſciant, ad exotica pharmaca recurrunt.

3. *Quid eſt Mercatura?*

E St negotiatio, quam cives inter ſe aut cum peregri- nis exercent mercium, pro vitæ uſu rectius ſuſten- ndo, commutandarum gratia. *Gen.* 37, 28. & 1 *Reg.* 10, . & 2 *Chr.* 1, 16. *Prov.* 3, 14 & 31, 18.

4. *Quotuplex eſt?*

ALia licita & juſta cujus informatrix eſt Juſtitia com- mutativa, alia illicita & injuſta. Licita iterum aut ranea aut extranea. Intranea eſt, quæ terræ aut juriſ- ctionis fines non tranſit. Extranea in libera commean- & contrahendi facultate conſiſtit, a magiſtratu libere nceſſa, ut ultro citroque merces convehi & avehi ſſint.

5, *In quonam finis commerciorum ſubſiſtit?*

VT rerum neceſſariarum ad Rempubl. pertinentium omnia genera aliunde in communem uſum adve- ntur, & ſuperfluarum iterum fiat exportatio, quæ cu- ſque indigentiam abigant.

6. *Subjectum quodnam eſt?*

ALiud commerciorum ſubjectum eſt recipiens, aliud occupans. Recipiens exhibent mercatores partim neſtici, partim peregrini. Occupans ſunt merces. Vt tem opus mercaturæ recte perficiatur, varia exigit re- iſita, partim publica partim propria. Publica ſunt, viæ blicæ ſecuræ, flumina libera, poſtæ, portus, tutus com- atus, jus ſtapulæ, nundinæ, &c. de quibus in Rebuspu- *Hans. part.* 3. *c.* 19, 20 & 21. egimus. Propria partim i diſpoſitione, partim in cujuſque facultatibus con- nt. De quibus in tractatu noſtro de Mercatura & jure mmerciorum plenius egimus.

7. Quænam oppoſita ſunt Mercaturæ?

VIs, fraus, dolus, fallacia, corruptio & adulteratio mercium, & peſſima monopolia, &c. Sed tantum de cauſſa Efficiente imperii; ſequitur finalis, quam duplicem facimus, primariam & ſecundariam.

Cap. XXI. De pace, Fœderibus & Bello.

1. Quid in pace obſervandum?

EIus natura & cognata atque oppoſita contraria.

2. Quid in natura?

DEfinitio & ejus diviſio.

3. Quid eſt Pax?

ESt quieta & felix tranquillitas, in qua quiſque ſua Chriſtiana conſcientia libertateque tuto ita frui poſſit, ut ad gloriam Dei & proximi ſalutem pie vivere ac vitam ſancte tranſigere poſſit, Græcis dicitur εἰρήνη, & publica alias quies, ac beatitudo externa, ſive vitæ hujus commoda felicitas, quum ejus adminiculo omnia nobis poſſidere poſſimus dona & bona, quæ ad neceſſariam ſuſtentionem optime faciant, iiſque in bona conſcientia frui, Habet alias plures ſignificationes, ut nunc veniam, determinet, nunc propitiationem, nunc ſilentium. D. Paulus paſſim hoc nomine mutuam inter ſe dilectionem & concordiam, item protectionem, & omnimodam benedictionem comprehendit. Rom. 12, 18 & 14, 19 & 1 *Cor.* 7, 15 & 14, 33. & 2 Cor. 3, 11. *Gal.* 5, 22. *Eph.* 4, 3. *Col.* 3, 15. & 2 *Tim.* 2, 22. *Hebr.* 12, 14.

4. Pax quotuplex?

DVplex, alia ſpiritualis & æterna, & alia corporalis, ſive externa mundi. *Gen.* 13, 6, 8 & 26, 22 & 45, 24. *Levit.* 26, 6. *Num.* 6, 27. *Eccl.* 25, 2 & 28, 15. 19. *Ierem.* 29, 7. *Matt.* 5, 9. *Marc.* 9, 50. *Luc.* 14, 32. *Act.* 9, 31. & 1 Cor. 14, 33. Pax cœlica quæ fit inter Deum & amicos ejus fideles docet, *Eſa.* 2, 4 & 9, 6 & 11, 6, 7 & 66, 12. *Oſe.* 2, 14. *Mich.* 4, 3. *Zach.* 9, 10. *Luc.* 2, 14 & 14, 36. *Ioh.* 14, 27 & 16, 33 & 20, 19. Ipſe Iehova ita gaudet Deus pacis dici. *Rom.* 15, 33 & 16, 20. & 2 *Cor.* 13, 33. *Phil.* 4, 9. & 1 *Theſſ.* 5, 23. & 2 *Theſſ.* 3, 16. *Hebr.* 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

20. Vnde etiam hanc Oden Pacificam ante aliquot annos Iehovæ dedicare volui, quum tam inique ſub Pacis fuco viderem alios pernicioſiſſime bellum cruentiſſimum appetere, ut diſſuaderem obſtinatis aliquot ſuas technas: quod tamen plane inverſo modo ita acceptarunt, ut in odium mei pergerent bellica eo inſolentius quærere. Sed ſemetipſos, non me deceperunt vani & inſanimis.

Divæ Pacis culturæ ſacrum.

Pax & Amor Deus eſt, nec quid niſi Pacis Amator:
Vnde beata ſalus
Profluit in cunctos; Hanc qui non pectore toto
Expetit & ſequitur
Verus homo minus eſt; ſed bruto ſævior omni,
Et venit aſperior
Tygride cenſendus qui crudelisſima ſemper
Perpetret & ſataget.
Quæſo, terrarum Domini, magnique Dynaſtæ,
Imperii & Proceres.
Quur ita ferventi ſemper brutalia monſtra
Diligitis ſtudio?
Quur vos terribilis tam dira inſignia larvæ
Suaviter officiunt?
Num, quæſo, Chriſtos deceat ſe vivere Chriſto?
Quæ ratio iſta viæ?
Haud vos ignorare decet, quo nomine quivis,
Atque ſit effigie
n lucem poſitus tantam, cujus quoque Regis
Exprimat inde vices.
Haud ſibi quis natus, multo minus imperat orbi,
Vt ſibi, vel genio
erviat hinc veniris. Ihovæ tam munere ſummo
Officium geritur
mundo: populos hic ſceptris deſtinat æquis,
Conſtituitque ſuis
Reges Imperiis; Hujusque incitamine duci
Quemque decet Procerum,
i dignus ſolio velit iſto Cenſor haberi,
Sive Pater Patriæ,
Quilibet excelſo quo ſeſe nomine magnum
Venditat in populo.
Eſt pietatis opus ſummæ, bene Præſidis uti
In patriam titulo.
Nilis crudeli tentat molimine; nuſquam
Eſſe cupit rigidus,
Qui ſervire Deo per vitam rite laborat:
Cœlica ſuadet Amor.
d toties pridem dixi prius omnia ſanctis
Conſiliiſque piis.

Tentanda eſſe, truci quam ſe committere bello,
Sanguineis & macula
Vel niſu temere ſe conſpurcare cruento.
Haud facile abluitur.
Vis dira armorum cordi, neque Ihova leonem
Quem cupit, aut rapidos
Forte urſos, vel equos, neque pardos eſſe, lupos ut:
Nomine ſed placido
Os homini ſublime dedit, Chriſtumque tueri;
Præcipue id Dominos
Terrarum juſſit, quibus hinc concredidit ipſam
In pietate ſua
Iuſtitiæ lancem, ne vis præponderet æquo,
Aut populetur agros.
Mœnia qui ſubvertat, & exculta omnia fœdet,
Quoslibet enſe potens,
Barbarie Schytica noſtrum quoque compleat orbem,
Non meritis patriæ
Defenſor præſtans poterit neque dicier Heros,
Iuris ad arbitrium.
Væ vobis Myſtæ, qui perſuadere Dynaſtis
Talia, per gladios
Sævitiaque gravi multos factisque tyrannos
Efficere haud fugitis?
Nonne ſatis natura hominis crudelia quærit
Improbitate ſua?
Quæſo, quid prodeſt immenſas poſſe lucrari
Totius orbis opes?
Intereaque animæ jacturam peſſime avara
Ambitione pati?
Non bene Rex Chriſto nec ſanctis rite vocatur.
Uſque libidinibus
Qui vivit propriis cunctis ut per faſque nefaſque,
Quæ velit heic ſubeat.
Ac juſtum ſtatuat quidvis, rationis & enſis
Pro libitu vario.
Aſt heus tu, quivis, moritere, tuoque peribis
Ipſe tibi exitio.
Ni pietate cito transformes pectoris æſtum.
Nemo profecto etenim
Sanguine pollutis manibus conſcendit ad aſtra.
Quis pius arma gerat?
Si mihi nil credis, quæ Chriſtus mandat, id audi;
Qui gladii fremitum
In Petro damnat, neque vult defendier armis.
Pax in Amore viget:
Pax & Amor Deus eſt, nec quid niſi Pacis Amator;
Solus & ipſe Salus.

Sum-

Summam conſilii mei heic cernis, quod ſuaſi ſedulo,
quam diu in publicis vivere datum fuit. Nihilominus
fuerunt, qui impudentiſſime perverſitatem ſui ingenii
mihi imputare auſi ſunt, & non tantum injurioſiſſimi ad
Ordines, Principes & Reges, ſed etiam ipſum imperato-
rem falſiſſime me detulerunt, imo & apud S. Pontificem
Romæ me uſque expoſuerunt odioſiſſimum. Hoc ſcili-
cet artificium eſt mundi extremum, ut, niſi aliter alicui
ncommodare poſſit, album in nigrum, & lucem in no-
ctem, pietatemque ipſam in ſummum convertat flagi-
ium, magna interim & fucoſa ſe veſtiens ſpecie quod
alumniatorum proprium eſt: Nec ego crediſſem un-
quam in homines tam impudentiſſima poſſe cadere men-
lacia cum calumniis ſævis; niſi in noſtratibus deprehen-
liſſem. Velut etiam ſunt inter ipſos Politicos ſcripto-
es, qui ſub ſpecie Pacis atrociſſima belli ſpirant venena,
hoc prætendentes, quod pax ſit finis belli. An vero mala
acienda ut inde eveniant bona? *Rom.* 3, 8. Quur non
potius domi nata pax ſancte & debite conſervatur, niſi
peccata mortalium malitiis ſuis obſtinatis Iehovæ extor-
querent ſua flagella? Quur non potius ad cordis pœni-
entiam quiſque in ſeſe revertitur, ut per internam pa-
em Iehovæ, externæ reſtitui poſſimus quieti? Sed odio
abetur, qui veritatem in portis dicat, & homines inde
orrectos velit: ita ſermonem ſanctum abominantur o-
mnes, ait *proph. Am.* 5, 10. Quocirca hæc dicit Dominus:
Quia abalienati ſunt homines uſque ad ignominiam &
ngreſſi ſunt Beelphegor. Venerunt dies ultionis; vene-
unt dies retributionis, quibus affligetur Iſrael. Ideo ecce
bunt è miſeria Ægypti, & ſuſcipiet eos Memphis, ac ſe-
eliet eos Machnus: Argentum eorum interitus poſſide-
it, ſpinæ in tabernaculis. Nec eſt quod læteris Iſrael,
ut glorieris ſicut populi: Siquidem ſcortatus es a Deo
uo: dilexiſti mercedem meretriciam in omnibus areis
rumentariis, *Oſeæ*, 9, 10, 7, 6, 1. Hæc ante 15 annos præ-
ixi Germanis meis, & atteſtatus ſum toties ex Verbo
ehovæ; ſed quum noluerint fidem habere dictis Iehovæ
deo, ut etiamnum perverſitates non abſque horrore ſum-
mo audiam, quod nolint ſecundum Dei juſſum ſubmitte-
e; ſed potius in ſui furoris pergere conceptu; perget ſa-
e Iehova fortiter, donec homines diſcant quod ipſe ſit
otentior mortalibus & mundi unicus Plaſmator. Non
uſtra hæc ſcribo. Veriſſima ſunt, & noſtratium, qui
ero Chriſtianiſmo addictos ſe dicunt, ſermo facit, ut ita
horreſcam adhuc ad audita perverſo ex ore. Cavete
itur ab iis omnes Politicis, qui ſub pacis nomine, belli-
a tanta tam abſurde quærunt, ſpecioſiſſime ſatis rationi
xternæ ſua toxica propinantes.

5. Qua

5. Quæ cognata habet Pax?

MVlta quidem, ſed pauca in honore digno habentur, ut ſunt, Amicitia, Concordia, Vicinitas, &c. Sed Confœderatio & defenſio violenta potiſſimi ducuntur vigoris & juris ad quas quiſque præ Iehovæ auxilio ubertim concurrit, & in iis ultimum ſuum quærit refugium.

6. Quid eſt Fœdus?

QVum de iis egerimus *in part. 2. Rerumpubl. Hanſeat. cap. 11. uſque ad 21.* Interim tamen fœdus ita definitur, quod ſit pactio publica inter perſonas illuſtriores, populos aut civitates, quibus competit, de mutuis auxiliis, amicitia, paceque ineunda vel conſervanda aut alia commoditate communicanda ſolemniter conventa. Namque in pangendis fœderibus, recte ait *Eraſm. Roterod. de Inſtit. Princ. Chriſt. p. m.* 136. non alio, quam ad publicam utilitatem ſpectandum eſt. Alioqui cum hoc agitur, ut commodius habeant Principes, populi rebus attenuatis, non eſt fœdus appellandum, ſed conſpiratio: Si quidem qui hoc ſunt animo, duos populos ex uno faciunt (procerum & plebis) quorum alter alterius malo melius ſe habeat: Verum ubi id fit non eſt Reſpublica. Inter omnes Chriſtianos Principes & ſtatus arctiſſimum ſimul & ſanctiſſimum fœdus eſt; vel ob hoc ipſum, quod Chriſtiani ſunt. Quorſum igitur attinet cotidie tot fœderibus agere? Perinde quaſi omnes omnium ſint hoſtes, & humanis pactis id ſit impetrandum, quod non impetrat Chriſtus? Vbi multis ſyngraphis res agitur, argumentum eſt, non optima agi fide; Et ſæpenumero fieri videmus, ut ex his plurimæ naſcantur lites. Quum fides intercedit, & inter bonos agitur non eſt opus admodum multis & anxiis ſyngraphis: Quum inter improbos, ut malæ fidei homines, res agitur, etiam ſyngraphæ pariunt litis materiam. Itidem inter bonos & ſapientes principes, etiamſi nullum intercedat fœdus, Conſtat amicitia. Inter ſtultos ac malos, ex ipſis fœderibus, quæ in hoc adhibebantur, ne bellum exoriretur, bella naſcuntur, &c. hactenus *Eraſmus*, non opus eſt plura heic inſeramus: fundamentalia quiſque ibi percipiet, dum tempus jam plura non admittit.

7. Quid

7. Quid per defenſionem violentam intelligis?

QVam alii aperte bellum dicunt, & pro promptiſſimo remedio habent omnia acquirendi, & ſub titulo aliquo in poſſeſſionem quid redigendi ſuam.

8. Quid eſt igitur bellum?

BEllum, quod præ cunctis aliorum derivationibus recte Feſtus a belluis deducit, quod belluarum ſtultiſſimarum, non hominum ſit, in mutuum ita turpiter ſævire exitium, non incompte ita a Timpl. definitur, quod ſit actio, aut diſſidium tumultuoſum & violentum hoſtium publicorum vi aperta ad arma proſilientium.

9. Quæ cauſſa belli?

CHriſtus admodum dilucide ad hanc reſpondet quæſtionem. *Ioh.* 8. *v.* 44. quod Diabolus ſit necator a principio, nec in veritate ſubſtiterit, quum veritas non ſit in eo. Quando vero a Deo admittitur, ſit hoc propter peccata populi, qui pœnas tunc per diabolum exigit ab eo. *Levit.* 26, 24, 15. *Deut.* 28, 36, 49. *Iud.* 2, 13 & 3, 1, 8 & 4, 1 & 6, 1 & 10, 6 & 13, 1 & 1 *Reg.* 8, 33. *Eſa.* 5, 25. *Ierem.* 5, 15. Diabolus tunc egregium concitatorem promotorem agit apud mortales. 1 *Reg.* 22, 21. *Iob.* 1, 12, 15. Ideoque heic bene notandum, quod Chriſtus de ſcandalis. *Matt.* 18, 7. affert. Neceſſum quidem eſt (ob peccata mortalium) ut eveniant offendicula; ſed væ homini illi per quem offendiculum evenit: Aſt Iehovæ ſanctio omnia corrigit ſi neceſſitas extrema accedat, quæ quaſi mandatum eſt naturæ.

10. Quotuplex ergo eſt bellum?

DVplex, aliud juſtum, & aliud injuſtum.

11. Quid eſt juſtum?

NOn aliud, quam quod Iehova mandat, aut in ultima neceſſitate naturalis defenſio exigit. *Gen.* 14, 14. *Deut.* 3. *Ioſ.* 1, 2 & 5, 13 & 8, 1, 2 & 9 & 10 & 12, &c. *Iud.* 1, 2 & 20, 18. & 1 *Sam.* 14, 37 & 28, 5, 6 & 23, 2 & 30, 8 & 2 *Sam.* 5, 19. & 1 *Paral.* 14, 20. *Pſal.* 89, 11, & 106, 10 & 15, 1. Ideoque omnes illi falſi ſunt ſcriptores, qui vindictam bello juſto ſubmiſcent, quum ſalutem cognatum referat, nec alii proprie quam Deo competat.

petat, *Rom.* 12, 19. *Deut.* 32, 35. niſi Phineæ animus ſit, *Num.* 25, 8. *Pſal.* 106, 30.

12. *Quæ habet bellum cognata?*

ODium, ira, offenſæ, dolus, falſitas, prædatio, captivitas, obſidio, prælium, vallatio, inprimis Vindicta Stratagema, vis illi adſunt, &c. De vindicta, quæ publica & privata eſt, alibi, ſic & de ſtratagemate, quod militarem clandeſtinam obruitionem & expeditionem denotat, & quouſque ſit licitum vide heic *Paling. in Capricor.*

O cæci, o miſeri quid bellum pace putatis
Dignius aut melius? Nempe hoc nil turpius, & nil
Quod magis humana procul a ratione recedat, &c.

Vide porro hunc & *Caſm. Polit. cap.* 36. *cum ſeqq.* & *Chr. Matt. diſp. pol.* 7. *ubi varii cavendi errores.* Tantum quoque jam de fine imperii: Sequitur *Materia ex cap.* 10. *lib. b. q.* 9.

Cap. XXII, De Objecto Imperii.

1. *Quid eſt Imperans?*

QVi regiminis potens eſt in Republica, & authoritatem cum poteſtate efficiendi quid vis habet, juxta leges Dei, naturæ & fundamentales Regni capitulationes: atque ſi ſit in Monarchico ſtatu, dicitur imperator, qui in Romano imperio quoque a primo authore Cæſar, & ejus ſucceſſore Auguſtus ſemper dicitur ex Gratia Dei, ut conſtet inde, quod poſt Deum Iehovam neminem agnoſcat ſuperiorem in terris, &c. In reliquis Reipubl. aut imperii ſpeciebus, dicuntur Dominatores. Regentes, Imperantes, Magiſtratus, Superiores, &c.

2. *Quid ſunt ſubditi?*

SVnt partes imperii, quæ ſummæ poteſtati quoad omnia ſua obligatæ tenentur, propter quod etiam omnibus imperii privilegiis fruuntur; ac quoties ſuperiori ſuo adſurgunt in contrarium rebelles dicuntur. Sed de his alibi plenius. *Deut.* 21, 27. & 1 *Sam.* 15, 23. *Eſa.* 45, 24, &c. Iam ad formam imperii tendimus.

Cap. XXIII. De Forma Imperii.

1. *In quonam conſiſtit forma Imperii?*

AVt in abſoluta dominatione, aut in ſubalterna, quæ & legitimæ dicuntur.

2. *Quod-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

2. *Quodnam eſt abſolutum?*

Est dominatio talis, quæ extra ſuum territorium ſuperiorem non habet, ac ita nemini, niſi immediate Deo ſubeſt.

2. *Quod eſt ſubalternum* Imperium?

Est Dominatio quæ vel populo aut Principi ſimul communicata inhæret, adeo, ut ejus Majeſtas comiter obſervanda ſit cunctis inferioribus ſubditis, unde nec ſuperiores Reipubl. formam mutare facile valent. Huc etiam referuntur tributaria regna; nec non Feudalia, ac quoque Status & Ordines, qui imperatorem in ſuis territoriis repræſentant, exceptis iis, quæ ſuperiori ſingulariter ſunt reſervata, unde & territorialis juriſdictio a poteſtate abſoluta differt: attamen Status tales Comitialiter ad conſilia publica regni aut imperii convocari debent. Sed de his *ſupra lib.* 1. *cap. penult.* judicium factum eſt: Habent autem communes & proprias affectiones.

4. *Quæ ſunt regnorum affectiones?*

HÆ conſiſtunt maxime in eorum arcanis, ſimulacris & privilegiis.

5. *Quæ ſunt Arcana?*

GRæcis κρύφια, κρυπτὰ, ἀπόῤῥητα & εὑρήματα vocantur, Latinis vel ab arce; quod tutiſſima eſſe debeant, vel ab arca, quod clauſa in conciliis ſerventur. Sunt enim occulta conſilia, & medicamenta, aut machinamenta, per quę potiſſimum jura imperii aut regni tuentur, eorumque authoritas fovetur. Quorum communia omnes Reipubl. formas & ſpecies permeant. Propria autem ſunt ſingularia, quæ unicuique ſpeciei Monarchiæ, Polyarchiæ, aut Mixtæ peculiariter pro ratione ſtatus ſui & temporis applicantur. De quibus ſingulis in Arcanis Reipubl. noſtræ agitur.

6. *Quid ſunt ſimulacra?*

QVæ ab arcanis his quidem dependent, ſed ſpeciem inanem in facto pro amplificatione auctoritatis & conſervatione durationis referunt. Atque hæc ſimulacra tot edunt ſpecies quoque, quot ſunt formæ Rerumpubl. de quibus itidem in noſtris egimus Arcanis.

7. *Quid*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

7. Quid vocas Privilegia?

DE his, quid & unde ſint, ac quomodo communicentur, conſule *Reſpubl. noſtr. Hanſeat. part. 2. cap. 10.* Atque hactenus de imperii propria applicatione egimus; nunc de uſu officii penes ſubditos quid fundamentale ſubnectemus, ne longis opus ſit ambagibus.

Cap. XXIV. De Officio ſubditorum.

1. In quo officium potiſſimum ſubditorum conſiſtit?

NOn opus eſt, ut longis diſquiſitionibus id inquiratur, quum Chriſtus ipſe, *Matt. 22, 21. & Marc. 12, 17. Luc. 20, 25.* aperto mandato tali; quod nullam exceptionem in externis habeat, abſolutam obedientiam nobis imponat; dicens: Date Cæſari, quæ ſunt Cæſaris; ac Deo, quæ ſunt Dei. Quod itidem, D. *Pet. 1 Pet. 2, 17.* ita his conſtrictiſſimis verbis complectitur, inquiens: Deum timete, Regem honorate. Velut etiam D. *Paul. Rom. 13, 1.* adeo profunde in hoc cor hominis penetrat, adſeverans; quod πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις omnis Anima poteſtatibus ſupereminentibus debeat eſſe ſubjecta. Sub quo præcepto Vniverſali omnes non tantum, cujuſcunque ſtatus, conditionis & Ordinis fuerint, comprehendit; ſed etiam ad intimam hominis partem ſuper ſpiritum mundi penetrat, ut animæ obedientiam poſcat a ſingulis, ne quis fuco tenus ſupremam poteſtatem honoret, quum animæ obedientia: id eſt cordialis intima requiratur. Vnde certe non abſque nefario ſcelere, *ait Matt. Chr. in pol. d. ult.* illi reſiſtunt Verbo Dei, qui heic ſubterfugia quærant nonnulla, ut ſaltem carnali libertati potiori vivant in obſervantia. Sed certe Deo reſiſtit, qui Magiſtratui non debite paret. *Rom. ibid.*

2. An vero vox Chriſti Matt. 22. ἀπόδοτε non parit exceptionem obedientiæ?

SIc quidem dubium aliquod movere heic conantur, qui libertati carnali adeo ſtudioſe incumbunt, unde & nolunt, quod Date dicatur, quum potius Reddite ſit, adducuntque Eraſmi interpretationem & explicationem. Sed fruſtra. Non etenim Chriſti exemplum ſolummodo id docet, qui etiam Ethnico Magiſtratui plenam in vita externa obedientiam præſtabat? ſed etiam *Matt. 17, 27* tributum & cenſum ſolvebat, a quo ceu filius patriæ potuiſſet liber eſſe. Ne vero ſcandalum inde alii acciperent, etiam ex ore piſcis prius ſolvere voluit ſtaterem

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

nam ulli mortalium offendiculo eſſe. Tam caute egit
ſe Dominus Dominantium, cui cœlum & terra cum o-
nibus creaturis inſerviunt. An non ſatis in hoc abſolu-
m obedientiam erga Magiſtratum demonſtravit? Deinde
uod ad vocem ἀποδότε attinet etiam pro ſimplici in uſu
ſſim eſt apud Græcos, ceu apud *Demoſt.* ἀποδοῦναι ὅρκους
t dare jusjurandum, inde non ἀντίδοτε aut ἐνδίδοτε dixit,
uod reddite proprie ſonat: imo & in æquitante etiam
plicat illam vocem ipſi Deo, ut ceu Deo ſuum eſt tri-
uendum in corde, ita & Poteſtati externæ & Cæſari.
amque ipſe uſque ad mortem obediens erat Magiſtra-
i, & tamen ait *Ioh.* 8,48. ego honoro Patrem.

3. *An vero obedientia omnis complectitur officia in ſubditis?*

O Muino. Qui enim hanc ſecum perfecte, fovet, in
eo regnat & pietas, probitas, fidelitas, reverentia,
oncordia, dilectio, & quicquid tandem officii ulterius
equiritur, quum totum cumulum vel cohortem virtutum
cum ducat omnium: Quippe vera obedientia ex Fide
t. *Rom.* 16,26. *Hebr.* 11,7. *Iud.* 1,5. Proinde D. *Paul.*
mnes ad perfectionem eniti jubet, dicens, *Phil.* 4, 8,9.
Quod reliquum eſt, fratres quæcunque ſunt vera, vene-
nda, juſta, pura, amabilia, boni nominis; ſi qua virtus, ſi
ua laus, ea expendite. Et quæ didiciſtis, & accepiſtis, &
udiviſtis, & vidiſti in me, hæc facite: & Deus pacis erit
obiſcum. Ita omnibus ſenſibus hoc inculcat ſancte.

Cap. XXV. De Amplificatione & Curatione Reipubl.

H Actenus de officio proprio & proximo imperan-
tium & parentium egimus; quod ſi id recte ita ob-
ervetur, facilis erit cura reliquorum, ut non opus ſit jam
e pluribus quid ſuſcipere. Tum etiam heic multa, quæ
d amplificationem faciunt, referuntur in arcanis noſtris
erumpubl. Qui vero diu velit imperare, ac in imperii
atu florere ſuo; quique cupiat felix in ſubjectione vive-
e: illi utrinque Dei Verbum ex toto animo obſervent,
t voluntati Iehovæ ſeſe ſubmiſſe ingerant: in Chriſto
ivant; Spiritui Iehovæ ſuis opinionum nugis aut pro-
anis rationis externæ habitibus ex Ethniciſmo & aſtrali
uctu petitis, non reſiſtant; ſed in omnibus actionibus vi-
e dilectionem Dei & proximi quærant. Sic, contra o-
nnia mala ingruentia, remedia tutiiſſima apud Iehovam
avenient. Namque Iehova jus amat, nec ſanctos ſuos de-
elinquit: in æternum conſervantur: Semen vero im-
roborum exſcinditur. Iuſti hæreditario jure poſſide-

bunt terram; & in æternum inhabitabunt eam. *Pſal.* 3 28, 29. Alias Iehova ipſe transfert Regna, ni bene in peres, aut pareas, & hoſtes concitat. 1 *Reg.* 11, 23, 3 *Iob.* 12, 18, 23 & 34, 18. *Dan.* 4, 14, 22. Reliqua ſu loco invenies plenius.

Cap. XXVI. De oppoſitis Imperii.

1. *Quænam habet pugnantia Imperium?*

PLurima quidem, *ceu ſupra lib.* 2. *c.* 27. indicatum eſt ex quibus partim morbus partim interitus & ruin totalis aut ſubverſio imperio & regno cuivis enaſcitur ceu ſunt *invidia, ambitio nimia, ſuperbia, contemptus, æmulatio interna & externa, in curia, ſecuritas, ſeditio, Rebellio ſiv denegatio debitæ obedientiæ, hoſtilitas aperta aut clandeſtin & quivis motus perverſior, &c.* Omnium autem maximu hoſtis eſt *Babylon*, quam toties nobis inclamat & detegi Verbum Dei; ſed nemo audit, nec percipit hanc vocen clariſſimam, quum quivis ſe ab hac Babylonia putet exemptum, & graviſſime indignetur, ſi quis dicat, quod ſimul in hoc Babylonico numero ſit comprehenſus Omnes ſibi aliam fingunt Babylonicam, quaſi Romæ, au in Turcia, Hiſpania, Septentrione tantum &c. reſideat & nemo ſentit, ſe in meditullio ſitus Babylonici hærere quum tamen quiſque non vere pius & a dilectione De maxime devians, in erectionem turris Babylonicæ multos, operarum ſuarum conferat lapides cotidie & ſingulis momentis.

2. *Dic igitur, quænam eſt illa Babylon, in qua quiſque tam grandem opinionis ſuæ abortum facit?*

NOn ſane ego, nec alius quiſpiam tibi poſſit rectiu explicatum dare, quam *Sac. ille Philoſoph.* cui illa ſapientia Dei talem loquendi formulam in os impoſuit is tibi audiatur, & cognoſcatur animitus. Cave, ne heic tranſitorie ſaltem percurras. Verba ſunt cordi vivido in ſcribenda.

3. *Quænam igitur ejus verba ſunt?*

ILle *in Myſt. magno ſuo cap.* 36. ita ſcribit. Amiciſſime lector in dulciſſima dilectione te admonitum volo, ne mentem noſtram ſecundum affectus, in contumeliam au calumniam alterius, ex nobis percipere velis, multo minus ut inde poſſit alicujus ſtatus imminui: Sed ſolummodo generalis noſtra erit locutio, ut quiſque eo rectius ſemetipſum ſibi examinet; veluti hac ratione myſteria tuitu

turris Babylonicæ quivis in ſemetipſo deprehendere poterit, & numerum quoque falſæ beſtiæ; modo patienter quiſque mentem noſtram intelligat, & ſemetipſum ſimul ſub hanc numerationem includat: veluti certe revera homo mortalis & terrenus unuſquiſque ad hunc textum referendus eſt. Ideoque notificabimus heic, quodcunque tempus heic procreando produxit manifeſte. Etenim tempus omnino progenitum eſt, nec ullo obſtaculo inhiberi poterit. Iehova ſupremus ſuum opus in propatulum producet.

Moyſes ait, Nimbrodum filium Chami regnum ſuum Babyloniæ incepiſſe, qui primus dominium ſuum in terris poſt diluvium inſtituerat, ac author turris & urbis Babylonicæ extiterat. Verum hoc non ita intelligendum eſt, quod Chami liberi ſoli turrim eam erigere voluerint, ſed etiam Iapheti & Semi filii: quia iſti omnes adhuc in una vivebant conſociatione, atque ſimultaneam turrim aliquam condere conſtituerant, cujus vertex cœlum ipſum tangeret; ut inde gloriam nominis magni ſibi conficerent. Turris iſta, cui adjacebat ingens urbs Babyloniæ, figuram exhibet defectionis in terreno homine, qui in ſuitatem receſſum fecerat, & formatum Verbum Dei in Idolum ſibi transformarat. Namque proprietas turris hæc erat, ut ubi quaſi ſingulare ſe haberet miraculum, quod homines in ſua confinxiſſent opinione, per quam propriis viribus uſque ad Deum adſcendere poſſent. Atque ita indicat hæc amiſſam hominis rationem, de Deo, de habitaculo ejus & eſſentia.

Homo cum ratione ſua per appetitum ſe in ſuitate ſenſualis linguæ compegerat, & in ſuam proprietatem detruſerat, in quo conceptu verus Spiritus mentalis linguæ ex 5. vocalibus ab eo receſſum fecerat. Quod tamen non ita intelligendum eſt, quaſi Spiritus plane a creatura ſua receſſiſſet; Sed libera voluntas hominis, in formato Verbo mutarum litterarum, in quibus Spiritus 5. vocalium ſe manifeſtabat, ſe ex abnegatione informati Spiritus, in ſuitatem & voluntatem propriam, velut ſibi proprius Deus, deduxerat, cujus effigiem repræſentabat turris illa, in qua homines, juxta propriæ voluntatis conceptum & cogitationes rationis ſuæ, ſuis viribus ad Iehovam adſcendere conabantur. Ipſimet omnes a Spiritu Dei deſciverant, & inde Regnum Dei per proprias vires in ipſeitate ſua ſibi conſtituere & apprehendere ſtudebant; imo perverſiſſime in bono & malo, in proprietatem divinæ ſanctitatis cum voluntate propria ex ſemetipſa genita ingredi conabantur, velut id expreſſe diſſipata lingua indicat, ubi unaquæque proprietas in ſuam ipſeitatem & proprium intellectum ex communi ſenſuali lingua ſe introduxit, ut nemo amplius alterum percipere

 poſſet,

poſſet, quum ſic intellectus conceptu ſuo captivatus i
proprietatem ſuæ ſingularitatis abiret ex & ſecundu
3. Alphabeta.

Hanc conceptivam linguam Spiritus ſanctus die Pen
tecoſtes in Sancti Petri concione recluſit, ubi D. Petru
ex recluſa ſenſuali lingua in una prolatione linguæ o
mnes linguas pronunciabat; atque hæc lingua quoqu
Adami erat, ex qua omnibus creaturis nomen ſuum ge
nuinum impoſuit. Proinde nos heic recte percipire
quidnam Babylon, & turris Babylonica proprie ſit. Vrbi
Babylon, eſt homo Chamicus, qui urbem hanc in terri
exædificavit; Turris vero ipſius proprium ſibi appro-
priatum Deum, & cultum Dei denotat. Omnes *Rationali-*
ſtæ aut rationaliter edocti ex ſchola hujus mundi iſtius tur-
ris Architecti ſunt: Omnes certe qui ſe doctores profi-
tentur, & ab hominibus ad hoc munus abſque Spiritu
Dei vocantur, illi cuncti operarii & collaborantes ſunt in
erectione hujus turris & Idoli a principio uſque mundi;
nemine excepto. Omnes enim ſibi ſaxeas & ligneas ima-
gines ad hanc Turrim exſculpunt: Velut & nomen
Nimrodi per quam clare in ſuo proprio ſenſu formati
Verbi id indicat, quod propria ſecumque concepta, & ſi-
bi compactata ſit voluptas, quæ ſe quaſi proprius ſuus
ſibi Deus in ſublime tollendo evibrat, cujus imago turris
erat.

Ideoque Deus hominibus in ſuo confuſe concepto in-
tellectu figuram talis formatę proprietatis exædificare ſi-
nebat, ut eſſet effigies & teſtimonium, quid homo coram
Deo in abſurditate ſua inde eſſet, &c. Namque tenebro-
ſus mundus iræ Dei in homine ſe manifeſtaret, ex quo
craſſa terrenaque proprietas progenita erat, quæ etiam
plane captivum ducebat hominem, & ita ſiſtebat imagi-
nem ſuam quoque tanquam proprium Deum. Inde Tur-
ris illa imago erat tenebroſi mundi, quum homines ibi
in tenebroſa ſua ipſeitate ex ſe Deum adſpicere cuperet.
Quod induat terrenum hominem, qui coram Deo velut
turris exiſtit, & exhibet imaginem divinæ adſpectionis
juxta malum & bonum quaſi in ſimilitudine factæ ſibi
vitæ. Quippe vera hominis vita erat formatum Verbum,
quod in propria cupiditate evadebat in ſui ipſeitatem &
talem imaginem coram Deo, uti turris iſta id indicat.
Mortales omnes uſque ab Adamo, quotquot de Deo do-
cuerunt abſque divina inſpectione Spiritus Dei in ſeſe,
illi cuncti ex hac Turri confuſæ linguæ locuti ſunt, &
docuerunt. Atque exinde controverſia de Deo & volun-
tate ejus, eſſentiaque exorta eſt, quod quiſque ex hac i-
pſeitate ſui concertationem de Deo moverit. Ideoque a-
lius voluit, ut tegatæ ad ædificium hujus Turris afferren-
tur; alius ſaxa & lapides, tertius bitumen, quartus ligna,
aqua,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

gua, aut alía neceſſaria ; ſic multi varii extiterunt archi-
ecti, dum quiſque ex proprietate linguæ ſuæ laborabat;
Quiſque turrim hanc in ſuo fundamento proprietatis ſuæ
exædificare ſtuduit , ut ita quilibet ex ſua materia ſolus
ibi eam erigeret pro admirando mirabili ſuo , & ſic to-
us mundi oculos in ſe converteret.

Sed quum aliæ gentes reliquarum regionum cernerent
uldam iſte vel ille exædificaſſet, continuo id contemp-
erunt dicentes , quod ſuæ regionis materia longe aptior
ſſet ad ejuſmodi turrim erigendam , &c. Vnde hoc eo
ſque duravit, ut quilibet in ſuperbia ſua ad litem tantam
ccreſceret, quæ illos mire diſſiparet, imo & eos ad invi-
em ad cædes mutuas provocaret ob cognitionem iſtius
urris Babylonicæ. Hinc tot perſecutiones & interne-
iones variæ exortæ ſunt, ut quæcunque pars ſuperior e-
aderet, denuo eandem turrim ex ſuis viribus reædificare
nciperet, &c.

Ita mira erat confuſio, propter linguarum confuſiones
& diſſipationes, ut intellectus uniformis nequiret reſuſ-
citari , quum quælibet gens putaret , quod altera pars in
virtute intellectus ſanioris non eſſet ſufficiens juxta for-
natum Verbum. Atque hinc tandem exſurrexit con-
emptus Religionis, velut agnitionis Verbi. Nam ſenſua-
lis lingua ſecundum multitudinem ſe compactam exere-
at, atque ſic Idola in lite hominum compacta enaſceban-
ur linguarum , ſeque ira æternæ Naturæ , atque in hac
habitans Princeps Diabolus cum legionibus ſuis ſubmiſ-
ebat, ut ita Antichriſtus imperium obtineret, qui turrim
Babylonicam plene repræſentet, quum ſit propria volun-
as Chamici hominis in templo Iehovæ, quæ locum Spi-
ritus ſancti peſſime occupavit. Namque Templum Dei
Verbum ejus eſt formatum in Eloquio humano & lingua
intellectus humani , veluti Scriptum eſt : Verbum tibi
prope eſt, nempe in ore tuo & corde. At oppoſitum ejus
& habitatio Diaboli monſtroſa eſt proprietas ex tene-
broſo orta mundo.

In Verbum hoc formatum intellectus divini Antichri-
ſtus, velut voluntas ſuitatis ex proprietate naturæ ſibi im-
perium acquiſivit, & inde inſolentiam ſuæ proprietatis
naturalis mirifice oſtentat , quaſi ipſa eſſet Deus, quum ta-
men mere condemnatus & execratus ſit filius , qui morti
deſtinatus eſt , qui nequit hæredem agere regni cœleſtis:
quia non ex voluntate Dei creatura facta eſt ; ſed ex vo-
luntate ſuitatis prodiit : ſicuti Diabolus, qui Angelus erat
primi principii atque inde ex ſuperbia ſua diabolus, eva-
debat: Ita quoque idem nobis hoc de Antichriſtiana Ba-
bylonica beſtia propriæ rationalis voluntati intelligen-
dum eſt , quæ ſe divinam vocitare gaudet , quum tamen
ſaltem ſit monſtrum veri hominis , qui in Adamo ſanctæ

magini Dei & Spirituali, mundo emoriebatur; atque in Verbo, quod rurſus in humana proprietate per Chriſtum ſe manifeſtabat, debet omnino de novo renaſci, aut plane ſanctum Verbum, tanquam informatum Verbum divinæ virtutis adſpicere nequit.

Hoc ſanctum Verbum in compactam enſualem linguam redire debet, eamque diſcerpere, ut totalis intellectus omnium linguarum in una rurſus manifeſtetur, velut Chriſtus de lapide angulari loquitur, qui rupes offenſionis erat; in quem autem incidat, quod illum conterat.

Atque ſic jam percipite, quidnam Antichriſtus aut Babylonica meretrix cum Draconali beſtia (uti in Apocalypſi apparet) proprie ſit. Quiſque mortalium, qui non ex Deo renatus eſt, ſignum beſtiæ & falſæ meretricis ſecum geſtat. Beſtiam animalis homo Chamicus refert, tanquam ex limo terræ, ſecundum craſſitiem ejus & malitiam, qui ex tenebroſo mundo natus ortum ſuum habet, & in maledictione Dei ſtat. Beſtia hæc cum Adamo & Eva, quum imaginatione ſua malum bonumque appeterent, exorta eſt, & in proprietatem ſui propriam a Dei poteſtatem flectendo conceſſit, unde ſaltem coram Deo beſtiam refert. Hanc beſtiam Diabolus infecit miſere ſuis cupiditatibus, & plane monſtroſam fecit, ſuamque ipſi introduxit libidinem, ut ſolummodo perditam vanitatem appetat, ceu vacca gramen.

Meretrix autem beſtiæ eſt miſera in vanitate ſua captiva anima, quæ in Formato Verbo 3. Principiorum conſtituta fuit, quæ imago Dei erat; hæc per beſtiæ libidinem ſibi propriam peperit voluntatem, quæ a Deo deficiendo in ſuam ipſeitatem ingreſſa eſt ſibi, ceu ſibimet ipſi progenita creatura, quum ea agat, quæcunque ipſi placeant, nec ea, quæ Spiritus Dei velit aut jubeat. Hinc iſta propria atque a Deo deflexa voluntas, eſt revera Meretrix Beſtiæ, quæ cum ſemet ipſa in ſuperbiæ libidine & ipſeitate ſua perpetuam exercet fornicationem.

Iam vero miſere captiva anima in craſſa hac Beſtia, & in proprie progenita voluntate, tanquam in Meretrice extreme vincta jacet, & anhelando ſuſpirat Deum, ex quo egreſſa erat, ac quærendo anxie circumſpicit, ubi veræ illius patria quietis inveniri queat. Sed quum Meretrice hac inveſtita & obvoluta ſit, hujus meretricis voluntate unice ducitur, & iſta opinione eam afficit, quaſi in animæ cupiditate formoſiſſima filia Dei ſit, cui poſſeſſio cœli deputata ſit: unde Sanctam ſe proclamat admodum, & quaſi Deum maximum ſe geſtat, cui omnes debeantur honores & adorationes. Quum vero hæc Scorti progenies, nempe falſa ipſeitatis ſuæ voluntas, prorſus nequeat ex ſe locum Dei adſpicere, proinde ſtulta voluntas iſta in viam proprietatis ſuæ relabitur, & ſe in revelatum Verbum

m litteraliter cum habitu ſuo ingerit, ſe filiis Dei illis cenſens, qui ex vivido Verbo locuti ſunt, quum tamen ſtem externo litterali habitu ſe veſtiant, & nihilomi- s clamitare ex protervia ingenti auſint: Heic locus i: Heic cœli janua: Heic Deus manifeſtus, &c. Sed progenies Scorti &c. Atque eadem beſtiali monſtro- homini inſidet, & equitando eum ſic agitat, ceu equum oprium; eſtque dimidiatus diabolus cum beſtia animali. nde neceſſum eſt, & debet omnino mori, aut anima nun- nam poteſt liberari ab ea, ut ſic redux vultum Dei ſpiciat.

Meretrix iſta vires ſui intellectus ex natura mali & bo- i compacta, nempe ex tenebroſo & externo mundo mu- nata eſt; ſed nobilem imaginem Dei ex cœleſti Ente pe- itus ſibi abſorpſit, ut vix ſit porcarius, in filio perdito a Chriſto adumbratus. Atque ſic intelligimus, quænam Antichriſtiana Babylonica meretrix in homine ſit, quæ ex iviſione proprietatum & lingua exorta eſt, &c.

Ideoque noſcatis etiam hoc, quod multitudo Fidei o- inabilis ex diviſis linguis progenita ſit; unde quælibet gens in proprias ſuas opiniones ſe deduxit, ut ita in iis onfuſio conſiſtat, ceu myſterium ingentis Babyloniæ, quæ in ignem æternum præcipitabitur, niſi per Spiritum Dei ad Chriſtum mature revertatur, &c. Hujus meretri- is ipſeitate omnes falſi ſpirituales veſtiti incedunt, qui bſque Spiritu Dei habitum docendi myſteria regni Cœ- eſtis ſibi arrogant; quum ſaltem ab externo litterale Prophetarum & Apoſtolorum Verbum induerint, & inde eſtimonium Bibliorum ſibi adſcribant: Verum ſenſum proprium ex Meretricis Ente huic intruſerunt, & beſtia- lis ipſeitatis vim juxta carnis opinionem locuti ſunt, quam Daniel Propheta per Moaſim exprimit. Huc totum llud caput Danielis referendum eſt, &c.

Iam nos ob hujus imagines pugnamus ſtulti, ubi quiſ- que opinatur, ſe meliorem habere, quando vero ejuſmodi imagines omnes in unam linguam reducuntur, & imagi- nes tales mortificantur; tunc ſtatim vivificans Verbum Dei, quod omnibus rebus vitam & robur largitur, mani- feſtatur, & omnis pugna concidit, Deusque omnis in o- mnibus eſt. Quapropter dicimus, veluti id ex gratia Vnius iſtius nobis detectum eſt, quod omnium mortalium opinio & ſcientia de Deo, de ejus Eſſentia & voluntate abſque lumine divino hoc, Meretricis iſtius beſtia ſit, quæ ex compacto ſpiritu habituali litterarum exorta eſt, ubi ſolummodo litigium litteralis intellectus fervide agita- tum fuit.

Miſere certe 5 Vocales in Alphabeto amiſimus, quæ ſpiritus litterarum omnes in harmoniam introducunt: ſed 5 vocales quaſi mutæ reſpectu reliquarum litterarum

redditæ ſunt, quum tamen illis vitam præbeant: quia nulla efferri poteſt littera, niſi vocalis ſit, quæ exprimat. Proinde nobis nullum aliud reſtat conſilium amplius, ad conjunctionem novam, quam ut prius nobiſcum, in nobis refloreſcat concordia, & unus ſimus populus, una arbor, quaſi unus homo in anima una & corpore; quod facile fiet, ſi imagines litterarum confringamus & mortificemus, nec ulli vitam relinquamus diſtractionis; nec aliud quid de Deo ſcire & velle expetamus, quam unicum iſtud unum, quod Iehova in nobis ſciri velit, & ſic animæ eſuriem & deſiderium unice & ſolummodo abſque ulla alia ſcientia in 5 vocales immergamus, in quibus maxime ſanctum nomen IEHOVA aut IESVS, videlicet vivum Verbum, quod omnibus rebus vitam ingerit, manifeſtum eſt, ac non ſecundum naturæ externæ proprietatem in diſtincta multitudinis voluntate; ſed in unico amoris ſole ſolus patet; veluti externus Sol toti mundo lucem cum virtute largitur.

Sic etiam unicum hoc nomen in ſua virtute cunctis litteris vitam & intellectum communicat, &c. Litteralis forma in ſenſuali lingua eſt beſtia mala, quæ in propria poteſtate dominari cupit. In malam hanc beſtiam Spiritus 5 Vocalium, nempe nomen IEOVA, qui IESVM cum H. ſuo inſpiravit, ſe immiſit, & beſtiam ſeu voluntatem propriam mortificavit cum ſpiritibus Conſonantium ac naturalem hominem verum, Tinctura Sanctiſſimi nominis Vocalium aut IESVS tingendo imbuit, & mortem ſive necatorem in litteris ſuis amore interfecit, ipſique voluntatem ſuitatis confregit, ne amplius ſpiritus litterales poſſint in compactam ſenſualem linguam introducere. Quia ipſi ſunt mortui & Spiritus IEHOVA in IHESV vita eſt facta, ut non amplius ipſeitati ſuæ in natura iræ vivant; ſed omnes quot vivunt, Deo vivant, &c.

Iam omnia in eo ſita ſunt homini, ut ipſe quoque imagini litterarum in ſemetipſo moriatur, & ex omni rationali ſcientia naturæ maledictæ & Babylonicorum architectorum vocentur, ut ut velint, excedat, & unicam hanc IHESV vitam ingrediatur, nec ullam hujus viæ cauſſa diſputationem ineat, ubi ſit, ſed ſimpliciter cogitet hoc, quod intus in ipſo ſit, & omnia propterea relinquat, ſive ars ſit Syllogiſtica aut ſcientia, ut ita ſibi ſit undique concors; ſe Vnitati dedat, nempe Voluntati Iehovæ, &c. omnemque doctrinam in hoc unum introducat, ne quid ulterius doctrina addiſcere facere & loqui velit, quam quod Deus per ipſum velit. Sic omnes imagines in eo moriuntur, & vita animæ in vividum Dei Verbum incidit, quod in humanitate noſtra ſe denuo manifeſtavit. Etenim ingens Beſtia Meretricis Babylonicæ in nobis

hæc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

hæc eſt, quod nos in imagines litterarum introducamus, & inde opiniones nobis compingimus, quæ nil aliud niſi hæc beſtia ſunt: A quibus ita plane abſtinendum, ut noſtram ſuitatem nuſpiam agnoſcere velimus, ut Iehova ſolus in nobis ſuam undique reportet gloriam, & ipſe ſolus ſua digne recipiat dona ac munera.

Sic Sol divinus ex nobis rite relucebit per nos, ſimulque operabitur pro ſuo nutu. Similiter nos quoque vires eas, quas Sol divinus in nobis operatur, in alios ſpargere debemus abſque ullo recompenſationis reſpectu aut utilitatis ullius: attamen quid prodeſt nobis in vita, huic gratitudinem reponamus; ſed nemini hypocriſin propter authoritatem ſuam vendamus, ne ſplendore ipſius falſo nos commaculemus: puri ſimus; ceu ſol æqualibus radiis & virtute terram tingit, omnibus vitam & vires largiendo. Ex talibus jam cognoſci poteſt, num quis Doctor a Deo miſſus ſit, aut ſaltem litteralis ſervus ſpiritus. Si ex ſancta dilectione renatus prodit, in lumine cognitionis divinæ vivit & intellectu ejus, & loquitur ex Ente divino. 5 vocalium ac Spiritu Dei; docet & redarguit potenter, nec opinionis imaginem ſibi fovet; quia ex Spiritu Dei docet. Quod ſi vero ſit Architectus turris Babylonicæ, ex litterali habitu natus, hypocritam adulatorem, gratiæ humanæ receptatorem, & eorum, qui Maozin cum eo colunt in habitu opinionis ſuæ, fautorem agit cum duplici lingua; ſuperbiam amat cum argento, invidia, calumnia, ſui ignarus; gloriator ſuæ ſapientiæ, nec tamen eam callet, ſed ſolummodo Architectus eſt Babylonicæ turris, qui figuram ſuam alios docere cupit, ipſe indoctiſſimus in Deo, qui ſaltem compactum litterarum habitum profiteatur pro opinione Religionis in turri Babylonica: Ac qui ipſi ſe adſociant, & compotes ejus fiunt opinionis referunt civitatem Babylonicam, ceu filios Nimrothi, qui per hanc turrim in cœlum conſcendere ſatagunt, & quidem perpetui ſunt in hoc labore; ſed quando finis conſtellationis externarum litterarum inſtat, corruit turris, & homo externus cum opinione ſua, ubi tunc nil conſilio reſtat, niſi ut in Spiritum Dei & vocalium ad Chriſtum revertatur, &c.

Atque hæc dicta ſint de Turri Babylonica, veluti Spiritus Dei hæc nobis ſuggeſſit, unde Lectorem monemus, ut in amore ſe examinet; tunc ſe inveniet, ubi ſit. Non hæc in contumeliam ullius ſcripta ſunt: Sed Spiritus Iehovæ ita aperto ore loquitur, & indicat, quid hoc omne ſit, & in quem finem cuncta ſint facta. Quod vero tam multa de Beſtia & Meretrice Babylonica ſcribantur, Cauſſa hæc eſt, quod finis ejus inſtet, & confringi debeat prorſus. Vt hæc mortales agnoſcant, inde manifeſtari oportet, &c. Omnes imagines opinionum cum Beſtia &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Meretrice concident; alia nulla adeſt remedii medicina, &c. Ideo concident ſectæ omnes cum hac Meretrice, quæ ejus ſigna geſtant, &ce. Quiſque mortalium cogetur opinionis ſuæ imaginem & Idola confringere in ſeſe. Ac niſi hoc velint, Iehovæ certe hoc efficiet fervor, &c.

Inde captivit. 41. *ad fin. ait*: Hæc non ego dico, ſed ſpiritus mirabilium apud omnes populos. Quare ſuccinge te, tu Antichriſtiana Babylon, & devora multum ſanguinis. Namque ipſa es, NB. quæ tu temetipſam conſumendo devoras. Tibi ita nullum prodeſt conſilium, quum omnis pœnitentia a voluptate tua abſit. Sed filiis Dei ſub jugo tuo hæc ſcripſimus, vel agnovimus, & vidimus eos. Quæris Babel ubi ſint? &c. Sub tortura tua in miſeriis ſuis illi progenerantur, ac tu ſtultos eos vocas, nec noſti illos. Nemo alienigeni Adventum expectet. Tempus jam adeſt natum, Vale.

F I N I S.

M. STA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

M. STAT. BVSCHERI
Theolog. Hannov.

PARÆNESIS EXIMIA.

Monſtrans egregie quam turpiter Chriſtianiſmus cum Ethniciſmo in educatione juvenili commiſceatur, cui medicinam in tempore juſtam anxius quærit.

Chriſtiano Lectori.

SIcut omnibus hominibus hæc meta unice præfixa eſſe debet, ut a maximo malo : in quo hærent ad ſummum bonum transferantur, id eſt a peccato ad juſtitiam, à miſeria ad beatitudinem, a diabolo ad Deum; Ita in ſcholis Lector optime, ceu officiuis proprii hominis boni id unum præcipue ſpectandum, & agendum eſt, ut flexilis adhuc ætas per peccatum a Deo unico & vero bono ſeparata, ad malum vero proclivis, & adamantino nexu cum ipſo devincta, ad Deum omnis boni fontem, abnegato & excuſſo peccato reducatur.

Huc directæ erant ex Dei mandato in Eccleſia Iſraelitica publicæ ſcholæ Sacerdotum, quorum munus inter cætera erat, docere filios Iſrael omnia ſtatuta Domini, & cuſtodire doctrinam, ut ex ipſorum ore, ceu Angelorum Domini, legem divinam cognoſcerent; tum etiam prophetarum, qui juventutem a vanitate & malitia ſeculari avocabant, ad cognoſcendum & amandum Deum, ſicut Salomon inſtitutus erat in ſchola Nathanis; ut intelligi poteſt ex ejus proverbiis & Eccleſiaſte; Eliſæus in ſchola Eliæ, ut ipſius hiſtoria oſtendit. Quin & domeſtica inſtitutio ſingulis patribus familias demandata hoc unum præcipue requirebat, ut enarrarent filiis ſuis tum ſtatuta tum opera Domini ad veram pietatem & timorem Dei ipſis inſtillandum. Ita in novo Teſtamento Chriſtianorum liberos Paulus *Eph. 6. v. 4.* vult educari, in diſciplina & doctrina ſeu monitis Domini, quæ nempe ad Dominum ipſos ducant, & in Chriſto gratos Deo filios parturiant.

Quod ſi finem publicarum ſcholarum poſt Apoſtolorum tempora inter Chriſtianos erectarum reſpicimus, certe alius is nullus, nec eſſe debuit, quam ut verus Chriſtianiſmus in iis propagaretur, & juventus a gentili profanitate ad veram pietatem revocaretur: *Quorſum enim informatio puerorum, niſi Chriſtus in ipſis formetur?*

Ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Ad diaboli enim filios enutriendum ubique ſcholis opus non eſt : Habet enim ille ad eam rem ſcholam ſat frequentem, ſat celebrem, ſat magnificam; mundum nempe, ejuſque vanitates : quin & Magiſtros fideles, induſtrios & laborioſos, impios; nempe univerſos exterius ore & opere peſſima quæque docentes, & congenitam cuique pravam concupiſcentiam interius ſuggerentem, & inſtigantem. *Quid ergo Chriſtianorum ſcholæ, ſi ab iſto tenebrarum principe ad Chriſtum veram lucem non ſollicite ducuntur adoleſcentes? Si e Diaboli ſchola erepti non tranſplantantur in cæleſtem Chriſti Academiam? Hi non abjecta gentili vanitate in gloriæ mundanæ aucupiis, in oſtentatione falſo celebratæ ſcientiæ, in aurium inani tintillatione ſive ex verborum incruſtatis ampullis, ſive ſubtilitatum ingenioſis nexibus, ad ſolidam in Chriſto gloriam ad ſapientiam ſpiritus, ad amorem Chriſti omni humana ſapientia meliorem & auguſtiorem præ omnibus aſpirare vita & voce docentur?*

Summum hominis bonum eſt animæ ſalus, & exinde naſcens Dei gloria; huc juventus duci debebat a tenerrimis unguiculis per doctrinam Verbi Dei, adminiculo inſtitutionis publicæ & privatæ; in hoc præcipua & maxima educationis cura inſumenda erat : Quod fieret utique ad hujus etiam vitæ neceſſitates, ſeu publicas ſeu privatas & facilius & utilius informari poſſent adoleſcentes; ubi enim regnum Dei primo quæritur, ibi hujus vitæ bona facile adjiciuntur, & majori cum tranquillitate ac facilitate poſſidentur & uſurpantur : Quanto plures ergo erunt in civili ſocietate, ſive Magiſtratum ſpectes, ſive ſubditos, Parentes æque & familiam, huic regno vere, & ex animo addicti, tanto minus erit injuſtitiæ, laſciviæ, ſuperbiæ, belluinarum voluptatum, atque ex his naſcentium moleſtiarum, turbarum & calamitatum : plus vero æquitatis, temperantiæ, modeſtiæ, humilitatis patientiæ atque hinc exiſtentis pacis & tranquillitatis, quum alioqui tot leges & poenæ vix unam & alteram virtutem ab hominibus, extra Chriſti regnum conſtitutis, extorquere poſſint, *ut ait Lutherus : in lib. de Conſtit. Schol. ad Civit. Germ. Tom.2. H. Ien.* Vnde ſerio hortatur idem, ut ubi ad propulſandam Turcarum rabiem aureum unum impendimus, hic neceſſitate maxima compulſi vel centum erogemus, ſaltem unius adoleſcentis recte educandi gratia, quem in virum vere Chriſtianum evaſurum ſperemus; Atque hunc in finem præcipue in ſcholis omnibus, ſacra tractari e re æſtimat.

Sed uti ille tum temporis aliquo uſque quidem rem promovit, ut loco monaſteriorum ſcholæ paſſim exſtruerentur, ad inſtituendam juventutem, qui autem conſilium ejus in pueris ad Chriſtum præcipue ducendis, ſequerentur, pauciſſimi inter Præceptores reperti ſunt, dum plerique

que omnes in decretis Ariſtotelis & reliqua gentili profanitate inculcanda toti nihilominus fuerunt, vere Chriſtianam autem pietatem levi tantum brachio contrectarunt. Ita minus mirandum hodie, pleroſque omnes in ſcholis toto niſu profanis ſtudiis incumbere, de Chriſto obiter tantum, velut canis e Nilo deguſtare; ubi Lutherus, præ faſtuoſa carnis ſapientia, adeo veter multis, ubi pietatis Chriſtianæ ſtudium, ut leve & facile æſtimatur ſapientibus hujus ſeculi. Ita levi tantum brachio & perfunctorie tractatur, ubi Chriſtianæ fidei doctrina profanis & inanibus Ethnicorum inventis ſervire cogitur; *Vnde ſit, ut excluſa vera pietate, regnet etiam in medio Chriſtianiſmo impietas, ſecuritas, hypocriſis & diabolica malitia; uti ex gentili doctrina ac inſtitutione gentiles etiam naſcuntur animi gentilis ſpiritus, gentilis etiam vita hominum.* Semper enim fere talis eſt unuſquiſque, qualem ſtudia faciunt. Ideoque ex profanis ſtudiis profani etiam affectus conſertim ſequuntur, *ait vere Melanchthon*. ut non immerito cum *B. Arndo* aſſeverare poſſimus, majora eſſe lacrymis mala illa, & graviſſimam juventutis Chriſtianæ perniciem, quæ ex lectione & inculcatione tot profanorum librorum gentilium apud ipſam exiſtit.

Olim Iſraelitæ ex converſatione vicinarum gentium induebant ipſarum etiam mores, ſuperſtitionem, omnemque omnino impietatem: Et nos ſperemus, teneram ætatem etam ſolicita gentilium authorum prælectione & inſtillatione non colorem aliquem gentilis malitiæ ducturos? ſiquidem vivunt adhuc in libris ipſorum etiam vitia, quæ eo facilius adhæreſcunt incautis animis, quo magis, naturali privati cognata ſunt, & non raro ſub maximarum virtutum nomine non ab ipſis tantum, ſed a noſtris etiam hominibus venditantur. *Lutherus* (*Tom.* 1. *G. Ien. p.* 310. *ex* 2. *Maccab.* 4.) de ſui ævi ſcholis queritur, quod nihil aliud ſint, quam Gymnaſia Ephebolum & Græcæ gloriæ, in quibus regnet cœcus Ariſtoteles, unde etiam profanam hominum catervam e ſcholis exire ait, juventutem in medio Chriſtianiſmi miſere perire, eo quod Euangelium & ſacræ litteræ, cum ipſis aſſidue non urgeantur, & exerceantur; *Dann es muſs alles verderben*, inquit, *das nicht Gottes vvort ohn unterlaſs treibet.*

An non etiam hodie in ſcholis Chriſtianis (quæ eſſe merito debebant) præcipua cura convertitur ad gentilem falſam Philoſophiam & virtutes, imo vanitates etiam & turpiſſima vitia cognoſcenda? fides & vita Chriſtiana extremis tantum digitis attingitur? *An non plus temporis impenditur ad Græcam gloriam ex Ariſtotele ejusque ſimilibus aucupandum, quam ad cognoſcendum & amandum Chriſtum? Quid ergo mirum, ſi mundo ejuſque bonis pleríque educantur*

cantur adoleſcentes, cælo & divinæ gloriæ pauciſſimi? ſi tot profanæ belluę è ſcholis Chriſtianis exeunt in omne vitæ genus Ethnicis ipſis in vita & ſtudiis ſæpe deteriores? Vt illud Prophetæ (*Eſaia.* 17. *v.* 11.) hic merito uſurpare liceat. Quia oblita es, inquit, Dei ſalutis tuæ, propterea plantabis plantas amariſſimas, & palmitem extranei ſeminabis. In die plantationis facies, ut adoleſcat & ſemen tuum mature germinet: At tempore meſſis cum fructus metendi & poſſidendi erunt, cumulatim dimetes dolorem deſperatum & ærumnoſum.

Annon in pleriſque Chriſtianorum ſcholis, dum prima & potiſſima cura tribuitur Ariſtoteli, Ciceroni, Virgilio & id genus pluribus profanis & damnatis Ethnicis. Deus ſalutis noſtræ oblivioni traditur maximam quidem partem? *Annon Chriſtus cum ſua ſapientia collocatur poſt gentilem vanam illam Philoſophiam? Lumen poſt laternam?* Annon extranei palmites magno cum labore & impenſis e ſpinetis Ethnicorum ab eccleſia longe lateque diſſitis transferuntur in ſcholarum Chriſtianarum ſolum; vernaculi autem palmites e Chriſto germinantes negliguntur, defringuntur & proteruntur? Annon amœniſſimæ mundi plantæ conſeruntur in ſcholarum ſeminariis, quæ ſubtiliter diſputando, comtis & calami ſtratis voculis, imo impexis nonnunquam ac horridis ſuperbiendo, & nulla non fere gentilis gloriæ parte ſeſe oſtentando mature ſatis adoleſcunt, & florent? ſed, cum ſolidi fructus ex hiſce tam anxiis ſtudiis tandem decerpendi ſunt, ad vitam vere Chriſtianam & beatam, tum nihil aliud exinde ſperandum reſtat, quam ſplendida miſeria & dolor deſperatus.

Nimirum homines exinde naſcuntur in vita publica & privata ad gentilem jactantiam & oſtentationem omnem ſuam ſapientiam referentes nomine quidem & profeſſione Chriſtiana, ſed animo & vita plane gentili. Quorſum ergo ſuaves illi & freqùentes in ſcholis ingeniorum flores, ſi nulla ibi Chriſti cognitio, nullus amor, nulla imitatio, ſed inflans tantum mundi ſapientia, laſciviendi, potandi, ſuperbiendi, mentiendi, otiandique libertas? *Quid aliud ejuſmodi ſcholæ, quam juvenculorum vitulantium ſtabula, imo leonum, canum, porcorum, quia etiam incarnatorum Diabolorum ſeminaria*? Ita ſat floridæ, ſat celebres erat quadringentæ illæ Hieroſolymitarum ſcholæ ſub Chriſti adventum, ceu templa ſapientiæ totius orbis terrarum; Sed in rei veritate vanitatum ſecularium omniſque impietatis & malitiæ diverſoria exiſtebant. Vnde poſtmodum, ceu e Diaboli ſterquilinio ex his egrediebantur nocentiſſimæ veſpæ & crabrones, ad Diaboli regnum complendum; Chriſtum autem ejuſque diſcipulos pungendum, perſequendum, occidendum; Vti hiſtoria Chriſti, & Apoſtolorum oſtendit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Quod ſi in noſtris ſcholis, quæ Chriſti nomen præfe-runt, Chriſtus magis quæreretur, quam gentilis profanitas, & ſecularis vanitas, utique ex iis non tam multi exiiſſent hactenus & adhuc exirent, qui in Eccleſia, in Republica & privata, adeoque in ipſis etiam ſcholaſticis officiis, poſtmodum mundo magis & inferno viverent, quam Deo ſervatori ſuo Chriſto. Nunc cum amiſſo Chriſto, ad captandum vulgi plauſum, ad faciendum lucrum, ad aucupandum diſcipulorum animos, ad criſtas mundanæ ſapientiæ oſtentandum plerique omnia referunt, atque ita quidvis indulgent, nunc diſcipulis, nunc ſibi; mirum certe non eſt, ex hiſce baſiliſci ovis peſſimas excludi viperas *ut ait Propheta*, homines nempe peſtilentiſſimos in omni vitæ genere, qui nihil ſciunt, quam alios calumniari & perſequi, & tantum non carnifices bonorum fiunt, *ut ait Lutherus*; *in com. hui. l.* Qui ſuam in omnibus gloriam quærunt, non Dei: ſua ſe ſcientia inflant, proximum inficiũt, in vita belluis, quam hominibus ſimiliores, labes & maculæ, deliciis affluentes, in conviviis luxuriãtes, oculos habentes plenos adulterii, & inceſſabilis delicti; ineſcantes infirmorum animas, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii, fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus agitatæ, quibus caligo tenebrarũ reſervatur; Quomodo B. Petrus eos deſcribit.

Ejus farinæ multos, & nunc paſſim in Eccleſiis Rebuspublicis & ſcholis Chriſtianis, ſub ipſo pietatis pallio, inveniri & vitio inſtitutionis publicæ & privatæ tales evadere, res ipſa loquitur: Quando fontes iſtorum in puerili & juvenili ætate non diligenter obſtruuntur, nec ad Chriſtum diſcendum, & amandum cura educationis præcipua convertitur. *Quomodo enim ad Chriſtum diſcendum ducant alios, qui ipſimet Chriſtum non noverunt? Quomodo ad vitam Chriſti imitandum inſtruant, qui Chriſtum ipſi non imitantur. ſed Diaboli veſtigia ſequuntur, ejuſque vivam imaginem in maxima vitæ ſuæ parte exprimunt, libere & palam belluando, laſciviendo, ſuperbiendo, mentiendo, calumniando, lucrum captando & ſimilibus? Quomodo hi fontes vitiorum in diſcipulis obſtrudant, quos in ſemet ipſis ubertim propullare patiuntur?* Tales enim nunc in ſcholis præceptores publica pecunia conduci & enutriri & piis & probis non raro etiam præferri, clamat quotidiana experientia. De erudito præceptore interdum quidem ſolliciti ſunt aut eſſe certe videri volunt nonnulli ſcholarum curatores, quamvis nec deſint in doctiſſimis quibuſque & ignaviſſimis ſui ubique promotores, qui eos ceu inutilia pondera ſæpe magna vi ad tam ardua & ſancta officia devolvunt & intruduntur. Alii nominis celebritatem magnam in præceptore, bonum eſſe judicant; morum elegantiam non pauci etiam magnopere requirunt in dele-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

gendo præceptore; Aliique alia ſtudioſe attendunt: *At de pio probo & modeſto præceptore juventuti præficiendo, quis unquã ſerio cogitat?* ſi doctus eſt, ſi eloquens, ſi moribus ſeculi accommodus, hoc nobis nunc ſufficit ad bene informandos adoleſcentes; ut bene peritus ſit doctrinæ Chriſtianæ, ut ipſe etiam pius & Deo devotus Chriſtianus, id ipſius conſcientiæ committitur, ſi ſalvari velit. Hinc eruditos quidem illi diſcipulos nonnunquam mundo gignunt, ſed pios cœlo giguere non poſſunt: *Quales autem ipſi ſunt in vita tales plerumque evadunt diſcipuli, ſaltem aliqua ex parte, ſive jactabundi Thraſones, ſive loquaces ſcurræ, ſive inutilium ſtropharum & quiſquiliarum aucupes, ſive ſtrenui potatores, ſive* Euclion*es, ſive quicquid aliud in præceptore vitii hæret, id tranſit paulatim in diſcipulum etiam ne-*
,, *ſcientem*; eaque ratione in ſcholis ſuam cloacam Dia-
,, bolus ædificat & infernali ſpurcitie implet, in quibus
,, Chriſto ſanctum domicilium ſtruendum & puriſſimo
,, auro ſinceræ pietatis exornandum erat.

,, Hoc ergo Diaboli regnum, hic profanus Ethniciſ-
,, mus ut deſtruatur in ſcholis Chriſtianis, & econtrario
,, Chriſti regnum, & Verũs Chriſtianiſmus ædificetur,
,, opera danda fuerit iis, ad quos Scholarum cura perti-
,, net, ut præceptores una cum Chriſtiana diſciplina &
,, Chriſtianæ etiam vitæ vivis & præſentibus exemplis
,, quam diligentiſſime inculcent juventuti doctrinam
,, Theologicam, de fide & vita Chriſtiana, tum enarra-
,, tione librorum ſacrorum, tum exercitationibus ſacris
,, in ſcribendo, diſputando, declamando & ſimilibus,
,, tum etiam locis Theologicis præcipua Chriſtianiſmi
,, capita complectentibus, diligenter cognoſcendis, im-
,, bibendis & in uſum convertendis, ut intelligant, non
,, exteriorem tantum malitiam in verbis, geſtibus & fa-
,, ctis, ſed præcipue etiam internorum affectuum pravita-
,, tem, ceu radicem amaritudinis, ſurſum ad peſſima quæ-
,, que opera germinantem, uſque & uſque compeſcen-
,, dam & corrigendam, infernales illos fructus in herba
,, ipſa reſecandos, & propriam ſapientiam, amorem, ho-
,, norem & voluntatem, ceu veri Chriſtianiſmi peſtes &
,, venena in ſemet reprimenda, & plane abneganda eſſe,
,, ut Chriſti diſcipuli eſſe poſſint, ut ſummum ſuum bo-
,, num maximaſque ejus partes deliciis quærere diſcant
,, non in oſtentatione ſæcularis ſapientiæ & eloquentiæ
,, in dignitatibus & honoribus mundi, in favore homi-
,, num, in divitiis, voluptatibus, & id genus aliis regni
,, tenebrarum fumis; *Sed in ſolo Chriſto, in quo omnes ve-*
,, *rorum bonorum theſauri viva in ipſum fide inveniantur*
,, *& poſſideantur, a quo vera ſapientia, verus honor, veræ*
,, *divitiæ, & nunquam deſtituræ voluptates exſpectandæ, a*
,, *quo vitæ Chriſtianæ regula petenda, ut Deo vivant non*

mundo,

mundo, ut Chriſtus in ipſis regnet non diabolus, atque ita “
vivere doceantur Theologice, & Chriſtiane non diſputare “
tantum, non ſcire modo cum Diabolo, ejuſque ſimiis, ſed cum “
Chriſto & ſanctis etiam agere; non in lingua tantum, in ca- “
lamo, in ſyllogiſmis circumferre Theologiam Chriſtumque i- “
pſum, ſed imis ſenſibus pectoris, affectu, ſtudiis omnibus & “
vitæ actionibus pro virili exprimere. Hæc enim doctrina “
legendo, audiendo, quærendo, reſpondendo, plene per- “
cipi non poteſt, agendo autem rectiſſime intelligitur. “

Quid ſit nominis divini ſanctificatio, quæ bona re- “
gni Dei, quid voluntatis divina impletio, nemo rectius “
unquam novit, quam qui nomen Dei in vita ſua ſancti- “
ficat, qui regnum ejus in ſe deprehendit, qui volunta- “
tem divinam ſtudioſe exſequitur; Reliquis illa omnia “
per ſomnium & nebulam tantum apparent; Ideoque, “
cum de iis ſive cogitant, ſive loquuntur, ſunt velut æs “
ſonans & cymbalum tinniens, quod nullum ſonitus “
ſui veſtigium relinquit. “

Quæ ſi recte expenderentur, aliter opinor, inſtitue-rent multi pietatis ſtudium, ac fieri plerumque aſſolet dum illud vel aliorum ſtudiorum velut πάρεργον quiddam exiſtimant contra Chriſti regulam. *Matt. 6. v. 33.* Vt omnes fere illi faciunt, qui mundanæ ſapientiæ totos ſemet addixerunt; vel ſi ex profeſſo Theologicis ſtudiis ſeſe manciparunt, ita tamen ea tractant, ut erudiores quidem, & ingenioſiores ad nominis famam comparandam, ſeu ſubtiliter diſputando, ſeu pompoſe declamando; ſimpliciores vero ad lucrandum panem & alimoniam corporis demerendum; plerique omnes certe ad vitæ ſecularis commoditates aliquas & deſideria iis abutantur. Nec aliter fere poſſunt improvidi adoleſcentes, quin ad captanda ejuſmodi bona mundi ſtudiorum ſuorum labores referant, quando quotidianis moribus & exemplis undique obſervantibus illuc abripiuntur, quando vocibus etiam parentum, præceptorum, aliorumque bene ipſis cupientium, ſtimulantur inſuper; *Age*, inquiunt, *intende ingenii nervos, ut acumine diſputandi, dicendi gloria, immortali nominis fama publicæ dignitatis ſplendore iſti Theologo Doctori, Magiſtro par eſſe poſſis, ut habeas, unde vivas; in omnium ſis oculis; ut locupletem parochiam præ aliis aſſequaris.*

Inter has curarum mundanarum ſpinas dum adoleſcit ſtudioſa juventus, verbi divini ſemen apud eam ſuffocari neceſſe eſt, ut maturitatem ſuam aſſequi non poſſit, ad ſolidos & conſtantes fructus proferendum: *unde porro pro vero Chriſtianiſmo Ethniciſmus naſcitur in doctrina aque ac vita Chriſtiana; pro Chriſtianis hominibus gentiles in rei veritate; ſemper diſcentes, ſed nunquam ad agnitionem veritatis pervenientes*, φίλαυτοι, elati, blaſphemi, profani, avari, calumniatores, incontinentes, ἄστοργοι, voluptatum ma-

 gis

gis amatores, quam Dei, ſpeciem quidem pietatis habentes, ſed virtutem ejus abnegantes; uti noviſſimorum eorumque periculoſiſſimorum temporum Pſeudo-Chriſtianos *vere deſcribit Apoſtolus*, 1 *Tim*. 3. *v*. 3. *ſeq*.

Sic ergo fit, ut quæ doctrina vitioſos illos affectus reprimere & ſedare in homine debebat, ea velut obtorto collo ad eoſdem paſcendos, & palliandos pertrahatur, & pro odore vitæ ad vitam, multis evadat odor mortis ad mortem.

Etſi vero Lector Chriſtiane, tantum ego mihi non arrogo ut communem iſtam ſtudiorum Scholaſticorum ἀταξίαν conſiliis & laboribus meis me emendaturum ſperem qui non ignoro, quam acriter pro gentili ſua Helena decertet Diabolus, ut amoribus ejus irretitos & excæcatos in pace poſſideat, etiam Chriſtiani nominis ſtudioſos, ut inferni tantum crabrones irritare videatur, ſi quis eam eripere extet præſtantium ingeniorum amplexu, ſi contra totius mundi adamata ſtudia venire conetur: Tamen pro officii mei ratione divinitus mihi demandata tantum agere hic merito debeo, quantum & talenti concrediti anguſtia, & ultimorum iſtorum temporum inſana perverſitas unquam permittit; Ideoque haſce meas lucubratiunculas, cum diſcipulis meis ad agnoſcendam, & abnegandam tum mundi vanitatem, tum naturæ ſuæ pravitatem, ad diſcendum & amandum Chriſtum. inſervire poſſe judicarem, ad aſſiduam earum inculcationem, repetitionem & exercitationem eo commodius inſtituendam typis publicis committere volui; quæ proinde ſi vel uni aut alteri ex ipſis ad verum Chriſtianiſmum profuturæ ſunt, gratias Deo agam, & eo moderatius feram, ſi peritioribus & doctioribus fortaſſe non uſque quaque ſatisfecero. Confido equidem, nihil a me novipromulgatum, nihil erronei, cum præ omnibus Sacrarum litterarum dictum omni humana doctrina & auctoritate antiquiorem & certiorem unice ſecutus ſim, adhibitis etiam Orthodoxorum Eccleſiæ Doctorum ſcriptis; quantum quidem moleſtiarum & laborum Scholaſticorum moles otii & temporis ad eam rem conceſſit: Sed nec ignoro tamen, quin ad omnium palatum non futura ſint omnia, eorum præcipue, quibus nunc nova & erronea videntur: Quæ vel ipſe Lutherus olim, tanto cum zelo & ſolicitudine aperiſſime docuit; quem illi etiam, quod vivam Theologiæ praxim potius urgent; *Quam diſputationum ſubtilitates, vel maxime nunc faſtidiunt; qui fidei Chriſtianæ ſinceritatem in formatis ſuis & climatis diſtinctionibus & ſyllogiſmis quam rectiſſime ſe cuſtodire poſſe putant*. Quomodo autem illa in cordibus & vita hominum ſeſe habeat, ſuſque deque ferunt; qui in exenterandis voculis his & illis, imo in litteris pene & ſyllabis aliorum terebrandis, ad miraculum

culum uſque curioſi & vigiles de ipſo veræ Theologiæ nucleo & medulla plane ſecuri ſunt: *qui denique nihil verum & bonum eſſe putant, niſi quod ab ipſis profectum ſit.*

His ergo ſuperciliοſis gigantibus & culicum colatoribus ſuperſtitioſis uti fruſtra me ſatis facturum, ſperavero, ita vere Chriſtianum Lectorem paulo æquiorem in ſtudia iſthæc mea judicem extiturum cenſeo. cum agnoverit ejuſmodi Doctrinæ Theologicæ fundamenta hic è Verbo Dei poſita eſſe, quibus juventus ſtudioſa non tantum, ad præcipuos hæreticorum errores agnoſcendos & refellendos, ſed etiam ad veram fidem & vitam Chriſtianam in ſemet exædificandam uti non infeliciter poſſit: Hic vero ſcopus mihi labore iſthoc propoſitus unice fuit; Quem tamen, ſi in omnibus plene aſſecutus non ſum, cogitabit æquus cenſor, ſynopſin eſſe hanc Theologiæ, quæ quanta fieri potuit brevitate in arctum cogenda fuit, in qua praxis doctrinæ indice digito demonſtrari debuit; Plene autem pertractari non debuit: Cogitabit natam eam eſſe inter multiplices eoſque diverſos Scholaſticos, quibus diſtractum ingenium tam arduo operi alicui fortaſſe impar fuit. Illi quibus & ingenii & Doctrinæ Theologicæ & otii ad eam non ſatis eſt, abſolutius aliquid, & Chriſtianæ pietati accommodatius meditandi anſam heic ſibi datam intelligent ad juventutis ædficationem & Dei gloriam. Interea hac manuductione mea uti licebit, quibus lubebit. Pleniorem autem ſingulorum locorum intellectum & vivam doctrinæ Chriſtianæ praxin fuſius deductum *unus Luth.* in ſcriptis ſuis divino Spiritu animatis abunde nobis ſuppeditare poteſt; Cum quibus ſi quis è recentioribus *Iohan. Arndi*, & qui hujus ductum ſequuntur, pias & Chriſtianas lucubrationes conjungere voluerit, longe plus, opinor, *in iis veræ & vivæ Theologiæ inveniet, quam in illis Metaphyſicæ ſpinis & aculeis, quos multi hodie plenis plauſtris in Theologiam diſputationibus ſuis invehunt.*

Præclare olim adſerebat *Chemnitius*: ille ſciat, ſe in Theologia multum profeciſſe, cui *Luth.* ſcripta plurimum placebunt. *Hodie ille magnus habetur in Theologia ut plurimum cui Metaphyſicus Ariſt. magnus eſt.* Bene vero cum Theologicis ſtudiis ageretur, ſi *Luth.* interea vere reviviſceret, qui multos proculdubio ad Chriſtiane non docendum tantum, ſed credendum etiam & vivendum in Spiritu & exemplo ſuo animaturus & inſtructurus eſſet, &c. *Fas enim eſt, tacere hanc mulierem* (quam potius meretricem in profanitate ſua vocat Sac. ille Philoſoph.) *In Eccleſia, ubi Chriſtus audiendus, non humanæ rationis curioſitas falſa ne incidamus* βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθήσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, *hoc eſt, in profanas vocum inanitates & contradictiones falſo nominatæ ſcientiæ, atque exinde*

in depredationem Fidei & inanem deceptionem , *quod ſollicite Christianis cavendum eſſe, monet Apoſtolus* : Vnde idem in doctrina Chriſtiana requirit ἀδιαφθορίαν καὶ σεμνότητα, integritatem & munditiem , ne alienis decretis improbe illa adulteretur, & polluatur. Ideoque plus heic Logicæ totique adeo Philoſophiæ profanæ indulgendum non eſt , quam Verbi divini germana ſynceritas permittit contra quam ſicubi inſurgit illa , & manum ei temere injicit, abneganda potius, ex mandato Chriſti , & NB. *proculcanda cum omnibus noſtris ſtudiis* , *ut purum a carnali ſapientia pectus* Chriſto *ſervatori noſtro exhibeamus*.

Quod ſupereſt , Chriſtiane Lector , tu opellam hanc meam dextre interpretaberis , Deumque Optimum Maximum una mecum rogabis , ut tum in Eccleſia univerſa, tum ejus præcipue ſeminario, Scholis nimirum publicis, privatiſque Fidei & vitæ Chriſtianæ ſynceritatem , extinctam pene & intermortuam , aut certe hominum commentis , & ſeculi vanitatibus oppreſſam , ſpiritu ſuo exſuſcitet, propaget, & conſervet, ad ſuam gloriam , & animarum noſtrarum ſalutem , per & propter Ieſum Chriſtum Filium ſuum dilectum Servatorem noſtrum unicum. Amen. Datum Hannoveræ 20. Martii, Anno, quo

VInDICIs Ira DeI VarIIs DeſaVIt In orIs.

EPILO-

EPILOGVS.

AMiciſſime Lector, Bene ſe quidem habet, quod tandem digni inventi ſint inter Theologos qui tam manifeſta deprehenderint communia errata, velut etiam idem graviter monuit vir optimus Dominus Antonius Buſcherus in ſuo Templo cordis domeſtico. Sed memini in quantum ædificatores Babylonici ſe heic oppoſuerint, & quæ impedimenta optimo huic Domino Statio Buſchero objecerint, ne ejus Theolog. ſynopſis cum hac monitione in publicum prodiret. Velut etiamnum ſunt, qui impudentiſſime audeant barbariem id vocitare, quoties quis Sanctiora præ Ethnicismo excolere cupiat. Ceu olim ante 30. annos id optimo *Theol. D. Hoffmanno* obtigit. Dici non poteſt, quantas huic turbas moverint inſolentiores profanitatis cultores, & quantæ fuerint in eum debacchationes, donec confunderent virum, nihil aliud, quam Verbi cœleſtis auctoritatem gratiorem in Chriſtianiſmo, ſedulo cultu apud juventutem conſervare ſtudentem: Vnde non exigua orta eſt ingeniorum paſſim diſtractio, quam Iehova variis calamitatibus retundere perrexit, ut non tam hac perſecutione Chriſto nubes obduxerint, quam ſibi pœnas acceleravint. Tanta proh dolor! abſurditas mortalium hodie undique viget, ut vix ſint aliqui, qui communem errorem non in hoc errare ſatagent, præ veritatis ſtudio. Sed intelligenti cuivis facile hæc patet cura fallax: *An non lacunæ putidæ, meliores ſint quam fons Iſraelis?* Etenim quis non videat, lucem potius præ tenebris ſeligendam eſſe, & amandam? Qui magis Ethnicismum præ luce & gloria Iehovæ, quam ille in Chriſto & Verbo ſuo ter ſanctiſſimo retexit, in precio habet, eo ipſo certe oſtendit ſatis, cujus regni ſectator ſit, & cujus ſpiritus filius. Chriſtus ait expreſſe, *Ioh.* 14, 6. Ego ſum Via Veritas & Vita, nemo ad Patrem venit, niſi per me. Et *verſ.* 23. Qui me amat, ille meum ſervabit Verbum, ac Parens meus diliget eum, & nos ad eum veniemus, ac habitabimus apud eum. Item Ioh. 8, 23. Vos eſtis ex locis infernis, ego ſum ex ſupernis: Vos eſtis ex mundo, ego non ſum ex hoc mundo. Quæſo igitur, quis magis barbarus, aut barbariem ſectatur? Num ille, qui Verbum Dei diligit & amplectitur cum Davide *Pſal.* 119, 86, 88, 97, 127, 128, 140. toto corde; an qui ſpiritus erroneos Ethnicismi ſequitur? *Pſal.* 113. Tu conteris omnes, qui a tuis deviant juribus: quia ipſorum argutiæ meras produnt nugas, ait Dav. *Pſal.* 118, 119. An non omnis homo mendax? Quid igitur heic reſtat. Iehova convertat convertendos, & det, ut tandem, Veritatem cœli rectius agnoſcant, & foveant, ac inprimis regentibus oculos mentis aperiant, ut ſuum in his debite agnoſcant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

afficium, & ſcholarum informationibus ſanctiorem impendant curam; Facile ſic gratia Dei redibit nobis, in vera forma boni regiminis, & magnam ſibi in cœlis mercedem comparabunt cum ſubditis cunctis ſuis. Quod faxit Iehova Clementiſſimus. Amen. Namque ſane veriſſimum Domini Buſcheri verbum, quod *Vita Dei ex Verbo, Carnis ſapientia mors ſit.*

IEHOVA SALVS MEA.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

IOHANNES ANGELIVS WERDENHAGEN ICC.

Anagrammate explicat.

Ah non ignavus : inde vere elegans.

*D*E ſe, ſuisque gloriantur plurimi
Arte inſolenter, futili ac inutili
Faſtu tumentes: Non agit IOHAN-ANGELIVS
Sic WERDENHAGIVS, Iehovæ floſculus.
Namque Alpha doctos inter hic quum ſit viros.
Chriſtas tamen non erigit procacior:
Diſſimulat eruditionis copiam,
Et ſcrinium cordis, refertum floribus
Virtutis & ſcientiæ fragrantibus
Iactanter ipſe haud prædicat: Modeſtia
(Sal vitæ) cum commendat & ſolertias
Gaudet tamen præ cæteris perenniter
Adeſſe cuivis nomine & facto pius,
Eccleſiæque verna Chriſti dicier.
Plus ſemper in receſſu habet, quam primulum
In fronte præ ſe fert: ſub omniſcibili
Palmam eripit (tabeſce Mome) maximis.
Ignavus ah non *eſt ſophorum in atriis*
Sed veritatis veriori in ſemita:
Nec eſt dices Ignavus *in conflictibus;*
Aſt quæ Iehovæ comprobatur legibus.
Inde Elegans vere *patronus eſt piis,*
Vti hoc fuit pridem ſuis Saxonicis
Et Magdeburgicæ urbis optimus: Deus
Quem perpetim ſervare non hinc deſinet.

M. Iohannes Bergerus Hal. Sax.
P. L. Cæſar.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

INDEX CAPITUM hujus Opuſculi.

LIBRI PRIMI CAPITA.

Cap. I. De differentia politiæ & politicæ. fol. 7.
Cap. II. De politiæ & Reipubl. neceſſitate in vita humana. 8
Cap. III. de utilitate & uſu politiæ, nec non de ejus doctrinæ veritate & facilitate in addiſcendo. 17
Cap. IV. De Politicæ & aliarum doctrinarum vera ac fundamentali conſtitutione quam inter ſeſe communem habent. 23
Cap. V. De auctore vero politicæ in conſtitutione reipubl. & ejus auctoritate. 48
Cap. VI. De diſcrimine politici Chriſtiani, & Theologi. 54
Cap. VII. De fundamentali conſtitutione veræ politicæ. 65
Cap. VIII. De facilitate in addiſcenda vera politica. 72
Cap. IX. De plenitudine & perfectione doctrinæ politicæ, 75
Cap. X. De adminiculatione aliorum in politica doctrina, quomodo & quouſque admittenda. 78
Cap. XI. De auctorum diſtinctione & ſelectione in politicis. 81
Cap. XII. De Natura vera Politices 86
Cap. XIII. De contrariis & diviſione Politicæ. 91
Cap. XIV. De Scopo univerſali Politicæ. 96

Libri Secundi Capita.

Cap. I. De Republ. ſive medio vero, & inſtrumento, quo finem & ſcopum Civilis ſocietatis adſequimur, & de vera Reipubl. definitione, ejuſque ex animo. 98
Cap. II. De cauſis externis Reipubl. efficiente videlicet & fine. 101
Cap. III. De materia & objecto Reipubl. & primum quidem de populo in genere. 106
Cap. IV. De cauſis internis in populi natura 108
Cap. V. De cauſis externis in populi natura. 118
Cap. VI. De diſtinctione populi & Societate ac perſonis iſtius in genere. 123
Cap. VII. De effectibus & cognatis binis prioribus Societatis humanæ. 135

Cap.

Cap. VIII. De cognatis reliquis Societatis humanæ videlicet libertate &c. 148
Cap. IX. De diviſione libertatis in genere, ac de libertate Chriſtiana. 161
Cap. X. De libertate naturali. 17
Cap. XI. De libertate carnali & oppoſitis reliquis. 189
Cap. XII. De cognato ultimo & ejuſdem oppoſitis. 195
Cap. XIII. De diviſione Societatis humanæ. 200
Cap. XIV. De Societate originaria politiæ vel de conjugio. 202
Cap. XV. De ſocietate parentum & liberorum poteſtateque paterna. 217
Cap. XVI. De poteſtate parentum & patria ac de liberis. 230
Cap. XVII. De ſecunda ſocietatis ortæ parte; videlicet de Domino & ſervo ſive poteſtate hærili. 239
Cap, XVIII. De compoſita ſocietatis humanæ parte 1, nempe de familiis. 252
Cap. XIX. De collegio. 255
Cap. XX. De Societate univerſali. 258
Cap. XXI. De ordinibus populi & diſtinctione maxime Civium. 260
Cap. XXII. De re populi, & præſertim immobilibus ejus. 266
Cap. XXIII. De rebus mobilibus populi. 272
Cap. XXIV. De forma Reipublicæ. 278
Cap. XXV. De ſpeciebus Reipubl. 280
Cap. XXVI. De effectu Reipubl. videlicet Civitate & ſtatu externo. 283
Cap. XXVII. De oppoſitis Reipubl. & ejus ſpeciebus. 286

Libri tertii Capita.

Cap. I. De adminiſtratione vera politices. 288
Cap. II. De poteſtate regiminis. 289
Cap. III. De Majeſtate & juribus ejus. 294
Cap. IV. De regalibus. 296
Cap. V. De ordinatione ſive evectione ad dignitatem poteſtatis in Republ. & in ſpecie de electione. 298
Cap. VI. De ſucceſſione in Republ. ſive regno. 303
Cap. VII. De mixta ſive compoſita ſucceſſione & inauguratione. 305
Cap. VIII. De homagio. 306
Cap. IX. De extraordinaria conſtitutione regentum. 309.
Cap. X. De contrariis. 311

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Cap. XI. De Imperio ſive legitima officii functione regentum. 316
Cap. XII. De efficiente cauſa prima imperii: Nempe de conſilio conſiliariis & legatis. 318
Cap. XIII. De cura Religionis. 324
Cap. XIV. De educatione. 332
Cap. XV. De legibus & Statutis. 338
Cap. XVI. De Iuriſdictione, præmiis & pœnis &c. 342
Cap. XVII. De officiis Reipubl. in genere & juramentis. 348
Cap. XVIII. De Magiſtratibus & Senatu. 351
Cap. XIX. De Ærario, Gazophylacio, & Fiſco Imperii. 354
Cap. XX. De negotiis & operibus Civium & ſubditorum, nec non de Commerciis. 356
Cap. XXI. De pace, Fœderibus & bello. 360
Cap. XXII. De objecto Imperii. 364
Cap. XXIII. De forma Imperii. *Ibid.*
Cap. XXIV. De Officio Subditorum. 366
Cap. XXV. De amplificatione & Curatione Reipublicæ. 367
Cap. XXVI. De oppoſitis imperii. 368

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 62